43518

ERKEN TUNÇ ÇAĞI GÜNEYDOĞU ANADOLU VE KUZEY SURİYE BÖLGESİ ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ IŞIĞINDA OYLUM HÖYÜK MEZARLARI

H. Kübra Ensert

43518

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmenliğinin
Arkeoloji -Sanat Tarihi Anabilim Dalı için öngördüğü
DOKTORA TEZİ
olarak hazırlanmıştır

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ankara
Şubat, 1995

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

İşbu çalışma, Jürimiz tarafından Arkeoloji-Sanat Tarihi Anabilim dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan .....

Prof. Dr. Engin Özgen (Danışman)

Üye.....

Prof. Dr. Armağan Erkanal

Üye.....

Prof. Dr. Hayat Erkanal

Üye.....

Doç. Dr. Aliye Öztan

Üye.....

Yard. Doç. Dr. Tuba Ökse

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

/ /1995

21 Nisan 1995

Prof. Dr. Hüsnü Arıcı

Enstitü Müdürü

ÖZET

Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesi, farklı kültürlerin kaynağı olan Anadolu, Mezopotamya ve Suriye'nin ticaret yollarının kavşak bölgesidir. Buna bağlı olarak Erken Tunç Çağı'nda bölgenin kendi içinde, çevreleyen bölgesel özellikleri bir arada yansıtması doğaldır. Nitekim bu bağlamda aynı yer ve zamanda değişik mezar türleri kullanılmıştır; ceset halinde ölü gömme ve ölü yakma geleneğini bünyesinde toplamıştır.

Gedikli-Karahöyük'teki kap içi ölü yakma geleneği, geç Erken Tunç Çağı'nda toplumun yüksek olmayan bir sınıfının arasında yaygın bir uygulama gibi görülmektedir. Tell Chuera'da Taş Bina I "*Steinbau I*"de ve Girnavaz Höyük'ün basit ve sandık mezarlarında açığa çıkan yakılmış ceset kalıntıları Anadolu'da, Neolitik Çağ kadar gerilere giden Çayönü, Aşıklı Höyük ve Çatal Höyük'tekiler gibidir. Bu uygulama, ölünün yumuşak dokularından arındırılmasına ve mezar ortamının temizliğine yönelik olabilir. Bu gömmelerin açığa çıktığı mezarlar, ardışık gömmeler için kullanılmıştır.

Ele alınan bölgede, çömlek, küp, basit, sandık ve oda mezarlar açığa çıkmıştır. Çömlek mezarlar yerleşim içi gömmedir ve çoğunlukla ev tabanlarının altında yer almaktadır. Diğer mezarların yerleşim içi ya da yerleşim dışı olmaları, yapım tekniklerinde ve ölü gömme geleneklerinde kayda değer farklılıklar göstermemektedir.

Mezarlıklar, ya yerleşim alanının dışında ya da Girnavaz Höyük, Gedikli-Karahöyük ve Tell Chagar Bazar'da olduğu gibi, höyüğün üzerindeki bir alanda konumlandırılmıştır. Mezarlıkların höyük üzerinde ortaya çıkışları, yerleşim dışı mezarlıkların oluşumunda bir aşama olarak düşünülebilir.

Sandık mezarlar, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en batısındaki Gedikli-Karahöyük'ten en doğusundaki Girnevaz Höyük'e kadar yaygın bir şekilde görülmektedir. Sandık mezarların ilk ortaya çıkışları Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, Ergani-Çayönü'nde olmuştur. "BM (Kafatası) Binası"nın Seramiksiz Neolitik Çağ'a tarihlenen BM 2B Evresinde, içinde tek ölü gömülmüş olanın yanında birden çok iskelet kalıntısının istif edilmiş olduğu dört hücre veya mahzen olarak adlandırılmış 2.00 x 1.10 m boyutlarında, üstleri taş kapaklarla örtülmüş ve taşlarla inşa edilmiş mezarlar açığa çıkmıştır.Kuzey Suriye Bölgesi'ndeki sandık mezarlar ise özellikle Orta Fırat Bölgesi'nde görülmüşlerdir. Bu mezarlar, Anadolu'nun erken ve çağdaş örneklerinden daha büyüktür. Bu, konu edilen bölgede sandık mezarlardan daha geç olan

taştan inşa edilmiş oda mezarların ortaya çıkışını açıklayabilir. Genellikle tek ölü için kullanılmışlarsa da birden fazla ölünün gömülmüş olduğu örneklere de rastlanmıştır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde taştan inşa edilmiş oda mezarlar, Kuzey Suriye Bölgesi'nde ise kerpiçten veya sert toprak/kaya içine oyularak inşa edilmiş olanlar daha yaygındır. Oda mezar, Suriye bölgesinde çok karşılışılan bir gömme türü ise de, genellikle toplumun yüksek bir sınıfı tarafından kullanılmış olmalıdır. Oda mezarlara birden çok ölü gömülmüştür. Böyle kullanılmış olmaları, onların toplumdaki belli kişilerin ve ailelerin mezarlıkları olduğunu gösterebilir.

Çömlek mezarların ortaya çıkışı, Neolitik Çağ kadar geriye gitmektedir. Çömlekler genellikle bebek veya küçük çocukları gömmek için kullanılmıştır ve bölgede yaygındır. Gömme kapları, çoğunlukla gündelik mutfak kaplarıdır.

Küp mezarlara, ise cinsiyet ayırımı yapılmaksızın büyük çocuklar ve erişkinler gömülmüştür. Kullanılan gömme kapları özel üretim olmayıp gündelik küplerdir. Ölünün yerleştirilmesi için ağızları yeterince büyük olmayan gömme kapları, ölünün yerleştirilebilmesi için gömme öncesinde kırılmıştır. Küpler de genellikle tek ölü gömmek için kullanılmıştır. Mevcut verilere göre bunlara Kuzey Suriye Bölgesi'nde henüz rastlanmamış olması şimdilik, sandık, basit ve oda mezarların daha yaygın kullanılmış olmasıyla izah edilebilir.

Basit mezarlar, bilinen en eski ve en yaygın mezar türüdür. Onların bölgedeki kullanımı da Neolitik Çağ kadar geriye gitmektedir. Bu mezarlara genelde tek ölü gömülmüşse de birden fazla ölünün gömülmüş olanlarına da tesadüf edilmiştir.

Oylum Höyük'te Erken Tunç Çağı IV'e tarihlendirilen bir oda mezar, onsekiz küp mezar, onyedi çömlek ve on basit mezar açığa çıkmıştır. Tamamı ceset halinde gömmelerdir. Ölü yakma izi gözlenmemiştir. Mezarlar, bölgenin ölü gömme geleneklerine uygundur. Oylum Höyük'te yağmalanmış olan oda mezar dışındakiler tek ölü gömmek için kullanılmıştır. Ölüler, sağ ve sol tarafları üzerine veya sırtüstü durumda büzülmüş olarak yatırılmıştır. Ölü ve mezarların yönlendirilmesinde belli bir düzen yoktur. Yağmalanmış olan oda mezarın ardından mezar eşyası bakımından en zengin olanlar küp mezarlardır. Küp mezarların gömme kapları, Hassek Höyük ve Karkamış'takiler gibi, kırılmış ve sonra kullanılmıştır.

SUMMARY

This is a summary of a Doctorate Thesis in Archeology, entitled "Oylum Höyük Burials in the light of Early Bronze Age Burial Customs in Southeastern Anatolia and Northern Syria".

Southeastern Anatolia and Northern Syria are the trading crossroads of Anatolia, Mesopotamia and Syria in which originated different cultures. Consequently, it is natural for the region to reflect the surrounding regional characteristics contemporaneously during the Early Bronze Age. It can in fact be observed that the region embodied a wide variety of burial customs where different types of graves were used and both inhumation and cremation were practiced simultaneously.

Cremation in pots at Gedikli-Karahöyük seems to be the predominant practice among the lower classes during the late Early Bronze Age. The cremations in the stone building *"Steinbau I"* at Tell Chuera and those in simple and cist graves at Girnavaz Höyük are like those in Anatolia going as far back as the Neolithic Age at Çayönü, Aşıklı Höyük and Çatal Höyük differ from those at Gedikli-Karahöyük in that they are hygienic and are more convenient for successive burials.

In this region have been recovered pot burials, pithos/jar burials, simple inhumations, cist graves and chamber tombs. Pot burials are intramural and they are mostly dug out from underneath the floors of the buildings. The others are either intramural or extramural but show no significiant differences.

The cemeteries are located either outside the settlement area or at a specific area on the mound, as is the case with Girnavaz Höyük, Gedikli-Karahöyük and Tell Chagar Bazar. The appearance of the cemeteries on the mounds may be considered as a step in the development of extramural cemeteries.

Cist graves are predominant in the Southern Anatolian region from, as far west as Gedikli-Karahöyük, to, as far east as Girnevaz Höyük. The cist graves were first encountered in four underground cells, assigned to BM 2B Phase of the BM (Skull) Building dated to the Aceramic Neolithic Period at Ergani-Çayönü in Southern Anatolia. The stone-built cells, measuring 2.00 x 1.10 m, were covered with stone slabs. One of the cells contained a single skeleton and the others more than one skeleton, arranged in a pile. In the Northern Syrian region cist graves are found at the Middle Euphrates area. They are larger than the earlier and

contemporary examples found in the Anatolian region. This may explain the appearance of stone-built chamber graves, which are later in date than the cist graves of the region under discussion in this thesis. Although, cist graves are in general used for single burials, examples are found which contain more than one burial.

While stone-built chamber tombs predominate in the Southeast Anatolian Region, mud-brick and carved tombs are most common in the Northern Syrian Region. Although the chamber tomb is a predominant type of burial, it is generally used by a higher class of the population. The fact that these are used for multiple burials may indicate that they were private burial grounds.

The appearance of pot burials dates far back to the Neolithic Age. Generally these are used for single infant or small child burials and are predominant in the region. Usually daily vessels are used as burial pots.

Regardless of sex, adults and older children are buried in jars/pithoi. The jars were not produced specifically for burial purposes. Burial pots with inadeqate mouth sizes were broken at one place before use. Generally, the jars are also used for single individual burials. As per available data, its present disappearance in Northern Syrian Region may, for the present, be explained by the widespread use of cist graves, simple inhumation and chamber tombs.

Simple inhumations are the oldest and most widespread known type of grave. Their use in the region goes far back to the Neolithic Age. Although, in general, these graves are used for single individual burials, some with more than one individual burial have been encountered.

At Oylum Höyük one chamber tomb, eighteen jar burials, seventeen pot burials and ten simple inhumations, all dated to Early Bronze Age, were uncovered. In all, the deceased were are uncremated. No sign of cremation was observed. The graves are in accordance with the burial customs of the region. At Oylum Höyük the burials, other than the plundered chamber tomb, were single burials. The dead were laid out flexed on the right, left and back sides. There is no regularity in the orientation of either the dead or the graves. After the plundered chamber tomb, the richest in grave goods are the jar burials. The burial jars were broken before use as with those from Hassek Höyük and Karkamış.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZET	i-ii
SUMMARY	iii-iv
İÇİNDEKİLER	v-viii
RESİMLER LİSTESİ	ix-x
LEVHALAR LİSTESİ	xi-xxiii
EKLER	xxiv
ÖNSÖZ	xxv
I. GİRİŞ	1-26
1. Konu	1
2. Amaç	4
3. Çalışma Yöntemi ve Terminolojisi	5
4. Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesinin Coğrafi Konumu, Araştırma ve Kazı Tarihçesi	10
II. OYLUM HÖYÜK	27-97
1. Oylum Höyük'ün Coğrafi Konumu	27
2. Oylum Höyük Araştırma ve Kazıları	27
3. Oylum Höyük'te Tabakalaşma ve Mimarî	29
4. Oylum Höyük Mezarlarının Envanteri	35
5. Oylum Höyük Mezar Buluntuları ve Mezarların Tarihlendirilmesi	79
1. Seramik	79
1. Açık Kaplar	80
2. Kapalı Kaplar	84
2. Mühür	89
3. Metal	91
4. Heykelcik	95

III. ERKEN TUNÇ ÇAĞI GÜNEYDOĞU ANADOLU VE KUZEY SURİYE BÖLGESİ ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ 98-243

III.1. CESET HALİNDE ÖLÜ GÖMME GELENEĞİ 98-223
1. KAP MEZARLAR VE ÖLÜ GÖMME GELENEĞİ 99-137
1. Erken Tunç Çağı Öncesi Kap Mezar Ölü Gömme Geleneği 100
2. Erken Tunç Çağı'nda Kap Mezarların Buluntu Yerleri 102
3. Kap Mezarların Yapım Tekniği ve Türleri 105
1. Çömlek Mezarlar 106
1. Ölü ve Yatırılış Şekli 110
2. Mezar Eşyası ve Düzenleri 112
2. Küp Mezarlar 117
1. Gömme Kabı, Dip Kısmından Kırılarak Kullanılmış Küp Mezarlar 117
2. Gömme Kabı, Ağız Kısmından Kırılarak Kullanılmış Küp Mezarlar 118
3. Gömme Kabı, Yandan Kırılarak Kullanılmış Küp Mezarlar 118
4. Kırık Parçalarla Kaplanmış olarak Açığa Çıkarılan Küp Mezarlar 119
5. Ölü ve Yatırılış Şekli 124
6. Mezar Eşyası ve Düzenleri 129

2. BASİT MEZARLAR VE ÖLÜ GÖMME GELENEĞİ 138-157
1. Erken Tunç Çağı Öncesi Basit Mezar Ölü Gömme Geleneği 138
2. Erken Tunç Çağında Basit Mezarların Buluntu Yerleri 140
3. Basit Mezarların Yapım Tekniği ve Türleri 143
1. Toprakla Kapatılmış Basit Mezarlar 143
2. Taşla Kapatılmış Basit Mezarlar 145
3. Kerpiçle Kapatılmış Basit Mezarlar 146
4. Ölü ve Yatırılış Şekli 147
5. Mezar Eşyası ve Düzenleri 152

3. ODA MEZARLAR VE ÖLÜ GÖMME GELENEĞİ 158-195
1. Erken Tunç Çağı Öncesinde Ölü Gömme Geleneği 158
2. Erken Tunç Çağında Oda Mezarların Buluntu Yerleri 159
3. Oda Mezarların Yapım Tekniği ve Türleri 164
1. İnşa Edilmiş Oda Mezarlar 164
1. Taştan İnşa Edilmiş Oda Mezarlar 165
2. Kerpiçten Oda Mezarlar 170
2. Oyularak Yapılmış Oda Mezarlar 171
3. Üzeri Kapak Taşları ile Örtülmüş Basit Oda Mezarlar 180
4. Ölü ve Yatırılış Şekli 182
5. Mezar Eşyası ve Düzenleri 187

4. SANDIK MEZARLAR VE ÖLÜ GÖMME GELENEĞİ 196-223
1. Erken Tunç Çağı Öncesi Sandık Mezar Ölü Gömme Geleneği 196
2. Erken Tunç Çağında Sandık Mezarların Buluntu Yerleri 197
3. Mezarların Yapım Tekniği ve Türleri 200
1. Taş Dilimleriyle Çevrelenmiş Sandık Mezarlar 201
1. Taş Dilimleriyle Çevrelenmiş Basit Sandık Mezarlar 202
1. Taş Dilim Sayısı Bilinmeyen Basit Sandık Mezarlar 202
2. Dört Taş Dilimli Basit Sandık Mezarlar 205
3. Dörtten Çok Taş Dilimli Basit Sandık Mezarlar 207
2. Taş Dilimleriyle Çevrelenmiş Sekili-sandık Mezarlar 208
2. Rastgele Taşlarla Gelişigüzel Çevrelenmiş Sandık Mezarlar 209
3. Kerpiçle Çevrelenmiş Sandık Mezarlar 210
4. Taş ve Kerpiçle Çevrelenmiş Sandık Mezarlar 210
4. Ölü ve Yatırılış Şekli 213
5. Mezar Eşyası ve Düzenleri 216

III. 2. ÖLÜ YAKMA GELENEĞİ 224-243
1. Erken Tunç Çağı Öncesi Ölü Yakma Geleneği 225
2. Ölü Yakma Geleneğinin Erken Tunç Çağında Açığa Çıktığı Yöreler 226

3. Mezarların Yapım Tekniği ve Türleri 228
1. Kap Mezarlar 228
2. Oda Mezarlar 229
3. Sandık Mezarlar 230
4. Basit Mezarlar 230
4. Ölüye İlişkin Düzenleme 231
5. Dinsel Tören Çukurları 234
6. Ölü Yakma Yerleri 238
7. Mezar Eşyası ve Düzenleri 238
8. Erken Tunç Çağı Ölü Yakma Geleneği ile Hitit Belgelerinin Karşılaştırılması 239
9. Erken Tunç Çağı ve Erken Hitit Dönemi Ölü Yakma Geleneğinin Karşılaştırılması 242

SONUÇ 244-267
KAYNAKÇA 268-305

RESİMLER LİSTESİ

1. OYMez. 1, taştan inşa edilmiş oda mezar.
2. OYMez. 15, küp mezar.
3. OYMez. 20, çömlek mezar.
4. OYMez. 22, çömlek mezar.
5. OYMez. 23, çömlek mezar.
6. OYMez. 23, açıldıktan sonra.
7. OYMez. 24, çömlek mezar.
8. OYMez. 24, çömlek mezar açıldıktan sonra.
9. OYMez. 25, çömlek mezar.
10. OYMez. 25, açıldıktan sonra.
11. OYMez. 26, çömlek mezar.
12. OYMez. 28, çömlek mezar.
13. OYMez. 28, açıldıktan sonra.
14. OYMez. 29, çömlek mezar.
15. OYMez. 27, çömlek mezar.
16. OYMez. 31, çömlek mezar.
17. OYMez. 34, çömlek mezar.
18. OYMez. 35 ve 36, çömlek mezar
19. OYMez. 11'in gömme kabı.
20. OYMez. 19, küp mezar.
21. OYMez. 7, küp mezar.
22. OYMez. 38, basit mezar.
23. OYMez.45, basit mezar.
24. Karkamış, çömlek mezar 18 (Woolley ve Barnett 1952: lev. 55b).
25. Karkamış, küp mezar 15 (Woolley ve Barnett 1952: lev. 55a).
26. Lidar Höyük mezarlığındaki sandık mezarlar (Hauptmann 1983b: res. 11.
27. Gedikli-Karahöyük, mezarlığının teraslaması (Alkım U. 1967a: res. 9).
28. Gedikli-Karahöyük, yakılmış ceset kap mezarlarından biri içinden açığa çıkarılmış tunç iğne. Yakılmış ölünün arta kalan kemiklerinin sarıldığı bohçaya ait kumaş kalıntısı ile (Alkım U. 197a: res. 13).
29. Tell Chuera, Taşbina I'in V nolu kerpiçten odası (Moortgat 1962: res. 28).

30. Tell Chuera, Taşbina I'in güneydeki ana mekanın kuzeydoğusundaki duvarın iç tarafındaki dinsel törenlere ait düzenlemeler (Moortgat 1962: res. 19).

LEVHALAR LİSTESİ

LEVHA 1

OYMez. 1'in küçük buluntuları.

LEVHA 2

OYMez. 1'in küçük buluntuları.

LEVHA 3

OYMez. 1'in küçük buluntuları.

LEVHA 4

OYMez. 1'in küçük buluntuları.

LEVHA 5

OYMez. 1'in küçük buluntuları.

LEVHA 6

OYMez. 1'in küçük buluntuları.

LEVHA 7

OYMez. 1'in küçük buluntuları.

LEVHA 8

OYMez. 1'in küçük buluntuları.

LEVHA 9

OYMez. 1'in küçük buluntuları.

LEVHA 10

OYMez. 1'in küçük buluntuları.

LEVHA 11

Y9a2 Plânkaresi, OYMez. 2'nin küçük buluntuları.

LEVHA 12

Y9a2 Plânkaresi, OYMez. 2'nin küçük buluntuları.

LEVHA 13

Y9a2 Plânkaresi, OYMez. 2'nin gömme kabı.

LEVHA 14

Y9b1 Plânkaresi, OYMez. 4'ün küçük buluntuları.

LEVHA 15

Y9b1 Plânkaresi, OYMez. 4'ün gömme kabı.

LEVHA 16

Z9a1 Plânkaresi, OYMez. 5'in küçük buluntuları.

LEVHA 17

Z9a1 Plânkaresi, OYMez. 6'nın küçük buluntuları.

LEVHA 18

Y9a2 Plânkaresi, OYMez. 7'nin küçük buluntuları.

LEVHA 19

Z9a1 Plânkaresi, OYMez. 8'in küçük buluntuları.

LEVHA 20

Z9a1 Plânkaresi, OYMez. 8'in küçük buluntuları.

LEVHA 21

Y9b1 Plânkaresi, OYMez. 9'un küçük buluntuları.

LEVHA 22

Y9b1 Plânkaresi, OYMez. 9'un küçük buluntuları.

LEVHA 23

Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 10'un küçük buluntuları.

LEVHA 24

Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 10'un küçük buluntuları.

LEVHA 25

a. Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 11'in küçük buluntuları.

b. Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 12'nin küçük buluntuları.

LEVHA 26

Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 11'in gömme kabı.

LEVHA 27

Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 13'ün küçük buluntuları.

LEVHA 28

Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 14'ün küçük buluntuları.

LEVHA 29

Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 16'nın küçük buluntuları.

LEVHA 30

Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 17'nin küçük buluntuları.

LEVHA 31

Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 17'nin küçük buluntuları.

LEVHA 32

Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 17'nin küçük buluntuları.

LEVHA 33

Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 17'nin küçük buluntuları.

LEVHA 34

Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 17'nin küçük buluntuları.

LEVHA 35

Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 17'nin küçük buluntuları.

LEVHA 36

Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 18'in küçük buluntuları.

LEVHA 37

Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 18'in küçük buluntuları.

LEVHA 38

Y8a1 Plânkaresi, OYMez. 19'un küçük buluntuları.

LEVHA 39

a. Y9a2 Plânkaresi, OYMez. 22'den küçük bir şişe.

b. Y9b1 Plânkaresi, OYMez. 23'ün gömme kabı.

c. Y9a2 Plânkaresi, OYMez. 25'in küçük buluntuları.

LEVHA 40

a. Y9b1 Plânkaresi, OYMez. 26'nın küçük buluntuları.

b. Y9b1 Plânkaresi, OYMez. 24'ten bir kâse.

LEVHA 41

Y9b1 Plânkaresi, OYMez. 26'nın gömme kabı.

LEVHA 42

Y9b1 Plânkaresi, OYMez. 27'nin gömme kabı.

LEVHA 43

Y9a2 Plânkaresi, OYMez. 28'in küçük buluntuları ve gömme kabı.

LEVHA 44

a. Y9a2 Plânkaresi, OYMez. 29'un gömme kabı ve küçük buluntuları.

b. Y9b1 Plânkaresi, OYMez. 37'nin küçük buluntuları.

LEVHA 45

Y9b2 Plânkaresi, Oymez. 30'un küçük buluntuları.

LEVHA 46

Y9a2 Plânkaresi, OYMez. 31'in gömme kabı.

LEVHA 47

a. Y8a1 Plânkaresi, OYMez. 43'ün küçük buluntuları.

b. Y9b2 Plânkaresi, OYMez. 32'den uzun akıtacaklı bir kap.

LEVHA 48

Y8a1 Plânkaresi, OYMez. 34'ün küçük buluntuları.

LEVHA 49

Y8a1 Plânkaresi, OYMez. 34'ün gömme kabı.

LEVHA 50

a. Y8a1 Plânkaresi, OYMez. 36'nın küçük buluntuları.

b. Y8a1 Plânkaresi, OYMez. 44'ün küçük buluntuları.

c. Y8a1 Plânkaresi, OYMez. 39'dan bir çömlekçik.

LEVHA 51

Z9a1 Plânkaresi, OYMez. 41'in küçük buluntuları.

LEVHA 52

Z9a1 Plânkaresi, OYMez. 41'den bir meyvelik.

LEVHA 53

Oylum Höyük Doğu Çukurundaki plânkareleri ve köylülerin toprak almaları sonucu oluşan çukuru gösterir plân.

LEVHA 54

Y8a1 ve Y8b1 Plânkaresindeki OYMez. 1'in üst plânı.

LEVHA 55

OYMez.1'in plânı.

LEVHA 56

OYMez. 1'den alınan kesit plânları.

LEVHA 57

OYMez. 2, 3 ve 7'nin çizimleri.

LEVHA 58

OYMez. 2, 3, ve 7'nin kesiti.

LEVHA 59

OYMez. 4'ün çizimi.

LEVHA 60

OYMez. 6'nın çizimi.

LEVHA 61

1. OYMez. 11'in çizimi.

2. OYMez. 7'nin çizimi.

LEVHA 62

OYMez. 9, 24 ve 26'nın çizimleri.

LEVHA 63

1. OYMez. 13'ün çizimi.

2. OYMez. 10'nun çizimi.

LEVHA 64

OYMez. 14'ün çizimi.

LEVHA 65

OYMez. 16'nın çizimi.

LEVHA 66

OYMez. 17'nin çizimi.

LEVHA 67

OYMez. 19'un çizimi.

LEVHA 68

1.OYMez. 12'nin çizimi.

2. OYMez. 18'in çizimi.

LEVHA 69

1. OYMez. 31'in çizimi.

2. OYMez. 29'un çizimi.

3. OYMez. 28'in çizimi.

4. OYMez. 22'nin çizimi.

5. OYMez. 24'ün çizimi.

6. OYMez. 25'in çizimi.

7. OYMez. 26'nın çizimi.

8. OYMez. 20'nin çizimi.

LEVHA 70

1. OYMez. 37'nin çizimi.

2. OYMez. 45'in çizimi.

LEVHA 71

1. OYMez. 44'ün çizimi.

2. OYMez. 43'ün çizimi.

LEVHA 72

Hassek Höyük Batı Mezarlığı (Behm-Blancke 1984: şek. 9).

LEVHA 73

1. Tawi, 5/K Plânkaresi (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 12).

2. Tawi, basit mezar no. 23 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 13).

LEVHA 74

1. Tawi, basit mezar no. 26 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 16).

2. Tawi, basit mezar no. 24 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 14).

LEVHA 75

1. Tawi, mezar no. 16 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 5).

2. Tawi, basit mezar no. 27 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 17).

3. Tawi, basit mezar no. 25 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 15).

LEVHA 76

1. Tawi, 2/W Plânkaresi (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 18).

2. Tawi basit mezar no. 68 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 26).

LEVHA 77

1. Tawi, basit mezar no. 63 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 20).

2. Tawi, basit mezar no. 64 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 21).

LEVHA 78

1. Tawi, basit mezar no. 65 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 22)

2. Tawi, basit mezar no. 65'in bir ayrıntılı çizimi (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek.23).

LEVHA 79

1. Tawi, basit mezar no. 66 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 24).

2. Tawi, basit mezar no. 67 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 25).

LEVHA 80

1. Halawa, basit mezar no. 123 (Orthmann 1981: lev. 41: 1).

2. Tell Leilan, basit mezar no. 2 (Schwartz 1988: şek. 18).

LEVHA 81

1. Tell Leilan, basit mezar no. 1 (Schwartz 1988: şek. 23).

2. Tell Leilan, basit mezar no. 1 ile ilişkin Çukur 2 (Schwartz 1988: şek. 24).

LEVHA 82

1. Tell Leilan, basit mezar no. 1 (Schwartz 1988: şek. 25).

2. Tell Leilan, basit mezar no. 1 (Schwartz 1988: şek. 18).

LEVHA 83

1. Tell Arbit, kerpiçten inşa edilmiş oda mezar (Mallowan 1937a: şek. 8).

LEVHA 84

1. Tell Hadidi, LI mezarı (Dornemann 1979a: şek. 10).
2. Gedikli-Karahöyük, taştan inşa edilmiş oda mezar no. 1 (Alkım ve Alkım 1966: plân 9).

LEVHA 85

Gedikli-Karahöyük, taştan inşa edilmiş oda mezar no. 1-3 (Alkım ve Alkım 1966: plân 9).

LEVHA 86

Tell Ahmar-Til Barsip, taştan inşa edilmiş oda mezar (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: şek. 28).

LEVHA 87

Hayaz Höyük, taştan inşa edilmiş oda mezar (Rodenberg 1979-80: şek. 7).

LEVHA 88

Lidar Höyük, taştan inşa edilmiş oda mezar no. 5 (Hauptmann 1983b: res. 9).

LEVHA 89

Lidar Höyük, taştan inşa edilmiş oda mezar no. 5 (Hauptmann 1983b: res. 10).

LEVHA 90

1. Tawi, taştan inşa edilmiş oda mezar no. 5 (Kampschulte ve Orthmann 1981: şek. 3).
2. Tawi, oyularak yapılmış oda mezar no. 6 (Kampschulte ve Orthmann 1981: şek. 4).

LEVHA 91

1. Tell el-Qitar, oyularak yapılmış oda mezar no. 1 (Sagona 1986: şek. 1).
2. Tell Chuera, oyularak yapılmış oda mezar (Orthmann1986: şek. 4).

LEVHA 92

Şemseddin, oyularak yapılmış oda mezar (Meyer 1991: lev. 2).

LEVHA 93

Şemseddin, oyularak yapılmış oda mezar no. 1 (Meyer 1991: lev. 1).

LEVHA 94

Şemseddin, oyularak yapılmış oda mezar no. 1 (Meyer 1991: şek. 7).

LEVHA 95

Şemseddin, oyularak yapılmış oda mezar no. 6 (Meyer 1991: şek. 9).

LEVHA 96

Şemseddin, oyularak yapılmış oda mezar no. 9 (Meyer 1991: şek. 10).

LEVHA 97

Şemseddin, oyularak yapılmış oda mezar no. 19 (Meyer 1991: şek. 13).

LEVHA 98

Şemseddin, oyularak yapılmış oda mezar no. 40 (Meyer 1991: şek. 18).

LEVHA 99

1. Şemseddin, oyularak yapılmış oda mezar no. 40 (Meyer 1991: şek. 19).

2. Halep-Ansari, oyularak yapılmış oda mezar (suleiman 1984: lev. 1: 2).

LEVHA 100

Şemseddin, oyularak yapılmış oda mezar no. 51 (Meyer 1991: şek. 23).

LEVHA 101

Şemseddin, oyularak yapılmış oda mezar no. 60 (Meyer 1991: şek. 27).

LEVHA 102

1. Djerniye, oyularak yapılmış oda mezar no. 1 ve 2 (Meyer 1991: şek. 40).

2. Djerniye, oyularak yapılmış oda mezar no. 2 (Meyer 1991: şek. 42).

LEVHA 103

Djerniye, oyularak yapılmış oda mezar no. 1 (Meyer 1991: şek. 41).

LEVHA 104

1. Wreyde, oyularak yapılmış oda mezar no. 11 (Orthmann ve Rova 1991: şek. 2, plân 1).

2. Wreyde, oyularak yapılmış oda mezar no. 11 (Orthmann ve Rova 1991: şek. 3, plân 2).

LEVHA 105

1.Wreyde, oyularak yapılmış oda mezar no. 54 (Orthmann ve Rova 1991: şek. 5, plân 1).

2. Wreyde, oyularak yapılmış oda mezar no. 54 (Orthmann ve Rova 1991: şek. 6, plân 2).

LEVHA 106

1. Wreyde, oyularak yapılmış oda mezar no. 54 (Orthmann ve Rova 1991: şek. 7, plân 3).

2. Wreyde, oyularak yapılmış oda mezar no. 16 (Orthmann ve Rova 1991: şek. 4).

LEVHA 107

1. Wreyde, oyularak yapılmış oda mezar no. 66 (Orthmann ve Rova 1991: şek. 9, plân 1).

2. Wreyde, oyularak yapılmış oda mezar no. 66 (Orthmann ve Rova 1991: şek. 8, plân 2).

LEVHA 108

Halawa, oyularak yapılmış oda mezar no. 2 (Orthmann 1981: lev. 33).

LEVHA 109

Halawa, oyularak yapılmış oda mezar no. 2 (Orthmann 1981: lev. 34).

LEVHA 110

Halawa, oyularak yapılmış oda mezar no. 21 (Orthmann 1981: lev. 29).

LEVHA 111

Halawa, oyularak yapılmış oda mezar no. 32 (Orthmann 1981: lev. 32).

LEVHA 112

Halawa, oyularak yapılmış oda mezar no. 35 (Orthmann 1981: lev. 30).

LEVHA 113

Halawa, oyularak yapılmış oda mezar no. 21 ve 35 (Orthmann 1981: lev. 31).

LEVHA 114

Halawa, oyularak yapılmış oda mezar no. 37 (Orthmann 1981: lev. 35).

LEVHA 115

Halawa, oyularak yapılmış oda mezar no. 119 (Orthmann 1981: lev. 42).

LEVHA 116

Tawi, 13/L Plânkaresi (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 6).

LEVHA 117

1.Tawi, mezar no. 19 ve 20 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 7).

2. Tawi, mezar no. 20'nin ayrıntılı bir çizimi (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 8).

LEVHA 118

Tawi, mezar no. 21 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 9).

LEVHA 119

1. Tawi, mezar no. 22 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 10).

2. Tawi, mezar no. 22'nin ayrıntılı bir çizim (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 11).

LEVHA 120

1. Tawi, mezar no. 70 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 27).

2. Tawi, mezar no. 70 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 28).

LEVHA 121

1. Tawi, mezar no. 71 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 30).

2. Tawi, mezar no. 71 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 31).

LEVHA 122

1. Tawi, mezar no. 70 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 29).

2. Tawi, mezar no. 71 (Kampschulte ve Orthmann 1984: şek. 32).

LEVHA 123

1. Çayönü, Kafatası (BM) Binası'nın batı hücre/mahzenindeki döşeme taşının altındaki kafatasları ve onları örten uzun kemikler (Çambel ve Diğerleri 1989: res. 5a-b).
2. Tawi, sandık mezar no. 31 (Orthmann 1981: şek. 19).

LEVHA 124

1. Şemseddin, sekili-sandık mezar no. 41 (Meyer 1991: şek. 20).
2. Karkamış, sandık mezar no. 2 (Woolley ve Barnett 1952: şek. 85).

LEVHA 125

Hassek Höyük, sandık mezar no. 12 (Behm-Blancke 1984: şek. 7).

LEVHA 126

1. Gedikli-Karahöyük, mezarlığın yakılmış ceset içeren kap mezarlarının doğu kesiti: Alkım ve Alkım 1966: plân 8).
2. Gedikli-Karahöyük, Dini Tören Çukuru'ndaki kil sıva üzerindeki buluntuların başlangıçtaki düzenlemesine ait bir deneme (Duru 1986: lev. VI: 1).
3. Gedikli-Karahöyük, Dini Tören Çukuru'ndaki kurban edilen hayvanının iskeletinin ele geçiş durumuna göre başlangıçtaki düzenlemesine ait bir deneme (Duru 1986: lev. VI: 2).

LEVHA 127

Çayönü, DE "kil masa" (Çambel ve Diğerleri 1988: res. 13).

LEVHA 128

Tell Chuera, Taşbina I (Moortgat 1962: plân V).

LEVHA 129

Karkamış'ın topografik haritası (Hogart 1914).

LEVHA 130

Karkamış, Kala'at Tepesi (Hogarth 1914).

LEVHA 131

Gedikli-Karahöyük'ün topografik haritası (Alkım U. 1965a: res. 1).

LEVHA 132

Tilmen Höyük'ün topografik haritası (Alkım U. 1962b, plân III).

LEVHA 133

Titriş Höyük'ün topoğrafi haritası (Algaze ve Diğerleri 1992, şek. 2).

LEVHA 134

Hassek Höyük'ün topografik haritası (Behm-Blancke 1984: res. 2).

LEVHA 135

Hayaz Höyük'ün topografik haritası (Rodenberg 1979-80: şek. 2).

LEVHA 136

Lidar Höyük'ün topografik haritası (Hauptmann 1983b: res. 1).

LEVHA 137

Tell al-Abd'ın topografik haritası (Bouinni 1979: 54).

LEVHA 138

Tell Selenkahiye'nin topografik haritası (Van Loon 1973: şek. 1).

LEVHA 139

Tell Hadidi'nin topografik haritası (Dornemann 1979a: şek. 2).

LEVHA 140

Tell Leilan'ın topografik haritası (Schwartz 1988: şek. 2).

LEVHA 141

Tell Chagar Bazar'ın topografik haritası (Mallowan 1937a: şek. 2).

LEVHA 142

Tell Germayir'in topografik haritası (Mallowan 1937a: şek. 3).

LEVHA 143

Tall Arbit'in topografik haritası (Mallowan 1937a: şek. 4).

LEVHA 144

Tall Brak'ın topografik haritası (Mallowan 1947: lev. LVI).

LEVHA 145

Halep-Ansari'nin topografik haritası (Suleiman 1984: lev. I: 1).

LEVHA 146

Tell Mastuma'nın topografik haritası (Egami 1988: lev. 2).

LEVHA 147

Karkamış ve çevresini gösterir harita (Woolley ve Diğerleri 1921: şek. 5).

LEVHA 148

Islâhiye Bölgesi'ni gösterir harita (Alkım U. 1962b: res. 1).

LEVHA 149

Aşağı Fırat Bölgesi'ni gösterir harita.

LEVHA 150

İdlip Bölgesi'ni gösterir harita (Egami 1988: lev. 1).

LEVHA 151

Tabqa Baraj Bölgesi'ni gösterir harita (Orthmann 1979: lev. 1).

LEVHA 152

Tabqa Baraj Bölgesini gösterir harita (Dornemann 1979a: şek. 1).

LEVHA 153

Halawa'yı ve çevresini gösterir harita (Orthmann 1979: lev. III: 3).

LEVHA 154

Halawa A ve B höyüğü ile çevresindeki mezarlıkları gösterir harita (Orthmann 1981: lev. 21).

LEVHA 155

Halawa'nın plânkarelerini gösterir harita (Orthmann 1981: lev. 22).

LEVHA 156

Tawi ve çevresini gösterir harita (Orthmann 1979: lev. II).

LEVHA 157

Şemseddin ve çevresindeki mezarlıkları gösterir harita (Meyer 1991: res. 3).

LEVHA 158

Şemseddin'deki A ve B Mezarlığının plânı (Meyer 1991: res. 5).

LEVHA 159

Qoueiq Vadisi'ndeki 1977-79 yüzey araştırmalarını gösterir harita (Matthers 1981: şek. 6).

LEVHA 160

Tell Chuera'nın topografik haritası (Moortgat 1962: şek. 4).

LEVHA 161

Oylum Höyük'ün topografik haritası

LEVHA 162

Oylum Höyük Doğu Çukuru'nun 1990 kesit plânı.

LEVHA 163

Oylum Höyük Doğu Çukuru'nun 1989 kesit plânı.

LEVHA 164

Oylum Höyük Doğu Çukuru'na ait Tabaka 5, Seviye IV plânı.

LEVHA 165

Leylit Höyük 1983 A Açması.

LEVHA 166

Leylit Höyük 1983 A Açması, AA' ve BB' kesiti.

LEVHA 167

Leylit Höyük 1984 B ve C Açması.

LEVHA 168

Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesi'nde Erken Tunç Çağı mezarlarının açığa çıktığı yöreleri gösterir harita.

EKLER

1. Grafik 1. Oylum Höyük'te mezarlara göre şişe, mercimek gövdeli şişe, Suriye şişesi, parfüm şişesi ve testi miktarları ve dağılımı.

2. Grafik. 2. Oylum Höyük'te mezarlara göre bardak, ayaklı bardak, meyvelik, kâse ve küpçük miktarları ve dağılımı.

3. Grafik 3. Oylum Höyük'te mezarlara göre ayaklı kap, akıtacaklı kap, üç-ayaklı kap, pişirme kabı ve çömlekçik miktarları ve dağılımı.

4. Grafik 4. Oylum Höyük'te mezarlara göre boyunluk, küpe, yüzük ve bileziklerin miktarları ve dağılımı.

5. Grafik 5. Oylum Höyük'te mezarlara göre iğne, diadem ve boncukların miktarları ve dağılımı.

6. Grafik 6. Oylum Höyük'te mezarlara göre mühür, dikiş iğnesi, spatula ve kamaların miktarları ve dağılımı.

ÖNSÖZ

"Erken Tunç Çağı Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesi Ölü Gömme Gelenekleri Işığında Oylum Höyük Mezarları" tez konusunu aldığım zaman kapsamı ve zengin içeriği hakkında pek fazla bilgi sahibi değildim. Bugün ise yaptığım çalışmanın, gelecekte yapılacak olan araştırmalara bir başlangıç noktası olabileceğini umuyorum. 1990 yılından beri katıldığım Oylum Höyük kazılarında ortaya çıkarılan Erken Tunç Çağı mezarlarını çalışabilmeme olanak sağlayan, bilgi ve yardımlarını esirgemeyen hocam Sayın Prof. Dr. Engin Özgen'e teşekkür ederim.

1989 ve 1990 yıllarında Oylum Höyük Doğu Çukuru'nda çalışan Los Angeles California Üniversitesi öğretim üyelerinden Sayın Prof. Dr. Elizabeth Carter'a da teşekkür borçluyum.

Şimdi yayınlanmış olan "Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri" kitabının bir taslağını kullanabilmeme olanak sağlayan Sayın Yard. Doç. Dr. Tuba Ökse'ye teşekkür ederim.

Gaziantep Müze Müdürü Sayın Rifat Ergeç nezdinde Gaziantep Müzesi elemanlarına çalışmalarım sırasında göstermiş oldukları yardım ve yakınlığa; keza, zaman yetersizliğinden kazı döneminde yetiştiremediğimiz için Ankara'ya getirdiğimiz bebek ve çocuk gömme kaplarının restorasyonunda bana yardımcı olan Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Lâboratuar çalışanlarına teşekkür ederim.

Son olarak da, birlikte çalıştığım arkadaşlarım ve meslektaşlarım olan Halil Tekin ve Atilla Engin ile başta Mustafa Akyüzlü, İbrahim Tufan ve Uğur Dağ olmak üzere Hacettepe Üniversitesi Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi öğrencilerine; Türkiye'de bulamadığım yayınları Almanya'dan getirterek faydalanmamı sağlayan Alman Kültür Merkezine ve bugünlere gelmemi sağlayan hocalarımla aileme teşekkür ederim.

H. Kübra Ensert

I. GİRİŞ

I.1. Konu

Oylum Höyük, Gaziantep İlinin Suriye'ye sınır Kilis İlçe Merkezinin hemen yakınındadır. Yöre, Torosların eteklerinden Suriye'nin içlerine ve Amik Ovasından Harran Ovasına kadar uzanan ulaşım yollarının merkezindedir. Höyük, yaşamsal gereksinimler için toprak, su ve iklim şartları açısından uygun bir ortamdadır. Bu özellikleri ile Oylum, çağlar boyunca bir etkileme ve etkilenme merkezi konumunda bulunmuş olmalıdır. Bu düşünceyle, Oylum Höyük ölü gömme geleneklerini aynı bütünlük içinde ele almak amacıyla bu çalışmanın "Erken Tunç Çağı Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesi Ölü Gömme Gelenekleri Işığında Oylum Höyük Mezarları" başlığı altında gerçekleştirilmesi uygun görülmüştür.

Kendi çalışma bölgeleri içinde, Eva Strommenger (1954)'in[1] "Grabformen und Bestattungssitten im Zweistromland und in Syrien von der Vorgeschichte bis zur Mitte des 1. Jahrtausends v. Chr. (Berlin 1954)" konulu Doktora Tezinde; Tahsin Özgüç (1948)'ün "Öntarih'te Anadolu'da Ölü gömme Âdetleri" konulu Doçentlik Tezinde; Ali Anan (1987)'ın "Die Prähistorischen Bestattungen Anatoliens" konulu Doktora Tezinde, bu tezin çalışma konusunu oluşturan bölge kısmen ele alınmıştır. Bu çalışmaların dışında bugüne kadar, bölgeye bu kapsamda yaklaşılmamış ve yaklaşık yarım asırlık son arkeolojik çalışmalarla güncelleştirilmiş bir toplu çalışma ortaya konmamıştır.

Bu tez çalışmasında, bölgedeki diğer yörelerde açığa çıkmış olan mezarlardan faydalanılarak, Oylum Höyük mezarları tanılanmış ve ele alınan bölgedeki benzerleri ile karşılaştırılarak incelenip değerlendirilmiştir.

Devasa boyutlardaki Oylum Höyük, bir boyunla 22 ve 37 m'lik iki tepeye ayrılmıştır. Kale höyüğünün tabanı yaklaşık 17 hektardır. Mezarların açığa çıktığı "Doğu Çukuru", höyüğün kuzeydoğu yamacındadır ve en fazla 5 m inilmiş olan 5 x 5 m'lik yedi plânkareden oluşmaktadır. Bu alan, höyüğün 1/1000'inden daha az bir kısmını kapsamaktadır. Doğu Çukuru'nda bugüne kadar yapılmış kazılarda, normal ceset gömmeler içeren küp, çömlek ve basit mezarlara ilâveten, taştan inşa edilmiş bir oda mezar açığa çıkmıştır. M. Ö. 3. binin

---

[1] Eva Strommenger'in bu Doktora Tez çalışmasının bir özeti daha sonra Reallexikon der Assyriologie Dergisinin III. Sayısında yayınlanmıştır (Strommenger 1957-71).

ikinci yarısına tarihlendirilen Oylum Höyük mezarları, Seviye III ilâ Seviye V'in kalıntı dolguları içine kazılmıştır.

Kapsanan bölge genelinde, M. Ö. 3. bin boyunca basit, kap, sandık ve oda mezarlarda, ceset gömme geleneği ile birlikte, daha az da olsa, ölü yakma geleneği görülmektedir.

Ölü yakma geleneği Gedikli-Karahöyük'te, M. Ö. 3. binin sonlarından M. Ö. 2. bin içlerine değin uygulanmıştır. Bu gelenek, Anadolu'da M. Ö. 2. binin ilk yarısından ve Suriye'de ise M. Ö. 1. binden sonra yaygınlaşmıştır. Bu bağlamda, kapsanan bölge ve mevcut veriler bazında Gedikli-Karahöyük, bölgedeki en erken ölü yakma geleneğini temsil etmektedir.

Yaklaşık son otuz yıldır Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesinde sürdürülen yüzey araştırmaları ve kurtarma kazıları, M. Ö. 3. binde yerli şehir devletlerinin ortaya çıkışını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Düzenli mezarlıkların da eşzamansal olarak yaygınlığı, şehirciliğin bir göstergesi olarak önemlidir. Mezarlıklar, höyüklerin üzerinde oluşturulan teraslarda veya höyüklerin yakınında bulunmaktadır. Mezarların, yerleşim içinden höyük üzerinde bir mezarlığa dönüşen belirli bir alana kaydırılması, bu sürecin aşamaları olarak yorumlanabilir. Mezarların yerleşim içinde veya dışında olması, gelenekselleşmiş ölü gömme geleneğinde (mezar türleri ve ölünün yatırılış şekli açısından) bir farklılaşma göstermemektedir. Bir yörede tek düze mezar içerenler olduğu gibi değişik türden olanları içerenler de görülmektedir.

Kuzey Suriye Bölgesindeki binlerce oda mezar, toplumun genel sosyo-ekonomik durumunu da yansıtan bir geleneğin yaygınlığı ile açıklanabilir. Mezar eşyalarındaki zenginlik dereceleri, ayrıntıda, mezarı sahiplenenlerin, ölülerine duydukları saygı ve verdikleri değer yanında, sosyo-ekonomik farklılıkları ve farklı dinsel yaklaşımları ile ilişkili olmalıdır.

Oda mezarlar, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin dışında Anadolu'da görülmemiştir. Buna karşın Anadolu'da, Kalkolitik Çağ'dan beri bilinen sandık mezarlar bölgede yaygındır. Mevcut verilere göre, sandık mezarlar birden çok gömme için de kullanılmıştır. Bu mezar türü, Kuzey Suriye'de, Güneydoğu Anadolu bölgesine nazaran daha geç ortaya çıkmaktadır. Bu mezarların Anadolu'nun başka yerlerinde karşılaşılmayan büyüklükte olanları, ele alınan bölgede görülmektedir. Bununla beraber büyük de olsalar, sandık mezarların uygulamada, bireysel gömme amaçlı oldukları anlaşılmaktadır.

Kap gömme geleneği, Neolitik Çağ kadar geriye gitmektedir. Ele alınan bölgede genellikle, bebek ve küçük çocuklar çömleklere, erişkin ve büyük çocuklar ise küplere

gömülmüştür. Bebek ve çocuk mezarlarına, daha çok yerleşim içinde rastlanmaktadır. Kuzey Suriye'de, erişkin gömmeleri içeren küp mezar geleneğinin görülmemesine karşın, bebek ve çocuk gömmeleri içeren çömlek mezar geleneği yaygındır. Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesinde açığa çıkan örneklere göre, gömme amaçlı özel kap üretilmemiştir. Gömme küpleri ve bazen çömlekler, ölüyü ve mezar eşyasını yerleştirebilmek için kırılarak kullanılmıştır.

I.2. Amaç

1987'de başlayan Oylum Höyük Kazılarında 1994 kazı dönemi sonu itibariyle açığa çıkarılan mezarlar, türlerine, konumlarına, yapısal özelliklerine, ölülerin yatırılış şekillerine, göre incelenmiştir. Mezarlar mezar eşyalarına ve eşzamansal mimarî kalıntılara göre tarihlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışma konusunun kapsadığı dönem ve bölgenin ölü gömme gelenekleri ışığında Oylum Höyük ölü gömme geleneklerini değerlendirebilmek için de,

1- konu kapsamında diğer yörelerden açığa çıkmış ve yayınlanmış olan mezarlar, türlerine, yapım tekniğine ve kullanılan malzemeye göre sınıflandırılmış ve tanılanmıştır;

2- bölgedeki daha erken mezar türleri araştırılıp incelenerek döneme etkisi saptanmıştır;

3- mezar türleri, bölge dışındaki benzeş ve eşzamansal örnekleri ile karşılaştırılarak incelenmiş, tartışılmış ve bölgeninin kendine özgü ölü gömme gelenekleri açığa çıkarılmaya çalışılmıştır;

4- yöreler ve bölgeler arasındaki ölü gömme geleneklerine ilişkin etkileşimler saptanmıştır;

5- mezar eşyaları ile mezar türlerinin, toplumların sosyo-ekonomik durumlarıyla olan ilişkileri ortaya konmuştur.

I.3. Çalışma Yöntemi ve Terminolojisi

Bu tez çalışmasında, Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesinde Erken Tunç Çağına tarihlenen mezarların açığa çıktığı yöreler ile mezarlıklar mevcut verilere göre, "Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesinin Coğrafî Konumu, Araştırma ve Kazı Tarihçesi" başlığı altında tanımlanmıştır.

Oylum Höyük'ün, coğrafî konumu, kazı çalışmaları, tabakalaşması, mimarîsi, mezar envanteri ve küçük buluntuları ile tarihlendirilmeleri ayrı ayrı bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Arazi çalışmalarında, her plânkarenin özgün kısımları (feature)[1], birden başlayarak seri halinde numaralanmış olması sonucunda, ayrı plânkarelerden açığa çıkarılmış mezarlar bazen benzer özgün kısım numaraları taşımaktadır. Bu durumda mezar numarasının anlam taşıyabilmesi ancak plânkare numarasıyla birlikte gösterilmesi ile sağlanabilmektedir. Bu çalışmayla sınırlı olmak üzere bu zorunluluğu aşmak için mezarlar, 1'den başlayarak yeniden verilen sıra numaraları ile adlandırılmış fakat gelecekteki çalışmalar için asıl karşılıkları ayrıca, envanterde ve tablolarda **Özgün Kısım No.su** şeklinde gösterilmiştir. Mezarlar, höyüğün "Doğu Çukuru" olarak adlandırılan kısmında, kotları **605.26 datum** noktasından alınan Y8a1 (N170 E070), Y9a2 (N165 E070), Y8b1 (N170 E075), Y9b2 (N165 E075), Y9b1 (N160 E075), Z9a1 (N160 E080) ve Z9a2 (N165 E080) Plânkarelerinden açığa çıkmıştır. Parantez içinde gösterilenler, 1993 kazı döneminden önce kullanılan plânkare numaralarıdır.

Mezar Envanterinde, mezarın türü, plânkaresi, kodu, özgün kısım no.su, boyutları, yönlendirilmesi, kapatılma şekli ve korunma durumu gibi tanımlar yapılmıştır. **Ölü ve Yatırılış Şeklinde**, iskeletin yaşı, cinsiyeti, yönlendirilmesi, korunma ve yatırılış durumu anlatılmıştır. **Mezar Eşyası ve Düzenlerinde**, ölünün takılar, silâhlar, mühürler gibi şahsî eşyası ile yiyecek ve içecek cinsinden sunular içermiş olabilecek seramik, metal veya taş kap kacaktan oluşan mezar eşyası, mezar içindeki konumları belirtilerek verilmiştir.

Mezar eşyası[2]: Mezar içinden ele geçen ölünün **şahsî eşyası** veya içecek ve yiyecek cinsinden sunular içerdiği düşünülen kap kacak için kullanılmıştır.

Mezar Eşyası ve Düzenlerinde, buluntularla birlikte parantez içinde verilmiş numaralar, ilgili buluntuların bu çalışmanın ilgili kısımlarında (küçük buluntu envanterinde, metinde, mezar çizimlerinde, levhalardaki küçük buluntularında) geçen numaralarıdır.

---

[1] Duvarlar, ocaklar, tabanlar, mezarlar ve fırınlar gibi.
[2] Çambel 1994: 30.

Küçük buluntu envanterinde, ayrıca küçük buluntuların kazı envanter no.ları (OY89/ 203 şeklinde) verilmiştir. Kazı envanter no.su verilememiş olanlar için ise (örneğin OY479 gibi) arazi buluntu numaraları kullanılmıştır. Seramik malzemenin renk tanımları "Munsell Soil Color Charts" kullanılarak yapılmıştır. Seramik terminolojisinde, Tuba Ökse (1993)'nin Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri konulu kitabından faydalanılmıştır.

İskeletlerin tanımlamalarında, A. Sevim ve İ. Duyar (1992)'ın "Kazılarda İnsan İskeletlerinin Açığa Çıkartılması Sırasında Uygulanacak İşlemler." konulu makalesinden faydalanılarak, antropolojik terminoloji kullanılmaya çalışılmıştır.

İskeletlerin yatış pozisyonunu belirlemede, en önemli ölçüt bacakların şeklidir. Bacakların şekli dört ayrı grupta toplanmıştır (Sevim ve Duyar 1992: 127):

Yarı büzülmüş (yarı hoker): Gövdenin ekseniyle uyluk (femur) kemiğinin ekseninin 90-180 derece arasında açı yapması ile belirlenir. Söz konusu durumda uyluk kemiği ve kaval kemiği (tibia) arasındaki açı genellikle 90 dereceden küçüktür (Sevim ve Duyar 1992: 127).

Büzülmüş (hoker): Bu durumda gövdenin ekseniyle uyluk kemiğinin ekseni arasındaki açı 90 dereceden küçüktür ve bu ayaklar leğen (pelvis) kemiğine değecek şekilde yakın durmaktadır (Sevim ve Duyar 1992: 128, şek. 3).

Tamamen büzülmüş (tam hoker): yukarda belirttiğimiz açıların 0 derece ya da buna yakın olmasıyla ortaya çıkmaktadır. Dizler göğüse çok yakındır, uyluk kemiği ile kaval kemiği eksenleri birbirlerine nerdeyse paralel durmaktadır (Sevim ve Duyar 1992: 128, şek. 4).

Uzanmış (dorsal): Bu durumda bacaklar sağa ya da sola herhangi bir bükülme göstermeksizin dümdüz uzanmaktadır. Gövde ile bacak kemiklerinin ekseni arasındaki açının yaklaşık 180^0 olduğu görülür (Sevim ve Duyar 1992: 127).

Kolların durumu da dört şekilde toplanmıştır:

Gövde boyunca uzanmış: Bu durumda kollar gövdenin her iki yanında herhangi bir bükülme göstermeksizin uzanmaktadır (Sevim ve Duyar 1992: 128, şek. 1).

Karın üzerinde: Pazu (humerus) kemikleri gövdenin her iki yanında uzanmakta; ancak önkol (radius ve ulna) kemiklerinden başlayarak karna doğru yönelmekte ve eller cinsel organlar üzerinde yada biraz daha yukarda birbirlerine çapraz şekilde durmaktadır (Sevim ve Duyar 1992: 128).

Göğüs üzerinde: Kollar göğüs üzerinde çapraz ya da birbirleriyle kesişmeyecek biçimde durmaktadır. Böyle bir durumda hangi elin yukarda olduğu ayrıca belirtilmelidir (Sevim ve Duyar 1992: 128, şek. 2).

Çene altında: Kollar tamamen yukarı doğru bükülmüş ve eller genellikle çenenin hemen altında yer almaktadır (Sevim ve Duyar 1992: 128, şek. 3).

Kafatası tepesinin baktığı yön **baş**, bakış yönü de **yüzün baktığı yön** olarak gösterilmiştir. Sevim ve Duyar'ın makalesinde yer almayan ve Erken Tunç Çağında sıkça görülen ellerin yüzün önündeki konumu da, **eller yüzün önünde** olarak belirtilmiştir.

Gömünün yatış yönü (oryantasyon): İskeletin yatış yönüne (atlas-sacrum) bakılarak yapılmaktadır (Sevim ve Duyar 1992: 128). Kafatasının hemen altından leğen kemiğinin son bulduğu kısım iskeletin yatış yönünü göstermektedir .

Erken Tunç Çağında Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesinin ölü gömme gelenekleri, ölüye uygulanan işlem bakımından farklılık gösteren "Ölü Yakma Geleneği" dışında, mezar türlerine göre aşağıdaki dört başlık altında ele alınmıştır.

1. Basit Mezarlar ve Ölü Gömme Geleneği
2. Kap Mezarlar ve Ölü Gömme Geleneği
3. Sandık Mezarlar ve Ölü Gömme Geleneği
4. Oda Mezarlar ve Ölü Gömme Geleneği

Her ölü gömme geleneğinin bölgedeki Erken Tunç Çağı öncesi de olası kökensel ilişkiler açısından araştırılmıştır. Erken Tunç Çağı mezarlarının açığa çıktığı yerler topluca bir alt başlıkta ele alınmıştır. Mezarların yapım teknikleri anlatılmış, yapım teknikleri ve kullanılan malzeme çeşitleri göz önüne alınarak mezarlar, örneğin taşla inşa edilmiş oda mezarlar, oyularak yapılmış oda mezarlar gibi alt türlere ayrılmıştır. Sık rastlanmayan ve ayrı bir başlık altında ele alınan ölü yakma geleneğinin dışında kalan normal ceset gömmeleri için ölülerin yakılmamış olduğunu belirtmeye lüzum görülmemiştir. **Ölü ve Yatırılış Şeklinde**, mezardaki iskelet sayısı ile ölünün yaşı, cinsiyeti, yönlendirilmesi ve giysi veya kefenli gömme izlerine rastlanmayan mezarlarda, takıların ele geçiş durumlarının giysili veya kefenli gömmeye yansıması araştırılmıştır. **Mezar Eşyası ve Düzenlerinde**, her mezarın içinden veya dışından ele geçen silâh, mühür, takı gibi ölünün **şahsî eşyası** ile yiyecek ve içecek cinsinden sunular içermiş olduğu düşünülen seramik, taş ve metal kap kacak ve bunlara ilâveten varsa heykelcikler anlatılmıştır. Yapılmış oldukları malzemelere göre sınıflandırılan mezar eşyası her

mezar için ayrı ayrı nicelik ve nitelik bakımlarından tablo halinde gösterilmiştir. Tabloların bu şekilde düzenlenmesiyle, mezar eşyasına göre ölünün sosyo-ekonomik durumu ile cinsiyet ve yaş grupları arasındaki olası ayrıcalıkları değerlendirmede görsel bir kolaylık sağlanması amaçlanmıştır. Saxe ve Binford tarafından rol teorisinin kullanımıyla eski zamanlara ait sosyal yapılaşmanın canlandırılmasında mezar eşyasının tetkiki, özel güç almış ve o zamandan beri sıkça üstlenilmiştir (Schwartz 1986: 45). Mezar eşyasında ölenlerin sosyal durumundan başka diğer değişkenler (örneğin; cinsiyet, yaş, ölüm mahiyeti, yas tutanların sayı ve saygınlığı) farklılaşmayı açıklarken ve dikkate alınmaları gerekirken (Ucko 1969; Parker-Pearson 1982; Pader 1982) etnografik edebiyat, bir kişinin ölümdeki göreceği muamelenin, hayattaki sosyal durumu ile tutarlı olacağı öncülünü desteklemektedir (Schwartz 1986). V. A. Alekshin (1983: 140-143), ölenin sosyo-ekonomik durumunun anlaşılmasında kap kacak sayısındaki fazlalıktan ziyade çeşitliliğin önemli olduğunu belirtmekle beraber mezar eşyasının nitelik ve niceliğinin de gözönüne alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Basit Mezar: Toprak veya kaya içine kazılarak veya oyularak açılmış bir çukurun taş, kerpiç, ağaç veya toprak gibi herhangi malzemeyle örtülmüş olduğu mezar türüdür[1]. Genelde tek ölü gömmek için kullanılmışlardır.

Kap Mezar: Küp, çömlek veya pişirme kabı gibi seramikten bir kabın tabut gibi kullanıldığı mezar türüdür. Bölge içinde tek ölü gömmek için kullanılmış olanlarına rastlanmaktaysa da bölge dışında, gömme amaçlı özel üretim olanlarında, bir tür aile mezarlığı anlamında, birden çok gömme yapılmış olanları bulunmaktadır.

Bu tez çalışmasında kap mezar ölü gömme geleneği, çömlek mezar ve küp mezar ölü gömme gelenekleri olarak iki alt başlık altında incelenmiştir. Bu iki alt mezar türü arasındaki yegâne fark, genellikle erişkin ve büyük çocukların **küplere** fakat bebek ve küçük çocukların **çömlek** gibi daha küçük boyutta seramik kaplara gömülmüş olmasıdır.

Sandık Mezar: Açılmış bir mezar çukurunun etrafının taş dilimleriyle, rastgele taşlarla veya kerpiçle örülerek yapılmış duvarları olan ve bazen üstleri aynı tür malzeme ile kapatılmış bulunan bir mezar türüdür. Yanları çevrelenmiş küçük bir mekân oluşu ve içeriğini korumaya yönelik işlevi bulunduğu göz önüne alınarak şeklen sandığa benzetilmiştir. Bazı yayınlarda sanduka olarak ta kullanıldığı görülmektedir. Sanduka kelime itibariyle mezarın üzerine

---

[1] Bu tür mezarlar yayınlarda genellikle basit toprak mezar olarak geçmektedir. Basit mezarlar sadece ana toprak içine değil ayrıca eski yerleşim kalıntıları içine de yapılmışlardır. Bütün mezarların toprak içine veya eski yerleşim kalıntısı içine yapılmış olması dolayısıyla bu çalışmada "toprak" terimi kullanılmamıştır.

yerleştirilmiş, tabut büyüklüğünde tahta veya mermer sandık anlamına geldiği[1] için "sandık mezar" terimi tercih edilmiştir. Açığa çıkmış olanlarla doğrulandığı gibi, küçük tutulan boyutları doğrultusunda genelde tek ölü gömme için amaçlanmışlarsa da, bazı örneklerde birden çok ölünün gömülmüş olduğu görülmektedir.

Oda Mezar: Toprak içine kazılmış ve duvarları taş veya kerpiçle inşa edilerek üstleri benzer türden malzemeyle kapatılmış veyahut kaya veya sert toprak tabakası içine oyularak ve gerektiğinde üstleri taşla kapatılmış yer altı mezarlarıdır. Mezar yapıları bir veya birkaç odadan oluşabilmektedir. Bazıları oturulan evler gibi şekillendirilmiştir. Çoğunlukla mezar odasının kapı girişine ulaşılabilmek için çıkış yolu (merdiven) yerine iniş (yolları - basamaklı veya basamaksız) kuyuları bulunmaktadır. Kapı girişi bulunmayanlarda ise ardıl gömmeler için üstteki kapak taşlarından faydalanıldığı düşünülmüştür. İçlerine girilip çıkılabilmektedir ve içten içe uygun yatay ve dikey boyutları hareket imkânı sağlamaktadır. Ardışık olarak çok ve uzun süreli özel gömmeler için amaçlandıkları ve bir tür aile veya sınıf mezarlığı gibi de kabul edilebilecekleri anlaşılmaktadır.

Yakılmış Ceset/Gömme: Herhangi bir derecede ölünün ilk gömme öncesinde veya sonrasında değişik nedenlerle yakılarak gömülmüş olduğu mezarlar için kullanılmıştır.

Gömme kabı: Ölünün içine yerleştirilerek gömülmüş olduğu küp, çömlek, testi vs. kaplar için kullanılmış terimdir.

Kısmî gömme: Bazen cesetler gömüldükleri ilk yerden kaldırılarak ikinci hatta üçüncü kez tekrar gömülmüştür. Bu tekrar gömülme esnasında iskeletler eksik taşınabilmektedir. Kısmî gömme bu şekilde eksik olan gömmeler için kullanılmıştır.

---

[1] Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük (Ankara 1988); Halet Çambel (1994) bu tür mezarları sanduka olarak isimlendirmektedir.

I.4. Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesinin Coğrafi Konumu, Araştırma ve Kazı Tarihçesi

Tez çalışmasının doğu ve batı sınırı, Dicle Nehrinin doğusundaki dağlık alan ile Amanas Dağları arasında kalmaktadır. Bölge, kuzeyde Güneydoğu Toroslarının güney eteklerinden güneye doğru alçalarak Suriye düzlükleri ile birleşmektedir (lev.168).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, doğuda Dicle Havzasından batıda Amanas Dağlarına ve kuzeyde Güneydoğu Toroslarından güneyde Suriye sınırına uzanan bölgedir. Dolayısıyla Amik Ovasını da kapsamaktadır.

Kuzey Suriye olarak ele alınan bölge ise, doğuda Irak sınırı, batıda ve kuzeyde Türkiye sınırları ile güneyde Tabqa Baraj Bölgesi (dahil) arasında kalan bölge olup İdlib'i, Qoueiq Nehri Vadisini, Tabqa ve Tishrin Baraj alanlarını, Belih (Balikh) ve Habur Bölgesini kapsamaktadır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesinden kaynaklanan suların çoğu Fırat ve Dicle Nehirlerine karışmaktadır. Fırat Nehri Suriye üzerinden, Dicle Nehri ise doğrudan Irak topraklarından geçerek Basra Körfezine dökülmektedir. Keban barajından sonra, Fırat Nehri derin bir vadi içinden akmaya başlamaktadır. Fırat Nehrinin kıyı şeridi genişleyip daralarak, bugünkü Malatya Elazığ karayolunun geçtiği Kömürhan'a kadar gelmektedir. Daha sonra Fırat, Doğu Toroslar dağ sırasını kuzeyden güneye doğru yararak dar ve derin vadiler oluşturmaktadır. Vadilerin iki yanında yükseklikler ve bu yüksekliklerin gerisinde düzlükler bulunmaktadır

Bu doğa yapısı Gerger'e kadar devam etmektedir. Ondan sonra yükseklikler azalmaktadır. Sonra nehrin iki yakasındaki kıyı şeritleri genişlemeye başlamakta ve Fırat'ın çevre ile ilişkisi artmaktadır. 700 ilâ 800 m arasında değişen yüksekliklerdeki düzlüklerde tarla tarımı yapılmaktadır. Dağlık alanların güneyindeki derin yarılmış yüksek düzlükler, Diyarbakır ve Adıyaman çevresinin özellikleridir. Bu bölgeler yerleşme, tarım ve iklim açısından kuzeye oranla daha elverişlidir. Nehir kıyısındaki taban suyunun yüksek olduğu alüvyonlu birikinti alanları kolay ulaşım sağlar. Burada kuru ve sulu tarım yaygındır. Tarih öncesi çağlardan beri bu özellikler, bölgede yoğun gelişmiş yerleşmelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Adıyaman İlindeki Gölbaşı Göllerinin suyu Ceyhan Nehri ile birleşerek Akdenize dökülür. Doğal zenginlikler nedeniyle tarım ve hayvancılık güneye doğru yaygınlaşır. Güneydoğu Anadolu'nun en önemli akarsularından Dicle Nehrinin çevresinin düşük olan

nüfus yoğunluğu batıda, aşağı Fırat Çevresine gidildikçe artmakta ve Gaziantep kenti çevresinde en yüksek düzeye ulaşmaktadır.

Gaziantep'in kuzeyindeki araziler, sağda Fırat'ın ayakları olan Merzumen Dere ve Karasuya ait iki çaprazvari vadinin bulunduğu çok dağlık alanlarla engebeli bir görünüm sergilemektedir. Buna karşılık güneydeki arazi, bölgedeki en önemli klâsik öncesi yöreler olan Til Başer ve Oylum Höyüğün konumlandığı büyük ovaların sınırlarını oluşturmaktadır. Batıda, Amik ve Islâhiye Ovalarının bulunduğu ve içinden, güneydeki bölgeleri verimli kılan ve Hatay ile Suriye'ye doğru inen Afrin Suyu, Balık Suyu ve Sacır Suyunun kaynaklandığı, geniş bir yay halinde devam eden bir dağlar kümesi (Kurt Dağları) bulunur. Doğuda, Fırat'ın kıyısındaki kısa düz bir arazi parçası hariç tutulursa, güneyde su yolları ile ayrılmış yaylalar dizisi Fırat'a ve Suriye Ovasına doğru aşağıya uzanır. Nizip'in kuzeyindeki alan, oldukça düzensiz yükseltiler dizisi sergilemektedir (Archi ve diğerleri 1971: 109).

Bir zamanlar çok ağaçlı olan dağlık alanlar, arazi açma ve otlatma nedeniyle bugün sadece ağaççık ve çalı örtüsü taşımaktadır. Tepelik bölgelerde, üzüm ve bölgeye özgü olan Antep fıstığı yetiştiriciliği yaygındır. Geniş alanlarda buğday tarımı yapılmaktadır. Güneyde yıl boyu kurumayan akarsuların bulunduğu arazilerde, özellikle meyve ve sebze yetiştiriciliği yapılır. Tarımcılığa uygun olan ve iyi sulanan ovalar ile güney, daha çok sayıdaki yerleşime izin vermektedir (Archi ve diğerleri 1971: 109-110).

Chicago Üniversitesi "The Oriental Institute" Müdürü J. Henry Breasted, 1931'de Amik Ovasında bir araştırma başlatmıştır. 1938'e kadar süren araştırmanın amacı, özellikle Kuzey Suriye'de, M. Ö. erken birinci binde gelişen geç Hitit krallıklarıyla ilgili bir çalışma yapmaktı. Bu çalışmada, Amik Ovasında ve Afrin Nehri boyunca yüzyetmişsekiz yöre tespit etmişlerdir (Braidwood 1937). "Syro-Hittite" dönemine ait anıtsal mimarî arayış içinde, Çatal Höyük, Tell el Cüdeyde, Tell Ta'yinat, Tulail al-Sharqi ,Tell Ta'yinat al-Saghir ve Tell Kurcoğlu'dan oluşan altı yörede kazı yapılmıştır. Çatal Höyük, Tell el Cüdeyde ve Tell Ta'yinat'ta daha erken tabakalaşma ortamları açığa çıkmıştır (Braidwood ve Braidwood 1960).

Gaziantep yöresi, 19. yüzyıldan itibaren kazı ve araştırmalara sahne olmuştur. 1882-1894 yılları arasında, Alman Keşif Heyeti Zincirli'yi kazmıştır (Von Luschan 1898; 1902; 1911). İngiliz Keşif Heyeti, 1907-1912 yılları arasında Sakçagözü'nde (Garstang 1908, 1912; Du Plat Taylor ve Williams 1950) ve 1911-1920 yılları arasında Karkamış ve çevresinde çalışmıştır (Hogarth 1914; Woolley ve Barnett 1952). Bu yöreden bilinen en erken mezar ve mezarlıklar Karkamış ve çevresinden gelmektedir.

Karkamış, Gaziantep İlinin Nizip İlçesi sınırları içerisindedir. Kale höyüğü "Kal'at" bir boyunla ikiye ayrılmıştır (Lev. 129; 130). Biri güneydoğuda ve diğeri kuzeybatıda olmak üzere iki tepeli uzun bir höyüktür. İlk defa 1876'da, George Smith'in bir dizi heykeltraşi eserler bulması ile dikkatleri çekmiştir. 1878-1881'de, Kale Höyükte, P. Henderson tarafından sondaj yapılmıştır. Kazılar, 1911'de D.G. Hogarth, 1914 ve 1920'de ise C. Leonard Woolley başkanlığında yürütülmüştür. Güneydoğu tepesinde, kod 24.50 ilâ 28.00'de, kap mezarlar; 28.00 ilâ 29.50'de, sandık mezarlar açığa çıkmıştır. Kuzeybatı Tepesinde, kod 29.10'da, sadece bir sandık mezar bulunmuştur. Sandık mezarların ve bunlarla çağdaş olan kap mezarların ait oldukları mimarî kalıntılar ele geçmemiştir. Hafirlerine göre, "Şampanya Mezarları" olarak adlandırılan sandık mezarlar döneminde (M.Ö.3. binin ortası), höyüğe gelen yeni bir halk, höyüğün güneydoğu doruğuna kuvvetli bir kale yapmışlardır. Amarna Dönemine geçişte bu kale, höyük ile şehir duvarının arasındaki çukuru doldurmak için yıkılmış ve hatta höyüğün doruğu da traş edilerek düzeltilmiştir (Woolley ve Barnett 1952:210). Woolley, böyle bir düzeltmenin, kuzeydoğu tepesinde de yapıldığını belirtmektedir. Fakat bunun, Erken Hitit Döneminde olduğunu ifade etmektedir (Woolley ve Barnett 1952: 212).

Bağdat Demiryolunun yapımı, demiryolu güzergâhı üzerindeki ören ve mezarlıkların tahrip ve talan edilmesine yol açmıştır. Britanya Müzesi Araştırma Heyetinin, demiryolunun yapım dönemine rastlayan Karkamış'taki 1911-1914 kazıları sırasında C. Leonard Woolley ve ekibi, talan edilen mezarlardan gelen nesnelerin bir kısmını köylülerden satın almayı ve mezar eşyaları ile geldikleri mezarlar hakkında bilgi sahibi olmayı başarabilmişlerdir. Woolley, sonraki araştırma ve incelemelerle Erken Tunç Çağına tarihlenen bu mezarları Hititli olarak değerlendirmiştir. Mezarların açığa çıktığı mezarlık ve ören yerleri, Halep'in kuzeyinde, Fırat Nehri ile Sacır Suyu Vadileri boyunca uzanan küçük bir bölgedir (lev. 147). Üç ören yerinde (Tell Kara Hasan, Yazır ve Hammam) ve yedi mezarlıkta (Tell Amarna, Davud oğlu, Kara Kuzak, Chenakje/Çanakçı, Srisat, Tunip ve Serrin) açığa çıkmış olan bu mezarlar, taştan yapılmış sandık ve oda mezarlardır. L. Woolley, Karkamış'ta açığa çıkan mezarlarla birlikte bu mezarları, University of Liverpool Annals of Arhaeology and Anthropology (VI, 1914) dergisinde "Hittite Burial Customs" başlığı altında yayımlamıştır.

Tell Kara Hasan, Yazır ve Davudoğlu, Türkiye sınırları içindedir. Diğer ören ve mezarlıklar Suriye sınırları içinde kalmaktadır. Tell Kara Hasan, Gaziantep İlinin Oğuzeli İlçesine bağlı Doğanpınar Bucağında, Til Başer yakınındadır. Buradaki mezarlardan, bir tunç

eşyalar serisi ile seramikler açığa çıkmıştır.Yazır ve Davud Oğlu (Cisrin, eskiden Örmetaş olarak da bilinirdi) Gaziantep İlinin Nizip İlçesine bağlı Barak Bucağındadır[1].

U. B. Alkım 1958'de Gaziantep'in Islâhiye yöresinde, bir dizi araştırma başlatmıştır (lev.148). Bu araştırmalar, M. Ö. 3. binde Güneydoğu Anadolu Bölgesinin batısındaki ölü gömme gelenekleri hakkında bilgi edinilmesini sağlamıştır. Tilmen Höyük ve Gedikli-Karahöyük konu bakımından önemlidir. Bugün itibariyle Anadolu'nun bilinen en erken ölü yakma geleneği, Gedikli-Karahöyük'te açığa çıkmıştır ve M. Ö. 2. binin başlarında Anadolu'da ortaya çıkan gelenekselleşmiş ölü yakma geleneğinin başlangıcı olarak kabul edilebilir. Gedikli-Karahöyük mezarlarının ayrıntılı olarak yayınlanmamış olması, son zamanlarda açığa çıkan daha erken ve daha geç mezarlarla karşılaştırmayı zorlaştırmaktadır. U. B. Alkım'ın "Doğu Akdeniz ve Önasya'da kremasyon ve ölü gömme âdetleri" hakkında, planladığı ayrıntılı araştırma (Alkım ve Alkım 1966 : 26) maalesef gerçekleşememiştir. Gedikli-Karahöyük hakkında ayrıntılı bir kazı raporunun hazırlanmakta olduğu, R. Duru'nun ifadesinden anlaşılmaktadır (Duru 1986: 176).

Gedikli-Karahöyük , İslâhiye İlçesinin 23 km kuzeydoğusunda olup 24 m yüksekliğinde ve 240 x 190 m boyutlarındadır (lev. 131). U. Bahadır Alkım başkanlığında 1963-1967 yılları arasında kazılmıştır. Geç Roma Döneminde, Demir Çağında (Kat I), Orta Tunç Çağında (Kat II), Erken Tunç Çağında (IIIa-j) ve Kalkolitik Çağda (III k-n ve IVa-c Geç Kalkolitik; IVd: Orta Kalkolitik ve IVe ve f: Erken Kalkolitik) sürekli olarak yerleşilmiştir (Alkım ve Alkım 1966; Alkım 1967a). Yerleşim içi gömmelerden ayrı olarak höyüğün güneydoğu eteğinde, Erken Tunç Çağı'nın geç safhasından Orta Tunç Çağının başına kadar kullanılmış olan ve yakılmış ceset içeren kap mezarlar ile yakılmamış ceset içeren kap, basit ve oda mezarların bulunduğu bir mezarlık açığa çıkarılmıştır (Alkım ve Alkım 1966).

Tilmen Höyük, Islâhiye İlçesinin 10 km doğusunda olup, 21 m yüksekliğinde ve dairemsi olan alanı 225 m çapındadır (lev. 132). 1959-1969 yılları arasında, U. Bahadır Alkım başkanlığında kazılmıştır. Höyükte, I. Kat Demir Çağı, II. Kat (IIa-c) Orta Tunç Çağı ve III. Kat (IIIa-e: Erken Tunç Çağının son evresi; IIIf-g Erken Tunç Çağı II'nin sonuna) Erken Tunç Çağı olarak tarihlendirilmiş olan üç kültür katı tespit edilmiştir (Alkım U. 1962a: 5-7; 1962b: 447-499, Alkım H. 1959-62: 91-92; 1964: 350-352). Höyükte, Erken Tunç Çağına ait bir oda mezar (Alkım U. 1962a: 6) ve iki sandık mezar (Alkım U. 1962b: 455-456) açığa çıkmıştır.

---

[1] Woolley (1914)'nin verdiği kısıtlı bilgiler bu üç merkezi ve mezarlarını daha fazla tanımlamayı mümkün kılmamaktadır.

Islâhiye bölgesinde U. B. Alkım'ın araştırmalara başlamasından yaklaşık on yıl sonra ve Prof. Piero Meriggi'nin önceki araştırmalarının bir devamı niteliğinde, 1968'de Gaziantep yöresinde Alfonso Archi, Paolo Emilio Pecorella ve Mirjo Salvini, bir yüzey araştırması yapmışlardır. Yüzey araştırması, U. Bahadır Alkım ve ekibi tarafından gerçekleştirilen ve kazılarla iyi bilenen İslâhiye bölgesini içermemektedir. Bu araştırma sonucunda, Gaziantep yöresinde ikiyüzonaltı yerleşim yeri saptanmıştır. Gaziantep'in güneyinde, Klâsik-öncesi en önemli yerleşim yöreleri olarak Karkamış'ın yanı sıra, Oylum Höyük ve Til Başer gösterilmiştir (Archi ve diğerleri 1971: 87, 109).

Eski Ören: Gaziantep İli, Burç İlçesine bağlıdır. A. Archi ve ekibi, burada bir mezarlığın olduğunu bildirilmiştir. Mezarlık, bir yamaç üzerinde ve Güveççe'nin yaklaşık 3 km güneydoğusundadır ve Yaylacık'ın doğu-kuzeydoğusuna 2.5 km uzaklıktadır. Mezarlık, 250 m uzunluğunda ve 250 m genişliğindeki bereketli bir arazi üzerindedir. Taş dilimleriyle çevrelenmiş olan sandık mezarlardan dördü köylüler tarafından açılmıştır. Köylülerin göstermiş olduğu mezar içerikleri, Tell Ahmar-Til Barsip oda mezarından açığa çıkan mezar eşyalarına benzer bulunmuştur (Archi ve diğerleri: 1971: 66-7, şek. 89-91).

Lohan: (bugünkü adı Çevizli), Gaziantep İlinin Burç İlçesine bağlıdır. Afrin Suyuna doğru inen dağların doğu yamacında, bereketli bir arazi üzerinde bulunmaktadır. Bugünkü yerleşim alanındaki tepenin yamaçlarında bulunan kayalık alanda, kazılmış ve yağmalanmış mezarlar bulunmuştur. Bir evin altındaki 2.00 x 3.00 m'lik bir yağmalanmış mezardan bugün kaybolmuş olan kırkdört adet seramik açığa çıkmıştır. Bu kaplardan ikisinin, Gedikli-Karahöyük'teki portakal rengi seramik türünden meyvelikler olduğu bildirilmiştir (Archi ve diğerleri 1971: 82, şek. 154, 158).

Oylum Höyüğün hemen batısında konumlanmış olan Leylit Höyük'te, kaçak kazılar yapıldığı ve mezarların talan edildiği haberi üzerine, Gaziantep Müzesi Müdürlüğü tarafından höyükte kurtarma kazısı yapılmıştır.

Leylit Höyük, Gaziantep İlinin Kilis İlçesindedir. Oylum Höyüğün hemen doğusunda konumlanmıştır. Burada 1983 ve 1984 yıllarında, Gaziantep Müzesi tarafından bir kurtarma kazısı yapılmıştır. Bu kazı çalışmalarında höyükte taştan inşa edilmiş üç oda mezar ve beş kap mezar açığa çıkmıştır.

Güneydoğu Anadolu'da, Fırat ve Dicle Nehirleri üzerinde yapılmış ve yapılmakta olan enerji ve sulama amaçlı baraj alanlarındaki arkeolojik yörelerde olabildiğince kurtarma çalışmaları yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Bugüne kadar yapılan çalışmalar,

bölgedeki yerleşim ve medeniyetler hakkındaki bilgileri, Paleolitik Dönem kadar eskilere dayandırarak zenginleştirmiştir.

Sınırlı olarak araştırılmış olan birkaç yöresi dışında Güneydoğu Anadolu'nun Aşağı Fırat olarak bilinen kesimi, arkeolojik açıdan, 1975 yılına kadar yeterince bilinmemekteydi. 1974'te Keban Baraj Gölünün dolması üzerine araştırma ve kurtarma çalışmaları, plânlanan enerji ve sulama barajlar dizisi için Aşağı Fırat Havzasına kaydırılmıştır (lev. 140). 1975'te arazi çalışmalarının ve 1977'de yüzey araştırmalarının tamamlanmasından sonra 1978'de, Anadolu'nun arkeolojik açıdan en az araştırılmış bölgesi olan bu havzada başlatılan araştırma ve kazılar, henüz ayrıntılı olarak yayınlanmamış olmakla beraber, Neolitik Dönemden günümüze kadar havzanın arkeolojik gelişmelerine ilişkin olağanüstü veriler sağlamıştır. Bu veriler arasında, özellikle, M. Ö. 3. binin ikinci yarısı boyunca yerli şehir devletlerinin ilk ortaya çıkışlarına ilişkin bilgiler çok önemlidir. M. Özdoğan (1977) ve T. J. Wilkonson (1990) tarafından yapılan yüzey araştırmaları, bu erken şehir devletlerine ilişkin sisteminin ana hatlarını tanılamaya izin vermektedir. M. Özdoğan (1977: 76), Neolitik ve Kalkolitik Çağlara ait yerleşme yerlerinin sayısının Tunç Çağı yerleşimlerine oranla daha fazla olmasını, Tunç Çağından itibaren küçük yerleşmelerin yerini toplu ve daha büyük merkezlerin almasına bağlamaktadır.

Aşağı Fırat Havzasının ölü gömme geleneklerine dair bilgiler, Lidar Höyük (Hauptman 1981, 1982, 1983), Gritille Höyük (Voigt ve Ellis 1981), Hayaz Höyük (Rodenberg 1979-80; 1981; 1982), Samsat Höyük (Özgüç N. 1986; 1988) ve Hassek Höyükten (Behm-Blancke 1981, 1984) gelmektedir. Bu yöreler, su altında kalmadan önce bir dereceye kadar araştırılmışlardır.

Lidar Höyük, Urfa İlinin Bozova İlçesine bağlı, Fırat'ın batı yakasındaki Lidar (Dikili) köyünün hemen güneybatısında ve kısmen köyün altındadır. Denizden 448 m yükseklikte olan höyüğün boyutları 200 x 240 m'dir (lev. 136). 1979-1986 yılları arasında, Harald Hauptmann başkanlığında kazılmıştır. Erken Tunç Çağından Orta Çağa (M. S. 1200 ve 1300) değin sürekli yerleşilmiştir. Erken Tunç Çağına ait, köyün doğusunda sandık ve oda mezarlardan oluşan bir mezarlık ile Höyüğün batı terasında çocuk gömmeleri içeren kap ve sandık mezarlara ilâveten oda mezarlar açığa çıkmıştır (Hauptmann 1983b: 96-7).

Gritille Höyük, Adıyaman İlinin Samsat İlçesine bağlı Biriman (yeni adı Kovanoluk) köyünün 3 km kuzeydoğusunda, Fırat Nehrinin doğu yakasındadır. 1981-1985 yılları arasında, Richard Ellis başkanlığında kazılmıştır. Höyüğün nehir seviyesinden yüksekliği yaklaşık 24 m ve tabanı, 100 x 150 m'dir. Kıyı ovasında, Samsat'tan sonra en büyük ve

önemli höyüktür. Erken Tunç Çağı seviyelerinden, biri basit ve diğeri sandık mezar olmak üzere iki mezar açığa çıkarılmıştır.

Hayaz Höyük:, Adıyaman İlinin Samsat İlçesine bağlı Bebek muhtarlığının Hayaz (yeni adı Yürekli) mahallesindedir. 1980 yılında, J. Jacob Rodenberg başkanlığında kazılmaya başlanmıştır. 1980 kazısında, Höyük'te iki sandık ve taştan inşa edilmiş bir oda mezar açığa çıkmıştır (Rodenberg 1981: 94) (lev. 135).

Samsat (eski adı Samosata), Fırat Nehrinin doğu yakasında, Adıyaman İlinin Samsat İlçesindedir. 1964'te, Theresa Goell tarafından başlatılan kazılardan sonra (Mellink 1966: 280), Aşağı Fırat Projesi Kurtarma Kazıları kapsamında, Nimet Özgüç başkanlığında 1978-1987 yılları arasında, yeniden kazılmıştır. Kommagene Krallığının başkenti ve Roma İmparatorluğun doğu sınırı üzerindeki en önemli yerleşimlerinden biri olan höyük, Halaf Döneminden Orta Çağlara değin iskan edilmiştir. Güneybatı açmasında, Erken Tunç Çağının geç safhasına tarihlenen XVIII. ve XIX. katların tabanlarının altından dokuz adet basit mezar açığa çıkarılmıştır.

Hassek Höyük, Urfa İlinin Siverek İlçesine bağlı Biliriz Muhtarlığının Aşağı ve Yukarı Tillakin Mahalleleri arasındadır. Karababa Baraj Bölgesinin en kuzeyindeki höyük olup, başlangıçtaki boyutları, 350 x 150 m'dir (lev. 134). Kazıları, 1978-1986 yılları arasında, B. Hrouda başkanlığında M. R. Behm Blancke tarafından yürütülmüştür. Erken Tunç Çağına ait küp mezarlar, höyükte yerleşim içinden ve yerleşim alanından 700 m, Hassek-Batı seramik kırıkları alanından ise 500 m kadar batıdaki bir mezarlıkta açığa çıkmıştır (lev. 72). Mezarlık alanı, Fırat'ın doğu yakasındaki yayvan bir vadinin güneybatı yönünde uzanan düz bir teras üzerinde ve T'''-W''' 34-37 plânkarelerindedir. Erken Tunç Çağı küp mezarları mezarlığın, V'''-W''' 35-36 ve kısmen V 34''' plânkarelerindedir (Behm-Blancke 1984: 53, 54). Mezarlık aynı zamanda M. Ö. 500'lere tarihlenen mezarlar da içermektedir (Behm-Blancke 1981: 108; 1984: 53). Düzensiz ve ovale yakın olan mezarlık kuzey-güney yönünde uzanmaktadır ve alanı, yaklaşık 27 x 15 m'dir (Behm-Blancke 1984:56).

Güneydoğu Anadolu bölgesinde Fıratın doğusunda, kazı ile araştırılmış eski yerleşim yerlerinin sayısı çok azdır. İstanbul Üniversitesi Prehistorya Kürsüsü ile Chicago Üniversitesi 1962'de, ağırlığı Güneydoğu Anadolu'ya verilen "Tarih Öncesi Karma Projesi Araştırmaları" kapsamında Urfa-Diyarbakır-Siirt illerinde bir araştırma başlatmıştır (Çambel ve Braidwood 1980). Bu araştırma neticesinde, Diyarbakır yöresindeki Çayönü'nde 1968'de kazı yapılmasına karar verilmiştir. Çayönü önemli bir Akeramik Neolitik merkezdir. Urfa

yöresindeki Titriş Höyük ile Kazane Höyük ve Mardin'deki Girnevaz Höyük, Erken Tunç Çağı ölü gömme gelenekleri bakımından önemli diğer yerleşim yerleridir.

Titriş Höyük, Urfa İlinin Bozova ilçesine bağlı Bahçeli Köyünde olup doğu ucu kısmen bu köyün altında kalmaktadır. Tepesi 22 m yükseklikte olan höyük, yaklaşık 3 hektardır. Höyüğü geniş bir aşağı şehir çevirmektedir. Höyüğün çevresinde birkaç mezarlık bulunmaktadır (lev. 133). 1981'de Şanlıurfa Müzesi tarafından kazılmış olan mezarlıklardan biri, höyüğün 400 m kuzeybatısındaki bir tepecik üzerindedir. Talan edilmiş (Mellink 1965: 139) bir düzine kadar sandık mezar, orta-geç Erken Tunç Çağına tarihlendirilmiştir. Höyükteki kazılar, 1991'de, San Diego California Üniversitesi ve Urfa Müzesi adına Guillermo Algaze, Adnan Mısır ve Tony Wilkinson tarafından başlatılmıştır. Höyüğün Aşağı ve Dış Kent alanlarında, taşla inşa edilmiş iki oda mezar ile çok sayıda kap mezar açığa çıkmıştır.

Çayönü (Çayönü Tepesi), Diyarbakır İlinin Ergani İlçesine bağlı Sesverenpınar (eski adı Hilar) Köyünün kuzeyinde, Boğaz Çay deresinin kuzey yakasındadır. Geniş ve alçak bir höyüktür. Yerleşim alanı, 30.000 metre kare dolayındadır. 1964'te, Halet Çambel ve R. J. Braidwood başkanlığında kazılmaya başlanmıştır. Akeramik Neolitik Döneme tarihlendirilen Çayönü Esas Evresinden sonra, iki (II. ve III.) yerleşim evresi daha saptanmıştır. 1968 yılında, höyüğün kuzeydoğu kesimine doğru genişletilen kazılarda, bir sandık mezar ortaya çıkmıştır. III. Evre, yerleşimden ele geçen çark yapımı, saklı astarlı, ve siyah ve kırmızı açkılı seramikle Amuk H-I evrelerini kapsayan M. Ö. 3. bin başları ile ortaları arasına tarihlendirilmiştir (Çambel ve Braidwood 1980: 21).

Çayönü "Esas Evresine" (Akeramik Neolitik Döneme) tarihlenmiş bulunan ve bölgede, halen ilk ve tek olma özelliğini koruyan beş evreli Kafataslı (BM) Binası ile açığa çıkmış olan ölü gömme geleneğinin izleri, konunun dönemsel kapsamında da gözlemlenmiştir. Ayrıntıları henüz yayınlanmamış olmakla beraber, kazı ön-raporlarına göre, bu gelenek gereği sekene, ölülerinin kemiklerini bir binada depolamıştır. Ayrıca ev tabanlarının altından yüzelli basit mezar açığa çıkmıştır (Çambel ve diğerleri 1990: 71).

Yangın geçirmiş olan DE yapısında, aşırı derecede yanmış bir iskelet kalıntısı, toprak bir platform içine yerleştirilmiş olarak açığa çıkmıştır. Bu tür gömmeye ilk defa rastlanmıştır. İskeletin iyi muhafaza edilmiş olduğu bildirilmiştir (Çambel ve diğerleri 1990: 70). Verilmiş olan ayrıntılar, yapının yanmasıyla iskeletin aşırı derecede yanmış olması arasında bir ilişkinin olup olmadığını göstermesi açısından yetersizdir.

Girnavaz Höyük, Mardin İlinin Nusaybin İlçesindedir. Höyük 300 m çapında ve 24 m yüksekliğindedir. 1982-1991 yılları arasında Hayat Erkanal başkanlığında kazılmıştır. Höyüğün kuzeydoğu terasında yürütülen çalışmalar sırasında, sandık, kap, ve basit mezar türünden altmışaltı mezarın bulunduğu bir mezarlık açığa çıkarılmıştır.

Kuzey Suriye Bölgesi'nde, yakın zamanlara kadar bölgenin ölü gömme gelenekleri yeterince bilinmemekteydi. Orta Fırat Bölgesinde, Tabqa ve Tishrin Barajlarının yapımı nedeniyle son zamanlarda çok sayıda kurtarma kazısı gerçekleştirilmiştir. Fırat'ın batısında, Qoueiq Nehri Vadisi'nde ve İdlib Bölgesinde yapılan kazı ve araştırmalar, Kuzey Suriye'de, özellikle M. Ö. 3. bindeki yerli şehir devletlerinin varlığını ortaya koymuş ve ölü gömme geleneklerinin anlaşılmasına yardımcı olmuştur.

Suriye'nin kuzeyinde, Lübnan ve Anti-Lübnan Dağ silsileleri arasındaki Asi Nehri Havzası arkeolojik bakımdan yeterince araştırılmamıştır. Bu amaçla, Ancient Orient Museum Archaeological Mission (Heyeti) 1980'de, İdlib İdarî Bölgesindeki Tell Matsuma ve çevresinde araştırma ve kazılar başlatmıştır (Egami ve Masuda 1984) (lev. 150).

Tell Mastuma, Eski Latakia yolu üzerinde İdlib şehrinin 5 km güneyindedir. 1980 ilâ 1981'de Ancient Orient Museum Archaeological Mission (Heyeti) höyükte ve çevrede bir yüzey incelemesi yapmıştır. Namio Egami başkanlığında 1982'den itibaren kazılmaya başlanmıştır. Höyük, 200 m çapında 20 m yüksekliğinde ve deniz seviyesinden 478 m yüksekliktedir (lev. 146). Erken Tunç Çağı'nın ikinci yarısından Demir Çağı'na dek sürekli olarak yerleşilmiştir. Seviye XIV-VI, Erken Tunç Çağı IVA-B'ye tarihlendirilmiştir. Seviye XI'e ait tabanın altından iki basit mezar açığa çıkarılmıştır (Egami 1988: 52).

Halep-Bab-Aazaz üçgenini kapsayan alanda, 1977 ile 1979 yılları arasında, J. Matthers'in başkanlığında bir yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir. Önce, Tell Rifa'at ve çevresinin araştırılması plânlanmış fakat sonradan bu alanın nehir sistemlerinin ışığı altında araştırılması daha uygun görüldüğünden, araştırma, Qoueiq Nehri ve havzasına ait bir çalışmaya dönüştürülmüştür. Bu çalışmada, seksensekiz yörede inceleme ve araştırma yapılmıştır (Matthers 1981: 11-19) (lev. 159).

Tell Rifa'at, Halep'in 35 km kuzeyindedir. İlk olarak 1953 yılında M. S. Williams tarafından bu bölgede yapılan bir yüzey araştırması esnasında keşfedilmiştir. Kazı çalışmaları 1960'da başlatılmıştır. Höyük 30 metre yüksekliğinde ve 142 x 142 m boyutlarındadır. Kalkolitik Çağ'dan Roma-Hellenistik Dönem'e kadar sürekli yerleşilmiştir. Seviye I iki evreli olmak üzere altı seviye tespit edilmiştir. Erken M. Ö. 2. bin ve orta Tunç Çağına tarihlenen

Seviye IV'te, basit ve kap mezarlar açığa çıkmıştır (Williams 1961). Mezarlar şimdiki arkeolojik veriler ışığında geç Erken Tunç Çağına tarihlenmektedir.

1911-1914 yılları arasında, Bağdat Demiryolu nedeniyle yağmalanmış mezarlar hakkında köylülerin aktardıkları bilgiler ve onlardan satın alınan mezar eşyaları dışında, Orta Fırat Bölgesinin ölü gömme geleneklerine ilişkin başkaca bir şey bilinmemekteydi (Woolley 1914). Mezarlar, Tell Hammam'da ve altı mezarlıkta (Tell Amarna, Kara Kuzak, Chenakje/Çanakçı, Srisat, Tunip ve Serrin) açığa çıkmıştır (Woolley 1914) (lev. 147). Bu yağmalanmış mezarların açığa çıktığı bölgede, Tishrin Barajı Projesi nedeniyle Suriye Hükümetince, 1988'de kurtarma kazıları başlatılmıştır[1]. Bu araştırma ve kazılar, Tell Amarna ve Kara Kuzak'ı[2] da içermektedir. Ö. Tunca (1993: 31, lev. IIb), 1992 Tell Amarna kazılarında, Woolley (1914)'nin sözünü ettiği mezarlığın olabileceği bir alanı bulmuştur.

Tell Amarna, Karkamış'ın 8 km güneyinde bulunmaktadır. 20 m yüksekliğindeki höyük, batıda ve kuzeyde Amarna Vadisiyle sınırlanmaktadır. Kuzey Suriye Bölgesinde yaptığı bir araştırmada, P. Sanlaville (1985), bu yöredeki yerleşimin sadece höyükle sınırlı olmadığını belirtmiştir. Höyük 1991'de Liège Üniversitesinden Ö. Tunca başkanlığında kazılmaya başlanmıştır (Tunca 1992). İkinci kazı döneminde, asıl höyüğün yaklaşık 500 m güneydoğusundaki çalışmada, güney duvarı tamamen çökmüş taştan bir yapı açığa çıkmıştır. Yapının içindeki toprak dolgu içinde birkaç seramik parçası bulunmuştur (Tunca 1993: 31, Lev. IIb). Ö. Tunca (1993: 32), duvar tekniği gözönüne alındığında bu yapının, bir mezar olabileceği kanısına varmış ve bunun da şaşırtıcı olmadığını ifade etmiştir. Alanın diğer yerlerinde bulunan düzensiz taşların da başka mezarlara ait olabileceğini belirtmiştir. İlerde yapılacak olan kazı çalışmalarıyla bu alan aydınlığa kavuşturulacaktır.

C. L. Woolley (1914)'nin sözünü ettiği Kara Kuzak, Fırat'ın sol kıyısındadır.Tell Hammam, Fırat'ın batı yakasında olup Sacır Suyunun ağzına yakındır. Srisat, Fırat'ın batı yakasında, Tell Ahmar ile Tell Amarna arasındadır. Chenakje (Çanakcı?), Fırat'ın doğu yakasında ve Zormara yakınında konumlanmıştır. Serrin ve Tunip'in coğrafi konumları ve mezar türleri hakkında yeterli açıklamalar maalesef Woolley (1914) tarafından verilmemiştir.

---

[1] Th. L. McClellan ve Anne Porter "Archaeological Surveys of Tishreen Dam Flood Zone. ve "Tishreen Dam Salvage Archaeology and 1989 Excavations at Tell el-Banat Village." Annales Archèologiques Arabes Syriennes'de yayınlanacak.

[2] G. Del Olmo Lete et alii, "Excavaciones en Tell Qara Quzak. Informe provisional: Primera campaña (1989). Mision Arquelogica de la Universidad de Barcelona en Siria." AuOr 8/1(1990), s. 5-20.

Tell Ahmar (eski adı Til Barsip) da, Tishrin Barajı Bölgesinde olup Karkamış Höyüğü'nün güneyindedir. İlk olarak, F. Thureau-Dangin ve Maurice Dunand tarafından 1929-1931 yılları arasında kazılmıştır. Höyük, Tishrin Barajı Projesi nedeniyle 1988'de, Melbourne Üniversitesinden Guy Bunnens başkanlığında yeniden kazılmaya başlanmıştır. Bu höyükte açığa çıkarılan taştan inşa edilmiş bir oda mezar ile beş sandık mezar (1929-1931), Woolley'den etkilenerek hafirleri tarafından M. Ö. 2. bine tarihlendirilmişlerdir (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 96-119). Sonradan, bu oda mezarın tarihlendirilmesi, bir çok çalışmalara konu olmuş (Mallowan 1937b: 336-338; Schaeffer 1948: 81-84; Calmeyer 1964: 80-81; Kühne 1976: 41-42, 70) ve sonuçta, M. Ö. 3. bine ait olduğu kabul edilmiş, fakat, İlk Suriye Dönemine ait kültürel gelişmedeki dönemi hakkında fikir birliğine varılamamıştır. Tell Ahmar'da, 1989'da yeniden başlıyan kazılarda, Arami olarak tarihlendirilmiş olan bu oda mezarın hemen üzerindeki seviyeden ele geçen iki kil heykelcik, M. Ö. 3. bin sonuna ve M. Ö. 2. binin başına tarihlenmiştir (Bunnens 1989: 4).

Tabqa Barajının yapımıyla tehlikeye girecek arkeolojik eserleri kurtarmak amacıyla, 1963-1978 yılları arasında, Suriye Hükümetince uluslararası büyük bir proje başlatılmıştır (lev. 152). Bu proje çerçevesindeki kurtarma kazıları, Tunç Çağında yaygın olan iyi gelişmiş kentsel yerleşimler hakkında ne kadar az bilgiye sahip olunduğunu göstermiştir.

Habuba-güney, Tell Qanas ve Jebel Arudah'taki ilk-yazılı döneme ait olağanüstü buluntular, Fırat'ın büyük kıvrımındaki kentleşmenin başlangıcı hakkında devrimsel bilgi sağlamıştır (Dornemann 1979: 113). Dönemin başlangıcı, yetersizce temsil edilmekteyse de, Erken Tunç Çağı yerleşimi, bölgenin bir çok yöresinde belgelenmiştir. Van Loon (1977-78: 172), M. Ö. 2400 dolaylarında, Suriye Fırat'ında kurulu Selenkahiye gibi yerleşimlerin, Ur ve Mari gibi Er Hanedanlık merkezlerine çok şey borçlu olduklarını, ve onları esasen, Mezopotamya tüccarları tarafından kurulmuş koloniler olarak değerlendirmenin fazla cüretkârane olmayacağını ifade etmiştir. Erken Tunç Çağı, en azından, Habuba Kabira, Mumbaqat, Tell al-Abd, Tell es-Sweyhat, ve muhtemelen, Tell Frey, Tell Halawa, Tell el Hajj, el Qatar, ve Tell Jefleh'te daha erken başlamıştır (Dornemann 1979: 113).

Kurtarma kazılarından otuz yıl öncesine kadar, Orta Fırat Bölgesinde mezar veya mezarlık bulunmamıştır (Orthmann 1979: 97). Du Mesnil Du Buisson 1935 ve 1936 yıllarında, Jebel Baghouz'da, M. Ö. 2. bine tarihlenen yüzelliden fazla sandık mezarı kazmış ve yayınlamıştır (Mesnil du Buisson 1948).

Tabqa Baraj Bölgesinin yüzey araştırmalarında, birkaç mezar farkedilebilmiştir (lev. 151). İlk mezarlar, 1967 yılında, Tell Selenkahiye ve Wreide'den gelmiştir (Van Loon 1968:

26-27). 1969'da, E. Heinrich'in, Mumbaqat yakınlarında bazı soyulmuş oda mezarları farketmiştir (Heinrich 1970: 78). 1971'de, E. Heinrich, Tell Qannas/Habuba'nın Uruk yerleşimi içine kazılmış iki mezar bulmuştur (Heinrich 1973: 33-38). Aynı yıl, A. Bouinni, Tell al-Abd'ın kuzey yamaçında sandık mezarlar açığa çıkarmıştır (Bouinni 1974: 58). 1973'te başlayan Tell Hadidi'deki kazılardan önce, höyüğün doğusunda ve batısında yüzlerce ve hatta binlerce Erken Tunç Çağına ait mezar talan edilmiştir (Dornemann 1977:226-227). 1974 Mumbaqat Kazıları sırasında, Fırat'ın doğu yakasındaki Tawi ve Halawa köylerinin çevresindeki mezarların talan edilmesi dikkatleri çekmiş, bunun üzerine araştırma, Mumbaqat'tan Şemseddin ile Mureibet arasındaki bütün bölgeye yaygınlaştırılmıştır (Orthmann 1979: 98). 1975'teki ilk kazı döneminde, Saarbrücken Üniversitesi, soyulmuş mezarlardan olabildiğince kanıt toplamaya çalışmıştır. 1975'te, Batı Şemseddin'de, oyularak yapılmış iki oda mezar temizlenmiş ve kaydedilmiştir (Orthmann 1979: 99). Tawi'de, plânkare 7O, 7P ve 13L'de, bir kaç mezar temizlenmiş ve plânkare 5K ve 2W'de karıştırılmış bir kaç mezar kazılmıştır. Tawi'de, 1977'den sonra sistemli kazılara başlanmış ve bu çalışmaların büyük bir bölümü yayınlanmıştır.

Tell al-Abd, Zreyjieh Chams-ed-dine köyünün 2.5 km kuzeyinde ve baraj kasabası Tabqa'nın (şimdiki Al Thawra) yaklaşık 50 km kuzeybatısındadır. Höyük, Fırat Nehrinin sol kıyısında, doğuda Jabal Sin ile batıda Jabal Aruda arasındaki bir geçiş noktasında sarp bir kireç taşı kayalığı üzerinde konumlanmıştır. 1971-1972 yıllarında, Adnan Bouinni başkanlığında kazılan höyük, 210 x 220 m boyutlarındadır ve denizden yüksekliği 310.4 m'dir (lev. 137). Seviye I'den ele geçen yüzey buluntuları, Helenistik ve Akemenid kalıntılarının da belirgin olduğu Erken Roma Dönemine aittir. Bir kaç küçük buluntu, muhtemelen Yeni Babil Dönemine aittir. M. Ö. 21. yüzyıl ilâ 19. yüzyıl arasındaki yerleşime ait olan Seviye II'den sonra höyük, M. Ö. I. bine kadar terkedilmiştir. Seviye III, Akkad ve Ur III Dönemlerini içeren yaklaşık dört yüzyılı kapsamaktadır. Doğu yamacının dibinde, yaklaşık M. Ö. 2400-2100 yıllarına tarihlenmiş olan, Seviye III'le ilişkin sandık ve oyularak yapılmış oda mezarlar içeren bir mezarlık bulunmuştur. Daha doğu'da, küçük bir vadinin yamacında oyularak yapılmış en az iki oda mezar, talan sonucu büyük ölçüde tahrip edilmiştir (Bounni 1974, 1979; Orthmann 1979: 99).

Şemseddin, Şemseddin köyünün batısında, küçük bir höyüktür. Burada, yerleşim-dışı üç ayrı mezarlık (A-C) bulunur (lev. 157; 158). Mezarlıktaki ve yerleşim alanındaki seramik aynıdır. Mezarlıklar, şimdiki Şemseddin Köyünün güneybatısında Fırat Vadisinin doğu kıyısındadır. Mezarlıklardaki bütün mezarlar yağmalanmıştır. A Mezarlığında oyularak inşa

edilmiş oda mezarlar, sandık mezarlar ve köylülerin ifadesine göre taş kapaklı basit mezarlar vardır. Mezarlık kuzey-güney yönünde 200 m uzunluğunda ve doğu-batı yönünde 140 m genişliğindedir. Oda mezarlar, mezarlığın güneybatısında yer almıştır. B Mezarlığındaki çalışmalar sadece kırık seramik parçalarının kurtarılması ve Mezar no. 60'ın kazısı ile sınırlı kalmıştır. B Mezarlığı, C Mezarlık alanına kadar uzanmaktadır. Burada oyularak inşa edilmiş dikdörtgen plânlı oda mezarlar vardır. Yüzey buluntuları, oda mezarların yanında basit mezarların da olabileceğini düşündürmüştür. C mezarlığı, kuzey-güney yönünde en az 150 m uzunluğunda ve doğu-batı yönünde 70 m genişliğindedir. Burada oyularak inşa edilmiş oda mezarlar ve sandık mezarlar vardır. Yüzeyden ele geçen seramik parçaları, burada da basit mezarların olabileceğine yorumlanmıştır. B ve C Mezarlığı ile Djemiye'deki oda mezarlar daha çok yokuş alanlarda sınırlı kalmıştır (Meyer 1991).

Djemie'deki oyularak inşa edilmiş iki oda mezar da yerleşim dışındaki bir tepe üzerine yapılmıştır (Meyer 1991).

Halawa, yaklaşık 8 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Bölgedeki en önemli M. Ö. 3. bin yöresidir. Mezarlıklar, yaklaşık 2 km karelik bir alana yayılmıştır (lev. 153, 154, 155). Höyük A'nın şehir duvarının doğu ve güneyinde A-D olarak dört grupta toplanmış ve sistemli kazılar başlamadan evvel yağmalanmış olan oyularak yapılmış yetmişbeş adet oda mezar yapısı açığa çıkmıştır (Orthmann 1981: 49). Yağmalanmış olan bu mezarlardan çok azı yayınlanabilmiştir (Mezar no. 2, 21, 35, 58) (Orthmann 1981: 49). Höyük B'nin çevresinden de aynı tür oda mezarlar bulunmuştur. Q Plânkaresindeki (Grup E) kireç taşı kayalığında konumlanmış bir çok mezarın, suyla aşınması sonucu tavanları çökmüş ve içlerini su basmıştır. Bunlar (Mezar no. 73 ve 74) yan odalı mezar yapılarıdır. İçlerinde en iyi korunmuş olanı AQ Plânkaresindeki Mezar no. 70'tir. CH plânkaresindeki Mezar no. 119 da oyularak yapılmış bir mezar yapısıdır. Yöre halkı tarafından soyulurken farkedilmiş olan Mezar no. 64, Halawa'nın kuzeyindedir (Orthmann 1981: 53-9). Bu mezarlarla birlikte, bazılarının taş kapaklı olabileceği var sayılan basit mezarlar da açığa çıkmıştır.

Tell Selenkahiye, Fırat Nehrinin sağ kıyısında ve Halep'in 83 km doğusundadır. Höyük, tarih öncesi zamanlarda Fırat'ın bıraktığı birikinti ile oluşmuş doğal bir set görünümündeki küçük boyutta bir yükseltinin güney ucunda bulunmaktadır. Doğu yamacı, alçak nehir terasıyla rastlaşır. kuzeyden güneye uzanan, 600 x 250 m boyutlarında dikdörtgen şekilli höyük, bitişiğindeki bu terastan yaklaşık 5 m'ye kadar yükselir (lev. 138). Belirgin sırtlarla çevrilmiştir (Van Loon 1968). 1967,1972 ve 1974-75'de Maurits Van Loon başkanlığında Chicago Üniversitesi Doğu Enstitüsü ve Amsterdam Üniversitesinin Prehistorya ve Arkeoloji

Enstitüleri tarafından kazılmıştır. Höyükte yerleşim, yaklaşık M. Ö. 2400'lerde başlar, ve seramik paralellerine göre, yaklaşık M. Ö. 1900'lerde son bulur (Meijer 1979: 117-126). Höyükteki yaklaşık beş yüzyıllık yerleşime ilişkin beş (I-V) seviye tespit edilmiştir (Meijer 1977: 110). Ekseriyetle yerleşim dışı olan mezarları Wreyde Mezarlığındadır. Bazen çocuklar ev tabanlarının altına gömülmüştür. Mezarlar, oyularak inşa edilmiştir (Meijer 1979: 125).

Wreyde: Selenkahiye'nin 1.5 kilometre güneyinde bulunan Wreyde köyü ile Selenkahiye arasındaki nehir terasının yamacı boyunca oyularak inşa edilmiş bir çok mezar yapısı bulunmuştur. Bunlardan on adedi, Wreyde halkına hizmet verecek yeni bir sulama kanalının buldozerle hafriyatı sırasında ve dördü de sonradan açığa çıkmıştır (Van Loon 1968: 26). Wreyde'deki mezarlardan beşi (Mezar no. W011, W016, W054, W066 ve W086) daha sonra Winfried Orthmann ve Elena Rova (1991) tarafından yayınlanmıştır.

Tell Hadidi (eski adı Azu) Kazıları, Fırat Nehri üzerindeki Tabqa Barajının kurulması ve Assad Gölünün oluşumuyla zorunlu hale gelen bir çok kurtarma projelerinden biridir (Dornemann 1979: 113). 1973-1974'de Hollanda Leiden Üniversitesi tarafından başlatılan kazılar, 1974-1977'de Rudolph H. Dornemann başkanlığında Milwauke Halk Müzesi tarafından devam ettirilmiştir. Yukarı ve aşağı şehri ile yaklaşık 40 hektarlık büyük bir höyüktür (lev. 139). Tell Hadidi'de yerleşim, Erken Tunç Çağının sonunda (M. Ö. 2300) başlamıştır. Bir kaç parça Neolitik çakmak taşı ile bir miktar İlk-yazılı Dönem ve Erken Tunç I kırık seramik parçaları daha erken ortamlarda bulunmuşsalar da Tell Hadidi'de, daha erken yerleşim tabakalarına henüz rastlanmamıştır (Dornemann 1979: 113). İlk yerleşim aşağı ve yukarı höyük olarak adlandırılan alanları kapsamaktadır. Orta Tunç Çağında yerleşim yukarı höyük alanına çekilmiştir. Geç Tunç Çağında (M. Ö. 1550-1200) ise hem aşağı hem de yukarı şehrin yerleşilmiş olduğu görülmektedir. M. S. birinci ve üçüncü asırlara tarihlenen daha geç Roma istilası ile M. S. onikinci ve ondördüncü yüzyıllar boyunca daha geç İslam yerleşimlerine dair buluntular açığa çıkmıştır (Dornemann 1978: 20-26). Erken Tunç Çağı için en önemli kanıt aşağı höyükten gelmektedir. Höyük'te kazılar başlamadan önce, höyüğün doğusunda ve batısında yüzlerce Erken Tunç Çağına ait oda mezar yağmalanmıştır. Kazılar esnasında beş mezar incelenebilmiştir. Bunlardan yalnız birinin son zamanlarda karıştırılmamış olduğu ve iyi durumda ele geçtiği hafiri tarafından bildirilmiştir. Karıştırılmamış olan bu mezarın bulunduğu alanın çoğu, sonradan doldurulup düzeltilmiş ve tarıma alınmıştır. Mezarlar iki büyük sınıfa ayrılmaktadır: Taştan inşa edilmiş ve konglomera içine oyulmuş oda mezarlar. Aşağı höyükte Alan C'de, büyük çömlekler içine gömülmüş iki bebek gömüsü de bulunmuştur (Dornemann 1977: 226-227).

1976'daki üçüncü dönem Tell Hadidi kazıları sırasında R. Dornemann, Tell el-Qitar'da küçük bir sondaj yapmıştır. Bu sondaj sonucuda Tell el-Qitar'ın ağırlıklı olarak, Tunç Çağı yerleşimi olduğunu saptaması, R. Dornemann'ı bu yörede çalışmaya yöneltmiştir.

Tell el-Qitar, Melbourne Üniversitesinden William Culican ve Thomas L. McClellan tarafından 1982-1983'de kazılmaya başlanmıştır. Fırat Nehrinin Batı yakasındaki höyük, Karkamış ve Emar (Meskene) arasında müstahkem küçük bir tepedir. Kayalık bir sırt olan kuzeysel yarısının şeklen treni/katarı anımsatması nedeniyle "El-Qitar" adını alan tepe, 6 hektar büyüklüğünde ve taşkın ovasından 76 m yüksekliktedir; bir boyunla iki kısma ayrılmıştır. Ağırlıklı olarak Tunç Çağı yerleşimi olan höyüğün yakınından açığa çıkarılan oyularak inşa edilmiş bir oda mezar Erken Tunç Çağı IV'e tarihlenmiştir.

Belih (Balikh) Vadisinde bulunan ikiyüzon eski yerleşim yöresinde, Peter M. M. G. Akkermans başkanlığında, 1983 yılında bir yüzey araştırması yapılmıştır (Akkermans 1984). Bu çalışma, M. Ö. 7. bin ilâ 4. bin boyunca Belih (Balikh) Vadisinin önemine ve nispeten yoğun yerleşimine ilişkin Lorraine Copeland'ın izlenimini doğrulamıştır (Copeland 1979; Van Loon 1988). M.Ö. 3. bin, önemli bir kaç merkezde nüfusun yoğunlaşmasına tanık olmuştur. Jidle ve Sahlan'da erken 2. bin, Max Mallowan'ın çalışmaları ile kanıtlanmıştır (Mallowan 1946). Sahlan'ın 14 km güneyinde, Orta ve Geç Tunç Çağında yoğun bir yerleşime sahne olan devasa Hammam et-Turkman höyüğü yer almaktadır (Van Loon 1988).

Tell Hammam et-Turkman adı, Türkler tarafından yakınında oluşturulmuş "Türkmen Hamamı Köyü'ne" izafeten, ve höyüğü, diğer höyüklerden ayırt edebilmek için verilmiştir. Höyük, Fırat'ın sol yakasında ve bir ayağını oluşturan Belih (Balikh) Vadisinde, Rakka (Raqqa)'nın 65 km kuzeyinde konumlanmıştır. Vadideki çok sayıdaki höyüklerin en büyük olanıdır. Boyutları, 500 x 450 x 40 m'dir. 1981, 1982 ve 1984 yıllarında Maurits Van Loon başkanlığında kazılmıştır. Höyük Orta ve Geç Tunç Çağlarında yoğun olarak yerleşilmiştir (Van loon 1988). Hammam VI (Erken Tunç Çağı) Dönemine verilen, yerleşim-içi iki basit mezar açığa çıkarılmıştır (AG17 B1 ve B2) (Van Loon 1988: 154).

Tell Chuera, Yukarı Habur ve Belih (Balikh) Nehri vadileri arasında, nispeten düz olan bozkır içinde konumlanmıştır. Höyük, yöredeki diğer birçokları gibi, aşağı ve yukarı şehirden oluşmaktadır. Doğudan batıya uzanan belirgin bir çukur, iç-şehri iki kısma ayırmaktadır (lev. 160). 1958'den beri höyüğün kazılarına başkanlık eden Anton Moortgat'ın 1976'daki ölümü nedeniyle ara verilen kazılara, 1982'de yeniden başlanmıştır. Höyük, iki değişik yerleşim (Tell Khuaira I ve II) dönemine ait kalıntılar içermektedir. Tell Chuera I, yerleşimin kurulduğu ve azami büyüklüğe kavuştuğu dönemdir. Höyük, M. Ö. 3. binin sonunda terkedilmiş, Orta

Suriye Döneminde (M. Ö. 15. veya 14. yüzyıl) yeniden yerleşilmiştir. En uzun tabakalaşma, iç-şehrin merkezinde bulunan ve üst üste yerleşmiş sekiz seviyenin gözlemlendiği (Steinbau I) "Taş Bina I" den gelmiştir. Aşağı şehirde ise dokuz seviye tespit edilmiştir (Orthmann 1986). Seviye 8'den başlayıp, Seviye 9'un içinden geçerek, bakir toprak içine oyulmuş olan bir oda mezar açığa çıkarılmıştır. Hafiri tarafından bu, istisnaî bir durum olarak görülmüş ve yerleşim dışı bir mezarlık bulunmasının muhtemel olduğu düşünülmüştür.

Habur Bölgesindeki sınırlı olan başlıca kazı ve araştırmalar aşağıdadır: Baron von Oppenheim'ın Tell Halaf kazıları (Von Oppenheim 1943); Max Mallowan'ın 1930'lardaki Chagar Bazar ve Tell Brak kazıları ve yüzey araştırmaları (Mallowan 1936, 1937a, 1947); Anton Moortgat'ın kazı ve yüzey araştırmaları (Moortgat 1957, Moortgat A. ve U. Moortgat-Coorens 1978); Van Liere ve Lauffray'ın yüzey araştırmaları (Van Liere 1963, Van Liere ve Lauffray 1954-5); Halaf Dönemi yüzey araştırmaları ve Tell Aqab'daki sondajlar (Davidson ve McKerrel 1976; Davidson ve Watkins 1981); Yale Ünversitesinin Tell Leilan kazı ve yüzey araştırmaları (Weiss 1981-2; 1983; 1986; Schwartz 1988) ve Tell Brak'ta yeniden başlatılan kazılar (Oates 1982).

Habur Nehri, Roma öncesi zamanlardan beri güzergahını değiştirmiş olduğuna dair işaretler göstermektedir. Fırat ve Dicle'nin aksine, Habur'un herhangi bir zaman ve her hangi bir önemde, seyrüsefere uygun bir su yolu olduğuna dair hiç belirti bulunmamıştır. Keskin dönemeçlerle dolu ve yılankavi olan yatağı çoğu kez bir kaç metreden daha geniş değildir. Sayısız sığ yerleri ve bir kaç çağlayanı vardır. Kara trafiğinin, bir su-yolunu yanı sıra izlemeye eğilimi derecesinde Habur her zaman, kara üzerinden bir güzergahı kendine çekmiş olmalıdır. Yerleşimler, Habur hattı boyunca ortaya çıkmıştır. Güneyde, Hasaka'ya kadar kuzeysel kesimi - yeterli yağış alan ve nehrin içinden aktığı bozkır - iyi ürün sağlamak için kullanıma daha uygundur (Mallowan 1936: 2).

1934'te M. E. L. Mallowan başkanlığında, altmışiki höyükte yüzey araştırması yapılmış, her höyük dikkatlice incelenmiştir (Mallowan 1936). Tarih-öncesi zamanlardan tarihsel döneme kadar Habur Bölgesinin ana dönemlerine ait bir kesit vermeye olası görüldüğünden Chagar Bazar seçilmiş ve tepesi, herhangi Assur-sonrası yapılarla engellenmemiş olduğu için amaca uygun görülerek kazılarına başlanmıştır.

Tell Chagar Bazar, 'Amuda'nın 25 km güneyinde, Kamışlı'nın 40 km güneybatısında ve 'Amuda'dan Hasaka'ya, doğru bir hat üzerindedir. Höyük tabanda, yaklaşık 400 x 300 m ölçülerindedir. Güney tarafında bulunan en yüksek noktası, tarım arazisi seviyesinden 21 m yüksekliktedir (lev. 141). 1934-1936'da, M. E. L. Mallowan'ın başkanlığında kazılmıştır. 15

Seviye tespit edilmiştir: Seviye 1 ve 2, M. Ö. 2. bine; 3-5, M. Ö. 3. bine; 6-15, Halaf ve Halaf-öncesi dönemlere tarihlendirilmiştir.

Tell Brak: Mardin İli Nusaybin ilçesinin 46 km güneyinde ve Hasaka'nın 43 km kuzeyindedir. Yaklaşık oval şekilli olan höyük, 800 x 600 m boyutunda ve ova seviyesinden 40 m yüksekliktedir. Höyüğün güneybatı ve kuzeydoğusu arasında yükseklik farkı vardır. Bu yükseklik farkı, höyüğün kuzeydoğusunda evlerin, güneybatısında ise tapınakların ve kamu binalarının yer almasıyla açıklanmıştır (lev. 144). Höyüğün CH yöresinde, Erhanedan-Akkad Çağına tarihlenen evlerin tabanlarının altından yöre halkının yağmalamış olduğu çocuk gömmeleri açığa çıkmıştır. Bu gömmelerin ne tür mezarlar olduğu açıkça yayınlanmamıştır (Mallowan 1947: 71).

Tell Arbit: Kuzey Suriye'nin Habur Bölgesinde, Chagar Bazar'dan 15 km uzaklıkta, yaklaşık Tell Chagar Bazar ile Hamidi'nin ortasında konumlanmıştır. 1936 senesinde M. E. L. Mallowan tarafından araştırılmıştır. 440 x 440 m boyutlarındadır. Höyüğün aşağı yamaçları üzerinde, höyüğün merkezi ile şehir duvarı arasında, Açma 5'te, aynı derinlikte ve birbirine paralel olan bir basit mezar (TAG 18) ile kerpiçten inşa edilmiş bir oda mezar (TAG 20) açığa çıkmıştır (lev. 143).

Tell Germayir, Kuzey Suriye'nin Habur Bölgesindedir. 1936 senesinde M. E. L. Mallowan tarafından araştırılmıştır. Chagar Bazar'ın 4 kilometre batısındadır. Höyük ova seviyesinden 20 metre yüksekliktedir. Höyüğün tepesinde, Site A, B ve C'de, ev tabanlarının altına gömülmüş onbir mezar açığa çıkmıştır (lev. 142).

Tell Leilan, Habur Ovasının doğu kesimindeki Jarrah Vadisindedir. Yale Üniversitesi tarafından, 1978 ve 1984 yıllarında, iki dönem yüzey araştırması yapılmış, ve 1979, 1980, 1982 ve 1985 yıllarında, dört dönem kazılmıştır. Höyük, M. Ö. 5000 ile 2500 arasındaki dönem boyunca onbeş hektar büyüklüğünde bir kasaba ve M. Ö. 2500 ilâ 1750 dönemi boyunca doksan hektarlık bir şehirdir (lev. 140). Tell Leilan, M. Ö. üçüncü binde Shekna'nın ve erken ikinci binde, Apum'un başkenti olarak tanılanmıştır (Shwartz 1988). Dönem III'e (Ninive V) verilen Tabaka 39, 35 ve 19'da yerleşim içi bir kap ve iki basit mezar açığa çıkmıştır (Shwartz 1988: 14).

II. OYLUM HÖYÜK

II.1. Oylum Höyük'ün Coğrafi Konumu

Oylum Höyük, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, Gaziantep İlinin Suriye'ye sınır Kilis İlçesine bağlı Oylum Köyü sınırları içindedir. Höyük, 60 km'lik Gaziantep-Kilis karayolunun 53. km'sinde ve yolun solunda bulunur. Diğer höyükler arasında heybetli görünümüyle hemen dikkati çeken höyük, Halep'e 55 km uzaklıktadır. Bugün güney ve güneydoğu etekleri köylülerce yerleşilmiş olan höyüğe ulaşım, karayolundan ayrılan ve höyüğün her iki yanından geçen toprak yollarla sağlanmaktadır. Höyük, önemini, doğuda Fırat Vadisini batıda Amik Ovasına, kuzeyde İç Anadolu yaylalarını güneyde Suriye düzlüklerine bağlayan ulaşım yollarının kavşağında olan konumundan almaktadır.

Aslında, boyutları henüz bilinmeyen bir aşağı şehri de içeren kale höyüğü, bir boyunla ayrılmış, biri 22 m ve diğeri 37 m yükseklikte olan iki tepeden oluşmakta ve kuzey-güney yönünde uzanmaktadır. 460 m uzunlukta ve 370 m genişlikteki yaklaşık 17 hektarlık bir alanı kaplamaktadır (lev. 161). Höyüğün kuzey ve batı yamaçları nispeten diktir. Güney tepesi üzerinde Hz. Muhammed'in katibi olduğu söylenen Yusuf İzzeddin'e ait bir yatır bulunmaktadır. Höyüğün batısından Akpınar deresi geçmektedir. Höyük, üzüm, zeytin, antep fıstığı ve sebze tarımı yapılan verimli küçük bir vadinin içindedir. Akdeniz iklimine yakın bir iklimi vardır (Özgen 1987: 241).

II.2. Oylum Höyük Araştırmaları ve Kazıları

U. Bahadır Alkım, Kuzeybatı Mezopotamya ile Gaziantep ve Islâhiye bölgeleri arasındaki tarihi yolları araştırmak için 1968'de Gaziantep İl sınırları içinde bulunan Karkamış, Kilis ve Oğuzeli yörelerinde yaptığı bir araştırmada, Oylum Höyük'te de incelemelerde bulunmuştur. Oylum Höyüğün stratejik ve coğrafi konumunun önemi nedeniyle Islâhiye bölgesindeki kazılarını tamamladıktan sonra Oylum Höyük'te kazı yapmayı plânlamıştır (Alkım U. 1969b: 40-41; Alkım U. 1969c: 400).

1968'de Alfonso Archi, Paolo Emilio Pecorella ve Mirjo Salvini, Prof. Piero Meriggi tarafından başlatılan araştırmaların devamı niteliğinde Gaziantep'te bir yüzey araştırması yapmışlar ve 216 yerleşim yeri saptamışlardır. Araştırmaları, o yıllarda U. Bahadır Alkım ve ekibi tarafından gerçekleştirilen araştırma ve kazılarla iyi bilenen Islâhiye bölgesini içer-

memektedir. A. Archi ve ekibinin çalışmaları sonucunda, Gaziantep'in güneyinde (Karkamış dışında) Klâsik-öncesi en önemli yerleşim yöreleri olarak Oylum Höyük ve Til Başer'i göstermişlerdir (Archi ve diğerleri 1971: 87, 109).

1977-1979 yıllarında Kuzey Suriye'de Qoueiq nehri ve havzasında yapılan yüzey araştırmalarından sonra James Mellaart, 13 yerleşim yöresinden elde edilen portakal rengi seramik türünün, Suriye sınırının hemen kuzeyinde, Gaziantep Bölgesindeki Tel Habeş, Karkamış, Lohan, Zincirli, Tilmen ve Gedikli'ye ilâveten Oylum Höyük'te de bulunduğunu belirtmiştir (Matthers 1981: 150).

Çok az araştırılmış olan bu bölgede, 1985 yılında Engin Özgen, bir yüzey araştırması yapmıştır. Sonuçta diğer etkenler yanında süregelen tahribatı da önlemek amacıyla Oylum Höyük'te kazı yapılması uygun görülmüştür (Özgen 1986: 241). Çünkü köy halkının, höyüğün kuzeydoğu yamacı boyunca zamanla aldıkları toprak sonucu, arazi seviyesine kadar, yaklaşık 150 m uzunluğunda, 40 m genişliğinde ve 11.5 m derinliğinde bir yarma ve ayrıca bu yarmanın kuzeyinde, halen çöplük olarak kullanılan yaklaşık 25 m uzunluğunda ve 15 m genişliğinde, yarma taban seviyesinden 2-3 m daha derin bir çukur açılmıştır. Höyüğün batı yamacında da benzer tahribat girişiminde bulunulmuştur.

1985 yılında höyüğün doğu yamacında köylülerin toprak almaları sonucu açığa çıkarılan taştan inşa edilmiş bir oda mezar (OYMez. 1) tahribata uğramıştır (Özgen 1987: 96). Oylum Höyük kazılarının 1987'deki ilk döneminde, höyüğün doğu yamacındaki çalışmaların ikinci gününde, bir grup Oylumlu tarafından, sözü geçen oda mezardan çıktığı belirtilen bir grup seramik kazı başkanlığına verilmiştir (Özgen 1988: 94). Ayrıca, 1988 kazı döneminde, köylülerin aynı oda mezardan çıktığını belirttikleri metal eşya ve seramikten oluşan bir mezar eşyası grubunu da teslim etmişlerdir (Özgen 1988: 204).

1989 kazı döneminde, köylülerin rastladıkları oda mezarı açığa çıkarmak ve kuzeydoğu yamacının tabakalaşımını saptamak amacıyla, 5 x 5 m'lik Z9a1, Y9b2 ve Y8a1 Plânkarelerinde kazıya başlanmış ve oda mezarın bulunduğu Y8b1 Plânkaresinin yüzeyi, sadece gelişi güzel atılmış kapak taşlarının göründüğü seviyeye kadar temizlenmiştir (Özgen ve Carter 1991: 259) (lev. 53). Erken Tunç Çağına tarihlenen onüçü küp (OYMez. 5, 6, 8, 10-19) ve dördü çömlek mezar (OYMez. 30, 32, 33, 35) olan onyedi kap mezara ilâveten beş de basit mezar (OYMez. 37, 38, 39, 40, 41) açığa çıkarılmıştır (Özgen ve Carter 1991:262).

Oda mezarın tamamiyle açığa çıkarılıp plânının yapılması ve 1989 döneminde açığa çıkarılan mezarların tabakalaşma durumunu ve mezarlık olarak kullanılmış olabileceği

düşünülen bu alanın niteliğini saptamak amacıyla 1990 kazı döneminde, önceki karelere 5 x 5 m'lik Y9a2, Y8b1 ve Y9b1 Plânkareleri de eklenerek , Y9a2, Y9b2, Y8a1 ve Y8b1 Plânkarelerinden oluşan 10 x 10 m'lik büyük bir plânkare oluşturulmuş ve bu 10 x 10 m'lik yeni plânkare ile 5 x 5 m'lik Y9b1 Plânkaresinde kazıya devam edilmiştir. Y9a2, Y9b1, Y8a1 ve Y8b1 Plânkarelerinden, dördü küp (OYMez. 2, 3, 4, 9) ve dördü çömlek mezar (OYMez. 20, 24, 26, 35) olan sekiz kap mezara ilâveten dört de basit mezar (OYMez. 42, 43, 44, 45) açığa çıkarılmıştır.

1991 kazı döneminde, Y9a2, Y8a1 ve Y9b1 Plânkarelerinde çalışılmıştır. Bu plânkarelerde bir küp (OYMez. 7), dokuz çömlek mezar (OYMez. 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 31) ve bir basit mezar (OYMez. 36) bulunmuştur.

II.3. Oylum Höyük'te Tabakalaşma ve Mimarî.

Höyüğün kuzeydoğu yamacındaki Y9a2, Y8a1, Y9b1, Y9b2, Y8b1, Z9a1 ve Z9a2 Plânkarelerinden oluşan alan "Doğu Çukuru" olarak adlandırılmıştır. 175 metre karelik Doğu çukurunda şimdiye kadar yapılmış olan kazılarda 4.00 m'lik bir derinliğe inilmiştir. 4.00 m'lik bu kalıntı dolgusu, Orta ve Erken Tunç Çağlarına ait bir tabakalaşma ardışıklığı vermiştir (lev. 162; 163). Dik bir yamaçta bulunuşu ve köylülerce toprağın alındığı tahribat alanının içinde olması nedenleriyle Doğu Çukurunun alanı, çalışma hacmiyle doğru orantılı değildir. Bu nedenle, tabakalara ve yapılaşma seviyelerine ait mimarî kalıntılar yetersiz örneklerle temsil edilmektedir. İnilmiş olan en erken seviyelerden höyüğün tabanındaki arazi seviyesine kadar, halen, oldukça derin bir kalıntı dolgusunun bulunması, daha aşağı seviyelerde çok daha erken dönemlerin varlığına işaret etmektedir.

Tabaka 1

Höyük yamacının dikliğinin de katkıda bulunduğu doğal aşınmalara ilâveten kaçak kazılar ve köylülerin toprak almaları sonucu açma çukurların doğu kenarlarında aşırı kayıplar meydana gelmiştir. Bu nedenle yüzeyin hemen altındaki malzemelerin tespitinde güçlük çekilmiştir.

Tabaka 1a

Z9a1, Y9b1, Y9a2 ve Y8a1 Plânkarelerinden açığa çıkarılan fakat ait oldukları yapılaşma seviyeleri belirsiz olan mezarlar, her ne kadar karşılaştırmalı durumları ve içerikleri açısından değişik zamanlarda kazılmış olduklarını göstermekteyse de, Tabaka 1a'ya verilmişlerdir.

Seviye I, Tabaka 1b ve 1c

Seviye I, Y9b1 ve Y9a2 Plânkarelerinde açığa çıkan taş temellere ait parçalardan ve parça parça bir tabandan oluşmaktadır. Duvarların taş temelleri, araları çamur ve çakıl taşlarıyla doldurulmuş kaya parçaları ile yapılmıştır. Kesitte açıkça görüldüğü gibi bu temeller, Seviye II'nin içine girmektedir (lev. 162). Duvar 1 ile altındaki Seviye II'ye ait Duvar 10'un yön benzerliği, Duvar 10'un yeniden bir yapımını temsil etmiş olabileceğini düşündürmüştür.

Y9a2 Plânkaresinde, Seviye II temellerinin üzerinde bulunan fakat Duvar 1'in altından açılmış olan iki mezar (Özgün Kısım 2ve 4) Tabaka 1c'ye verilmiştir. Her iki mezar da Orta Tunç Çağına tarihlendirilmiştir. Y9a2 Plânkaresinde, Seviye I'e ait Duvar 1'in taş temelinin altından alınan bir C 14 örneği, bu seviye için başlangıç (terminus post quem) olarak M. Ö. 1920-1620 tarihini vermiştir.

Seviye II, Tabaka 2a, 2b, 3a, 3b, 3c

Seviye II, Y9b1, Y9a2 ve Y8a1 Plânkarelerinde açığa çıkan büyük taş temelleri ve uygulanan özenli yapım teknikleriyle önemli bir yapı safhasına işaret etmektedir. Şimdiki durumları ile açmalar, bir yapı plânı için yeterli değildir. Y9a2 Plânkaresindeki bir çukurun (Özgün Kısım 21), batı açma duvarı boyunca bir alanı karıştırmış olması nedeniyle, bu taş temellere ilişkin konutsal tabanlar açığa çıkmamıştır. Duvarlar kuzeybatı-güneydoğu yönündedir. Genişliği 6.25 m olan bir destek-ayağının/terasın (Y9a2, Özgün Kısım 5) eklenmiş olduğu Duvar 8, 2.5 m kalınlığındadır. Doğu yönünde de uzantısının bulunduğu muhtemel olan destek-ayağının/terasın korunmuş olan uzunluğu 2.5 m'dir. Duvarlardaki taşlar, destek-ayağındakilerden/terasındakilerden daha küçüktür.

Bu temellerin açığa çıkarılması, tabakalaşma bakımından önemlidir. Taş temellere ilâveten açığa çıkarılan parke taş yüzeyin altından büyük miktarda kap mezarlar açığa çıkmıştır.

Y8a1 Plânkaresinde, Seviye II'den bir kaç temel taşı ve büyük olasılıkla Seviye II'den Seviye III içine açılmış olan 3 kap mezar (Özgün Kısım 22, 23, 24) bulunmuştur.

Seviye III, Tabaka 4a, 4b, 4c, 4d

Seviye III, kazılan alanın tamamında yangın izleri taşımaktadır. Seviye II'nin taş temelleri, Seviye III'e ait kalıntıları karıştırmıştır. Seviye III yapıları yangınla tahrip olmuş ve açma duvarlarında açık bir şekilde izlendiği gibi çökmüştür. Y9b1 Plânkaresindeki destek-

ayağına/terasa ait derin temeller, muhtemelen, bu plânkaredeki Seviye III temellerini yok etmiştir.

Y9a2 Plânkaresinin kuzey kısmında, parke taşı döşeli bir platform (Özgün Kısım 21) üzerinde açığa çıkarılan beyaz yüzeyli çamur sıva (Özgün Kısım 22) ve oval fırın (Özgün Kısım 18), Seviye III'e verilebilir. OYMez. 20 çömlek gömmenin ağız kenarı ocağa bitişik olan platform yüzeyinin 10 cm altından açığa çıkmıştır. Çömlek gömme OYMez. 21 ile küp gömmeler OYMez. 2 ve 3 de Seviye III'ten açılmış olabilir.

Plânkarenin güney kısmındaki tek taş sırası (Özgün Kısım 20), bir duvara ait taş temel kalıntılarıdır. Bu plânkarenin güney açma duvarında açığa çıkan bir ocağa ait kalıntı ile bir tabana ait parça parça bir yüzey de bu seviyeye ait olabilir. Fırında (Özgün Kısım 18) açığa çıkan karbonlaşmış bir şimşir ağacına (buxus sempervirens) ait dal parçasının C-14 tarihlendirmesi, M. Ö. 2260-1980 tarihini vermiştir.

Tabaka 5

Yıkıntı içeren Tabaka 5, Y9b2, Z9a1, Y9b1 ve Y9a2 Plânkarelerindedir. Bu tabakadan 28 mezar açığa çıkarılmıştır (Lev. 164) (OYMez. 1, 4-18, 22-26, 30-32, 37, 39, 41). Tabaka 5, Seviye III'ün hemen altında fakat açık olarak Seviye IV'ün yukarısındadır.

Seviye IVA-C, Tabaka 6-8

Oldukça kısa zaman aralıklarıyla oluşan bu seviyeler, Y9b1 ve Y9b2 Plânkarelerindeki duvarlara ait kısımlardan oluşmaktadır (lev. 164). Seviye IVA-C'nin ayırımı için ayrıca bir çalışma gerekmektedir, çünkü Seviye IVA-C'den gelen arkeolojik malzemeler benzerdir ve tabakalaşma düzeni, Tabaka 5'ten çok sayıda mezarın açılması ve köylülerin toprak çekmeleri nedeniyle oluşan oyuntu sonucu oldukça karışık bir hale gelmiştir.

Seviye IVA'ya ait mimarî yapı kalıntıları, sadece Y9a2 Plânkaresinde korunmuştur. Bu seviye büyük bir yangınla son bulmuştur. Y9b1 Plânkaresindeki duvarın (Özgün Kısım 15) da bu alt seviyeye ait olduğu görülmektedir. Çömlek gömme OYMez. 27'nin bir kısmı bu duvarın altından açığa çıkmıştır. Bu plânkarenin yapısal kalıntıları, daha geç yapılaşmalar dolayısıyla tahrip olmuştur.

Y9a2 Plânkaresinde bir odanın köşesini oluşturan iki duvar (Özgün Kısım 24), taş temele kadar açığa çıkarılmıştır. Duvarlara ait taş temellerinden biri (Özgün Kısım 24a) açmanın kuzeybatı köşesine, diğeri (Özgün Kısım 24b) güneybatıya doğru uzanmakta ve batı açma duvarının içinde kaybolmaktadır. Kuzeye doğru çökmüş olan Duvar 24b'nin taş temelleri üzerinde duvar içinde kullanılmış olan iki sıra yanmış (kömürleşmiş) hatıl açığa çıkarılmıştır.

Duvar 24a'nın doğusunda ve Duvar 24b'nin güneyinde, bu duvarlarla ilişkili bir tabana ait parça parça beyaz sıvalı kısımlar bulunmuştur. Halen bir kısmı batı açma duvarı içinde bulunan ve Seviye III'e verilen ocağa (Özgün Kısım 18) ait tabanın, Duvar 24a'nın taş temelleri seviyesinde olduğu anlaşılmıştır. Ocak 18'in hemen güneyinden açığa çıkarılan ve bir kısmı batı açma duvarının içinde bulunan bir kül çukuru, muhtemelen Ocak 18'e aittir. Taş temeller küçük taşlardan ve tek örme katından oluşmaktadır. Temelin oturmuş olduğu zemin, Seviye IVB'nin yumuşak kalıntı dolgusudur. Bütün bu durumlar, Duvar 24b'nin çökmesi ile ilişkili olabilir. Bir söve taşı, Duvar 24a'nın doğu kenarında, taş temellerin seviyesinden ele geçmiştir. Çömlek gömmeler OYMez. 28, Duvar 24b'nin taş temellerinin hemen altından, OYMez. 29 ise bu duvarların oluşturduğu köşenin bitişiğinden ele geçmiştir. Bu iki mezarın açığa çıkış durumu Seviye IVA'dan açılmış olabileceklerini göstermektedir.

Şayet, Y8a1 Plânkaresinin güneybatı köşesinde, Duvar 24a'nın doğrultusunda ve kodunda, fakat yetersiz sayıda ve büyüklükte çıkan taşlar, Duvar 24a'ya veya başka bir duvara ait temel kalıntıları olarak kabul edilebilirse, kuzey uçta açığa çıkarılan öğütme taşının, temel taşı olarak kullanılmış olabileceği düşünülebilir.

Y8a1, Y9b1, Y9b2, Y8b1 ve Y9a2 Plânkarelerinde yapılan çalışmalarda, Seviye IVB'nin, yangın felaketi izleri taşıdığı anlaşılmıştır. Y9b2 Plânkaresindeki duvar (Özgün Kısım 2), batıya doğru devam ederek Y9a2 Plânkaresindeki duvar (Özgün Kısım 16) ile birleşmektedir. Duvar 2'nin her iki tarafında beyaz sıvalı tabanlar (Özgün Kısım 18 ve 19) açığa çıkmıştır. Taban 18'i çevreleyen Duvar 16 ile bu duvarın her iki ucundan köşe yaparak Y9b2 Plânkaresinin içine, doğu yönünde, birbirine paralel olarak uzayan Duvar 2 ve Duvar 17 küçük bir odanın üç duvarını oluşturmaktadır. Duvar 16, küp mezarlar (OYMez. 2, 3, 7) ve çömlek mezarlarla (OYMez. 22, 31) tahrip edilmiştir.

Taban 18'in blokajı küçük çakıllarla yapılmış ve üzeri beyaz kalın bir sıvayla kaplanmıştır.Taban 18'in, Duvar 2 ile 17'nin arasında ve Duvar 16'ının yüzündeki yükseltinin bir devamıymış izlenimini veren yaklaşık 7 cm yükseklikteki bir plâtform üzerinde bir ocak (Özgün Kısım 4) açığa çıkmıştır. Bu ocak ortamına çağdaş ve benzer bir yapı Habur Bölgesindeki Tell el-Kabir'de (McClellan 1991: 38) tanılanmıştır.

Duvar 2, iri taşların kullanıldığı bir temel üzerine kerpiçten yapılmıştır. Duvar 2'nin içinde bulunan kömürleşmiş ağaç kalıntıları, duvarın inşasında hatılların kullanılmış olduğunu göstermiştir. İki yan ve doğudaki bitim duvar kalınlık yüzü beyaz sıvayla kaplanmış olan Duvar 2, bir tür ateş siperi olarak inşa edilmiş olabilir. Benzer sıva kalıntılarına, Duvar 2'nin güneyindeki koşut Duvar 5'in Duvar 2'ye bakan yüzünde de rastlanmıştır. Duvar 5 ile 2'nin

çağdaş olduğu anlaşılmıştır. Duvar 5 ile Duvar 2 arasındaki beyaz sıvalı taban (Özgün Kısım 19), Duvar 2'nin bir bölme (ara) duvar olabileceğini düşündürmüştür.

Seviye IV'ün korunmuş mimarî kalıntıları, bu seviyeye ait kerpiç duvarların, araları küçük taşlarla doldurulmuş iri taş temeller üzerine yapılmış olduğunu göstermiştir. Bu seviyeye ait kalıntı dolgusu, bol miktarda yanmış kerpiç, kömürleşmiş ağaç hatıl ve kiriş kalıntıları ve ateşle islenmiş kırık seramik parçaları ihtiva etmektedir.

Y8a1 Plânkaresinde açığa çıkan iki duvar (Özgün Kısım 2 ve 5) ve bu iki duvarın ait olduğu ve tabanı sıvalı (Özgün Kısım 4 ve 13) bir odaya ait küçük bir kısım (Özgün Kısım 3) Seviye IVC' ye verilmiştir. Basit, küp ve çömlek mezar türünden toplam dokuz mezar, bu seviyeden aşağıdaki Tabaka 8 ve 9 içine açılmıştır (OYMez. 19, 33-36, 42-45).

Seviye V,Tabaka 9a-c

Y9b2 Plânkaresinde Seviye V, batı açma duvarı boyunca bir pişirme tesisi (Özgün Kısım 20-21) ile ilişkin (10-15 cm.) kalın bir sıvalı yüzey ve plânkarenin ortasındaki ateş kâsesi ile tanılanmıştır. Pişirme tesisi, bir kerpiç duvar ve plâtformun her iki tarafında yuvarlak köşeli dikdörtgen iki ocaktan oluşmaktadır.

Y8a1 Plânkaresindeki Seviye V'ten geride kalanların tamamı, köylülerin açtığı çukur veya bebek ve çocuk mezarları ile tahrip edilmiş bir tabandır (Özgün Kısım 6). Açmanın kuzey uçunda açığa çıkarılan kerpiçler de, Seviye V'e ait olabilir.

Y9b2 Plânkaresindeki pişirme tesisinden alınan bir C 14 örneği, işlemek için miktar bakımından yetersiz bulunduğundan Y8a1 Plânkaresindeki Seviye IVC tabanının altındaki OYMez. 19'dan alınan bir odun kömürü örneğiyle birleştirilmiştir. Örnek olarak alınan odun kömürünün, mezar çukuru ile açılmış Seviye V'e ait bir ocaktan gelmiş olduğu kanısına varılmıştır. Bu birleşik örnek, M. Ö. 2460-2280 tarihini vermiştir.

Seviye VI, Tabaka 10a ve 10b:

Seviye VI, Y8a1 Plânkaresinde, bir ocak kalıntısından (Özgün Kısım 19) ve ilişkili olduğu parça parça hale gelmiş taş temellerden oluşmaktadır. Y8b1 Plânkaresinde aynı seviyeye verilen bir tabana ait kısım (Özgün Kısım 5) da yetersizce korunmuştur. Z9a1 Plânkaresinde üst kısmı açığa çıkan bir duvar ve meyilli beyaz sıvalı bir yüzeyin de Seviye VI'ya ait olabileceği kanısına varılmıştır.

Yapılaşma Seviyesi	Oylum Tabakası	Tanımlama
0	1	Yüzey Akıntısı
0	1a	Z9a1, Y9b1, Y9b2 ve Y8a1 Plânkarelerinde bilinmeyen seviyelerden açılan gömmeler.
I	1b	Y9b1'de Duvar 1: Sadece temeller korunmuş, Y9a2'de Duvar 2 ve olası ilişkin parça halinde Yüzey 1.
	1c	Yüzey akıntısının altından Y9a2 Çukur 31 ve Seviye I Temelleri tarafından açma.
II	2a	Y9b2'de Tabaka 1c altında yapılaşma seviyesi içinde dolgu.
II	2b	Seviye II'deki Yapılaşma seviyesi I temelleri altında küllü dolgu (parke taş döşeme üzerinde: Y9a2 Özgün Kısım 6).
II	3a	Parke taş döşeme, Yapılaşma seviyesi II'yi oluşturan kil tabanlar ve küllü dolgu.
II	3b	Yapılaşma seviyesi III'teki yeniden konulan toprak ve tanelenmiş dolgu seviye II yapılaşma temellerini karıştırmış.
II	3c	Seviye III içine açılmış Seviye II duvarına ait büyük taş temeller.
III	4a	Z9a1, Y9b2, Y9a2 içinde Seviye II yapılaşma temelleri ve/veya aşınma tarafından karıştırılmış yapılaşma seviyesi III'te küllü dolgu.
III	4b	Yapılaşma Seviyesi III içinde aşırı derecede yanmış başlangıç dolgusu.
III	4c	Yapılaşma Seviyesi III yüzeylerinde şiddetli derecede yanmış dolgu.
III	4d	Y9a2, Y9a1 içinde yapılaşma Seviye III'ün yüzeyleri ve duvarları.
?III	5	IVA'nın üzerinden ve herhangi görülebilir mimarî kalıntılarla ilişkin olmayan ve gömme kaplarıyla ağır şekilde karıştırılmış Seviye III'ün altından açılmış Y9b1 Y9a2 ve Y9b2'deki alan.
IVA	6a	Seviye IVA içinde kerpiçli dolgu.
IVA	6b	Yapılaşma Seviyesi IVA'nın tabanları.
IVA	6c	Y9a2 içinde yanmış kerpiç platform ve Duvar 24.
IVB	7a	Yapılaşma seviyesi IVB içinde dolgu.
IVB	7b	Yapılaşma seviyesi IVB'ye ait tabanlar üzerinde dolgu.
IVB	7c	Yapılaşma seviyesi IVB'nin tabanları ve duvarları.
IVC	8a	Yapılaşma seviyesi IVC içinde küllü döküntü.
IVC	8b	Yapılaşma seviyesi IVC içinde kerpiçli döküntü.
IVC	8c	Y9b2, Y8a1, Z9a1 içinde yapılaşma seviyesi IVC'nin tabanları üzerinde dolgu.
IVC	8d	Seviye IVC'nin tabanları ve duvarları.
V	9a	Z9a1 içinde yapılaşma seviyesi IVC'nin altından kazılmış fırın ve ilişkin Çukur 4.
V	9b	Yapılaşma seviyesi V içinde dolgu.
V	9c	Yapılaşma seviyesi V'in tabanları üzerinde dolgu.
V	9d	Yapılaşma seviyesi V'in tabanları ve duvarları.
VI	10a	Yapılaşma seviyesi VI içinde dolgu.
VI	10b	Z9a1 içinde Taban 10, Y8a1 içinde taş temeller (/) ve parçalar halinde Ocak (19) ve parçalar halinde Döşeme (5) Y8b1.

Tablo 1. Oylum Höyük Doğu Çukuru'nun Tabakalaşma Özeti 1989-1990

II.5. Oylum Höyük Mezarlarının Envanteri

OYMez. 1

Taştan oda mezardır.Y8b1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 1) açığa çıkmıştır (lev. 54-56). Mezar odası, kuzeydoğudan güneybatıya doğru daralarak uzayan yamuk plânlıdır. In situ bir kireç taşı dilimine göre örtü kalınlığı dahil yüksekliği, yaklaşık, 1.32 m'dir. Odanın örtü üst yüzeyi, -4.07 m'de ve açığa çıkarılan tabanı ise -5.25 m'dedir. Odanın içten içe uzunluğu 3.50 m, genişliği doğuda 1.75 m ve batıda 0.75 m'dir. Dıştan dışa ise, uzunluğu 5.00 m, genişliği doğuda 2.75 m ve batıda 1.50 m'dir. Bu boyutlar, köylülerce bildirilmiş olan 1.25 m yükseklik, 2.00 m uzunluk ve 1.90 m genişlikteki yaklaşık boyutlarla uyuşmaktadır (Özgen 1989: 96). Doğru hat üzerinde olmayan odanın üç duvarı, rastgele taşlarla örülmüştür. Açmanın aşınmış olan doğu kısmına isabet eden kuzeydoğu duvarının yerinde, diklemesine yerleştirilmiş bir kireç taşı dilimi bulunmaktadır. Bu taş dilimi mezar girişini kapatmak için kullanılmış olmalıdır. Odanın güneybatı kısmı değişik boyda taşlarla ve kuzeydoğuya doğru devamı ise in situ ele geçen bir kireç taşı dilimiyle örtülmüştür. Kuzeydoğuda yaklaşık bir taş dilimlik örtü kısmı eksiktir. Mezarın yakınına atılmış olan ve bu eksikliği giderebilecek ölçülerde olduğu saptanan bir kireç taşı dilimi, bu oda mezarın örtüsüne ait olabilir. Köylüler mezara muhtemelen bu taşı kaldırarak girmişlerdir. Odanın batıya doğru daralması, örtü ve duvar malzemesinin yetersizliğinden kaynaklanmış olabilir. Köylülerce, yeri ve gerçeğe yakın iç boyutları kazı başkanlığına bildirilmiş ve mezar eşyası teslim edilmiş olan bu oda mezarın, yağmalandıktan sonra doldurulmuş olduğu açıktır. Kazı çalışmalarında bu dolgu içinden açığa çıkan kırık seramik parçaları ve diğer buluntular, bu oda mezarın tarihlendirilmesi için sağlıklı görülmemiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Yapılan kazı sonucunda, bu oda mezarın güneydoğusundan açığa çıkarılan bir çocuğa ait karıştırılmış ve yeterli korunmamış olan iskelet kalıntısı (Özgün Kısım 3) dışında sağlam iskelet kalıntısı ele geçmemiştir. Boşaltılan mezar dolgusu içindeki kemik parçaları çok dağılmış ve kötü korunmuştur. Bu nedenle mezarın başlangıçtaki ölü sayısı ve ölüye ilişkin düzenlemesi öğrenilememiştir.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 1-10): Köylülerin teslim ettikleri buluntulara ilâveten, yapılan kazı çalışmalarında, kırık seramik parçaları, bir miktar tunç iğne ve iğne parçası, bilezikler, taş ve tunç baltalar, tunç tel parçaları, tunç bir boncuk, çakmaktaşından kesici bir alet, kemik bir plâka; kemik bir biz, bir kavkı ve çocuk iskeleti (Özgün Kısım 3) ile birlikte bir kırmızı aşıtaşı ele geçmiştir.

1. OY87/19-50

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak; yük.: 4.5 cm; ağız çapı: 7.7 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; yüzey fazla derin olmayan yivlerle bezemeli; dış yüzey rengi: 7.5 YR 7/4 (pembe).

2. OY88/9-2

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak; yük.: 4.2 cm; ağız çapı: 6.3 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış ve rengi: 5 YR 7/4 (pembe).

3. OY87/19-38

"U" şekilli bardak; dip çıkıntılı bırakılmış yük.: 6 cm; ağız çapı: 7.6 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur; kum ve kireç katkılı; iç ve dış yüzey ıslak sıvazlanmış ve rengi: 7.5 YR 6/3 (açık kahverengi); yüzey yivlerle bezemeli.

4. OY87/19-37

"U" şekilli bardak; yük.: 9.6 cm; ağız çapı: 7 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; yüzey derin olmayan yivlerle bezemeli; dış yüzey rengi: 10 YR 6/4 (açık sarımsı kahverengi).

5. OY87/19-36

"U" şekilli bardak; yük.: 8.2 cm; ağız çapı: 7.4 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; yüzey derin olmayan yivlerle bezemeli; yüzey rengi: 2.5 YR 6/6 (açık kırmızı).

6. OY88/9-1

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak; yük.: 9.1 cm ağız çapı: 8.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum, kireç ve mika katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; yüzey yivlerle bezemeli; yüzey rengi: 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı).

7. OY87/19-43

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak; yük.: 10.8 cm; ağız çapı: 9.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; iç ve dış yüzey ıslak sıvazlanmış; yüzey derin olmayan yivlerle bezemeli; yüzey rengi: 7.5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı).

8. OY87/19-35

Kâse; yük.: 6 cm; ağız çapı: 12.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; iç ve dış yüzey astarlı; hamur rengi: 2.5 Y 6/3 (açık kırmızımsı kahverengi); dış ve iç yüzey rengi: 7.5 YR 7/3 (pembe); ağız kenarında çatlak var.

9. OY88/Et

Kâse; yük.: 3.9 cm; ağız çapı: 9.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; yüzey yivlerle bezemeli.

10. OY88/Et

Ayaklı kadeh; yük.: 13.8 cm; ağız çapı; 11.8 cm; ayağın içi boş ve kırık.

11. OY87/19-1

Meyvelik; yük.: 32.5 cm; ağız çapı: 16.2 cm; çark yapımı; orta derecede pişirilmiş; orta nitelikli hamur, kum, taşcık ve kireç katkılı; iç ve dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 6/6 (açık kırmızı); kâsesi, kabartma şerit bezekli; ayağın içi boş.

12. OY87/19-13

Şişe; yük.: 14.4 cm; ağız çapı: 3.6 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 5 YR 6/3 (açık kırmızımsı kahverengi), ağız ve omuz: 2.5 Y 4/1 (koyu gri); gövdenin üst kısmı ağız kenarına kadar derin olmayan yivlerle bezemeli.

13. OY87/19-22

Parfüm şişesi; yük.: 14.4 cm; ağız çapı: 3.6 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 7/3 (pembe).

14. OY87/19-23

Parfüm şişesi; yük.: 10.9 cm; ağız çapı: 2.2 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 7/2 (pembemsi gri).

15. OY87/19-27

Şişe; yük.: 10.1 cm; ağız çapı: 2.8 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur; kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 7/2 (soluk kırmızı).

16. OY87/19-24

Şişe; yük.: 10.7 cm; ağız çapı: 3.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış ve kavlamış; hamur rengi: 7.5 YR 6/2 (pembemsi gri); ağız kenarında birbirine üç koşut çentik şeklinde seramikçi işaretli.

17. OY87/19-29

Parfüm şişesi; yük.: 7 cm; ağız çapı: 3.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 6/2 (pembemsi gri).

18. OY87/19-26

Şişe; yük.: 9.5 cm; ağız çapı: 3.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 6/4 (açık kahverengi).

19. OY87/19-8

Akıtacaklı kap; yük.: 18.6 cm; ağız çapı: 6 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 5YR 6/3 (açık kırmızımsı kahverengi); akıtacağın üst kısmı kilden iki topakla bezemeli.

20. OY88/8-27

Uzun akıtacaklı kap; yük.: 15.7 cm; ağız çapı: 8 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzeyi kendinden astarlı; hamur rengi: 5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi); dış yüzey rengi: 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi); boyun yivlerle bezemeli; omuz üzerinde çarpı şeklinde ve dipte iki birbirine koşut çentikle seramikçi işaretli.

21. OY87/19-9

Kısa akıtacaklı kap; yük.: 9.3 cm; ağız çapı: 5.4 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur; kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 6/6 (açık kırmızı); gövdenin üst kısmı omuza kadar derin yivlerle bezemeli.

22. OY88/Et

Akıtacaklı kap; yük: 14. 4 cm; ağız çapı; 6.2 cm; gövdenin üst kısmı yivlerle bezemeli; akıtacağı ve ağız kenarı kırık

23. OY88/ 8-28

Geniş ağızlı çömlekçik; yükseklik 10.9 cm; ağız çapı: 8.6 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve mika katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 6/1 (gri); yüzey halka açkılı.

24. OY87/19-19

Çömlekçik; yük.: 9 cm; ağız çapı: 6.3 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve mika katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış ve halka açkılı; kavlamış; hamur rengi: 7.5 YR 7/3(pembe); dış yüzey rengi: 7.5 YR 7/4 (pembe).

25. OY87/19-18

Çömlekçik; yük.: 10.6 cm; ağız çapı: 5.4 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum, kireç ve mika katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 6/6 (açık kırmızı), boyun ve omuz: 10 YR 4/1 (koyu gri); gövdenin üst kısmı yivlerle bezemeli; ağız kenarında kırık var.

26. OY87/19-7

Üç-ayaklı kap; yük.: 10.1 cm; ağız çapı: 7.8 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur; kum ve kireç katkılı; dış yüzey astarlı; hamur rengi: 2.5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi); dış yüzey

rengi: 2.5 YR 6/6 (açık kırmızı); gövdenin orta kısmı derin bir yivle bezemeli.

27. OY87/19-4

Üç-ayaklı kap; yük. 22.1 cm; ağız çapı:13.6 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur; kum ve kireç katkılı; dış yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 10YR 7/3 (çok soluk kahverengi); dış yüzey rengi: 10 YR 7/4 (çok soluk kahverengi); boyun bir kabartma şeritle ve ayaklar da pişmiş toprak topaklarla bezemeli.

28. OY87/19-5

Üç-ayaklı kap; yük.: 24 cm; ağız çapı: 14.6 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey astarlı; hamur rengi: 10YR 7/3 (çok soluk kahverengi); dış yüzey rengi: 10 YR 7/2 (açık gri); boyun derin olmayan iki yivle bezemeli; omuz üzerinde yapım hatasından kaynaklanan bir şişkinlik var.

29. OY88/Et.

Üç ayaklı kap; yük.: 17. 3 cm; ağız çapı: 10.9 cm; boyun yivlerle bezemeli; ağız kenarı kırık.

30. OY87/19-3

Üç-ayaklı kap; yük.: 21.4 cm; ağız çapı: 14.8 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey astarlı; hamur rengi: 7.5 YR 6/4 (açık kahverengi), dış yüzey rengi: 10 R 5/6 (kırmızı); boyun üç derin yivle bezemeli; omuzda üç çentikle yapılmış seramikçi işaretli.

31. OY87/19-6

Üç-ayaklı kap; yük.: 19.4 cm; ağız çapı: 12.2 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 2.5 Y 7/2 (açık gri); dış yüzey rengi: 2.5 7/3 (soluk sarı); ağzın hemen altından başlayan derin olmayan yivlerle bezemeli.

32. OY87/19-2

Çömlek; yük: 21.4 cm; ağız çapı: 10 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; iç ve dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi:10 YR 6/2 (açık kahverengimsi gri), gövdenin dibe yakın kısmı: 2.5 Y 7/2 (açık gri); dip çıkıntılı bırakılmış; düz durması için uygun değil; gövdenin üst kısmı ağıza kadar koyu kahverengimsi gri renk şeritlerle boyanarak bezenmiş: 7.5 YR 3/1.

33. OY87/19-51

Minyatür küp; tek dikey kulplu ve sivri dipli; yük.: 6.3 cm; ağız çapı: 3.1 cm; el yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzü kendinden astarlı; hamur rengi: 2.5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi); dış yüzey rengi: 2.5 YR 7/4 (açık kırmızımsı kahverengi).

34. OY88/9-3

Kâse; gri renk taştan; yük.: 3.1 cm; ağız çapı: 6.4 cm; ağız kenarında kırık var.

35. OY421

Plâka; kemik; uz.: 8.3 cm; gen.; 3.7 cm; kal.: 0.8 cm.

36. OY463

Biz; kemik; uz.: 8.1 cm.

OY88/9-8

Sap delikli balta; tunç; uz.: 14 cm; sap genişliği 1. 9 cm; yük.: 4.5 cm.

OY88/9-4

Sap delikli balta; yeşilimsi taştan; uz. 13.4 cm; sap gen.: 1.7 cm; yük.: 4.3 cm.

OY87/19-52

Sap delikli balta; tunç; çok oksitlenmiş; uz. : 9.9 cm; oval şekilli sap deliği: 2.2 -1.1 cm; yük.: 4 cm.

40. OY328

Bilezik; tunç; dış çapı: 6.2 cm; iç çapı:5.3 cm.

41. OY87/Et

Bilezik; tunç; dış çapı: 4.3 cm; iç çapı: 3.7 cm.

42. OY90/Et34

Boncuk; tunç; iki ucu kesilmiş oval şekilli; çap: 1.1 cm; uz.: 1.5 cm.

43. OY87/19-54

Şiş mızrak; tunç; uz.:17.8 cm.

44. OY371

Başlı iğne; tunç; uz.: 11. 4 cm; baş çapı: 0.9 cm.

45. OY295

Başlı iğne; ucu kırık; korunan uz.: 6.4 cm.; baş çapı: 1 cm.

46. OY90/269

Başlı iğne; tunç; uz.: 10.8 cm; baş çapı: 1.2 cm.

47. OY90/270

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uz.: 9.3 cm; baş çapı: 0.9 cm.

48. OY90/Et41

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uz.: 6.1 cm; baş çapı: 0.6 cm.

49. OY90/Et42

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uz.: 8 cm; baş çapı: 1. 2 cm.

50. OY87/19-10

Şişe/çömlekçik; yük.: 16 cm; ağız çapı: 4.3 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey astarlı; hamur rengi:5 YR 7/2 (pembemsi gri); dış yüzey rengi: 2.5 Y 7/2 (açık gri).

51. OY87/19-11

Şişe, OY87/19-13 tipinde; yük.: 14.2 cm; ağız çapı: 3.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; uca doğru sivrileşen yuvarlak dipli; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; omuzdan boyuna kadar derin olmayan yivlerle bezemeli; hamur rengi: 2.5 YR 7/3 (açık kırmızımsı kahverengi).

52. OY87/19-12

Şişe, OY87/19-13 tipinde; yük.: 14.2 cm; ağız çapı: 2.7 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; gövdenin üst kısmı derin olmayan yivlerle bezemeli; hamur rengi: 5YR 7/3 (açık kırmızımsı kahverengi).

53. OY87/19-14

Şişe, OY87/19-13 tipinde; yük.: 13.5 cm; ağız çapı: 3.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur; kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; gövdenin üst kısmı derin olmayan yiv bezemeli; hamur rengi: 5YR 6/3 (açık kırmızımsı kahverengi), gövdenin üst kısmı 5YR 4/1 (koyu gri).

54. OY87/19-15

Şişe; yük.: 18 cm; ağız çapı: 4.9 cm; çark yapımı; kötü pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış ve gövdenin üst kısmı derin olmayan yivlerle bezemeli; hamur rengi: 10 YR 7/3 (çok soluk kahverengi), ağız ve boyun kısmı: 7.5 YR 4/1 (koyu gri).

55. OY87/19-16

Şişe; OY87/19-13 tipinde, yük.: 12.7 cm; ağız çapı 3.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; derin olmayan yivlerle bezemeli; hamur rengi 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi), ağız ve omuz üzeri: 5YR 4/1 (koyu gri).

56. OY87/19-17

Şişe; yük.: 9.3 cm; ağız çapı: 3 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış ve kavlamış; hamur rengi: 5 YR 6/2 (pembemsi gri), dış yüzey rengi: 5 Y 7/2 (pembemsi gri).

57. OY87/19-20

Çömlekçik, OY87/19-19 tipinde; yük. : 9.1 cm; ağız çapı: 7 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 7.5 YR 7/3 (pembe); dış yüzey rengi: 7.5 YR 7/4 (pembe).

58. OY87/19-21

Şişe; yük.: 18 cm; ağız çapı: 3.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; gövdenin üst kısmı derin olmayan yivlerle bezemeli; hamur rengi: 7.5 YR 7/2 (pembemsi gri), ağızdan gövdenin ortasına kadar 7.5 YR 5/1 (gri).

59. OY87/19-25

Şişe; yük.: 9.9 cm; ağız çapı: 4.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 6/3 (açık kahverengi); dibinde 3 çentikle yapılmış seramikçi işaretli.

60. OY87/19-28

Şişe; yük.: 8.9 cm; ağız çapı: 3.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 YR 6/2 (açık kahverengimsi gri).

61. OY87/19-30

Kâse; yük.: 4.1 cm; ağız çapı: 10.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur; kum katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi); pişirilme esnasında eğrilmiş.

62. OY87/19-31

Kâse; yük.: 4.1 cm; ağız çapı: 11.3 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 6/6 (açık kırmızı); pişirilme esnasında eğrilmiş.

63. OY87/19-32

Kâse; yük.: 4.9 cm; ağız çapı: 10.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 6/3 (açık kahverengi).

64. OY87/19-33

Kâse, OY87/19-30 tipinde; yük.: 4.1 cm; ağız çapı: 10.6 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; dış yüzeyi halka açkılı; hamur rengi: 2.5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi).

65. OY87/19-34

Kâse, OY87/19-30 tipinde; yük.: 4.3 cm; ağız çapı: 12.3 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; iç ve dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 6/3 (açık kırmızımsı kahverengi).

66. OY87/19-39

"U" şekilli bardak; yük.: 5.8 cm; ağız çapı: 7.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; iç ve dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 YR 6/2 (açık kahverengimsi gri); ağız kenarından dibe kadar yivlerle bezemeli.

67. OY87/19-41

"U" şekilli bardak, OY87/19-39 tipinde; yük.: 5.8 cm; ağız çapı: 7.1 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; iç ve dış yüzey ıslak sıvazlanmış; derin olmayan yivlerle bezemeli; hamur rengi: 2.5 YR 6/6 (açık kırmızı).

68. OY87/19-42

"U" şekilli bardak, OY87/19-39 tipinde; yük.: 5 cm; ağız çapı: 6.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; iç ve dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; fazla derin olmayan yivlerle bezemeli; hamur rengi: 7.5 YR 6/3 (açık kahverengi).

69. OY87/19-44

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak, OY87/19-43 tipinde; yük.: 8.5 cm; ağız çapı: 8.6 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve mika katkılı; iç ve dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 6/3 (açık kırmızımsı kahverengi), bardağın alt kısmı: 7.5 YR 6/2 (pembemsi gri); derin yivlerle bezemeli.

70. OY87/19-45

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak, OY87/19-43 tipinde; yük.: 8.3 cm; ağız çapı: 9.2 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; iç ve dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi:10 YR 6/1 (gri); ağız kenarından dibe kadar derin olmayan yivlerle bezemeli; ağız kenarı kırık.

71. OY87/19-46

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak, OY87/19-43 tipinde fakat dibi hafif yuvarlatılmış, desteksiz durması mümkün görünmüyor; yük.: 8.1 cm; ağız çapı: 7.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; iç ve dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 6/2 (soluk kırmızı); derin yivlerle bezemeli.

72. OY87/19-47

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak, OY87/19-43 tipinde, fakat dibi hafif yuvarlatılmış; desteksiz durması mümkün görünmüyor; yük.: 8.5 cm; ağız çapı: 7.4 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 6/3 (açık kahverengi); derin yivlerle bezemeli.

73. OY87/19-48

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak, OY87/19-43 tipinde; yük.: 6.3 cm.; ağız çapı: 7.2 cm.; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur; kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 YR 7/3 (çok soluk kahverengi).

74. OY87/19-49

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak; yük.: 5.6 cm; ağız çapı: 7.3 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 YR 6/3 (soluk kahverengi); ağız kenarından dibine kadar derin yivlerle bezemeli; pişirme esnasında eğrilmiş.

OYMez. 2

Küp mezardır. Y9a2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 28) -1.79 ilâ -2.00 m. derinlikte açığa çıkmıştır (lev. 57-58). Mezar, OYMez. 3'te olduğu gibi, Seviye III'e ait beyaz sıvalı bir tabanın içine açılmıştır. Gömme küpü, daha aşağıdaki bir mezar (OYMez. 7) için açılan çukur veya daha geç yapılaşma nedeniyle karıştırılmış olması sonucu iyi korunmamıştır. Gömme küpünün yatırılış yönü saptanamamıştır. Ancak gömme küpünün ağız kenarına ait parçalar, mezar kalıntılarının batısından ele geçmiştir. Mezar küpünün kapatılmış olabileceğine yorumlanabilecek her hangi seramik veya taş nesneye rastlanmamıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 25-27 yaşlarında bir kadına aittir. Yüz kuzeye bakar şekilde kafatasının kuzeydoğuda oluşu dışında, iskeletin yatırılış durumu anlaşılamamıştır. Kemiklerin çoğu, küpün ağız kısmına ait parçaların bulunduğu mezarın güneybatısından ve mezar eşyasının altından ele geçmiştir.

Mezar eşyaları ve düzenleri (Lev. 11-13): Ağız kenarından üçgen-raf tutamaklı büyük pişirme kabı olan gömme küpüne (no. 9) ilâveten, mezar eşyası mezarın (Özgün Kısım 28)

güneybatı kısmından, gömme küpüne ait kırık parçaların altından ve üstünden ele geçmiştir. Bunlar, ayaklı bir kap (no. 7); bir kâse (no.6); "u" şekilli büyük bir bardak (no. 8) ve bu kısımdan yaklaşık 1 m. mesafede ve mezarın kuzey kenarına bitişik olan beyaz sıvalı küçük bir çukur (Özgün Kısım 26) içinden, ağız kenarından üçgen-raf tutamaklı bir pişirme kabı (no.1); bir geniş ağızlı şişe (no. 4); minyatür bir küp (no. 2) ve ağız kenarından üçgen-raf tutamaklı pişirme kabının (no. 1) içine yerleştirilmiş başka geniş ağızlı bir çömlekçikten (no.3) oluşmaktadır.

1. OY479

Pişirme kabı; ağız kenarından üçgen-raf tutamaklı ve yuvarlak dipli; yük.: 16 cm; ağız çapı: 13.2 cm; el yapımı; kötü pişirilmiş; pişirmeden dolayı yüzeyi yer yer siyahlanmış; ağız kenarının içi ve dış yüzeyi açkılı.

2. OY90/277

Minyatür küp; iri düğme dipli; yük.: 11.3 cm; ağız çapı: 5.1 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 Y 7/2 (açık gri).

3. OY90/278

Geniş ağızlı çömlekçik; yük.: 8.2 cm; ağız çapı: 6 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 2.5 Y 7/4 (soluk sarı); dış yüzey rengi: 2.5 Y 7/2 (açık gri).

5. OY90/279

Geniş ağızlı şişe; yük.: 9.2 cm; ağız çapı: 4.6 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey astarlı; hamur rengi: 7.5 YR 7/3 (pembe); dış yüzey rengi: 2.5 Y 7/3 (soluk sarı); dibi çatlak.

6. OY456

Kâse; yük.: 5.7 cm; ağız çapı: 13.2 cm.

7. OY90/Et54

Ayaklı kap; ayak kısmı kırılmış; korunan yük.: 10.4 cm; ağız çapı: 8.7 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey astarlı; hamur rengi: 7.5 YR 7/3 (pembe); dış yüzey rengi: 10 YR 7/3 (çok soluk kahverengi).

8. OY481

"U" şekilli büyük bardak; dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve halka dipli; yük.: 10.9 cm; ağız çapı: 9 cm; gövdenin üst kısmı derin yivlerle bezemeli .

9. OY477

Pişirme kabı; ağız kenarından üçgen-raf tutamaklı; ağız çapı: 36. 8 cm; el yapımı; orta derecede pişirilmiş; kaba hamurlu, kum, kireç, mika ve taşcık katkılı; yüzeyi ıslak sıvazlanmış ve ağız kenarının içi, ve gövdenin dış yüzeyi kaba açkılı; hamur rengi: 10 R 6/4 (soluk kırmızı).

OYMez. 3

Küp mezardır. Y9a2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 29), -2.02 ilâ -2.30 m. derinlikte, OYMez. 2'in hemen altından, aynı beyaz sıvalı tabanın içinden açığa çıkmıştır. Altındaki OYMez. 7 için açılan çukur nedeniyle karıştırılmış olan bu mezarın korunma durumu

yetersizdir. Az sayıda in situ ele geçen küpe ait kırık parçalardan, gömme küpünün, kuzeybatı-güneydoğu yönünde yerleştirilmiş olabileceği düşünülmüştür.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezarın kuzeybatısından ele geçen ayak parmaklarının dışında, iskelete ait başka kalıntı açığa çıkmamıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 11): Geniş ağızlı bir çömlekçik (no.4) ele geçmiştir.

4. OY457

Geniş ağızlı çömlekçik; dışa çekik ağız kenarlı ve yuvarlatılmış düz dipli; yük.: 7.1 cm; ağız çapı: 2.8 cm.

OYMez. 4

Küp mezardır. Y9b1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 14), -2.00 ilâ 2.55 m derinlikte açığa çıkmıştır (lev. 59). Mezar, Duvar 12'ye ait taş temellerin hemen kuzeyinde konumlanmıştır. Küp, doğu-batı yönünde yanlamasına yerleştirilmiştir. Küpün batıdaki ağzı iki taşla kapatılmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, yaşı saptanamayan bir erkeğe aittir. Kafatasından sadece az miktarda diş ele geçmiştir. İskelet eklemlerinden ayrılmıştır. Ölü, ağzı batıda olan gömme küpünün içinde, yüz muhtemelen kuzeye dönük ve ayaklar doğuda olarak, doğu-batı yönünde sol tarafı üzerine büzülmüştür.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 14-15): Mezar eşyası gömme küpünün (no.10) içine ve dışına yerleştirilmiştir.

Küpün dışındaki eşyaları, bir geniş ağızlı çömlekçiği (no.9) ve ağzı "tepesi kesik konik" şekilli bir bardakla (no. 3) kapatılmış bir şişeyi (no.4) örten bir kâse (no. 2) oluşturmaktadır. Küpün ağzına doğru yerleştirilmiş olan bu kaplar kümesi, devrilmeye karşı, iki taşla desteklenmiştir.

Küpün kuzey cidarı ile iskelet arasında ise, göğüs hizasında bulunan tunçtan üç bağlamalı iğne (no.7-8,11) ve bu tunç iğnelerden birinin (no.11) yakınında bir tunç boncuk (no.12) bulunmuştur. Ellerin olması gereken yerde bir Suriye şişesi (no. 5) ile bir kâse (no.1) ve bükülmüş sağ bacağın dizinde geniş ağızlı bir çömlekçik ele geçmiştir (no.6). Göğüs hizasında bulunan tunç nesneler, cesedin giysi ile gömülmüş olabileceğini göstermektedir.

1. OY473

Kâse; yük.: 6.7 cm; ağız çapı: 15.2 cm; dip çapı: 5.6 cm.

2. OY90/275

Kâse; yük.: 5 cm; ağız çapı: 10.4 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi); dip kısmına yakın, dört birbirine koşut eğik çentikle yapılmış seramikçi işaretli.

3. OY90/Et49

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak; yük.: 4.5 cm; ağız çapı: 7.8 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 YR 7/2 (açık gri); gövdenin üst kısmı yivlerle bezemeli.

4. OY90/280

Şişe; yük.: 3.9 cm.; ağız çapı: 3.9 cm; dip çapı: 5.1 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 10 YR 6/3 (soluk kahverengi); dış yüzey rengi; 10 YR 7/3 (çok soluk kahverengi).

5. OY90/272

Suriye şişesi; yük.: 13.2 cm; ağız çapı: 2.8 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur; kum katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış ve halka açkılı; hamur rengi: 5 YR 6/1(gri); dış yüzey rengi: 5 YR 5/1 (gri).

6. OY90/273

Geniş ağızlı çömlekçik; yük.: 7.2 cm; ağız çapı: 5.2 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum, kireç ve mika katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 YR 5/1 (gri).

7.OY90/ET45

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uz.: 7.8 cm; baş çapı: 0.8 cm.

8. OY90/ET46

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uz.: 7.2 cm. baş çapı: 1.9 cm.

9. OY90/Et52

Geniş ağızlı çömlekçik; yük.: 8.5 cm; ağız çapı: 6.5 cm; çark yapımı;iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi).

10. OY/474

Gömme küpü; yaklaşık yük.: 88 cm; ağız çapı: 20 cm;çark yapımı orta derecede pişirilmiş; kaba nitelikli hamur, kum ve taşcık katkılı;dış yüzeyi astarlı; hamur rengi: 7.5 YR 6/3 (açık kahverengi); dış yüzeyi: 7.5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı) ile 10 YR 7/2 (açık gri); ağız kenarında tek çentikle yapılmış seramikçi işaretli.

11. OY90/244

Bağlamalı iğne; tunç; uz.: 7.7 cm; baş çapı: 0.7 cm.

12.OY445

Boncuk; tunç.

OYMez. 5

Küp mezardır. Z9a1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 1), -2.00 ilâ -2.48 m derinlikte, batı açma duvarında açığa çıkmıştır. Yeterince korunmamış olan gömme küpü, ağzı güneyde olmak üzere kuzey-güney yönünde yanlamasına yerleştirilmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Yetersiz korunmuşluk nedeniyle, iskeletin yaşı, cinsiyeti ve yatırılış gibi durumları saptanamamıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Mezar eşyası, gömme küpünün (no. 7) içine ve dışına yerleştirilmiştir.

Küpün dışındaki eşyalar, güney açma duvarında, -2.38 m'de ve gömme küpünün ağzına yakın olarak açığa çıkmıştır. Bunlar, bir ayaklı kadehten (no. 1), bir şişeden (no.3), yivlerle bezemeli bir bardaktan (no.6) ve bu bardağın kapak olarak kullanıldığı başka bir şişeden (no. 5) ve bir Suriye şişesinden (no. 4) oluşmaktadır.

Küpün içinden ise, boyalı "tepesi kesik konik" şekilli bir bardak (no. 2) bulunmuştur.

1. OY89/180

Ayaklı kadeh; yük.: 10.3 cm; ağız çapı. 9.1 cm; kâsesi çark yapımı, ayak elde yapılmış; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış ve rengi atmış; hamur rengi: 5YR 7/3 (pembe).

2. OY89/184

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak; yük: 8.4 cm; ağız çapı: 9 cm; çark yapımı; ince nitelikli hamur, ince kum katkılı; iç ve dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; dış yüzeyi 10 R 5/1 (kırmızımsı gri), şeritler şeklinde (solmuş) boya ile bezemeli; hamur rengi: 5 YR 7/3 (pembe).

3. OY89/306

Parfüm şişesi; yük.: 9 cm; ağız çapı: 1.3 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış ve gövdenin üst kısmı halka açkılı; hamur rengi: 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi).

4. OY89/307

Suriye şişesi; yük.: 9.3 cm; ağız çapı: 2.1 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış ve halka açkılı; hamur rengi: 5 YR 3/1 (çok koyu gri).

5. OY89/182

Şişe; yük.: 8.5 cm; ağız çapı: 3.2 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey astarlı; hamur rengi: 7.5 YR 7/3 (pembe); astar: 2.5 Y 6/2 (açık kahverengimsi gri). Omzunda seramikçi işareti var.

OYMez. 6

Küp mezardır (lev. 60: 2). Z9a1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 7), güney açma duvarında -2.10 ilâ -2.40 m derinlikte açığa çıkmıştır. Gömme küpü, ağzı kuzeyde olmak üzere, kuzey-güney yönünde yanlamasına yerleştirilmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: İskeletten sadece dişler ele geçmiş olup bu nedenle yaşı, cinsiyeti ve yatırılış durumu saptanamamıştır. Dişlerin küpün kuzey kısmındaki bir kâse (no.1) içinde bulunması ve mezar eşyasının konumu, ölünün, başı kuzeyde olmak üzere, kuzey-güney yönünde küpün içine yerleştirilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Mezar eşyası, gömme küpünün (no. 8) içine yerleştirilmiştir. Kuzeyde, dişlerin içinde bulunduğu bir kâse (no.1); dişlerin konumuna göre,

olasılıkla iskeletin göğüs bölgesinde iki tunç bağlamalı iğne (no.4-5); kâse (no.1) ile bağlamalı iğnelerin (no.4-5) arasından, başka bir kâse (no. 2) ile bir şişe (no.6); küpün, yaklaşık olarak, orta kısmından, geniş ağızlı bir şişe (no. 3) ve kırılmış bir şişeye ait parçalar (no.7) ele geçmiştir.

1. OY89/313

Kâse; yük.: 4.5 cm; ağız çapı: 10.8 cm; dibe yakın, birbirine koşut iki çentikle seramikçi işaretli.

2. OY89/312

Kâse; yük.: 4.4 cm; ağız çapı: 10.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi).

3. OY89/308

Geniş ağızlı şişe; yük.: 9.5 cm; ağız çapı: 5 cm; çark yapımı; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış yüzey astarlı; hamur rengi: 2.5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi); astar: 5YR 8/2 (pembemsi beyaz); gövdenin dibe yakın kısmında koşut iki çentik şeklinde seramikçi işaretli.

4. OY89/325

Başlı iğne; tunç; uç kısmı kırık; korunan uz.: 8.8 cm; baş çapı: 0.7 cm.

5. OY89/325

Başlı-bağlamalı iğne; uç kısmı kırık; uz.: 8.8 cm; baş çapı: 0.9 cm.

6. OY89/309

Şişe; yük.: 7.6 cm; ağız çapı: 3 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, ince kum katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 YR 6/3 (soluk kahverengi).

OYMez. 7

Küp mezardır (lev. 61: 2). Y9a2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 12) -2.18 m derinlikte, Seviye IVB'ye ait kerpiç Duvar 16'nın kenarında, iyi korunmuş durumda açığa çıkmıştır. Ağzı güneyde ve daha aşağıda olmak üzere küp, kuzey-güney doğrultusunda ve eğik olarak yerleştirilmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Gömme küpü, 45-50 yaşlarında bir kadın iskeleti içermekteydi. Kafatası kuzeyde olan iskeletin beline kadarı küpün içindeydi ve yüzü güneye bakmaktaydı. Başlangıçta ölü, başı küpün dibine gelecek şekilde ve dizler karna doğru çekilmiş olarak büzülüp sağ tarafına yatırılmış olmalıdır. Belden aşağı kısmı gömme küpünün dışında açığa çıkmıştır. Küpün ağzı, kerpiç duvarın daha dayanıksız olan kenarına ve Seviye IVB'nin yumuşak olan kalıntı dolgusu ile birleştiği yere rastlaması sonucu aşağı doğru çökmüştür. Böylece oluşan meyil nedeniyle ceset zamanla aşağıya doğru kaymış olmalıdır. Ayak parmakları ve bacak kemikleri leğen kemiği çevresinde kümelenmiştir. Bu, çökme sonucu cesedin kaydığı boşluğun darlığı ile ilişkili olabilir.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 18): Mezar eşyası, iki tutamaklı gömme küpünün dışından ve içinden ele geçmiştir.

Küpün içinden bir çömlek (no. 3); bir şişe (no.5); bir kâse (no. 1) ve tunç bir bağlamalı iğne (no.4) açığa çıkmıştır.

Küpün dışında ise, gömme küpünün ağzına yakın olarak yivli "u" şekilli bir bardak (no. 2) bulunmuştur.

1. OY91/18

Kâse; yük.: 4.9 cm; ağız çapı: 10.3 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: pişmeden dolayı iki renkli: 7.5 YR 7/3 (pembe), 2.5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi).

2. OY91/19

"U" şekilli bardak; yük.: 8.5 cm; ağız çapı: 6.4 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı;dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 Y 7/2 (açık gri); yüzey yivlerle bezemeli; dibe yakın iki çentikle yapılmış seramikçi işaretli.

3. OY91/13

Çömlek; yük.: 13.9 cm; ağız çapı: 7.6 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 R 5/6 (kırmızı); dibine yakın iki çentikle yapılmış seramikçi işaretli.

4. OY91/29

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uz.: 7.5 cm; baş çapı: 0.6 cm.

5. OY91/15

Şişe; yük.: 9.4 cm; ağız çapı: 3.6 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi).

OYMez. 8

Küp mezardır (lev. 60: 1). Z9a1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 8) -2.40 ilâ -2.80 m derinlikte açığa çıkmıştır. Yeterince iyi korunmamış olan gömme küpü, ağzı doğuda olarak, doğu-batı yönünde ve yanlamasına yerleştirilmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Yetersiz korunmuş olduğundan, iskeletin yaşı, cinsiyeti ve yatırılış durumu saptanamamıştır. Gömme küpünün dip kısmından ele geçen bakırdan bir boyunluk, ölünün başlangıçta, başı batıda olmak üzere, doğu-batı yönünde yerleştirilmiş olduğunu göstermektedir. Boyunluğun hemen altından ele geçen bakırdan iki bilezik de ellerin, yüzün önünde bulunmuş olmasına yorumlanmıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 19-20): Mezar eşyası, gömme küpünün (no.13) içine yerleştirilmiştir. Bakırdan bir boyunluk (no. 5a-b) küpün dip kısmından; gümüşten bir yüzük (no. 11) boyunluğun hemen batısından; en az onüç adet çeşitli boyda tunçtan iğneler kümesi

(no. 6-16) göğüs bölgesinden; bunların biraz güneydoğusundan bir tunç iğne (no.17); boyunluğun hemen doğusundan ve iğneler kümesinin hemen kuzeyinden bakırdan iki bilezik (no. 2,4); bileziklerle birlikte tunçtan ve fayanstan (?) iki silindir mühür (no. 9-10); gömme küpünün yaklaşık olarak orta kısmından bir kâse (no.1) ve mercimek gövdeli bir şişe (no. 3a-b) ele geçmiştir.

1. OY89/310

Kâse; yük.: 4.1 cm; ağız çapı: 10.8 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 5 YR 7/4 (pembe); dış ve iç yüzey rengi: 5 YR 7/3 (pembe); kırık olan bir parça sonradan yapıştırılmış.

2. OY89/323

Halka; bakır; dış çapı: 5.6 cm; iç çapı: 4.7 cm.

3a-b. OY89/311

Mercimek gövdeli şişe; yük.: 11 cm; ağız çapı: 2.4 cm; el yapımı; kötü pişirilmiş; orta nitelikli hamur, kum ve taşçık katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; dış yüzeyi kavlamış; hamur rengi: 5 YR 6/3 (açık kırmızımsı kahverengi); gövdesi kırılmış.

4. OY89/323

Halka; bakır; dış çapı: 5.7 cm; iç çapı: 4.4 cm.

5a-b. OY89/321

Boyunluk; bakır; çok oksitlenmiş; kırık, 5 parça halinde; çapı: 16 cm; kalınlık: 0.7 cm; derin olmayan yivlerle bezemeli..

6. OY89/318

Başlı iğne; tunç; korunan uz.: 13.2 cm; baş çapı: 1.3 cm.

7. OY89/318

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uç kısmı eksik; korunan uz: 8.7 cm; baş çapı: 1 cm, kırık, üç parça halinde.

8. OY89/318

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uz.: 6.9 cm; baş çapı: 0.7 cm.

9. OY89/318

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uç kısmı eksik; korunan uz.: 8.2 cm; baş çapı: 0.6 cm.

10. OY89/318

Başlı iğne; tunç; uç kısmı eksik; korunan uz.: 6.7 cm; baş çapı: 0.6 cm.

11. OY89/318

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uç kısmı eksik; korunan uz.: 5.7 cm; baş çapı: 1.1 cm.

12. OY89/318

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uç kısmı eksik; korunan uz.: 7.9 cm; baş çapı: 1.3 cm.

13. OY89/318

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uç kısmı eksik; korunan uz.: 4.7 cm; baş çapı: 1 cm.

14. OY89/318

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uç kısmı eksik; korunan uz.: 4.9 cm; baş çapı: 0.8 cm.

15. OY89/318

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uç kısmı kırık; korunan uz.: 5.8 cm.; baş çapı: 1.1 cm.

16. OY89/318

İğne; tunç; baş kısmı eksik; korunan uz.: 7.2 cm.

17. OY89/324

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uç kısmı eksik; korunan uz.: 6.9 cm.; baş çapı: 0.7 cm.

18. OY89/319

Silindir mühür; fayans; yük.: 1.8 cm.; çap: 1 cm.

19.OY89/320

Silindir mühür; tunç; yük.; 1.6 cm; çap: 0.7 cm.

20. OY89/322 Yüzük; gümüş; dış çapı: 1.1 cm; iç çapı: 1 cm.

OYMez. 9

Küp mezardır (lev. 62). Y9b1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 16) -2.45 ilâ -2.85 m derinlikte açığa çıkmıştır. Gömme küpü, ağzı güneyde olmak üzere kuzey-güney yönünde yanlamasına yerleştirilmiştir. Küpe ait büyük ağız parçaları küpün içinden açığa çıkmıştır. Küp, cesedin yerleştirilebilmesi için gömme öncesi kırılmış olmalıdır.

Ölü ve yatırılış şekli: Gömme küpü, 40-45 yaşlarında bir erkeğe aittir. İskeletin yüzü doğuya bakar şekilde başı kuzeydedir. Ölü, sırtı batı cidarda ve bacakları doğu cidarda olmak üzere büzülmüş olarak sol tarafına ve kuzey-güney yönünde yatırılmıştır. Ayak parmakları, küpün güneydoğu kısmındaki kaplar kümesinin altından açığa çıkmıştır. Pelvis küpün orta kısmına doğru kaymıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 21-22): Mezar eşyası gömme küpünün (no. 12) içine yerleştirilmiştir. Bunlar, küpün ağzına yakın kısımda geniş ağızlı bir çömlekçikten (no. 8); dizlerin bulunduğu çevreden gelen başka bir geniş ağızlı çömlekçik (no.9), iki Suriye şişesi (no. 10-11), bir kısa akıtacaklı kap (no.5) ile bu kabın altında bulunan bir geniş ağızlı çömlekçik (no. 7) içeren bir kaplar kümesinden; küpün ortalarında bulunan leğen kemiğinin altındaki bir kâse (no. 6) ile üzerindeki tunçtan bir bağlamalı iğneden (no. 3); leğen kemiğinin kuzeyinde ellerin olduğu yerden tunçtan bir bilezikten (no. 4); alt çene çevresindeki bir boyunluk (no. 1) ve bir tunç bağlamalı iğneden (no. 2) oluşmaktadır.

1. OY90/Et50

Boyunluk; tunç; çap: 15 cm; kalınlık: 0.4 cm; her iki ucu dışa doğru kıvrık; yuvarlak kesitli; kırık; üç parça halinde.

2. OY90/Et51

Başlı-boynu yivli bağlamalı iğne; tunç; uz.: 15.5 cm; baş çapı: 1 cm; kırık, iki parça halinde.

3. OY466

Başlı ve boynu yivli bağlamalı iğne; tunç; uz.: 15.5 cm; baş çapı: 1.2 cm; kırık, üç parça halinde.

4. OY465

Halka; tunç; dış çapı: 4.3 cm; iç çapı: 3.5 cm.

5. OY90/282

Kısa akıtacaklı kap; yük.: 14.5 cm; ağız çapı: 9.6 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzeyi kendinden astarlı; hamur rengi: 5 Y 7/3 (soluk sarı); dış yüzey rengi: 5 Y 7/2 (açık gri); ağız kenarı kırık.

6. OY90/284

Kâse; yük.: 4.2 cm; ağız çapı: 10.3 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 6/3 (açık kahverengi).

7. OY90/283

Geniş ağızlı çömlekçik; yük.: 7.1 cm; ağız çapı: 4.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş;

ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi).

8. OY90/281

Geniş ağızlı çömlekçik; dip düz bir satıhta durması için uygun değil; yük.: 5.8 cm; ağız çapı: 5.9 cm; dip çapı: 3.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi); dış yüzey rengi: 5 YR 7/4 (pembe).

9. OY90/285

Geniş ağızlı çömlekçik; dışa çekik ağız kenarlı ve içe çekik düz dipli; yük.: 5.4 cm; ağız çapı: 5.6 cm.

10. OY90/Et48

Suriye şişesi; gövdenin alt kısmı kırık; korunan yük.: 11.7 cm; ağız çapı: 3.4 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve mika katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış ve halka açkılı; hamur rengi: 5 YR 5/1 (gri).

11. OY90/288

Suriye şişesi; yük.: 13.1 cm; ağız çapı: 2.8 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve mika katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 4/1 (koyu gri); dış yüzey rengi: 7.5 YR 5/1 (gri).

12. OY476

Küp; ağız çapı: 22.4 cm; çark yapımı; orta derecede pişirilmiş; kaba hamurlu, kum, mika ve taşcık katkılı; dış yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 7.5 YR 7/2 (pembemsi gri); dış yüzey rengi: 7.5 YR 7/4 (pembe).

OYMez. 10

Küp mezardır (lev. 63: 2). Y9b2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 25) -2.45 ilâ -2.95 m derinlikte açığa çıkmıştır. Gömme küpü, ağzı doğuda olmak üzere doğu-batı doğrultusunda yanlamasına yatırılmıştır. Ölünün yerleştirilebilmesi amacıyla gömme küpünün dip kısmı kırılmıştır ve bu açıklık iki büyük taşla kapatılmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 6.5-7 yaşlarında bir çocuğa aittir. Çocuk, başı batıda ve yüzü kuzeye bakar şekilde, doğu-batı doğrultusunda ve sol tarafı üzerine büzülerek yatırılmıştır. Kollar dirsekten bükülmüş ve eller yüze yakın durmaktadır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 23-24): Mezar eşyası, gömme küpünün (no. 18) dışından ve içinden ele geçmiştir.

Üç kap, küp ağzının önünde ve küpün konumlandığı yönde tek sıra olarak dizilmiştir. Ayaklı bir kadeh (no.17), üç-ayaklı bir kap (no.11) ve bir şişe (no.12) doğudan batıya doğru tek sıra şeklinde sıralanmıştır.

Küpün içinde çocuğun alnında altın bir diadem (no. 8); yüzün önünde ağzına yakın konumlanmış bir kâse (no. 15) ile kâsenin içinde olup boyundaki kolyeden düşmüş olabileceği düşünülen biri gümüş ve diğeri kırmızımsı akikten iki boncuk (no.7a-b) ile boyun veya omuzundan düşmüş olması muhtemel üç tunç iğne (no. 9a-b, 10) bulunmuştur. Boyun

bölgesinde gümüş bir iğne (no. 16), beş adet silindir mühür (no. 1-5) ve siyah ve beyaz boncuklardan oluşan bir kolye dizisi (no.6); çenenin altında olan sol kolunda ve dirsekten bükülerek yüzüne doğru uzanan sağ kolunda birer bilezik (no.13-14) ele geçmiştir.

1.OY89/331

Silindir mühür; fildişi (?); yük.: 1.5 cm; çapı: 0.7 cm; müzik sahnesi.

2. OY89/331

Silindir mühür; fildişi (?); yük.: 1.6 cm; çapı: 0.8 cm; müzik sahnesi.

3. OY89/331

Silindir mühür; fildişi (?); yük.: 1.95 cm; çapı: 0. 55 cm; müzik sahnesi.

4. OY89/331

Silindir mühür; fildişi (?); yük.:1.7 cm; çapı: 0.7 cm;

5. OY89/331

Silindir mühür; fildişi (?); yük.: 1.2 cm; çapı: 5 cm; kötü korunmuştur.

6. OY89/329

Kolye; beyaz renkte seramik hamurundan (43 adet) siyah (16 adet) ve kırmızı (6 adet) renkte taş boncuklardan oluşan bir dizi; boncuklar yaklaşık olarak, 0.35, 0.25 ve 0.20 cm çapında ve 0.15 ve 0.20 cm kalınlıktadır.

7a. OY89/334

Boncuk; kırmızımsı akik; iki ucu kesik oval şekilli; uz: 0.7 cm; çap: 0.7 cm.

7b. OY89/334

Boncuk; gümüş; küre şekilli; çapı: 0.6 cm.

8. OY89/350

Diadem; altın; çapı: 3.8 cm; kalınlık: 0.1 cm; dövme tekniği ile işlenmiş ince safiha şeklinde; dairenin dış yüzü tek sıra baklava dilimleri, hemen içinde noktacıklardan oluşan bir çizgi, merkeze doğru daralarak üçgen oluşturan çizgiler, tekrar noktacıklardan oluşan bir çizgi ve merkezi kabarık bir daire şeklindedir.

9a. OY89/333

Başlı iğne; tunç; uz.: 12.2 cm; baş çapı: 1 cm.

9b. OY89/333

Başlı iğne; tunç; uz. 7.1 cm; baş çapı: 0.8 cm.

10. OY89/338

Başlı iğne; tunç; uz.: 8.3 cm; baş çapı: 0.9 cm; kırık, üç parça halinde.

11. OY89/358

Üç-ayaklı kap; yük.: 16.5 cm; ağız çapı: 8.5 cm; çark yapımı; orta derecede pişirilmiş; ince nitelikli hamur, ince kum katkılı; dış yüzey astarlı; hamur rengi: 2.5 YR 6/8 (açık kırmızı); dış yüzey astarlı: 7.5 YR 8/2 pembemsi beyaz).

12. OY89/327

Şişe, yük.: 10.7 cm; ağız çapı: 3 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, ince kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış ve halka açkılı; hamur rengi: 7.5 YR 6/3 (açık kahverengi), omuzdan ağıza kadar 7.5 YR 2.5/1 (siyah).

13. OY89/330

Bilezik; bakır. çift sarmal şeklinde; iki parça halinde; iç çapları: 5.3-5.5 cm; dış çapları: 6.2-6.4 cm; oval kesitli.

14. OY89/332

Bilezik; bakır; çift sarmal şeklinde; iç çapı: 3.7 cm; dış çapı: 4.8 cm.

15. OY89/328

Kâse; yük.: 4.6 cm; ağız çapı: 11.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi kendinden astarlı; hamur rengi: 10 YR 7/3 (çok soluk kahverengi); dış ve iç yüzey rengi: 10 YR 7/4 (çok soluk kahverengi).

16. OY89/335 İğne; gümüş; yaklaşık uz.: 19 cm; kalınlık: 0.2-0.4 cm; kırık, beş parça halinde.

OYMez. 11

Küp mezardır (lev. 61: 1). Y9b2 Plânkaresinin (Özgün Kısım 1) güneybatı köşesinde, küpün dip kısmı güney açma duvarında olmak üzere -2.65 ilâ -2.89 m derinlikte açığa çıkmıştır. Mezar çukuru, Seviye IVB'ye ait Duvar 5'in içine kazılmıştır. Küp, ağzı kuzeybatıda olmak üzere kuzeybatı-güneydoğu yönünde yanlamasına yatırılmıştır. Ağzı büyük bir taşla kapatılmıştır. Küpün üst cidarına ait kırık parçalar kemiklerin üstüne çökmüş ve üstten gelen basınç nedeniyle kemikleri aşağıya itmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezara 20-22 yaşlarındaki bir erkeğe ait iskelet, küpün içine, başı kuzeybatıda olmak üzere kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda, sırt üstü, dizleri karna doğru çekilmiş ve sol tarafa yatmış olarak açığa çıkmıştır. İskeletin yüzü yukarı bakmaktaydı. Sağ kol, vücut doğrultusunda uzatılmış ve karın bölgesi üzerinde, gövdeye çapraz durmaktaydı. Sol omuzda aşırı derecede çürümüş olarak açığa çıkan küçük kemikler, sol elin omuz üzerinde bulunmuş olabileceğini düşündürmüştür. Kafatası parçaları ile dişler, çöken kırık parçaların üzerinden açığa çıkmıştır. Saptanan bu durumlar ve küpün ağız çapının yaklaşık 18 cm olduğu göz önüne alındığında, oldukça zayıf görülen, cesedin küp içine ağız boşluğundan yerleştirilebilme olasılığı yerine akla gelen şudur: Küpün cidarı, cesedin yerleştirilebilmesi için kırılmış; ölü yerleştirildikten sonra, parçalar yerlerine yerleştirilmiş; cesedin çürümesiyle küpün doluluk hacmi azalmış ve dolayısıyla yukardan gelen basınca direnç gösteremeyen yamalı üst cidar (kırılmış ve sonradan kırık parçaların yerleştirildiği kısım) küpün içine doğru indikçe, cesedin nispeten serbest kısımları (kafatası gibi) içten küpün üst cidarını izleyerek küpün kırık parçaları üzerine gelmiş olabilir.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 25a, 26): Mezar eşyası gömme küpünün (no. 8) içinden ele geçmiştir. İskeletin sol omzu üzerinden, bakırdan bir iğne (no.7) ile bir kâse (no.1); bacak kemiklerinin doğusundan, bir şişe (no. 6); pelvis çevresinden, bir çömlekçik (no. 3) ile bir kâse (no. 2) ve kafatasının doğusundan bir Suriye şişesi (no. 5) ile batısından bir geniş ağızlı şişe (no. 4) ele geçmiştir.

1. OY89/141

Kâse; yük.: 4 cm; ağız çapı: 10 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 6/6 (açık kırmızı); dibinde çatlak var.

2. OY89/140

Kâse; yük.: 3.9 cm; ağız çapı: 10.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli

hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 R 5/6 (kırmızı).

3.OY89/137

Çömlekçik; yük.:7.2 cm; ağız çapı: 3.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış yüzeyi kendinden astarlı; hamur rengi: 7.5 YR 6/2 (pembemsi gri); dış yüzey rengi: 7.5 YR 6/4 (açık kahverengi).

4. OY89/138

Geniş ağızlı şişe; yük.: 11 cm; ağız çapı: 4.4 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 7/4 (pembe); dış yüzey halka açkılı; boyunda iki çentik şeklinde seramikçi işaretli; dibinde çatlak var.

5. OY89/144 (lev.)

Suriye şişesi; korunan yük.: 12.6 cm; ağız çapı: 2.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 Y 4/1 (koyu gri); dış yüzey rengi: 2.5 Y 5/1 (gri); dış yüzey halka açkılı; dip kısmı kırık.

6. OY89/136 (Lev.)

Parfüm şişesi; yük.: 8.2 cm; ağız çapı: 1.6 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 Y 7/3 (soluk sarı).

7. OY89/Et

Küp; dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve iri düğme dipli; ağız çapı: 17. 8 cm; yük.: 78 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamuru kum katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; dış yüzü pembemsi devetüyü renginde.

7. OY89/142

İğne; bakır.

OYMez. 12

Küp mezardır (lev. 68: 1). Y9b2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 6), OYMez. 16'nın hemen güneybatısında ve yukarısından -3.55 ilâ -3.65 m derinlikte açığa çıkmıştır. Hemen alt yanına kazılmış olan OYMez.16'nın mezar çukuru açılırken karıştırılmıştır. Az miktarda ele geçen kırık küp parçalarına göre yapılan değerlendirmede, gömme küpünün ağzı kuzeyde olarak kuzey-güney yönünde yanlamasına yatırılmış olduğu kanısına varılmıştır. İskelet kalıntıları ile mezar eşyası biraraya toplanmış ve yaklaşık 0.40 x 0.40 m.lik bir alana yığılmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 35-40 yaşlarında bir erkeğe aittir. Ölünün mezara yatırılış durumu, mezarın yetersiz korunmuş olması nedeniyle saptanamamıştır. Kafatasından sadece alt çene kemiği sağlam olarak açığa çıkmıştır. Düzensizlik içinde olmalarına rağmen kemikler, nispeten, iyi durumdadır. Bir kaburga kemiği, alt çeneye batmış ve omurlar, eklemlerinden ayrılmıştır. Bir diş, leğen kemiği yakınında bulunmuştur.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 25b): Mezarın üstünden, bir çömlek ele geçmiştir. Ele geçen diğer mezar eşyası, iki kadeh ayağı (no.2-3) ile bir parfüm şişesinden (no.1) oluşmaktadır.

1. OY89/156

Şişe; ağız kısmı kırık; korunan yük.: 9 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzeyi astarlı ve halka açkılı; hamur rengi: 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı); dış yüzey rengi: 10 YR 7/4 (çok soluk kahverengi).

2. OY89/146

Ayaklı kadeh; kâsesi kırık; korunan yük.: 10.3 cm; dip çapı: 5.8 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 YR 7/3 (çok soluk kahverengi).

3. OY89/147

Ayaklı kadeh; kâsesi kırık; korunan yük.: 7.8 cm; dip çapı: 5.4 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 7/4 (pembe).

OYMez. 13

Küp mezardır (lev. 63: 1). Y9b2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 3) -2.80 ilâ -3.25 m derinlikte açığa çıkmıştır. Gömme küpü, ağzı batıda olarak doğu-batı doğrultusunda yanlamasına Seviye IVB'ye ait Duvar 5 içine yerleştirilmiştir. Küp duvar içine tamamen gömülmüştür. Öyleki ağzı Duvar 5'in temel taşlarından biri ile kapatılmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, yaşı ve cinsiyeti saptanamayan bir erişkine aittir. Ölü, baş batıda ve yüz yukarı bakar durumda, sırt üstü yatırılmıştır. Bacak kemikleri açığa çıkmamıştır. Bununla beraber, küpün alt kısmında arta kalan yerden, dizlerin karna çekik olabileceği kanısına varılmıştır. Sol üst kolun, gövde boyunca uzandığı görülmüş fakat ön kolun durumu anlaşılamamıştır. Sağ ön kol, çaprazlamasına pelvis üzerindedir. Kemikler ezilmiş ve eklemlerinden ayrılmıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Gömme küpünün üzerinden, toprak dolgu içinde, yanmış bir kavkı bulunmuştur. Mezar eşyası, gömme küpünün (no. 11) içinden ele geçmiştir. Bunlar, sol kolun yakınındaki bir kama (no. 8) ve sağ kolun dirsek çevresinde, bir geniş ağızlı çömlekçik (no.3) ile bu çömlekçiğe kapaklık yapan "tepesi kesik konik" şekilli bir bardak (no.7), iki kâse (no.1 ve 2), bir geniş ağızlı çömlekçik (no.5) ile bu çömlekçiğe kapaklık yapan "tepesi kesik konik" şekilli bir başka bardak (no.6), bir geniş ağızlı çömlek (no.4), kurşun (?) bir halka (no.10) ve tunç bir iğnedir (no.9).

1. OY 89/153

Kâse; yük.: 4.3 cm; ağız çapı: 10.6 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 7/2 (pembemsi gri).

2. OY89/154

Kâse; yük.: 4.2 cm; ağız çapı: 10 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 7.5 YR 8/4 (pembe); dış yüzey rengi: 7.5 YR 8/2 (pembemsi beyaz).

3. OY89/148

Geniş ağızlı çömlekçik; yük.: 7.2 cm; ağız çapı: 6.3 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzeyi kendinden astarlı; hamur rengi: 10 YR 7/3 (çok soluk kahverengi); dış yüzey rengi: 10 YR 7/2 (açık gri).

4. OY89/150

Geniş ağızlı çömlek; yük.: 15.2 cm; ağız çapı: 11.1 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 Y 7/3 (soluk sarı).

5. OY89/151

Geniş ağızlı çömlekçik; yük.: 6.1 cm; ağız çapı: 5.2 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış yüzey kendinden astarlı; hamur rengi:; 7.5 YR7/4 (pembe); dış yüzey rengi: 7.5 YR 8/3 (pembe).

6. OY89/152

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak; yük.: 5 cm; ağız çapı: 7.9 cm; yivlerle bezemeli.

7. OY89/149

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak; yük.: 4.8 cm; ağız çapı: 7.4 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 7/4 (pembe); yivlerle bezemeli; kırık ve eksik.

8. OY89/170

Kama; tunç; fazla oksitlenmiş; korunan uz.: 10.5 cm.

11. OY89/Et

Küp; dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve yuvarlak dipli; yaklaşık yük. 92. 8 cm; ağız çapı: 22 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; kaba nitelikli hamuru, kum, taşçık ve kireç katkılı; dış yüzeyi astarlı; hamuru: 5 YR 6/3 (açık kırmızımsı kahverengi); dış yüzeyi: 10 YR 7/2 (açık gri)

OYMez. 14

Küp mezardır (lev. 64). Y9b2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 11) -3.20 ilâ -3.50 m derinlikte açığa çıkmıştır. Gömme küpünün ağzına ait parçalar, gömme küpünün üstünden ele geçmiştir. Mezar, yaklaşık, doğu-batı doğrultusunda konumlanmıştır. Güneyde, Duvar 5'in taş temellerine bitişik olan gömme küpü, kuzeyde, yumuşak bir dolgu içinde bulunmuştur. Küp, kullanım öncesi kırılmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar 19-20 yaşlarında bir kadına aittir. Ölü, baş doğuda ve yüz güneye bakar durumda, doğu-batı yönünde sol tarafı üzerine büzülerek yatırılmıştır. Eller yüzün önüne gelecek şekilde dirsekten bükülmüş ve dizler göğüs hizasına kadar çekilmiştir.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 28): Mezar eşyası, gömme küpünün (no. 8) içinden ve dışından ele geçmiştir.

Küpün dışındaki mezar eşyasını, kafatasının kuzeyinden ve 15 cm. yukarısından, üç-ayaklı bir kap (no. 1); kafatasının hemen yukarısından, bir tarak kabuğunun yarıya yakın bir parçası; küpün güneybatısından, koyun veya keçi kemikleri (no. 5) oluşturmaktadır.

Küpün içinde ise, göğüs çevresinde, bir çift tunç bağlamalı iğne (no. 2-3); sol omuz hizasından, başka bir tunç bağlamalı iğne (no.4); boyun çevresinden, alt çene altından, fayans (?) boncuklardan oluşan bir kolye dizisi (no.7); sol ön kolun kuzeyinden, bir tarak kabuğu (No.6) bulunmuştur.

1. OY89/178

Üç-ayaklı kap; yük.: 11.3 cm; ağız çapı: 16.3 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 2.5 Y 7/2 (açık gri); dış ve iç yüzey rengi: 2.5 Y 7/3 (soluk sarı); kırık ve sonradan yapıştırılmış.

2. OY89/159

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uz: 8.5 cm.

3. OY89/160

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uz: 8.3 cm; baş çapı: 0.9 cm.

4. OY89/161

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uz: 8 cm; baş çapı: 1.1 cm (Lev. , 4).

5. Muhtelif koyun veya keçi kemikleri.

6. OY89/172

Tarak kabuğu.

7. OY89/162

Boncuklar; fayans; beyaz ve siyah renkte.

OYMez. 15

Küp mezardır. Y8a1, Y8b1 ve Y9b2 Plânkarelerinin ortak köşesinde (Özgün Kısım 9) -3.30 ilâ -4.16 m derinlikte açığa çıkmıştır. Toprak almak için köylülerce açılan çukurda olması nedeniyle mezar yetersiz korunmuştur. Gömme küpü, ağzı güneyde olmak üzere, kuzey-güney yönünde yan yatırılmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar bir erişkine aittir. İskeletin yaşı, cinsiyeti ve yatırılış durumu saptanamamıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Mezar küpünün (no.5) içinden ele geçen mezar eşyası, bir tunç iğneden (no. 3), bir taş baltadan (no.4) ve "u" şekilli iki büyük bardaktan (no. 1 ve 2) oluşmaktadır.

1. OY89/ 298

"U" şekilli büyük bardak; ağız kısmı tamamen kırık; dip çapı: 4.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; yivlerle bezemeli; hamur rengi: 7.5 YR 7/4 (pembe).

2. OY89/204

"U" şekilli büyük bardak; halka dipli; üst kısmı ve dip kırık; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 7/4 (pembe).

3. OY89/272

Başlı iğne; tunç; ucu kırık; korunan uz.: 8.8 cm; baş çapı: 0.6 cm.

OYMez. 16

Küp mezardır (lev. 65). Y9b2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 8) -3.65 ilâ -4.05 m derinlikte açığa çıkmıştır. Mezar, Taban 9'un içinden geçerek açılmıştır. Gömme küpü, ağzı kuzeyde olmak üzere, kuzey-güney doğrultusunda yanlamasına yerleştirilmiştir. Küpün ağız kenarında seramikçi işareti vardır. Mezar, kökler ve kemirici hayvanlar tarafından karıştırılmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar kötü korunmuş olduğundan iskeletin yaşı ve cinsiyeti saptanamamıştır. Ölü, baş kuzeyde olmak üzere, kuzey-güney yönünde ve sırt üstü yatırılmış olmalıdır.Yüzü yukarıya bakmaktaydı. Gömme kabının doğusunda açığa çıkan bir bacak kemiğinden, dizlerin karna doğru çekilerek büzülmüş durumda yerleştirilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 29): Mezar eşyası, akıtacaklı bir kap (no.2) dışında, gömme küpünün (no. 7) içine yerleştirilmiştir. Kafatasının kuzeyinde, bakır bir tel (no.4); boyun omurları çevresinde, bakırdan bir boncuk (no.11) ile kırık bir tel parçası (no.5); küpün doğusunda, kırık bir şişe (no.8); orta kaburgalar çevresinde, "u" şekilli ve yivlerle bezemeli kırık bir bardak (no.9) (32); küpün doğu cidarına yakın ve ellerin bulunduğu tahmin edilen yerde, kırık bir kâse (no.10) ile bakırdan iki bilezik (no.6); ayakların bulunduğu tahmin edilen yerde, halhal olduğu tahmin edilen bakırdan iki tel parçası (no.3) ile bir Suriye şişesi (no.1) ele geçmiştir.

1. OY89/175

Suriye şişesi; yük.: 20.6 cm; ağız çapı: 3.3 cm.; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; dış yüzeyi boyundan dibe kadar belirgin halka açkılı; hamur rengi: 2.5 Y 7/2 (açık gri).

2. OY89/176

Uzun akıtacaklı kap; yük.: 17 cm; ağız çapı: 5.8 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; karın ve omuz açkılı; hamur rengi: 5 YR 7/3 (pembe); kırık olan ağız kısmı sonradan yapıştırılmış.

3. OY89/165

Halhal (?); bakır; kırık, iki parça halinde; kalınlık çapı: 0.5 cm.

4. OY89/167

Boyunluk (?); bakır; her iki ucundan kırık; kalınlık çapı: 0.5 cm.

5. OY89/166

Boyunluğa ait kırık bir parça (?); bakır; korunan uz.: 4.1 cm; kalınlık çapı: 0.4-0.5 cm; OY89/167'nin parçası olabilir.

6. OY89/163

Bilezik; bakır; iki tane; dış çap: 6.4 cm; iç çap: 5.6 cm.

7. OY89/Et

Küp; dışa kıvrık ağız kenarlı ve iri düğme dipli; yaklaşık yük.: 1.34 m; ağız çapı: 19 cm.; çark yapımı; orta derecede pişirilmiş; kaba nitelikli hamur, kum, taşcık ve kireç katkılı; dış yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 5 YR 6/3 (açık kırmızımsı

kahverengi); dış yüzey rengi: 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi); ağız kenarı üzerinde üç çentikle yapılmış seramikçi işareti bulunmaktadır.

OYMez. 17

Küp mezardır (lev. 66). Y9b2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 13) -3.90 ilâ -4.35 m derinlikte açığa çıkmıştır. Mezar, Taban 9'un içinden geçerek açılmıştır. Ağzı, taş oda mezarın (OYMez. 1) güney duvarına bitiştirilerek ve küçük taşlar da kullanılarak kapatılmıştır. Gömme küpü, ağzı kuzeyde olarak, kuzey-güney yönünde yanlamasına yerleştirilmiştir. Bir büyük taş (kapı hareket yuva taşı), küpün dip kısmına yerleştirilmiştir. Küpün altı, (çapları 5 cm civarında) çakıllarla döşenmiş ve çevresi, (çapları 8 cm civarında) küçük taşlarla desteklenmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Gömme küpünün ortalarından açığa çıkan iki bacak kemiğinden başka iskelete ait kalıntı ele geçmemiştir. Mezar eşyasının açığa çıkış düzeni, bir fikir oluşturmaya yeterli değildir.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 30-35): Mezar eşyası gömme küpünün içinden ve ağza yakın olarak kuzeyindeki taşların çevresinden ele geçmiştir.

Küpün içinden kuzeye yakın orta kısmından, beşi bağlamalı (no. 4b, 5a-c ve 6) ve ikisi normal (no. 3, 4a) toplam yedi tunç iğne, iki gümüş küpe (no.12-13) ile bir bakır bilezik (no.15) ve küpün dip kısmından, çoğu kümelenmiş olarak, bakır bir boyunluk (no.1), bir kâse (no.16), bir bakır bilezik (no.11), bir tunç iğne (no.2), "u" şekilli iki bardak (no. 9-10), dört şişe (no.7, 32-34), iki Suriye şişesi (no.19, 22), bir bakır bilezik (no.14), akıtacaklı bir kap (no.8), üç kâse (no.17-18, 20), bir çömlekçik (no. 21) ile bir şişe (no.31) bulunmuştur.

Küpün dışındaki mezar eşyası, küp ağzını örten kuzeybatıdaki iki taşın üstünden ve yanlarından ele geçmiştir: Bunlar "tepesi kesik konik" şekilli bir bardak (no.24); iki adet üç-ayaklı kap (no. 35-36); bir geniş ağızlı çömlek (no. 26); beş şişe (no. 29, 30, 37-39); "u"şekilli bodur üç bardak (no. 25, 27- 28) ile bir kâsedir (no.23). "U" şekilli bardaklardan ikisi (no. 27-28), biri geniş ağızlı olan iki şişenin (no.29 ve 39) kapakları olarak kullanılmıştır.

1. OY89/243

Boyunluk; bakır; uçları kıvrılmış; en geniş dış çapı: 13.2 cm; kalınlık çapı: 0.5 cm yivlerle bezemeli; kırık, 3 parça halinde.

2. OY89/245

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; ucu kırık; korunan uz.: 7.4 cm; baş çapı: 1 cm.

3. OY89/251

İğne; tunç; baş kısmı eksik; korunan uz.: 5.7 cm.

4a. OY89/252

Başlı iğne; tunç; uz.: 10.1 cm; baş çapı: 0.9 cm.

4b. OY89/252

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; korunan uz: 7.7 cm; baş çapı:0.7 cm; kırık, üç parça halinde.

5a. OY89/254

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uz.: 7 cm; baş çapı: 0.9 cm.

5b. OY89/254

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uz.: 6.6 cm; baş çapı: 0.9 cm.

5c. OY89/254

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uz.: 7.1 cm; baş çapı: 0.7 cm.

6. OY89/250

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; uz.:10.3 cm; baş çapı: 1 cm.

7. OY89/236

Şişe; yük.: 12.8 cm; ağız çapı: 5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi).

8. OY89/224

Uzun akıtacaklı kap; yük.: 11.3 cm; ağız çapı: 4 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur; ince kum katkılı; dış yüzeyi kendinden astarlı; dış yüzey rengi: 10 R 5/6 (kırmızı); gövdenin üst kısmı boyun dahil derin olmayan yivlerle bezemeli; dibinde birbirine koşut iki çentikle yapılmış seramikçi işaretli; ağız kenarı, akıtacak ve dipteki kırıklar sonradan yapıştırılmış .

9. OY89/234

"U" şekilli bardak; yük.: 6 cm; ağız çapı: 5.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve mika katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; dış yüzey rengi: 5 YR 6/3 (soluk kırmızı); yivlerle bezemeli.

10. OY89/233

"U" şekilli bardak; yük.: 6 cm; ağız çapı: 5.3 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum, kireç ve mika katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; dış yüzey rengi: 10 YR 7/2 (açık gri); derin olmayan yivlerle bezemeli.

11. OY89/237

Bilezik; bakır; dış çapı: 4.7 cm; iç çapı: 4.3 cm; kırık, iki parça halinde.

12.OY89/255

Sarmal küpe; gümüş; uçları yassılaştırılmış; çapı: 1.3 cm; kalınlık çapı: 0.2 cm.

13. OY89/258

Sarmal küpe; gümüş; uçları yassılaştırılmış; iç çapı: 0.8 cm; kalınlık çapı: 1.4 cm; kırık iki parça halinde.

14. OY89/238

Bilezik; bakır; dış çapı: 6.1 cm; iç çapı: 5.2 cm.

15. OY89/257

Bilezik; bakır; dış çapı: 4.1 cm; iç çapı: 3.6 cm.

16. OY89/214

Kâse; yük.: 3.6 cm; ağız çapı: 12.8 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi).

17.OY89/231

Kâse; yük.: 5.8 cm; ağız çapı: 12.6 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi astarlı; pişirmeden dolayı iki renkli; hamur rengi: 2.5 Y 6/2 (açık kahverengimsi gri), ağız kısmı 2.5 Y 7/2, dip kısmı 10 YR 6/3 (çok soluk kahverengi); iç yüzeyi 10 YR 6/3 (çok soluk kahverengi).

18. OY89/230

Kâse; yük.: 4.2 cm; ağız çapı: 11 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur,

kum, kireç ve mika katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 5 YR 6/3 (açık kırmızımsı kahverengi).

19. OY89/235

Suriye şişesi; yük.: 15.3 cm; ağız çapı: 3 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve mika katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 Y 4/1 (koyu gri); dış yüzey rengi: 2.5 Y 5/1 (gri).

20. OY89/232

Kâse; basit düz ağız kenarlı ve halka dipli; yük.: 4.7 cm.; ağız çapı: 9.2 cm.; çark yapımı; orta derecede pişirilmiş; ince nitelikli hamur, ince kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 5YR 6/4; dış yüzey rengi: 5 YR 7/4 (pembe).

21. OY89/347

Çömlekçik; dışa kıvrık ağız kenarlı ve düz kaide dipli; yük.: 6.9 cm.; ağız çapı: 3.8 cm.

22. OY89/219

Suriye şişesi; yük.: 20.5 cm; ağız çapı: 3.7 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve mika katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış ve halka açkılı; hamur rengi: 2.5 Y 4/1 (koyu gri); dış yüzey rengi: 2.5 Y 5/1 (gri); kırık sonradan yapıştırılmış.

23. OY89/217

Kâse; yük.: 10.6 cm; ağız çapı: 4.4 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi); dış ve iç yüzey rengi: 5 YR 7/3 (pembe); dibe yakın ve dipte seramikçi işareti var; kırık sonradan yapıştırılmış.

24. OY89/216

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak; basit yuvarlatılmış ağız kenarlı ve yivli halka dipli; yük.: 4.8 cm; ağız çapı: 8.8 cm.

25. OY89/344

"U"şekilli bardak; dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve halka dipli; yük.: 5.3 cm; ağız çapı: 5 cm.

26. OY89/343

Geniş ağızlı çömlek; dışa kıvrık ağız kenarlı ve iple kesilmiş çark dipli; yük.: 12.3 cm; ağız çapı: 11 cm.

27. OY89/345

"U" şekilli bardak; dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve halka dipli; yük.: 7.5 cm; ağız çapı: 5 cm.

28. OY89/349

"U" şekilli bardak; dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve halka dipli; yük.: 7.4 cm; ağız çapı: 4.9 cm.

29. OY 89/218

Geniş ağızlı şişe; yük.: 10.9 cm; ağız çapı: 4.8 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve mika katkılı; dış yüzey astarlı ve halka açkılı; ağız ve boyun kırık, sonradan yapıştırılmış; boynu, iki çentikle yapılmış seramikçi işaretli; hamur rengi: 2.5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi); dış yüzey rengi: 10 YR 7/3 (çok soluk kahverengi).

30. OY89/357

Şişe; yük.: 11.8 cm; ağız çapı: 3.6 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve mika katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış ve halka açkılı; hamur rengi: 7.5 YR 7/4 (pembe); gövdesinde küçük bir delik var.

31. OY89/222

Şişe; dışa çekik ağız kenarlı ve halka dipli; yük.: 10.9 cm; ağız çapı: 3.9 cm.

32. OY89/220

Parfüm şişesi; dışa çekik ağız kenarlı ve halka dipli; yük.: 9.9 cm; ağız çapı: 3.1 cm.

33. OY89/225

Parfüm şişesi; yük.: 9.8 cm; ağız çapı: 2.1 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince

nitelikli hamur, kum ve mika katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış ve halka açkılı; hamur rengi: 10 YR 7/3 (çok soluk kahverengi); omuz üzerinde "V" şeklinde seramikçi işareti var.

34. OY89/227

Parfüm şişesi; yük.: 8.9 cm; ağız çapı: 1.9 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve mika katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış ve halka açkılı; hamur rengi: 7.5 YR 7/4 (pembe); omuz üzerinde "V" şeklinde seramikçi işaretli.

35. OY89/229

Üç ayaklı kap; konik ayaklı; yük.: 10 cm; ağız çapı: 5.3 cm.

36. OY89/221

Üç-ayaklı kap; yük.: 12.3 cm; ağız çapı: 8 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi); dış ve iç yüzey rengi: 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi); ağız kısmında küçük bir kırık var.

37. OY89/223

Şişe; yük.: 9.6 cm; ağız çapı: 3.8 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, ince kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 YR 7/2 (açık gri); boyundaki kırık sonradan yapıştırılmış.

38. OY89/228

Şişe; yük.: 8.9 cm; ağız çapı: 1.9 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; dış yüzey rengi: 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi); dibinde çatlak ve kırık var; boyun kısmındaki kırık parça sonradan yapıştırılmış.

39. OY89/226

Şişe; yük.: 9.5 cm; ağız çapı: 4 cm.; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, ince kum ve kireç katkılı; dış yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 10YR 7/2 (açık gri); dış yüzey rengi: 2.5 Y 7/2 (açık gri).

OYMez. 18

Küp mezardır (lev. 68: 2).Y9b2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 19) -4.00 ilâ -4.24 m derinlikte açığa çıkmıştır. Küp ağzı, güneyde olmak üzere kuzey-güney yönünde yanlamasına yatırılmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Bir erişkine ait olduğu anlaşılan iskelet kalıntıları yetersizce korunmuştur. Bu nedenle iskeletin yaşı, cinsiyeti ve yatırılış durumu saptanamamıştır. Bununla beraber, kuzeyden bir dişin ve güneyden diz kapağı kemiğinin ele geçmesi, ölünün kuzey-güney doğrultusunda yatırılmış olabileceği kanısını uyandırmıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 36-37): Mezar eşyası küpün (no. 22) içine ve dışına yerleştirilmiştir.

Küpün ağzına yakın olarak bir kâse (no. 1); kâsenin kuzeyinde, "u" şekilli bir bardak (no.15), akıtacaklı bir kap (no. 16) ve bir şişe (no.14) bulunmuştur. Bunların kuzeyinden, ikisi bağlamalı (no. 8, 12) ve biri normal (no.6) üç tunç iğne ele geçmiştir. Küpün dip

kısmından, oksitlenme sonucu toz haline dönüşmüş bir tunç nesne kalıntısı (no. 21) ile, hepsi bir arada, iki gümüş küpe (no. 2, 7), küçük iki gümüş yüzük (no.3, 5), tunçtan üç bağlamalı iğne (no. 9-11), bir bakır halka (no.4), tunçtan bir iğne parçası (no.18), koyun veya keçiye ait hayvan kemikleri (no.19) ve gümüş bir nesne (no. 20) açığa çıkmıştır.

Oval ağızlı dikey kulplu bir testi (no. 13) ve geniş ağızlı bir çömlek (no.17) küpün dışına bırakılmıştır.

1. OY89/212

Kâse; yük.: 6.6 cm; ağız çapı: 16.2 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 YR 7/4 (çok soluk kahverengi).

2. OY89/256

Küpe; gümüş; dış çapı: 1.1 cm; iç çapı: 0.8 cm.

3. OY89/256

Yüzük; gümüş; dış çapı: 1.9 cm; iç çapı:1.4 cm.

4. OY89/262

Halka; bakır; dış çapı: 3.3 cm; iç çapı: 2.7 cm.

5. OY89/259

Yüzük; gümüş; dış çapı: 1.6 cm; iç çapı: 1.1 cm.

6. OY89/249

İğne; tunç; üç boğumlu başlı; uç kısmı kırık; korunan uz.: 4.5 cm.

7. OY89/260

Küpe; gümüş; sarmal şekilde; uçları yassılaştırılmış; dış çapı: 1 cm; iç çapı: 0.7 cm.

8. OY89/247

Başlı ve boynu yivli bağlamalı iğne; tunç; uz.: 10.5 cm; baş çapı: 3.5 cm.

9. OY89/248

Başlı ve boynu yivli bağlamalı iğne; tunç; uz.: 9.8 cm; baş çapı: 0.9 cm.

10. OY89/246

Başlı ve boynu yivli bağlamalı iğne; tunç; uz.: 8.1 cm; baş çapı: 0.5 cm; kırık, iki parça halinde.

11. OY89/244

Başlı ve bağlamalı iğne; tunç; uz.: 7.1 cm; baş çapı: 0.7 cm.

12. OY89/253

Başlı ve bağlamalı iğne; tunç; uz. 8.4 cm; baş çapı: 0.8 cm.

13. OY89/213

Oval ağızlı dikey kulplu testi; yük.: 19.4 cm; ağız uzunluğu: 7.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur; kum ve mika katkılı; dış yüzeyi kendinden astarlı ve boyundan karına doğru uzayan üçgenler şeklinde açıklı; hamur rengi: 5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi); dış yüzey rengi: 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi).

14. OY89/346

Şişe; dışa katlanmış ve halka dipli; yük.: 12.7 cm; ağız çapı: 3.5 cm.

15. OY89/203

"U" şekilli bardak; yük.: 8.7 cm; ağız çapı: 6.8 cm; çark yapımı; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 YR 7/4 (çok soluk kahverengi); dibi iki koşut çizgi halinde seramikçi işaretli; yivlerle bezemeli.

16. OY89/215

Uzun akıtacaklı kap; yük.: 18.2 cm; ağız çapı: 6.2 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 YR 8/3 (çok soluk kahverengi); dibinde seramikçi işareti var; boynu derin

olmayan yivlerle bezemeli; ağız kenarı ve akıtacağı kırık.

17.OY89/342

Çömlek; geniş ağızlı. yük.: 27 cm.; ağız çapı; 10.5 cm.; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 Y 8/2 (soluk sarı), beyazdan açık kahverengine 10 YR 8/3 (çok soluk kahverengi); katran gibi bir maddeyle yüzeyi ziftlenmiş.

18.OY89/242

İğne parçası; tunç; baş ve uç kısmı eksik; kırık, iki parça halinde; korunan uz.: 3.1 cm.

19.OY89/354

Koyun veya keçiye ait muhtelif kemikler.

20. OY89/261

Şekli bozulmuş gümüşten bir nesne.

21.OY89/241

Toz halinde tunç kümesi.

OYMez. 19

Küp mezardır (lev. 68). Y8a1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 14) -.410 ilâ -4.36 m derinlikte açığa çıkmıştır. Mezar Seviye IVC'ye verilen beyaz sıvalı tabanın (Özgün Kısım 6) altına açılmıştır. Gömme küpü, ağzı güneybatıda olarak, güneybatı-kuzeydoğu yönünde yanlamasına yatırılmıştır. İskeletin dizden aşağı kısmı toprak üzerinde açıkta bulunmuştur. Küpe ait bir parça, sanki özellikle sol dirsek altında yerleştirilmiştir. Gömme küpü, gömme öncesi dip kısmından kırılarak kullanılmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 4.5 yaşında bir çocuğa aittir. Güneybatı-kuzeydoğu yönünde, sağ tarafı üzerine büzülerek yatırılmıştır. Başı güneybatıda ve yüzü güneye bakmaktadır. Sol kolu bükülmüş ve sağ eli sağ dizinin üzerindedir. Bacaklar karna doğru çekilmiştir. İskeletin dizden aşağısı, küpün eksik olduğu dip kısmındaki toprak üzerinde açığa çıkmıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 38): Mezar eşyası, gömme küpünün (no.5) içinden ele geçmiştir. Ayakların olduğu yerden, boğa başı şeklinde akıtacaklı bir kap (no. 4) ve büyük bir kâse (no. 1); ellerinin hizasından, geniş ağızlı bir çömlekçik (no. 2) ve ayakları boğa ayağı şekilli üç-ayaklı bir kap (no.3) ele geçmiştir.

1. OY89/207

Kâse; yük.: 8 cm; ağız çapı: 19.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur; kum ve kireç katkılı; iç yüzey astarlı;dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 R 5/6 (kırmızı); iç yüzey: 10 YR 7/4 (çok soluk kahverengi).

2. OY89/299

Geniş ağızlı çömlekçik; yük.: 7.9 cm; ağız çapı: 6.2 cm; çark yapımı; orta derecede pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; devetüyü rengi astarlı; hamur rengi: 2.5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi).

3. OY89/206

Üç-ayaklı kap; ayakları boğa ayakları biçiminde; dışa çekik ağız kenarlı; yük.: 9.4 cm; ağız çapı: 11.1 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey astarlı; hamur rengi: 2.5 YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi); dış ve iç yüzey rengi: 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi); kırık, sonradan yapıştırılmış.

4. OY89/205

Boğa başı-akıtacaklı kap; yük.: 12.2 cm; ağız çapı: 5.9 cm; el yapımı; iyi pişirilmiş; orta nitelikte hamur, kum, taşçık ve kireç katkılı; hamur rengi: 2.5 Y 7/2; ağız kenarı kırık (açık gri).

OYMez. 20

Çömlek mezardır (lev. 69: 8). Y9a2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 27) -1.79 ilâ -2.00 m derinlikte, Seviye III'e verilen Ocağın (Özgün Kısım 18) platformu altından açığa çıkmıştır. Mezar, Seviye III'e verilmiştir. Gömme kabı pişirme kabı türündendir. Kap, mezar çukuruna diklemesine yerleştirilmiş ve başka bir kap parçası ile kapatılmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: 3 aylık bir bebek, baş doğuda olarak, doğu-batı doğrultusunda ve çömelmiş olarak oturtulmuştur.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Mezar eşyası ele geçmemiştir.

OYMez. 21

Çömlek mezardır. Y9a2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 1) -1.90 m derinlikte, açmanın kuzeydoğu köşesinden açığa çıkmıştır. Mezar tahrip olmuştur. Gömme kabı olarak kullanılmış olan pişirme kabından, sadece yuvarlak dip kısmına ait parçalar ele geçmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezarın 0-6 aylık bir bebeğe ait olduğu az miktarda ele geçen kemik kalıntılarından saptanabilmiştir. Ölünün yatırılış durumu anlaşılamamıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Sözü edilen tahribat nedeniyle ve gömme kabının (no.1) yuvarlak olan dip kısmından, sadece, parçalar ele geçmiştir. Mezar kalıntısının üzerindeki halka-açkılı gri bir şişeye ait dip parçasının, bu mezara ait olup olmadığı anlaşılamamıştır.

1. OY91/Et

Pişirme kabı; yalnız dip kısmına ait parçalar ele geçti; yük.: bilinmiyor; ağız çapı bilinmiyor; el yapımı; kötü pişirilmiş; kaba nitelikli hamur, taşcık ve kum katkılı.

OYMez. 22

Çömlek mezardır. Y9a2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 5) -1.90 m derinlikte açığa çıkmıştır (lev. 69: 4). Gömme kabı olarak dikey kulplu bir pişirme kabı kullanılmıştır. Kap, ağzı batıda olarak, doğu-batı yönünde yanlamasına yatırılmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 2.5-3 yaşlarında bir çocuğa aittir. İskelet kalıntısı çok yetersizce korunmuştur. Kabın güneybatı kısmındaki bacak (kaval ve kamış) kemikleri gözönüne alınarak, çocuğun, kuzey-güney yönünde ve büzülmüş olarak, sağ tarafına yatırılmış olduğu sonucuna varılmıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 39a): Gömme kabının (no.2) içinde ve bacak kemiklerinin kuzeyinde ellerin olduğu tahmin edilen yerde, küçük bir şişe (no. 1) ele geçmiştir.

1. OY91/9

Şişe; yük.: 7 cm; ağız çapı: 3.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 Y 7/3 (soluk sarı).

2. OY91/Et.

Pişirme kabı; birleştirilemedi; çift dikey kulplu;yaklaşık yük.: 27 cm; ağız çapı 26. 7 cm; el yapımı; kötü pişirilmiş; kaba nitelikli hamur, mika, kum ve taşcık katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; kötü pişirildiğinden yer yer kararmış; dış yüzeyinde omuz, ağız kenarı ve içi kaba açkılı; hamur rengi 5YR 6/3 (açık kırmızımsı kahverengi); dış yüzey rengi 5YR 7/6 (kırmızımsı sarı).

OYMez. 23

Çömlek mezardır. Y9b1 Plânkaresinin (Özgün Kısım 10) aşınmış kuzeydoğu ucunda, -1.99 ilâ -2.30 m derinlikte açığa çıkmıştır. Gömme kabı pişirme kabı türündendir. Kapaksız gömme kabı, ağzı güneybatıda ve daha yukarda olarak, güneybatı-kuzeydoğu yönünde yanlamasına yatırılmıştır. Kabın etrafı başka bir çömleğe ait kırık parçalar (no. 2) ile desteklenmiştir. Bir yıl sonra, 1990 kazı döneminde inilen seviyenin hemen altından, açığa çıkarıldığı için iskeletin korunma durumu olumsuz yönde etkilenmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 3 aylık bir bebeğe aittir. İskelet, kafatası güneybatıda ve yüzü doğuya bakar durumda, sağ tarafı üzerine büzülmüş olarak güneybatı-kuzeydoğu yönünde açığa çıkmıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Mezar eşyası ele geçmemiştir.

1. OY89/Et

Pişirme kabı; yük.: 25 cm.; ağız çapı: 19.5 cm.; el yapımı; kötü pişirilmiş; kötü pişirilmeden dolayı yer yer kararmış; kaba nitelikli hamur, kum, taşcık, kireç ve mika katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; ağız içi ve gövdenin dış yüzeyi kaba açkılı; hamur rengi: 7.5 YR 6/3 (açık kahverengi); dış yüzey rengi: 7.5 YR 6/4 (açık kahverengi).

2. Bir çömleğe ait gövde parçası; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; dış yüzey rengi: 10 YR 7/3 (çok soluk kahverengi)'den 10 YR 6/4 (açık sarımsı kahverengi)'e kadar değişmektedir.

OYMez. 24

Çömlek mezardır (lev. 62, 69: 5). 1991 kazı döneminde, Y9b1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 17) -1.99 m derinlikte açığa çıkmıştır. Bu mezarın yeri 1990 kazı döneminde tespit edilmişti. Ancak zaman yetersizliği nedeniyle açığa çıkarılamadığı için korumaya alınmıştı. Kapaksız olarak açığa çıkan gömme kabı, mezar çukuruna diklemesine yerleştirilmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 0-6 aylık bir bebeğe aittir. İskelet, sağ tarafına büzülmüş ve baş kuzeye, yüz batıya yönelik olarak, gömme kabının doğu yarısından açığa çıkmıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 40b): Gömme kabının (no. 2) dışından bir kâse (no.1) ve içinden, batı tarafından, bebeğin elleri hizasından, kırık bir şişe (no. 3) ele geçmiştir.

1.OY90/Et55

Kâse; yük.: 6.4 cm; ağız çapı: 16.5 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 6/6 (açık kırmızı).

2. OY91/Et

Pişirme kabı; yük.: bilinmiyor; ağız çapı: 23 cm; el yapımı; kötü pişirilmiş; kaba nitelikli hamur, taşcık, kireç ve mika katkılı; yüzeyi ıslak sıvazlanmış ve ağız içi ve dış yüzeyi açkılı; hamur rengi: 10 YR 6/4 (açık sarımsı kahverengi); dış rengi: 10 YR 7/2 (açık gri).

3. OY91/Et

Şişe; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, ince kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: koyu gri; yivlerle bezemeli.

OYMez. 25

Çömlek mezardır (lev. 69: 6). Y9a2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 11) -2.09 ilâ- 2.37 m derinlikte ve Seviye IVA'ya verilen Duvar 24'ün iç köşesine bitişik olarak açığa çıkarılmıştır. Gömme kabı pişirme kabı türündendir. Kap, ağzı kuzeybatıda ve yukarıda olarak, kuzeybatı-

güneydoğu yönünde, hafifçe yanlamasına yerleştirilmiştir. Ağzı, başka bir kap parçası (no. 7) ile kapatılmıştır ve dip kısmı, ufak taşlarla desteklenmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar 6-9 aylık bir bebeğe aittir. İskelet, baş kuzeybatıda ve yüz güneye bakar durumda kuzeybatı-güneydoğu yönünde, büzülmüş olarak açığa çıkmıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 39c): Bir kadın heykelciği (no.1) gömme kabı olarak kullanılmış olan ağız kenarından üçgen-raf tutamaklı pişirme kabının (no. 6) üstündeki toprak içinde bulunmuştur. Kabın içinde, ikisi taş (no. 3-4) ve biri tunç veya bakır (no. 5) üç boncuk, ortası delinmiş bir kavkı ve ellerin bulunduğu yerden "u" şekilli bir bardak (no.2) ele geçmiştir.

1. OY91/22

Kadın heykelciği; pişmiş topraktan yapılmış; bir kolu eksik; boyu: 7. 4 cm; alt kısmı durması için düz bırakılmış; belden aşağısı tasvir edilmemiş; kolları sivrilerek her iki yana uzanmakta; göğüsleri iki sivri çıkıntı şeklinde belirtilmiş; göbeği tek merkezli bir daire şeklinde iki göğüs arasında gösterilmiş; saçı arkada topuz yapılmış veya kısa kesilmiş gibi; gözler iki çizgi halinde burun hafif bir kabartı olarak bırakılmış, ağız tasvir edilmemiş; burun altında ve boyunda nokta ve çizgilerle yapılmış bir gerdanlığı var; en alttaki belirgin boyun çizgisinden iki göğüs arasına doğru inen üç yiv, sırtında da görülmekte fakat arkadaki yivlerden ortadaki bele kadar uzanmaktadır.

2. OY91/17

"U" şekilli bardak; yük.: 6.9 cm; ağız çapı: 6 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 6/4 (açık kahverengi); gövdenin üst kısmı derin yivlerle bezemeli.

3. OY91/Et

Boncuk; taş; boru şekilli; uz: 0.4 cm; çap: 0.3 cm.

4. OY91/Et

Boncuk; tunç veya bakır; boru şekilli; uz.: 0.4.cm; çap: 0.3 cm.

5. OY91/Et

Boncuk; taş; tekerlek şekilli; çap: 0.8 cm.

6. OY91/Et

Pişirme kabı; ağız kenarından üçgen-raf tutamaklı; yuvarlak dipli; yaklaşık yük.: 27 cm; ağız çapı: 18 cm; el yapımı; kötü pişirilmiş; kötü pişirilme neticesinde yüzeyi yer yer kararmış; kaba nitelikli hamur, taşcık, kireç ve mika katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; ağız içi ve gövdenin dış yüzeyi kaba açkılı; hamur rengi: 5 YR 7/6 (açık kırmızımsı kahverengi); dış yüzey rengi:7.5 YR 6/3 (açık kahverengi).

7. OY91/Et

Bir çömleğe ait gövde parçası; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 5YR 7/6 (kırmızımsı sarı); dış yüzey rengi: 7.5 YR 6/3 (açık kahverengi).

OYMez. 26

Çömlek mezardır (lev. 62, 69: 7). Y9b1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 18) -2.15 ilâ -2.30 m derinlikte açığa çıkmıştır. Mezarın yeri, 1990 kazı döneminde tespit edilmiş fakat zaman

yetersizliği nedeniyle kazılamamıştır. 1991 kazı döneminde açığa çıkarıldığında, yağmur, nem, vs. gibi doğal etkenler ve muhtemelen karıştırılma sonucu kötü korunmuş olduğu görülmüştür.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, yaşı saptanayan bir çocuğa aittir. Mezar, yetersiz korunduğundan kemikler tamamen erimiştir. İskeletin yaşı, cinsiyeti ve yatırılış durumu saptanamamıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 40a, 41): Mezar eşyası, pişirme kabı türünden büyük gömme kabının (no.5) içine ve dışına yerleştirilmiştir.

Gömme kabının dışından, geniş ağızlı iki çömlek (no. 2, 4) ve bir şişe (no. 1); içinden, bir tunç yüzük (no.3) ele geçmiştir.

1. OY90/Et47

Şişe; yük.: 11.3 cm; ağız çapı: 4.3 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi).

2. OY90/287

Geniş ağızlı çömlekçik; yük.: 7.1 cm; ağız çapı: 5.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 6/4 (açık kahverengi); birbirine koşut iki çentikle seramikçi işaretli..

3. OY91/ Et21

Yüzük; tunç; dış çapı: 2 cm; iç çapı: 1 cm.

4. OY90/Et53

Geniş ağızlı çömlekçik; yük.: 6.6 cm; ağız çapı: 5.4 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzeyi astarlı; hamur rengi: 10 YR 7/3 (çok soluk kahverengi); dış yüzey rengi: 2.5 Y 7/3 (soluk sarı).

5. OY91/Et

Pişirme kabı; dışa çekik ağız kenarlı ve yuvarlak dipli; ağız çapı: 22.4 cm; el yapımı; kötü pişirilmiş; kötü pişirilme neticesinde yer yer kararmış; kaba nitelikli hamur, kum, taşçık, kireç ve mika katkılı; dış yüzey ıslak düzeltilmiş; hamur rengi: 7.5 YR 7/4 (pembe); dış yüzey rengi: 7.5 YR 7/2 (pembemsi gri).

OYMez. 27

Çömlek mezardır. Y9b1 plânkaresinde (Özgün kısım 8) -2.10 m derinlikte, bir kısmı Seviye IVA'ya verilen Duvar 15'in altında açığa çıkmıştır. Gömme kabı (no.1) (lev. 42), basit kap-kacak türünden bir çömlektir ve yerinde kırılmıştır. Ağzı herhangi bir şeyle örtülü olmadığı anlaşılmıştır. Kap tümlendikten sonra, gömme öncesinde ağız kenarından kırılarak kullanılmış olduğu görülmüştür.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 0-6 aylık bir bebeğe aitti. İskeletin yönü ve yatırılış durumu saptanamamıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Mezar eşyası ele geçmemiştir.

1. OY91/Et

Çömlek; ağzı kırılmış; korunan yük.: 27.5 cm; dip çapı: 6.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; orta nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 Y 7/3 (soluk sarı).

OYMez. 28

Çömlek mezardır (lev. 69: 3). Y9a2 Plânkaresinde (Özgün kısım 15) -2.20 ilâ 2.48 m derinlikte, bir kısmı batı açma duvarının içinde ve bir kısmı Seviye IVA'ya verilen Duvar 24b'nin altında olarak açığa çıkmıştır. Pişirme kabı türünden gömme kabı, ağzı güneybatıda olarak, güneybatı-kuzeydoğu yönünde yanlamasına yatırılmıştır. Dip kısmı, küçük taşlarla desteklenmiştir. Ağız, basit seramik türünden başka bir kabın dip kısmıyla kapatılmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar 1-1.5 yaşlarında bir çocuğa aittir. İskelet, kafatası gömme kabının güneydoğusunda ve yüz kuzeye bakar durumda, doğu-batı doğrultusunda, sağ tarafı üzerine büzülmüş olarak açığa çıkmıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 43): Mezar eşyaları, gömme kabının (no. 3) içinde, biri iskeletin sağ kolunda ve diğeri kafatasının altında bulunan tunçtan iki bileziktir (no. 1-2).

1. OY91/Et19

Bilezik; tunç; dış çapı: 4.5 cm; iç çapı: 3. 7 cm.

2. OY91/Et20

Bilezik; tunç; dış çapı: 4.3 cm; iç çapı: 3.6 cm.

3. OY91/Et

Pişirme kabı; ağız kenarından üçgen-raf tutamaklı; yaklaşık yük.: 28 cm; ağız çapı: 19.5 cm; el yapımı; kötü pişirilmiş; bu kötü pişirme neticesinde yüzeyi yer yer kararmış; kaba nitelikli hamuru kum, taşçık, kireç ve mika katkılı; dış yüzü ıslak sıvazlanmış; dış yüzey rengi: 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı).

4. OY91/Et

Bir çömleğe ait dip parçası; halka dipli; çark yapımı; iyi pişirilmiş; orta nitelikte hamur, kum, taşçık ve kireç katkılı; dış yüzeyi kendinden astarlı; hamur rengi: 2.5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi); dış yüzey rengi: 10 YR 7/4 (çok soluk kahverengi).

OYMez. 29

Çömlek mezardır (lev. 69: 2). Y9a2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 14), -2:22 ilâ -2.54 m derinlikte ve Seviye IVA'ya verilen Duvar 24'ün güneydoğu dış köşesine bitişik olarak açığa çıkarılmıştır. Gömme kabı olarak pişirme kabı kullanılmıştır. Kap, ağzı güneybatıda ve daha yukarda olarak, kuzeydoğu-güneybatı yönünde, hafifçe yanlamasına yatırılmıştır. Gömme kabının ağzı başka kaba ait ağız parçası ile kapatılmaya çalışılmış ve çevresi, kırık seramik parçaları ve ufak taşlarla desteklenmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar 1.5 yaşında bir çocuğa aittir. İskelet, kafatası güneybatıda ve yüz kuzeydoğuya bakar durumda açığa çıkarılmıştır. İskelet kalıntısı yetersiz korunmuş olması nedeniyle yatırılış yönü ve durumu saptanamamıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 44a): Mezar eşyası, gömme kabının (no. 7) içine bırakılmıştır.Yüzün ön tarafında, "tepesi kesik konik" şekilli bir bardak (no. 1) ile boyun çevresinde, geniş ağızlı bir çömlekçik (no. 2) ve tunçtan bağlamalı bir iğneye ait iki parça (no. 5), tunçtan biri tam (no.3) diğeri eksik (no.4) iki nesne (no.3) ile bir kavkı (no. 6) ele geçmiştir.

1. OY91/20

"Tepesi kesik konik" şekilli bardak; 5.4 cm; ağız çapı: 7.8 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi); gövdenin üst kısmı derin yivlerle bezemeli; yivli halka dipli; ağız kenarına yakın, yapım hatasından kaynaklanan, bir delik bulunmaktadır.

2. OY91/12

Geniş ağızlı çömlekçik; yük.: 5.8 cm; ağız çapı: 4.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; hamur rengi: 10 YR 6/3 (çok soluk kahverengi); dip çıkıntılı bırakılmış olduğundan düz bir satıhta durması mümkün görünmüyor.

3. OY91/Et

Spatula; tunç; uz.: 4 cm; baş çapı: 0.4 cm.

4. OY91/Et

Spatula; tunç; baş kısmı kırık; korunan uz.: 2.1 cm.

5. OY91/Et

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; korunan uz: 3 cm; baş çapı: 0.4 cm; kırık, iki parça halinde.

6. OY91/Et

Kavkı.

7. OY91/Et

Pişirme kabı; yaklaşık yük.: 32 cm; ağız çapı: 23 cm; el yapımı; kötü pişirilmiş; kötü pişirilme neticesinde yer yer kararmış; kaba hamurlu, taşcık, kireç ve mika katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; ağız içi ve gövdenin dış yüzeyi kaba açkılı; hamur rengi:5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı) ilâ 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı); dış yüzey rengi: 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı).

8. OY91/Et

Bir çömleğe ait ağız ve gövde parçaları; dışa kıvrık ağız kenarlı; çark yapımı; iyi pişirilmiş; orta nitelikli hamur, kum, taşçık ve kireç katkılı; dış yüzey kendinden astarlı; hamur rengi: 2.5 Y 7/2 (açık gri); dış yüzey rengi: 2.5 Y 7/1 (açık gri).

OYMez. 30

Çömlek mezardır. Y9b2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 27) -2.15 ilâ 2.35 m derinlikte, batı açma duvarı içinden açığa çıkmıştır. Pişirme kabı türünden gömme kabı mezar çukurunun içine diklemesine yerleştirilmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 3-3.5 yaşlarında bir çocuğa aittir.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Gömme kabının (no. 5) içinden, iki bakır bilezik (no. 1 ve 2), tunçtan bir bağlamalı iğne (no.3) ve kırık bir bardak (no. 4) ele geçmiştir.

1. OY89/336

Bilezik; bakır; dış çapı: 3.05 cm; iç çapı: 2.2 cm.

2. OY89/337

Bilezik; bakır; dış çapı: 3. 04 cm; iç çapı: 2.07 cm.

3. OY89/339

Başlı-bağlamalı iğne; tunç; 6.2 cm.; baş çapı: 0.6 cm.

4. OY89/340

Bardak; kırık; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış ve iç yüzeyi kendinden astarlı; hamur rengi: 10 YR 8/4 (çok soluk kahverengi); dış yüzey rengi: 10 YR 7/2 (açık gri); yüzeyi yivlerle bezemeli.

OYMez. 31

Çömlek mezardır (lev. 69: 1). Y9a2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 13) -2.41 ilâ -2.56 m derinlikte ve Seviye IVB'ye ait Duvar 16'nın içinden açığa çıkmıştır. Gömme kabı olarak bir pişirme kabı (no.1) kullanılmıştır. Gömme kabı kapaksızdır ve ağzı hafifçe kuzeyde, dikeye yakın olarak kerpiç duvar kalıntısının içine yerleştirilmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 2-3 aylık bir bebeğe aittir. İskelet, baş kuzeyde ve yüz batıya bakar durumda, kuzey-güney yönünde sağ tarafına büzülmüş olarak açığa çıkmıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Mezar eşyası ele geçmemiştir.

1. OY91/ Et

Pişirme kabı; yüksekliği bilinmiyor; ağız çapı: 26 cm; el yapımı; kötü pişirilmiş; kötü pişirilme neticesinde yer yer kararmış; kaba nitelikli hamur, kum, taşçık, mika ve kireç katkılı; dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi 2.5 Y 7/2 (açık gri); dış yüzey rengi 2.5 Y 7/3 (soluk sarı).

OYMez. 32

Çömlek mezardır (lev. 63: 1). Y9b2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 3a) 21-2.81 m derinlikte açığa çıkmıştır. Pişirme kabı türünden gömme kabı kullanılmıştır. OYMez. 13 için mezar çukuru açıldığında tahrip edilmiştir. Gömme kabı, ağzı yukarda ve diklemesine yerleştirilmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar 3 yaşında bir çocuğa aittir. Mezarın tahrip edilmiş olması sonucu, kafatası gömme kabının dışından, doğusundan, ele geçmiştir ve aynı nedenle, ölünün yönü ve yatırılış durumu saptanamamıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 47b): Gömme kabının (no.3) içinden uzun akıtacaklı bir kap (no.1) ve altından, koyun veya keçiye ait iki dişle kemikler (no.2) ele geçmiştir.

1. OY89/211

Uzun akıtacaklı kap; ağzı, akıtacağı ve gövdesi kırık; halka dipli; korunan yük.: 13.2 cm ; dip çapı: 4.2 cm; dış yüzeyi açkılı.

2. OY89/Et

Koyun veya keçiye ait kemikler.

OYMez. 33

Çömlek mezardır ve Y9b2 plânkaresinde (Özgün Kısım 18) -4.00 ilâ -4.35 m derinlikte açığa çıkmıştır. Gömme kabı olarak bir pişirme kabı kullanılmıştır. Kap, kapaksızdır ve ağzı hafifçe batıda olarak dikeye yakın yerleştirilmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, bir bebek veya çocuğa aittir. İskelet kalıntısının yetersiz korunmuş olması nedeniyle iskeletin yaşı, yönü ve yatırılış durumu saptanamamıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Mezar eşyası ele geçmemiştir.

OYMez. 34

Çömlek mezardır. Y8a1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 18) ve kuzey açma duvarında -4.22 ilâ -4.69 m derinlikte açığa çıkmıştır. Pişirme kabı türünden gömme kabı, mezar çukuruna ağzı yukarıda olarak diklemesine yerleştirilmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 3.5-4 yaşlarında bir çocuğa aittir. İskelet, baş kuzeybatıda ve yüz kuzeye bakar durumda, kuzeybatı-güneydoğu yönünde, sağ tarafına büzülmüş olarak açığa çıkmıştır.

Mezar eşyaları düzenleri (lev. 48, 49): Ağız kenarından üçgen-raf tutamaklı pişirme kabının (no. 6) içinden, kemiklerin üzerinden, "u" şekilli bir bardak (no.2), geniş ağızlı iki çömlekçik (no. 3-4) ile bir kâse (no. 1) ve kemiklerin altından, tunçtan bağlamalı bir iğne (no. 5) ele geçmiştir.

1. OY90/261

Kâse; yük.: 5.8 cm; ağız çapı: 12.1 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 6/3 (açık kahverengi); dip kısmına yakın üç koşut eğik çentikle yapılmış seramikçi işaretli.

2. OY90/262

"U" şekilli bardak; yük.: 6.2 cm; ağız çapı: 4.3 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve

iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi); gövdenin üst kısmı yivlerle bezemeli..

3. OY90/263

Geniş ağızlı çömlekçik; yük.: 9.7 cm; ağız çapı: 7.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 Y 7/3 (soluk sarı).

4. OY90/264

Çömlekçik, yük.: 5.9 cm; ağız çapı: 4.8 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 YR 8/3 (çok soluk kahverengi).

5. OY90/Et38

Başlı iğne; kırık, beş parça halinde; korunan uz: 7.8 cm; baş çapı: 0.8 cm.

6. OY411

Pişirme kabı; ağız kenarından üçgen-raf tutamaklı; yuvarlak dipli; yük.: 45.8 cm; ağız çapı: 26 cm; el yapımı; kötü pişirilmiş; kötü pişirilme neticesinde yer yer kararmış.

OYMez. 35

Çömlek mezardır. Y8a1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 11) -4.10 m'de açığa çıkmıştır. Pişirme kabı türünden gömme kabı, ağzı yukarda olarak diklemesine yerleştirilmiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 6 aylık bir bebeğe aittir.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Mezar eşyası ele geçmemiştir.

OYMez. 36

Çömlek mezardır. Y8a1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 12) -4.15 m derinlikte açığa çıkmıştır.

Ölü ve ölüye ilişkin düzenleme: Mezar 6 aylık bir bebeğe aittir.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Gömme kabı içinden "u" şekilli büyük bir bardak (no. 1), bir şişe (no. 2), tunç bir iğnenin baş kısmı (no. 4) ve tunçtan bir dikiş iğnesine ait kırık parçalar (no. 3) ele geçmiştir.

1. OY89/202

"U" şekilli büyük bardak; yük.: 11.3 cm; ağız çapı: 7.3 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi astarlı; hamur rengi: 10 YR 7/2 (açık gri); dış ve iç yüzey rengi: 7.5 YR 7/3 (pembe); dış yüzey derin olmayan yivlerle bezemeli.

2. OY89/201

Parfüm şişesi; yük.: 9.3 cm; ağız çapı: 2 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış ve omuz ve yukarısı halka açkılı; hamur rengi: 5 Y 6/2 (açık zeytin yeşili gri); boynunda seramikçi işareti var; dip kısmında ve ağzındaki kırık parçalar sonradan yapıştırılmış.

3. OY89/268

Dikiş iğnesi; tunç; kırık, iki parça halinde.

4. OY89/271

Başlı iğne, tunç, başa ait bir parça; baş çapı: 0.8 cm.

OYMez. 37

Basit mezardır (lev. 70: 1). Y9b1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 7) -2.17 m derinlikte açığa çıkmıştır. Mezar çukurunun sınırları ve yönü saptanamamıştır. İskelet kalıntısının açığa çıkış durumu, mezarın ikinci kez yapılan bir gömme içerdiği veya daha geç yapılaşma nedeniyle karıştırılmış olduğunu göstermektedir.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar karıştırılmış ve arkasından kalıntılar bir araya getirilmiş izlenimini vermektedir. Mezar, 25-30 yaşlarında bir kadına aittir. Kafatası kuzeydoğuda ve yüz doğuya bakar durumda açığa çıkmıştır. Kaburga kemikleri, kafatasının batısından ve büyük gövde kemikleri, toplanarak bir araya getirilmiş gibi kafatasının güneyinden ele geçmiştir.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 44b): Mezar eşyası, kafatasının güneyinde ve gövde kemikleri ile bir arada açığa çıkmıştır. Bunlar, bir kâseden (no.1), baş aşağı durumda olan "tepesi kesik konik" şekilli bir bardaktan (no. 3), bir şişeden (no. 4) ve geniş ağızlı bir çömlekçikten (no. 2) oluşmaktadır.

1. OY91/10

Kâse; yük.: 4.2 cm; ağız çapı: 11.4 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; pişirmeden dolayı yüzey iki renkli; hamur rengi: 2.5 Y 7/2 (açık gri), 7.5 YR 6/3 (açık kahverengi).

2. OY91/11

Geniş ağızlı çömlekçik; yük.: 5.6 cm; ağız çapı: 4.2 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum, kireç ve mika katkılı; dış yüzey astarlı ve halka açkılı; hamur rengi: 5 YR 6/1 (gri); dış yüzey rengi: 5 YR 5/1 (gri); yivli halka yapılmak istenmiş fakat sonradan vazgeçilmiş olan dip, çıkıntılı bırakıldığından düz bir yerde durması mümkün görünmüyor.

3. OY91/16

"Tepesi kesik konik" yük.: 5.1 cm; ağız çapı: 7.1 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 Y 7/3 (soluk sarı); dibinde ve dış yüzünde kırmızı renkte boyalı: 10 R 4/6 (kırmızı).

4. OY91/14

Şişe; yük.: 7.3 cm; ağız çapı: 3.7 cm; çark yapımı; çok iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 Y 7/2 (açık gri).

OYMez. 38

Basit mezardır. Y9b2 Plânkaresinde (Özgün Kısım 26) açığa çıkmıştır. Mezar yeterince korunmamıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: İskeletin yaşı ve cinsiyeti ile ölünün yatırılış durumu ve yönü saptanamamıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Mezar eşyası olarak, büyük açık ağızlı bir kâse (121) ele geçmiştir.

1. OY89/326

Kâse; çark yapımı; iyi pişirilmiş; orta nitelikte hamur, kum ve kireç katkılı; ağız kenarında çatlak ve sonradan yapıştırılmış kırıklar var; dış ve iç yüzey astarlı; hamur rengi: 7.5 YR 7/2 (pembemsi gri); dış yüzey rengi: 10 YR 7/2 (açık gri).

OYMez. 39

Basit mezardır. Y8a1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 1) -2.88 m derinlikte, açmanın başlangıç yüzeyinin hemen altından açığa çıkmıştır. Mezar çukurunun sınırları tespit edilememiştir.

Ölü ve yatırılış şekli: Bilinmiyor

Mezar eşyaları ve düzenleri: Gömmenin 10 cm yukarısından, -2.78 m'de, geniş ağızlı bir çömlekçik (no. 1) ele geçmiştir.

1. OY89/186

Geniş ağızlı çömlekçik; yük.: 5.5 cm; ağız çapı: 4.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 6/3 (açık kahverengi).

OYMez. 40

Basit mezardır. Y8a1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 10) -3.45 m derinlikte ve Seviye IVC'ye verilen oda (Özgün Kısım 3) tabanının (Özgün Kısım 4) altından açığa çıkmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar 6 aylık bir bebeğe aittir.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Mezar eşyası ele geçmemiştir.

OYMez. 41

Basit mezardır. Z9a1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 2) -3.48 ilâ 3.60 m derinlikte, batı açma duvarında açığa çıkmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: İskelet kalıntısı yeterince korunmamış olduğundan, iskeletin yaşı, cinsiyeti, yatırılış durumu ve yönü saptanamamıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 51-52): Mezar eşyası olarak, halka biçimli kaideli ve geniş ağızlı bir çömlek (no. 1), bir meyvelik (no. 4), derin bir kâse (no. 2) ve geniş ağızlı bir çömlekçik (No.3) ele geçmiştir.

1. OY89/317

Halka biçimli kaideli ve geniş ağızlı çömlek; yük.: 17.7 cm; ağız çapı: 10.9 cm; dip çapı: 7.8 cm; çark yapımı; orta derecede pişirilmiş; dibe yakın seramikçi işareti vardır.

2. OY89/316

Derin kâse; yük.: 6.3 cm; ağız çapı: 8.5 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 7.5 YR 6/4 (açık kahverengi).

3. OY89/314

Geniş ağızlı çömlekçik; yük.: 8.9 cm; ağız çapı: 7 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum katkılı; kırmızı astarlı.

4. OY89/315

Meyvelik; yük.: 22.2 cm; ağız çapı: 15 cm; kâsesi çark yapımı ayağı elde şekillendirilmiş; kaba nitelikli hamur, kum, taşcık ve kireç katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 2.5 YR 6/4 (açık kahverengimsi kırmızı).

OYMez. 42

Basit mezardır. Y8a1 plânkaresinde (Özgün Kısım 16) -4.33 ilâ 4.40 m derinlikte ve Seviye IVC'ye verilen oda (Özgün Kısım 3) tabanının (Özgün Kısım 4) altından açığa çıkmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 9 aylık bir bebeğe aittir. İskelet, baş kuzeyde ve yüz doğuya bakar durumda, kuzey-güney doğrultusunda sol tarafı üzerine büzülmüş olarak açığa çıkmıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri: İskeletin boyun çevresinde, beyaz ve kırmızı taştan ve fritten boncukların oluşturduğu bir kolye (no.1) bulunmuştur.

OYMez. 43

Basit mezardır (lev. 71: 2). Y8a1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 17) -4.27 ilâ -4.40 m derinlikte ve Seviye IVC'ye verilen oda (Özgün Kısım 3) tabanının (Özgün Kısım 7) altından açığa çıkmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 1 yaşında bir çocuğa aittir. İskelet, baş güneybatıda ve yüz doğuya bakar durumda, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda sağ tarafına büzülmüş olarak açığa çıkmıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 47a): Üç ayaklı bir kap (no.1) ve iskeletin boynu etrafından, bir kolyeye ait kemik (no.3), taş, frit ve arduazdan (no. 2) boncuklar bulunmuştur.

1. OY90/Et37

Üç-ayaklı kap; yük.: 8.4 cm; ağız çapı: 8.9 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve mika katkılı; dış ve iç yüzeyi ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 YR 6/2 (açık kahverengimsi gri); kırık, sonradan yapıştırılmış.

2. OY90/259

Kolye; 0.3 cm çapında ve 0.3 cm uzunluğunda, 24'ü kırmızı ve 3'ü gri, 23'ü beyaz ve 3'ü siyah renkte boru şekilli taş, frit ve arduaz boncuklardan oluşan bir dizi.

3.OY402

Boncuk; kemik.

OYMez. 44

Basit mezardır (lev. 71: 1). Kafatası, Y8a1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 15) ve gövdesi, Y8b1 Plânkaresinde -4.28 ilâ -4. 37 m derinlikte açığa çıkmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar 6 yaşında bir çocuğa aittir. Kafatası batıda ve yüz kuzeye bakar durumda açığa çıkmıştır. Mezar, sonradan karıştırılmış ya da ikinci kez yapılan bir gömmeye ait olduğu izlenimini vermiştir. Eklemlerinden ayrılmış kol ve bacak kemikleri, leğen kemiğinden oldukça uzakta ele geçmiştir. İkinci kez gömülmemiş olması halinde, kafatasının ve bacak kemiklerinin açığa çıkış durumuna göre ölü, başlangıçta doğu-batı doğrultusunda yatırılmış olabilir.

Mezar eşyaları ve düzenleri (lev. 50b): Derin bir kâsenin (no. 2) altından geniş ağızlı bir çömlek (no. 1) ve frit veya kemikten (no. 3) bir boncuk ele geçmiştir.

1. OY90/258

Geniş ağızlı çömlek; yük.: 8.1 cm; ağız çapı: 11.5 cm; el yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 10 YR 7/2 (açık gri).

2. OY90/257

Derin kâse; yük.: 6.1 cm; ağız çapı: 8.1 cm; çark yapımı; iyi pişirilmiş; ince nitelikli hamur, kum ve kireç katkılı; dış ve iç yüzey ıslak sıvazlanmış; hamur rengi: 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi).

3. OY400 Boncuk; frit veya kemik; çapı: 0.7 cm.

OYMez. 45

Basit mezardır. Y8b1 Plânkaresinde (Özgün Kısım 4) -4.42 m derinlikte açığa çıkmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 7-7.5 yaşlarında bir çocuğa aittir. İskelet, baş güneyde olarak, kuzey-güney doğrultusunda sağ tarafı üzerine büzülmüş durumda açığa çıkmıştır. Dişlerin açığa çıkış durumuna göre, yüzü doğuya bakmış olmalıdır.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Mezar eşyası ele geçmemiştir.

OYMez. 46

Basit mezardır ve höyüğün doğu yamacında açığa çıkmıştır.

Ölü ve yatırılış şekli: Mezar, 25-30 yaşlarında bir erkeğe aittir. İskelet, baş kuzeydoğuda olarak, kuzeydoğu-güneybatı yönünde büzülmüş durumda açığa çıkmıştır.

Mezar eşyaları ve düzenleri: Mezar eşyası olarak çok sayıda çakmaktaşından aletler ele geçmiştir.

II. 5. Oylum Höyük Mezar Buluntuları ve Mezarların Tarihlendirilmesi

II.5.1. Seramik

Oylum Höyük Doğu Çukurundan bu güne kadar açığa çıkarılan tüm kapların çoğu, mezarlardan gelmiştir. Mezar eşyaları arasında ele geçen seramik, Seviye III ve IVA'dan gelen seramiklerle benzerdir. Bardak ve kâselerde dikkat çeken boyut benzerlikleri, seramiklerde seri üretim gibi tekdüze bir görüntü sergilemektedir.

Oylum Höyük mezarlarından açığa çıkan seramik, Mazzoni (1985b: 1-11) tarafından Kuzey Suriye Erken Tunç Çağı IV için belirlenen ölçütlerin çoğuna uymaktadır. Mazzoni (1985b) bu ölçütleri Tell Mardikh-Ebla'da açığa çıkan geç Erken Tunç Çağı seramiğine göre belirlemektedir. Tell Mardikh-Ebla IIB 1-2 seramiği, M. Ö. 3. binin ikinci yarısında ETÇ IV A-B süresince Kuzey ve Orta Suriye Bölgesinin her tarafına yayılmıştır. Gelişmiş bir kentleşmeyi simgeleyen bu seramik türü, bir zamanlar "caliciform" olarak bilinmekteydi (Mazzoni 1985: 1). Mardikh IIB seramiği, G Sarayının tahribatına tekabül eden IIB 1 ve IIB 2 olarak iki safhaya ayrılmaktadır. Her iki safhada da aynı tür seramik ortaya çıkmaktadır (Mazzoni 1985b: 1, Şek. 2).

Mardikh IIB 1'in en özgün seramikleri basit seramik türünden sade ve yivli bardaklar, dışa katlanmış ağız kenarlı kâseler, üç ayaklı kâseler ve akıtacaklı kaplardır. Süzgeçler ve yüksek ayaklı kaplar seramik hamurunun kalitesi dolayısıyla daha çok pişirme kabı seramik türüne verilmiştir.

Mardikh IIB 2 safhasında, IIB 1 seramiği devam ederken "çok yivli ağız kenarlı" (multiple-grooved rim) bardak ile kâseler (Mazzoni 1985b: 2, 9, şek 6: 5-7, 9-17, 19, 21-22, 24) ve "sıvamalı sulu boyama seramik türü" (smeared wash ware) ilk defa ortaya çıkmakta ve bu safhanın en yaygın bezemesi halini almaktadır.

Mardikh IIB 1 safhasının pişirme kabı seramik türünün dışındakiler, R. J. Braidwood'un[1] Amuk I safhası için tanımladığı basit seramik türü gibi "standartlaşmış" ve "fabrikasyon" bir üretim izlenimini vermektedir (Mazzoni 1985b: 1).

---

[1] Braidwood ve Braidwood 1960: 406-413.

Oylum Höyük mezar seramiklerinin, Tell Mardikh-Ebla ve Amuq'ta açığa çıkan seramiklere uyduğu görülmektedir. Kaliteli (fine) seramik türünün cidar kalınlığı 4 mm'den daha azdır. Yivli ve sade yüzeyli bardakların katkı içeriği azdır. Kâselerin ve şişelerin bazısı da bu şekilde yapılmıştır. Standart seramik türü, kırmızıdan sarıya ve kahverengi-devetüyüne kadar değişen devetüyü rengindedir. Çoğunlukla katkısında az miiktarda bitkisel madde ile çıplak gözle dahi görülebilen kireç, kum ve nadiren mika (lev. 1: 6; 31: 9-10; 32: 18; 34: 29; 37: 13; 47a: 1) bulunmaktadır. Hemen hemen bütün kaplar çarkta şekillendirilmiştir. Çok ince cidarlı olan yivli bardaklar ile bazı halka açkılı şişeler, metalik seramik türündeki kap şekillerine benzese de, hamurları metalik seramik türünün hamuru kadar kesif değil, gözeneklidir. İyi pişirilmiş olan bu kaplar metalik seramiklerin taklidi olarak üretilmiş olabilir. Sadece "alabastron" şekilli şişeler, metalik seramik türü için yapılan tanıma uymaktadır. Bu şişeler, çok ince kum ve mika katkılıdır, iyi pişirilmiştir ve halka açkılıdır. Seramik şekillerinin mezarlara göre dağılımı Ek1-3'teki grafiklerde gösterilmiştir. Bu grafiğe OYMez. 1'in buluntuları dahil edilmemiştir. Taştan oda mezarın buluntularının dahil edilmemesinin sebebi, bu mezar eşyalarının köylülerce açığa çıkarılmış olması ve gerçek sayısının bilinmemesidir.

Halka açkılama, alabastron şekilli (lev. 14: 5; 16: 4; 22: 10; 25a: 5) ve diğer tip şişelerde (lev. 16: 3; 24: 12; 25a: 4; 25b: 1; 34: 29, 30, 33-34; 50: 2); kâselerde (OYMez. 1: OY87/19-33); ve çömlekçiklerde (lev. 5: 23-24; 44b: 2) bulunmaktadır. Boya bezek, OYMez. 5'teki bir "tepesi kesik konik şekilli" bardak (lev. 16: 2) ile 1987 Oylum Höyük Kazılarında köylülerce, taştan oda mezardan (OYMez. 1) açığa çıktığı söylenen ve Kazı Başkanlığına teslim edilen bir çömlek (OY87/19-2: lev. 9: 32) dışında görülmemiştir.

Pişirme kabı türünden kapların hamurları, bol miktarda iri kum (taşçık), kireç ve mika katkılıdır. El yapımı olan bu kaplar kötü pişirilmiş olmaları nedeniyle kolayca ufalanmaktadır. Pişirme nedeniyle yüzeyleri yer yer kararmıştır. El yapımı olan kapların ağız kenarları muhtemelen çarkta şekillendirilmiştir. Kulpsuz olanların yanında, ağız kenarından üçgen-raf tutamaklı (lev. 11: 1; 13: 9; 39c: 6; 49; 43: 3) ve dikey kulplu (OYMez. 22'nin gömme kabı: bu kap tümlenemedi) örnekleri de ele geçmiştir. Oylum Höyük'te bebek ve küçük çocukları gömmek için gömme kabı olarak pişirme kapları kullanılmıştır.

II.5.1.1. Açık kaplar

II.5.1.1.1. Bardaklar

"U" şekilli bardaklar: Bu tip bardaklar çark yapımıdır ve ince nitelikli hamurları, kum, kireç ve nadiren mika katkılıdır. Dış ve iç yüzeyleri ya kendinden astarlıdır ya da ıslak sıvazlanarak düzeltilmiştir. Gövdenin üst kısmı yivlerle bezemelidir. Dış ve iç yüzey renkleri, açık griden açık kahverengimsi griye; pembeden açık kırmızıya; açık sarımsı kahverengiden açık kırmızımsı kahverengiye kadar değişen devetüyüdür. Oylum Höyük'te bebek, çocuk ve erişkin mezarlarından ele geçen bu bardaklar üç alt tipte atoparlanabilir.

Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve halka dipli bardaklar: Bu tipteki örneklerin boyları 5.3 cm ilâ 11.3 cm arasında değişmektedir. Ağza doğru dik olarak yükselen kenarlıların (lev. 1: 5; 31: 9-10; 39c: 2)[2] yanında hafifçe içe dönerek daralan tipleri (lev. 1: 4; 12: 8; 18: 2; 33: 25; 37: 15; 50a: 1) de görülmektedir[3]. Bu bardakların daha ince uzun tipte olanları (lev. 33: 27-28) da vardır[4]

Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve iple kesilmiş çark dipli bardaklar: Bu bardakların boyları 5 cm ilâ 6.2 cm arasında değişmektedir (lev. 1: 3, OYMez. 1: OY87/19-39, OY87/41, OYMez. 42)[5].

Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve kenarlı düz dipli bardaklar: Bu tipten bir bardak (OY90/262), bir bebek mezarından ele geçmiştir (lev. 48:2)[6].

---

[2] Orta Fırat Bölgesinde, Tawi'de (Mezar no. 27: Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 30a: 5); Tell Hadidi'de (Alan C'den ETÇ IV: Dornemann 1979a: şek. 17: 15; Mezar L1 ETÇ III-IV: Dornemann 1988: şek. 13: 15); Tell Bi'a'dan (Arns 1984: şek. 21: 0, Mezar 37/ 18, 19 ETÇ'nın ortaları); Amik Ovasında (Braidwood ve Braidwood 1960: şek. 338: 15, Amuk J Safhası; şek. 362: 2, Second Mixed Range); Qoueiq Vadisinde (Tell Kadrich'te: Matthers 1981: res. 208: 16-18); Ansari'de (Suleiman 1983: lev. I: 1; Suleimann 1984: lev. I: 1, ETÇ IVA); Tell Mardikh'te (Matthia 1977: şek. 15: 5-14; Mazzoni 1982: şek. XXV: 9-16, XXIX: 5; Mazzoni1985a: şek. 1: 4-5; Mazzoni 1985b: şek. 1:4, Mardikh IIB 1 Safhasına ait G Sarayından); Mişrife'de (Du Mesnil du Buisson 1930: lev. XXXIII: 177-180; XXXV: 5,7); Tell Masin'de (Du Mesnil du Buisson 1935: lev. XLIX: O, L: 56); Tell As'da (Du Mesnil du Buisson 1932: lev. XXXXIX: 36, Mezar II); Hama'da (Ingholt 1940: lev. VIII: 4, Dönem J, Tip GII); Fugmann 1958: res. 62: 3K218, res. 64: 3G903, 3G216: 65; 3D313, 3G285)

[3] Orta Fırat Bölgesinde, Tell Hadidi'de (Dornemann 1979a: şek. 15: 15, ETÇ IV, D Alanının dışındaki birikintiden; şek. 17: 19, ETÇ IV, C Alanından; şek. 18: 15-17, ETÇ IV, C ve M Alanından); Şemseddin'de (Meyer 1991: lev. 6: 21); Tawi'de (Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 21: 80, 87, Mezar T19-22); Qoueiq Vadisinde (Tell Rifa'at'ta: Matthers 1981: şek. 208: 16-18, ETÇ IV); Amik Ovasında (Braidwood ve Braidwood 1960: şek. 338: 15, 16, J Safhasından).

[4] Orta Fırat Bölgesinde, Wreide'de (Orthmann ve Rova 1991: şek. 12: W54A: 08, Mezar W 054 Oda A); Kuzeybatı Suriye Bölgesinde, Tell Rifa'at'ta (Matthers 1981: şek. 206: 5, 30, 31, ETÇ IV'ün üst seviyelerinden) ve Tell Kadrich'te (Matthers 1981: şek. 208: 20, 21, Kiln Dump'tan).

[5] Bu tip bardaklar, Orta Fırat Bölgesinden, Qoueiq Vadisinden ve Hama çevresinden bilinmektedir: OY87/19-38'in en yakın benzerleri, Wreide'de (Orthmann ve Rova 1991: şek. 10: W11A:03, Mezar W 011 Oda A'dan), yiv bezemeli veya sade olanları Tawi'de (Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 2b: 4, Mezar T4; lev. 17: 6, Mezar T22; lev. 20: 72, Mezar T19-22), sade bir örneği Tell Hadidi'de (Dornemann 1979a: şek. 12: 34, Mezar 1972); Tell Ahmar-Til Barsip'te (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: lev. XXI:2); Tell Rifa'at'ta (Matthers 1981:ş ek. 204: 9-10, ETÇ IV'e ait bir mezardan); Tell Khuaira'da (Kühne 1976: 101.110) bulunmuştur.

"Tepesi kesik konik şekilli" bardaklar (fincanlar)

Bu bardaklar, mezarlarda daha çok şişelerin, ve çömlekçiklerin ağızlarını kapatmak için kullanılmıştır. Yükseklikleri 10.8 cm ile 4.2 cm arasında değişmektedir. Ele geçen hemen hemen bütün bardakların gövdesi, paralel yivlerle bezemelidir. Sadece OYMez. 5'ten, boyalı bir örnek ele geçmiştir (lev. 16: 2). Bardağın pembe zemini, solmuş kırmızımsı gri renkte şeritlerle boyanmıştır. Basit yuvarlak ağız kenarlı ve yivli halka dipli (lev. 1: 1; 33: 24; 44b: 3)[7]; basit yuvarlak ağız kenarlı ve yuvarlatılmış dipli (lev. 1: 2; 27: 7)[8]; basit yuvarlak ağız kenarlı ve iple kesilmiş düz çark dipli (lev. 1: 6-7; 4: 3; 44a: 1)[9]; dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve yivli halka dipli (lev. 27: 6)[10] biçimleri vardır. Bu bardakların lev. 1: 6-7'de olduğu gibi çok küçük dipleri olduğu için desteksiz olarak dik durmaları mümkün değildir. İki bardakta da imâlat hatasından kaynaklanmış delikler bulunur (lev. 1: 2; 44a:1).

II.5.1.1.2. Kâseler

Kâseler, M. Ö. 3. binin sonunda Orta Fırat Bölgesinden, Qoueiq Vadisi'nden ve Orta Suriye Bölgesinden açığa çıkanlara benzemektedir. Hamurları, gözle dahi rahatlıkla görülebilen kireç, kum ve nadiren mika (lev. 32: 18) katkılıdır. Dış ve iç yüzeyleri astarlı (lev. 1: 9; 32: 17; 38: 1), kendinden astarlı (lev. 19: 1; 24: 15; 27: 2) veya sadece ıslak sıvazlanmıştır. Bu kaplar iyi pişirilmiştir ve çark yapımıdır. Bazı kâselede dip kısmına yakın olarak seramikçi işareti bulunmaktadır (lev. 14: 2; 17: 1; 48: 1).

Dışa katlanmış ağız kenarlı ve halka dipli kâseler (lev. 1: 8; 19: 1; 24: 15; 27: 2; 32: 17; 44: 1; 48: 1) [11]; içe çekik ağız kenarlı ve halka dipli kâseler (lev. 18: 1; 22: 6; 25: 1-2; 27: 1;

---

[6] Kuzeybatı Suriye'de, Amik Ovasında ve Orta Fırat bölgesinde bilinen tiptendir: Tell Rifa'at'ta (Matthers 1981: şek. 205: 28, ETÇ IV); Amik Ovasında (Braidwood ve Braidwood 1960: şek. 340: 1x4, Amuk I-J Safhasından); Tawi'de (Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 6: 36, Mezar no.6); Tell Hadidi'de (Dornemann 1979a: şek. 17: 9.CIV-6-10, ETÇ IV, C Alanından).

[7] Orta Fırat Bölgesinde Tawi'de (Mezar no. 5'te ,Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 4: 13) ve Wreide'de (Mezar no. W011: Orthmann ve Rova 1991: şek. 11: W11B: 08).

[8] Orta Fırat Bölgesinde Halawa'da Höyük B'de (Orthmann 1981: lev. 56: 18'de sade bir örneği).

[9] Orta Fırat Bölgesinde Wreide'de (Mezar no. W054, oda C: Orthmann ve Rova 1991: şek. 19: W054C: 29; daha uzun ve sade bir örneği Mezar W011 oda B: Orthmann ve Rova 1991: res. 11: W11B:09), Tawi'de (Mezar no. 6: Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 6: 29-30; Mezar no. 22: Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 17: 4) ve Tell Hadidi'de (EI Mezarı: Dornemann 1988: şek. 20: 14); Qoueiq Vadisinde Tell Rifa'at'ta (Erken Tunç Çağı IV'e tarihlenen bir mezarda: Matthers 1981: şek. 204: 14).

[10] Qoueiq Vadisinde Tell Rifa'at'ta (Matthers 1981: şek. 205: 10-11); Orta Fırat Bölgesinde Wreide'de (Orthmann ve Rova 1991: şek. 11: W11B: 08).

[11] Orta Fırat Bölgesinde Tell el-Qitar'da (ETÇ IV'e tarihlenen Mezar no. 1'de: Sagona 1986: şek. 2: 8), Orta Fırat Bölgesinde Tell Hadidi'de (1972 mezarında: Dornemann 1979a: şek. 12: 24-26;

32: 18- 20)[12]; yivli ağız kenarlı kâselerin iple kesilmiş düz çark dipli (lev. 24b: 1) ve halka dipli olan örnekleri ele geçmiştir (lev. 11: 6; 14: 1-2; 17: 1-2; 32: 16; 40: 1)[13]. Kâseler 4 ilâ 10.4 cm yüksekliktedir. Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve halka dipli bir kâsenin (lev. 1: 9)[14], iple kesilmiş çark dipli bir örneği de bulunmuştur (lev. 38: 1). Lev. 1: 9'daki kâsenin dış yüzü bardaklarda olduğu gibi yivlerle bezelidir.

II.5.1.1.3 Ayaklı Kaplar

Köylüler, taştan inşa edilmiş oda mezardan açığa çıktığını söyledikleri ayaklı bir kadeh (lev. 2: 10) ile bir meyveliği (lev. 2: 11) Oylum Höyük Kazı Başkanlığına teslim etmişlerdir. Mezarlardan açığa çıkan diğer meyveliklerden biri OYMez. 41'den (lev. 52: 4), diğer ikisi ise OYMez 12'den (lev. 25b: 2-3) ele geçmiştir. Meyvelikler, bol taşçık ve kireç katkılı orta nitelikli hamurludur. Ayakları elde, kâseleri ise çarkta şekillendirilmiştir. Ayaklı bir kadeh de OYMez. 5'te bulunmuştur (lev. 16: 1). Bu meyvelik ve ayaklı kadehlerin en yakın benzerleri, Tell Ahmar-Til Barsip oda mezarında (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: lev. XXIII: 5-14) ve Karkamış sandık mezarlarından bilinmektedir (Woolley ve Barnett 1952: lev. 57: 1,2; 58a: 2,4; 59a: 9,11,13,15-17; 59b; 59c: 2).

Alan C ve M'den ETÇ IV seramiği içinde: Dornemann 1979a: şek. 18: 10), Tawi'de (mezar no. 6: Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 5: 10-11) ve Şemseddin'de (lev. 4: 14-24; 6: 5-7); Qoueiq Vadisinde Tell Rifa'at'ta (ETÇ IV'ün üst seviyelerinden: Matthers 1981: şek. 205: 23-24); Halep-Ansari'de (ETÇ IVA-B - OTÇ A-B'ye tarihlenen oda mezarda: Suleiman 1984: lev. IV:23);

[12] Orta Fırat Bölgesinde Tell Hadidi'de (1972 mezarında: Dornemann 1979a: şek. 12: 19-21; K Alanı mezarı ve D Alanı mezarı dışındaki kalıntı dolgusu içindeki ETÇ IV seramiği içinde: Dornemann 1979a: şek. 15: 21, 26; L I mezarındaki basit seramik türünden kaplar içinde:Dornemann 1988: şek. 16, 2-3), Şemseddin'de (lev. 5: 16-18; 6: 5-6) ve Wreide'de (Mezar no. 054, Oda C: şek. 19: W54C: 01-02); Qoueiq Nehri Vadisinde Tell Rifa'at'ta (ETÇ IV'ün üst seviyelerinden: Matthers 1981: şek. 206: 27).

[13] Orta Fırat Bölgesinde Tell Hadidi'de (1972 Mezarında: Dornemann 1979a: şek. 12: 1-8; Alan C ETÇ IV seramiği içinde: Dornemann 1979a: şek. 17: 4; Alan C ve M'de ETÇ IV seramiği içinde: Dornemann 1979a: şek. 18: 3, 5, 6; ETÇ III-IV'e tarihlenen LI mezarından: Dornemann 1988: şek. 16: 16-18), Tawi'de (Mezar no. 6: Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 5: 17-25; Mezar no. 9: Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 12: 8); Şemseddin'de (Meyer 1991:lev. 4: 1-6); Wreide'de (Mezar no. 054: Orthmann ve Rova 1991: lev. 19: W54C: 20-22, W54C: 25); Orta Fırat Bölgesinde Ebla-Tell Mardikh'te ETÇ IV'e tarihlenen IIB 1 safhasında (Mazzoni 1985b: şek. 6: 9, 11-19, 22).

[14] Orta Fırat Bölgesinde Wreide'de (Mezar no. W011, Oda A: Orthmann ve Rova 1991: şek. 10: W11: 01; Mezar no. W011, Oda B: Orthmann ve Rova 1991: şek. 11: W11B: 02); Şemseddin'de (Meyer 1991: lev. 3: 7, 33; 5: 3,4; 6: 16); Tawi'de (Mezar no. 9: Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 12: 3,4; Mezar no. 19-22: Kampschulte ve Orthmann: lev. 19: 34; Mezar no. 27: Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 30: 1); Halawa'da (geç Erken Tunç Çağına tarihlenen Mezar no. 119: Orthmann 1981: lev. 65: 41).

II.5.1.1.3. Üç-ayaklı kaplar

Üç-ayaklı ve dışa katlanmış ağız kenarlı bir kâse, diğer kâselerden daha büyük boyuttadır (lev. 28: 1). Üç-ayaklı çanaklardan biri dışa çekik ağız kenarlı (lev. 38: 3), diğeri yivli ağız kenarlıdır (lev. 47: 1)[15]. Lev. 38'deki üç-ayaklı kabın ayakları boğa şeklindedir. Başka bir üç-ayaklı yivli ağız kenarlı kabın halka dipli olması (lev. 6: 26), bu kabın önce halka dipli olarak üretildiğini, ayaklarının sonradan eklendiğini göstermektedir.

II.5.1.2. Kapalı Kaplar

II.5.1.2.1. Şişeler

Şişeler ve mataralar, kapalı kap biçimlerinin büyük kategorisini temsil etmektedir.

Suriye şişelerinin arasında yer alan **alabastron şekilli şişeler**, üretimlerinde daha kumlu ve mikalı kil kullanılması nedeniyle gri-siyah seramik türüne girmektedir. Diğer tür şişelerle kıyaslandığında, uzunluklarının genişliklerine göre daha fazla olması, ayırt edici özellikleri arasındadır. Bunlar yivli ağız kenarlı ve uzun oval gövdelidir; çok iyi pişirilmiştir; halka açıklıdır; sivri uç dipli olanların boyları, 2.6 cm ilâ 9.3 cm'dir; açık griden çok griye kadar renkleri değişmektedir (lev. 14: 5; 16: 4; 25: 5; 29: 1; 32: 19). Yuvarlak dipli Suriye şişelerinin renkleri, griden koyu griye kadar değişmektedir; boyları, 13.2 cm ilâ 20.5 cm'dir (lev. 22: 9; 32: 22); tıpalanabilmek için şişelerin ağızları daraltılmıştır[16]. Lev. 16: 4'teki küçük boyutlu Suriye şişesi, parfüm şişesi olarak nitelendirilen küçük boyutlu şişelerle bir ilişki göstermektedir.

---

[15] Tell Ahmar-Til Barsip'te (oda mezarda: Thureau-Dangin ve Dunand 1936: lev. XXIV: 15-17; XXV: 1-5); Tell Amarna mezarlarında (Woolley 1914: lev. XXII: 12); Şemseddin'de (Meyer 1991: lev. 7: 1).

[16] Halawa'da (Mezar no. 64: Orthmann 1981: lev. 59: 30); Tawi'de (Mezar no. 6'da: Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 11: 107); Habuba Kabira'da (Akkad Dönemine tarihlenen bir mezarda : Heinrich 1970: res. 12); Hadidi'de (ETÇ III-IV'e tarihlenen Mezar EI'da: Dornemann 1988: res. 20: 11-13); Tell el-Qitar'da (ETÇ IV'e tarihlenen Mezar no. 1'de: Sagona 1986: res. 3: 3,4); Tell Amarna'da (Woolley 1914: lev. XXIII: 12); Tell Khuaira'da (Kühne 1976: res. 65); Anadolu'da Karababa Baraj Bölgesinde Kurban Höyük'te (Dönem III'de, ETÇ sonu veya OTÇ başı: Marfoe 1986: res. 5: A); İç Anadolu Bölgesinde Kültepe'de (ETÇ sonuna tarihlenen Seviye 13-11'den, Er Hanedan III-Akkad Dönemi: Özgüç 1986: III. 3-3 ilâ 3-7); Kilikya Bölgesinde Tarsus'ta (ETÇ III seviyelerinde: Goldman 1956: lev. 268: 614-617); Islâhiye Bölgesinde Tilmen Höyük (Seviye IIId'de Alkım 1964: res. 9) ve Gedikli-Karahöyük'te (ETÇ III'e tarihlenen yakılmış ceset gömmesi içeren bir kap mezardan (Alkım ve Alkım 1966: res. 32); Amuk Bölgesinde (J safhasında: Braidwood ve Braidwood 1960: res. 348), Halep-Ansari'de (ETÇIV A-B ve OTÇ A-B'ye tarihlenen oda mezarda (Suleiman 1984: lev. VII:65).

Minyatür (Parfüm) şişelerin, uzun oval gövdeli, kısa boyunlu ve dar ağızlı tipleriyle basık oval gövdeli, kısa boyunlu ve geniş ağızlı tipleri vardır.

Uzun oval gövdeli, kısa boyunlu ve dar ağızlı şişelerin boyları 8.2 cm ilâ 10.9 cm arasında değişmektedir. Bunlar, halka dipli ve dışa çekik ağız kenarlıdır (lev. 3: 14; 16: 3; 34: 32-34; 37: 14; 50: 2) ve biri yivli ağız kenarlıdır (lev. 3: 13)[17]. Hamurları gözle görülebilen kum ve mika katkılıdır. İyi pişirilmişlerdir. Lev. 16: 3 ve 50: 2, halka açkılıdır. Renkleri soluk sarıdan açık yeşil zeytin rengi devetüyüne ve pembeden açık kırmızımsı kahverengi devetüyüne kadar değişmektedir. Bazılarının boyunlarında seramikçi işareti bulunur (lev. 34: 33, 34).

Basık oval gövdeli, kısa boyunlu ve geniş ağızlı şişelerin boyları 7 cm ilâ 8.5 cm'dir. Bu şişeler, dışa çekik ağız kenarlıdır (lev. 3: 17; 16: 5; 17: 6; 39a: 1; 44b: 4). Bunlardan biri (lev. 39a: 1), içe çekik düz diplidir; biri (lev. 16: 5), iple kesilmiş çark dipli ve üçü (lev. 3: 17; 17: 6; 44b: 4), halka diplidir.

Uzun boyunlu, basık oval gövdeli, ve halka dipli şişe tipine girenler, yivli ağız kenarlıdır (lev. 3: 16, 18; 11: 5; 14: 4; 17: 3; 25: 4; 34: 29; 35: 37-39; 40: 1)[18]. İki şişe, içe çekik düz diplidir (lev. 18: 5; 35: 39), iyi pişirilmiştir; ince kum ve kireç katkılıdır. Dört şişenin üzerinde seramikçi işareti vardır (lev. 3: 16; 17: 3; 25: 4;34: 29). Bir şişe astarlı, diğerleri ise ıslak sıvazlanmıştır. Pembeden kırmızıya, çok soluk kahverenginden kırmızımsı kahverengiye kadar değişen devetüyü rengindedirler. Üç şişe de dışa çekik ağız kenarlıdır (lev. 3: 18; 31: 7; 34: 31)[19]. Boyları 9. 2 cm ilâ 11. 3 cm'dir. Üç şişe (lev. 35: 37-39), pişirme esnasında eğrilerek şekil bozukluğuna uğramıştır. Bu şişelerin ağızları tıpalanmaya uygundur.

Yivli ağız kenarlı, yumurta gövdeli ve yuvarlak dipli şişeler, ince kum ve kireç katkılıdır; iyi pişirilmişlerdir. Ele geçen iki örneğin dış yüzeyleri halka açkılıdır (lev. 3: 12; 24: 12). Şişelerin boyları, 10.7 cm ilâ 14.4 cm'dir. Pişirmeden dolayı dış yüzlerinde ağza yakın kısımlar siyahlaşmış ve grileşmiştir. Açık kahverengi ve açık kırmızımsı kahverengi devetüyü rengindedirler.

---

[17] Tell Kara Hasan'da (Woolley 1914: lev. XIXb); Tell Khuaira'da (Kühne 1976: şek. 70); Wreide'de (Mezar no. W054'te: Orthmann ve Rova 1991: şek. 18: W54A: 80).

[18] Halawa'da (geç Erken Tunç Çağına tarihlenen mezar no. 119'da : Orthmann 1981: lev. 66: 82); Tell Ahmar-Til Barsip'te (oda mezarda: Thureau-Dangin ve Dunand 1936: lev. XXIII: 4); Tawi'de (Mezar no. 6: Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 9: 76).

[19] Tell Hadidi'de (ETÇ III-IV'e tarihlenen Mezar LI'de: Dornemann 1988: şek. 14: 9); Tell es-Sweyhat'ta (Alan IV'te geç Erken Tunç Çağına tarihlenen seviyelerden: Holland 1976: res. 11: 12); Hayaz Höyük'te (Geç Erken Tunç Çağı-Orta Tunç Çağına tarihlenen UA Plânkaresindeki mezarda: Rodenberg 1979-80: res. 9); Tell Ahmar-Til Barsip'te (oda mezarda: Thureau-Dangin ve Dunand 1936: lev. XXIII: 4); Tawi'de (Mezar no. 6: Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 9: 74, 75).

Dışa çekik ağız kenarlı, yuvarlak gövdeli ve yivli halka dipli bir şişe (lev. 34: 30) mika ve kum katkılıdır; iyi pişirilmiştir; ağız kenarında, muhtemelen tıpalayabilmek için yer bırakılmıştır; 11. 8 cm boyundadır; dış yüzeyi halka açkılıdır; rengi pembemsi devetüyüdür. Bu tipe benzeyen fakat ağız kenarı kırık olarak ele geçen bir başka şişe (lev. 25b: 1) de halka diplidir; hamuru kum katkılıdır; dış yüzeyi astarlı ve de halka açkılıdır.

1987 Kazı Döneminde köylülerin, OYMez. 1'den açığa çıktığını belirttikleri kap grubunun içinde kazı başkanlığına teslim ettikleri **dışa çekik ağız kenarlı, yuvarlak gövdeli ve yuvarlak dipli bir şişe** vardır (lev. 5: 25). Bu şişe, 10. 1 cm boyundadır; açık kırmızı renktedir; pişirmeden dolayı boyun ve omuz kısmı koyu gri bir renk almıştır; gövdesinin üst kısmı derin olmayan yivlerle bezelidir.

II.5.1.2..2. Üç-ayaklı Kaplar

OYMez. 17'den ele geçen iki adet üç-ayaklı kabın biri (lev. 35: 35), yivli ağız kenarlı ve omzu paralel yivlerle bezenmiştir, diğeri (lev. 35: 36) ise, dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlıdır. OYMez. 10'dan da, dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı böyle bir kap (lev. 24: 11) ele geçmiştir. Üç-ayaklı kapların gerisi (lev. 6: 27; 7. 28, 29; 8: 30, 31), köylülerin OYMez. 1'den çıkardıkları ve Kazı Başkanlığına teslim ettikleri dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı kaplardır [20]. Bunlardan ikisinin (lev. 8: 30 ve 31), ağız kenarları yivlidir; biri (lev. 8: 31) dışında diğerlerinin boyunları paralel yivlerle bezelidir; üçünün (lev. 6: 27; 7: 28, 29) içi boş olan ayakları düzdür; birinin (lev. 6: 27) ayakları ikişer kil topakla süslenmiştir; birinde (lev. 8: 30) kabın omzu üzerinde seramikçi işareti vardır. Kapların boyları 10.3 cm ilâ 24 cm'dir; hamurları kireç ve kum katkılıdır; dış yüzeyi astarlı olan biri (lev. 8: 30) dışındakiler kendinden astarlıdır.

II.5.1.2.3. Akıtacaklı kaplar

Uzun akıtacaklı kaplar: İki adedi OYMez. 1'den (lev. 4: 19-20); birer adedi OYMez. 18'den (lev. 37: 16), OYMez 16'dan (lev. 29: 2), OYMez. 32'den (lev. 47b: 1) ve OYMez. 17'den (lev. 31: 8) olmak üzere toplam altı adet uzun akıtacaklı kap ele geçmiştir. Hepsi halka

---

[20] Tell Ahmar-Til Barsip'te (oda mezarda: Thureau-Dangin ve Dunand 1936: lev. XXV: 7); Tell Amarna mezarlarında (Woolley 1914: lev. XXII: 10-11); Tell Hadidi'de (C Alanından ele geçen ETÇ IV seramiği içinde: Dornemann 1979a: şek. 17: 3); Qoueiq Vadisinde Tell Rifa'at'ta (Matthers 1981: şek. 204: 16).

dipli ve boyunludur[21]. Kaplardan biri (lev. 29: 2) yivli ağız kenarlıdır[22]; üçü (lev. 4: 20; 31: 8; 37: 16) içe çekik ağız kenarlıdır; biri (lev. 4: 20) paralel yivlerle bezenmiş boyunludur[23] ve dibinde çentikle yapılmış seramikçi işareti vardır. Bir kabın (lev. 29: 2) gövdesinin üst kısmı boyna kadar açkı ile süslenmiştir.

Kısa akıtacaklı kaplar: OYMez. 1'den açığa çıktığı belirtilen, gövdelerinin üst kısımları paralel yivlerle bezeli[24], halka dipli ve kısa akıtacaklı iki kap, köylülerin Kazı Başkanlığına teslim ettikleri seramik grubu içindedir. Bunlardan biri (lev. 5: 21), kısa boyunlu olup dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlıdır, akıtacağı kırık olan diğeri (lev. 5: 22) ise, boyunsuz olup dışa çekik ağız kenarlıdır.

Hayvan başı şeklinde akıtacaklı kaplar: Bu türden yalnız bir kap OYMez. 19'dan ele geçmiştir (lev. 38: 4). Kabın akıtacağı boğa şeklindedir. El yapımı olan kap iyi pişirilmiştir. Düz dipli ve dışa çekik ağız kenarlı olup kulpsuzdur. Kaba nitelikli hamuru kum, taşçık ve kireç katkılıdır. Buna benzer boğa başı akıtacaklı üç kap Tell Ahmar-Til Barsip oda mezarından açığa çıkmıştır. Fakat bunlardan biri dikey kulplu, süzgeçli, ayaklı ve kabartma süslüdür (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: lev. XXVII: 1a-b) diğeri ise, sepet kulpludur ve ağız kenarları yivlidir (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: lev. XXVI: 9-10). Bu ayrıntılar nedeniyle, boğa başı akıtacaklı oluşları dışında Oylum örneğinden farklıdırlar.

II.5.1.2.4. Çömlekler

Minyatür çömlekler (çömlekçikler): Oylum mezarlarından ele geçen çömlekçiklerin boyları 5.5 cm ile 12.3 cm arasında değişmektedir. OYMez. 4, 9 ve 39'dan ele geçen üç çömlekçikten ikisi (lev. 22: 8; 50c: 1), basık oval gövdeli, yivli ağız kenarlı ve iple kesilmiş

---

[21] Orta Suriye Bölgesinde Tell Mardikh-Ebla'da (Mazzoni 1985b: Şek. 2: 31); Orta Fırat Bölgesinde Tell Hadidi'de (K Alanı mezarı ve D Alanı mezarı dışındaki kalıntı dolgusu içinden: Dornemann 1979a: şek. 15: 8; ETÇ III-IV mezarı LI: Dornemann 1988: şek. 14: 7-8) ve Tell Ahmar-Til Barsip'te (oda mezarda: Thureau-Dangin ve Dunand 1936: lev. XXIV: 6-13); Amik Ovasında (J safhasında, basit seramik türü içinde: Braidwood ve Braidwood 1960: şek. 337: 9).

[22] Tell Ahmar-Til Barsip oda mezarında (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: lev. XXIV: 6).

[23] Tell Ahmar-Til Barsip oda mezarında (Thureau- Dangin ve Dunand 1936: lev. XXIV: 9).

[24] Amik Ovasında ("Second Mixed Range" içinde, basit seramik türünde: Braidwood ve Braidwood 1960: şek. 361: 5); Orta Fırat Bölgesinde Şemseddin'de (Meyer 1991: lev. 18: 6), Wreide'de (Mezar no. W054, Oda A ve B: Orthmann ve Rova 1991: şek. 18: W54A: 76; Mezar no. W086: oda B: Orthmann ve Rova 1991: şek. 29: W86B: 24), Tell Hadidi'de (1972 mezarı: Dornemann 1979a: şek. 14: 11; ETÇ III-IV, Mezar LI: Dornemann 1988: şek. 14: 5-6), Tawi'de (Mezar no. 19-22: Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 27: 242-252; lev. 28: 253-259), Halawa'da (Mezar no. 64: Orthmann 1981: lev. 59: 20) ve Orta Suriye Bölgesinde Tell Mardikh-Ebla'da (Mazzoni 1985b: şek. 2: 27-29).

düz dipli ve biri (lev. 14: 9), halka diplidir[25]. Basık oval gövdeli, kısa boyunlu ve dışa çekik ağız kenarlı 13 çömlekçikten üçü (lev. 11: 3; 22: 9; 40a: 2), içe çekik düz dipli; dördü (lev. 27: 3, 5; 40a: 4; 48: 3), halka dipli; beşi (lev. 14: 6; 22: 9; 33: 26; 44a: 2; 44b: 2), iple kesilmiş çark dipli ve biri (lev. 48: 4) kenarlı düz diplidir. Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı üç çömlekçikten ikisi (lev. 14: 6; 32: 21), iple kesilmiş çark dipli ve biri (lev. 25: 3), halka diplidir. Yuvarlak dipli, kısa boyunlu üç çömlekçikten biri (lev. 5: 23)[26], dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve diğer ikisi (lev. 5: 24; 51: 3)[27], dışa çekik ağız kenarlıdır.

Çömlekler: Çömlekler, kum ve kireç katkılıdır. İyi pişirilmiş olan kapların dış yüzeyleri kendinden astarlı veya ıslak sıvazlanmıştır. Bu tür kaplardan biri Oylum Höyük'te OYMez. 27'nin gömme kabı olarak kullanılmıştır (lev. 42: 1). Gömme kabı, gömme öncesi kırılmış olduğundan ağız şekli anlaşılamamıştır. Nitelik bakımından bu gömme kabına benzer kırık parçalar, OYMez. 23 ile 25'de, gömme kaplarının etraflarını desteklemek ve OYMez. 28 ile 29'da (lev. 43: 4), gömme kaplarının ağızlarını kapatmak için kullanılmıştır.

II.5.1.2. 5. Pişirme kapları

Pişirme kabı türünden kaplar, bol miktarda iri kum (taşçık), kireç ve mika katkılıdır. El yapımı olan bu kaplar kötü pişirilmiş olmaları nedeniyle kolayca ufalanmaktadır. Pişirme nedeniyle yüzeyleri yer yer kararmıştır. El yapımı olan kapların ağız kenarları muhtemelen çarkta şekillendirilmiştir. Kulpsuz olanların yanında, ağız kenarından üçgen-raf tutamaklı (lev. 11: 1; 13: 9; 39c: 6; 49; 43: 3)[28] ve dikey kulplu (OYMez. 22'nin gömme kabı: bu kap tümlenemedi)[29] örnekleri de ele geçmiştir. Üçgen-raf tutamaklı pişirme kapları, Kuzey Suriye ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Er Hanedan III-Sargon zamanlarında bulunmaktadır. Bu kapların ilk ortaya çıkışı, Doğu Anadolu bölgesinde Altınova'da M. Ö. geç 4. bindedir.

---

[25] Tell Hadidi'de (ETÇ III-IV'e tarihlenen LI'deki basit seramik içinde: Dornemann 1988: şek. 16: 22; Alan K mezarı ve Alan D mezarının dışındaki kalıntı dolgusundan ETÇ IV'e ait mutfak kapları içinde: Dornemann 1979a: şek. 15: 35), Tell Amarna mezarlarından (Woolley 1914: lev. XXII: 16); Wreide'de (Mezar no. W054, Oda A: Orthmann ve Rova 1991: şek. 15: W54A: 63); Şemseddin'de (Meyer 1991: lev. 11: 14-15); Halawa'da (Mezar no. 119'da: Orthmann 1981: lev. 66: 68-72); Halep Ansari'de (ETÇIV-OTÇ A-B'ye tarihlenen oda mezarda: Suleiman 1984: lev. VI: 59); Tell es-Sweyhat'ta (E Safhasında: Holland 1967: şek. 5: 8; şek. 9: 21-22).

[26] Wreide'de (Mezar no. W066'da: Orthmann ve Rova 1991: Şek. 26: W66: 19).

[27] Wreide'de (Mezar no. W066'da: Orthmann ve Rova 1991: Şek. 26: W66: 19).

[28] Tell es-Sweyhat'ta (M. Ö. 3. binin sonunda: şek. 5: 8, 10); Tell el-Qitar'da (Mezar no. 1: ETÇ IV: Sagona 1986: şek. 3: 12); Tell Brak'ta (Fielden 1977, lev. XIII: 9); Tell Khuaira'da (Kühne 1976: no. 383-398); Harran'da (Prag 1970: şek. 8: 54, 55); Jidle'de (seviye 4-8: Mallowan 1946: şek. 12: 21, 27); Tawi'de (Kampschulte ve Orthmann 1984: Mezar no. 6: lev. 7: 57, 58, 60; Mezar no. 19-22: lev. 23: 139-141); Amuk Bölgesinde, Tell Ta'iyant'ta (Amuk I Safhası: Braidwood ve Braidwood 1960: şek. 308: 4,5).

[29] Amik Ovasında (I Safhası: Braidwood ve Braidwood 1960: şek. 333: 4).

Pişirme kapları, Oylum Höyük'te bebek ve küçük çocukları gömmek için gömme kabı olarak da kullanılmıştır (lev. 39b: 1; 39c: 6; 43: 5; 44a: 7; 46: 1; 49: 6). OYMez. 2'de gömme kabı olarak kullanılan pişirme kabı oldukça büyüktür ve ağız kenarından üçgen-raf tutamaklıdır (lev. 13: 9). Gömme kabı olarak kullanılan pişirme kabından ayrı olarak bu mezardan, bir pişirme kabı da mezar eşyaları arasında bulunmuştur (lev. 11: 1).

II.5.2. Mühürler

Oylum Höyük mezarlarında açığa çıkan toplam yedi silindir mühürden beşi OYMez. 10'dan ve ikisi OYMez. 8'den ele geçmiştir.

Muhtemelen fildişinden veya sert diş dokusundan yapılmış beş silindir mühür, OYMez. 10'da, iskeletin boynunun çevresinden açığa çıkmıştır (lev. 63: 2). Oldukça küçük (1.95 ilâ 1.2 cm uzunlukta ve 5 ilâ 8 cm çapında) olan bu mühürler, havayla temas sonucunda korozyon sonucu parçalanıp dağılmış bir gümüş tel (iğne) parçasının yanında ele geçmiştir. Muhtemelen, gerdanlığın bir parçası olarak veya Mari'deki bir kavkı kakmasında görüldüğü gibi iğneye asılarak kullanılmış olabilir (Collon 1987: 108-10, şek. 473).

Bu beş mühür, Amiet (1963: 72-74)'in incelemesinde Karkamış, Zincirli ve Tell Cüdeyde arasında kalan bölgede yapılmış Er Hanedan Dönemine ait Mezopotamya tarzı mühürlerin Suriye uyarlamaları olarak belirlediği bir gruba girmektedir.

Mühürlerden üçünün üzerinde, müziğin ön plânda tutulduğu ziyafet veya dinsel törene ait sahneler tasvir edilmiştir (lev. 23: 1-3). Mühürlerin üzerindeki sunu sehpalarının sağ tarafında oturmuş bir lir çalgıcıları tasvir edilmektedir (Collon 1980-83: 576-581). Sunu sehpaları her mühürde farklı olarak betimlenmiştir. Sehpalar lev. 23: 1'de boğa ayağı şeklindedir; lev. 23: 2'de basit biçimlidir; lev. 23: 3'de palmiye ağacının gövdesi şeklinde tasvir edilmiştir. Sehpaların üzerinde yüksekçe yığılmış sunular görülmektedir. Dansçıların tasvir edildiği mühürlerden lev. 23: 2'dekinde ikisi (lev. 23: 1-2) üzerinde danscılar tasvir edilmiştir. Lev. 23: 2'de sehpanın solunda oturmuş bir şarkıcı (figürün ağzı açık olduğu için) ile arkasında ayakta bir danscı ve sehpanın sağında oturmuş bir lir çalgıcısı görülmektedir. Bu sahne, Kültepe II'deki kompozisyonlara benzemektedir (Özgüç N. 1965: lev. 29,30). lev. 23: 1'de sehpanın solunda oturan bir gebe (?) kadın arkasında duran bir danscı ile el tutuşmaktadır. Sehpanın sağında oturmuş bir lir çalgıcısı tasvir edilmiştir. Lev. 23: 3'de sehpanın solunda oturmuş bir arp çalgıcısı sehpanının sağında ise oturmuş bir lir çalgıcısı betimlenmiştir. Arp

çalgıcısının arkasında, Ur Kraliyet Mezarlığından gelen mühürlerdeki gibi benzer akıtacaklı kaplar taşıyan uzun bir sehpa vardır (Collon 1987: 30, no. 93). Bu mührün alt bölümündeki sahne, aşağıda lev. 23: 5'teki mührün tasvirlerine benzer kuş ve rozet bezemeleri taşımaktadır. lev. 23: 1-3'teki mühürlerin en yakın paraleli, Karkamış'ta tabakası bilinmeyen bir ortamda açığa çıkmıştır (Hogarth 1920: 52, Şek. 55). Sehpa, figürlerin kıyafeti ve lir tasvirlerine ilişkin ayrıntılar açısından Oylum Höyük mühürleri (lev. 23: 1-3), benzerlik açısından Karkamış mührü ile mukayese edilebilir (Amiet 1963: şek. 20). Arp ve lir çalgıcılarını gösteren mühür (lev. 23: 3), birbiriyle kaynaşmış iki sahneli oluşu ve lir tasviriyle Karkamış mührü ile daha yakın bir benzerlik taşımaktadır. Bu mührün (lev. 23: 3) alt sahnedeki motifleri, Tell Brak SS Binasının 18 no.lu oda tabanının üstünden ele geçen bir mühür baskısındaki tasvirlere benzemektedir (Matthews 1991: 153, Şek. 26). Benzerlik bakımından bu mührün (lev. 23: 3) müzik sahnesi ve sunular yığılı sehpası ile sergilediği tasvir, Karkamış'ta açığa çıkarılan biri beyaz kireç taşından (Buchanan 1966: 154, mühür 816), diğeri bir derlemden gelen (Amiet 1963: 28) iki mührün tasvirleri ile karşılaştırılabilir. Yığılı sunu sehpa tasvirleri, Kültepe IIb'den de bilinmektedir (örneğin Özgüç N. 1965: lev. 11: 31a). Hama J'de açığa çıkmış olan bir çömleğin ağız kenarındaki mühür baskısı farklı konulu olsa da içerdiği figürler açısından Oylum figürlerine benzemektedir (Ingholt 1940: lev. XIV, a).

Lev. 23: 4'teki Oylum mühründeki sahne, değişik genişlikte taramalı şeritlerle çevrelenmiş bir rozetle yırtıcı kuşun saldırısında olan keçi tasviri içermektedir. Benzer şeritler Tell Brak'tan bilinmektedir (Buchanan 1966: 808 ve 801); tasvir edilen sahne ise, Alalah VII'de açığa çıkmış olan parçalanmış bir baskı (Collon 1975: 56, no. 102) ve Alalah IV'ten gelen bir mühür (Collon 1982: 63, No. 32) ile paralellendirilmektedir. Fakat, Oylum mührünün, bir aslan gövdeli ve arka ayaklı mitolojik grifon olabileceği görülmektedir.

Lev. 23: 5'teki mühür çok kötü torunmuştur. Mührün alt sahnesinde, muhtemelen ardında bir arslan olan bir akrep tasvir edilmiştir. Üst sahnesinde ise muhtemelen bir hayvanlar hakimi veya çoban tasvir edilmiştir. Akrep tasvirleri, yukarda bahsedilen Karkamış mühürlerinde (Amiet 1963: şek. 20) ve Tell Brak'tan gelen mühür baskılarında da görülmektedir (Matthews 1991: şek. 1: 4-5).

Müzikli ziyafet sahneleri, M. Ö. 3. binin ilk yarısında, Suriye gliptiğinin sevilen konusudur. Tell Leilan (Weiss 1990: 407d), Tell Chagar Bazar (Collon 1987: 28, no. 72) ve Tell Chuera'da (Collon 1987: 153, no. 662) da daha erken dönemlerden bilinmektedir. Tell Brak'tan güvenilir bir ortamdan gelmeyen bir seramik üzerindeki mühür baskısı ise bir lirli

ziyafet sahnesi tasvir etmektedir (Oates 1982: lev. 14b). Tell Khuaira'daki mühür 663 (Collon 1987: 153) olasılıkla, M. Ö. 3. binin son yarısına tarihlenen Oylum Höyük silindir mühürlerine biçemsel olarak en yakın olandır.

OYMez. 8'den açığa çıkmış olan iki mühür (lev. 20: 18-19), bakır halkalar ve bağlamalı iğneler ile birarada bulunmuşlar ve ölünün omzunda takılı oldukları tahmin edilmiştir (lev. 60: 1).

Lev. 20: 18'deki mühür, hafif iç bükey yanlıdır ve fayanstan (veya olasılıkla kemikten) yapılmıştır. Oyulmuş işaret benzeri "v", yıldız, bitki gibi bezeme öğeleri içeren üç yatay şerit işleme içermektedir. Bu işaret benzeri öğeler, geçici olarak "ilk-luwi alfabesine ait" olarak okunmuş ve tanılanmıştır[30].

Lev. 20: 19'daki mühür tunçtan yapılmıştır ve hafif iç bükey yanlıdır. Sahne, "v"lerden oluşan bir şeritle yatay olarak ikiye bölünmüştür. Mührün üst yarı sahnesinde, aslanın (?) bir dört ayaklıya saldırısı tasvir edilmiştir. Bu sahne, paralel nokta sıraları ile çevrelenmiştir. Mührün alt yarı sahnesi, muhtemelen bir giyoş tasvir etmek amacıyla noktalardan ve uzatılmış ovallerden oluşan bir şerit halindedir. Mühürler üzerinde çalışan Prof. Elizabeth Carter, bu mühürlerin parallelerini bulamadığını bildirmektedir. Bu mührün, Halep'te satın alınan ve Er Hanedan Dönemine tarihlenen bir bakır/tunç mühüre benzediğini Prof. E. Carter'a, Prof. Porada bildirmiştir (Buchanan 1965: mühür no. 777). Sahnenin matkap delikleri ile diklemesine bölünmesi benzerlik bakımından, Alalah IB'den gelen bir mühürle kıyaslanmaktadır (Collon 1982: 64, no. 34). Bu mühürdekine biraz benzeyen uzatılmış bir arslan ve basitleştirilmiş giyoş desenleri, Alalah IV'ten Nuzi tarzı gliptik üzerinde görülmektedir (Collon 1982: 93, no.lar 72-73). Prof. Elizabeth Carter mühürleri, Filistin'deki Beth Shan VII'den "Parker 1949 no. 65 ve 70" gibi mühürlerle bağlantılı bulmaktadır.

II.5.3. Metal

Oylum Höyük mezarları, aralarında iğneler, küpeler, yüzükler, boyunluklar, boncuklar, bir diadem/alınlık, tunçtan iki sap delikli balta, bir mızrak ucu, bir kama ve bir mühür bulunan metal eşya açısından oldukça zengindir.

---

[30] Los Angeles California Üniversitesinden Andrea Parker tarafından tanılanmıştır.

Mezarlardan geç Erken Tunç Çağına tarihlenen elliye yakın bağlamalı (= toggle) veya basit tunç iğne açığa çıkmıştır. İğneler yaklaşık olarak 0.47 cm çapında ve 6.86 cm uzunluğundadır. Bağlamalı iğnelerden çoğu mantar başlıdır (OYMez. 1: lev. 10: 47, 48; OYMez. 4: lev. 14: 7-8; OYMez. 6: lev. 17: 5; OYMez. 7: lev. 18: 4; OYMez. 8: lev. 20: 7-17; OYMez. 14: lev. 28: 3; OYMez. 17: lev. 30: 2, 4b, 5a-c, 6; OYMez. 18: lev. 36: 11-12; OYMez. 29: lev. 44a: 5; OYMez. 30: lev. 45: 3). Bunlar geç Erken Tunç Çağında Orta Fırat Bölgesinde yerleşim içinden[31] veya mezarlardan[32] açığa çıkanlara benzemektedir. Beş iğnenin boynu paralel yivlerle bezenmiştir (OYMez. 9: lev. 21: 2,3; OYMez. 18: lev. 36: 8-10)[33]. Fazla oksitlenmiş olduklarından bazı iğnelerin bağlamalı olup olmadıkları anlaşılamamıştır (OYMez. 6: lev. 17: 4; OYMez. 8: lev. 20: 6; OYMez. 10: lev. 9a-b, 10; OYMez. 17: lev. 30: 4a; OYMez. 34: lev. 48: 5). Gümüşten bir tel, OYMez. 10'dan ele geçmiştir (lev. 24: 16). Bu bir iğne olabileceği gibi, açığa çıkış konumuna göre bir boyunluk olarak ta kullanılmış olabilir. OYMez. 18'de açığa çıkan bir iğnenin üç top şeklinde bir başı vardır (lev. 36: 6)[34]. OYMez. 6'daki (lev. 17: 4) ve OYMez. 17'deki (lev. 30: 5b) iğneler ise çivi gibi düz başlıdır. OYMez. 1'den açığa çıkan bir iğne, belirgin şekilde konik başlıdır[35]. OYMez. 1'den (lev. 10: 46) ve OYMez. 14'ten (lev. 28: 4) gelen iki iğne top başlıdır[36].

İğnelerin mezarda açığa çıkış durumu, onların bir kefeni veya daha büyük bir olasılıkla giysiyi tutturmak için kullanılmış olduğunu göstermektedir. Böyle olunca, OYMez. 8'de en az onüç iğnenin açığa çıkmış olması şaşırtıcıdır (Bu iğnelerin mezarlara göre dağılımı bir grafikle Ek.5'te gösterilmiştir). Taştan oda mezarda, kazılar başladıktan sonra dağınık şekilde onbir

---

[31] Tell es-Sweyhat'ta Alan III G/H, G ve J'den geç Erken Tunç Çağına tarihlenen seviyelerde açığa çıkmıştır.

[32] Wreide'de (Mezar no. W011, Oda A: Orthmann ve Rova 1991: şek. 10: W11A: 18, W11A: 17; Mezar no. W011, Oda B: Orthmann ve Rova 1991: şek. 12: W11B: 27, W11B: 28; Mezar no. 054, Oda A ve B: Orthmann ve Rova 1991: şek. 18: W54: 83; Mezar no. W066: Orthmann ve Rova 1991: şek. 26: W66: 31, W66: 33); Halawa'da (Mezar no. 119'da: Orthmann 1981: lev. 68: 100-103, 105, 167-169, 112-114); Tawi'de (basit mezar no. 26: Kampschulte ve Orthmann 1984: lev. 29: 10-12); Tell Ahmar-Til Barsip'te (oda mezar: Thureau-Dangin ve Dunand 1936: lev. XXX: 6); Hammam'da (Mezar Grubu III: Woolley 1914: lev. XXIc); Kara Kuzak'ta (Woolley 1914: lev. XXVc).

[33] Tell Brak'ta (Mallowan 1947: lev. 31: 3-5); Halawa'da (Mezar no. 119'da: Orthmann 1981: lev. 68: 115; Halawa Q Plânkaresi Seviye 3: Meyer 1989: şek. 27: 5-9); Halep-Ansari'de (oda mezar'da: Suleiman 1984: lev. V: 37); Gedikli-Karahöyük'te (Alkım ve Alkım 1966: şek. 36).

[34] Buna benzer bir iğne, Tell Amarna'da Woolley'nin köylülerden satın aldığı mezar grubunun içinde vardır (Woolley 1914: lev. XXIV, alttaki resim).

[35] Orta Fırat Bölgesinde Wreide'de (Mezar no. W011, Oda A: Orthmann ve Rova 1991: şek. 10: W11A: 19; Mezar no. W066: Orthmann ve Rova 1991: şek. 26: W66: 38), Halawa'da (geç Erken Tunç Çağına tarihlenen Mezar no. 119'da: Orthmann 1981: lev. 68: 104, 106, 110,111, 116-118).

[36] Orta Fırat bölgesinde Wreide'de (Mezar no. W054, Oda A ve B: Orthmann ve Rova 1991: şek. 18: W54B:04; Mezar no. W066: şek. 26: W66: 35, W66: 36, W66: 37), Tell Ahmar-Til Barsip'te (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: lev. XXX: 6), Hammam'da (Mezar grubu III: Woolley 1914: lev. XXIc); Tell Amarna'da (Woolley 1914: lev. XXIV).

adet; OYMez. 17'de yedi adet ve OYMez. 18'de altı adet iğne bulunmuştur. 10 basit mezarın hiç birinden iğne ele geçmemiş olmasına karşın hemen hemen bütün küp ve çömlek mezarlarda bağlamalı iğne bulunmuştur.

Bilezikler, yüzükler, küpeler ve boyunluklar, geç Erken Tunç Çağında Oylum Höyük'te takılan süs eşyaları hakkında bir fikir vermektedir (Bu takıların mezarlara göre dağılımı Ek 4'te bir grafikle gösterilmiştir). Mezarlardan 14 tunç/bakır bilezik ele geçmiştir. Bunların en yaygın çeşidi, uçları üst üste gelecek şekilde bükülmüş ince uzun basit bir metal çubuk şeklinde olanlardır. Oylum Höyük'teki bileziklerin büyüklük ve türleri, Byblos'taki "Montet Jarre"in içinden gelenlere benzemektedir (Montet 1929: lev. LXX, 598). Tunç veya bakırdan yapılmış bilezikler, taştan oda mezar ile küp ve çömlek mezarlarda bulunmuştur. Yapım yöntemine göre bileziklerin dört ana gruba ayrılabilecekleri düşünülmüştür

1. **Ayarlı/sarmal tekli bilezik**: Tunç/bakır bir çubuk sarmal halka şeklinde kıvrılmış ve serbest uçlar birbirini biraz geçmiştir. OYMez. 1'deki bu türden bir tunç bileziğin çapı 6.2 cm'dir (lev. 10: 40). OYMez. 17'deki bakırdan iki bileziğin çapları 4.7-6.1 cm'dir (lev. 31: 11, 14). Bu tür bileziğe benzer örnekler, Wreide'den (Mezar no. W066'da: Orthmann ve Rova 1991: Şek. 26: W66: 22), Halawa'dan (Mezar no.119'da: Orthmann 1981: lev. 70: 135-6); Halep-Ansari'den (oyularak inşa edilmiş oda mezarda: Suleiman 1986: lev. V: 41) bilinmektedir.

2. **Sabit ayarlı bilezik**: Tunç/bakır bir çubuk halka şeklinde kıvrılmış ve serbest uçları birbirini geçerek karşılıklı olarak halka üzerine kendilerinden veya telle çok kat sarılmış ve halka sabitleştirilmiştir. OYMez. 1'deki bu türden 4.3 cm çapındaki tunç bilezikte (lev. 10: 41) ve okside olması sonucu bir kısmı görünmemekle beraber OYMez. 17'deki bakır bir bileziğin (lev. 31: 15) uçları halka üzerine sarılmıştır. OYMez. 8'deki 5.6-5.7 cm çapındaki iki tunç bileziğin uçları tunç telle sarılarak sabitleştirilmiştir (lev. 19: 2,4). OYMez. 30'daki 3-3.5 yaşlarındaki bir çocuk mezarından ele geçen bir çift bilezik de bu şekilde yapılmıştır (lev. 45: 1-2). 40-45 yaşlarındaki bir erkeğe ait olan OYMez. 9'da ellerin olduğu yerden, 4.3 cm çapında böyle tunçtan bir halka ele geçmiştir (lev. 21: 4). İskeletin yaşı ve cinsiyeti gözönüne alındığında bu halka, bir bilezik için çok küçük ve bir yüzük için ise çok büyüktür. Kara Kuzak mezarlarından açığa çıktığı söylenen mezar eşyası grubunun içinde bu şekilde yapılmış üç tunç bilezik vardır (Woolley 1914: lev. XXV: a).

3. **Uçlarda ayrık bilezik**: Tunç/bakır bir çubuk halka şeklinde kıvrılmış ve uçlar birbirine yaklaştırılmıştır. OYMez. 16'daki bu türden bir bilezik, iskeletin ellerinin bulunduğu tahmin edilen yerden ele geçmiştir (lev. 29: 6). Bakırdan yapılmış olduğu tahmen edilen bileziğin çapı 6.4 cm'dir. Halawa'da geç Erken Tunç Çağına tarihlenen Mezar no. 119'da bu bileziğin benzer örnekleri vardır (Orthmann 1981: lev. 70: 134-136).

4. **Çok sarmal halkalı bilezik**: tunç/bakır bir çubuk sarmal halkalar şeklinde kıvrılmıştır. Bu türden OYMez. 10'daki bilezikler (lev. 24: 13-14), 6.5-7 yaşlarındaki çocuğun kollarında in situ olarak bulunmuştur. Bakırdan 6.2-6.4 cm çapındaki bu bilezikler oval kesitlidir. Wreide'de Mezar no. W066'da (Orthmann ve Rova 1991: Şek. 26: W66: 29-30) ve M. Ö. 2200-2100'e tarihlenen Tilmen Höyük oda mezarında (Alkım U. 1964c: 26) buna benzer bilezikler bulunmuştur.

Oylum Höyük sade veya burma, sarmal yivler açma gibi yöntemlerle şekillendirilmiş veya bezenmiş metal, uçlarda yassılaştırılmış, dışa bükülerek yuvarlaklaştırılmış ve çubuk boyunluk haline bükülmüştür. Uçlarda oluşan halkalar boyun arkasında, boyunluğun bağlanması için yapılmış olabilir. Oylum Höyük'teki küp mezarlardan tunçtan dört boyunluk ele geçmiştir. OYMez. 17'deki boyunluk burularak şekillendirilmiştir (lev. 30: 1), OYMez. 19'deki ise sarmal süslenmiştir yivlerle (lev. 19: 5a-b). OYMez. 9'daki sade boyunluk fazlasıyla oksitlenmiştir (lev. 21: 1). OYMez. 16'daki boyunluk ise kırık ve eksik olarak ele geçmiştir (lev. 29: 4-5). Sade boyunluklar Byblos'tan (Saghieh 1983: şek. 7b: 17694-KIV; şek. 21: 11524-J1-III, safha 4-5; Montet 1929: lev. LXX: 529), Ugarit'ten (Schaeffer 1949: şek. 21-22) ve Hammam'daki mezar grubu III'ten (Woolley 1914: 91, lev. XXI: c) gelenlere benzemektedir fakat Oylum boyunlukları, Ugarit ve Byblos'tan gelenlerden daha incedir.

OYMez. 17'den (lev. 31: 12-13) ve OYMez. 18'den (lev. 36: 2 ve 7) 0.8-1.3 cm çaplarında birer çift gümüş küpe ele geçmiştir. Küpelerin yakın benzerleri, Orta Fırat Bölgesinde Wreide Mezar no. W066'da (Orthmann ve Rova 1991: şek. 26: W66: 23, 24) ile Halawa Mezar no. 119'da (geç Erken Tunç Çağına tarihlenen, Orthmann 1981: lev. 70: 128, 131) ve ithal olarak İç Anadolu Bölgesinde, Kültepe-Kaniş'in Er Hanedan III'e tarihlenen Seviye III'deki bir mezarda (Özgüç T. 1986: 42, şek. 3-37) bulunmuştur.

OYMez. 18'de gümüşten iki yüzük (lev. 36: 3 ve 5) ve bakırdan bir halka (lev. 36: 4) ele geçmiştir. Yüzüklerin dış çapları 1.6-1.9, iç çapları ise 1.1-1.4 cm'dir. Halkanın dış çapı 3.3 cm, iç çapı ise 2.7 cm'dir. Bir gümüş yüzük te OYMez. 8'de bulunmuştur (lev. 20: 20).

Yüzüğün dış çapı 1.1 cm, iç çapı ise 1 cm'dir. Bu küpe ve yüzüklerin Tell Brak'tan "Akkad Dönemi değerli süs eşyaları" (Mallowan 1947: lev. 36: 8, 9, 21, 22, 34) içinde; Tawi'de (Kampschulte ve Orthmann 1984: Mezar no. 3, lev. 2: 9; Mezar no. 21, lev. 16: 18; Mezar no. 24, lev. 29: 6; Mezar no. 27, lev. 30: 10-11) ve Tell el-Qitar'da (Mezar no. 1: Sagona 1986: Şek. 3: 14a-f) yakın paralelleri bulunmaktadır.

OYMez. 10'da, parçalanmış ve dağılmış bir gümüş iğne (Lev. 24: 16) ve altın bir alınlık (lev. 23: 8) bulunmuştur. Diadem/alınlık (lev. 23: 8) dövme tekniği ile yapılmıştır; ortasında bir kabartma süs vardır; dış kenar süsü, çapraz taramalı bir şerit oluşturmaktadır; taramalı iki şerit, merkezî kabartma süsten yayılan çizgileri çevrelemektedir. İki küçük delik onun, hükümdarlık baş bantının merkezî bir öğesi olduğunu göstermektedir. Byblos'ta açığa çıkan alınlık (Saghieh 1983: 49, nesne no. 250), Oylum örneği ile paralellenmektedir.

Oylum Höyük mezarlarından çok az sayıda silâh ele geçmiştir. Çok okside olmuş tunçtan bir kama, OYMez. 13'te iskeletin sol kolunun yakınından açığa çıkmıştır (lev. 27:8)[37]. Köylülerin OYMez. 1'den buldukları sap delikli iki tunç balta (lev. 9: 37a-b; 10: 39a-b) ve bir "şiş" mızrak ucu (lev. 10: 43a-b)[38] Kazı Başkanlığına teslim edilmiştir.

II.5.4. Heykelcik

OYMez. 25'te gömme kabının üstünden bele kadar tasvir edilmiş bir kadın heykelciği ele geçmiştir (lev. 39c: 1a-c). Pişmiş topraktan yapılmış olan heykelciğin bir kolu eksiktir. Boyu, 7.4 cm'dir ve durması için alt kısmı düz yapılmıştır. Kolu sivrilerek yana uzanmaktadır. Göğüsleri iki ayrı çıkıntıyla belirtilmiştir. Göbeği tek merkezli bir daire şeklinde iki göğsün arasında gösterilmiştir. Saçı arkada topuz yapılmış veya kısa kesilmiş gibidir. Gözleri iki çizgi halinde gösterilmiş ve burun hafif bir kabartı olarak bırakılmıştır. Ağız gösterilmemiştir. Burnun hemen altında başlayan nokta ve çizgilerle boyunda bir gerdanlık tasvir edilmiştir. En alttaki belirgin boyun çizgisinden iki göğüs arasına doğru inen üç yiv, sırtta da görülmektedir. Arkadaki yivlerden ortadaki aşağıya kadar uzanmaktadır. Bu heykelciğin benzerleri, Gedikli-Karahöyüğün mezarlık alanındaki Dinsel Tören Çukurlarından ele geçmiştir. Gedikli-Karahöyük'ten ele geçenlerin boyunları ince uzundur, başlarının üst kısmı biraz genişletilmiş

---

[37] Kama, şahsî eşyalar olarak Tell Amarna, Serrin (Woolley 1914: lev. XXIV) ve Tell Ahmar-Til Barsip (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: lev. 7-11) mezarlarından ele geçenlere benzemektedir.
[38] Bu mızrak uçlarının yakın benzerleri Tell Kara Hassan'da (Woolley 1914: lev. XIXc); Tell Ahmar-Til Barsip'te (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: XXXI: 1-3) ve Karkamış'ta (Woolley ve Barnett 1952: lev. 60: a-c; 61a) bulunmaktadır.

ve bazen burunları belirtilmiştir. Kollar iki yana çıkıntılar halinde sivrilirken, belden aşağısı genişlemekte ve durabilmeleri için düz olarak bitmektedir. R. Duru, bu idollerin, tanrılar aleminin baş kadın üyesini tasvir etttiği ve o güne kadar bulunan idollerden, dik durmasına yardımcı olan alt kısımlarının düz yapılması dışında başkaca bir fark göstermediğini belirtmiştir (Duru 1986: 172, 175, lev. III: 1, 2; IV: 1, 2). Oylum Höyük heykelciğine çok benzeyen bir örnek, Tilmen Höyük'te, M. Ö. 2200-2100'e tarihlendirilen Kat III d'den açığa çıkmıştır (Alkım U. 1964c: 173-4, res. 23-25).

Mezarlar küçük buluntularıyla, Suriye kronolojisine göre Erken Tunç Çağı IV'e ve halihazırda kullanılmakta olan Anadolu kronolojisine göre de geç Erken Tunç Çağı III'e tarihlenmektedir. Oylum Höyük mezarlarının radyo karbon ve nispî tarihlendirmesi Tablo 2'de gösterilmiştir. Komşu yörelerle nispî tarihlendirilmesi ise Tablo 3'te verilmiştir. Mezarlarda açığa çıkan seramikler, Kuzey Suriye'de yaygındır ve dolayısıyla Oylum Höyük'ü, Orta Fırat Bölgesi ve Ebla ile ilişkilendirmektedir. Bu geleneksel ilişkiyi bağlamalı iğneler de, doğrulamaktadır. Ayrıca, boyunluklar ve altın diadem/alınlık, Ugarit ve Byblos'la ve silindir mühürler ise Suriye-Mezopotamya şehirleri ile de ilişkilere işaret etmektedir.

Seviye	Kontekst	Nispî Tarihlendirme	Radyo Karbon Tarihlendirme
I	duvarlar	M. Ö. 2. binin ortası	örnek yok
I-II	gömmeler	M. Ö. 1900-1500	M. Ö. 1920-1620
III	taban	M. Ö. 2500-2300 (Prag, taban 22 üzerindeki açıklı çömlek ağzı, Mazzoni yüksek-halka dip)	M. Ö. 2260-1980
Tabaka 5	gömmeler	M. Ö. 2500-2300 (küp, çömlek ve taştan oda mezar)	
IVC	taban	M. Ö. 3. binin ortası	M. Ö. 2460-2280
V	taban	M. Ö. 3. binin ortası	M. Ö. 2460-2280

Tablo 2. Oylum Höyük Doğu Çukurunun İç Kronolojisi.

Oylum Höyük	Amuk	Tell Mardikh-Ebla	Hama	Halawa	Ras Shamra
Seviye IV	H	IIA	K5-1	Halawa B	IIIA 1
Terk					
Taştan oda mezar	I	IIB 1	6	Halawa A 3c taştan oda mezar	
		G Sarayı			
Küp ve çömlek mezarlar	J	IIB 2	4	Şehir 3b-a	IIIA 3
Seviye III		III		Şehir 2	

Tablo 3. Oylum Höyük Doğu Çukurunun mukayeseli tabakalaşması

III. ERKEN TUNÇ ÇAĞI GÜNEYDOĞU ANADOLU VE KUZEY SURİYE BÖLGESİ ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ

Erken Tunç Çağı'nda Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesinde hem ceset gömme hem de ölü yakma geleneği bir arada uygulanmıştır. Her iki gömme geleneğinde de kullanılmış olan mezar türleri aynıdır. Bu çalışmada mezarlar, ceset halinde ölü gömme geleneği ve ölü yakma geleneği başlıkları altında toplanmıştır.

III. 1. CESET HALİNDE ÖLÜ GÖMME GELENEĞİ

Bilinen en yaygın ölü gömme geleneğidir. Cesetlerin yakılmadan gömüldüğü bu gömme geleneğinde dört mezar türünün kullanılmış olduğu görülmektedir.

1. Kap Mezarlar
2. Basit Mezarlar
3. Oda Mezarlar
4. Sandık Mezarlar

III. 1.1. KAP MEZARLAR VE ÖLÜ GÖMME GELENEĞİ

Bu başlık altında, cesedin doğal haliyle herhangi türden seramik kap içine yerleştirilerek bir çukura gömülmesiyle oluşan mezarlar söz konusudur. Bu çalışma için kap mezarlar, erişkinlerle büyük çocukların gömülmüş oldukları küp mezarlar ve bebeklerle küçük çocukların gömülmüş oldukları çömlek mezarlar olarak iki alt bölümde ele alınmıştır.

Kap mezarlara, genellikle tek ölü gömülmüştür. Ele alınan bölgede birden çok gömme içeren mezar örneği sadece Gedikli-Karahöyük'te, Geç Kalkolitik Döneme (Amuk F Safhasına) tarihlendirilen Kat IIIj'de açığa çıkmıştır. Bu mezara iki çocuk gömülmüştür (Alkım U. 1966: 41)[1]. Gömme kapları, gömme amaçlı üretim olmayıp günlük işlerde kullanılan kaplardan oluştuğu için boyutları bakımından da birden fazla ölü gömmeye uygun değildir.

Mezarlar yerleşim içinde ve yerleşim dışında açığa çıkmaktadır. Eşzamansal olarak, diğer tür mezarlarla bir arada kullanılmıştır. Kap mezarlardaki ayrıntılarda izlenen farklılıklar, onların daha çok alt grupta işlenebileceğini göstermektedir. Bu gelenek, insanın duygu, inanç ve düşüncelerinin yansıdığı bir olay olarak algılanırsa, değerli bir varlığın, çoğunlukla kapalı bir yerde ve elverdiğince bir kap içinde ve yine olanaklar derecesinde en yakın yerde korunduğu hemen akla gelebilir. Ayrıntılarda farklılıklar bulunsa da, bugünün bazı kremasyon mezarlıklarında da görülebileceği gibi, kap mezarlar yer tasarrufu açısından daha avantajlıdır. Başka tür gömmelerle bir arada açığa çıkan eşzamanlı olarak birarada açığa çıkan kap gömmelerdeki iskeletlerin korunma durumunun daha iyi olduğu görülmektedir. Bu açılardan bakıldığında, yerleşim içi veya dışında kaplar içinde ölü gömme nedenlerini gerçek ayrıntıları ile birlikte bir bütün olarak ele alabilmek, bugün için olanaksız veya en azından uygulanabilirlikten yoksundur[2].

---

[1] Örneğin, İç Anadolu Bölgesinde Alişar (Bittel 1943: 172) ve Batı Anadolu Bölgesinde Babaköy, Yortan ve Karataş-Semayük'te (Wheeler 1974: 418; Özgüç T. 1948: 18) gömme kapları, bir tür tabut olarak kullanılmak üzere özel üretimlerdir. Babaköy'deki erişkinlerin gömüldüğü küpler 1.85 m boyunda, 1.00 m genişliğinde ve ağız çapları 0.75-0.80 m genişliktedir. Çocuk küplerinin boyu 0.90 m'yi aşmamaktadır.

[2] Bununla beraber Bittel (1943: 172), "Ölülerin tercihan bu mezarlara gömülmelerinin sebebi, onların bacakları bükülmüş ve kolları bitiştirilmiş, içine kolaylıkla sokulabilecekleri lüleci çamurundan mamûl, kalın, haddi zatında rahat olan bu kap şekilleri değil, bunların içinde ölülerin rutubete karşı olduğu gibi, haşarata karşı da iyi muhafaza edildiklerinin ve doğrudan doğruya toprağa gömüldükleri devirlerden daha iyi ve daha uzun müddet dayandıklarından müşahede edilmiş olmasındandır" demektedir.

Bazı kap mezarlar, oturulan ev tabanlarının hemen altına açılmıştır. Bu uygulama, inanca dayalı değerler yanında, ölen kişiyle olan bağın devamını sağlamak ve ölüsüne yakın olmanın verebileceği iç huzura kavuşmak amacına yönelik bir uygulama olarak yorumlanabilir. Bu var sayımı, bir yörede eşzamansal olarak, erişkinlerle büyük çocukların yerleşim dışına değişik tür mezarlara fakat, bebek ve küçük çocukların kaplar içinde, yerleşim içine hatta bazen ocak veya fırınların yakınına (Bittel 1943: 174) gömülmüş olması da desteklemektedir.

III.1.1.1. Erken Tunç Çağı Öncesi Kap Mezar Ölü Gömme Geleneği

Oylum Höyükte bugüne kadar yapılan kazılarda, inilen seviye itibariyle ancak M. Ö. 3. binin ikinci yarısında bu geleneğin varlığı ortaya çıkarılabilmiştir. Bununla beraber, Y8a1 Plânkaresinde açığa çıkarılan ve geçici olarak Orta Tunç Çağına tarihlendirilen üç kap mezar (Özgün Kısım 22, 23 ve 24), bu geleneğin Erken Tunç Çağından sonra da sürdüğünü göstermektedir. Gelenek olarak bakıldığında böyle bir süreç, bu yörede kap mezarların bir geçmişinin de olabileceğini düşündürmektedir.

Anadolu'nun güneydoğusunda ve Suriye'nin kuzeyinde bilinen en erken kap mezarlar Karkamış'ta açığa çıkmıştır. Hâlen ilk olma özelliğini korumakta olan Karkamış'taki kap mezarlar için Woolley (1914: 88), aşağıdaki açıklamayı yapmıştır:

> "Karkamış Akropol'ündeki daha aşağı seviyelerde, beraberlerinde küçük nesne veya kap kacak bulunmayan cesetlerin, yakılmayıp kap içine embriyonal durumda dik olarak yerleştirildikleri kap gömmeler vardır. Gömme kapları, Neolitik evlerin tabanları altında bulunmakta ve üzerlerindeki tabanlarda çakmaktaşı ve obsidienden yapılmış çok sayıda bıçak ve diğer gereçler ile üstteki her hangi tabakada bulunmayan nitelikte boyalı el-yapımı kırık seramik parçaları ortaya çıkmaktadır. Bu boyalı seramik Karkamış yakınındaki Neolitik Yunus'un ocaklarında üretilmiştir, ve Sakçagözü'ndeki höyüğün Neolitik taban seviyelerinde bulunana benzemektedir."(1)

Bu kap içine gömme geleneği, Karkamış yöresinde Neolitik Çağdan başlayarak Erken Tunç Çağında da uygulanmış olmakla varlığını uzun bir süre sürdürmüştür.

Amik Ovasında bulunan Tell Cüdeyde'nin F (Geç Kalkolitik) Safhasında , bu safhaya olağan türden pişirme kapları içinde iki bebek mezarı bulunmuştur. Mezarlar (x S16-17), JK3 açmasının kuzeybatı köşesinde, Taban 22'ye ait seviyenin hemen üzerindedir. İskeletler, sol

tarafları üzerine sıkıca büzülmüş olarak bulunmuştur. x S16'da, iskeletin ellerinin de bulunduğu çenesinin altından, kemikten yapılmış 16 pandantif ile kırmızımsı akikten yapılmış bir boncuk ve sağ dirsek bölgesinden kaolinden (arı kilden) yapılmış 14 adet boncuk açığa çıkmıştır (Braidwood ve Braidwood 1960: 258, lev. 79c). x S17'den ise mezar eşyası ele geçmemiştir (Braidwod ve Braidwood 1960: 258).

Samsat Höyüğünün Doğu Ocağında yürütülen kazılarda, Kalkolitik Döneme tarihlenen Kat XXV'in tabanının altında, çocuk gömmesi içeren iki çömlek mezar (Özgüç N. 1988: 294); Kat XXVI'nın tabanının altında, ağızları düz dipli geniş derin tabaklarla kapatılmış, yuvarlak dipli geniş ağızlı keskin karınlı çömleklerin içine gömülmüş sekiz adet bebek ve çocuk mezarı bulunmuştur (Özgüç N. 1988: res. 4-5). Bu mezarlardan sadece ikisinde, mezar eşyalarından söz edilmiştir. Çocuk gömmesi içeren Mezar no. 11'de, iskelet baş kuzeyde, bacaklar sırta doğru geriye çekik ve eller başın altında olmak üzere açığa çıkmıştır (Özgüç N. 1988: 294). Kat XXVI'nın tabanının altında ayrıca, yanlamasına yatırılmış bir küp mezar da bulunmuştur (Özgüç N. 1988: 294).

Gedikli-Karahöyükte, Geç Kalkolitik Döneme tarihlendirilen Kat III k ile III l'den iki (Mezar no. PM2 ve PM 3) ve Kat III m'den üç (Mezar no. PM 4, 5 ve 6) adet olmak üzere toplam beş küp mezar açığa çıkarılmıştır (Alkım U. 1967a: 5; 1968a: 408). Bu mezarlar, ele alınan bölgenin batı ucundaki küp mezar geleneğinin erken örneklerini temsil etmektedir. Amuk F Safhasıyla çağdaş (Geç Kalkolitik) olduğu bildirilen Kat IIIj'den , ağzı doğuya dönük vaziyette bir çömlek mezar açığa çıkmıştır (Alkım U. 1966: 41). Hafirin ifadesine göre, gömme kabının, pişirme kabı türünden olduğu[1] anlaşılmaktadır. Çömleğin ağzı başka bir kap parçası ile kapatılmıştır (Alkım U. 1966: 41).

Tell Leilan'nın "I ve H" Alanlarında, Dönem VIb'ye (Ubeyd/Geç Kalkolitik) tarihlendirilen Tabaka 57 ve 50'den, ağızları kapaklı iki çömlek mezar açığa çıkmıştır. Bu gömme kaplarından biri (no.6), Tabaka 57'nin tabanına açılmış küçük bir mezar çukurunun içinde ele geçmiştir (Shwartz 1988: 8-9, şek. 10, 65: 3). Diğeri (no.4), Tabaka 50'nin tabanının üzerinde bulunmuştur (Schwartz 1988:12). Dönem III'de (Ninive V) de benzer bir çömlek mezarın (no.3) (Shwartz 1988: 14) olması, çömlek mezar ölü gömme geleneğinin yörede, Karkamış'ta olduğu gibi, uzun süre varlığını sürdürdüğünü göstermektedir.

---

[1] Çömlek, gündelik siyah kap (devetüyü renginde, pişirilirken siyahlanmış) cinsindendir (Alkım U. 1966: 41)

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

III.1.1.2. Erken Tunç Çağında Kap Mezarların Buluntu Yerleri

Sayıları az olmakla beraber, ele alınan bölgenin batısından doğusuna kadar, kap mezarların yaygın bir gelenek olduğu görülmektedir. Mezarlar, Tell Cüdeyde'de, Gedikli-Karahöyük'te, Leylit Höyük'te[1], Oylum Höyük'te, Karkamış'ta, Titriş Höyük'te, Kazane Höyük'te, Hassek Höyük'te, Lidar Höyük'te, Girnavaz Höyük'te, Tell Rifa'at'ta[2], Tell Hadidi'de, Tell Leilan'da ve Tell Chagar Bazar'da açığa çıkmıştır. Bugüne kadar, Anadolu'nun güneydoğusunda çömlek ve küp mezarlar açığa çıkmış olmasına karşın, Suriye'nin kuzeyinde yalnız çömlek mezarlar ele geçmiştir. Hassek Höyük'tekiler sadece küp, Tell Cüdeyde, Gedikli-Karahöyük ve Girnevaz Höyük'tekiler de sadece çömlek mezarlardır. Ne var ki, bir yörede kap mezarlardan yalnız bir türünün açığa çıkmış olması, diğer türünün yokluğu anlamına gelmeyebilir.

Örneğin, Gedikli-Karahöyük'te Geç Kalkolitik Çağa tarihlenen seviyelerde, küp ve çömlek mezar ölü gömme geleneğinin uygulandığını gösteren mezarlar açığa çıkmıştır (Alkım U. 1967a: 5; Alkım U. 1966: 41). Erken Tunç Çağında küp mezarların ele geçmemiş olması, Erken Tunç Çağının geç safhasındaki çömlekler içine yapılmış yaygın ölü yakma geleneğine bağlanabilir. Muhtemelen[3], bu çömleklere çocuk ve bebeklerin yanı sıra erişkinler de gömülmüş olmalıdır. Höyüğün güneydoğu eteğindeki C açmasının kuzey kesiminde bulunan mezarlıktaki 271 kap gömmeden sadece %10'u yakılmamış ceset içermektedir (Alkım ve Alkım 1966: 14; res. 27; Alkım 1969b: 39; Alkım 1969c: 399).

Girnavaz Höyük'te bebek ve küçük çocuklar çömlek mezarlara gömülürken, erişkin ve büyük çocuklar sandık ve basit mezarlara gömülmüştür (Erkanal 1988: 35; 1990: 264-8; 1991: 282-5).

Suriye'nin kuzeyindeki - Tell Hadidi, Tell Leilan ve Tell Chagar Bazar'da - az sayıdaki kap mezarları sadece, bebek ve çocuk gömmeleri içeren çömlek mezarlar oluşturmaktadır. Çömlek mezarlar, Anadolu'nun güneydoğusundakilere benzemektedir. Kuzey Suriye

---

[1] Hasan Candemir'in çizmiş olduğu plânlarda A Açmasındaki oda mezarın çevresinde beş, B ve C Açmasında iki kap gömmenin olduğu görülmektedir (lev. 165,167). Bu mezarlar hakkında başkaca bilgi bulunamamıştır.

[2] Hafirinin verdiği ifadeden, buradaki kap mezarların çömlek mi yoksa küp mü oldukları anlaşılmamaktadır. Seviye IV'e verilen mezarlar, M. Ö. 3. binin sonuna tarihlendirilmişlerdir (Williams 1961: 87).

[3] Rahmetli U. B. Alkım'ın ifadesinden, Gedikli-Karahöyük'ten açığa çıkarılan yakılmış ceset gömmelerine ilişkin antropolojik çalışmaların tamamlandığı (Alkım U. 1969b: 39); R. Duru'nun (1986: 176) ifadesinden ise, Gedikli-Karahöyük hakkında ayrıntılı bir yayının hazırlanmakta olduğu anlaşılmaktadır.

Bölgesinde Erken Tunç Çağında, çömlek mezarlarla sınırlı olan kap mezarların fazla yaygın olmaması mevcut arkeolojik veriler ışığında, oda, sandık ve basit mezar ölü gömme geleneğinin başat olmasına bağlanabilir.

Konu kapsamındaki kap mezarlar, yerleşim içi ve yerleşim dışı gömmelerdir. Yerleşim dışı kap mezarlar, Gedikli- Karahöyük (Alkım ve Alkım 1966: 12; 1969b: 39) ile Gırnavaz Höyük'te (Erkanal 1990: 264), höyük üzerinde konumlanmış olan mezarlıklarda açığa çıkmıştır. Hassek Höyük'tekiler ise, hem höyüğün dışındaki bir mezarlıkta hem de yerleşim içinde açığa çıkmıştır (Behm-Blancke 1984: 53-4). Diğer yörelerdeki kap mezarlar, yerleşim içi gömmelerdir.

Hassek Höyük'teki mezarlıktan doksandört küp mezar açığa çıkarılmıştır (Behm-Blancke 1984: 53, 54) (lev. 72). Batı sınırı boş bir bölgeyle belirlenmiş olan mezarlığın doğu yamacı aşınmıştır (lev. 72). Mezarlığın W''' 35-36 Plânkarelerinde, humus örtüsünün aşınması sonucu yüzeye yaklaşmış olan bazı gömme kapları, çift sürülürken tahrip olmuş ve içerikleri bakımından kayba uğramıştır. Mezarlıktan gelen küp gömmeler höyükte, Erken Tunç Çağı I'e tarihlenen yerleşim içi küp gömmelerle türdeştir. Çocuk gömmeleri içeren yerleşim içi küp mezarlar, Höyüğün batı tarafında Kalkolitik Çağ'a ait duvarların içlerine açılmıştır (Behm-Blancke 1981: 105)[1].

Karkamış kazılarında otuzbir kap mezar açığa çıkmıştır. Bunlardan onbiri, 1911 kazılarında Hogart ve Thompson tarafından; yaklaşık yarısına ait arazi notları kaybolan yirmisi, 1914-1920 kazılarında L. Woolley tarafından bulunmuştur. Toplam otuzbir kap mezardan, ancak yirmibiri yayınlanabilmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 215). L. Woolley, mezarların taban altlarına gömülmüş olduğu konusunda bol kanıtın olduğunu belirtmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 215). Gömme kapları türlendirilmemiştir. Bu çalışmanın gereği olarak, gömme kaplarının çap ve yükseklikleri ile ağızlarının kapatılmasında kullanılmış olan kapların nitelikleri ve diğer mezar içerikleri gözönüne alınarak bir ayırıma gidilmiştir. Woolley'nin kesin görüş belirtmediği birinin (Mezar no.20) dışında (Woolley ve Barnett 1952: 217), onüçünün (no. 1, 3-5, 7-9, 11, 12, 16, 17) çömlek mezar ve yedisinin (no. 2, 6, 10, 13-15, 18, 19, 21 (?)) küp mezar olarak türlendirilerek ele alınması uygun görülmüştür. Mezarlardan biri (Mezar no. 14) hariç hepsi höyüğün Güneydoğu Tepesi'nden ele geçmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 216). Mezar no. 14, Kuzeybatı Tepe'de bulunan Kubaba

[1] Hassek Höyük'teki küp mezarlar, yerleşim dışı bir mezarlıkta açığa çıkmış olmaları ile Batı Anadolu Bölgesinde, Erken Tunç Çağına tarihlenenYortan (Collignon 1901), Babaköy (Bittel 1939-1941; Kökten 1949), Ovabayındır (Akurgal 1958) ve Karataş (Wheeler 1974) küp mezarlıklarına benzemektedir.

Tapınağı'nın önündeki kerpiç döşemeli taban altından çıkarılmıştır (lev. 129,130). Mezar, bu tabana temel oluşturan kaba taşlarla çevrelenmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 216).

L. Woolley, kod 24.50 ilâ 28.90 arasında açığa çıkmış olup tabakalaşma ve diğer özelliklerle ayırt edilen mezarlardan, kod 24.50 ilâ 25.70 arasında kalanlarını (Mezar no. 1-8 ve 10) aşağı grup; kod 27.00 ilâ 29.50 arasında kalanlarını (Mezar no. 9, 11-21) yukarı grup olarak adlandırmış ve bazılarının kodlarını vermiştir (Woolley ve Barnett 1952: 215): Mezar no. 1 ilâ 7, sırasıyla, 24.00, 25.20, 25.40, 25.40, 25.60, 25.60 ve 25.70; Mezar no. 10: 22.40; Mezar no.12: 27.70 ve Mezar no. 13: 28.90.

Tell el Cüdeyde'de, Amuk G Safhasına tarihlenen JK3'teki Taban 19 üzerinden, pişirme kabı türünden bir çömlek içinde bebek gömmesi açığa çıkmıştır (Braidwood ve Braidwood 1960: 343; şek. 228: 4, 11, 3).

Titriş Höyük'ün Aşağı ve Dış Kent alanlarında, henüz ayrıntılı olarak yayınlanmamış olan çok sayıda ve değişik büyüklükte kap mezarın varlığı bildirilmiştir (Algaze ve diğerleri 1992: 39).

Kazısına yakınlarda başlanmış olan Kazane Höyük'te, Oylum Höyük'tekiler gibi pişirme kaplarının içinde gömmeler açığa çıkmıştır. Bu mezarlar henüz ayrıntılı olarak yayınlanmamıştır. Lidar Höyük'ün batı terasında ve Erken Tunç Çağı evlerini içeren F/G 33/34 Plânkarelerinde, kaplar içinde çocuk gömmeleri açığa çıkmıştır (Hauptmann 1983b: 96).

Tell Hadidi'de, Aşağı Höyüğün C Alanında iki çömlek mezar bulunmuştur (lev.139). Erken Tunç Çağı IV'e tarihlenen mezarlar, bu yörede oda mezar gömme geleneğinin yaygın olmasından ötürü ilginçtir[1].

Tell Leilan'da, G Alanında, yüzeyden 40 cm aşağıda, batı açma duvarının yanında ve güney açma duvarından 54 cm uzaklıkta ağzı kapaklı bir çömlek mezar (no. 3) açığa çıkmıştır (lev. 140). Muhtemelen, Dönem III'e (Ninive V'e) verilen Tabaka 39'a aittir. Alan içinde yakınlarda açılmış büyük bir çukur nedeniyle bu mezarın tabakalaşma durumu anlaşılamamıştır (Shwartz 1988: 14).

---

[1] Aynı yörede açığa çıkan ve Orta Tunç Çağına tarihlenen başka iki çömlek gömme (Dornemann 1979b:226-227), çömlek içinde bebek ve çocuk gömme geleneğinin sürekliliğine işaret olabilir. Orta Tunç Çağında, kaplar içinde bebek ve çocuk gömme geleneği Kuzey Irak'tan, Suriye'ye, Filistin'e ve Mısır Deltasına kadar yaygın bir gelenektir (Dornemann 1979a: 138, Starr 1939: 349-57; Yadin 1960: 82-86; Dever1974: 30).

III.1.1.3. Kap Mezarların Yapım Tekniği veTürleri

1. **Çömlek mezarlar**, çoğunlukla yerleşim içinde açığa çıkmaktadır. Yakılmamış bebek, küçük çocuk ve her yaştan yakılmış ceset gömmek için kullanılmıştır. Bu amaçla, pişirme kabı, depolama maksatlı çömlekler veya nadiren de olsa kâse, vs. gibi gündelik kaplar[1] kullanılmıştır. Çömlekler, mezar çukuru içine, dikeyden yatay duruma kadar herhangi bir derecede yerleştirilmişlerdir. Ağızları genellikle, bir kap ya da bir kırık seramik parçası ile ya da çamurla kapatılmıştır. Nadiren çamur sıva, beyaz badana ile boyanmış olarak açığa çıkmıştır. Tamamının kapatılarak gömülmüş olduğu var sayımı ile, kapaksız olarak da ele geçen bazı örnekler muhtemelen, zamanla çözülüp dağılmaya uygun yapıda olan çamur veya organik bir madde ile kapatılmış olabileceğini düşündürmektedir. Gömme çukurunun içinde kapların etrafı, muhtemelen kabı desteklemek amacıyla, bazen ufak taşlar, kırık seramik parçaları veya taş dilimleri ile çevrelenmiştir. Bazen de mezar çukurları taşlarla örtülmüştür.

2. **Küp mezarlar**, yerleşim içinden ve mezarlıklardan açığa çıkmaktadır. Küplere, büyük çocuk ve erişkinler gömülmüştür. Gömme kapları, gömme amacıyla üretilmemişlerdir. Dolayısıyla ağızları, cesedi alabilecek büyüklükte değildir. Bundan dolayı küpler, gömme öncesinde kırılarak kullanılmış olmalıdır. Mezar çukurlarının içine küpler genel olarak, yanlamasına ve nadiren de diklemesine yerleştirilmişlerdir. Küp mezarlarda da, çömlek mezarlarda olduğu gibi, küplerin ağızları, genellikle bir kap veya kırık seramik parçasıyla veyahut arazi taşları veya bir taş dilimiyle kapatılmıştır. Küplerin de çömlekler gibi kapatılarak gömülmüş olması gerektiği düşünülürse, kapaksız olarak da ele geçen bazı örneklerin muhtemelen başlangıçta, çamur veya organik madde ile kapatılmış olduğu var sayılabilir. Bazı gömme küplerini desteklemek için altları çakıllarla döşenmiştir. Ayrıca bazen, muhtemelen yerini işaretlemek maksadıyla, etrafı taşlarla çevrilmiştir.

---

[1] Gedikli-Karahöyük yakılmış ceset gömmeleri, pişirme kaplarının yanında çok değişik biçimde kaplar içinden de açığa çıkmıştır (Alkım ve Alkım1966: 14-15).

III.1.1.3.1. ÇÖMLEK MEZARLAR

Bugüne kadar yapılan Oylum Höyük kazılarında, onyedi çömlek mezar açığa çıkmıştır (Tablo 4). Kullanılan gömme kaplarından onaltısı pişirme kabı türünden ve biri basit seramik türündendir.

Pişirme kabı türünden olan gömme kapları kireç, taşçık ve mika katkılı kaba nitelikli hamurdan el yapımı olup iyi pişirilmemiştir. Dış yüzeyleriyle ağız kenarlarının iç kısmı kaba açkılıdır. Biri, dikey kulplu (OYMez. 22) ve dördü, ağız kenarından üçgen-raf tutamaklıdır (OYMez. 20, 25, 28, 34) (lev. 39c: 6; 43: 3; 49: 6). Bunların tamamı, dışa kıvrık ağız kenarlı ve yuvarlak diplidir (lev.39b: 1; 44a: 7). Yükseklikleri, 25 cm ile 45.5 cm arasında değişmektedir. En dar olanın ağız çapı 18 cm (OYMez. 25) ve en geniş olanınki 26.7 cm'dir (OYMez. 22). Saptanabilen diğer gömme kaplarının ağız çapları şöyledir: OYMez. 23: 19.5 cm; OYMez. 24: 16.5 cm; OYMez. 26: 22.4 cm; OYMez. 28: 19.5 cm; OYMez. 31 ve 34: 26 cm.

Çark yapımı ve iyi pişirilmiş basit seramik türünden olan gömme kabının (OYMez.27) hamuru ince nitelikli olup kum ve kireç katkılıdır. Ağzı gömme öncesi kırılmış olduğundan in situ açığa çıkmayan ağız kenarının biçimi ve çapı saptanamamıştır. İple kesilmiş düz çark diplidir. Korunan yüksekliği 27.5 cm'dir (lev. 42: 1). Y9b1 Plânkaresinde açığa çıkarılan ve açığa çıkarıldığı ortam nedeniyle Seviye IVA'ya verilen bu gömme kabının bir kısmı, Seviye IVA'ya verilen Duvar 15'in altında ve in situ kırılıp dağılmış olarak ele geçmiştir (res. 15). Kap tümlendikten sonra, ağzının gömme öncesi kırılmış olduğu anlaşılmıştır. Oylum'da bugüne kadar açığa çıkarılmış çömleklerin en kalitelisi olan bu kap, gömme amaçlı üretim olmayıp günlük işlerde kullanılan türdendir. Nitelik bakımından bu gömme kabına benzer kırık parçalar, OYMez. 23 ile 25'de, gömme kaplarının etraflarını desteklemek ve OYMez. 28 ile 29'da, gömme kaplarının ağızlarını kapatmak için kullanılmıştır (res. 9, 10, 12, 14).

Y9a2 Plânkaresinden (lev. 164) ele geçen OYMez. 28, bir kısmı Duvar 24b'nin altında (lev. 69: 3); OYMez. 29, Duvar 24a ile 24b'nin oluşturduğu güneybatı köşenin dışında (lev. 69: 2); OYMez. 25, aynı köşenin içine bitişik olarak -2.09 ilâ -2.22 m derinlikte açığa çıkmıştır (lev. 69: 4). OYMez. 23, Y9b1 Plânkaresinin aşınmış kuzeydoğu ucunda -1.99 m derinlikte; OYMez. 24, -1.99 m'de ve OYMez. 26, -2.15 m'de aynı plânkarede ve yaklaşık aynı derinlikten ele geçmiştir (lev. 62). OYMez. 20, Y9a2 Plânkaresinde ve Ocak 18'e ait taş platformun altından, -1.79 m derinlikte açığa çıkmıştır (lev. 69: 8). Ocak 18 gibi, bu mezar da

Seviye III'e verilmiştir. OYMez. 21, OYMez. 20 gibi aynı plânkarede -1.90 m derinlikte bulunmuştur. Pişirme kabı türünden gömme kabı tahrip olduğundan sadece dip kısmına ait kırık parçalar ile iskelete ait az miktarda kemik ele geçmiştir. OYMez. 21'in gömme kabının benzer niteliği ve açığa çıktığı ortam dolayısıyla OYMez. 20 ile çağdaş olabileceği düşünülmüştür. Y8a1 Plânkaresinde, -4.22 m'de açığa çıkarılan OYMez. 34 ile yaklaşık aynı derinlikte olan OYMez. 35, diğer çömlek mezarlardan daha erken olmalıdır.

Altı gömme kabı (OYMez. 20, 24, 30, 32, 34,35 ve 36), ağızları yukarda olarak diklemesine; beşi (OYMez. 23, 25, 29, 31, 33), ağızları yukarda olarak hafifçe yanlamasına; ikisi (OYMez. 22, 28), yatay olarak yanlamasına yerleştirilmiştir.

Çömleklerin yönlendirilmesinde, ağızları yukarda olan altısının (OYMez. 20, 24, 30, 32, 34 ve 35) dışında bir yön birliği yoktur. Kap ağızları, hafifçe yanlamasına yatırılmış olanlardan ikisinde (OYMez. 23 ve 29) güneybatıda; birinde (OYMez. 25) kuzeybatıda; birinde (OYMez. 31) kuzeyde ve birinde (OYMez. 33) batıdadır. Yatay olarak yanlamasına yatırılmış olanlardan OYMez. 22'nin ağzı batıda ve OYMez. 28'inki ise güneybatıdır.

Bazı gömme kaplarının (OYMez. 25, 28, 29) çevreleri kırık seramik parçaları ve/veya ufak taşlarla desteklenmiştir. Kapların desteklenmiş oldukları dikkate alınırsa, mezar çukurlarının gömme kabını alacak kadar açılmış olduğu anlaşılmaktadır. OYMez. 31, Seviye IVB'ye verilen Duvar 16'nın içinden açığa çıkmıştır (lev.69: 1). Mezar çukurunun, Duvar 16'nın beyaz sıvalı yüzeyinde açık olarak izlendiği üzere (res. 16), gereğinden fazla geniş olmadığı görülmektedir.

Çömlekler, OYMez. 29'da bir ağız ile (res. 14), OYMez. 28'de bir diple (res. 12) ve OYMez. 20 ile 25'de gövde parçası ile (res. 3 ve 9) kapatılmıştır. Ağızları açık olanlar ise başlangıçta muhtemelen, zamanla çözülüp dağılmaya uygun yapıda olan çamur veya organik maddeyle kapatılmış olmalıdır (res. 5).

Kazane Höyük'te, Titriş Höyük'te (Algaze ve diğerleri 1992: 39), Lidar Höyük'te (Hauptmann 1983b: 96) Leylit Höyük'te ve Gedikli-Karahöyük'te (Alkım U. 1969b: 39) açığa çıkan çömlek mezarlar kap boyutları, kapatılma durumları, yönlendirilmeleri, ölü ve mezar eşyasına ilişkin düzenleri gibi ayrıntıları verecek şekilde henüz yayınlanmamıştır. Yanlız Titriş Höyük'te, bebeklerin gömülmüş olduğu bazı çömleklerin pişirme kabı türünden olduğu bildirilmiştir (Algaze ve diğerleri 1992: 39).

Tell el Cüdeyde'de açığa çıkarılan pişirme kabı türünden bir mezar, Amuk G safhasına verilmiştir. Yönü belirtilmemiş bir gömme kabı, bir dip parçası ile kapatılmıştır (Braidwood ve Braidwood 1960: 343; şek. 228: 3, 4).

MEZAR NO.	ÖZGÜN KISIM NO.	PLÂNKARE NO.	KOD (m)	YÖN	AĞIZ YÖNÜ	TARİH
OYMez. 20	27	Y9a2	-1.79 -2.00	diklemesine	yukarda	1990
OYMez. 21	1	Y9a2	-1.90	saptanamadı	saptanamadı	1991
OYMez. 22	5	Y9a2	-1.90	D-B	B	1991
OYMez. 23	10	Y9b1	-1.99 -2.30	yanlamasına	GB	1991
OYMez. 24	17	Y9b1	-1.99	diklemesine	yukarda	1990/1
OYMez. 25	11	Y9a2	-2.09 -2.37	yanlamasına	KB	1991
OYMez. 26	18	Y9b1	-2.15 -2.32			1990/1
OYMez. 27	8	Y9b1	–2.10	saptanamadı	saptanamadı	1991
OYMez. 28	15	Y9a2	-2.20 -2.48	yanlamasına	GB	1991
OYMez. 29	14	Y9a2	-2.22 -2. 56	GB-KD	K	1991
OYMez. 30	27	Y9b2	-2.15 -2.35	diklemesine	yukarda	1989
OYMez. 31	13	Y9a2	-2.41	diklemesine	yukarda	1991
OYMez. 32	3a	Y9b2	-2.81	diklemesine	yukarda	1989
OYMez. 33	18	Y9b2	-4.00 -4.35	diklemesine	B	1989
OYMez. 34	18	Y8a1	-4.22	diklemesine	yukarda	1990
OYMez. 35	11	Y8a1	-4.10	diklemesine	yukarda	1989
OYMez. 36	12	Y8a1	-4.15	diklemesine	yukarda	1989

Tablo 4. Oylum Höyük çömlek mezarlarının açığa çıktığı plânkare ve kodlar.

Karkamış'ta toplam onüç çömlek mezar açığa çıkmıştır. Mezar no. 3, 4, 17'dekiler gibi gömme kaplarının çoğu, mezar çukurunun içine diklemesine yerleştirilmiştir (Mezar no. 1, 3-5, 7, 8, 9, 11, 12, 16- 19) (Woolley ve Barnett 1952: 215-218). Gömme kapları Mezar no. 5'te 68 derecelik açıda ve Mezar no.12'de güneydoğu yönünde 45 derecelik açıda mezar çukuruna yerleştirilmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 216). Bazıları kapaksız olan gömme kaplarının (Mezar no. 1, 7, 16) bir kısmı (Mezar no. 3, 4 ve 11), çömlek parçalarıyla ve bir kısmı (Mezar no. 5, 9, 12, 18-19) da ayaklı kâse veya ayaklı kadeh gibi kaplarla

kapatılmıştır (Woolley ve Barnett 1952: 216-7). Mezar no. 17'de, büyük bir çocuğa ait iskelet ayaklı bir kâse içinden açığa çıkmıştır. Gömme, üzerine ters çevrilmiş bir çömlekle kapatılmıştır (Woolley ve Barnett 1952: 217)[1]. Mezar no. 1'e ait gömme kabının boyun çevresine bir kaç ufak taş yerleştirilmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 215). Mezar no. 16'ya ait gömme kabının etrafı, yassı taş dilimleriyle özenle çevrilmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 217)[2].

Karkamış'taki gömme kapları çark (Mezar no. 1, 5, 7, 8, 11) ve el (Mezar no. 9) yapımıdır. Karın çapları 30 cm ilâ 49 cm'dir (Mezar no. 1: 41cm; 3: 43 cm; 4: 37 cm; 5: 49 cm; 7: 30 cm; 9: 33 cm; 11: 30 cm; 12: 45 cm). Yükseklikleri, 37 cm ile 53 cm (Mezar no. 3: 40 cm; Mezar no. 4: 37 cm; Mezar no. 5: 53 cm) arasında değişmektedir (Woolley ve Barnett 1952: 215, 216). "Marmite" şekilli olarak tanımlanan Mezar no. 9 ve 11'e ait gömme kapları, normal kap olarak nitelendirilmiş olan diğerlerinden farklıdır (Woolley ve Barnett 1952: 216). Fotoğrafı yayınlanmış olan Mezar no. 8'in gömme kabı, dışa kıvrık ağız kenarlı ve yuvarlak dipli bir çömlektir (Woolley ve Barnett 1952: 217, lev. 55c) (res.24).

Girnavaz'da dört çömlek mezar açığa çıkmıştır (Erkanal 1990: 264; Erkanal 1991: 283). Mezarlardan biri iyi korunmuştur. Bu mezarların birindeki gömme kabı, ağzı batıda olarak, doğu-batı doğrultusunda yanlamasına yerleştirilmiştir. Ağzı, muhtelif taşlarla kapatılmıştır. H. Erkanal (1990: 264), çömleklerin özel gömme kapları olmayıp, gündelik kap olduklarını belirtmiştir. Çocuk gömmelerinden birinde iskeletin alt kısmı gömme kabının içinde ve üst kısmı kabın dışında açığa çıkmıştır. H. Erkanal bu durum için, Mezopotamya'da görülen çift çömlek kullanımının söz konusu olabileceğine değinmiştir. Fakat ikinci çömlek ele geçmemiştir (Erkanal 1991: 283, res. 6). Cesedin kısmen kabın dışından açığa çıkması ve ikinci kabın bulunmayışı, gömülme sonrası cesedin bir şekilde kabın ağız kısmından dışarı taşmış olabileceğine bağlanabilir.

Mevcut bilgiler dahilinde, Suriye'nin kuzeyinde çömlek mezar gömme geleneğinin, Anadolunun güneydoğusunda görüldüğü kadar yaygın olmadığı anlaşılmaktadır.

Ninive V Dönemine tarihlenen Tell Leilan'da, bir (Mezar no. 3) (Shwartz 1988: 14); Erken Tunç Çağı IV'e tarihlenenTell Hadidi'de, iki (Dornemann 1979a: 138; 1979b: 227-228; 1978: 24-25); M. Ö. 2. binden önceye tarihlenen Tell Chagar Bazar'da, iki (Mezar no. 164, 166) (Mallowan 1937: 123) çömlek mezar açığa çıkmıştır.

---

[1] Mezar no. 17'ye benzer bir örnek Geç Ubeyd/Kalkolitik Çağa tarihlenen Tepe Gawra XIII'den ele geçmiştir. Ayrıca daha geç, Mittanni Döneminden Nuzi'de, bu mezarlar gibi, fakat çanaklarla örtülmüş kap gömmeler bulunmuştur (Strommenger 1957-71: 583).

Tell Leilan'daki gömme kabı bir kapakla (Shwartz 1988: 14); Tell Chagar Bazar'da ise iki büyük çömlek, çamur ile kapatılıp badanalanmıştır (Mallowan 1937: 123). Bu çömlek mezarlar, Anadolu'nun güneydoğusundan açığa çıkmış olanlara benzemektedir.

Karkamış'ta açığa çıkarılan ve Neolitik Çağa tarihlendirilen çömlek gömmeler (Woolley 1914: 88), günümüz itibariyle, Anadolu'da bilinen en erken örnekleri oluşturmakta ve dolayısıyla bu geleneğin uzun geçmişine ışık tutmaktadır[1].

III.1.1.3.1.1. Ölü ve Yatırılış Şekli

Kullanılan kap boyutları bakımından çömlekler, şayet yakılmış ceset gömmesi içermiyorlarsa, bebek ve küçük çocuklar için kullanılmışlardır ve genellikle bu mezarlara tek ölü gömülmüştür.

Oylum Höyük'te açığa çıkan onyedi çömlek mezara birer ölü gömülmüştür. İki mezardan (OYMez. 26 ve 33) açığa çıkan iskeletlerin yaş tayini yapılamamıştır. Geriye kalanlardan dokuzu (OYMez. 20, 21, 23, 24, 25, 27, 31, 35, 36), 0-1 yaş arası bebeklere ve altısı (OYMez. 22, 28-30, 32, 34), 1 ilâ 4 yaş arasındaki çocuklara aittir (Tablo 5). Buna göre, 0-1 yaş arası bebeklerde görülen ölüm oranı, bugünün gelişmemiş ülkelerinde görüldüğü gibi yüksektir. Doğal olarak, kemik gelişimleri tamamlanmamış olduğundan, iskelet kalıntıları yeterince korunamamıştır.

---

[1] Konu kapsamında ele alınan yerleşim içi çömlek mezar ölü gömme geleneği, genelde ve ayrıntılarda, Kalkolitik Çağdan itibaren Doğu Anadolu'da görülene benzemektedir. Çömlek mezarlar, Tilkitepe'de (Korfmann 1982: 34), Norşuntepe'de ((Hauptmann 1976: 54, lev. 42: 1,2; Hauptmann 1979: 55, lev. 28, 3; Hauptmann 1982b: 29; lev. 21: 4) ve Malatya-Değirmentepe'de (Esin 1985: 15, res. 13, 14; Esin ve Arsebük 1984: 78, res. 12: 1; Esin ve Harmankaya 1986, 1987, 1988), Kalkolitik Çağa tarihlenen ev tabanlarının altından açığa çıkmıştır.
Norşuntepe ve Malatya-Değirmentepe'de çömlek mezar ölü gömme geleneği, Erken Tunç Çağında da devam etmiştir. Ağız kenarından üçgen-raf tutamaklı bir kabın kullanılmış olduğu bir çocuğa ait çömlek mezar, Norşuntepe'nin XXVI. tabakasından (Hauptmann 1982b: 24, lev. 25: 2) ve karaz seramik türünden bir kabın kullanılmış olduğu bir çocuğa ait çömlek mezar, Malatya-Değirmentepe'de 17-18J Plânkarelerinin arasından (Esin ve Harmankaya 1987: 114, res. 26, 27: D 85-118, res. 28: D 85-57/1 ve 57/2) ele geçmiştir. Malatya-Arslantepe'de, Erken Tunç Çağı I'e verilen Dönem VI'dan (Frangipane 1991: 212), Malatya Köşkerbaba Höyük'te, Erken Tunç Çağı II'ye verilen sıvalı bir tabanın altından (Bilgi 1985: 202; 1986: 145, res. 8) ve Pağnik Öreni'nde, konglomera içindeki çukurlardan Erken Tunç Çağına verilen (Harper 1971: 91, lev. 63: 2, 3) çömlek mezarlar da açığa çıkmıştır. Yerleşim dışı küp mezar gömme geleneğinin yaygın olduğu görülen Batı Anadolu Bölgesinde, bebek ve çocuklar için kullanılmış olan çömlek mezarlar, hem yerleşim içinden (Ovabayındır: Akurgal 1958: 164), hem de yerleşim dışındaki bir mezarlıktan (Babaköy: Bittel 1939-1941: 9; Eski Balıkhane: Mitten ve Yüğrüm 1971:192) ele geçmiştir. Karataş-Semayük'te ise, çocuklar, ayrı çömlekler içinde veya erişkinlerle birlikte küpler içinde, yerleşim dışına, mezarlığa gömülmüştür (Wheeler 1974: 416).

Çömleklerin diklemesine (OYMez. 20, 24, 34 ve 35) veya yeterince dikeye yakın açıda (OYMez. 23, 25, 29, 31 ve 33) yerleştirilmiş oldukları mezarlarda, kafatası her zaman yukarda olarak iskelet kalıntılarının dibe doğru çökmüş bulunması, başlangıçta cesetlerin gömme kabına, ayakları önce sokularak çömeltilmiş biçimde oturtulmuş oldukları kanısını uyandırmıştır.

Başın yönlendirilmesinde belirli bir uygulamanın olmadığı anlaşılmaktadır. OYMez. 28'in gömme kabı, ağzı güneybatıda olarak güneybatı-kuzeydoğu yönünde, yatay olarak yerleştirilmiştir. Kafatası, çömleğin dip kısmından açığa çıkmıştır (lev. 69: 3; res. 12, 13). OYMez. 22'nin gömme kabı ise ağzı batıda olarak, doğu-batı yönünde yatay yerleştirilmiştir. Bu mezarda da, bacak kemiklerinin açığa çıkış durumuna göre ölünün, OYMez. 28'de olduğu gibi, baş çömleğin dip kısmına gelecek şekilde yerleştirilmiş olmalıdır (lev. 69: 4; res. 4). Diğer çömleklerde baş, çömleğin ağız tarafında açığa çıkmıştır (Tablo 5).

OYMez. 27'nin gömme kabının ağız kısmı gömme öncesi cesedin yerleştirilebilmesi için kırılmıştır. Diğer gömme kaplarının kırık olarak açığa çıkması, iyi pişirilmemiş olmaları gibi yapısal niteliklerinden kaynaklanmalıdır. Bunun yanında zamanla, toprak basıncı, nem, ısı gibi doğal etkenler sonucu yerinde kırılmış ve dağılmış olmalarına bağlanabilir (res.3, 5, 9 ve 12)..

Ağızları, Oylum gömme küplerinin ağızlarından daha geniş olan gömme çömleklerinin ağız çapları 18 cm (OYMez. 25) ile 26.5 cm (OYMez. 22) arasında değişmektedir. Bu genişlik, 0-4 yaş arası bebek ve çocukların gömülebilmesi için yeterlidir. Gömme kabı ağız çapları, 26 cm ile 26.7 cm arasında değişen OYMez. 22'ye, 2.5-3 ve OYMez. 34'e 3.5-4 yaşlarında çocuklar gömülmüştür. Buna karşın, gömme kabının ağız çapı 26 cm olan OYMez. 31'e 2-3 aylık bir bebek gömülmüştür. Gömme kaplarının ağız genişlikleri, cesetlerin büyüklüğüne göre seçilmiş olması normaldir, oysa OYMez. 31'de olduğu gibi, geniş ağızlı bir kap, küçük bir ceset için kullanılmıştır. Bu durum, bir tür tabut işlevi gören gömme kabının amaca uygun mevcut gündelik kaplar içinden seçildiğini göstermektedir.

İskeletlerle birlikte ele geçen yüzük (lev. 40: 3), bilezik (lev. 43: 1-2; 45: 1-2), iğne (lev. 44: 5; 45: 3; 48: 5) gibi şahsî eşyalar, Oylum Höyük'te bebek ve çocukların da erişkinler gibi, giysili gömüldüklerini göstermektedir.

Gırnavaz'dan ele geçen dört çömlek mezardan ikisi, çocuk ve diğer ikisi, bebek gömmeleridir. Ölüler, çömleklerin içine çömelmiş durumda yerleştirilmiştir (Erkanal 1990: 264; Erkanal 1991: 283).

Karkamış'taki çömlek mezarlarda, kafataslarının Mezar no. 3-5, 7 ve 8'de üst tarafta ve Mezar no.12, 16 ve 17'de doğu tarafta olduğu belirtilmiş fakat Mezar no. 11 ve 19'da bu durumlara değinilmemiştir (Woolley ve Barnett 1952: 215-7). Bu veriler ışığında, Mezar no. 3, 5, 7, 8,12'de ölülerin başlangıçta gömme kabına, Oylum Höyük'tekiler gibi, ayakları önce sokularak yerleştirilmiş oldukları anlaşılmaktadır. Kafatasları doğuda açığa çıkan Mezar no.16 ve 17'den sol tarafı üzerine yatar durumda açığa çıkarılan iskeletin olduğu Mezar no.16'da (Woolley ve Barnett 1952: 217) gömme kabının yatay olarak yatırılmış olduğu söylenebilir. Mezar no. 9'daki iskelet sağ tarafı üzerine (Woolley ve Barnett 1952: 216) ve bakışı batıya yönelik Mezar no. 5'teki iskelet de sağ tarafı üzerine (Woolley ve Barnett 1952: 216) yatar durumda açığa çıkmıştır.

Mezar no. 1'deki iskelete ait dişlerin, tamamen gelişmiş bir çocuğa ait olduğu (Woolley 1952: 215) belirtilmiş fakat sadece çocuk gömmeleri oldukları bildirilen diğerlerindeki iskeletlerin yaşlarına ilişkin ayrıntı verilmemiştir. C. L. Woolley, karın çapı ve yüksekliği 0.37 m olan Mezar no.4'e, tam bir erişkinin gömülmüş olduğunu bildirmiştir oysa, bu boyutlardaki bir kap, bir erişkinin gömülmesi için yeterli büyüklükte değildir (Woolley ve Barnett 1952: 215),.

III.1.1.3.1.2. <u>Mezar Eşyası ve Düzenleri</u>

Oylum Höyük'te mezar eşyası içeren çömlek mezarlardan OYMez. 24, 25, 26'da mezar eşyaları, çömleğin hem içinden hem de dışından fakat diğerlerinde, içinden ele geçmiştir.

0-6 aylık bebek gömmeleri içeren OYMez. 20, 23, 27, 31 ve 35 ile yaşı saptanamamış bebek veya çocuk gömmesi içeren OYMez. 33'ten mezar eşyası ele geçmemiştir. 0-6 aylık bebek gömmesi içeren OYMez. 21'den ise, sadece gömme kabının dip kısmı ele geçtiğinden, başlangıçta mezar eşyasının olup olmadığı anlaşılamamıştır. Bebek gömmesi içeren OYMez. 24 ile 25'ten ve 1 ilâ 4 yaş arası çocuk gömmeleri içeren mezarların (OYMez. 22, 28, 29, 30, 32 ve 34) tamamından mezar eşyası ele geçmiştir (Tablo 6).

OYMez. 22'de, ellerin olması gereken yerden bir şişe (lev. 39a: 1); OYMez.28'de, çocuğun kollarından bir çift bilezik (lev. 43: 1-2); OYMez. 30'da, bir bardak, bir bağlamalı iğne ve çocuğun kollarından bir çift bilezik (lev. 45: 1-3); OYMez. 32'de, gömme kabının üst kısmından uzun akıtacaklı bir kap (lev. 47: 32); OYMez. 34'te, kemiklerin üstünden bir kâse, "u" şekilli bir bardak, geniş ağızlı iki çömlekçik ve kemiklerin altından başlı-bağlamalı bir iğne ele geçmiştir (lev. 48).

MEZAR NO.	SAYISI	YAŞI	CİNSİYETİ	YATIRILIŞ DURUMU	YATIRILIŞ YÖNÜ	BAŞ YÖNÜ	YÜZ YÖNÜ	KORUNMA DURUMU
OYMez. 20	1	3 aylık	bebek	büzülmüş	D-B	D		
OYMez. 21	1	0-6 aylık	bebek	saptanamadı	saptanamadı			yetersiz
OYMez. 22	1	2.5-3	çocuk	büzülmüş	D-B			
OYMez. 23	1	3 aylık	bebek	büzülmüş	GB-KD	GB	D	
OYMez. 24	1	0-6 aylık	bebek	büzülmüş	K-G	K	B	
OYMez. 25	1	6-9 aylık	bebek	büzülmüş	KB-GD	KB	G	
OYMez. 26	1		çocuk		saptanamadı			yetersiz
OYMez. 27	1	0-6 aylık	bebek		saptanamadı			yetersiz
OYMez. 28	1	1-1.5	çocuk	büzülmüş	D-B	GD	K	
OYMez. 29	1	1.5	çocuk			GB	KD	yetersiz
OYMez. 30	1	3-3.5	çocuk					yetersiz
OYMez. 31	1	2-3 aylık	bebek	büzülmüş	K-G	K	B	
OYMez. 32	1	3	çocuk	büzülmüş	saptanamadı			yetersiz
OYMez. 33	1		bebek/çocuk	büzülmüş	saptanamadı			yetersiz
OYMez. 34	1	3.5-4	çocuk	büzülmüş	KB-GD	KB	K	
OYMez. 35	1	6 aylık	bebek					yetersiz
OYMez. 36	1	6 aylık	bebek					yetersiz

Tablo 5. Oylum Höyük çömlek mezarlarındaki ölü ve yatırılış şekilleri.

6 aylığa kadar olan bebek mezarlarında mezar eşyasının ele geçmemiş olması, bebek ve çocukların büyüdükçe toplumun bir üyesi olarak kabul edildiklerinin ve saygı gördüklerinin bir göstergesi olabilir. İçecek ve yiyecek cinsinden sunular içermiş olduğu düşünülen seramik mezar eşyasını kâse, bardak, uzun akıtacaklı kap, şişe gibi kap çeşitleri oluşturmaktadır. Açığa çıktıkları seviye ve kullanılan gömme kapları bakımından birbirlerine yakın olan

mezarların bazılarında, içecek ve yiyecek cinsinden sunulara mahsus seramiğin ele geçmemiş olması ilginçtir.

Çocuklara ait olan çömlek mezarların ikisinden (OYMez. 28 ve 30) birer çift bileziğin (lev. 43: 1-2; 45: 3); birinden (OYMez. 26) bir yüzüğün (lev. 40a: 3); üçünden (OYMez. 29, 30 ve 34) birer başlı-bağlamalı iğnenin (lev. 44: 5; 45: 3; 48: 5); birinden (OYMez. 25) tunç ve taş boncukların (lev. 39c: 3-5) ele geçmesi, çocukların giysili gömülmüş olabileceğini göstermektedir. OYMez. 32'de, çömleğin altından ele geçen koyun veya keçiye ait diş ve kemikler, yiyecek sunusunun veya cenaze töreninde kurban edilen hayvan kalıntısı olabilir. Buna benzer kalıntılar, Oylum Höyük'teki küp mezarlardan da ele geçmiştir.

OYMez. 25'e ait gömme kabının üst kısmından, belden aşağısı düzeltilmiş olan pişmiş topraktan yapılmış bir kadın heykelciği ele geçmiştir (lev. 39c: 1a-c). Durması için altı düz olan ve muhtemelen bir tanrıçayı temsil eden bu heykelcikle çocuğun korunması amaçlanmış olabilir. Gedikli-Karahöyük'te, Refik Duru (1986: 170)'nun "Dinsel Tören Çukuru" olarak adlandırıp doğrudan mezarlarla ilişkilendirdiği özgün kısımlardan, buna benzer heykelcikler ele geçmiştir. R. Duru'nun, tanrılar aleminin baş kadın üyesini temsil ettiğini belirtiği bu heykelciklerin, başlarının üst kısmı hafifçe genişletilmiştir. Boyunları, ince uzundur ve kollar iki yana çıkıntılar halinde sivrilmiştir (Duru 1986: 172, 175; lev. III: 1, 2, IV:1,2). Tilmen Höyük oda mezarından da, OYMez. 25'teki kadın heykelciğe benzer bir kadın heykelciği açığa çıkmıştır (Alkım U. 1964c: 173, 174, res. 23-25).

Karkamış'ta aşağı grup olarak adlandırılan Mezar no.1-8 ve 10'da iskeletten başka bir şey açığa çıkmamıştır. Mezar no. 3, 5, 9 ve 11' e ait gömme kaplarının içlerinde bulunan birer kâse veya kâse parçası, toprağın basıncı ile aşağı itilmiş gömme kaplarının kapaklarıdır (Woolley ve Barnett 1952: 215). Yukarı gruba verilen Mezar no.12, 16 ve 17'de, mezar eşyası ele geçmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 216-7). Mezar no. 12'de, gömme kabının dışında ve kaba temas halinde, küçük bir bardak açığa çıkmıştır (Woolley ve Barnett 1952: 216). Mezar no. 16'da, gömme kabının içinden, fritten yapılmış iki boncuk ile gömme kabının dışındaki etrafını çeviren yassı taş dilimlerinin ön ve aralarından, şampanya kadehi biçiminde bir kap, bir kâse ve bir şişe ele geçmiştir. Büyükçe bir çocuğa ait Mezar no. 17'deki mezar eşyası gömme kabının içinde ve dışında bulunmuştur. İskeletin bilek çevresinde fritten yapılmış boncuklar ele geçmiştir. Gömme kabının içine dik olarak bir şampanya kabı; gömme kabının dış yanına sonradan kırılmış olan iki şampanya kabı ile saklı astarlı seramik türünden bir kap yerleştirilmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 217).

MEZAR NO	SERAMİK	METAL	TAŞ	DİĞER
OYMez. 20				
OYMez. 21	?			
OYMez. 22	1 kap-kacak			
OYMez. 23				
OYMez. 24	2 kap-kacak			
OYMez. 25	1 heykelcik, 1 kap-kacak	1 tunç boncuk	2 taş boncuk	bir kavkı
OYMez. 26	3 kap-kacak	1 tunç yüzük		
OYMez. 27				
OYMez. 28		2 tunç bilezik		
OYMez. 29	2 kap-kacak	1 tunç iğne, 2 tunç nesne		bir kavkı
OYMez. 30	1 kap-kacak	1 tunç iğne, 2 bakır bilezik		
OYMez. 31				
OYMez. 32	1 kap-kacak			keçi veya koyun dişleri ve muhtelif hayvan kemikleri
OYMez. 33				
OYMez. 34	4 kap-kacak	1 tunç iğne		
OYMez. 35				
OYMez. 36	2 kap-kacak	1 tunç iğne, 1 tunç dikiş iğnesi		

Tablo 6. Oylum Höyük çömlek mezarlarının mezar eşyası ve düzenleri.

Aşağı gruptaki mezarlardan, örneğin Mezar no. 3 gibi bazıları, şampanya kapları ile kapatılmıştır. Yukarı gruptaki çömlek mezarlarda ise, mezar eşyası olarak şampanya kapları ele geçmiştir. Her iki gruptan gelen çömlek mezarlarda da şampanya kaplarının ele geçmiş olması nedeniyle hafirleri, çömlek mezarlar arasındaki zaman aralığının çok fazla olamayacağını bildirilmişlerdir (Woolley ve Barnett 1952:). Aşağı gruptaki çömlek mezarlardan mezar eşyası açığa çıkmaması, ".....lüzumlu sunular mezarın içine değil fakat üzerine konulduğundan en eski kap gömmeler hiç nesne içermemektedir." ve "zaman ilerledikçe ve yabancı etki altında, sunuların ölüyle birlikte mezarın içine yerleştirme uygulaması getirildi; artık mezar çukuru dışında sunular için bir gereksinme kalmamıştı, en

eski yiyecek ve içecek kâselerin modası geçmişti." şeklinde yorumlanmıştır (Woolley ve Barnett 1952: 218). C. L. Woolley " ..... ve hatta aşağı grubun bile sandık mezarlar ile kökensiz olmadığı....." yönünde açıklamada bulunmuştur (Woolley ve Barnett 1952: 215). İyi korunmuş bir odanın tabanının altında, iki çömlek ve iki sandık mezarın (Çömlek Mezar no. 16 , 17, ve Sandık Mezar no. 1 ve 2) bulunması da, bazı kap gömmelerle sandık mezarların eşzamansal olduğunu ortaya koymaktadır.

Kazane Höyük, Titriş Höyük, Gedikli-Karahöyük ve Girnavaz Höyük'te açığa çıkan çömlek mezarlardan, mezar eşyasının olup olmadığı, bu yöreler henüz ayrıntılı olarak yayınlanmamış olduğundan bilinmemektedir. Tell Cüdeyde ve Tell Leilan'daki çömlek mezarlarda, mezar eşyası açığa çıkmamıştır. Tell Hadidi'deki iki çömlek mezarda iskeletlerle birlikte bardakların olduğu bildirilmiştir (Dornemann 1979a: 133; 1979b: 227-228: 1978: 24-25).

Tell Chagar Bazar'daki Mezar no. 164'ten, siyah açkılı seramik türünden bir kap ve Mezar no. 166'dan bakır bir kama ve boyasız iki kap açığa çıkmıştır (Mallowan 1937: 123, şek. 17: 11, 13: 2, 15: 5, 20: 8).

III.1.1.3. 2. KÜP MEZARLAR

Oylum Höyükte, M. Ö. 3. binin ikinci yarısına tarihlenen toplam onsekiz küp mezar açığa çıkarılmıştır (OYMez. 2-19) (Tablo 7). OYMez. 2'de gömme kabı olarak pişirme kabı türünden büyük bir kap kullanılmıştır.

OYMez. 2'ye ait bu büyük gömme kabı, el yapımı olup ağız kenarından üçgen-raf tutamaklıdır. Kötü pişirilmiştir ve yüzeyi yer yer kararmıştır. Kaba nitelikli hamuru kum, taşçık, kireç ve mika katkılıdır. Dış yüzeyi ıslak sıvazlanmış olan kabın dış yüzeyi ile ağız kenarının iç tarafı kaba açkılıdır. Ağız çapı 36.8 cm'dir (lev. 13: 9).

OYMez. 3-19'a ait gömme kapları, çark yapımı küplerden oluşmaktadır ve gömme amaçlı özel üretim değildir. Orta derecede pişirilmiş olan bu küplerin orta nitelikli hamurları kum, taşçık ve kireç, bazen de, mika katkılıdır. Boyunsuz ve dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı olan küplerin dipleri, yuvarlak veya iri düğme biçimindedir (lev. 15: 10; 26: 7). Yükseklikleri, 0.80 m ilâ 1.40 m arasındadır. Saptanabilen ağız çapları, 17.8 cm ile 22.4 cm arasında değişmektedir (OYMez. 4: 20 cm; OYMez. 9: 22.4 cm; OYMez. 11: 17. 8 cm; OYMez. 16: 19 cm). OYMez 4 ve 16'ya ait gömme küplerinin ağız kenarlarının üzerinde, mezarlara eşya olarak bırakılan bazı seramik kaplarda olduğu gibi, seramikçi işareti vardır (lev. 15: 10).

OYMez. 2, daha geç gömmeler sonucu tahrip olduğundan gömme öncesi kırılıp kırılmadığına bir yorum getirilememiştir. Geniş ağızlı bu gömme kabının dışındaki diğer küplerin ağız çapları, bir ölüyü gömebilmek için yeterince geniş değildir. Gömme kapları, mezar eşyasının küp içindeki düzenlemesinde de görüldüğü gibi, ölünün yerleştirilebilmesi için çeşitli yerlerinden kırılarak kullanılmış olabileceği sonucuna varılmıştır. Verileri yeterli olanlar aşağıda dört grup halinde ele alınmıştır.

III.1.1.3.2.1. **Gömme kabı, dip kısmından kırılarak kullanılmış küp mezarlar**: Bu gruba üç mezar (OYMez. 8, 10 ve 19) girmektedir.

OYMez. 8, boyunluk ve bilezikler gibi ele geçen şahsî eşyadan, bir erişkine ait olduğu anlaşılmaktadır. Küp içindeki mezar eşyasının düzeni, küpün dip kısmından kırılarak yapılmış olduğunu göstermektedir. Ağzı doğuya gelecek şekilde doğu-batı yönünde yanlamasına yerleştirilmiş olan bu küpün ağzı, dikey kulplu büyük bir kaba ait ağız parçasıyla kapatılmıştır (lev. 60: 1). OYMez. 10 (lev. 62: 2) ve 19'da (lev. 67, res. 20) ölüler, kırılarak genişletilmiş

olan küplerin dip kısımlarından sokularak yerleştirilmiştir. Gömme küpleri, OYMez. 10'da ağız batıda olarak doğu-batı yönünde ve OYMez. 19'da ağız güneybatıda olarak kuzeydoğu-güneybatı yönünde yanlamasına yerleştirilmiştir. Bir üst seviyeye ait duvardan kaydığı düşünülen OYMez. 10'a ait (Özgen 1993: 468) gömme kabının dip kısmındaki iki taş, gömme kabının kırık olan dip kısmını kapatmak için kullanılmış olmalıdır.

III.1.1.3.2.2. **Gömme kabı, ağız kısmından kırılarak kullanılmış küp mezarlar**: Bu gruba bir mezar (OYMez. 7) verilmiştir.

45-50 yaşlarında bir kadına ait olan OYMez. 7'ye ait küpün sadece ağız kısmı kırık olarak ele geçmiştir. Küp, dip kısmı yukarda ve ağız tarafı aşağıda olarak, yaklaşık 45 derecelik bir açıda kuzey-güney yönünde açığa çıkmıştır (lev. 61:2, res. 21). İskeletin belden aşağı kısmı gömme küpünün dışına kaymıştır ve küpün ağız kısmına ait kırık parçalarla birarada karışık olarak bulunmuştur. Ölü, küpün ağız kısmı kırılıp genişletildikten sonra kabın içine sokulmuş olmalıdır. Genişletilmiş olan ağız kısmı, çıkan kendi parçaları yerlerine oturtularak kapatılmış ve küp, başlangıçta, yanlamasına yerleştirilmiştir. Küpün ağız tarafındaki tabanın gevşek olması ve cesedin çürüme öncesi ağırlığı gibi nedenler sonucu küp yaklaşık 45 derecelik açıda aşağı doğru çökmüştür. Bu esnada ceset, küpten dışarı kaymış olmalıdır.

III.1.1.3.2.3.**Gömme kabı, yandan kırılarak kullanılmış küp mezarlar**: Bu gruba üç mezar (OYMez. 11, 13 ve 16) verilmiştir.

20-22 yaşlarında bir erkeğe ait olan OYMez. 11, ilk açığa çıktığında küpün karın cidarının üst tarafa gelen kısmının olmadığı görülmüştür (lev. 61: 1). Mezar açıldığında ise, bu parçaların küpün içine ve iskelet kalıntısının üzerine çökmüş olduğu anlaşılmıştır. Gömme kabı, ağzı kuzeybatıda olmak üzere, kuzeybatı-güneydoğu yönünde ve yanlamasına yerleştirilmiştir. Küpün karın cidarının üste gelen kısmı, gömme öncesi kırılmış ve çıkan parçalar, ölü ve mezar eşyası yerleştirildikten sonra cidardaki boşlukta yerlerine oturtulmuş olmalıdır. Ceset çürüdükçe doluluk hacmi ve dolayısıyla üstten gelen basınca karşı cidarın direnci azalmıştır. Böylece gömme kabının parçalarla kapatılmış bu üst kısmı kemikleri de aşağıya iterek içeriye çökmüş olmalıdır. Sonradan bu kırık küpün üst kısmı, yukarıdan gelen toprak dolgu basıncıyla küpün içine doğru inmiştir. Cesedin nispeten serbest kısımları, küpün boşalmış olan kısımlarından küpün iç cidarını izleyerek, küpe ait kırık parçalarla kapatılmış olan kısma doğru itilmiş olmalıdır. Bu var sayımla, çökme sürecinde, yerleştirilmiş kırık

parçalar, doğal olarak çürüme sonucu oluşan boşluğa düşmüştür. Kırık parçalar üzerinden ele geçen kafatası, bir süre niteliğini koruyabilmiş olan bu boşluğa itilmiş olmalıdır. Küpün içine düşmüş olarak bulunan kırık parçalar küpe aittir. Küp tamamlandığında parçaların yerlerine oturmuş olması da bu durumu kanıtlamaktadır (res. 19).

OYMez. 13 ve 16'da da olduğu gibi ölü, yüz yukarı bakar durumda, sırt üstü yatırılmıştır. Dizler, küpün kırılmış olan kısmına doğru çekilerek yerleştirilmiş olup bununla muhtemelen yamalı kısmın desteklenmesi amaçlanmıştır (lev. 63: 1; 65).

OYMez. 13, ağzı batıda olarak doğu-batı yönünde (lev. 63: 1); OYMez. 16 (lev. 65), ağzı kuzeyde olarak kuzey-güney yönünde yatay olarak yerleştirilmiştir. OYMez. 13'e ait gömme küpü, OYMez. 11'e ait gömme kabınınkine benzer şekilde kırılmıştır. Ölü, yüzü yukarı bakar durumda sırt üstü yatırılmıştır. OYMez. 16'ya ait ölünün yatırılış şekli, OYMez. 11 ve 13'ünkine benzemektedir. Bu nedenlerle, OYMez. 11, 13 ve 16 arasında, ölü gömme geleneği açısından yöntemsel benzerlikler olduğu söylenebilir.

III.1.1.3.2.4. **Kırık parçalarla kaplanmış olarak açığa çıkarılan küp mezarlar**: Bu grupta sadece OYMez. 14 ele alınmıştır.

Küp gibi büyük kaplara ait olduğu görülen parçalarla korunmuş olarak açığa çıkarılan OYMez. 14, 19-20 yaşlarında bir kadın gömmesi içermektedir. Mezar doğu-batı yönünde konumlanmıştır (lev. 64). Aynı yönde yerleştirilmiş olan ölünün yüzü güneye bakar şekilde başı doğudadır. Tabanını, çevresini ve üstünü oluşturan kap parçalarının iyi yerleştirilmiş olması nedeniyle iskelet ve mezar eşyası iyi korunmuştur.

Yukardaki gruplar içinde ele alınamamakla beraber, gömme için ağız çapları yetersiz olan diğer küp mezarlar, OYMez. 3-6, 9, 12, 15, 17-18 de, gömme öncesi kırılarak kullanılmış olmalıdır. Gömme küpleri, OYMez. 3'te kuzeybatı-güneydoğu (lev. 57); OYMez. 4'te ağız batıda olarak doğu-batı (lev. 59); OYMez. 6, 12, 17'de ağız kuzeyde olarak kuzey-güney (lev. 60: 2; 68: 1; 66); OYMez. 5, 9, 15, 18'te ağız güneyde olarak kuzey-güney (lev. 63; 68: 2) yönlerinde yatay olarak yerleştirilmiştir (Tablo 7).

Ağzı aşağıda olarak yaklaşık 45 derecede açığa çıkarılan OYMez. 7 dışında küpler, mezar çukurlarının içine yanlamasına olağan tarzda yerleştirilmiştir. Küplerin yönlendirilmesinde, gelenekselleşmiş bir kuralın bulunmadığı anlaşılmaktadır:

MEZAR NO.	ÖZGÜN KISIM NO.	PLÂNKARE NO.	KOD (m)	YÖN	AĞIZ YÖNÜ	TARİH
OYMez. 2	28	Y9a2	-1.79 ilâ -2.00		B ?	1990
OYMez. 3	29	Y9a2	-2.02 ilâ -2.30	KB-GD	KB?	1990
OYMez. 4	14	Y9b1	-200 ilâ -2.55	D-B	B	1990
OYMez. 5	1	Z9a1	-200 ilâ -2.48	K-G	G	1989
OYMez. 6	7	Z9a1	-2.10 ilâ -2.40	K-G	K	1989
OYMez. 7	12	Y9a2	-2.18-	K-G	G	1991
OYMez. 8	8	Z9a1	-2.40 ilâ -2.80	D-B	D	1989
OYMez. 9	16	Y9b1	-2.45 ilâ -2.85	K-G	G	1990
OYMez. 10	25	Y9b2	-2.45 ilâ -2.95	D-B	D	1989
OYMez. 11	1	Y9b2	-2.65 ilâ -2.89	KB-GD	KB	1989
OYMez. 12	6	Y9b2	-3.55 ilâ -3.65	K-G	K	1989
OYMez. 1 3	3	Y9b2	-2.80 ilâ -3.25	D-B	B	1989
OYMez. 14	11	Y9b2	-3.20 ilâ -3.50	D-B	?	1989
OYMez. 15	9	Y8a1	-3.30 ilâ -4.16	K-G	G	1989
OYMez. 16	8	Y9b2	-3.65 ilâ -4.05	K-G	K	1989
OYMez. 17	13	Y9b2	-3.90 ilâ -4.35	K-G	K	1989
OYMez. 18	19	Y9b2	-4.00 ilâ -4.25	K-G	G	1989
OYMez. 19	14	Y8a1	-4.10 ilâ -4.36	KD-GB	GB	1989

Tablo 7. Oylum Höyük küp mezarlarının plânkare no.su, kodu ve yönleri.

Küplerden beşi (OYMez 4, 8, 10, 13, 14) doğu-batı; biri (OYMez 11) kuzeybatı-güneydoğu; biri (OYMez. 19) kuzeydoğu-güneybatı ve geriye kalanlar da kuzey-güney yönünde yerleştirilmiştir. Yöndeş mezarlarda küp ağızlarının aynı yönde olmadığı görülmektedir. Örneğin, kuzey-güney yönündeki dokuz gömme küpünden (OYMez. 5-7, 9, 12,15-18), beşinin ağzı (OYMez.5, 7, 9, 15, 18) güneydeyken diğerlerinki kuzeydedir (Tablo 7).

OYMez. 8, 11, 13 ve 17'de gömme kaplarının ağızları taşlarla kapatılmıştır. Diğerlerinde kapak olarak kullanılmış malzemeye rastlanmamıştır. Bu küplerin ağızları

başlangıçta çamur veya organik maddeler gibi zamanla dağılarak veya çürüyerek yapısal değişime uğrayıp toprağa karışabilen bir malzemeyle kapatılmış olmalıdır. Kapatılma durumları bütün bunlara bağlanamazsa gömme küplerinin kapatılmadan gömülmüş olmaları da mümkün görünmektedir.

OYMez. 11'in gömme küpünün ağzı büyük bir taş kullanılarak (lev. 61: 1); OYMez 13'e ait gömme küpünün ağzı, mezarın içine açılmış olduğu Seviye IVB'ye ait Duvar 5'e ait temelin içindeki bir taşa dayandırılarak (lev. 63: 1); OYMez. 17'nin gömme küpünün ağzı da, birkaç taşla (lev. 66) kapatılmıştır. OYMez. 8'e ait gömme küpü ise, kulplu büyük bir kaba ait ağız parçası ile kapatılmaya çalışılmıştır (lev. 60: 1).

Oylum Höyük'te açığa çıkarılan küp mezarlarda, mezar yerini işaretlemek amaçıyla başvurulmuş olan herhangi bir yönteme rastlanmamıştır.

Mezar işareti kullanılmamış olduğundan mezarlardan bazıları, daha geç gömmelerle tahrip olmuştur. -3.55 ilâ -3.65 m arasındaki OYMez. 12, -3.65 ilâ -4.05 m'de bulunan OYMez. 16'nın açılması sırasında karıştırılmıştır. OYMez. 12'ye ait iskelet kalıntıları ile mezar eşyası, 0.40 x 0.40 m'lik bir alanda bir araya toplanmış durumda açığa çıkmıştır (lev. 68: 1). 35-40 yaşlarında bir erkeğe ait olan bu mezarda, az miktarda ele geçen kırık küp parçalarına göre yapılan değerlendirmede, gömme küpünün ağzı kuzeyde olmak üzere, kuzey-güney yönünde yatay yerleştirilmiş olduğu kanısına varılmıştır.

Hassek Höyük'te, yerleşim içinden ele geçmiş fakat sayısı belirtilmemiş olanlara ilâveten mezarlıktan da doksandört küp mezar açığa çıkmıştır (Behm Blancke 1984: 56; 1981: 105). Mezarlıktaki gömme küpleri çoğunlukla, ağızları doğu veya güneydoğuda olarak doğu-batı veya güneydoğu-kuzeybatı yönündedir (Behm-Blancke 1984: 56, res. 9) (lev. 72). Yerleşim içinden ele geçenler ise ağızları doğuda olarak doğu-batı yönünde yerleştirilmiştir (Behm-Blancke 1981: 105).

Mezarlıktaki gömme küpleri, yerleşim içinde ve çoğunlukla çocuk gömmelerinde kullanılmış olan daha küçük boyutlardakilere benzemektedir. 0.94 ilâ 1.03 m yükseklikte ve 0.75 ilâ 0.90 m çaplarında olan küpler, dışa kıvrık ağız kenarlı, hemen hemen boyunsuz ve oval gövdelidir (Behm-Blancke 1984: res. 15: 1, G13 Mezar kabı). Toprakla karışmış olarak ele geçen mezar küplerine ait kalıntılar, kemik parçacıkları ve mezar eşyaları ile karışmıştır (Behm-Blancke 1984: 56). Küplerin ağızları iri seramik parçaları ile örtülmüştür (Behm-Blancke 1984: 57).

Hafirinin yaptığı gözlemlere göre, bir nev'i tabut olarak kullanılan küpler dar boyunlu (27-30 cm çapında) olduklarından, üst kısımları istenilen yerden kırılarak kullanılmıştır. Ölü ve beraberindeki mezar eşyası kap içine yerleştirildikten sonra, kaptan kırılarak çıkarılmış olan büyük parça, tekrar yerine oturtulmuştur. Ardından küpler, nehir çakılları ile halka şeklinde çevrelenmiştir. Bu işlemlerden sonra mezar çukuru doldurularak kapatılmıştır (Behm-Blancke 1984: 57).

Titriş Höyük ön kazı raporlarında bildirilmiş olan yerleşim içi küp mezarlar henüz ayrıntılı olarak yayınlanmamıştır. Çok sayıda olduğu anlaşılan bu mezarlardan çıkan oluklu ağız kenarlı gömme kaplarının, çeşitli boyutlarda olduğu belirtilmiştir (Algaze ve diğerleri 1992: 38, 39).

Mevcut yayınlardan elde edilen bilgilere dayanarak Karkamış'taki yirmibir kap mezardan yedisinin küp mezar olarak ele alınabileceği görüşüne varılmıştır (Mezar no. 2, 6, 10, 13, 14, 15 ve 21). Mezar no.2 için hafiri, "iki büyük kemik içeren olağan büyük çark yapımı bir gömme kabıdır" ifadesini kullanmıştır (Woolley ve Barnett 1952: 215). Üstü kayıp olan Mezar no. 6'ya ait gömme kabının boyutları verilmemiş olmakla beraber içinden çıkarılan iskeletin, tam erişkin bir erkeğe ait olduğu bildirilmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 216). Tamamen kırık olarak ele geçen Mezar no.10 da bir erişkine ait gömmedir. Kaba kırmızı kilden gömme kabının boyu ve karın çapı da 70 cm'dir (Woolley ve Barnett 1952: 216). Mezar no. 13'teki iskelet bir erişkine aittir. Korunmuş 35 cm'lik yükseklikten yukarısı kırılmış olan gömme kabının karın çapı da 61 cm'dir (Woolley ve Barnett 1952: 216). Mezar no. 14, büyük ölçüde kırık gömme kabı hakkında bilgi verilmemiş ise de, yaşlı bir erkek gömmesi olduğu belirtilmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 216). Mezar no. 15, kaba taşlar üstüne yerleştirilmiş ve eski zamanlarda üstten kırılarak karıştırılmıştır. Gömme küpünün boyu 82 cm'dir. Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve iri düğme dipli olduğu, yayınlanmış olan fotoğrafından anlaşılmaktadır (Woolley ve Barnett 1952: 216, lev. 55a) (res. 25). Kayıtları, kaybolmuş arazi notları arasında bulunduğu bildirilen Mezar no. 21'in fotoğrafında, gömme kabının içinde görüntülenmiş olan iskelet kalıntısının iyi korunmuş olması, bir erişkin gömmesi olabileceği olasılığını kuvvetlendirmektedir (Woolley ve Barnett 1952:).

Mezar no. 6 ve 13'de iskeletin kafatası yukarda, gövde kemikleri altta açığa çıkmıştır (Woolley ve Barnett 1952: 216). Mezar no. 14'te gömme kabının diklemesine olduğu açıkça ifade edilmiştir. Mezar no. 15'e ait fotoğrafta, gömme kabının ağzının yukarda olduğu görülmektedir. Bu dört küp mezar, Karkamış'ta gömme küplerinden bazılarının, çömlek gömmelerde olduğu gibi, diklemesine de yerleştirilmiş olduklarını kanıtlamaktadır (Woolley ve

Barnett 1952: 216, lev 54b). Mezar no. 10 ve 21'de iskeletlerin yatış durumu gözönüne alındığında, gömme kaplarının mezar çukurları içine yanlamasına yatay olarak yerleştirilmiş oldukları anlaşılmaktadır (Woolley ve Barnett 1952: 216).

Mezar no. 15'de ise, gömme küpünün ağız kısmının eski zamanlarda kırılmış olduğu bildirilmiştir. Gömme küpünün verilmemiş olan ağız çapı, fotoğraftaki (Woolley ve Barnett 1952: lev. 55a) görüntüde, kabın boyu için verilmiş olan 82 cm'lik ölçümle göreceli olarak değerlendirildiğinde, bir erişkin veya büyük çocuk cesedinin, söz konusu kabın içine sokulmasına yeterli olamayacağı görülmektedir (res. 25). Eski zamanlarda kırılmış olduğu sanılan küpün ağız kısmı, Oylum Höyük ve Hassek Höyük'te olduğu gibi, cesedin küpün ağız kısmı kırılarak kabın içine yerleştirilmiş olduğunu göstermektedir.

Oylum Höyük'te, Hassek Höyük'te ve Karkamış'ta küplerin kırılarak kullanılmış olduklarına dair tespit, Erken Tunç Çağında Güneydoğu Anadolu Bölgesinde açığa çıkan gömme küplerinin ölü gömmek için özel olarak üretilmediklerini ve gündelik küplerin kullanılmış olduğu şeklinde yorumlanabilir[1].

Karkamış'ta açığa çıkarılan Mezar no. 6'ya ait gömme küpü, ayaklı bir kâse ile kapatılmıştır. Mezar no. 13'e ait gömme küpünün içinden ele geçen kaba kilden bir kâsenin, bir kapak olarak kullanılmış olabileceği düşünülmüştür. Mezar no. 15'e ait gömme küpünün içinden düzensiz olarak ele geçen bazı seramik parçalarının, küp için kullanılmış kapaktan

---

[1] Nitekim, Hamit Zübeyr Koşay, "tedfin için eski sakat küplerin kullanıldığı da istidlâl edilebilir" yorumuyla, küp mezarlarda açığa çıkan gömme kaplarının, bu amaça yönelik özel üretim olmadıklarını da ima etmektedir (Özgüç T. 1948: 24-25). Tahsin Özgüç (1948: 24-25)'ün , gömme amaçlı üretilmiş olan gömme kaplarının ".....sakat ve bilhassa eksik olmaları mümkün değildir" sözlerine katılmamak elde değildir. İç Anadolu Bölgesinde, Alişar'da açığa çıkarılmış olan iki küp mezarın (3211a ve bX14) gerçek küp mezar olarak isimlendirilen tam bir küp gömmesi mi, yoksa, ölüyü örten kırık küp parçalarından mı oluştukları hafirince anlaşılamamıştır (Von Der Osten 1937: 136; Özgüç T. 1948: dipnot 83). Batı Anadolu Bölgesinde, Kusura'da açığa çıkarılan küp mezarların arasında, küpün ikiye bölünüp ceset üzerine uzunlamasına yerleştirilerek kullanıldığı, "pseudo-pithos=yalancı küp" olarak isimlendirilen üç örnek (Mezar no. 3, 8 ve 11) ve kırık küp parçalarından oluşturulmuş bir örnek (Mezar no. 12) bulunmaktadır (Lamb 1937: 54). Kusura'da açığa çıkarılan gömme küplerinin boyları 1.40 m ilâ 1.00 m arasındadır. Doğu Anadolu Bölgesinde, Pağnik Öreni'nde, Konglomera yüzeyine açılmış mezarlardan birinde, 40 yaşlarında bir erkek iskeleti, kaba seramik parçalarının altından ele geçmiştir (Harper 1971: 91). Tahsin Özgüç, gömme küplerinin kırık ve/veya eksik olmasını, başlangıçta ölülerin eksik ve/veya kırık küplere gömülmüş olabileceklerine değil, bu kapların, cesedin yerleştirilebilmesi için kırılarak kullanılmış ve bu sırada bazı kırık parçaların kaybolmuş olabileceğine bağlamaktadır (Özgüç T. 1948: 24-25, dipnot 83). Erken Tunç Çağında, küp mezar gömme geleneğinin mezarlıklarda yaygın olarak uygulandığı görülen Batı Anadolu Bölgesinde ise gömme amaçlı üretilmiş olan küplerin boyları Karataş-Semayük'te 2.00 m'nin üzerindedir (Wheeler 1974: 418). Yortan (Collignon 1901) ile Babaköy'de (Bittel 1939-1941; Kökten 1949) ise yaklaşık 2.00 m'dir. İç Anadolu Bölgesinde, Alişar'da, çağdaş oturma seviyelerinden gömme küplerine benzer kapların açığa çıkmamış olması, burada ölü gömme amacına yönelik özel kapların üretilmiş olmasına bağlanmaktadır (Bittel 1943: 172; Özgüç T. 1948: 22-23).

gelmiş olabileceği belirtilmiştir. Bu üç mezarın (Mezar no. 6, 13 ve 15) dışında kalan diğer gömme küplerinin herhangi bir şeyle kapatılmamış olduğu anlaşılmaktadır (Woolley ve Barnett 1952: 216)[1].

Hassek Höyük'te görülen alçak gömme tepeciklerini daire şeklinde taşlar çevrelemektedir[2]. Oylum Höyük'te, çakıl döşeli düz bir taban üzerine yerleştirilmiş ve dip kısmında bir delik söve taşı bulunan OYMez. 17'nin gömme küpünün çevresine, boşlukları doldurmak için küçük taşlar yerleştirilmiştir[3].

III.1.1.3.2.5. Ölü ve Yatırılış Şekli

Oylum Höyük'teki küp mezarlara, kadın erkek ayırımı yapılmaksızın erişkinlerle 4 ilâ 7 yaşlarındaki çocuklar gömülmüştür (Uysal 1993: 99-101). Küp gömmeler, birer iskelet içermektedir. Açığa çıkarılmış bu onsekiz küp mezarla sınırlı olarak, şimdilik bir ön-genelleme yapmak için acele davranılmış olmazsa, Oylum'daki küp mezarlara, 4 ve yukarı yaşlardaki her iki cinsiyetten ölüler gömülmüştür.

Gömme küplerinde olduğu gibi, ölülerin yönlendirilmesinde de gelenekselleşmiş bir kural gözlenmemektedir. Doğu-batı yönünde konumlandırılmış beş mezardan (OYMez 4, 8, 10, 13, 14) yalnız birinde (OYMez. 14) iskeletin başı doğuda, diğerlerinde başlar batıdadır. Kuzey-güney yönünde konumlanmış dokuz mezarın (OYMez. 5-7, 9, 12, 15-18) tamamında, iskeletlerin başı kuzeyde açığa çıkmıştır (Tablo 8).

Ölüler, küpün uzun ekseni boyunca, başları küpün dip veya ağız kısmına gelecek şekilde, genellikle eller yüzün önünde olarak ve büzülmüş durumda, sağ veya sol yanları üzerine veya sırt üstü yatırılmışlardır. Çoğu durumda iskeletsel korunma çok yetersizdir (Özgen ve Carter 1991: 261).

---

[1] 500'den fazla mezarın açığa çıkarıldığı Karataş-Semayük'te ise küplerin ağzı kaplar, kırık seramik parçaları ve iri taş dilimleriyle kapatılmıştır (Wheeler 1974: 417). Örneğin, İç Anadolu Bölgesinde Ahlatlıbel (Koşay 1934), Kültepe (Alkım H. 1967: 11), Kuşluca (Çokbanker 1974: 31) ile Alişar'da (Von der Osten 1937: 142, 147, 150, res. 140, 172) ve Batı Anadolu bölgesinde Yortan ile Babaköy'de (Özgüç T. 1948: 17, 21) ve Doğu Anadolu Bölgesinde Malatya-Köşkerbaba Höyük'te (Bilgi 1985: 202; 1986: 145, res. 9) gömme küpleri, aynı zamanda mezar işaretleyicisi olarak da kullanılmış olan taş dilimleriyle kapatılmıştır.

[2] Taş işaretleyici örneklerine, Anadolu'da, Karataş-Semayük'te (Wheeler 1974:417) Alacahöyük'te (Arık 1937: 98, 103-4) ve Kültepe'de (Alkım H. 1967: 11) rastlanmıştır.

[3] Karataş-Semayük ve Alacahöyük'tekiler gibi bir tür işaretleyici değildir.

OYMez. 2, 25-27 yaşlarında bir kadına aittir. Yüz kuzeye bakar şekilde başın, kuzeydoğuda oluşu dışında, ölünün yatırılış durumu anlaşılamamıştır. Kemiklerin çoğu, küpün ağız kısmına ait parçaların bulunduğu mezarın güneybatısından ve mezar eşyasının altından ele geçmiştir (lev. 57).

OYMez. 3'te, gömmenin kuzeybatısından ele geçen ayak parmaklarının dışında, iskelete ait başka kalıntı açığa çıkmamıştır (lev.57).

OYMez. 4, yaşı saptanamamış bir erkeğe aittir. İskelet eklemlerinden ayrılmıştır. Kafatası, küpün ağız tarafının da bulunduğu batı yönündedir. Ölü, doğu-batı yönünde, sol tarafı üzerine büzülerek yatırılmıştır. Az miktarda ele geçen dişlere göre ölünün yüzü, muhtemelen kuzeye bakmaktadır (lev. 59).

OYMez. 7'ye ise 45-50 yaşlarında bir kadın gömülmüştür. İskelet, kafatası kuzeyde ve yüz güneye bakar durumda, beline kadar küpün içinde açığa çıkmıştır. Başlangıçta ölünün, baş küpün dibinde ve dizler karna doğru çekilerek büzülmüş olarak, sağ tarafına yatırılmış olduğu kanısına varılmıştır (lev. 61: 2).

OYMez. 9'da 40-45 yaşlarında bir erkek yüzü doğuya bakar şekilde gömülmüştür. Başı kuzeyde olan ölü, sırtı batı ve bacakları doğu cidarlara gelecek şekilde büzülmüş olarak, kuzey-güney yönünde sol tarafı üzerine yatırılmıştır. Ayak parmakları, küpün güneydoğu kısmındaki kaplar kümesinin altından açığa çıkmıştır. Leğen kemiği ise küpün orta kısmına doğru kaymıştır (lev. 62).

OYMez. 10'da, başı doğuda ve yüzü kuzeye bakan 6.5-7 yaşlarında bir çocuk, doğu-batı doğrultusunda ve büzülerek sol tarafı üzerine yatırılmıştır. Kolları dirsekten bükülmüş ve elleri yüze yakın olarak durmaktadır (lev. 63:2).

OYMez. 11'e, 20-22 yaşlarında bir erkek, başı kuzeybatıda olmak üzere kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda büzülerek sırt üstü yatırılmıştır. İskeletin yüzü yukarıya doğru bakmaktadır. Vücut doğrultusunda uzatılmış sağ kolu, karın bölgesi üzerinde gövdeye çapraz durumdadır. Karna doğru çekilmiş dizleri sol yana yatmıştır. Sol omuz çevresinden, aşırı derecede çürümüş olarak açığa çıkan küçük kemikler, sol elin omuz üzerinde bulunmuş olabileceğini düşündürmektedir (lev. 61:1).

OYMez. 12, 35-40 yaşlarındaki bir erkek mezarıdır. Mezar yetersiz korunmuş olduğundan, ölünün yatırılış durumu saptanamamıştır. İskelet kalıntısı, karıştırılma sonucu bozulmuş olmasına rağmen, nispeten iyi durumda açığa çıkmıştır. Kafatasından, sağlam kalmış olan, sadece, ara boşluğuna bir kaburga kemiği girmiş olan alt çene kemiğidir.

Omurlar eklemlerinden ayrılmıştır. Leğen kemiğinin yakınında, bir diş bulunmuştur (lev. 68: 1).

OYMez. 13'e yaşı ve cinsiyeti saptanamamış olan bir erişkin gömülmüştür. Ölü, baş batıda ve yüz yukarı bakar durumda sırt üstü yatırılmıştır. Bacak kemikleri erimiş olduğundan açığa çıkmamıştır. Bununla beraber, küpün alt kısmında oluşan boşluğun küçüklüğü göz önüne alındığında bacakların, karna doğru çekilmiş olabileceği sonucuna varılmıştır. Sol üst kolun, gövde boyunca uzandığı anlaşılmış, fakat ön kolun durumu saptanamamıştır. Ön kolu leğen kemiği üzerinde çaprazlamasına duran sağ kolun üst kısmı, gövde boyunca uzanmaktadır. Kemikler ezilmiş ve eklemlerinden ayrılmıştır (lev. 63: 1).

OYMez. 14, 19-20 yaşlarında bir kadın gömmesi içermektedir. Doğu-batı yönünde yerleştirilmiş olan iskeletin başı doğuda ve yüzü güneye bakar durumdadır. Eller, yüzün önüne gelecek şekilde dirseklerden ve bacaklar, dizler göğse doğru yaklaşacak şekilde kalçadan bükülmüştür. Kadın sol tarafı üzerine büzülerek yatırılmıştır (lev. 64).

OYMez. 16'nın korunma durumu yeterli olmadığından, iskeletin yaşı ve cinsiyeti saptanamamıştır. Başı kuzeyde olarak kuzey-güney yönünde yerleştirilmiş olan ölü, sırt üstü yatırılmış olmalıdır. Bir bacak kemiğinin, iskeletin sol tarafından açığa çıkış durumuna bakıldığında dizlerinin karna doğru çekilerek yatırılmış olduğu anlaşılmaktadır (lev. 65).

OYMez. 19, 4.5 yaşında bir çocuğa aittir. Çocuk, güneybatı-kuzeydoğu yönünde, başı güneybatıda ve yüzü güneye bakar durumda, bacakları karna doğru çekilerek büzülmüş olarak sağ tarafı üzerine yatırılmıştır. Sol kolu, el yüzün önüne gelecek şekilde, dirsekten bükülmüştür ve sağ eli, sağ dizinin üzerindedir. Dizlerden aşağısı, küpün eksik olan dip kısmında, toprak üzerinde açığa çıkmıştır (lev. 67, res. 20).

OYMez. 5, 6, 8, 15, 17 ve 18'deki iskeletlerin yaşları, cinsiyetleri ve yatırılış durumları, iskelet kalıntıların yetersiz korunmuş olması nedeniyle anlaşılamamıştır. OYMez. 6'da, dişlerin, küpün içinde kuzey taraftaki bir kâsenin içinde açığa çıkışı ile mezar eşyasının konumu göz önüne alınırsa, ölünün, başı kuzeyde olmak üzere, kuzey-güney yönünde yerleştirilmiş olduğu söylenebilir (lev. 60:2). OYMez. 8'de, gömme küpünün dip kısmından ele geçen bakırdan bir boyunluk, ölünün başlangıçta, başı batıda olmak üzere, doğu-batı yönünde yerleştirilmiş olduğuna ve boyunluğun hemen altından ele geçen bakırdan iki bilezik de ellerin, yüzün önünde bulunmuş olmasına yorumlanmıştır (lev. 60:1). OYMez. 17'nin gömme küpünün ortalarından açığa çıkan sadece iki bacak kemiğine ve mezar eşyasının açığa çıkış düzenine bakarak, ölünün düzenleniş durumuna bir yorum getirilmesinin sağlıklı

olmayacağı düşünülmüştür (lev. 66). OYMez. 18'de, bir erişkine ait olduğu anlaşılan bir dişin kuzeyden ve diz kapağı kemiğinin güneyden ele geçmesi, ölünün kuzey-güney doğrultusunda yatırılmış olduğu fikrini vermektedir (lev. 68:2).

MEZAR NO.	SAYI	YAŞ	CİNSİYET	YATIRILIŞ DURUMU	YATIRILIŞ YÖNÜ	BAŞ YÖNÜ	YÜZ YÖNÜ	KORUNMA DURUMU
OYMez. 2	1	25-27	kadın		?	KD	K	yetersiz
OYMez. 3	1							yetersiz
OYMez. 4	1		erkek	büzülmüş	D-B	B	K	yetersiz
OYMez. 5	1							yetersiz
OYMez. 6	1				K-G	K		yetersiz
OYMez. 7	1	45-50	kadın	büzülmüş	K-G	K	G	
OYMez. 8	1				D-B	B		yetersiz
OYMez. 9	1	40-45	erkek	büzülmüş		K	D	
OYMez. 10	1	6.5-7	çocuk	büzülmüş	D-B	B	K	
OYMez. 11	1	20-22	erkek	büzülmüş	KB-GD	KB	yukarı	
OYMez. 12	1	35-40	erkek					yetersiz
OYMez. 13	1			büzülmüş	D-B	B	yukarı	yetersiz
OYMez. 14	1	19-20	kadın	büzülmüş	D-B	D	G	
OYMez. 15	1		erişkin					yetersiz
OYMez. 16	1		erişkin		K-G	K	yukarı	yetersiz
OYMez. 17	1							yetersiz
OYMez. 18	1		erişkin		K-G	K		yetersiz
OYMez. 19	1	4.5-5	çocuk	büzülmüş	KD-GB	GB	G	

Tablo 8. Oylum Höyük küp mezarlarında ölü ve yatırılış şekli.

Oylum Höyük küp mezarları içerdikleri iskeletlerin yaş durumları gözönüne alınarak değerlendirildiğinde, gömme için kullanılan küp ağızlarının ölünün yerleştirilmesine uygun olmadığı görülmektedir. Bu görüş karşısında ölü küpe, küp amaca uygun olarak kırıldıktan sonra yerleştirilmiş ve küpe ait kırık parçalar yerlerine oturtulduktan sonra gömülmüş olmalıdır. OYMez. 10'daki değerli takılar dikkate alındığında, bu mezar sahibinin sosyo-

ekonomik durumu yüksek bir sınıftan olduğu anlaşılmaktadır (lev. 63: 2). Bu açıdan değerlendirildiğinde bu veriler, gömme kabının daha önceden dibi kırık bir küp olma olasılığını azaltmakta, öte yandan, gömme öncesi kırılma olasılığını arttırmaktadır.

Ağız boşlukları yeterince geniş olmayan küplerde, küp ağız boşluğundan giremeyecek büyüklükteki bir cesedin, herhangi bir yolla ceset yumuşak dokularından yeterli miktarda arındırılmadıkça veya parçalanmadıkça, küpte yeterli bir boşluk açılmadan küpün içine sokulabileceği olası değildir. Ayrıca, konu kapsamındaki araştırmada bu yönde ne bir bulguya, ne de bir yoruma rastlanmamaktadır.

Karkamış'taki Mezar no. 6 ve 13'te, iskeletlerin kafatasları yukarda ve gövde kemikleri aşağıda olarak açığa çıkmıştır. Bu küplerin üst kısımlarının kırık olduğu belirtilmektedir (Woolley ve Barnett 1952: 216). Ölülerin, gömme küplerine nasıl yerleştirilmiş olduğundan söz edilmemiştir. Bu iki küp mezarda cesetler, çömlek mezarlarda olduğu gibi, önce ayaklarından sokularak çömeltilmiş şekilde yerleştirilmiş olabilir. Erişkin bir erkek iskeleti içerdiği bildirilen Mezar no. 6'ya ait gömme kabından, önce üstte diklemesine duran kafatası, arkasından aradaki kaburgalar, sonra da alttaki kemikler açığa çıkarılmıştır (Woolley ve Barnett 1952: 216).

Karkamış Mezar no. 10'a ait gömme kabının ne büyüklüğüne ne de küpün mezar çukuruna yerleştirilme durumuna değinilmemiştir. İskelet, kafatası doğuda olarak sol tarafına büzülmüş durumda gömülmüş bir erişkine aittir (Woolley ve Barnett 1952: 216). Cesede bir yön ve yatış durumunun verilebilmesi için küpün yeterince büyük olması gerekmektedir. Gömme kabı yeterince büyük değilse, gömme kabının, mezar çukuruna yatay ile dikey arasında bir açıda yerleştirilmiş olması gerekmektedir. Bu bakış açısından Mezar no. 10'a ait gömme kabı ya yeterince büyük ya da, dikey olarak yerleştirilmemiş olmalıdır.

Karkamış Mezar no. 14'te, gömme kabı mezar çukuruna diklemesine yerleştirilmiştir. Yaşlıca bir erkeğe ait iskelet, sağ kol gövdeye çapraz ve el çenenin altında olarak, sol tarafına büzülmüş durumda açığa çıkmıştır. Kafatasının açığa çıkış durumuna değinilmemiştir (Woolley ve Barnett 1952: 216). Gömme küpü diklemesine yerleştirilmiş olan bu mezardaki ölüye ilişkin düzenleme, mezar çukuruna yanlamasına yerleştirilmiş küp gömmelerindeki durumu anımsatmaktadır.

Karkamış Mezar no. 2'ye ait gömme kabının sadece iki büyük kemik içermiş olduğu bildirilmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 215). Eski zamanlarda karıştırılmış olan Mezar no.

15'e ait gömme kabından, sadece, kaburga ve köprücük kemikleri ele geçmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 216).

Hassek Höyük'teki mezarlıktaki küp gömmelerden gelen iskelet kalıntıları üzerinde çalışan Prof. G. Ziegelmayer ve F. Parsche, kemiklerin kötü korunmuş olması nedeniyle iskeletlerin yaşları ile cinsiyetlerini ve iskeletlerle buluntular arasındaki bireysel bazda aidiyet ilişkilerini saptayamamışlardır (Behm-Blancke 1984: 58). Yerleşim içinden açığa çıkarılan küp mezarlara, hem çocuklar hem de erişkinler gömülmüştür (Behm-Blancke 1981: 108). Kemiklerin kötü durumlarının gözleme izin verdiği ölçüde ölüler, sağ veya sol taraflarına, başları gömme kaplarının ağız kısmında ve büzülerek yatırılmışlardır (Behm-Blancke 1984: 57; Behm-Blancke 1981: 108).

Hassek Höyük'teki ölüler de, ağız çapları 27-30 cm arasında değişen dar boyunlu küplere gömme küpleri kırıldıktan sonra gömülmüşlerdir. Küp gömme için yeterli bir açıklık verecek şekilde bir tarafından kırılmış ve parça veya parçalar kaldırıldıktan sonra ölünün gömülmüş olabileceği sonucuna varılmıştır (Behm-Blancke 1984: 57).

Henüz ayrıntılı olarak yayınlanmamış olan Titriş Höyük'te, büyük küplere erişkinler gömülmüştür (Algaze ve diğerleri 1992:38, 39).

III.1.1.3.2.6. Mezar Eşyası ve Düzenleri

Oylum Höyük'te mezar eşyasından, yiyecek ve içecek cinsinden sunulara özel seramikler gömme kaplarının içinden ve/veya ağzına yakın olarak dışından; iğne, boyunluk, bilezik, küpe gibi takılarla kama, balta gibi silâhlar, gömme kaplarının içinden ele geçmiştir.

OYMez. 2-5, 7, 10, 12, 14, 16 ve 17'de mezar eşyası, gömme kaplarının hem içinden hem de dışından ele geçmiştir (lev. 57-59, 61:2; 63: 2; 64; 65; 66)

OYMez. 2'de (lev. 11-13, 57-58) ayaklı bir kap (no. 7), bir kâse (no.6) ve "u" şekilli büyük bir bardak (no. 8) mezarın güneybatısından ve gömme küpüne ait kırık parçaların altından ve üstünden ele geçmiştir. Bu buluntulardan yaklaşık 1 m mesafede, mezarın kuzey kenarına bitişik beyaz sıvalı küçük bir çukurdan (Özgün Kısım 26), içinde geniş ağızlı bir çömlekçik (no.3) bulunan ağız kenarından üçgen-raf tutamaklı bir pişirme kabı (no.1), geniş ağızlı bir şişe (no. 5) ve minyatür bir küp (no. 2) açığa çıkmıştır.

OYMez. 3'te (lev.11, 57-58), mezarın güneybatısında ve gömme kabının dışından sadece geniş ağızlı bir çömlekçik (no.4) bulunmuştur.

OYMez. 4'te (lev. 14-15, 59), gömme kabının ağzına yakın olarak dışından ele geçen mezar eşyasını, geniş ağızlı bir çömlekçik (no.9), "tepesi kesik konik" şekilli bir bardak (no. 3) ve bu bardakla ağzı kapatılmış bir şişe (no.4) ile sözü edilen bu kapları örten bir kâse (no. 2) oluşturmaktadır. Bu kap kümesi, yanlardan iki taşla desteklenmiştir. Gömme kabının içinden de, küpün kuzey cidarı ile iskelet arasında göğüs hizasından, tunçtan üç bağlamalı iğne (no.7-8,10) ile bunlardan birinin (no.10) yakınından, tunçtan bir boncuk (no.11); ellerin olması gereken yerden, bir alabastron şekilli şişe (no. 5) ve bir kâse (no.1) ile bükülmüş olan sağ bacağın dizi çevresinden geniş ağızlı bir çömlekçik (no.6) ele geçmiştir. Açığa çıkan tunçtan nesneler, ölünün giysi ile gömülmüş olduğunu göstermektedir.

OYMez. 5'te (lev. 16), gömme kabının dışından ve güney açma duvarında -2.38 m'de gelen mezar eşyası, ayaklı bir kadeh (no. 1), bir şişe (no.3), yivlerle bezemeli bir bardak (no.6) ile bu bardağın kapak olarak kullanıldığı başka bir şişe (no. 5) ve bir alabastron şekilli şişedir (no. 4). Küpün içinden ise, boyalı "tepesi kesik konik" şekilli bir bardak (no. 2) açığa çıkmıştır.

OYMez. 7'de (lev. 18, 61: 2), gömme küpünün içinden ele geçenler, bir çömlek (no. 3), bir şişe (no.5), bir kâse (no. 1) ve tunçtan bir bağlamalı iğnedir (no.4). Gömme küpün dışından ise, küpün ağzının yakınından, "u" şekilli yivli bir bardak (no. 2) açığa çıkmıştır.

OYMez.10'da (lev. 23-24, 63:2), gömme küpünün dış tarafında, ağzın önünde ve uzun ekseni boyunca bir sıra halinde bulunan mezar eşyası, en uzaktakinden küpün ağzına doğru, bir ayaklı kadeh (no.17), bir üç-ayaklı kap (no.11) ve bir şişeden oluşmaktadır (no.12). Gömme kabının içinde, alında altın bir diadem (no. 8); ağza yakın olarak yüzün önünde bir kâse (no.15); ve bu kâsenin (no. 15) içinde, boyundaki bir kolyeden düşmüş olması muhtemel biri gümüşten, diğeri kırmızımsı akikten iki boncuk (no.7a-b) ile boyun veya omuzdan düşmüş olması muhtemel iki tunç iğne (no. 9a-b, 10) bulunmaktadır. Boyun bölgesinde, gümüşten bir iğne (no. 16), beş adet silindir mühür (no. 1-5) ve siyah-beyaz renkte boncuklardan bir kolye dizisi (no.6) ile çenenin altında olan sol kolda ve dirsekten bükülerek yüze doğru uzanmış sağ kolda bakırdan birer bilezik (no.13-14) ele geçmiştir.

Karıştırılmış olarak -3.55 m ilâ -3.65 m arasında açığa çıkmış olan OYMez. 12'nin (lev. 25b), hemen üzerinden, bir çömlek ele geçmiştir. İskelet kalıntısı ile karışık olarak da, iki kadeh ayağı (no.2-3) ve bir parfüm şişesi (no.1) bulunmuştur.

OYMez. 14'te (lev. 28, 64) gömme küpünün dışından, kafatasının kuzeyinden ve 15 cm yukarısından, bir üç-ayaklı kap (no. 1); kafatasının hemen yukarısından, yarıya yakın bir tarak kabuğu parçası ve küpün güneybatısından, koyun veya keçi kemikleri (no. 5) açığa çıkmıştır. Küpün içinden, göğüs üzerinde bir çift tunçtan bağlamalı iğne (no. 2-3), sol omuz hizasında başka bir tunçtan bağlamalı iğne (no.4), alt çene altında fayans (?) boncuklardan bir kolye dizisi (no.7) ve sol ön kolun kuzey tarafından bir başka bir tarak kabuğu (no.6) ele geçmiştir.

OYMez. 16 'da (lev. 29, 65), akıtacaklı bir kap (no.2) dışındaki mezar eşyası, gömme küpünün (no. 7) içinden ele geçmiştir. Kafatası ile kabın ağzı arasından, bakırdan bir tel (no.4); boyun omurları çevresinden, bakırdan bir boncuk (no.11) ve kırık bir tel parçası (no.5); ellerin bulunduğu tahmin edilen küpün ortalarında, doğu cidarın yakınından, bakırdan iki bilezik (no.6), kırık bir şişe (no.8) ve kırık bir kâse (no.10); orta kaburgalar çevresinden, yivlerle bezemeli "u" şekilli kırık bir bardak (no.9) ile ayakların bulunduğu tahmin edilen dibe doğru, halhal olduğu tahmin edilen bakırdan iki tel parçası (no.3) ve bir alabastron şekilli şişe (no.1) ele geçmiştir.

OYMez. 17'nin (lev. 30-35, 66) gömme küpünün dışında, kabın kuzeyde olan ağzına yakın taşlardan batıda bulunan ikisinin üst ve yanlarından ele geçen mezar eşyasını, "tepesi kesik konik" şekilli bir bardak (no.24), iki adet üç-ayaklı kap (no. 35-36), geniş ağızlı bir çömlek (no. 26), beş şişe (no. 29, 30, 37-39), "u"şekilli üç bardak (no. 25, 27- 28) ile bir kâse (no.23) oluşturmaktadır. "u" şekilli bardaklardan ikisi (no. 27-28), şişelerden ikisine (no.29 ve 39) kapak olarak kullanılmıştır. Gömme küpünün içinde, kabın omuz altı hizasında ve ağız kısmının altından, beşi bağlamalı (no. 4b, 5a-c ve 6) ve ikisi normal (no. 3, 4a) tunçtan toplam yedi iğne, gümüşten iki küpe (no.12-13) ve bakırdan bir bilezik (no.15); kabın omuz altından bir şişe (no.31) ve bir üç-ayaklı kap (no.36); kabın dip kısmından, çoğu kümelenmiş olarak bir arada, bakırdan bir boyunluk (no.1), tunçtan bir iğne (no.2), dört şişe (no.7, 32-34), akıtacaklı bir kap (no.8), "u" şekilli iki bardak (no. 9-10), bakırdan iki bilezik (no.11, 14), dört kâse (no.16-18, 20), iki alabastron şekilli şişe (no.19, 22) ve bir çömlekçik (no. 21) ele geçmiştir.

OYMez. 18'de (lev. 36, 37, 68: 2), mezar eşyası gömme kabının içinden ele geçmiştir: gömme kabının ağızına yakın olarak bir kâse (no. 1); oval ağızlı dikey kulplu bir testi (no. 13); bir şişe (no.14); "u" şekilli bir bardak (no.15); akıtacaklı bir kap (no. 16) ve geniş ağızlı bir çömlek (no.17); gömme kabının dip kısmından, ikisi bağlamalı (no. 8, 12) ve biri normal (no.6) tunçtan üç iğne; oksitlenme sonucu toz haline dönüşmüş tunçtan bir nesne kalıntısı (no. 21); hepsi bir arada olarak, gümüşten iki küpe (no. 2, 7), gümüşten küçük iki yüzük (no.3, 5),

bakırdan bir halka (no.4), tunçtan üç bağlamalı iğne (no. 9-11), tunçtan bir iğne parçası (no.18), koyun veya keçiye ait hayvan kemikleri (no.19) ve gümüşten bir nesnedir (no. 20).

OYMez. 13'te (lev. 63: 1) gömme küpünün üzerinden, toprak dolgu içinden ele geçen yanmış bir kavkı dikkate alınmazsa ve OYMez. 6, 8, 9, 11,13, 15, 18 ve 19'da mezar eşyaları, gömme küplerinin içinden ele geçmiştir (lev. 60: 2; 60:1; 62; 61:1; 63:1; 68:2; 67).

OYMez. 6'da (lev. 17, 60: 2) mezar eşyasını, küpün kuzey kısmında bir arada olarak, dişlerin içinde bulunduğu bir kâse (no.1); dişlerin konumuna göre ve olasılıkla, iskeletin göğüs bölgesinden tunçtan iki bağlamalı iğne (no.4-5); dişlerin içinde bulunduğu kâse ile bağlamalı iğnelerin arasından başka bir kâse (no. 2); bir şişe (no.6) ile küpün ortalarından geniş ağızlı bir şişe (no. 3); kırılmış bir şişeye ait parçalar (no.7) oluşturmaktadır.

OYMez. 8'de (lev. 19-20, 60: 1) mezar eşyası, çoğunluğu bir arada ve gömme küpünün dibinden ortalarına doğru olarak, bakırdan bir boyunluk (no. 5a-b); gümüşten bir yüzük (no. 11); tunçtan en az onüç adet çeşitli boyda bir iğneler kümesi (no. 6-16); iki bilezik (no. 2,4); tunçtan ve fayanstan (?) iki silindir mühür (no. 9-10); boyunluğun konumuna göre ve olasılıkla göğüs bölgesinden tunçtan bir iğne (no.17); bir kâse (no.1) ile mercimek gövdeli bir şişedir (no. 3a-b).

OYMez. 9'da (lev. 21-22, 62) mezar eşyalarını, küpün ağız kısmından dibine doğru, dizlerin bulunduğu çevreden geniş ağızlı bir çömlekçik (no.9); küpün doğu cidarını takiben, kısa akıtacaklı bir kabı (no.5), geniş ağızlı iki çömlekçiği (no. 7-8) ve iki alabastron şekilli şişeyi (no. 10-11) içeren bir kaplar kümesi; küpün ortalarında, leğen kemiğinin altından bir kâse (no. 6) ve üzerinden tunçtan bir bağlamalı iğne (no. 3); leğen kemiğinin kuzeyinde, ellerin olduğu yerden tunçtan bir bilezik (no. 4); küpün batı cidarına yakın olan alt çene üzerinden bir boyunluk (no. 1) ile tunçtan bir bağlamalı iğne (no. 2) oluşturmaktadır.

OYMez. 11'den (lev. 25a, 26; 61:1) mezar eşyası olarak, küpün ağız kısmından dibine doğru, kafatası ile küpün batı cidarı arasından geniş ağızlı bir şişe (no. 4) ve doğu cidarı arasından bir alabastron şekilli şişe (no. 5), doğu cidara yakın olarak sol omuz üzerinden bakırdan bir iğne (no.7) ve bitişiğinden bir kâse (no.1), batı cidara yakın olarak leğen kemiği çevresinden bir çömlekçik (no. 3), doğu cidarla bacak kemiklerinin arasından bir şişe (no. 6) ve leğen kemiği ile küpün dibe yakın batı cidarı arasından bir kâse (no. 2) ele geçmiştir.

OYMez. 13'de (lev. 27; 63: 1) toprak dolgu içinden ve gömme küpünün üzerinden ele geçen yanmış bir kavkı dikkate alınmazsa, mezar eşyası, gömme küpünün (no. 11) içinden açığa çıkmıştır. Gömme kabının ortalarından, küpün kuzey cidarı ile sol kol arasından bir

MEZAR NO.	SERAMİK	METAL	TAŞ	DİĞER
OYMez. 2	8 kap-kacak			
OYMez. 3	1 kap-kacak			
OYMez. 4	7 kap-kacak	3 tunç iğne, 1tunç boncuk		
OYMez. 5	5 kap-kacak			
OYMez. 6	5 kap-kacak	2 tunç iğne		
OYMez. 7	4 kap-kacak	1 tunç iğne		
OYMez. 8	2 kap-kacak	1 bakır boyunluk, 14 tunç iğne, 2 bakır bilezik, 1 gümüş yüzük, 1 tunç silindir mühür		1 fayans silindir mühür
OYMez. 9	6 kap-kacak	2 tunç iğne ve 1 tunç bilezik, 1 tunç boyunluk		
OYMez. 10	4 kap-kacak, boncuklardan bir kolye dizisi	1 altın diadem, 3 tunç iğne, 1 gümüş iğne, 1 gümüş boncuk	1 kırmızımsı akikten boncuk	fildişinden 5 silindir mühür
OYMez. 11	6 kap-kacak	1 bakır iğne		
OYMez. 12	4 kap-kacak			
OYMez. 13	7 kap-kacak	1 tunç kama, 1 kurşun halka, 1 bakır iğne		
OYMez. 14	1 kap-kacak	2 tunç iğne, 1 tunç iğne		koyun/keçi kemikleri ve tarak kabukları
OYMez. 15	2 kap-kacak	1 tunç iğne	1 balta	
OYMez. 16	5 kap-kacak	1 bakır boncuk, 2 bakır bilezik ve 2 tel parçası ve 1 bakır halhal (?)		
OYMez. 17	28 kap-kacak	1 bakır boyunluk, (enaz 13adet) tunç iğne ve 3 bakır bilezik, 2 gümüş küpe		
OYMez. 18	5 kap-kacak	9 bakır iğne, 2 gümüş yüzük, 2 gümüş küpe, 1 bakır halka, 7 tunç iğne, 1 tunç toz halinde nesne		koyun ve keçi kemikleri
OYMez. 19	4 kap-kacak			

Tablo 9. Oylum Höyük küp mezarındaki mezar eşyası ve düzenleri.

kama (no. 8) ve küpün güney cidarına yakın olarak leğen kemiği çevresinde, bir arada bulunan geniş ağızlı iki çömlekçik (no.3, 5) ve bu çömlekçiklerin kapakları olarak kullanılmış olan "tepesi kesik konik" şekilli iki bardak (no.7, 6) ve iki kâse (no.1 ve 2) ile geniş ağızlı bir

çömlek (no.4) ve, ayrıca kurşundan (?) bir halka (no.10) ve bakırdan bir iğne (no.9) ele geçmiştir.

OYMez. 15'teki mezar eşyası, bir tunç iğneden (no. 3), bir taş baltadan (no.4) ve "u" şekilli iki büyük bardaktan (no. 1 ve 2) oluşmaktadır.

OYMez. 19'dan (lev. 38, 67), iskeletin ayaklarının bulunduğu yerden boğa başı şeklinde akıtacaklı bir kap (no. 4) ile büyük bir kâse (no. 1); ellerin önünden, geniş ağızlı bir çömlekçik (no. 2) ve ayakları boğa ayağı şekilli olan bir üç-ayaklı kap (no.3) ele geçmiştir.

Oylum küp mezarlarının tamamından, seramik ele geçmiştir. Bunların seramik sayısal içerikleri, 1 (örneğin OYMez. 3 ve 14'te) ilâ 28 adet (örneğin OYMez. 17'de) arasında değişmektedir. OYMez. 2, 3, 5, 12 ve 19'da ise metal, taş ve diğer malzemeden şahsî mezar eşyası bulunmamıştır. Oylum Höyük'te açığa çıkarılmış küp mezarlar arasında en zenginleri., mezar eşyasının miktarı bakımından OYMez. 17, mezar eşyasının değeri bakımından ise, OYMez. 10'dur (Tablo 9, Ek 1-6).

OYMez. 17'den gelen mezar eşyasını yirmisekiz adet seramik ve ondokuz adet metal takı oluşturmaktadır. Mezar eşyası, gömme küpünün hem içinden, hem de ağız tarafının dışından ele geçmiştir. Şişe, alabastron şekilli şişe, kâse, bardak, çömlekçik, akıtacaklı kap ve üç-ayaklı kaptan oluşan seramik mezar eşyası büyük bir çeşitlilik sunmaktadır. Boyunluk, bilezik ve küpe ile iğneler içeren metal takılar ölünün giysili gömülmüş olduğunu göstermektedir (Tablo 9).

Bir çocuğa ait olan OYMez. 10'da (lev. 63: 2), ölünün alnında, bir kumaşa veya deriye tutturulması için iki delikli altından bir diadem; muhtemelen sol elinin de bulunmuş olduğu boynunun çevresinde, bakırdan bir bilezik; gümüşten bir tele/iğneye bitişik olarak sert diş dokusundan/fildişinden beş silindir mühür; biri gümüşten, biri kırmızımsı akikten ve diğerleri siyah-beyaz renkte seramik hamurundan yapılmış boncuklardan oluşan bir kolye dizisi ele geçmiştir (lev.23, 24). E. Özgen (1993: 468), mühürlerin boyunda evladiyelikler olarak boncuk gibi taşınmış olabileceğini bildirmiştir. Omuz veya boyun çevresinden düşmüş olması muhtemel tunçtan üç iğne, giysiden gelmiş olmalıdır. Sağ kolunda bakırdan bir bilezik bulunmuştur. Mezardan çıkan değerli takılar göz önüne alınırsa ölünün, ekonomik, sosyal ve/veya politik ayrıcalığı bulunan biri olabileceği; böyle birinin, rastgele veya kullanım dışı bırakılmış eski ve/veya kırık bir küpe yerleştirilebilmiş olmasının, mantığa aykırı düşeceği açıktır. Bu durum da, dip kısmı kırılarak kullanılmış olduğu ileri sürülen gömme küpünün,

ölünün yerleştirilebilmesi için yeterli bir açıklığın sağlanması amacıyla gömme öncesi kırılmış olması var sayımına kuvvet kazandıracak özellikte değerlendirilebilir. Bu mezar örneği, Erken Tunç Çağı Oylum toplumunda çocukların, erişkinler kadar kabul gördüklerini göstermektedir.

Oylum Höyük küp mezarlarındaki (örneğin OYMez. 4 ve 5'te) bazı şişeler "tepesi kesik konik" ve (örneğin OYMez. 17'de) bazısı "u" şekilli bardaklarla; (örneğin OYMez. 13'te) geniş ağızlı çömlekçikler "tepesi kesik konik şekilli" bardaklarla ve bazı alabastron şekilli şişeler de, kilden tıpalarla kapatılmıştır (Özgen ve Carter 1991: 262). Mezar eşyası grubundan olan bu kapların ağızlarının kapatılmış olarak ele geçmiş olması ve özellikle kâse ile şişelerin ağız ve ellere yakın olarak yerleştirilmiş bulunmaları, başlangıçta bunların, yiyecek ve içecek cinsinden sunular içermiş olabilecekleri olasılığını arttırmaktadır.

Onsekiz küp mezarın onikisinden (OYMez. 3, 6-11, 13-15, 17-18), tunç veya bakırdan ve gümüşten yapılmış, bir kısmı başlı-bağlamalı ve bir kısmı başlı olan iğneler ele geçmiştir. Bu iğnelerin kefenden ziyade giysilere ait olabileceği bilezik veya boyunluk gibi diğer takıların iskeletler üzerinde in situ ele geçmiş olması da desteklemektedir. Bu durum göz önüne alındığında, iğnelerin çoğunlukla omuz veya göğüs çevresinden (OYMez. 4, 6, 8, 9, 10, 11, 14 ve 18'de) ele geçmesine getirilebilecek yorum, olsa olsa bu iğnelerin giysi parçalarının tutturulmasında kullanılmış olabileceğidir.

Kadınlara ait olduğu saptanan OYMez. 2, 7 ve 14'ten, iğne dışında takı bulunmamıştır. Buna karşın, 40-45 yaşlarında bir erkeğe ait olduğu saptanan OYMez. 9'dan, tunçtan 2 iğne, 1 bilezik ve 1 boyunluk ele geçmiştir. Bu başlangıç aşamasında, bir genelleme yapmaya yeterli olmamakla beraber, şimdilik ve mevcut bu saptamalar ışığında, Erken Tunç Çağında Oylum Höyükteki erkeklerin toplum içinde kadınlardan daha itibarlı oldukları görülmektedir. OYMez. 13'ten, tunçtan bir kamaya ilâveten bir kurşun halka ile bakırdan bir iğne ve OYMez. 15'ten de taştan bir balta ve ayrıca tunçtan 1 iğne ele geçmiştir. Bu iki mezardaki ölüler, beraberlerinde ele geçen silâhlar nedeniyle erkek gömmeleri olmalıdır.

Mezar eşyalarındaki zenginlik gözönüne alınırsa, OYMez. 8, 9, 16 ve 18'deki ölülerin de, OYMez. 10 ve 17'dekiler gibi, sosyo-ekonomik açıdan durumlarının yüksek olduğu söylenebilir.

Karkamış'taki ve Hassek Höyük'teki küp mezarlara ilişkin verilmiş olan bilgiler dahilinde mezar eşyalarının nitelik ve niceliği gözönüne alınarak bir değerlendirme

yapıldığında, sözü edilen bu küp mezarların, sosyo-ekonomik durumları yüksek olmayan halktan kişilere ait olduğu sonucu çıkmaktadır.

Karkamış'taki Mezar no. 2, 6 ve 10'da, mezar eşyası ele geçmemiştir (Woolley ve Barnett 1952: 215-216). Mezar no. 13'ün gömme kabının hemen dışında ve güneybatısında bir bardak (Woolley ve Barnett 1952: lev. 57c 2 türünden) ile gömme kabının altından bir kâse (lev. 58b.3 türünden) açığa çıkmıştır. Mezar no. 14'te, şampanya kadehi türünde dört kap bulunmuştur (Woolley ve Barnett 1952: 216).

Hassek Höyük'teki küp mezarlardan, çoğunlukla çark yapımı olan ayaklı kaplar ele geçmiştir (Behm-Blancke 1984: 57, şek. 16: 1, 2; lev. 13). Bu seramiğe göre, mezarlar, Erken Tunç Çağı I'in sonu ile Erken Tunç Çağı II'nin arasında ve göreceli olarak tarihlendirilmiştir (Behm Blancke 1984: 57, 58). Saklı astarlı seramik türünden kaplar (Behm-Blancke 1984: 58, şek. 16: 4) ve kaidesi kırılmış ayaklı bir bardak da mezar eşyaları olarak ele geçmiştir (Behm-Blancke 1984: 58, şek. 16: 6).

Hassek Höyük Mezarlığında açığa çıkan küp mezarlar, metal eşya bakımından zengindir. Yaklaşık 50 adet olan bu madenî mezar eşyasını, giysi iğneleri yanında, tunçtan bir bıçak, yassı bir balta, bir bilezik, bir saç spirali, bir kalem keski ile değişik boncuklar, bir kurşun topuz başı oluşturmaktadır. Ayrıca, Mezar no. 70'ten, tunç-kurşundan yapılmış bir silindir mühür de ele geçmiştir. Bunlara ilâveten, taştan boncuklar, delinmiş salyangoz kabukları, kemer veya giysiye dikilmiş olmaları gereken delikli kemik levhalar açığa çıkmıştır (Behm-Blancke 1984: 58). Bunlar, Hassek Höyük'te ölülerin, giysili gömülmüş olduklarına işaret etmektedir.

Hassek Höyük'teki iskeletlerin yaşı ve cinsiyetleri saptanamamıştır. Ayrıca hangi buluntunun hangi iskelete ait olduğu konusunda da bir bilgi verilememiştir. Bununla beraber, Hassek Höyük'te, yerleşim yerindeki ve mezarlıktaki buluntular gözönüne alınarak yapılan tek tespit, silâhların yalnız erkek mezarlarından ele geçmiş olmasıdır (Behm-Blancke 1984: 58).

Bir kadına ait ve iyi korunmuş olan Mezar no. 14'de, alışılagelmiş mezar eşyaları ele geçmiştir (Behm-Blancke 1984: Şek. 10: 1). İskeletin göğüs bölgesinde, birbirine paralel iki adet küre başlı giysi iğnesi, alın ile diz kapağı arasında ayaklı küçük bir kap bulunmuştur. Bu mezardan, farklı olarak, dikdörtgen şeklinde basit geometrik desenlerle bezenmiş, ortası delik bir damga mühür ele geçmiştir.

Hassek Höyük tepesinin batı yamacında açığa çıkarılan ve bir kız çocuğuna ait olduğu sanılan Mezar no. 2'de, bakırdan bir giysi iğnesi; beyaz, yeşilimsi ve kırmızımsı kireç taşından boncukların oluşturduğu bir boncuk dizisi; uzunlamasına delinmiş kırmızı ve beyaz dikdörtgen levhalar; saydam, damla biçimli taşlar ve yelpaze biçimli, ortası delinmiş ve kenarı çentiklenmiş kireç taşından pandantifler ele geçmiştir (Behm-Blancke 1981: 105).

III.1.2. BASİT MEZARLAR VE ÖLÜ GÖMME GELENEĞİ

Bazı yayınlarda toprak mezar olarak söz edilse de, yöntemsel sadeliği de anımsatan deyimiyle basit mezar, bilinen en eski ve en yaygın mezar türüdür. Diğer mezarlara göre daha yaygın kullanımı, yapım tekniğinin basitliğinden kaynaklanmaktadır[1].Varlığını uzun süre sürdürmüş olan bu mezarlar açığa çıktıkları her yerde, birbirlerinden ayrı ve müstakil olarak doğmuş olabilir (Özgüç T. 1948: 13).

III.1.2.1. Erken Tunç Çağı Öncesi Basit Mezar Ölü Gömme Geleneği

Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki Çayönü'nünde, bu yerleşimin Esas Evresine (Seramiksiz Neolitik Çağa) tarihlenmiş yüzelli basit mezar, evlerin tabanları altından açığa çıkmıştır (Çambel ve diğerleri 1990: 71).

Tell el Cüdeyde'de, JK3 Açmasından açığa çıkarılan üç çocuk mezarı, Amuk geç Safha B'ye veya erken Safha C'ye tarihlendirilmiştir (Braidwood ve Braidwood 1960: 136) . Mezar no. xS18 ve xS19, açmanın doğu duvarının yakınındaki Taban 22'ye ait bir "Libn" duvarının altından; Mezar no. xS20 ise açmanın doğu merkezi bölümünden, Taban 22 ile 23 arasındaki yıkıntı dolgusunun içinden açığa çıkmıştır. Yetersizce korunmuş olan Mezar no. xS18 ve xS19, duvardan önce yapılmış olmalıdır (Braidwood ve Braidwood 1960: 135-136). Mezar no. xS18'de ölü, yüz kabaca kuzeydoğuya bakar durumda, güneydoğu-kuzeybatı yönünde

---

[1] Kurt Bittel (1943: 171), "topraktan mezar dediğimiz en basit mezar gömme tarzı, cesedi az veya çok derin bir çukura, yahut yüksek bir kaya oyuğunun derinliklerine koymaktan ibarettir" demektedir. Bittel'ın, kaya oyuğunun derinliklerine yapılan gömmeleri toprak mezar gömmeleri arasında görmesine karşın Tahsin Özgüç (1948: 14), kaya oyuklarında yapılmış bu tür mezarları "kaya oyuğu ve kaya aralığı mezarları" olarak ayrı bir başlık altında işlemiştir. Her iki görüşteki ortak nokta, amacın doğası gereği düzlükte zorunlu bir çukur açılması yapay sayılmazsa, ölünün doğal ortamda ve en kolay ve güven verecek şekilde bir çukura derince gömülmesidir. Mezar çukuru açmaktansa, bir kaya oyuğunu veya yarığını kullanmanın, belki de, daha pratik olabileceği görülebilir. Bu açılardan da yaklaşıldığında, kullanılması düşünülen basit mezar deyiminin uygunluğu daha iyi anlaşılabilmektedir.

E. Strommenger (1957-71: 581), ölünün toprağa yerleştirilip üzerinin toprakla örtülmüş olanlarını, "basit toprak mezar" olarak ve tabanı hasırla kaplanmış olan veya ölünün hasıra sarılmış olduğu mezarları, "hasır mezar" olarak ayırdığı toprak mezarlara, "kuyu mezarları" da dahil etmiştir. Bu tez çalışmasında kuyu mezar türünde görülen mezarlar, "Oda Mezar Ölü Gömme Geleneği" başlığı altında ele alınmıştır.

Bittel (1943: 171)'ın daha isabetli olabileceği düşünülen, "ölülerin hiç olmazsa bez içerisine sarıldığını yahut kumaşlarla örtülmüş bir yere yahut hasır üzerine yerleştirildiğini kabul edebiliriz" ifadesi karşısında, Eva Strommenger'in "hasır mezar" olarak adlandırdığı basit mezar türüne katılmak zordur.

yatırılmıştır. Kafatasının altında, sert diş dokusundan veya boynuzdan yapılmış kırık bir damga mühür bulunmuştur (Braidwood ve Braidwood 1960: 135, şek. 101: 4; lev. 79 D solda). Mezar no. xS19'da ölü, kollar leğen kemiğinin altına uzatılmış ve dizler bedenle bir dik açıyı iyice geçecek kadar çekilmiş olarak, sağ tarafı üzerine tam büzülerek yatırılmıştır (Braidwood ve Braidwood 1960: 135, lev. 79 D sağda). Sağ dizin hemen yukarısından, koyu yüzlü açkılı seramik türünden kırılmış bir kap ele geçmiştir (Braidwood ve Braidwood 1960: 135, şek. 74: 3). Kafatası ezilmiş olarak açığa çıkan Mezar no. xS20'de ölü, yaklaşık kuzeydoğu-güneybatı yönünde, sol tarafı üzerine büzülmüş olarak yatırılmıştır. Ölü, mezar eşyası açısından oldukça iyi donatılmıştır (Braidwood ve Braidwood 1960:135-6, lev. 79 G, H). Koyu yüzlü açkılı seramik türünden bir çömlek (Braidwood ve Braidwood 1960: şek. 81: 2), kafatasının arkasında, tepe hizasında bulunmuştur. Sol yanağın altından elliiki adetlik bir boncuk grubu (x4916) (Braidwood ve Braidwood 1960: şek. 100: 6-9); çenenin önünden, kemikten bir palet (Braidwood ve Braidwood 1960: şek. 103: 5) ve leğen kemiği çevresinden taş bir kâse (Braidwood ve Braidwood 1960: 136, şek. 96: 5) ele geçmiştir.

Tell Kurdu'da, I Açmasının ortalarından, yüzeyden 5.5 m aşağıdaki çocuk gömmesi Mezar no. KS 1, Amuk Safha D'ye verilmiştir. Ölü, yüzü göğse bakar ve bacaklar diklemesine tam büzülmüş durumda, kuzeydoğu-güneybatı yönünde yatırılmıştır (Braidwood ve Braidwood 1960: 174, lev. 79 E).

Gedikli-Karahöyük'te Amuk E ve F Safhalarına (Geç Kalkolitik Çağ'a) tarihlendirilen Kat III k'da, taban altından Mezar no. A_1-SK4-6; Kat III k ile III l'ye ait kalıntı dolgusunun içinden, Mezar no. SK8-16 açığa çıkmıştır (Allkım U. 1967a: 5, res. 2; 1968a: 408). Mezar eşyası bulunmayan ve iskelet kalıntıları yeterince korunmamış olan Mezar no. A_1-SK 4'te ölü, kolları göğüs hizasında kıvrılmış ve bacakları çekilmiş olarak güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda, sol yanına yatırılmıştır. Mezar no. A_1-SK 5'te ölü, elleri, kıvrık dizlerinin üzerinde ve yüzü, güneye bakar durumda kuzeybatı-güneydoğu yönündedir. Ezilmiş kafatasının altından, bej renkli bir kâse ele geçmiştir. Mezar no. A_1-SK 6'da iskelet, doğu-batı doğrultusunda sağ tarafına doğru yarı yatık bir halde bulunmuştur. Sol kol üstte olarak eller çene hizasına kadar kaldırılmış ve sol bacak üstte ve sağ bacak altta olarak omur hizasına kadar kıvrılmıştır. Yüzü toprağa dönüktür. Mezar eşyası ele geçmemiştir (Alkım U. 1966: 42; 1967b: 465). Mezar no. SK 8-16'da ölüler, bacaklar karınlara çekilmiş olarak yatırılmıştır (Alkım U. 1967a: 5, res. 2; 1968a: 408). Bu mezarlardan tunçtan kırık bir orak parçası ile başlı iki iğne; çoğunluğu çark yapımı kâse, çukur tabak, ayaklı meyvelik biçiminde kırmızımsı renkte olan seramik ile Ubeyd benzeri mahalli boyalı kırık seramik parçaları; kemikten iğneler

ve boncuklardan kolyeler açığa çıkmıştır (Alkım U. 1967a: 5). İki basit mezar da, Kat IVa ve IVb-3'te bulunmuştur (Alkım U. 1967a: 6; 1968a: 409).

Tell Chagar Bazar'ın Halaf Dönemi'ne tarihlenen Seviye 6 - 12'de bebek, çocuk ve erişkinlere ait yedi basit mezar bulunmuştur. Beş mezarda kafatasları doğu veya batıda olarak iskeletler doğu-batı yönündedir. Seviye 9 ve 12'den iki mezarda (Mezar no. 78, 80) iskeletler, başlar kuzeyde olarak kuzey-güney yönünde açığa çıkmıştır. Mezar eşyası bakımından daha geç olanlara göre daha fakir olan bu iki basit mezardan birer adet seramik kap ele geçmiştir (Mallowan 1936: 17-18, 59).

Tell Leilan'da, (Ubeyd) Dönem VIa'ya verilen Tabaka 57'de bir basit mezar açığa çıkmıştır. Mezar (Mezar no. 5), doğu açma duvarının yakınında, Duvar 49'un yapımından evvel bu duvarın altına kazılmıştır. 46 cm derinlikteki mezar çukuruna, yüzü kuzeye bakan küçük bir çocuk, büzülmüş durumda yatırılmıştır (Schwartz 1988: 9, şek. 9, 11).

Tell Hammam et-Turkman'da AK 16 Plânkaresinde, Ubeyd Dönemi'ne tarihlenen Dönem IV'e verilen Tabaka 8'den, yeterince korunmamış olan iki erişkin mezarı açığa çıkmıştır. Mezar no. 84-B2, AU Duvarının doğusundaki kerpiç yıkıntının içine, yukardaki seviyeden kazılmıştır. Mezar no. 84-B3, Duvar BK'nin doğu ucuna bitişiktir. Mezar no. 84-B2'nin çoğu, 84-B3'ün ise üst kısmı kuzey açma duvarının içindedir. Ölüler, Mezar no. 84-B2'de, yüz güneydoğuya yönelik olarak güneybatı-kuzeydoğu yönünde sırtüstü durumda bulunmuşlardır. Mezar no. 84-B3'de iskelet, bacaklar kıvrılmış olarak kuzeydoğu-güneybatı yönündedir. Mezar no. 84-B3''ün dizlerinin önünden bir kâse ele geçmiştir (Van Loon 1988: 144, Tablo 6, lev. 62a, 86: 215).

III.1.2.2. Erken Tunç Çağında Basit Mezarların Buluntu Yerleri

Oylum Höyük'te bugüne kadar yapılan kazılarda dokuz basit mezar açığa çıkmıştır (OYMez. 37-45). Mezarlar, Seviye IVB, IVC ve V'in kalıntı dolgularının içine kazılmıştır (Tablo 10).

Basit mezarlar, Tell Chagar Bazar'da, Girnevaz Höyük'te, Tawi'de ve Halawa'da mezarlıklarda, diğer yörelerde ise yerleşim içinde açığa çıkmıştır.

Tell Chagar Bazar'da, geç üçüncü bine tarihlenen Seviye 3'ten ve Ninive V Dönemine tarihlenen Seviye 4-5'ten 23 basit mezar yayınlanmıştır. Mezarlar, yerleşim içinde tabanların altından ve daha önce yerleşim yeri olan höyüğün doğu ucundaki mezarlıktan (Seviye 5)

açığa çıkmıştır. Oda 3'ten en az beş bebek gömmesi açığa çıkmıştır (Mezar no. 22, 26, 30, 32, 34). Bu oda, duvarlarından birinde bulunan bir niş nedeniyle, bu mekanın bebek gömmelerine adanan küçük bir tapınak olduğu düşünülmüştür. Gömmeler, tabanın yaklaşık yarım metre altından ele geçmiştir (Mallowan 1936: 18, Şek. 4)[1]. Bu seviyede ayrıca 11 mezar daha bulunmuştur (Mezar no. 24, 26, 28, 29, 32, 33, 35, 45, 46, 58 ve 66) (Mallowan 1936: 56-57). Altı mezar, Seviye 4'ün ev tabanlarının altına kazılmıştır (Mezar no. 48, 50, 60, 65, 177 ve 178) (Mallowan 1936: 57-58, Mallowan 1937a:124). Seviye 5'teki mezarlar ise höyüğün doğu ucundaki mezarlıkta açığa çıkmıştır. Mezarlar, hemen alttaki Seviye 6'nın kalıntı dolgusu içine kazılmıştır (Mezar no. 67, 68, 70-72, 74, 188, 190) (Mallowan 1936: 17, 58-59).

Girnavaz Höyük'teki basit mezarlar, kuzeydoğu terasındaki mezarlık alanında açığa çıkmıştır (Erkanal 1988: 35; 1990: 265; 1991: 283). Bu basit mezarlardan bir kısmı, kaçak kazı ve erozyon sonucu tamamen tahrip olmuştur. Öyle ki, bazı mezarlar sadece bir kaç kemik parçası içermektedir. Tahrip olmuş bu basit mezarlar arasında, kerpiçten sandık mezarların da bulunabileceği belirtilmiştir (Erkanal 1988: 35; 1990: 265).

Tawi'de, onaltı basit mezar açığa çıkmıştır. Mezar no. 34, 37, 39, 41, 62, 63-68 2/W Plânkaresinde ve Mezar no. 23-27, 5/K Plânkaresindedir (Kampschulte ve Orthmann 1984: 63-75, 78-91) (lev.73; 156). Mezar no. 34, 37, 39, 41 ve 62 yağmalanmıştır. 5/K Plânkaresinin aşınmış olması nedeniyle mezarlar yüzeye çok yaklaşmışlardır (Kampschulte ve Orthmann 1984: 63-74, 78- 91; Orthmann 1979: 101).

Şemseddin'in A ve C Mezarlığında basit mezarlar bulunmaktadır. Bu mezarlar tamamiyle açılamamış olduklarından boyutları ve yönlendirilmeleri hakkında bilgi verilmemiştir. A Mezarlığındaki basit mezarların taştan kapakları bulunurken, C Mezarlığında böyle bir duruma rastlanmamıştır (Meyer 1991: 99, 158) (lev. 158).

Halawa'daki basit mezarlar, B Höyüğünün çevresinde kuyu girişli mezar yapılarının açığa çıktığı her alanda bulunmuşlardır (lev. 154, 155). CH Plânkaresinde, vadinin güneyine doğru taş kapaklı toprak mezarların bulunabileceği tahmin edilmiştir (Orthmann 1981: 55). Ayrıca, Höyük B'nin kuzeybatısındaki kireç taşı kayalığı içine kazılmış iki mezar bulunmuştur. Bunlardan Mezar no. 123, dokunulmamış durumda ele geçmiştir (Orthmann 1981: 57).

---

[1] Mallowan (1936: 18) bu gelenek ile, Ur'da (yaklaşık M. Ö. 2000) Larsa Döneminde, her ne kadar değişmeksizin kap gömmeleri kullanılmışsa da, evlerde bebek gömmelerinin özel tapınaklarda yapılmış olması arasında ilişki kurmaktadır.

Tell el Cüdeyde'de JK3'ün Safha G kapsamında ortaya çıkan basit mezar (Mezar no. xS14), koridor çukurunun içinden ele geçmiş ve kesin olarak Tabaka 18'e verilmiştir (Braidwood ve Braidwood 1960: 343, şek. 197 ve 201, kesit). Ayrıca, sadece kafatasları ele geçmiş olan Mezar no. xS15, TT20XIV'e ait Taban 3'ün; ve Mezar no.xS11, JK3'e ait Taban 9'un (Safha H) üzerinden ele geçmiştir (Braidwood ve Braidwood 1960: 343, 395, şek. 5, 266).

Gedikli-Karahöyük'ün doğu yamacında, yerleşim içi üç basit mezar açığa çıkmıştır (Alkım U. 1967b: 464; 1966: 40). Mezarlardan biri, Amuk G Safhası ile çağdaş olduğu düşünülen III i evresine ilişkin tabanın altındaki (bir alttaki III j evresine ilişkin seviyede) döküntü tabakasının içinde ve 13.30 m derinlikte ele geçmiştir (Mezar no.A_1-SK 3) (Alkım, U. 1967b: 464; 1966:40). Mezar no.Sk 1 ve 2 ise, Erken Tunç Çağı'nın başlarına verilen (M. Ö. 3. binin ilk çeyreği) III e evresindeki bir oda içinden açığa çıkmıştır (Alkım U. 1965b: 80-81).

Gritille'de, Erken Tunç Çağı seviyelerinden sadece bir basit mezar açığa çıkmıştır (Ellis 1983: 245; 1984: 119).

Üç basit mezar da, Samsat Höyük'ün Doğu I Ocağında (0-R/14/15) ev tabanının altına kazılmıştır (Özgüç N. 1986: 221).

Tell Leilan'daki (Ninive V) basit mezarlar yerleşim içidir. Dönem III'e verilen Tabaka 36'nın kuzey açma duvarında, 96 cm derinlikte açığa çıkarılan Mezar no.2, Tabaka 35'ten açılmıştır (Schwartz 1988: 15) (lev. 80: 2). Diğeri, Mezar no.1 ise yine aynı dönemden ve hiç mimarî kalıntıya rastlanmamış olan Tabaka 19'da bulunmuştur (Schwartz 1988: 22-23) (lev. 81: 1; 82: 1,2).

Tell Germayir'deki onbir basit mezar Alan A, B ve C'de, ev tabanlarının altına kazılmıştır (Mezar no. 15, 16, 18, 20, 24, 26, 29, 30-33) (Mallowan 1937a: 124-126) (lev. 142).

Tell Arbit'teki Mezar no. 18, höyüğün aşağı yamaçlarındaki höyüğün merkezi ile şehir duvarı arasındaki Açma 5'te, oda mezara (Mezar no. 20) bitişik olarak ve aynı derinlikte açığa çıkmıştır (Mallowan 1937a: 126) (lev. 143).

Tell Hammam et-Turkman'ın AG 17 Plânkaresinde, Erken Tunç Çağına tarihlenen Dönem VI'ya verilen Tabaka 2'de iki basit mezar bulunmuştur. Mezar no. 82-B1 ve B2, yukardaki seviyeden Duvar W'nin içine kazılmıştır. Mezar no. 82-B1, 330.33 m kodundadır ve 330.38 m kodundaki Mezar no. 82-B2'nin kuzeyinde konumlanmıştır (Van Loon 1983: 132; 1988: 144-145, Tablo 6).

III.1.2.3. Basit Mezarların Yapım Tekniği ve Türleri

Yerleşim içinden ve höyük üzerindeki veya dışındaki bir mezarlıkta açığa çıkmış olan basit mezarların yapım tekniklerinde ve ölü gömme uygulamalarında bir farklılık görülmemektedir. Basit mezarlara genellikle tek ölü gömülmüştür. Bazen diğer mezar türlerinde olduğu gibi, birden fazla gömme içeren örnekleri de açığa çıkmaktadır. W. Orthmann (1979: 100), basit mezarları bireysel gömmeler grubuna vermektedir.

Basit mezarlar, bazen içi çamurla sıvanmış veya bazen tabanı çakıl, kum ve kırık seramik parçaları gibi malzemeyle kaplanmış veya hasırla döşenmiştir[1]. Tell Chagar Bazar'daki Mezar no. 70'in iç yüzeyi çamur sıva ile kaplanmıştır (Mallowan 1936: 58). Tell Hammam et-Turkman'da ölü (Mezar no. 82-B1), kaba seramik parçalarından bir yatak üzerine yatırılmıştır (Van Loon 1988: 144, Tablo 6). Basit mezarlar, yapım tekniği açısından esasen, açılmış ve gömme yapıldıktan sonra kapatılmış basit bir çukur şeklindedir. Mezar çukurları, Tawi'de olduğu gibi, tabana doğru daralmakta (Kampschulte ve Orthmann 1984: 80-91) veya Girnavaz Höyük'te olduğu gibi, tabana doğru genişlemektedir (Erkanal 1991: 283, res. 7). Düzensiz, oval, elips, dikdörtgen, kare veya yamuk plânlı olan basit mezarlar görülebilmektedir. Mezar çukurlarının kapatılmasında koşullara göre toprak, arazi taşları, taş dilimleri, kerpiç gibi malzemeler kullanılmıştır. Mevcut verilere göre işlenen basit mezarlar, kapatılma malzesine göre üç alt grupta ele alınmıştır:

1- Toprakla kapatılmış basit mezarlar

2- Taşla kapatılmış basit mezarlar

3- Kerpiçle kapatılmış basit mezarlar

III.2.3.1. **Toprakla Kapatılmış Basit Mezarlar**

Oylum Höyük'te, bu türden dokuz mezar açığa çıkmıştır (OYMez. 37-45). Bunlar, Seviye IVB, IVC ve V'in kalıntı dolgusunun içine açılmıştır (Tablo 10). Mezar çukurlarının boyutları ve yönleri saptanamamıştır. OYMez. 37'deki iskelet kalıntısının durumundan,

---

[1] Kuzey Anadolu'da, Tekeköy mezarlığından açığa çıkarılan basit mezarların tabanları düzeltilmiş ve bazılarının da kum ve ufak çakıllarla blokajı yapılmıştır (Özgüç T. 1948: 10). İç Anadolu Bölgesinde, Ahlatlıbel'de Mezar no. 14'te ölü büyük bir küpe ait kırık parçalar üzerine yatırılmıştır (Koşay 1934: 88).

mezarın ya ikinci kez gömülmüş bir gömme ya da daha geç yapılaşma nedeniyle karıştırılmış bir mezar olduğu ortaya çıkmaktadır (lev. 70: 1)[1].

Tell Rifa'at'ta (Williams 1961: 87); Tell Cüdeyde'de; Gedikli-Karahöyük'te (Mezar no. A_1 .SK 3:Alkım, U. 1967b: 464; 1966: 40); Samsat Höyük'te (üç mezar: Özgüç N. 1986: 221); Girnavaz Höyük'te; Halawa'da; Şemseddin'de; Tell Mastuma'da; Tell Leilan'da; Tell Chagar Bazar'da; Tell Germayir'de ve Tell Arbit'te açığa çıkan basit mezarlar, kazı raporlarında üzerlerini örten herhangi bir malzemeden söz edilmediği için bu alt gruba verilmişlerdir. Tawi ve Şemseddin'dekiler dışında, bu yörelerden gelen basit mezarlara ilişkin boyut, yönlendirme gibi ayrıntılar yayınlanmamıştır. Şemseddin'deki dikdörtgen veya oval plânlı basit mezarlar, 1.80-2.10 m uzunlukta ve 0.90-1.40 m genişliktedir. Mezar tabanları bugünkü yüzeyden 0.30 ilâ 0.70 m aşağıda açığa çıkmıştır (Meyer 1991: 99).

Girnavaz Höyük basit mezarları daha çok elipsoidal veya dikdörtgen görünümdedir. İyi korunmuş bir mezarın çukurunun aşağıya doğru genişlemekte olduğu anlaşılmıştır. Hayat Erkanal, bu basit mezarların ağaç dalları ile kapatılmış olduğunu bildirilmektedir (Erkanal 1988: 35; 1990: 265; 1991: 283, res. 7). Diğer mezarlar arasında da ağaçla kapatılmış olanlar bulunabilir. Fakat yerleşim yerine yakın bir mezarın ağaçla kapatılması toplum sağlığı açısından uygun değildir. Ağaç malzemenin, kerpiç veya taş gibi uzun süre korunamadığından ele geçmesi çok zordur.

Girnavaz Höyük'te olduğu gibi, mezar çukurunun aşağıya doğru genişlemesi, çukur içinde rahat çalışmayı ve kapatılmasını kolaylaştırmış olmalıdır.

Tell Hammam et-Turkmanda iki (Mezar no. 82-B1 ve B2) (Van Loon 1988: 144-145, Tablo 6); Tell Leilan'da bir (Mezar no. 2) (Schwartz 1988: 15, şek.18, lev. 3) (lev. 80:2); Tell Arbit'te bir (Mezar no. 18) ve Tell Germayir'de onbir basit mezar (Mezar no. 15, 16, 18, 20, 24, 26, 29-33) (Mallowan 1937a: 124-126) ile Tell Chagar Bazar'da yirmibir (Mezar no. 24, 29, 32, 33, 35, 45, 46, 58, 66, 48, 50, 60, 65, 67, 68, 70-72, 74, 177 ve 178) (Mallowan 1936: 56-59; Mallowan 1937a: 124) basit mezar, bu alt grup türündedir.

Halawa'daki Mezar no. 123, kireç taşı kayalığı içine açılmış olması nedeniyle diğer toprakla örtülmüş basit mezarlardan farklıdır. Mezar, 2.30 x 2.05 m boyutlarında ve oval plânlıdır. Bu mezarın üzerinin herhangi bir şeyle örtülü olup olmadığı belirtilmemiş olduğundan dolayı bu mezar da bu grub altında ele alınmıştır (Orthmann 1981: 57).

---

[1] OYMez. 37 gibi ikinci kez gömme yapılmış basit mezar örneği, Doğu Anadolu Bölgesinde Malatya-Arslantepe'de Dönem VIC (ETÇ II)'ye verilen dairesel plânlı özgün yapıların birinde açığa çıkmıştır (Palmieri 1984: 100).

MEZAR NO.SU	ÖZGÜN KISIM NO.SU	PLÂNKARE NO.SU	KOD (m)	TARİH
OYMez. 37	7	Y9b1	-2.17	1991
OYMez. 38	26	Y9b2	-2.75	1989
OYMez. 39	1	Y8a1	-2.88	1989
OYMez. 40	10	Y8a1	-3.45	1989
OYMez. 41	2	Z9a1	-3.48	1989
OYMez. 42	16	Y8a1	-4.33	1990
OYMez. 43	17	Y8a1	-4.27	1990
OYMez. 44	15	Y8a1	-4.28	1990
OYMez. 45	4	Y8a1	-4.42	1990
OYMez. 46				1988

Tablo 10. Oylum Höyük basit mezarlarının açığa çıktığı plânkareler ve kodlar.

III.1.2.3.2. Taşla Kapatılmış Basit Mezarlar

Bu alt grup türünden Tawi'de onbir (Mezar no. 34, 37, 39, 41, 62-68), Gedikli-Karahöyük'te iki (Mezar no. Sk 1 ve 2) ve Gritille Höyük'te bir (Ellis 1983: 245; 1984: 119) mezar açığa çıkmıştır. Orthmann (1981: 55) Halawa'nın CH Plânkaresinde, Meyer (1991: 158) de Şemseddin A Mezarlığında, taş kapaklı basit mezarların olabileceğini söylemiştir.

Yağmalanmış olduklarından Tawi Mezar no. 34, 37, 39, 41 ve 62, iyi korunmamıştır (Kampschulte ve Orthmann 1984: 78-90, şek. 18). Plânkare 5/K aşınmış olduğu için buradaki basit mezarlar yüzeye yakın ele geçmiştir (lev. 73: 1, 2; 74: 1,2; 75: 2,3). Bu mezarların örtü taşlarının olmaması mezarların yüzeye yakın olmasına bağlanmıştır (Orthmann 1979: 101). Diğer altı mezar iyi durumda ele geçmiştir. Mezarların hemen hemen hepsi, ufak sapmalarla, doğu-batı yönünde yerleştirilmiştir. Aynı yönde yerleştirilmiş olan daha büyük boyutlardaki iki veya üç kireç taşı kapak ile örtülmüş mezar çukurları, yukarıdan aşağıya doğru daralmaktadır. Kireç taşı kapaklarının etrafı küçük taşlarla çevrilmiş ve boşlukları daha küçük taşlarla doldurulmuştur. Kapağı iki büyük kireç taşından oluşan Mezar no. 63'ün batısında dik olarak duran kapak taşı, eski zamanlarda mezar işareti olarak kullanılmış olmalıdır (Kampschulte ve Orthmann 1984: 80) (lev. 77: 1). Üç büyük kireç taşı kapağı olan Mezar no. 64'ün en doğudaki kapak taşının üzerinde tek merkezli bir oval işaret vardır (Kampschulte ve

Orthmann 1984: 82) (lev. 77: 2). Mezar no. 65'in, kapak taşı üzerine konmadan önce temiz toprakla doldurulmuş olduğu bildirilmiştir (Orthmann 1979: 101) (lev. 78: 1,2). Mezar no. 34, 37, 39, 41 ve 62'nin mezar boyutları verilmemiştir (lev. 76: 1) . Diğer basit mezarların boyutları Tablo 11'de gösterilmiştir.

Mezar No.su	Kapak Boyutu (m)	Çukur Üst Kenar Boyutu (m)	Çukurun Zemin Boyutu (m)	Çukurun Derinliği	Eski Yüzeyden Derinliği	Bugünkü Yüzeyden Derinliği
34						
37						
39						
41						
62						
63	2.10 x 1.40	1.63 x 1.15	1.50 x 0.84	0.95 m	1.10 m	1.60 m
64	2.15 x 1.45	2.15 x 1.40	1.60 x 0.95	0.90-1.00 m		1.60 m
65	2.50 x 1.65	2.60 x 1. 55	1.80 x 1.10	0.95-1.05 m	1.10 m	1.70 m
66	2.15 x 1.45	1.90 x 1.35	1.80 x 1.00	0.70-0.80 m		1.60 m
67	1.90 x 1.20	1.50 x 1.15	1.25 x 0.70		0.60 m	1.70 m
68		1.15 x 0.70		0.21-0.39 m		1.20 m

Tablo 11. Tawi basit mezarlarının boyutları, eski yüzeyden ve bugünkü yüzeyden derinlikleri.

Gedikli-Karahöyük'te, Mezar no. Sk 1 ve 2'nin üstleri iri taşlarla örtülüdür (Alkım U. 1965b: 80)[1]. Gritille Höyük'teki basit mezarla ilgili olarak, mezar çukurunun küçük olduğu ve taşlarla kapatıldığı dışında başkaca bilgi verilmemiştir (Ellis 1983: 245; 1984: 119)[2].

III.2.3.3. **Kerpiçle Kapatılmış Basit Mezarlar**

Bu mezar türüne örnek olarak, Tell Leilan'daki Mezar no. 1 (Schwartz 1988: 23, şek. 23) (lev. 82: 1,2) ve Tell Chagar Bazar'daki Mezar no. 26 (Mallowan 1936: 56) verilmiştir.

---

[1] Yakılmış ceset kap mezarlığı kuzeye doğru genişletilirken, üstteki toprağın hemen altından, taşla korunmuş bu türden oniki mezar daha açığa çıkarılmıştır. M. Ö. 2. bine tarihlendirilen bu mezarlarda, belirli bir yön olmadığı gibi, beraberlerinde mezar eşyaları da bulunmamıştır. Yakılmış ceset kap mezarlığının üst sınırında bulunmuş olan bu basit mezarların oluşturduğu örnekler, U. Bahadır Alkım'ın, bunların yeni tür bir gömmeyi teşkil edip etmediği hususunda kesin hüküm vermesine yeterli görülmemiştir. U. B. Alkım (1966: 42, 43; Alkım U. 1967b: 466) " üzeri taşla korunmuş olan bu tür mezar, gerçekte, basit toprağa gömmenin bir başka şeklidir" demektedir

[2] Üzeri yassı kapak taşlarıyla örtülmüş basit mezarlar, Erken Tunç Çağı II'ye tarihlenen Ahlatlı Tepecik'ten (Mitten ve Yüğrüm 1974: 26) ve Erken Tunç Çağı I'e tarihlenen Truva I'den (Blegen 1935: 553; Özgüç T. 1948: 6) bilinmektedir.

Tell Leilan basit mezar no. 1'in hemen batısından (Schwartz 1988: 23, şek. 23) ve bu mezarla ilişkili olarak, içinde otuziki parça seramik olan bir başka özgün kısım (Çukur 2) bulunmuştur (lev. 81: 1, 2). Bu çukurdaki kaplar, bir çizgi halinde, kuzey-güney yönünde yerleştirilmiştir (Schwartz 1988: 22-23, şek. 23, 24, 36-41).

Tell Chagar Bazar'daki Mezar no. 26'da, pisé çocuğa ait kemikler üzerine bastırılmış durumda açığa çıkmıştır (Mallowan 1936: 56)[1].

III.1.2.4. Ölü ve Yatırılış Şekli

Basit mezarlar, genelde, tek gömme için kullanılmışlarsa da, birden çok gömme içeren örnekleri de ele geçmiştir. Basit mezarlarda da ölüler, diğer mezar türlerinde olduğu gibi genelde, sağ veya sol taraflarına ve büzülmüş olarak yatırılmıştır[2]. Basit mezarlara bebekler, çocuklar ve her iki cinsiyetten erişkinler gömülmüştür.

Oylum Höyük'te açığa çıkan dokuz mezar, bebek (OYMez. OYMez. 40 ve 42), 7-7.5 yaşına kadar çocuk (OYMez. 43-45) 25-30 yaşlarında erişkin (OYMez. 37, 39) gömmeleri içermektedir. OYMez. 38 ve 41'deki iskeletlerin yaşı ve cinsiyeti saptanamamıştır (Tablo 12) (Uysal 1993: 99-101, Ek 1).

Yeterli korunan mezarlarda ölülerin, eller yüzün önünde, dizler karna doğru çekilmiş olarak, büzülmüş ve sağ veya sol taraflarına yatırılmış oldukları görülmektedir.

OYMez. 39-41'deki ölülerin yatırılış durumları ve yönleri, iskeletlerin kötü korunmuş olmaları nedeniyle anlaşılamamıştır. 25-30 yaşlarındaki bir kadına ait olan OYMez. 37, karıştırılmış veya ikinci kez gömülmüş bir gömme olmalıdır. Kafatası kuzeydoğu tarafta ve yüz doğuya yönelik durumda açığa çıkmıştır. Kaburga kemikleri, kafatasının batısında ve büyük gövde kemikleri, toplanarak bir araya getirilmiş gibi kafatasının güneyinde durmaktadır (lev. 70: 1). 9 aylık bir bebeğe ait olan OYMez. 42'de, ölü, baş kuzeyde ve yüz doğuya bakar durumda, kuzey-güney doğrultusunda sol tarafına büzülmüş olarak yatırılmıştır. OYMez. 43,

---

[1] Bu mezarlara benzer bir örnek, Tell Mohammed Arab'ta bulunmuştur (Roaf 1983: 74).

[2] K. Bittel (1943: 171), Anadolu'da açığa çıkan basit mezarlardaki ölünün yatırılışına ilişkin açıklamasında, aslında ölünün, basit mezara uzanmış olarak gömülmesinin zor olmadığını; fakat bu durumda gömülmüş olanların, dizler çene altına doğru vücuda yapıştırılırcasına büzülmüş olarak gömülmüş olanlardan daha az olduğunu ve ölülerin, sırtüstü veya çoğunlukla yanlarına yatırılmış olduğunu belirtmiştir. Bu şekilde büzülerek gömülmüş ölülerin, bağlanmış olabilecekleri düşünülmüş ise de, Mısır'daki uygun ortam nedeniyle kumaşların, binlerce yıl hiç bozulmadan kalmış olması, fakat bu ölülerden hiç birinin bağlanmış olduğunun gözlemlenememiş olması karşısında bu yatırılış biçiminin, yerin darlığı sebeplerine bağlanabileceği belirtilmiştir (Bittel 1943: 171-172).

1 yaşında bir çocuğa aittir. Ölü, baş güneybatıda ve yüz doğuya bakar durumda, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda sağ tarafına büzülerek yatırılmıştır (lev. 71: 2). 6 yaşında bir çocuğa ait olan OYMez. 44'te, iskeletin kafatası batıda ve yüz kuzeye bakar durumda açığa çıkmıştır (lev. 71: 1). Mezar, ya sonradan karıştırılmış ya da ikinci kez yapılan bir gömmeye ait olduğu izlenimini vermiştir. Eklemlerinden ayrılmış kol ve bacak kemikleri, leğen kemiğinden oldukça uzakta ele geçmiştir. İkinci kez bir gömme olmaması halinde, kafatasının ve bacak kemiklerinin açığa çıkış durumuna göre ölünün, başlangıçta doğu-batı doğrultusunda yatırılmış olabileceği kanısına varılmıştır. OYMez. 45, 7-7.5 yaşlarında bir çocuğa aittir. Ölü, baş güneyde olarak, kuzey-güney doğrultusunda sağ tarafı üzerine büzülmüş durumda yatırılmıştır. Dişlerin açığa çıkış durumuna göre, yüzü doğuya bakmış olmalıdır (lev. 70: 2).

Tell el Cüdeyde Mezar no. xS14 erişkin bir erkeğe aittir. Ölü, bacaklar uzatılmış ve sol ayak sağ ayağın üzerinde, ayak ayak üstüne atmış olarak sırt üstü uzatılmıştır. İskelet güneybatı-kuzeydoğu yönündedir. Her iki dirsek, gövdeyle temas halindedir. Sağ kol, el sağ omuz üzerinde durmuş olarak, keskin şekilde bükülmüştür. Sol ön kol ve el karın üzerinde durmaktadır (Braidwood ve Braidwood 1960: 343, lev. 79 B).

MEZAR NO.SU	SAYI	YAŞ	CİNSİYET	YATIRILIŞ DURUMU	YATIRILIŞ YÖNÜ	BAŞ YÖNÜ	YÜZ YÖNÜ	KORUNMA DURUMU
OYMez. 37	1	25-30	kadın	saptanamadı		KD	D	yetersiz
OYMez. 38	1	saptanamadı	saptanamadı	saptanamadı				yetersiz
OYMez. 39	1	erişkin						yetersiz
OYMez. 40	1	6 aylık	bebek					yetersiz
OYMez. 41	1	saptanamadı	saptanamadı					yetersiz
OYMez. 42	1	9 aylık	bebek	büzülmüş	K-G	K	D	
OYMez. 43	1	1	çocuk	büzülmüş	KD-GB	GB	D	
OYMez. 44	1	6	çocuk		D-B	B	K	yetersiz
OYMez. 45	1	7-7.5	çocuk	büzülmüş	K-G	G	D (?)	
OYMez. 46	1	25-30	erkek		KD-GB	KD		yetersiz

Tablo 12. Oylum Höyük basit mezarlarındaki ölü ve yatırılış şekli.

Gedikli-Karahöyük'teki üç basit mezardan bir çocuğa ait olduğu anlaşılan Mezar no. A_1 -SK 3'te ölü, sırtı doğuya dönük olarak güneydoğu-kuzeybatı yönünde yan tarafına

yatırılmıştır[1]. İskeletin kafatası ezik olarak açığa çıkmıştır (Alkım, U. 1967b: 464; Alkım U. 1966:40). Mezar no. SK 1 ve 2, âdeta kucak kucağa gömülmüş hissini vermiştir. Mezar no. SK 1'deki iskelet, batı-doğu yönünde sırtüstü uzanmış durumda açığa çıkmıştır[2]. Mezar no. SK 1'deki iskelete dik açı oluşturacak durumda yerleştirilmiş ve belden aşağı kısmı olmayan Mezar no. SK 2'deki iskelet, güney-kuzey[3] yönünde sağ yanı üzerine yatmış durumdadır (Alkım U. 1965b: 80).

Samsat Höyük'te açığa çıkarılan üç basit mezar hakkında, ikisinin erişkine ve birinin çocuğa ait olduğu dışında bilgi verilmemiştir (Özgüç N. 1986: 221).

Gritille'deki basit mezara, 20 yaşlarında bir kadın gömülmüştür (Ellis 1983: 245; 1984: 119).

Girnavaz Höyük'te, genelde tek ölü için kullanılmış olan basit mezarlarda gömme sayısı üçe kadar yükselmektedir (Erkanal 1990: 265, Res. 5, 6). Hayat Erkanal, bazı mezarların belli bir süre sonra ikinci kez kullanılmış olduğunu ve bu durumda daha önce konan iskeletin bir kenarda toplanarak yeni gömmeye yer açılmış olduğunu bildirmektedir. Bir örnekte, toparlanan kemikler kille sıvanmıştır, böylece yeni gömmeyle karışması tam olarak önlenmiştir. Hayat Erkanal (1990: 265), mezarlar içinde ve bazı iskeletler üzerinde tespit edilen yanık izlerinin nedeninin anlaşılamadığını[4] ve bu durumun, ancak ileriki yıllarda, daha iyi korunmuş mezarların incelenmesiyle açıklık kazanabileceğini belirtmiştir. İskeletlerin çoğunda saptanan hasır izlerine göre, ölüler, hasıra sarılarak gömülmüş olmalıdır (Erkanal 1990: 265; Erkanal 1991: 283) . Ölüler büzülmüş olarak yatırılmıştır. Dizlerin bir arada ve vücuda nazaran daha yüksekte durmasına özen gösterilmiş ve hatta bunu gerçekleştirmek için bazılarında dizler taşla desteklenmiştir (Erkanal 1990: 265).

Tell Rifa'at basit mezarları detaylı olarak henüz yayınlanmamış olduğundan, ölü ve ölüye ilişkin düzenleme bilinmemektedir. Burada kaplar içinde olan gömmelerden de bahsedilmiştir. Her iki mezar türüne de erişkin ve bebekler gömülmüştür (Williams 1961: 84).

Halawa Mezar no. 123'e genç bir erkek gömülmüştür. Kafatası batıda ve yüz güneye bakar durumda, kolları göğüs önünde ve sağ tarafına büzülmüş durumda açığa çıkmıştır (Orthmann 1981: 57) (lev. 80: 1).

---

[1] U. B. Alkım'ın, ölünün sırtı doğuya dönük olarak yan tarafına yatırılmış olduğu ifadesinden, ölünün yan yatırılmış olduğu anlaşılmaktadır.
[2] U. B. Alkım'ın batı-doğu ifadesinden başın batıda olduğu anlaşılmaktadır
[3] Bu iskeletin de baş güneyde olmak üzere güney-kuzey doğrultusunda yatırılmış olduğu anlaşılmaktadır.
[4] Bu mezarlar ve cesetler, ölü yakma geleneği başlığı altında ele alınmıştır.

MEZAR NO.SU	SAYI	YAŞ	CİNSİYET	YATIRILIŞ YÖNÜ	BAŞ YÖNÜ	YATIRILIŞ DURUMU	KORUNMA DURUMU
24	1	bebek		D-B			yeterli
26	1	çocuk		D-B			yeterli
28							
29	1	erişkin		D-B			yeterli
32	1	çocuk		D-B			yeterli
33	1	çocuk		D-B			yeterli
35	1	çocuk		D-B			yeterli
45	1	erişkin		D-B			yeterli
46	1	erişkin		D-B			yeterli
58	1	erişkin		D-B			yeterli
66	1	erişkin		D-B			yeterli
48	1	erişkin		D-B			yeterli
50	1	erişkin		D-B			yeterli
60	1	erişkin		D-B			yeterli
65	1	erişkin		D-B			yeterli
67	1	erişkin		KD-GB	KD		yeterli
68	1	erişkin		D-B			yeterli
70	1	erişkin		D-B			yeterli
71	1	çocuk		D-B			yeterli
72	1	erişkin		D-B			yeterli
74	1	erişkin		D-B			yeterli
177	1	erişkin		D-B			yeterli
178	1	erişkin		D-B			yeterli

Tablo 13. Tell Chagar Bazar Seviye 3-5 basit mezarlarındaki ölü ve yatırılış şekli

Tell Leilan'daki basit mezarlardan Mezar no.1'de ölü, yüz batıya bakar şekilde, kuzey-güney yönünde ve büzülmüş olarak sağ tarafına yatırılmıştır. Eller yüzün önünde olacak şekilde kolları bükülmüştür. Kemiklerin çevresindeki beyaz izlerden, saz veya kumaştan bir kefen veya hasırın kullanıldığı anlaşılmıştır (Schwartz 1988: 23, şek. 26). İskeletin sol dirseği üzerine bir taş yerleştirilmiştir (lev. 82: 2)[1]. Mezar no. 2'de ölü, yüz kuzeye bakar şekilde, doğu-batı yönünde ve büzülmüş olarak sol tarafına yatırılmıştır (Schwartz 1988: 15, şek. 18) (lev. 80: 2).

Tell Chagar Bazar'da açığa çıkarılan basit mezarların hepsinde ölüler, büzülmüş durumda, başları doğu veya batıda olarak doğu-batı yönünde yatırılmıştır (Tablo 13) (Mallowan 1936: 17). Seviye 3'te açığa çıkarılan Mezar no. 28'de, dikdörtgen şeklinde

[1] Doğu Anadolu Bölgesindeki Norşuntepe'de, Erken Tunç Çağına ait bir evin güneyinde ve döşemede gömülmüş (L19 b/d) ölünün omuzlarının bilinçli olarak birer taşla bastırıldığı bildirilmiştir (Hauptmann 1982b: 22).

kerpiçten bir kutu içindeki seramik sunular dışında, iskelet kalıntısı dahil başka bir şey ele geçmemiştir (Mallowan 1936: 56, Şek. 10: 6; 12: 6; 20: 1). Seviye 3'ün diğer mezarlarından beşi erişkin, dördü çocuk ve biri bebek gömmesi içeren toplam onbir basit mezar yayınlanmıştır. Çocuk mezar sayısının yüksek oluşunu hafir, çocuk ölüm oranının yüksek olmasından ziyade, erişkinlere ait mezarların, yerleşim dışında bir yerlerde olabileceğine bağlamaktadır (Mallowan 1936: 17-18).

Seviye 4'ten açığa çıkarılmış ve yayınlanmış olan erişkinlere ait altı mezarda, ölüler doğu-batı yönünde gömülmüştür (Mallowan 1936: 57, 58; 1937a: 124). Seviye 5'ten gelen ve yayınlanmış olan sekiz mezardan yedisi erişkin ve biri çocuk (Mezar no. 71) gömmesi içermektedir (Mallowan 1936: 57-58). Mezar no. 67'de ölü, baş kuzeydoğuda olarak kuzeydoğu-güneybatı yönünde gömülmüştür. Diğer mezarlardaki ölülerin yönlendirmesi, doğu-batıdır. Seviye 4'ten gelen Mezar no. 65'te ölü, ince sazdan bir hasır üzerine yatırılmıştır (Mallowan 1936: 58). İskelet kalıntıları ile birlikte ele geçen gerdanlığa ait boncuklar ve iğneler, ölülerin günlük giysileri içinde gömülmüş olduklarını göstermektedir.

Aynı bölgede bulunan Tell Germayir'de, basit mezarlara ölüler, baş doğu, batı veya güneyde olarak doğu-batı veya kuzey-güney yönlerinde büzülerek yatırılmıştır (Tablo 14). Mezar no. 29'da, darmadağınık üç kafatası ve düzensiz kemikler ele geçmiştir (Mallowan 1937a: 125). Mezar no. 24'te iskelet kalıntısı açığa çıkmamıştır (Mallowan 1937a: 125-6).

Tell Arbit'teki basit mezara (Mezar no.18), başı batıda olmak üzere doğu-batı yönünde bir erişkin gömülmüştür (Mallowan 1937a: 126).

MEZAR NO.SU	SAYI	YAŞ	CİNSİYET	YATIRILIŞ YÖNÜ	BAŞ YÖNÜ	YATIRILIŞ DURUMU	KORUNMA DURUMU
15	1	erişkin		D-B	B	büzülmüş	yeterli
16	1	erişkin		D-B	D	büzülmüş	yeterli
18	1	erişkin		K-G	G	büzülmüş	yeterli
20	1	erişkin		D-B	B	büzülmüş	yeterli
24							
26	1	erişkin		K-G		büzülmüş	yeterli
29	3	erişkin ?					
30	1	bebek				büzülmüş	yeterli
31	1	erişkin		D-B	B	büzülmüş	yeterli
32	1	erişkin		D-B	B	büzülmüş	yeterli
33	1	erişkin		K-G	G	büzülmüş	yeterli

Tablo 14. Tell Germayir basit mezarlarındaki ölü ve yatırılış şekli.

Tawi'de, 20-50 yaşlarında erişkin erkek ve kadınların gömülmüş olduğu Mezar no. 63-65 ve 67'de ölüler, baş batıda olarak doğu-batı yönünde, büzülmüş durumda yan taraflarına yatırılmıştır (Tablo 15) (Kampschulte ve Orthmann 1984: 80-91) (lev. 77: 1,2; 78: 1,2; 79; 2). Diğer mezarlardan (Mezar no. 34, 37, 38, 39, 41, 62, 66 ve 68) iskelet kalıntısı ele geçmemiş olduğundan ölülere ilişkin ayrıntılar bilinememektedir (Kampschulte ve Orthmann 1984:78-79, 87).

Şemseddin'den açığa çıkan basit mezarlardaki, ölü ve ölüye ilişkin düzenlemeler, mezarların yeterince korunmamış olması ve yeterli iskelet kalıntısının ele geçmemiş olmasından dolayı bilinmemektedir (Meyer 1991: 99).

III.2.5. Mezar Eşyası ve Düzenleri

Oylum Höyük'te, basit mezarlar mezar eşyası açısından zengin değildir. 6 aylık bebek gömmesi olan OYMez. 40'da, yaşı ve cinsiyeti saptanamayan bir bebek veya çocuk gömmesi olan OYMez. 41'de ve 7-7.5 yaşlarında bir çocuk gömmesi olan OYMez. 45'te mezar eşyası yoktur. Diğer basit mezarlardan en az bir (OYMez. 38, 39, 43) ve en çok dört (OYMez. 37 ve 41) adet seramik kap ele geçmiştir (Tablo 16). Bu mezarlarda, giysi veya kefenleri tutturmak için kullanılmış tunç veya bakırdan iğnelerin bulunmamış olması ilginçtir. Bununla beraber, iki iskeletin boyun çevresinden, çeşitli malzemeden yapılmış boncukların açığa çıkmış olması,

MEZAR NO.SU	SAYI	YAŞ	CİNSİYET	YATIRILIŞ YÖNÜ	BAŞ YÖNÜ	YATIRILIŞ DURUMU	KORUNMA DURUMU
34							
37							
39							
41							
62							
63	1	30-50	erkek	D-B	B	büzülmüş	yeterli
64	1	30-50	erkek	D-B	B	büzülmüş	yeterli
65	1	20-30	kadın	D-B	B	büzülmüş	yeterli
66							
67	1	20-30	kadın	D-B	B	büzülmüş	yeterli
68	1	3	çocuk				

Tablo 15 . Tawi sandık mezarlarındaki ölü ve yatırılış şekli.

bu ölülerin giysili gömülmüş olabileceklerini göstermektedir. Oylum Höyük'te, küp ve çömlek mezarlar daha zengin donatılmıştır. Basit mezarlardaki mezar eşyası arasında metalin ele geçmemesi, basit mezar gömme geleneğinde gömülmüş kişilerin sosyo-ekonomik durumlarının yüksek olmamasına bağlanabilir. Fakat Tell Chagar Bazar, Tell Germayir ve Tell Leilan'da olduğu gibi bazı yörelerde sadece basit mezar ölü gömme geleneğinin uygulanmış olduğu gözönüne alındığında basit mezarların, sosyo-ekonomik durumu yüksek olmayan bir sınıf tarafından uygulanmış olabileceği genellemesini yapmak zorlaşmaktadır.

OYMez. 37'ye ait mezar eşyaları, kafatasının güneyinde ve gövde kemikleri ile bir arada açığa çıkmıştır (lev. 44b). Bunlar, bir kâse (no.1), baş aşağı durumda olan "tepesi kesik konik" şekilli bir bardak (no. 3), bir şişe (no. 4) ve geniş ağızlı bir çömlekçiktir (no. 2). OYMez. 38'de, sadece büyük açık ağızlı bir kâse (121) bulunmuştur. OYMez. 39'un 10 cm. yukarısından, -2.78 m.de, geniş ağızlı bir çömlekçik (no. 1) ele geçmiştir (lev. 50c). OYMez. 41'in mezar eşyaları, halka biçimli kaideli ve geniş ağızlı bir çömlek (no. 1), bir meyvelik (no. 4), derin bir kâse (no. 2) ve geniş ağızlı bir çömlekçikten (No.3) oluşmaktadır (lev.51-52). OYMez. 42'de, iskeletin boyun çevresinden, beyaz-kırmızı taştan ve fritten boncukların oluşturduğu bir kolye (no.1) açığa çıkmıştır. OYMez. 43'te, üç ayaklı bir kap (no.1) ve iskeletin boyun çevresinden, bir kolyeye ait kemik (no.3), taş, frit ve arduazdan (no. 2) boncuklar ele geçmiştir (lev. 47a). OYMez. 44'te, derin bir kâsenin (no. 2) altından geniş ağızlı bir çömlek (no. 1) ve frit veya kemikten (no. 3) bir boncuk açığa çıkmıştır (lev. 50b).

Tell el Cüdeyde Mezar no. xS14'ten mezar eşyası ele geçmemiştir (Braidwood ve Braidwood 1960: 343).

Gedikli Karahöyük'te, Amuk G ile çağdaş olabileceği tahmin edilen III I evresinden gelen Mezar no. A_1 -SK 3'Teki iskeletin boyun çevresinden bir boncuk dizisi, pişmiş topraktan boncuk şeklinde bir amulet ve sol kolunda bir bilezik bulunmuştur (Alkım, U. 1967b: 464; 1966:40). SK 1 ve 2, tabakalaşma durumuna ve küçük buluntulara göre Erken Tunç Çağı'nın başlarına (yaklaşık olarak M. Ö. III. binyılının ilk çeyreğine) ait olması muhtemel görülen III e Evresine verilmiştir (Alkım U. 1965b: 81). Mezar no. SK 1'in sol omzunun yanından, içinde bir fincan olan pişmiş topraktan bej renkte bir kase; Mezar no. SK 2'nin başının altından, kırmızı hamurlu ve iyi açkılı bir tabak ve karnı üzerinde de, parçalanmış bir çömlek ile çan ayaklı bir tabağın ayak kısmı açığa çıkmıştır (Alkım U. 1965b: 80).

Samsat Höyük'teki üç mezar da Erken Tunç Çağı'na tarihlendirilmiştir. Mezarlarda, iskeletlerin yanına çanaklar, tunç iğneler gibi mezar eşyaları bırakılmıştır (Özgüç N. 1986: 221).

MEZAR NO.SU	SERAMİK	METAL	TAŞ	DİĞER
OYMez. 37	4 kap kacak			
OYMez. 38	1 kap kacak			
OYMez. 39	1 kap kacak			
OYMez. 40				
OYMez. 41	4 kap kacak			
OYMez. 42			beyaz ve kırmızı taş boncuklar	frit boncuklar
OYMez. 43	1 kap kacak			frit ve kemik boncuklar
OYMez. 44	2 kap kacak			
OYMez. 45				
OYMez. 46			çakmaktaşı aletler	

Tablo 16. Oylum Höyük basit mezarlarındaki mezar eşyası ve düzenleri.

Girnavaz Höyük'te, Er Hanedan II'ye tarihlendirilmiş olan (Erkanal 1991: 284) mezarların bir kısmında, kerpiçle çevrelenmiş sandık mezarlarda olduğu gibi, çömlek ve kaide grupları ele geçmiştir. Bu mezar eşyası gruplarının, daha çok mezar çevresinden açığa çıktıkları ve gömme törenleriyle ilgili olabilecekleri bildirilmiştir (Erkanal 1991: 283).

Seviye IV'e verilen Tell Rifa'at'taki mezarlardan, şahsî eşyalar olarak, tunç helezonlar ve küpeler; Tell Ahmar-Til Barsip ve Tell 'Azaz'dakilere benzer seramikler ele geçmiştir. Mezarlar, M. Ö. 3. binin sonuna tarihlendirilmişlerdir (Williams 1961:87).

Halawa Mezar no. 123'e ait iskeletin göğüs bölgesinde tunçtan iki iğne, leğen kemiği çevresinden bir kama ve bu kamanın kılıfından düşmüş olduğu tahmin edilen bir halka bulunmuştur. Ellerinin hizasındaki bir şişe ile kafatasının arkasındaki altı seramik kap Erken Tunç Çağı'nın erken dönemlerine tarihlenmiştir (Orthmann 1981: 57) (lev. 80: 1).

Tawi'de, 2 W Plânkaresinden gelen basit mezarda (Mezar no. 65), iskeletin bileğinin yakınında kavkıdan bir halka ve muhtemelen bir veya iki bileziğe ait bir miktar boncuk bulunmuştur. Mezarda bulunan üç tunç iğnenin buluntu durumları, gövdenin sarılı olduğu bir bezi tespit etmek için kullanılmış olduklarına yorumlanabilirse de, giysiyle de ilişkin olabilirler. Mezar eşyası, mezarın tabanında dik olarak duran üç seramik kaptan oluşmaktadır (lev. 78: 1,2). 5/K Plânkaresinden gelen basit mezarlarda, benzeri boncuk ve tunç iğneler

bulunmuşsa da, mezar eşyaları içinde, seramik kap ağırlıktadır (Orthmann 1979: 101, şek. 6a-b, 7-8).

Tell Leilan'da, açığa çıkarılan iki basit mezar (Mezar no. 1 ve 2), Dönem III (Ninive V)'e verilmiştir. Mezar no. 1'de, iskeletin boynu çevresinden, kavkı ve akikten boncuklar; kafatasının hemen önünden, tunçtan veya bakırdan iki bağlamalı iğne; ellerinin bitişiğinden, kırılmış iki bardak; dirseğin iç tarafından, bir çömlek; sırtının arkasından, bir başka bardak ve önkol kemiklerinin çevresinden, camsı parlaklık verilmiş steatitten silindir bir mühür ele geçmiştir (lev. 82: 2). Alan E'de açığa çıkarılan ve bu mezarla ilişkisi olası görülen, 0.70 m derinlikteki özgün kısım (Çukur 2), otuziki parça seramik içermektedir. Büyük geniş ağızlı boyalı kadeh ve boyasız kâseler içine yerleştirilmiş küçük kap ve çömleklerden oluşan bu kaplar, kuzeyden güneye doğru sıralanmıştır (Schwartz 1988: 22-23, şek. 24, 36-41) (lev. 81: 2). Mezar no. 2'de, iskeletin başının batısından ele geçen siyah açkılı ve kazı bezekli bir çömlek dışında, mezar eşyası ele geçmemiştir (Schwartz 1988: 15, şek. 18, lev. 3, şek. 47: 4) (lev. 80: 2).

Tell Chagar Bazar'da, M. Ö. 3. binin ikinci yarısına tarihlenen Seviye 3'ten ve M. Ö. 3300-2500'e (Ninive V Dönemi'ne) tarihlenen Seviye 4 ve 5'ten açığa çıkan basit mezarlar, mezar eşyası açısından zengindir (Tablo 17). Seviye 3'ten gelen mezar eşyası arasındaki seramik içinde, bu döneme özgün boyasız açkılı (Mallowan 1936: 56, şek. 13: 6; 14: 1), boyasız (Mallowan 1936: 56, 57, şek. 11: 8; 20: 1, 2; 9: 6; 12:12; 14: 3), kazı bezekli boyasız (Mallowan 1936: 57, şek. 9: 7; 13: 4; 14: 8; 10: 3, 5, 6; 12: 2, 4, 6, 9, 11; 11: 2, 6, 7, 9; 20: 1) seramik türleri ve metal eşyalar içinde, bakırdan iki bağlamalı iğne (Mezar no. 58 ve 66, Mallowan 1936: 57, şek. 8: 4, 6) bulunmaktadır. Seviye 4' ten gelen mezar eşyası arasındaki seramik içinde, boyasız (Mallowan 1937a: 124, şek. 19: 11; 18: 16; Mallowan 1936: 57, 58, şek. 15: 28; 10: 11; 11: 1, 13; 9: 2; 15: 11), boyalı (Mallowan 1937a: 124, şek. 25: 7), düşük kaliteli boyalı (Mallowan 1936: 57, şek 19: 5), açık gri (Mallowan 1936: 57, şek. 10:10) seramik türleri; metal eşyalar içinde, bakırdan bağlamalı iğneler (Mezar no. 48, Mallowan 1936: 57) ve değişik malzemeden nesneler içinde, kemikten bir spatula (Mallowan 1937a: 124, şek 12: 24), bir gerdanlık (Mallowan 1937a: 124, lev. XVIII A: 6) kırmızı akik, kuvars ve fritten boncuklardan oluşan diğer bir gerdanlık (Mallowan 1936: 57), steatitten bir damga mühür (Mallowan 1936: 57, şek. 7: 5 ve lev. 1: 8) ve pandantifler (Mallowan 1936: 57) ele geçmiştir. Mezar no. 65'de, iskeletin üzerinden karbonlaşmış bir tahıl tanesi ele geçmiştir (Mallowan 1936: 58). Seviye 5'ten gelen mezar eşyası arasındaki seramik içinde, boyasız (Mallowan 1937a: 124, şek. 18: 13; 20: 7; 18: 7), gri açkılı (Mallowan 1936: 58, 59, şek. 10:

12, 14,15; 14: 2, 14), düşük kaliteli (Mallowan 1936: 58, şek. 19: 6, 8; 19: 7), ve boyalı (Mallowan 1937a: 124, şek. 25: 9) seramik türleri ile bir şampanya vazosu (Mallowan 1937a: 124 şek. 25: 2); metal eşyalar içinde, bakırdan iğneler (Mallowan 1937a: 124, şek. 12: 1), bakırdan bir biz (Mallowan 1936: 58, şek 8: 20), bakırdan bir balta (mallowan 1936: 58, şek. 8: 3) ve gümüşten boru şekilli bir boncuk (Mezar no. 68'den, Mallowan 1936: 58, şek. 8: 17) ve değişik malzemeden nesneler içinde bir alabaster kâse (Mallowan 1936: 58, şek. 20: 14), taştan pandantifler, kuvarzdan halka boncuklar (Mallowan 1937a: 124), bir damga mühür (Mallowan 1936: 58, şek. 7: 10) ve bir mühür baskısı (Mezar no. 71'den, Mallowan 1936, 58, lev. 1: 9) ele geçmiştir.

MEZAR NO.SU	SERAMİK	METAL	TAŞ	DİĞER
24	2 kap-kacak			
26	2 kap-kacak			
28	3 kap-kacak			
29	1 kap-kacak			
32	2 kap-kacak			
33	3 kap-kacak			
35	1 kap-kacak			
45	1 kap-kacak			
46	1 kap-kacak			
58	2 kap-kacak	1 bakır bağlamalı iğne		
66	3 kap-kacak	1 bakır bağlamalı iğne		
48	2 kap-kacak	3 bakır bağlamalı iğne	steatit ve kuvars pandantifler; akik, kuvars boncuklar	frit boncuklar
50	2 kap-kacak		steatit damga mühür	
60	5 kap-kacak			
65	1 kap-kacak			karbonlaşmış tahıl tanesi
67	1 kap-kacak	bakırdan 2 iğne ve 1 biz	taş pandantif	1 damga mühür
68	5 kap-kacak	1 bakır balta, gümüş boncuk		
70	2 kap-kacak	1 bakır bağlamalı iğne		
71	1 kap-kacak	1 bakır bağlamalı iğne	1alabaster kase	1 damga mühür baskısı
72	1 kap-kacak			
74	1 kap-kacak			
177	2 kap-kacak			kemik spatula, gerdanlık
178	1 kap-kacak			

Tablo 17. Tell Chagar Bazar Seviye 3-5'e ait basit mezarların mezar eşyası ve düzenleri.

Tell Arbit Mezar no. 18'de, sadece, biri boyasız ve üçü ise açkılı boyasız (Mallowan 1937a: 126, Şek. 15: 8 17: 12; 19: 6, 9 lev. XIX: 4) olmak üzere dört seramik bulunmuştur. Mezar eşyası açısından zengin değildir. Oysa Tell Germayir'de açığa çıkan, Tell Chagar

Bazar'ın Seviye 2-3'ü ile çağdaş (Mallowan 1937a: 124) basit mezarlar, mezar eşyası açısından, Tell Chagar Bazar'daki çağdaşlarına göre daha zengin görülmektedir (Tablo 18). Mezar eşyası arasında, seramik içinde, boyasız (Mallowan 1937a: şek. 15: 4; 17: 6; 18: 1, 14; 19: 7, 12; 20: 10), açkılı (Mallowan 1937a: şek. 17: 2, 3, 16; 19: 13), açkılı siyah (Mallowan 1937a: 17: 13) ve kazı bezekli noktalamalı (Mallowan 1937a: 125, şek. 25: 8) seramik türleri; metal nesne olarak, bakırdan bir iğne (Mallowan 1937a: 12: 7) ve değişik malzemeden eşyalar içinde, bir alabaster vazo (Mallowan 1937a: 125); kavkıdan, siyah ve camsı bitimli beyaz steatitten, kuvarstan ve kırmızımsı akikten boncuklar ve fayanstan top, varil ve halka şekilli boncuklar (Mallowan 1937a: lev. XVIII A: 3); kırmızımsı akik, fayans ve kavkıdan pandantifler (Mallowan 1937a: lev. XIV, üst sıra) ve kemikten bir iğne (Mallowan 1937a: 12: 26) yer almaktadır.

MEZAR NO.SU	SERAMİK	METAL	TAŞ	DİĞER
15	2 kap-kacak	1 bakır iğne		
16	2 kap-kacak			fayans, deniz kabuğu boncuklar
18	1 kap-kacak			
20	3 kap-kacak			
24	1 kap-kacak			fayans pandantif
26			alabaster vazo	1 kemik iğne
29	1 kap-kacak			
30	2 kap-kacak			
31	1 kap-kacak			
32			kuvars, akik boncuk ve pandantifler	deniz kabuğu pandantifler
33	2 kap-kacak		siyah ve beyaz steatit boncuklar	

Tablo 18. Tell Germayir basit mezarlarının mezar eşyası ve düzenleri.

III.1. 3. ODA MEZARLAR VE ÖLÜ GÖMME GELENEĞİ

Bu başlık altında ele alınan mezarlar, yer altına oyulmuş veya açılmış büyük çukurlar şeklindedir. Sert toprak tabakası veya kaya içine oyulan oda mezarların, örtüsüyle duvarları çukurun doğal yapısındandır. Yerleşim içine veya ana toprak içine yapıldıklarında bazen taş duvarlıdır ve üstlerine büyük taş dilimleri yerleştirilerek örtülmüştür. Kerpiç duvarlı ve örtülü oda mezarlar bu bölgede nadiren açığa çıkmaktadır. Oda mezarlar, girilip çıkılabilen, plân ve boyutları değişebilen yer altına yapılmış tek veya çok odalı yapılardır. Esasen bu mezarların her biri, birden çok ölü gömmek için yapılmış bir ailenin veya belli bir sınıfın kullanmış olduğu birer mezarlık gibidir.

Yapısal özellikleri açısından oda mezarlar, sandık ve basit mezarları anımsatsalar da, boyutları bakımından daha büyük ve kullanım açısından devamlılık, üstünlük ve kolaylık gibi özellikleri bulunmaktadır. Oda mezarlar, en azından gelişmiş bir mezar türü olarak görülebilir. Diğer mezar türleriyle eşzamansal olarak ortaya çıkışları, sosyo-ekonomik farklılıklardan etkilenmiş bireysel tercihlere yorumlanabilir.

III.1.3.1. Erken Tunç Çağı Öncesinde Oda Mezar Ölü Gömme Geleneği

Eva Strommenger (1957-71: 596), Suriye'de ele geçen Erken Tunç Çağı'na ait oda mezarların, Filistin'deki eski kaya (kuyu-) mezarlarından kaynaklanmış olabileceğini ifade etmiştir.

Oda mezar ölü gömme geleneği Erken Tunç Çağı'nın sonlarına doğru Anadolu'nun güneydoğusunda yaygın olarak açığa çıkmaktadır[1]. Suriye'de ise eski ve yaygın bir uygulama olarak varlığını, Erken Tunç Çağı'ndan Geç Tunç Çağı'na değin sürdürmüş olduğu görülmektedir[2].

---

[1] Anadolu'da ilk ve tek olarak oda mezarlar, Erken Tunç Çağında Alacahöyük kral mezarlarından bilinmektedir Mezarlar, ev tabanlarının altına değil, şehrin mezarlık olarak ayrıldığı bir alanda kurulmuşlardır. Açığa çıkan dikdörtgen plânlı onüç oda mezarın dört duvarı birbirine çamur harçla tutturulmuş orta boy taşlarla örülmüştür. Odaların üstü ağaçlarla kapatılmış ve bunun üzeri de kerpiç, toprak ve çakılla örtülerek düz bir dam sağlanmıştır. Mezarlarda, sağ taraflarına büzülmüş durumda erişkin iskeletleri açığa çıkmıştır. Bazı mezarlarda birden çok iskeletin açığa çıkması, çoklu gömmeleri değil, farklı zamanlardaki müteakip gömmelere yorumlanmıştır. Ölülerin yatırılışındaki yön birliği mezarlar da görülmektedir (Özgüç T. 1948: 40-47).

[2] Örneğin Ugarit, Ibn Hani ve Tell Hadidi'deki Geç Tunç Çağında taşla inşa edilmiş oda mezarlar (Margueron 1983; Toueir 1975; Saliby 1982; Dornemann 1979a:118), bu geleneğin Erken Tunç Çağından Geç Tunç Çağına dek sürdüğünü göstermektedir.

III.1.3.2. Erken Tunç Çağında Oda Mezarların Buluntu Yerleri

Oda mezarlar, hem yerleşim içinden hem de yerleşim dışından açığa çıkmıştır. Yerleşim içinde veya dışında yapılmış olmaları, yapım tekniğinde veya kullanım yönteminde bir farklılık yaratmamıştır. Kuzey Suriye Bölgesi'ndeki oda mezarların, oyularak, duvarları taşla veya kerpiçle örülerek ve örtülerek yapılmış olmalarına karşın, Güneydoğu Anadolu bölgesindekiler taş duvarla örülmüş ve büyük taş dilimleriyle örtülmüştür. İnşa edilmiş oda mezarlarda, yapı malzemesi olarak Kuzey Suriye Bölgesinde taş ve kerpiçin kullanılmış olmasına karşın, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde sadece taştan inşa edilmiş mezar yapıları açığa çıkmıştır.

Oda mezarların açığa çıktığı yöreler, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde; Oylum Höyük, Leylit Höyük, Gedikli-Karahöyük, Tilmen Höyük, Titriş Höyük, Lidar Höyük ve Hayaz Höyük; Kuzey Suriye Bölgesinde Tell Ahmar-Til Barsip, Tell Hadidi, Tell el-Qitar, Tell al Abd, Habuba Kabira, Tell Selenkahiye, Wreyde, Djerniye, Halawa, Tawi, Şemseddin, Tell Chuera ve Tell Arbit'tir. Bu yörelere ilâveten Karkamış ve çevresindeki mezarlık ve höyüklerdeki mezarlardan bazılarının da oda mezarlar grubuna girebileceği anlaşılmaktadır[1].

Oylum Höyük'teki taşla inşa edilmiş oda mezar, Y8b1 Plânkaresinde açığa çıkmıştır (lev. 53; 54; 55). Oda mezarın güney duvarı, Seviye IVB'ye ait mimarî yapılarla bir bütünlük göstermektedir (lev. 164).

Leylit Höyük'ün A, B ve C açmalarında, plânlarda görülebildiği kadarıyla üç oda mezar açığa çıkmıştır[2].

Yeterince ayrıntı verilmemiş olmakla beraber, A. Archi ve ekibinin bildirdiklerine göre, Lohan'daki kayalık alanda konumlanmış mezarlar arasında oda mezarlar da bulunmaktadır. Bu mezarlardan birinin boyutları (2.00 x 3.00 m olarak) verilmiştir (Archi ve diğerleri 1971: 82).

Gedikli-Karahöyük'te, höyüğün güneydoğu eteğinde bulunan mezarlık alanındaki C açmasından, taştan inşa edilmiş beş oda mezar açığa çıkmıştır. Sistemli kazılar başlamadan önce define arayıcıları tarafından karıştırılmış olan 9.5 x 7.5 m'lik bir alanda açığa çıkarılan

---

[1] Karkamış ve çevresinde açığa çıkan, fakat ayrıntılı olarak yayınlanmamış olduklarından, ancak, "cist grave/tomb" olarak "Sandık Mezar Ölü Gömme Geleneği" başlığı altında ele alınmış olan mezarların arasında da oda mezarların bulunabileceği göz önüne alınmalıdır. C. L. Woolley (1914: 87-93) tarafından "tomb" mezar olarak tanımlanmış olan Tell Amarna'daki mezarların arasında da oda mezarların bulunabileceği, son zamanlarda yeniden kazılmaya başlanan bu yörede, hafiri Ö Tunca (1993: 31, lev. 2b)'nın ifadesinden ve bir mezar yapısına ait yayınlanmış fotoğraftan anlaşılmaktadır.

[2] Plânlar Hasan Candemir tarafından çizilmiştir.

Mezar no. 1, 2 ve 3, Mezar no. 1 en güneyde olmak üzere kuzey güney yönünde ve yan yana sıralanmıştır (Alkım U. 1965 a: 71, res. 3; Alkım ve Alkım 1966: 18; plân 9) (lev. 85). Yağmadan etkilenmiş olduğu görülen bu üç mezardan Mezar no. 1 ve 3, Mezar no. 2'ye nazaran daha iyi korunmuştur (Alkım U. 1965a: 71, res. 3, 8). Mezar no. 5, C Açmasının doğu sınırında ve Mezar no. 1'in 2 m kadar kuzeydoğusundadır (Alkım U. 1965b: 82, res. 6-8). Mezar no. 4'ün inşası sırasında tahribata uğramış olan Mezar no. 6'nın doğu ve batı duvarlarının ancak yarıya yakın kısımları korunmuş ve güney duvarı ile üzerini örten taş dilimleri yok olmuştur (Alkım U. 1966: 43; 1967b: 466).

7 m uzunluğunda ve 0.80-1.00 m genişliğinde kapalı bir geçidi olan "M 4" yapısı, C Açmasının güney kesiminde, Mezar no. 1'in 7.60 m güneyinde bulunmuştur. "M 4" olarak isimlendirilen bu yapının, bir mezardan ziyade, eskilerde kullanılmış bir su yapısı olabileceği kanısına varılmıştır[1].

Tilmen Höyük'teki oda mezar (Mezar no. 3), II. Kat sarayının kuzeydoğu kesimindeki yapı bloğuna ait büyük avlu tabanının 1.50 m altından açığa çıkmıştır. İçindeki buluntulara göre, Tilmen Höyük'ün III. kültür katının (Erken Tunç Çağı) son safhasına ait olduğu saptanmıştır (Alkım U.1961: 6, res. 9-13).

Hayaz Höyük'ün UA Plânkaresinde, höyük yüzeyinin 1.60 m altında taştan bir oda mezar açığa çıkmıştır (Rodenberg 1979-80: 7;1982:28) (lev. 135).

Titriş Höyük'te, 1991 kazı döneminde, taştan inşa edilmiş iki oda mezar bulunmuştur. Mezarlardan biri, evvelce üst kısımdan açılarak kısmen yağmalanmıştır. Çukur 69-54'teki oda mezar, yukardaki bir tabakadan çakıl taşlı sokak içine açılmıştır (Algaze ve diğerleri 1992: 38). Dokunulmamış olan diğer mezar, Çukur 81-81 içinde, en güneysel odaya ait tabanın altında konumlanmıştır (Algaze ve diğerleri 1992: 39, şek. 8).

---

[1] Geçidin (dromosun) yan duvarları, kaba taşlarla örülmüş ve üzeri, düzensiz/kaba büyük kireç taşı bloklar yan yana yerleştirilip aralarındaki boşluklar da küçük taşlarla doldurularak kapatılmıştır. Geçit, uzunluğu 3 m, genişliği 1.5 m ve yüksekliği 1.5 m olan bir odaya açılmaktadır. Oda içinde kazılar derinleştiğinde su çıkmış ve bu nedenle taş duvarların temelleri bulunamamıştır. Kuzey duvarının ortasında, duvarın takviyesinde kullanılmış olduğu anlaşılan yatay olarak yerleştirilmiş bir ağaç parçası, kısmen çürümüş bir halde meydana çıkarılmıştır. Odaya dik bir meyille ulaşan geçidin girişi ile oda arasındaki kot farkı 7 m'dir (Alkım U. 1965b: 81, res. 2-4). Her nekadar U. B. Alkım (1965b: 81-82), bu yapının bir mezar olmasını muhtemel görmüş ve inşa tarzının, M. Ö. 2. binin sonuna tarihlenen Ankara yakınında bulunan Gavurkalesinin uzun, dar ve kapalı geçitli Hitit mezarınkiyle benzerliğine dikkat çekmişse de, içinden iskeletsel kalıntı ele geçmediğine göre, Kırışkal Höyük'te (Alkım U. 1967a: 8) buna benzer bir yapının daha çok suyla ilgili bir yapı olabileceği olasılığı karşısında, "M 4" olarak isimlendirilen bu yapının, bir mezardan daha çok eskilerde kullanılmış bir su yapısı olabilir.

Lidar Höyük'te, batı terastaki F/G 33/34 Plânkarelerinden ve köyün doğusundaki mezarlığın güneyinden taştan inşa edilmiş oda mezarlar açığa çıkmıştır (Hauptmann 1983a: 255; 1983b: 96-7; 1984: 227-8; 1987: 206 (lev. 136).

Halep'in güneybatısında bulunan Ansari'deki kazılarda, kireç taşı kayalığı içine oyulmuş bir oda mezar bulunmuştur (Suleiman 1984: 1) (lev. 99: 2).

Tell Ahmar-Til Barsip'te, Doğu binasının ortasında bulunan 17 no.lu oda açığa çıkarılırken, büyük bir döşeme taşının düşmesi sonucu, taştan inşa edilmiş bir oda mezar açığa çıkmıştır (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 88) (lev. 86). Diğer mezarlardan ayırt etmek için bu mezara "hypogée" (= yer altı oda mezar) adı verilmiştir (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 96, şek. 28).

Tell Hadidi'de, sistemli kazılar başladığında, aşağı höyüğün doğu yarısında ve yukarı höyüğün batısında açılmış yüzlerce hatta binlerce mezar odasına ait kalıntıların hâlâ görülebildiği bildirilmiştir (Dornemann 1978: 25; 1979a: 116). Yörede, incelenebilmiş olan beş oda mezardan yalnız bir tanesi karıştırılmamış durumda ele geçmiştir. Mezarların bulunduğu alanın çoğu, sonradan doldurulup düzeltilerek tarıma alınmıştır. Eski zamanlardan beri soyguncular etkinliklerini sürdürmüş olduklarından, korunabilen mezar eşyalarından tarihlendirilmeleri ancak yapılabilmiştir (Dornemann 1979b: 226-227). Taşla inşa edilmiş oda mezarların yanı sıra konglomera içine oyularak yapılmış olanlar da bulunmuştur. R. Dornemann ve ekibi, mezar buluntularının envanterini sağlamaya, gömme âdetlerini saptamaya ve mezarların yerleşim alanlarıyla ilişkisini belirlemeye yönelik amaçlarını gerçekleştirmede, tahribatın fazla olması nedeniyle düş kırıklığına uğramışlardır. Mezarlarla çağdaş duvar ve taban kalıntıları bulunabilmiş ise de, mezarların bu duvar veya tabanlar altına yerleştirilmiş olduklarını belgelemeyi sağlayacak tabakalaşma kanıtı bulunamamıştır (Dornemann 1979a: 117). Çoğunlukla, daha özenli mezarlara ait taştan inşa edilmiş mezar yapıları varlıklarını sürdürebilmiştir (Dornemann 1978: 25).

El-Qitar'da, yerleşimle Qushlat Yusuf Paşa köyü arasındaki yol üzerinde, kireç taşı kaya yatağı içine oyularak yapılmış olan oda mezar no. 1'in yağmacılarca karıştırılması, hemen kurtarma çalışması yapılmasını gerekli kılmıştır (Sagona 1986: 107, şek. 1).

Tell al-Abd'ın, doğusundaki küçük bir vadinin yamacında, doğal kayaya oyulmuş iki oda mezar, yağma sonucu büyük ölçüde tahrip edilmiş durumda ele geçmiştir (Orthmann 1979: 99; Meyer 1991: 8-9, şek. 2).

Tell Selenkahiye'de ölüler, ana toprak veya yerleşim kalıntı dolgusunun içine oyulmuş oda mezarlara gömülmüştür (Van Loon 1968: 26). Eski bir sulama kanalının şehir duvarını kestiği höyüğün batı kısmında, surun yakınında, Safha 3'e verilen küçük odaların tabanları altından mezarlar açığa çıkmıştır (Van Loonn 1968: 25, şek. 9, 11, 12). Höyüğün orta kısmında, konglomera içine açılmış Safha 1'e verilen bir mezarın kuyu girişi, Safha 2'ye ait parke taş döşeli kuzey-güney sokağı ile kapanmıştır (Van Loon 1968: 24-5). Bu sokak kullanım dışı kalınca içine başka bir mezar açılmıştır (Van Loon 1968: 25). Bu mezar da Safha 4'e verilen parke taş döşeli sokakla kapanmıştır. Höyüğü doğudan batıya bölen iki sulama kanalından daha eskisi (Van Loon 1973: şek. 1'deki PE 27-28 Plânkareleri) kesit almak için temizlenirken on mezar daha açığa çıkmıştır. W12-W13 Plânkaresinde, Safha IV'e verilen güney evin avlusundan, alttaki konglomera içine oyulmuş iki mezar (Van Loon 1977-78: 166); W43 Plânkaresinde, Safha II'ye verilen bir mezar (Van Loon 1977-78: 170); U22 Plânkaresinde, sokağın bulunduğu yerde, Safha IV'e verilen bir evin temellerinin hemen altından iki mezar; Q26 Plânkaresinde, Safha I'e verilen avlunun içinden iki mezar (Van Loon 1977-78: 168); Safha III'ten bir mezar ve Safha IV'den çok sayıda mezar açığa çıkmıştır (Van Loon 1977-78: 169).

Selenkahiye Höyüğü ile Selenkahiye yerleşiminin 1.5 km güneyinde bulunan Wreyde köyü arasındaki nehir terası boyunca bir çok mezar bulunmuştur. Bunlardan onu Wreyde halkının hizmetine sunulan bir sulama kanalının hafriyatı sırasında açığa çıkmıştır. Arkasından dört mezarın daha yeri bulunmuştur. Yamacın aşınması nedeniyle bütün mezarların kubbeli örtüleri yok olmuştur (Van loon 1968: 26). Wreyde'deki bu mezarlardan beşi (Mezar no. W011, W016, W054, W066 ve W086) Winfried Orthmann ve Elena Rova (1991) tarafından yayınlanmıştır. Mezar yapıları ana kayaya oyulmuştur.

Halawa'da, Höyük A'nın şehir duvarlarının doğu ve güneyindeki mezarlıklarda yağmalanmış olan yetmişbeş mezar açığa çıkarılmıştır (lev.154). Bu mezarlardan sadece dördü yayınlanabilmiştir (Mezar no. 2, 21, 35, 58). Şehrin kuzeydoğu köşesindeki A Grubu, onbeş mezardan oluşmaktadır. Bunlardan 9'u şehir surlarının dışında, diğerleri yamacın aşağısındadır. Yamacın eteklerindeki P3d-3e Plânkarelerindeki Mezar no. 15 ve 16 bu gruba dahil edilmemişlerdir (lev. 155). B Grubundaki, Mezar no. 25 ilâ 28, şehir duvarının güneyindeki alçak bir tepe üzerinde konumlandırılmıştır. Grup C, kırkbir mezarla en büyük grubu oluşturmaktadır. Grup D'deki onaltı mezar düzensiz bir plân göstermektedir (Orthmann 1981: 49).

Grup A ve C'deki mezarlar, bir veya daha fazla odalı ve kuyulu girişleri olan mezar yapılarıdır. Bunlar, kayaların içine değil, az çakıllı balçık tortul tabaka içine oyulmuştur (Orthmann 1981: 50).

Höyük B'nin çevresinden de aynı türden oda mezarlar açığa çıkmıştır (lev. 154; 155). Q Plânkaresinde, kireç taşı kayalığındaki bir çok mezarın (Grup E) tavanı suyla aşınarak çökmüştür ve içlerini de su basmıştır. Bu oda mezarlar (Mezar no. 73 ve 74) kuyu girişli ve yan odalı mezar yapılarıdır. AQ Plânkaresindeki Mezar no. 70, içlerinde en iyi korunmuş olanıdır. CH Plânkaresindeki Mezar no. 119'da kuyu girişli oda mezardır. Yöre halkı tarafından soyulurken farkedilen Mezar no. 64, Halawa'nın kuzeyinde konumlanmaktadır (Orthmann 1981: 53-9).

Tawi'de bulunan aynı türden on mezar (7/O Plânkaresi Mezar no. 6, 9), kaya tabakasının içine değil sert toprak tabakası içine oyulmuştur (Orthmann 1979: 103; Kampschulte ve Orthmann 1984: 13-26) (lev. 90: 2). Ayrıca burada taşla inşa edilmiş oda mezarlar (7/P Plânkaresi Mezar no.5) ve 12/H ve 13/L Plânkarelerinde üzerleri kapak taşları ile örtülmüş basit oda mezarlar (Mezar no. 19-22, 70 ve 71) da bulunmuştur (Kampschulte ve Orthmann 1984: 9-10, 31-41, 93, 98) (lev. 90: 1).

Şemsedddin'de, güneydoğudaki A Mezarlığından kırkyedi adet (Mezar no. 1-40, 50-56), güneydeki B Mezarlığından üç adet (Mezar no. 60-62) ve batıdaki C Mezarlığından yirmidört adet (Mezar no. 70-93) kuyu girişli oda mezar açığa çıkmıştır. Mezarlar, yüzey altındaki oldukça yumuşak olan yekpare kireç taşı kaya içine oyulmuştur. Yağmalanmış ve tahrip edilmiş olduklarından çok az iskelet kalıntısı ve mezar eşyası ele geçmiş olan bu mezarların, sadece yapım tekniği anlaşılabilmiştir (Meyer 1991: 11-6).

Djerniye'deki iki mezar da yerleşim bölgesinin dışındaki küçük bir tepeye kurulmuştur (Meyer 1991: 149-150) (lev. 102: 1).

Tell Chuera'da, Seviye 9'dan bakir toprak içine oyulmuş kuyu girişli bir oda mezar açığa çıkmıştır (Orthmann 1986: 67) (lev. 91: 2). Mezar kuyusunun, Seviye 8'e ait bir evin köşesinde yapılmış olmasının tabakalaşma açısından önemine değinilerek, mezar içeriklerinin, Aşağı Şehirdeki en erken kalıntılarla çağdaş olduğu bildirilmiştir (Orthmann 1986: 68).

Tell Arbit'te, duvarları ve tonozlu tavanı kerpiçle inşa edilmiş olan Mezar no. 20, Açma 5'ten açığa çıkmıştır (Mallowan 1937: 126-7) (lev. 143).

III.1.3.3. Oda Mezarların Yapım Tekniği ve Türleri

Oda mezarlar, yer üstünde yapılmış anıtsal ve kayalık oluşumlar içine oyulmuş kaya mezarları karşısında, konumları itibariyle yer altı mezarlarıdır. Ortaya konuşlarında, ortamlarına uygun işlev ve yapı tarzı amaçlanmıştır. Bir evin bölmelerinden olan odanın çağrıştırdığı ilk anlamı ile giriş ve çıkış kolaylığı sağlamaktadır. Duvarlar ve dam örtüsüyle koruma, saklama, barındırma gibi geçiçi olmayan gereksinimlere güven ortamı sağlayan mekânlardır. Bazen örtüsüyle duvarları oyulduğu ortamın doğal yapısındandır; bazen duvarları taş veya kerpiçle örülmüş ve üstleri büyük taş dilimleri yerleştirilerek ve ender olarak tonoz şeklinde kerpiçle (Tell Arbit Mezar no. 20, Mallowan 1937: 127, şek. 8) kapatılmıştır (lev. 83: 2,3). Tawi'de 12/H ve 13/L Plânkarelerinde açığa çıkan altı oda mezar (Mezar no. 19-22, 70-71) yere açılmış büyük çukurlar şeklindedir. Üzerleri kapak taşları ile örtülmüştür (Kampschulte ve Orthmann 1984: 31-41, 93-102) Bu açılardan bakılıp mezar sözcüğünde var olan yer altı kavramı dikkate alındığında, yaygın olarak kullanılan "oda mezar" deyiminin yerindeliği kabul edilebilir. Oda mezarlar, bu çalışmayla sınırlı olarak iki ana gruba ayrılmıştır. Bu sınıflandırmada, her mezar için özgün sayılabilecek ve anlatımında yer alması uygun olabilecek ayrıntılar yerine, asıl olan mezar odasının yapısında gözlemlenen üç farklı özellik dikkate alınmıştır. Göreceli de olsa bu mezarların açıldıkları (ana kaya, sert toprak tabakası gibi) ortamın, uygun çukur duvarları ve hatta bazı durumlarda uygun örtü olanağı sağlamış olduğu durumda, ayrıca duvar ve örtü yapma gereği duyulmamış veya lüksüne gidilmemiştir. Bu durumları göz önüne alınarak "inşa edilmiş oda mezarlar", ve kaya, sert toprak tabakası gibi dayanıklı doğal oluşum içine oyularak oluşturulmuş olanlar da "oyularak yapılmış oda mezarlar" ve üzerleri kapak taşları ile örtülmüş büyük çukurlar şeklinde olanlar ise "Taş kapaklı basit oda mezarlar" olarak üç alt bölümde ele alınmıştır.

III.1.3.3.1. **İnşa Edilmiş Oda Mezarlar**

Bu çalışma kapsamında, bu alt başlık altında ele alınan mezarların duvarları taş veya kerpiçle örülmüş ve örtüleri de benzer türden malzemeyle yapılmıştır[1]. Orthmann (1979:

[1] Bu tür mezarlar, Erken Tunç Çağında Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye'de yaygın olarak görülmektedir. Benzer yapıdaki oda mezarlar, M. Ö. 3 binde İran'ın Orta Zagros dağlarında açığa çıkmıştır (Berghe 1968; Berghe 1970: 15). W. Orthmann (1979: 102), bu mezarların İran'ın bu bölgesinde açığa çıkmasını, Orta Zagros ile Fırat arasındaki bölgeden şimdiye kadar bu mezarların dışında benzer başka bir şeyin bilinmemesi nedeniyle son derece ilginç bulmaktadır. Mari'deki benzer mezarlar, geleneğin en azından Fırat Nehri boyunca geniş bir alanda kabul gördüğünü göstermektedir. Mari'de, eski zamanlarda talan edilmiş bulunan fakat A. Parrot'un, kraliyet ailesine ait olduğunu düşündüğü büyük mezarlardan birinde, Er Hanedan Döneminin daha erken kısmına tarihlendirilebilmeye olanak sağlayacak kadar korunmuş seramik ele geçmiştir (Parrot 1938: 4-6).

101-2), bu tür mezarları "dolmen" türü mezar olarak adlandırmış ve bu türe giren Tell Ahmar-Til Barsip'teki oda mezarın da "hypogée" (= yer altı oda mezarı) olarak adlandırılışını yanlış bulmuştur. Bu alt başlık altında ele alınan oda mezarların, "dolmen" (= yatay bir taşla şapka gibi üstü kapatılmış üç veya daha çok dikey elemandan oluşan oda mezar) deyiminde anlamını bulamayacağı açık olarak görülmektedir. Ancak, "dolmen" türü mezarları da kapsayacak kadar kapsamlı olabilecek bu alt başlık altında ele alınacak oda mezarlar, deyimsel yapısı dolayısıyla grupsal anlamı da yansıtabilecek olan yapı malzemesine göre, kerpiçten oda mezar ve taştan oda mezar, gibi daha alt bölümlerde ifade edilebilmektedir. Bu düşünceyle, inşa edilmiş oda mezarlar, aşağıdaki gibi ele alınmıştır:

1. Taştan İnşa Edilmiş Oda Mezarlar

2. Kerpiçten İnşa Edilmiş Oda Mezarlar

III.1.3.3.1.1. Taştan İnşa Edilmiş Oda Mezarlar

Yukarıda belirtildiği gibi, mezar odasının duvarları ve de örtüleri taştandır. Örtü olarak kullanılmış olan büyük taş kapaklarının ara boşlukları irili ufaklı taşlarla kapatılmıştır. Bu mezarlar, örneğin: Tell Hadidi Alan D Mezarında olduğu gibi, en çok iki odalı olarak yapılmıştır. Mezarlar, Anadolunun güneydoğusunda yaygın olup Oylum Höyük'te, Leylit Höyük'te, Gedikli-Karahöyük'te, Tilmen Höyük'te, Titriş Höyük'te, Lidar Höyük'te ve Hayaz Höyük'te; Suriye'nin kuzeyinde ise, Tell Ahmar'da, Tell Amarna'da, Tell Hadidi'de ve Tawi'de açığa çıkmıştır.

Kaynaklardan sağlanabilen verilere göre, oda mezarlar için önce yeterince büyük bir çukur açılmış ve çukurun etrafı, taş duvarlarla çevrilmiştir. Genellikle dikdörtgen, köşeleri yuvarlatılmış dikdörtgen veya yamuk plânlı olan mezar odasının üzeri büyük taş kapaklarla örtülmüş ve bu taşların arasındaki boşluklar uygun büyüklükteki taşlarla kapatılmıştır. Giriş ve çıkışı sağlamak amacıyla mezar odasının dar yapılmış bir cephesi kapı olarak kullanılmış olan büyük bir taş dilimiyle kapatılmıştır. Kapının olduğu oda duvarının, doğal veya yapay bir yamaçta bulunması ve dolayısıyla hemzemin yaklaşıma olanak sağlayabilmiş olması durumu dışında, oda girişine ulaşabilmesi ve girişin kullanılabilmesi için, kuyulu bir girişin bulunmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Kapı girişi olmayan oda mezarlarda (örneğin Tawi'deki Mezar no.5'te olduğu gibi, lev. 90: 1) kuyulu bir girişe ihtiyaç yoktur, çünkü ya bir defa kullanılıp kapatılmış ya da birden çok kez kullanılmış ise örtü kapak taşlarından faydalanılmış olmalıdır.

Tell Ahmar-Til Barsip (lev. 86) ,Tell Hadidi E I Alanı (lev. 84), Hayaz Höyük (lev. 87) ve Leylit Höyük (lev. 165,167) oda mezarlarının kuyulu girişleri vardır. Tilmen Höyük'teki oda mezarın, Til Barsip'teki oda mezara benzediği bildirilmiş fakat kuyulu giriçinin olup olmadığına değinilmemiştir (Alkım U. 1961: 6). Oylum Höyük'te, yamacın hemen kenarından açığa çıkan bir taş dilimi, mezar odasının kapı girişine ait olabilir. Mezarın, yamacın hemen sınırındaki konumu ve alanın tahrip edilmiş olması sonucu, kuyulu bir girişe dair kanıta rastlanmamıştır (lev. 55). Leylit Höyük'teki oda mezarlarının ise, taşla örülerek yapılmış kuyulu bir girişinin olduğu görülmektedir. Gedikli-Karahöyük'te, şayet yer üstünde konumlanmamış iseler, anlaşılabildiği kadarıyla, 1 ve 3 no.lu mezarların durumları, kuyulu girişlerinin bulunmasını gerektirmektedir (Alkım ve Alkım 1966: 18, 21, plân 7 ve 9, res. 40) (lev. 84: 2, 85). Titriş Höyük'te, 69-54 Açmasındaki oda mezarın bir taş diliminden oluşan girişinden söz edilmiş fakat 81-81 Açmasındaki oda mezarın girişinin olup olmadığı bildirilmemiştir (Algaze ve diğerleri 1992: 38-9). Lidar Höyük'te, mezar odasının kapı girişlerinin birer taş dilimiyle kapatılmış olduğunun bildirilmiş olması (Hauptmann 1982: 18; 1984: 227), bu mezarların da kuyulu girişlerinin bulunmuş olabileceğini düşündürmektedir (lev. 88, 89). Gedikli-Karahöyük'te, 1 ve 3 nolu mezarlarının girişlerinde basamaklar vardır (Alkım ve Alkım 1966: 18, 21, plân 7 ve 9, res. 40) (lev. 84: 2; 85). Tell Hadidi'de, D Alanındaki oda mezar yapısının da bir kaç basamaklı kuyulu girişi bulunmuştur (Dornemann 1979a: 118). Hayaz Höyük'ün oda mezarının da girişinin önünde tek basamaklı bir merdivenin varlığından ve kuyudan söz edilmektedir (Rodenberg 1979-80: 7) (lev. 87).

Oylum Höyük'teki taşla inşa edilmiş oda mezar, kuzeydoğudan güneybatıya doğru daralarak uzayan yamuk plânlıdır (res. 1, lev. 55). Korunmuş in situ bir kireç taşı dilimine göre örtü kalınlığı dahil yüksekliği, yaklaşık, 1.32 m'dir. Odanın örtü üst yüzeyi, -4.07 m'de ve açığa çıkarılan tabanı ise -5.25 m'dedir. Odanın içten içe boyutları, uzunluk 3.50 m ve genişlik, doğuda 1.75 m ve batıda 0.75 m; dıştan dışa boyutları ise, uzunluk 5.00 m ve genişlik, doğuda 2.75 m ve batıda 1.50 m'dir. Doğru hat üzerinde bulunmayan odanın üç duvarı, rastgele taşlardan örülmüştür. Doğudaki bir kireç taşı dilimi, mezar girişini kapatmaktadır. Odanın güneybatı kısmının değişik boyda taşlarla ve kuzeydoğuya doğru devamının ise korunmuş olan kireç taşı dilimiyle örtülmüş ve kuzeydoğuda yaklaşık bir taş dilimlik örtü kısmının eksik olduğu görülmüştür (lev. 54). Mezarın yakınına atılmış olan ve bu eksikliği giderebilecek ölçülerde olduğu saptanan bir kireç taşı diliminin, bu oda mezara ait olabileceği ve köylülerin mezara bu taş dilimini mezarın üstünden kaldırıp girdikleri

anlaşılmaktadır. Odanın batıya doğru daralması, örtü ve duvar malzemesinin yetersizliğinden kaynaklanmış olmalıdır.

Leylit Höyük A Açmasındaki oda mezar doğu-batı yönünde uzanmaktadır. Oda mezarın doğu tarafında "u" şekilli bir kuyu girişi bulunmaktadır. Dikdörtgen plânlı odanın üstü taş kapaklarla örtülmüştür (lev. 165, 166). B ve C Açmalarında biri doğu-batı, diğeri kuzey-güney yönünde konumlanmış olan iki oda mezarın da dar duvarlarında birer kuyulu girişlerinin olduğu görülmektedir. Doğu-batı yönünde olan mezar yapısının odası ve kuyusu dikdörtgen plânlıdır ve doğu yönündeki girişi iki taşla kapatılmıştır. Kuzey-güney yönünde uzanan mezar yapısının oda plânı ovaldir ve güneydeki dar duvarından oda içine girmeyi sağlayan bir "u" şekilli bir kuyusu bulunmaktadır. Bu mezar odasının kapı girişi de iki taşla kapatılmıştır (lev. 167).

Gedikli-Karahöyük'teki 1-3 no.lu mezar odaları dikdörtgen şeklinde olup duvarları, moloz duvarcılık tekniğinde çamur harç kullanılarak irili ufaklı taşlarla inşa edilmiştir. Tavanları ise, yassı ve kalınca büyük kireç taşı dilimleriyle örtülmüştür (Alkım ve Alkım 1966: 18). Mezar no.1 ve 3'te, dam örtüsünü oluşturan bu yassı kireç taşı dilimlerinden birer adedi, in situ bulunmuştur. Mezar odaları doğu-batı yönündedir (lev. 85). Mezar no. 1, 3 ve 6'nın tabanları çakıl döşelidir. Mezar no. 2'nin tabanı sıkıştırılmış topraktır (Alkım ve Alkım 1966: 21). Mezar no. 1-3'ün girişleri doğudadır. En güneydeki Mezar no.1'e ait mezar odasının içten içe yaklaşık ölçüleri, taban 3.6-3.9 x 1.20-1.75 m ve yükseklik 1.60 m'dir. Giriş cephesindeki dar duvarın korunmuş yüksekliği 0.57 m'dir (Alkım ve Alkım 1966: 18). Girişin mezar içine bakan tarafında kalan iki basamaklı bir merdiven , in situ bulunmuştur (Alkım 1965a: 71). Doğudaki duvarının ortasında, girişle iki basamaklı bir merdivenin önüne dikey olarak konulmuş ince bir taş levha, kapı vazifesini görmüş olmalıdır (Alkım ve Alkım 1966: 18, plân 9, res. 40). Mezar no. 1'in 1.5 m kadar kuzeyinde konumlanmış ve tahribat sonucu duvarlarının tek örme kat sırası korunmuş olan Mezar no. 2'ye ait mezar odası, içten içe 3.25 m uzunlukta ve 1.25 m genişliktedir. Oda girişinin doğuda olabileceği düşünülmüştür (Alkım ve Alkım 1966: 21) (lev. 85). Daha kuzeydeki Mezar no. 3'e ait mezar odasının uzunluğu 2.75 m, genişliği 1.30 m ve yüksekliği 1.40 m'dir. Odanın doğusunda bir basamağın açığa çıkması, mezar girişinin doğuda olmasına yorumlanmıştır (Alkım ve Alkım 1966:21, plân 7). Mezar no. 5'e ait mezar odasının uzunluğu 2.10 m ve genişliği 1.60 m olup üstü, üç büyük kireç taşı levha ile örtülmüştür (Alkım 1965b: 82, res. 5).

Tilmen Höyük'teki dikdörtgen plânlı mezar odasının boyutları 2.00 x 4.00 x 2.40 m'dir. Duvarları orta büyüklükteki taşlarla örülmüş ve üstü bazalt levhalarla örtülmüştür (Alkım U. 1961: 6).

Hayaz Höyük'teki, mezar yapısının duvarları, üç ilâ dört örme katında ve kaba kireç taşlarıyla inşa edilmiştir (lev. 87). Yapının batısında üç duvarı korunan 1.45 m derinlikte kuyulu bir girişi vardır. Kuyunun doğu duvarındaki 0.55 x 0.50 m boyutlarındaki bir kapı girişiyle 3.00 x 1.40 x 1.00 m boyutlarındaki mezar odasına girilmektedir. Girişin kenarında bir basamaklı merdiven bulunur. İn situ kapı girişi, kireç taşı dilimiyle kapatılmıştır. Örtüyü oluşturan kapak taşları mezar yapısının içine çökmüştür (Rodenberg 1979-80: 7, şek. 7, 8; 1981: 94).

Tell Ahmar-Til Barsip'teki dikdörtgen plânlı mezar odasının içten içe bir uzun kenarı 5.40 ve diğeri 5.35 m, ortalama genişliği 3.00 m ve yüksekliği 2.10 m'dir (lev. 86). Duvarlarının büyük kaba taşlarla örülmüş ve odanın, çizimde farklı görülmesine rağmen çok belirgin şekilde beşik örtülü olduğu belirtilmiştir. Yan duvarlar dikey, diğerleri ise belirgin şekilde içe doğru meyilli olarak yükselmektedir. Uzunlukları 2.25-2.50 m, genişlikleri 0.90-1.40 m ve kalınlıkları 0.40 m olan beş adet büyük kireç taşı ve konglomera kapakla örtülmüştür. Mezar odasının güneybatı köşesinde, 0.15 m yükseklikte sekili ve 1.60 m yükseklik ve 0.65 m genişlikte olan bir kapı girişi bulunmaktadır. Yan duvarları küçük taşlarla yapılmış olan bu geçiş yerine düşen örtü taşı eşiği tahrip etmiştir (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 96). Yedisi kuzey duvarda, altısı güney duvarda ve ikişerden dördü doğu ve batı duvarlarda olmak üzere toplam onyedi adet pişmiş topraktan 0.40 m uzunluğunda yapılmış çivi, tavandan 0.30 m aşağıda yarıya kadarları duvarlara girmiş olarak, 0.60 ilâ 0.80 m aralıklarla dizilmiştir. Ölülerin gömüldüğü odanın doğu yarısı, örtünün çökmesi sonucu altüst olmuştur. (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 97). 1989'da yeniden başlayan kazılarda, oda mezarın daha büyük bir yapıya birleşik veya ait bir parça olduğu izlenimi edinilmiştir. Bu izlenim, mezarın doğu ucunda, kuzeye doğru uzayan bir taş duvarın varlığıyla doğrulanmıştır (Bunnens 1989: 3). Bunnens (1989: 3), ileriki kazılarda, oda mezarın mimarî yapıyla olası ilişkisinin saptanabileceğini bildirmektedir (lev. 86).

Titriş Höyük'te, 69-54 Açmasındaki oda mezar yamuk plânlıdır. Yapının dar cephesinde bulunan ve sağlam durumda ele geçmiş olan mezar girişi, geniş bir kireç taşı dilimiyle kapatılmıştır (Algaze ve diğerleri 1992: 38). 81-81 Açmasındaki oda mezar, kabaca, köşeleri yuvarlatılmış dikdörtgen plânlıdır ve üzeri, yassı bir taş blokla kapatılmıştır (Algaze ve diğerleri 1992: 39, şek. 8'in plânı).

Lidar Höyük'te, batı terası üzerinde (Hauptmann 1983a: 255) ve mezarlıkta (Hauptmann 1983a: 255; 1984: 228) açığa çıkan oda mezarlar, köşeleri yuvarlatılmış dikdörtgen plânlı olup üstleri büyük taş dilimleriyle örtülmüştür (lev. 88, 89). Mezarlar özenle yapılmıştır. Kuru taş duvarcılığı ürünü olan duvarlarda, birbirine uydurulmuş düzgün yassı kireç taşı blokları kullanılmıştır (Hauptmann 1983a: 255; 1987: 206). Mezar odası girişleri, birer taş dilimiyle kapatılmıştır (Hauptmann 1982: 18; 1984: 227). Mezar odaları, batı terasında 2.30 x 0.80 m ilâ 2.50 x 1.50-1.60 m (Hauptmann 1982: 18; 1987: 206) ve mezarlıkta 3. 12 x 1.50 m ilâ 2.70 x 2.00 m (Hauptmann 1983a: 255; 1984: 228) boyutlarındadır. Batı terasındaki iki mezar, kuzey-güney kuzeydoğu-güneydoğu yönündedir fakat aynı hizada değildir (Hauptmann 1982: 18).

Tell Hadidi'deki oda mezarlar, taş kullanımında ileri derecede duvarcılık sergilemektedir (Dornemann 1978: 25; 1979a:117). Erken Tunç Çağı'nın sonunda, dirsekli taş kuru-duvar ustalığı ürünü olan sayısız mezar bulunmuştur (Dornemann 1978: 25). Bunlar, kaba taş kuru-duvar ustalığının hayli yüksek gelişmiş bir örnekleridir. Büyük taş bloklar kapılar, yan ve üst söveler için düzeltilmiş ve şekillendirilmiştir. Kuzey Suriye'de yaygın yapı malzemesi olarak kerpiç kullanıldığından, taştan yüksek yapısal nitelikli binalar yapma yeteneğinin gözlemlenmesi çarpıcı bulunmuştur. Höyüğün doğu ucundan, Geç Tunç Çağı'na tarihlenen bir oda mezar, bu yapım tekniğinin sonraki dönemlerde kaybolmamış olduğunu göstermektedir (Dornemann 1979b: 226). Alan K'dan gelen oda mezar karıştırılmıştır (Dornemann 1979a: 118, şek. 10). Alan E I'dan çıkan oda mezar da karıştırılmış ve soyulmuştur. Alan E I oda mezarı, geniş bir alanı kaplayan çok odalı büyük bir yapıdır (Dornemann 1979a: 118, şek. 11) (lev. 84: 1). Alan D'de açığa çıkarılan oda mezarın doğusundaki merdivenli giriş, kuzey ve güneyinde gömme odaları bulunan ve kuzey-güney yönünde toplam uzunluğu 15 m olan bir dikdörtgen yapıya açılmaktadır. Üç kapı girişinin eşikleri ile yan ve üst söveleri şekillendirilmiştir. Girişler, işlenmiş büyük yassı taş bloklarla kapatılmıştır. Mezar duvarları, içe doğru dirsek yapan kabaca işlenmiş taşlarla yapılmış ve mezarın üzerini kapatmada uzun sağlam taş dilimleri kullanılmıştır (Dornemann 1979a: 118; şek. 7-9; 1979b: 226-227). Kabaca 6'şar m uzunluk ve yaklaşık 3'er m genişlikteki iki odadan daha büyükçe olan odada, daha erken döneme tarihlenmesine rağmen taşlar daha iyi şekillendirilmiş ve daha düzenli yerleştirilmiş olup duvarların meyli veya iç yanak şevi daha dik ve yüzeyleri daha düzgündür. Kütlesel yassı taş bloklar örtüyü oluşturmaktadır (Dornemann 1979b: 226-227, şek. 15). Dornemann'ın (979a: 118), Tell Ahmar-Til Barsib'teki oda mezara (lev. 86) benzettiği Alan L I'da açığa çıkarılan oda mezar tek odalıdır ve içten içe uzunluğu 3.30 m, genişliği 1.60 m ve

yüksekliği 1.90 m'dir. Til Barsib'teki oda mezar gibi duvarları dikeye daha yakındır. D mezarına göre taşlar daha iyi şekillendirilmiştir. Mezar odası girişine ulaşımı sağlayan kuyu, Til Barsip'teki gibi kare olmayıp ovaldir (Dornemann 1979a: 118, şek. 10; 1979b: 227, şek. 16 ve 17).

Tawi'de bu türe ait yayınlanmış tek mezar, 7/P Plânkaresindeki Mezar no. 5'tir (lev. 90: 1). Köşeleri yuvarlatılmış dikdörtgen şeklindeki mezar odası, doğu-batı yönündedir. Mezarın taş duvarları, nerdeyse şimdiki yüzeyin hemen (0.40-0.60 m) altından açığa çıkmıştır. Duvarlar düzgün kireç taşlarından altı yedi kat örülerek inşa edilmiştir. Duvarlar içe doğru meyillidir. Dıştan dışa mezar odası 5.10 x 2.10-2.40 m; tabanda içten içe 5.00 x 1.65 x 1. 50 m'dir. Oda duvarlarının iç yüzeyleri dışa nazaran daha düzgündür. Mezar içine bakan yüzleri düzeltilmiş olan kapak taşlarından sadece ikisi korunmuştur. Kapak taşlarının arası küçük taşlarla ve balçıkla kapatılmıştır. Mezar odasının girişi yoktur (Kampschulte ve Orthmann 1984: 9-10, şek.3, lev. 35; Orthmann 1979: 102).

III.1.3.3.1.2. **Kerpiçten Oda Mezarlar**

Tek örnek Tell Arbit'ten ele geçmiştir (lev. 83: 2,3). Dikdörtgen plânlı odanın tonozlu damı çökmüş ve parçalanıp dağılmıştır (Mallowan 1937: 127, şek. 8). 1988 Tell Ahmar-Til Barsip kazılarında, A Alanından Tabaka d'de bir veya iki odalı, kare iki veya üç yapı açığa çıkmıştır (Bunnens 1989: 3, şek. 3) [1]. Bu yapılar henüz tamamiyle aydınlatılmamıştır. Bunnens (1989: 3), bu yapıların ev olmaları için çok küçük olduğunu bildirmekle birlikte, Tabaka a'ya ait bir duvarın altından Tabaka b'de, baş batıya yönelik olarak, sağ tarafı üzerine

[1] 1930-1931 Ninive Kazılarında, İştar Tapınağının yakınından tonozlu beş kerpiç oda mezar açığa çıkmıştır. Yağmalanmış olduğu bildirilen bu mezarlar, yaklaşık otuz kerpiç örme katı yüksekliğindedir (Campbell Thompson ve Hutchinson 1931: 81; Campbell Thompson ve Hamilton 1932: 78-80). Schwartz (1986: 48), Ninive'deki bu mezar yapılarını, Hamrin'deki Tell Razuk ve Tell Gubba'da bulunan Er Hanedan I Dönemine ait savunması kuvvetlendirilmiş yapılara benzeterek, bunların muhakkak mezar olmalarının gerekmediğini söylemektedir. Er Hanedan Dönemine tarihlendirilen benzer tonozlu mezarlar, Kish Y Mezarlığından (Watelin 1934) ve Hafaci'den (Delaguaz ve diğerleri 1967) açığa çıkmıştır. Hamrin Bölgesinde Kheit Qasım I ve Tall Ahmad al-Hattu'dan Erhanedan I'e tarihlenen mezarlıklarda kerpiç oda mezarlar açığa çıkmıştır. Tall Ahmad al-Hattu mezarlığı kırksekiz kerpiç oda mezardan oluşmaktadır. Mezarlarda bir ilâ oniki arasında büzülmüş durumda iskelet açığa çıkmıştır (Sürenhagen 1980). Erhanedan I'e tarihlenen Kheit Kasım I'dekiler, doğu-batı yönünde kerpiçten inşa edilmiş dikdörtgen plânlı oda mezarlardır (Forest 1980). Tepe Gawra'da açığa çıkan oda mezarlar, kerpiçten veya taş ve kerpiçle inşa edilmişlerdir. Mezar odaları genelde dikdörtgen plânlıdır. Yarı dairesel plânlı oda mezarlar da bulunmuştur. Yarı dairesel plânlı oda mezarlar dikdörtgen plânlı olanlara nazaran daha küçüktür. Diktörtgen mezarlar 3.25 x 2.65 ilâ 3.20 x 2.30 m boyutundadır. Yarı dairesel ve elipsoidal mezarların çapları 0. 70 x 0.55 ilâ 0.75 x 0.50 m'dir. Mezar odaları kerpiçle, tek veya birkaç taş dilimiyle ve ağaçla kapatılmışlardır. Büyük ve yüksek mezarlara erişkinler, daha küçük ve sığ olanlara çocuklar gömülmüştür. Ölü sayısı birden sekize kadar değişmektedir (Tobler 1950: 70-73).

büzülmüş durumdaki bir iskeletin açığa çıkmasının bu odaların mezar olabileceği varsayımını desteklediği görüşündedir.

III.1.3.3.2. **Oyularak Yapılmış Oda Mezarlar**

Orthmann (1979: 101) tarafından "kuyu-ve-oda mezar" olarak adlandırılan bu mezarlar, daha çok Suriye'de[1] yaygın olan bir mezar türüdür. Mezarlar, yerleşim içine (Tell Selenkahiye'de), sert toprak tabakası veya ana kaya içine açılmıştır. "Kuyu-ve-oda mezar" adının verilmesi, bu mezarların girişlerinde yüzey ile mezar odasının kapı girişi arasında, genişlikleri 1.00 ilâ 1.50 m, derinlikleri 1.50 ilâ 3.50 m ve plân veya yatay kesitleri kare ilâ daire arasında değişebilen, basamaklı veya basamaksız olabilen, dikey kuyu deyiminde ifadesini bulabilecek bir ara ulaşım yolunun bulunmasındandır. Çalışma konusu içinde, bu tür girişli mezarlar için "kuyulu" nitelemesi kullanılmıştır. Kuyu tabanlarından uzunlukları 6.00, genişlikleri 3.00 ve yükseklikleri 2.00 m'ye varabilen mezar odalarına girilmektedir (Meyer 1991: şek. 11, 15). Oda girişleri, genellikle bir taş dilimiyle kapatılmış veya Wreyde'de (Van Loon 1973: 146) Eski Kanal Yarmasında açığa çıkan Mezar III'ün kapısının ağzındaki kerpiç kalıntılardan anlaşılmış olduğu gibi bazen kerpiçle örülmüştür (Orthmann ve Rova 1991: Orthmann 1979: 102). Taştan oda mezar alt grubu altında yukarda ele alınan Tell Hadidi'deki LI Alanından (Domemann 1979a: 118) ve Tell Ahmar-Til Barsip'ten gelen oda mezarlar (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 97), Orthmann (1979: 102)'ın ifadesiyle "dolmen tipi oda mezarlardır" ve onların da mezar odasına inen birer kuyu girişleri bulunmaktadır. Mezar odalarına inmeyi sağlayan kuyuların taşla inşa edilmiş oda mezarlarda bulunması dolayısıyla,

---

[1] Kuyu girişli oda mezarlar, Erken ve Orta Tunç Çağlarında Suriye'de yaygındır. Tell As'ın 800 m güneybatısında bulunan bir mezarlıkta sekiz adet kare plânlı ve kuyu girişleri olan oda mezar açığa çıkmıştır (Du Mesnil Du Buisson 1932: 185-6). Mişrife-Qatna'dan da Erken ve Orta Tunç Çağına tarihlendirilmiş bu tür mezarlar bilinmektedir (Du Mesnil Du Buisson 1927: 13-16, lev. 5; 1928: 81-82, lev.XXIX; 1935). Zengin mezar buluntularıyla Orta Tunç Çağına (IIIB) tarihlenen krali oda mezar Ebla'dan bilinmektedir (Matthia 1981). Bu mezarlar, oyularak yapılmış ve kuyulu girişleri olan oda mezar yapılarının Suriye'de Orta Tunç Çağında da kullanılmaya devam ettiğini göstermektedir. Kıbrıs'ta Erken Tunç Çağı boyunca (Erken Kıbrıs I-III), Vounos, Lapatsa ve Lapitkos'da, oda mezarlar, oval plânlıdır ve dikdörtgen plânlı kuyu girişleri bulunmaktadır. Genellikle iki odalı olan bu mezar yapılarının kap girişlerinin çerçevesi oyularak şekillendirilmiştir ve tek taş dilimiyle örtülmüştür. Bazen kuyu girişinin duvarlarından birinde duvar içi gözleri bulunur. Erken Kıbrıs II'deki mezar yapılarının oda sayısı üçe kadar çıkmaktadır. Erken Kıbrıs III'de ise, dikdörtgen, yamuk ve oval plânlı mezar yapıları genelde tek odalıdır. Fakat oda sayısı Erken Kıbrıs II'de olduğu gibi üçe kadar çıkabilmektedir. Mezar yapılarında duvar içi gözler nadir olarak görülmektedir (Dikaios ve Stewart 1962: 217-22). Kuyu girişli oda mezar yapıları, Kıbrıs'ta Orta Tunç ve Geç Tunç Çağına değin kullanılmaya devam etmiştir (Stewart 1962; Aström 1962; Aström 1960). Dhenia'daki oda mezarlarda ölüleri yatırmak için özel olarak duvar içi gözlerin yapılmış olduğu görülmektedir (Aström 1962: 225).

yapım tekniği açısından farklı malzemeden yapılmış olan oda mezarları tanımlamamaktadır. Kuyulu giriş, mezar yapısına ilişkin yardımcı bir ayrıntıyı temsil etmektedir. Bu nedenlerle bu tez çalışmasında, bu yapılar "oyularak yapılmış oda mezarlar" başlığı altında ele alınmıştır. Mezar odaları, dikdörtgen, kare, yamuk (Halawa'da Mezar no. 2, 21, 35 ve 119: Orthmann 1981: lev. 33, 29, 30, 42), oval veya yuvarlak (Tell Selenkahiye'de: Van Loon 1977-78: 167; Wreyde'de: Meyer 1991:56, 68-9, 90-2, Mezar no. 36, 53-56, 70-72, 74, 76-80; Djerniye'de: Meyer 1991: 152-4, Mezar no. 2) plânlıdır. Çok odalı mezarların plânlanarak bir kerede mi yapıldığı bilinememekle beraber duruma göre, yanına veya yakınına başka odalar veya odacıklar açılabilmiş oldukları anlaşılmaktadır. Buna, Tell el-Qitar'daki oda mezar no. 1 (lev. 91: 1) ve Wreyde'deki oda mezar no. W054 örnek gösterilebilir (lev. 106: 1). Maalesef oyularak yapılmış oda mezarların çoğu tahrip ve yağma edilmiş olduklarından, içlerinden ele geçen küçük buluntularla bu açıdan değerlendirilmeleri mümkün olamamaktadır.

Oyularak yapılmış oda mezarlar Kuzey Suriye Bölgesinde, Tell Chuera'da, yerleşim içinden; Tell el-Qitar'da yerleşim dışından (Sagona 1986: 107); Tell Selenkahiye'de, hem yerleşim içinden (Van Loon 1968: 26; Meijer 1979: 125) hem de yerleşim dışındaki (Wreyde) mezarlıktan (Van Loon 1968: 26; Orthmann ve Rova 1991); Ansari'de, Tell Hadidi'de, Halawa'da, Tawi'de, Şemseddin'de ve Djerniye'de yerleşim dışından ele geçmiştir.

Ansari'deki kuyu girişli oda mezar, bir kireç taşı kayalığı tepesine kazılmıştır (lev. 99: 2). Tek odalı mezar yapısı oval plânlıdır ve 4.40 x 3.20 m boyutundadır. Odanın tavanı, bu mezar türünde pek sık rastlanmayan şekilde üç büyük taşla kapatılmıştır. Bunlardan ortada olanı 2.20 m uzunluğunda ve 2.10 m genişliğindedir. Diğer iki kapak taşı daha küçüktür. Mezar odasının girişi güneydoğudadır ve iki ince taş diliminden (0.80 x 0.66 x 0.17 m) oluşmaktadır. Mezarın içine su sızmasını önlemek ve nemden korumak için, mezar örtüsünün üzeri kalın bir sıva tabakası ile kapatılmıştır. Mezar odasının iç duvarlarının yüzeyinde sanki yapıştırılmış gibi siyah çakıllardan bir tabaka bulunmuştur (Suleiman 1984: 2).

Tell Hadidi'de açığa çıkarılmış olan kuyu girişli oda mezarlara ilişkin olarak, sayılarının yüzün üzerinde olduğu, konglomera içine oyulmuş oldukları ve mimari açıdan taş duvarlı mezarlar kadar etkileyici bulunmadıkları dışında yayınlanmış bilgiye henüz rastlanmamıştır (Dornemann 1978: 25).

Tell el-Qitar'da, kuyulu oda mezar (no. 1), kireç taşı kayalığı içine oyulmuştur (lev. 91: 1) Yaklaşık 1.00 m genişlik ve 1.50 m derinlikteki karemsi ve dikey bir giriş kuyusu vardır. Bu kuyu duvarından açılmış bir kapı girişiyle, yaklaşık 2.50 x 2.00 x 1.5 m boyutlarındaki

tonozlu asıl gömme odasına ve bu asıl gömme odasının kuzeyindeki daha küçük bir odaya ulaşılmaktadır (Sagona 1986: 107, şek. 1, lev. 6).

Selenkahiye'de daha önce kullanılmış bir kuyulu oda mezarda, aynı kuyunun içinden ve ilk mezar odasının yukarısından yeni bir mezar odası oymak suretiyle birbirini izleyerek kullanılmış birden çok mezar odası açığa çıkmıştır (Van Loon 1968: 26). Henüz ayrıntılı olarak yayınlanmamış olan ortak kuyu girişli bu mezar odalarının tavanları kubbelidir. Eski Kanal Yarmasında açığa çıkan Mezar III'te, 1.00 m genişliğinde ve 2.40 m derinliğinde olan kare plânlı kuyunun tabanından yan tarafa 1.40 x 1. 20 x 0. 55 m boyutlarında bir mezar odası oyulmuştur (Van Loon 1973: 146, şek. 3). Mezar odasının girişi, yanları üzerine yerleştirilmiş kerpiçlerle kapatılmıştır (Van Loon 1973: 146). Kare W12-W13'te Safha IV'e ait güney evin avlusunda, alttaki konglomera yatağının içine açılmış 2.25 m derinlikteki kuyu girişinin batı ve güney duvarlarının içine birer mezar odası oyulmuştur. Yemek ve içecek sunularını koymak için bir rafla donatılmış olan batıdaki oda, 2.00 x 2.00 x 2.00 m boyutlarındadır. Güneydeki oda, batıdaki odadan iki kat daha derindir. İki kapı girişinin köşesini oluşturan bir taşın üzerine, sanki kuyunun boşaltılıp mezarın kullanıldığı zaman sayısını göstermek için işaretler konulmuştur (Van Loon 1977-78: 166-7, lev. 7). U22 Plânkaresindeki sokak alanında, Safha IV'e verilen bir evin temellerinin hemen altına açılmış iki dairesel mezar bulunmuştur (Van Loon 1977-78: 167). Q26 Plânkaresinde, Safha III'e ait mezar odalarına ulaşımı sağlıyan ve tüm bir sığır ve köpek kalıntılarıyla dolu olan bir kuyu, dokunulmamış olarak açığa çıkarılmıştır. Kuyunun üst kısımlarından, daha sonra iki mezar odası daha oyularak açılmıştır (Safha IV) (Van Loon 1977-78: 169).

Wreyde'de, yamacın aşınmasıyla mezarların kubbeli tavanları yok olmuştur. Bununla beraber bir örnekte, kerpiçle girişi kapatılmış olan küçük dikdörtgen kapı girişinin ve kubbeli odanın ana hatlarının açıkça görülebilmiş olduğu ve hatta ikinci gömmenin yapılabilmesi için bu kerpiçten giriş engelinin ne kadarının kaldırıldırılıp sonra da döküntü kerpiçle ikinci kez kapatılmış olduğu anlaşılabilmiştir (Van Loon 1968: 26). Bu mezarlardan henüz ayrıntılı olarak yayınlanmış olan Mezar no. 16 ve 66 tek, diğerleri (Mezar no.11, 54 ve 86) iki odalıdır.

Mezar no.16, tek odalı kuyu girişli bir mezar yapısıdır (lev. 106: 2). Tabanı bugünkü yüzeyden 2.60 m derinlikte bulunan kuyu, mezar soyguncuları tarafından tahrip edilmiş olduğundan boyutları anlaşılamamıştır. Kuyu tabanı üzerindeki taş dilimi mezar odasının kapı girişini kapatmak için kullanılmış olmalıdır. Kuyunun batısında ve kuyu tabanının 0.55-0.70 m aşağıdaki mezar odası 1.50 x 1.30 x 0.90 m boyutlarındadır (Orthmann ve Rova 1991: 15, şek. 4).

Mezar no.66 mezar yapısı, kuyu girişli ve tek odalı bir mezar yapısıdır (lev. 107: 1,2). Kuyusu 1.30 x 1.00 m boyutundadır ve tabanı bugünkü yüzeyden 0.90 m aşağıda bulunmaktadır. Kuyunun kuzeyindeki oval plânlı mezar odası, doğu-batı yönünde 1.95 m ve kuzey-güney yönünde 1.50 m'dir. Tabanı kuyu tabanınından 0.50 m aşağıdadır. Oda yüksekliği 0.80 m'dir fakat odanının her iki tarafında 0.50 m'ye kadar azalmaktadır (Orthmann ve Rova 1991: 33, şek. 8).

Mezar no.11 mezar yapısı, dikdörtgen plânlı bir kuyu ve iki yan odadan (A ve B) oluşmaktadır (lev.104: 1,2). Aşağıda 1.90 x 1.65 m ve yukarda 1.45 x 1.20 m boyutlarındaki kuyu tabanı bugünkü yüzeyden 2.50 m aşağıda bulunmaktadır. Güney tarafına, tabandan 0.70 m yukarda ve 0.30 m genişlikte bir basamak yapılmıştır. A odası kuyunun kuzey tarafındadır. 1.70 x 1.60 m boyutlarındaki yamuk plânlı odanın kuzey duvarında 0.70 x 0.30 m boyutunda bir duvar içi göz/niş vardır. Odanın tabanı kuyunun tabanından 0.55-0.60 m daha aşağıdadır. Odanın yüksekliği girişte 1.10, ortada 1.00 ve yanlarda 0.80 m'dir. Giriş çevresindeki kerpiç kalıntılarından anlaşıldığı kadarıyla giriş kerpiçle örülerek kapatılmıştır. B odası, kuyunun batı tarafındadır. Düzensiz yamuk plânlı oda, doğu-batı yönünde 1.40 m ve kuzey-güney yönünde 1.75 m boyutlarındadır. Odanın tabanı kuyu tabanından 1.00 m daha aşağıdadır. Odanın ortadaki yüsekliği 1.20 m ve yanlarda 0.60 m'dir. Bu odanın girişi çevresinde de kerpiç kalıntıları bulunmuştur (Orthmann ve Rova 1991: 11, şek. 2).

Mezar no.54 mezar yapısı, birbirinden bağımsız iki (A ve C) mezar odasından oluşmaktadır (lev. 105: 1,2). Kuyu mezar soyguncularınca daha önce keşfedilmişse de oda girişi bulunamamıştır. 1.30 x 1.10 x 1.50 m boyutlarındaki kuyunun güneyinde 0.35 m genişliğinde tek basamaklı bir merdiven bulunmaktadır. 0.90 m genişliğinde ve 0.85 m yüksekliğindeki bir kapı girişiyle kuzeydeki 1.80 x 2.10 x 2.20 m boyutlarındaki mezar odasına girilmektedir. Odanın tabanı bugünkü yüzeyden 2.00 m aşağıda bulunmaktadır. Kuyunun doğusunda küçük bir oda (B) daha bulunmuştur. Bu odaya girişin daha doğuda olabileceği bildirilmiştir. C odasının kuyusu, A odasının kuyusunun güneybatı köşesi ile kesişmektedir (Orthmann ve Rova 1991: 16-8, şek. 5).

Şemseddin'deki kuyulu oda mezarlar (Tablo 19), oldukça yumuşak olan alttaki kireç taşı yatağına oyulmuştur. C Mezarlığındakiler, tepe yamaçlarında olmaları nedeniyle yapım tekniği açısından daha elverişli bir ortamda bulunmaktadır (lev. 157). Meyer (1991: 158), bu mezarlara ait mezar odalarını dikdörtgen (A) veya yuvarlak (B) plânlı olarak iki tipe ayırmıştır. Kuyulu girişler, 1.00 ilâ 1.30 x 1.50 ilâ 2.00 m boyutlarında dikdörtgen plânlıdır. Mezar odası kapı girişleri 0.70 ilâ 1.00 m yüksekliğinde ve 0.50 ilâ 1.00 m genişliğinde olup

bir taş dilimiyle veya taşla örülerek kapatılmıştır. Mezar odaları dikdörtgen plânlı (A tipi) olanların bazılarında (Mezar no. 1, 6, 10, 34, 40, 51, 73, 82, 83, 86-88, 93), kuyu tabanı ile mezar odası tabanı arasında seviye farkı olduğundan merdiven veya rampalar bulunmaktadır (lev. 93; 94; 95; 96; 97; 98; 99: 1; 100; 101). Uzunluğu 8.30 m olan Mezar no 22'nin dışında, bu tip mezar odaları, uzunluk 3.00-6.00 m, genişlik 2.00-4.00 m ve yükseklik 1.80-2.00 m boyutlarındadır. Mezar odalarının tavanları (Meyer 1991: Mezar no. 1: şek. 7; Mezar no. 6: şek. 9; Mezar no. 9: şek. 10; Mezar no. 34: şek. 16; Mezar no. 40: şek. 18; Mezar no. 23 ve 60) tonozlu veya (Meyer 1991: Mezar no. 19: şek. 13) düzdür (lev. 97). Yuvarlak plânlı (B tipi) mezar odaları, A tipine nazaran daha küçük boyuttadır. Çapları 1.50 ilâ 2.00 m arasında ve yükseklikleri 1.50 m'dir. Mezar no. 9, 34, 40-1, 47, 49, 53 ve 60'ın yan duvarlarında, oyularak yapılmış ve en son ölünün yatırıldığı düşünülen yataklar bulunmaktadır. Bulundukları doğal ortam nedeniyle mezarların yönlendirilmeleri değişiktir (Meyer 1991: 19-58, 65-99).

Djemiye oda mezar no. 1'in kuyulu girişi mezar yapısının güneyindedir (lev. 103). Mezarın kuyulu girişinin olduğu taraf, inşaat işçileri tarafından tahrip edilmiş olduğundan kuyunun plânı anlaşılamamıştır. Kuyunun yaklaşık 1.00-1.20 m büyüklüğünde olduğu farzedilmektedir. Kuyunun tabanı bugünkü yüzeyden 2.40 m aşağıdadır. 0.80-1.00 m yüksekliğinde ve 0.90 m genişliğindeki bir kapı girişinden odaya girilmektedir. Odanın tabanı, kuyununkinden 1.50 m daha derin olmasına rağmen bir rampa veya merdiven izine rastlanmamışsa da, girişin altındaki (yaklaşık yüksekliği 15 cm olan) iki merdiven gibi platform, mezara inmek için kullanılmış olan bir el merdiveni için hizmet görmüş olmalıdır. Mezar odası düzensiz plânlıdır ve kuzey-güney yönünde 2.15 m, doğu-batı yönünde 2.60 m boyutundadır. Odanın yüksekliği 1.80 m'dir (Meyer 1991: 150, 152, şek.41).

Djemiye oda mezar no. 2'nin mezar odası ve kuyusu tahrip olmuştur (lev. 102: 2). Güneydeki yaklaşık dikdörtgen plânlı kuyusu 1.20 x 0.80 m boyutlarındadır. Kuyu tabanı bugünkü yüzeyden 2.20 m, eski yüzeyden 1.80 m aşağıda bulunmaktadır. 0.70 x 1.00 m boyutlarındaki bir kapı girişiyle mezar odasına girilmektedir. Mezar tabanı kuyudan 0.60 m daha derindir. Kuzey-güney yönünde 1.85-2.90 m.dir. Bu mezar Şemseddin'deki daire plânlı oda mezarlar grubuna girmektedir (Meyer 1991: 152-4, şek. 42).

Halawa'da, A höyüğünün şehir duvarlarının doğu ve güneyindeki mezarlıklardan yetmişbeş kuyulu oda mezar yapısı açığa çıkmıştır (lev. 154). Mezarlar, az çakıllı balçık tortul tabakasına oyulmuştur (Orthmann 1981: 49-50). Mezar odaları, 3.00 ilâ 7.00 m uzunluğunda, 2.00 ilâ 3.30 m genişliğinde ve 1.50 ilâ 2.00 m yüksekliğindedir. Oda plânları dikdörtgen veya

Mezarlık - Mezar No.	Tip	Kuyu Boyutları (m)	Kuyu Derinliği (m)	Kapı Boyutları (m)	Mezar Odasının Boyutları (m)
A 1	A	1.60 x 1.20	1.80	1.00 x 1.00	6.00 x 4.20 x 1.90
A 2	A			? x 0.60	4.50 x 2.10 x ?
A 3	A				
A 4	A				
A 5	A			? x 0.80	3.10 x 2.10
A 6	A	1.60 x 1.00	1.80	1.00 x 0.80	4.40 x 2.50 x 1.80
A 7	A	1.60 x 1.10		? x 0.60	
A 8	A	1.40 x 1.00		? x 0.70	
A 9	A	1.40 x 1.40	1.70	1.10 x 0.70	5.10 x 3.10 x 1.80
A 10	A				4.80 x 2.40 x 1.90
A 11	(A)	1.40 x 1.10			
A 12	A				3.50 x 2.20 x 1.80
A 13	A	1.60 x 1.20		0.80 x 0. 60	4.50 x 2.80
A 14	A				
A 15	A		2.00		4.40 x 2.30 x 1.80
A 16	B	1.20 x 0.90		0.70 x 0.50	1.50 x 1.50 x ?
A 17	B				2.20 x 2.20
A 18	B				2.00 x 2.00
A 19	B	1.50 x 1.20	1.70	1.00 x 0.60	2.00 x 2.00 x 1.50
A 20	B	1.50 x 1.20		0.50	2.00 x 2.00
A 21	A			1.00 x 0.70	4.30 x 2.80 x 1.80
A 22	A	1.40 x 1.10		? x 0.70	4.30 x 2.80 x 1.80
A 23	A	1.40 x 1.10		1.00 x0.50	3.5 0 x 2.20 x 1.60
A 24	A	1.30 x 1.00			
A 25	A	1.40 x 1.10		0.90 x 0.50	3.10 x 2.10 x 1.50
A 26	B	1.50 x 1.00		1.00 x 0.90	1.70 x 1.70 x 1.50
A 27	A			1.10 x 0.90	4.00 x 2.10 x 1.80
A 28	A				4.50 x 2.30 x 1.90
A 29	A	1.40 x 1.10		0.90 x 0.60	3.50 x 2.00
A 30	A				3.50 x 2.00 x 1.80
A 31	A				3.10 x 2.00 x ?
A 32	A				3.00 x 2.20
A 33	A				3.10 x 2.50
A 34	A	2.00 x 1.50	1.80	1.00 x 0.80	5.10 x 2.70 x 1.80
A 35	A				3.50 x 2.10
A 36	B				2.00 x 2.00
A 37	A				
A 38	A				3.10 x 2.00

A 39	A				
A 40	A	1.80 x 1.20	2.00	1.00 x 0.80	6.10 x 4.00 x 2.20
A 50	A				4.70 x 2.50
A 51	A	1.40 x 0.90	1.80	1.00 x 0.60	6.30 x 3.50 x 2.10
A 52	A	1.40 x 1.10		0.90 x 0.60	4.20 x 2.10 x 1.50
A 53	B				2.40 x 2.40 x 1.50
A 54	B	0.80 x 0.60		x 0.50	1.50 x 1.40 x 1.50
A 55	B				
A 56	B	1.00 x 0.90	1.50	0.90 x 0.60	1.90 x 1.90 x 1.40
B 60	B	1.60 x 1.10	2.00	1.10 x 0.80	4.80 x 2.70 x 1.80
B 61	A	1.40 x 1.10		1.00 x 0.70	4.20 x 2.20 x 1.80
B 62	A			1.00 x 0.60	3.50 x 2.20 x 1.80
C 70	B	1.50 x 1.50			2.00 x 2.00
C 71	B	1.50 x 150	1.50	0.90 x 0.60	1.90 x 1.90 x ?
C 72	B				
C 73	A	1.50 x 1.10		1.00 x 0.80	4.80 x 2.40 x 2.10
C 74	B				2.50 x 2.50
C 75	A	1.50 x 1.50		0.90 x 0.70	4.80 x 2.80 x 1.80
C 76	B				1.50 x 1.50
C 77	B				2.00 x 2.00
C 78	B				2.00 x 2.00
C 79	B			0.90 x 0.70	2.50 x 2.50
C 80	B				2.80 x 2.80
C 81	A				4.20 x 2.10
C 82	A				
C 83	A	1.50 x 1.10			4.30 x 2.10 x 1.80
C 84	A				
C 85	A				3.50 x 2.10
C 86	A	1.20 x 1.20		1.00 x 0.70	3.80 x 2.20 x 1.50
C 87	A	1.30 x 1.10		0.90 x 0.70	4.10 x 2.30 x 1.60
C 88	A	1.20 x 1.20		1.00 x 0.60	3.80 x 2.20 x 1.90
C 89	A				3.80 x 2.40
C 90	A				4.10 x2.30
C 91	A				4.00 x 2.40
C 92	A				
C 93	A	1.40 x 1.20		0.90 x 0.70	4.90 x 3.30 x 2.00

Tablo 19. Şemseddin kuyulu oda mezar yapılarının açığa çıktığı mezarlıklar (A 3, C 75 gibi), tipleri (A: dikdörtgen plânlı; B: yuvarlak plânlı oda mezarlar) ve boyutları

yamuktur (Tablo 20). Yayınlanmış olan dört mezardan ikisi (Mezar no. 2 ve 35) (lev. 108; 109; 112; 113) tek ve diğerleri (Mezar no. 21, 58) (lev. 110) çift odalıdır. Çok özenle yapılmışlardır ve Mezar no. 35'te olduğu gibi, arka duvarda pencere gibi duvar içi gözler (nişler) dönemin mimarîsini yansıtmaktadır (lev. 112, 113). Birkaç örnekte düz ise de oda tavanları genelde kubbelidir (Orthmann 1981: 50-59). Mezar no. 21'in mezar odası, girişi kuzeybatıda olmak üzere kuzeybatı-güneydoğu yönünde yapılmıştır (lev. 112; 113). Kuyu girişi altı basamaklıdır ve kuyunun güneybatı duvarında, tavanı kubbeli bir niş bulunmaktadır. Kuyunun veya mezar odasının içinde, kapı girişine kapak işlevini görmüş herhangi bir şeye rastlanmamıştır. Bu mezarlıklardan gelen hemen hemen bütün mezar yapılarında, bırakılmış duvar ayakları önce odayı enlemesine ikiye sonra da arka bölümü ikiye ayırmaktadır. Odada, yatakların üzerinde, duvarın içine yapılmış 0.60 ve 0.65 m derinlikte iki duvar içi göz vardır. 1.75 -1.80 m uzunlukta ve tabandan 0.40 m yükseklikteki yatakların girişe bakan taraflarında yastığa benzer yükseklikler vardır. Orthmann (1979: 103) bu yatakların, Roma dönemine ait çok daha geç mezarlardan tanınan "*arcosolia*"nın erken oluşumu olduğunu bildirmektedir. Yataklardan dördü, odanın (1.60 x 1.10 m olan) arka bölmesinde, birbirine bitişik olarak bulunmaktadır (Orthmann 1981: 51, lev. 29). C Grubundan Mezar no. 58, girişi kuzeybatıda olmak üzere kuzeybatı-güneydoğu yönündedir. Kuyunun kuzeybatısında 1.00 m genişliğinde ve 1.10 m yüsekliğinde tonozlu bir kapısı vardır. Kapı bir kireçtaşı dilimiyle örtülmüştür. Mezar odasında, 1.50 m uzunluğunda ve 0.45 m yüksekliğinde bir yatak ve yatağın üzerinde bir duvar içi göz ve bu duvar içi gözün kuzeydoğusunda, 0.30 x 0. 35 x 0.20 m boyutlarında ve tabandan 0.90 m yukarda olan ve büyük bir olasılıkla pencere gibi çerçeveli yapılmış küçük bir niş daha bulunmuştur (Orthmann 1981: 51-52).

Mezar no. 70, 2.80 x 2.40 m boyutlarındadır. Mezar odasına giriş kapısının batıda olduğu tahmin edilmiştir.

Mezar no. 35, iki odalı bir mezar yapısıdır (lev. 112; 113). Girişi güneydoğuda olmak üzere, kuzeybatı-güneydoğu yönündedir. Mezar odaları, bırakılmış duvar ayaklarıyla bölümlere ayrılmıştır. Mezar odasına giriş, kuyunun kuzeybatıdaki 0.85 x 0.80 m boyutlarında bir kapı açıklığı ile sağlanmaktadır. Odanın içinde, kapı olarak kullanılmış olan 1.25 m yüksekliğinde ve 0.80 m eninde bir kireç taşı dilimi bulunmuştur. Arka duvarda, bırakılmış duvar ayağının her iki tarafında birer niş bulunmaktadır (Orthmann 1981: 52, lev. 30, 31).

Mezar No.	Mezar Kuyusunun			Mezar odalarının					
	Plânı	Derinliği	Boyutu	Plânı	Boyutu (1. oda)	Kuyudan Derinliği	Plânı	Boyutu (2. oda)	Kuyudan Derinliği
H-2	kare	2.85 m	1.85 x 2.10 m	yamuk	7.00 x 3.50 x 2.10 m	0.55 m	yamuk	6.10 x 3.20 x 1.90 m	1.00 m
H-21	dört-gen	2.70 m	1.10 x 0.90 m	yamuk	4.20 x 0.15 x 1.85 m	0.80 m	-	-	-
H 35	kare	3.50 m	-	yamuk	5.15 x 2.20 - 3.00 x 1.80- 2.25 m	0.75 m	yamuk	2.50 x 2.60 x 1.70 m	-
H-58	kare	3.25 m	1.35 x 1.40 m	kare	2.50 x 2.60 x 1.80 m	0.35 m	-	-	-
H-119	dört-gen	1.30 m	1.40 x 0.85 m	dört-gen	4.20 x 2.00 m	0.90 m	-	-	-

Tablo 20. Halawa kuyulu mezar yapılarının boyut ve plânları.

Mezar no. 2, iki (A ve B) odalı ve düz tavanlı bir mezar yapısıdır (lev. 108; 109). İki basamaklı kuyunun kuzeybatı köşesinde A odasına açılan, üstü tonozlu kapı girişi 1.15 m eninde ve 1.30 m yüksekliğindedir. Odanın içinde, kapı olarak kullanılmış olabilecek bir kireç taşı dilimi bulunmuştur. B odasının düz tavanlı kapı girişi, 0.90 m yüksekliğinde ve 0.85 m enindedir. Kuyudan B odasına üç basamakla inilmektedir. Bu mezar odaları, bırakılmış duvar ayaklarıyla bölümlere ayrılmıştır. Arka duvarına 1.35 m yükseklikte iki niş oyulmuştur (Orthmann 1981: 53, lev. 33).

Mezar no. 119'un alt kısmı kireç taşı yatağına ve üst kısmı çakıllı kayaç içine kazılmıştır (lev. 115). Mezar doğu-batı yönündedir. Kuyudan odaya girişi sağlayan kapı açıklığının yüksekliği 0.75 m ve genişliği 0.65 m'dir. Kuyunun tabanında, girişi kapatmada kullanılmış olan 1.00 m uzunluğunda ve 0.75 m genişliğinde bir taş bulunmuştur. Kuyudan mezar odasına inmek için odanın ön tarafında bir basamak bırakılmıştır. Odanın tavanı beşik tonoz şeklindedir (Orthmann 1981: 54, lev. 42)

Yöre halkı tarafından yağmalanmış ve tahrip edilmiş olan Mezar no. 64'ün mezar boyutları verilmemiş ve kuyulu bir girişinin mi, yoksa yatay ulaşımlı bir geçitinin mi olduğu anlaşılamamıştır (Orthmann 1981:57-9).

Tawi'de bulunan yaklaşık 10 kuyulu oda mezar, sert kil tabakasının içine kazılmıştır (Orthmann 1979: 103). Mezar no. 6, iki odalı (A ve B) kuyu girişli bir oda mezar yapısıdır (lev. 90: 2). Dikdörtgen şeklindeki kuyu 1.50 x 1.00 boyutundadır. Kuyunun tabanı şimdiki yüzeyden 2.25 m derinlikte bulunmaktadır. Kuyunun her iki yanından açılmış olan 1.00 x 0.60 m boyutlarındaki kapı girişlerinden karşılıklı duran mezar odalarına girilmektedir. 15 derecelik sapma ile doğu-batı doğrultusundaki dikdörtgen plânlı A odası, içten içe 4.50 x 2.25 m boyutlarındadır. Doğu dar duvarı üzerinde 0.40 m genişlikte ve 0.30 m kalınlıkta duvar ayağı gibi bir çıkıntı bulunur. Odanın girişteki yüksekliği 1.65 m, dipte ise 1.00 m'dir. Tavanı kubbelidir. Girişin civarında bir yatak veya basamak gibi yükseltisi vardır. Mezar yapısının B odası açığa çıkarılamamıştır (Kampschulte ve Orthmann 1984: 13-14, şek. 4).

Tawi Mezar no. 9 da tamamiyle açığa çıkarılamamıştır. Bu mezar yapısının da Mezar no. 6 gibi kuyulu bir girişi ve iki mezar odası vardır. A odası, 4.00 5. 00 m boyutlarında oval plânlıdır. Tavanı çökmüş olduğundan mezar odasının yüksekliği anlaşılamamıştır. Odanın tabanı, bugünkü yüzeyin 3.50 m altındadır. Kuyuda açığa çıkan kerpiç kalıntılarının nedeni anlaşılamamış olmakla beraber, kapı girişini örtmek için inşa edilmiş bir duvara ait olabileceği düşünülebilir (Kampschulte ve Orthmann 1984: 13-14, şek. 4).

Tell Chuera'da, Seviye 8'den , Seviye 9 içinden geçerek bakir toprak içine, yaklaşık 2 m derinliğinde dikey bir kuyu açılmıştır (lev. 91: 2). Bu kuyunun güneybatı tarafına, tabanı, kuyu tabanından yaklaşık 0.30 m daha derinde olan küçük bir oda oyulmuştur (Orthmann 1986: 67, şek. 4).

III.1.3.3.3. Üzeri Kapak Taşları ile Örtülmüş Basit Oda Mezarlar

Tawi 12/H ve 13/L Plânkaresinde üzerleri kapak taşları ile örtülmüş büyük çukurlar şeklinde altı mezar odası (Mezar no. 19-20, 21, 22, 70 ve 71) açığa çıkmıştır. Bu mezarlar mezar soyguncuları tarafından açılmış ve tahrip edilmiştir. Mezarlar yapım teknikleri açısından basit mezarların, üzeri taş kapakla örtülmüş tipine benzemektelerse de onlardan farklı olan tek özellikleri daha büyük olmaları ve Mezar no. 22'nin kuyulu bir girişinin olmasıdır. Mezarların hepsi yaklaşık doğu-batı yönündedir.

Mezar no. 19, bugünkü yüzeyin 0.50 ile 1.00 m aşağısında bulunmuştur. Mezar örtüsünün boyutları 5.80 x 2.10 m'dir. Örtüyü oluşturan kireç taşı kapaklardan yalnız dördü in situ bulunmuştur (lev. 117: 1, sol taraftaki mezar). Kapaklar işlenmemiştir ve kapaklar yerleştirilirken arada kalan boşluklar taşçıklarla doldurulmuş ve balçıkla kapatılmıştır. Mezar

odası oval plânlıdır; 4.50 m uzunlukta, 1.10 m genişlikte ve 1.55 m yüksekliktedir. Mezar çukurunun duvarları hemen hemen diktir. Kuzey duvarında oyularak yapılmış ve mezar tabanının hemen üzerinde olan, 0.65 m derinlikte ve 0. 80 m yükseklikte bir niş bulunmaktadır (Kampschulte ve Orthmann 1984: 33, şek. 7) .

Mezar no. 20, bugünkü yüzeyden 0.30 ile 0.70 m aşağıda açığa çıkmıştır. Kapak taşları Mezar no. 19 gibidir. Taşlar arasındaki boşluklar aynı şekilde kapatılmıştır (lev. 117: 1, sağdaki mezar). Mezar odası, köşeleri yuvarlatılmış dikdörtgen plânlıdır. Oda yukardan aşağıya doğru genişleyen yamuk şeklinde kesitlidir; 4.10 m uzunluğunda, 1.10-1.20 m genişliğinde ve 1.50 m yüksekliğindedir. Kuzey ve güney yönündeki iki uzun duvarına birer niş oyulmuştur. Hemen mezarın tabanı üzerinden başlayan bu iki nişin mezar yapılırken mi yoksa daha sonra mı yapıldığı anlaşılamamıştır (Kampschulte ve Orthmann 1984: 33, şek. 7).

Mezar no. 21, bugünkü yüzeyden yaklaşık olarak 0.70 ile 1.00 m aşağıda açığa çıkmıştır (lev. 118). Mezarın örtüsü 10 m uzunluktadır. Örtüyü oluşturan ve in situ bulunan dört kapak taşı yaklaşık 2.50 m genişliktedir. Soyguncular, batıdaki bir kapak taşını kırarak mezara girmişlerdir. Kapak taşları iyi işlenmiştir ve aradaki boşluklar Mezar no. 19 ve 20 gibi kapatılmıştır. Mezar odası yaklaşık 8.70 m uzunlukta ve 1.70 m genişlikte ve 2.15 m yüksekliktedir. Bu mezar da Mezar no. 20 gibi yamuk kesitlidir (Kampschulte ve Orthmann 1984: 37, 37, şek. 9).

Mezar no. 22, bugünkü yüzeyden yaklaşık olarak 0.50 ile 1.00 m aşağıda açığa çıkmıştır (lev. 119: 1). Bu mezarın kuyulu bir girişi vardır. Kuyulu girişi de dahil mezarın üst tarafı 7.80 m uzunluktadır. İn situ bulunan yedi kapak taşının uzunlukları 2.50 ile 3.50 m'dir. İnce uzun olan kapak taşları çok iyi işlenmiştir ve aralarındaki boşluklar yine aynı şekilde kapatılmıştır. 1.30 m derinlikteki kuyu oval plânlıdır. Kuyudan mezar içine, kötü şekilde korunmuş olan üç basamakla inilmektedir. En alttaki basamak bir bank gibi ve 0.50 m genişliktedir. Mezar odası 6 m uzunlukta, 1.60 m genişlikte ve 2.30 m yüksekliktedir. Mezarın kesiti hemen hemen dikdörtgendir (Kampschulte ve Orthmann 1984: 39, şek. 10).

Mezar no. 70, "Erdgrab" olarak isimlendirilmişse de boyutu itibariyle bu mezar grubu içinde ele alınmıştır (Kampschulte ve Orthmann 1984: 93) (lev. 120). Bu mezarın kapak taşları bugünkü yüzeyden 0.10 ile 0.15 m aşağıda ele geçmiştir. Dört kapak taşından oluşan örtüsü 4 m uzunlukta ve 2 m genişliktedir. Kapak taşları 0.25 ilâ 0.40 m kalınlıktadır. Mezar odası, 3.15 m uzunlukta, 0.95 m genişlikte ve 1.20 m yüksekliktedir. Duvarları hemen hemen dikey olan mezarın sadece kuzey duvarında iki çıkıntısı vardır (Kampschulte ve Orthmann 1984: 93, şek. 27, 28).

Mezar no. 71'in kapak taşları da Mezar no. 70 gibi aynı derinlikte bulunmuştur. 0.20 ile 0.40 m kalınlıktaki dört kapak taşından oluşan örtüsü yaklaşık 3.60 m uzunlukta ve 1.90 m genişliktedir (lev.121). Mezar odası dikdörtgen plânlıdır; 3 m uzunlukta, 0.95 m genişlikte ve 0.90 ilâ 1 m yüksekliktedir. Duvarları hemen hemen diktir. Mezar odasının tabanından 0.40 ilâ 0.50 m yükseklikte 0.15-20 x 0.15 x 0.10 m boyutunda nişler bulunmaktadır. Bu nişlerden biri mezarın batı duvarında, diğerleri doğu duvarındadır (Kampschulte ve Orthmann 1984: 98, şek. 30, 31).

III.1.3.4. Ölü ve Yatırılış Şekli

Oda mezarların, birden fazla ölü gömmek için yapılmış oldukları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, her biri birer mezarlık olarak kullanılmıştır. Birden çok gömme yapılmış olan bu mezarlara ölülerin yakılmadan gömülmüş oldukları görülmektedir. Erken Tunç Çağında, Kuzey Suriye'nin Tell Hadidi, Tell Selenkahiye ve Tell Halawa yörelerinde oda mezar ölü gömme geleneğinin diğerleri arasında başat olması, bu geleneğin orada, sadece sosyo-ekonomik açıdan ayrıcalıklı kesim tarafından kullanılmadığını göstermektedir. Öte yandan, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde oda mezarların daha az açığa çıkmış olması, bu bölgede, oda mezarların sadece ayrıcalıklı sınıf tarafından kullanılmış olabileceğine yorumlanabilir. Kuzey Suriye'de yöresel ve çağdaş olarak açığa çıkan oda mezarlardan bazıları, üst sınıfa ait olduğuna yorulabilecek tarzda, değişik semtlerde kümelenmiş ve daha özenli yapılmıştır. Bu mezarlar aynı zamanda, içlerinde ele geçen mezar eşyasının nitelik ve niceliği de göz önünde bulundurularak, Kuzey Suriye Bölgesi'ndeki Erken Tunç Çağı'nda oluşan toplumdaki sınıflaşmanın kanıtları olarak ele alınabilir. Halawa'da, B Höyüğünün çevresinden ele geçen oda mezarlar, yüksek sınıftan kişilere aittir. Fakat maalesef soyulmuş olduklarından, iskelet kalıntıları ve mezar eşyaları ele geçmemiş A Höyüğündekiler kadar nitelikli değildirler.

Ur'da I. Ur Hanedanlık döneminde, 16'sı kraliyet ailesine ait anıt mezarlar olmak üzere toplam 1850 mezar açığa çıkarılmıştır (Woolley 1934). Derinlikleri 11.50 m'ye kadar varan kuyulu anıt mezarlar, çoğu 6.00 m ilâ 7.50 m derinlikte yeraltı tonozlu oda mezarlardır. En büyükleri 12.50 m x 5.00 m boyutlarında olan gömme odaları değişik boyutlardadır. Daha büyük olan Tell Hadidi D Alanı Mezarının dışında, Ur'daki tek gömmeli anıt mezarlar, Kuzey Suriye Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinden bilinenlerden daha büyüktürC. L. Woolley, anıt mezara ölen hükümdarla birlikte arabaların, koşum hayvanlarının, silâhların ve değerli eşyaların yanı sıra canlı olarak ev personelinin de gömülmüş olduğunu saptamıştır (Pallis 1956: 685). Kraliyet mezarları, Güney Mezopotamya'da geç Er Hanedan Döneminde

toplumdaki tabakalaşmanın yaşam sonrasına da bir yansımasıdır. Kişinin ölümünde, beraberinde gömülmesini istediği mezar eşyasına ilişkin yazılı kayıtlara da rastlanmaktadır. Adab'tan ele geçen yazılı bir belgede bir kişi, bir tapınak yöneticisine ve karısına, kendisi için mezar eşyası olarak kullanılacak hediyeleri tarif etmiştir (Foxvog 1980).

Halawa'da ölülerin, mezar odalarındaki yatakların/bankların üzerine yatırıldığı tahmin edilmektedir. Fakat bir oda içine gömülen birey sayısının, her zaman yatak ve duvar içi göz sayısına uyup uymadığı; yanı yeni ölüler için yer yaratmak amacıyla kemiklerin sonradan kaldırılmış olup olmadığı anlaşılamamaktadır (Orthmann 1979: 103). Mezar no. 70'e ait tabandan, yan duvarlara yakın olarak, biri kadın diğeri erkek iki iskelet açığa çıkmıştır. Yüzleri güneybatıya bakar durumda, kafatasları kuzeybatıdadır. Ölüler büzülmüş olarak yatırılmıştır. Erkeğe ait olan iskeletin omuz çevresinden ve kadının kafatasının önünden ele geçen tunç iğneler, ölülerin giysili gömülmüş olduklarını göstermektedir. W.Orthmann (1981: 54), ölülerin, mezar odasına yerleştirildikten sonra toprakla örtülüp örtülmediğinin anlaşılamadığını belirtmektedir. Bu iskeletlerin üst taraflarından hayvan kemikleri ele geçmiştir (Orthmann 1981: 54, lev. 39). On iskeletin açığa çıktığı Mezar no. 119'da da, yeni gömmeler yapıldığında eskilerin toprakla örtülüp örtülmedikleri ve mezar eşyası olarak bırakılan seramiğin hangi iskelete ait olduğu bilinmemektedir. İskeletlerin omuz bölgelerinden ikişer tunç iğnenin ele geçmesi, burada da ölülerin giysili olarak gömülmüş olduğuna yorumlanmıştır (Orthmann 1981: 54-5; lev. 68,).

Şemseddin Mezarlıklarından, ölü ve ölüye ilişkin düzenlemeler hakkında yeterli bilgi edinilememiştir. Şemseddin'deki mezarlarda, Halawa'daki mezarlar gibi, ölülerin yatırılmış olduğu farzedilen yataklar bulunmaktadır. J. W. Meyer (1991:159), yataklı mezarlarda, ölü sayısı ile yatak sayısı arasında bir ilişkinin bulunması gerektiğini ve yataksızlarda ölülerin yerlere yatırılmış olabileceklerini belirtmektedir. Mezar no. 1'deki mezar eşyaları ve takılara göre yapılan bir değerlendirme, bu mezarların, aşağı sosyal tabaka içindeki ayrıcalıklı gruba ait olabileceği kanısını uyandırmıştır (Meyer 1991: 162, Tablo 12, 13).

Djerniye oda mezar no. 1'in tahrip olmamış kısmında bulunan iki bacak kemiğinin duruşundan yola çıkarak, büzülmüş durumda yatırıldığı var sayılan bir iskelet kalıntısı ele geçmiştir. İskelet kalıntısının güneyinde, iki tane yan yana duran iğne ve iki iğne parçası ele geçmiştir. Bu iğnelerin açığa çıkış konumundan, ölünün baş batıda ve yüz güneye bakar şekilde doğu-batı yönünde yatırılmış olabileceği fikrine varılmıştır (Meyer 1991: 150,152). 2 no.lu mezar odasından ne iskelet kalıntısı ne de mezar eşyası ele geçmemiştir (Meyer 1991: 154).

Halep-Ansari oda mezarından açığa çıkan iskelet kalıntılarının gerçek sayısı ve yatırılış durumu saptanamamıştır (Suleiman 1984: 2). İskelet kalıntılarının kötü durumda olması, her yeni gömmede eskilerin ilk yerlerinden kaldırılmış olmasına bağlanmıştır. Saptanabilen dört iskeletten biri sert bir sıva tabakasıyla kaplanmıştır (Suleiman 1984: 2).

Tell Selenkahiye'de, kuyulu oda mezarların, sonradan yapılan ilâve odalarla büyütülmüş oldukları anlaşılmaktadır. Selenkahiye'de, hemen hemen bütün örneklerde, evvelce ölü yatırılmış bir mezara ikinci bir ölü sıkıştırmak veya kuyunun içine girerek, kullanılmış mezar odasından daha yükseğe yeni bir oda oymak suretiyle birbirini izleyen gömmeler yapılmıştır. Mezar odasında, ölülerin mezar eşyalarını ayırmak için kerpiçten bölme duvar inşa edilmiştir (Van Loon 1968: 26). Eski Kanal Yarmasındaki Mezar no. III'te, ilk gömmeden sonra müteakip gömme için bir kuyu açılmıştır. İlk ölü, kuyunun tabanına ikinci kez gömülmüş ve yerine yeni ölü, bacaklar yukarı çekilmiş ve baş girişe yönelik vaziyette, yan tarafı üzerine yatırılmıştır. Ölünün, toz haline gelmiş eğri başlı iki tunç iğne ile tutturulmuş yünden, kırmızı bir giysi içinde yatırıldığı anlaşılmıştır (Van Loon 1973: 146, şek. 3). Hafiri, Selenkahiye'de ölülerin gömülmesinde gösterilen özenin, bu mezarların birer aile mezarlığı olabileceğine işaret ettiğini belirtmektedir (Van Loon 1977-78: 166-7). W12-W13 Plânkarelerindeki Safha IV'e verilen iki mezar odasının batıda olanından iki iskelet (tahminen karı kocaya ait) ve, iki kat daha derin olan güneydekinden bir çocuk iskeletinin açığa çıkmış olması bu olasılığı desteklemektedir (Van Loon 1977-78: 166-7, lev. 7). Hafiri, ölülerin çoğunun saç bukleleri şeklinde gümüş süs eşyaları ve alınlıklar takmış olduklarını belirtmektedir (Van Loon 1968: 30, şek. 12). Q26 plânkaresinde, Safha I'e ait avlu içinden açılan iki kuyu mezar birer iskelet içermektedir (Van Loon 1977-78: 168). Q26'da Safha III'e ait mezar bir çocuğa aittir (Van Loon 1977-78: 169). Safha IV'e ait pek çok mezar içinde Doğu Sokaktan kazılan ve bir Safha III duvarını kesen mezara iki ölü gömülmüştür (Van Loon 1977-78: 169). Güneybatıdaki kalenin kuzeyinde Alan W43'te, Safha II'ye ait mezardan, biri kömürleşmiş hasır içinde, büzülmüş olarak gömüldükleri anlaşılan iki ölüye ait iskeletler açığa çıkmıştır (Van Loon 1977-78: 170). D. Meijer (1979: 125), oda mezarlara birden fazla ölü gömme geleneğini, Safha II'nin başlangıcından sonraya tarihlemektedir.

Wreyde mezarlarında ölüler, yarı büzülmüş durumda yanları üzerine yatırılmıştır. İskeletlerin kafatası çevresinden alınlık ve boyun etrafından boyunlukların açığa çıkmış olmasından, bu ölülerin giysili gömülmüş oldukları anlaşılmaktadır (Van Loon 1968: 27). Wreyde Mezar N'deki kadının kafatası, güneş ışınlarını ve kuşları çevreleyen noktalı daireler dizileri ile süslü bir taş tepsi üstünde yatar durumda açığa çıkmıştır (Van Loon 1968: 29, şek.

9). Mezar odalarına birden fazla ölü gömülmüştür. Mezar W011'in A odasından iki, B odasından 5 iskelet kalıntısı ele geçmiştir (Orthmann ve Rova 1991: 9-10) (lev. 104: 2). Mezar no. 66'da ölü ince bir çakıl tabakası üzerine yatırılmıştır. Baş batıda, yüz güneye bakar şekilde sağ tarafı üzerine büzülmüş durumda bulunan iskeletin elleri göğüs önündedir (Orthmann ve Rova 1991: 34) (lev. 107: 1). Bir çocuğun gömülmüş olduğu Mezar no. 16'da, iskelet baş batıda, yüz güneye bakar durumda ve sağ tarafı üzerine büzülmüş olarak bulunmuştur (Orthmann ve Rova 1991: 15) (lev. 106: 2). Mezar no. 54 yapısının B odasındaki iskelet de, Mezar no. 16 ve 66'da olduğu gibidir (Orthmann ve Rova 1991: 18). Aynı mezar odasının A odasındaki iskelet ise baş kuzeyde, yüz batıya bakar şekilde ve sağ tarafı üzerine büzülmüş durumdadır (Orthmann ve Rova 1991: 18) (lev. 105: 2). Mezar no. 54'ün C odasından, dört iskelet kalıntısı açığa çıkmıştır. Yeterince korunmamış olan bu iskeletlerden II ve IV no.lu olanlar, I ve III no.lu olanların ele geçtiği tabakadan daha derin olanında ele geçmiştir. İskelet III, mezar odası içinde ikinci kez gömülmüş olmalıdır (Orthmann ve Rova 1991: 18) (lev. 105: 2).

El-Qitar Mezar no. 1'de sadece kuyunun ve tonozlu asıl mezar odasına girişin, hemen yakınlarının karıştırılmış olması, en az dört gömmenin tanılanmasına olanak sağlamıştır. Kuyu, müteakip gömmeler için tekrar tekrar açılarak kullanılmıştır. İskeletlerin ilk grubu ikinci kez, asıl gömme odasının arka kısmına gömülmüş ve yeni ölüler odanın içine yatırılmıştır. Asıl mezar odasının kuzey duvarının içine, üçüncü gömmenin konması için küçük bir oda oyulmuş ve asıl odanın ortasındaki taş yığını üzerine dördüncü iskelet yerleştirilmiştir. Her ne kadar kemiklerin parçalanmış ve çözülmüş durumu, kullanım süresince mezara gömülenlerin tam sayısını belirlemeyi zorlaştırmışsa da, ölü sayısının, onbeş ila yirmi arasında olabileceğini telkin edecek kadar diş bulunmuştur (Sagona 1986: 107).

Tell Chuera'daki oda mezara 10-12 yaşlarında bir çocuk gömülmüştür. İskeletin açığa çıkış durumu ölünün, baş kuzeybatıda ve yüz odanın girişine yönelik olarak büzülmüş durumda ve yan tarafına yatırılmış olduğunu göstermiştir (lev. 91: 2). Ayaklı küçük bir kase tutmuş olarak eller, yüze doğru yaklaştırılmıştır (Orthmann 1986: 67, şek. 4) (lev. 91: 2).

Oylum Höyük'ün taşla inşa edilmiş olan oda mezarı yağmalanmış ve sonradan köylüler tarafından doldurulmuş olduğundan içinden hiç sağlam iskelet kalıntısı ele geçmemiştir. Boşaltılan mezar dolgusu içindeki kemik parçalarının çok dağılmış ve kötü korunmuş olması, mezarın başlangıçtaki ölü sayısı ve ölüye ilişkin düzenlemesinin öğrenilememesine neden olmuştur. Bu odanın güneydoğusundan, sadece bir çocuğa ait karıştırılmış ve yeterli korunmamış olan bir iskelet kalıntısı bulunmuştur.

Tell Ahmar-Til Barsip oda mezarından iki erişkin gömmesi açığa çıkmış olmasına karşın, bin adedin üzerinde mezar eşyası ele geçmesi ve mezarın üstün yapısal niteliği, bu gömmelerin sosyo-ekonomik durumu yüksek bir sınıf veya aile için yapılmış olabileceğine işaret etmektedir (lev. 86). Ölüler, başlar batıda, yüzler güneye yönelik ve eller yüzlerin önünde olarak sağ taraflarına büzülerek yatırılmışlardır (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 97).

Tawi'de, Mezar no. 5 önceden yağmalanmış olduğundan içsel düzenlemesi hakkında hiç bir şey bilinememekle birlikte, ele geçen iskelet kalıntısından burada, 20-40 yaşlarında bir kadının gömülmüş olduğu anlaşılmaktadır (Orthmann 1979: 102; Kampschulte ve Orthmann 1984: 9-10) (lev. 90: 1). Mezar no. 6'dan çok fazla iskelet kalıntısı ele geçmiş olmasına rağmen ne ölü sayısı, ne de ölüye ilişkin düzenleme anlaşılamamıştır (lev. 90: 2). Aynı durum Mezar no. 9 için de geçerlidir (Kampschulte ve Orthmann 1984: 13, 23). Mezar no. 19'da hiç iskelet kalıntısı ele geçmemiştir; Mezar no. 20'deki iskelet anatomik bağlantılarından ayrılmıştır (lev. 117: 2); Mezar no. 22'de, 30-40 yaşlarındaki bir erkeğe ait kafatası, yüz batıya bakar şekilde ve mezar odasının batısında açığa çıkmıştır (lev. 119: 2); Mezar no. 70'de bir erkeğe ait iskelet odanın doğu ucunda ve kafatası batıda, yüz kuzeye bakar şekilde ve, büzülmüş durumda sol tarafına yatmış bir kadına ait iskelet ise, odanın kuzey duvarının batı yanında bulunmuştur (lev. 122: 1); Mezar no. 71'deki anatomik bağlantısından ayrılmış bir iskelet kalıntısı mezarın doğu kısmından açığa çıkmıştır (lev. 122: 2) (Kampschulte ve Othmann 1984: 33, 39, 41, 93, 97, 98).

Tell Hadidi Alan K'daki karıştırılmış mezarın iskelet kalıntıları, en az sekiz bireyi göstermiştir. Bunlar, ikinci kez gömme yapıldığını telkin etmektedir. Tell Hadidi'deki karıştırılmamış yegâne mezar, bir kadın ve ceninin gömülmüş olduğu Alan E I'dakidir. Bunun mezar odası oldukça büyüktür ve açıkça soyulmuştur (Dornemann 1979a: 118, şek. 11).

Tell Arbit'te (lev. 83: 1), Mezar no. 20'de ölü, baş batıda, yüz güneye yönelik ve kollar göğsü üzerinde çapraz yapmış olarak, sağ tarafı üzerine büzülmüş durumda açığa çıkmıştır (Mallowan 1937: 127, şek. 8).

Tilmen Höyük Mezar no. 3'te, biri doğu, diğeri batı uçta olmak üzere iki iskelet kalıntısı açığa çıkmıştır. Batı yöndeki iskeletle beraber bol miktarda boncuk, iğne, bir parfüm kabı ve bir tunç bilezik bulunmuş olduğundan, bu iskeletin bir kadına; doğu taraftaki iskeletin ise bir erkeğe ait olabileceği bildirilmiştir (Alkım U. 1961: 6- 7).

Gedikli-Karahöyük'te, Mezar no. 1'in tabanının üzerinden az miktarda, kol ve bacak kemiklerine ait parçalar bulunmuştur (Alkım ve Alkım 1966: 18, res. 40). Mezar no.2'de ele

geçen seramiğin niteliğinden ötürü, mezarın bir kadına ait olabileceği belirtilmiştir (Alkım ve Alkım 1966: 21). Mezar no. 3, evvelce açılmış olduğu için içinden pek az iskelet kalıntısı ele geçmiştir (Alkım ve Alkım 1966: 21, res. 47). Mezar no. 5'in batı kesiminde 5 kafatası ve fazla miktarda gövde kemiklerine ait parçalar bulunmuş olduğundan, bu oda mezarın belirli bir gömme türünü göstermekten çok, üst üste yığma şeklinde bir gömmeyi temsil ettiği bildirilmiştir (Alkım 1965b: 82). U. B. Alkım'ın görüşünün aksine bunun, bir gömme türünü temsil etmekten çok, yeni gömmelere yer açmak amacıyla eski ölülerin, mezarın batı kısmına taşınması işlemini ifade etmesi daha muhtemeldir.

Hayaz Höyük'teki oda mezarın içinde oniki iskelet açığa çıkmıştır. İskeletlerin düzensiz açığa çıkış durumu, her yeni gömme için eski ölülerin yerlerinin değiştirilmiş olmasıyla açıklanmaktadır (Rodenberg 1979-80: 7-8; 1981: 94).

Titriş Höyük'te, Açma 69-54'teki oda mezarda, sadece iskelete ait aşırı derecede ufalanmış parçacıklar kalmıştır (Algaze ve diğerleri 1992: 38). Açma 81-81'deki mezarda, büzülmüş durumda genç bir erişkine ait iskelet kalıntısı bulunmuştur (Algaze ve diğerleri 1992: 39).

III.1.3.5. Mezar Eşyası ve Düzenleri

Diğer mezar türlerine nazaran daha büyük kullanım hacimli olmaları yanında, daha özenli yapım tekniği ürünü de olan oda mezarların, şayet soyulmamış iseler her zaman, içerdikleri mezar eşyasının nicelik ve niteliği açısından daha zengin oldukları görülmektedir. Bu yapısal ve mezar eşyası içeriğine ilişkin üstünlükler, içlerine gömülmüş kişilerin sosyo-ekonomik durumlarıyla doğrudan orantılı olarak yorumlanabilmektedir. Soyguncular tarafından keşfedildiklerinde, elverişli yapısal özellikleri nedeniyle, diğer mezar türlerine nazaran daha kolaylıkla soyulmuşlardır. Nitekim, özellikle Orta Fırat Bölgesinden bilinen Tell Hadidi, Halawa, Tawi, Şemseddin, Tell al-Abd gibi yörelerdeki yağmalanmış oda mezarlardan, ancak yapım tarihlerini verebilecek kadar korunmuş içerik ele geçmiştir. Yerleşim içi oda mezarların daha iyi korunmuş oldukları anlaşılmaktadır.

Oylum Höyük oda mezarından köylülerin teslim ettikleri buluntulara ilâveten, yapılan çalışmada, kırık seramik parçaları, bir miktar tunçtan iğne ve iğne parçaları, bilezikler, taş ve tunçtan baltalar, tunç tel parçaları, tunçtan bir boncuk, çakmaktaşından kesici bir alet, kemikten bir plâka; kemikten bir biz, bir adet kavkı ve çocuk iskeletinin çevresinden bir kırmızı aşıtaşı ele geçmiştir. Köylülerin oda mezardan açığa çıktığını söyledikleri ve Kazı

Başkanlığına teslim ettikleri seramik, Kuzey Suriye Bölgesinin bilinen Erken Tunç Çağı IV seramiği türündendir. Bunlar yivli "u" şekilli ve "tepesi kesik konik" şekilli bardaklar (lev. 1: 1-7); kâseler (lev. 1: 8-9); ayaklı kadeh (lev. 2: 10); meyvelik (lev. 2: 11); şişeler (lev. 3: 1-18); uzun ve kısa akıtacaklı kaplar (lev. 4: 19-20; 5: 21-22); çömlekçikler (lev. 5: 23-25); üç-ayaklı kaplar (lev. 6: 26-27; 7: 28-29; 8: 30-31); şerit boyalı bir çömlek (lev. 9: 12); dikey kulplu minyatür bir küpçük (lev. 9: 33); taştan bir minyatür kâsedir (lev. 9: 34). Ayrıca oda mezardan tunçtan bir "şiş" mızrak (lev. 10: 43a-b) ile biri taştan (lev. 9: 38a-b) ve ikisi tunçtan (lev. 9: 37a-b; 10: 39a-b) sap delikli üç balta da açığa çıkmıştır.

Leylit Höyük mezarlarından açığa çıkan küçük buluntular, Gaziantep Müzesinde teşhirdedir. Mezar eşyası, Oylum Höyük "Doğu Çukuru" mezarlarından açığa çıkan ve Erken Tunç Çağının sonlarına tarihlenen seramiğe benzemektedir. Seramik mezar eşyası arasında uzun ayaklı meyvelikler, kâseler, şişeler, "tepesi kesik konik şekilli" ve "u" şekilli bardaklar ve şişeler bulunmaktadır.

Gedikli-Karahöyük'teki dikdörtgen plânlı oda mezarlar, Tarsus-Gözlükule'nin ve Tilmen Höyük'ün tabakalaşma verilerine göre Erken Tunç Çağı II'nin 3. evresine veya Erken Tunç Çağı III Dönemi'ne tarihlendirilmiştir (Alkım 1965a: 71-72). Mezar no. 1'de meyvelik, çömlek, sepet kulplu kap ve fincan çeşitlerinin oluşturduğu onsekiz adedin üzerinde seramik kap ele geçmiştir (Alkım 1965a: 71, res. 9, 10). Mezar no.2'de ayaklı (Alkım ve Alkım 1966: 21, res. 45) ve yonca ağızlı bir kap (Alkım ve Alkım 1966: 21, res. 46) ile fincan kırıkları bulunmuştur (Alkım ve Alkım 1966: 21). Soyulmuş olan Mezar no. 3'te bej renkte üç fincan ve bazı kırık seramik parçalar açığa çıkmıştır (Alkım ve Alkım 1966:21, res. 47- 49). Mezar no. 5'te, aralarında bej hamurlu fincan ve şişe biçiminde kapların da bulunduğu çoğu kırmızımsı portakal rengi seramik türünden 15 kap ve 2 taş balta bulunmuştur (Alkım 1965b: 82; res. 6-8). U. Alkım (1966: 43; 1967b: 466)'ın daha o devirde soyulduğunu belirttiği Mezar no. 6'da tunçtan bir pens (?) ele geçmiştir.

Gedikli-Karahöyük oda mezar no. 1 ile 5 arasındaki alanda, mezar no. 1'in tabanı ile aynı seviyede ve C Açmasının doğu sınırında, Refik Duru (1986)'nun "dini tören çukuru" olarak U. Alkım (1965b: 82, res. 9)'ın ise "kutsal hayvan mezarı" olarak isimlendirdiği iki özgün kısım (KHM1 ve 2) açığa çıkmıştır. Bu iki özgün kısım, uygulama açısından yakılmış gömmelerin olduğu mezarlıkdakilere benzemektedir[1]. Dini Tören Çukuru 1'de, 40-50 cm derinliğinde bir çukur açılmış ve koyun veya keçi olduğu tahmin edilen hayvanın başı kesilmiş

[1] Burada açığa çıkan üç dini tören çukuruna benzer özgün kısımlar yakılmış ceset gömmelerinin olduğu alandan da ele geçmiştir. Bunlar, "Ölü Yakma Geleneği" başlığı altında ele alınmışlardır.

ve henüz bedeni sıcakken dört ayağı birarada bağlanarak yuvarlak bir şekil verilerek çukur içine yerleştirilmiştir. Bu oluşan yuvarlak kısma hayvanın kesilen başı, boynu çevresine de iki bej fincan yerleştirilmiştir (Alkım ve Alkım 1966: 21, res. 50). Çukur daha sonra toprakla doldurulmuş ve üzeri taşcık döşenip kirli beyazımsı bir kille sıvanmıştır (Duru 1986: 170, lev. I: 1). Dini Tören Çukuru 2'de de aynı işlem tekrarlanmıştır. Yalnız burada 4 bej fincan bulunmuştur ve bu çukurun kille sıvanıp sıvanmadığı anlaşılamamıştır (Alkım 1965b: 82, res. 9; Duru 1986: 170).

Tilmen Höyük'te, Mezar no. 3'ün batı kesiminde bol miktarda boncuk, tunçtan üç iğne, ufak bir parfüm şişesi ve bir tunç bilezik ile beraber ele geçen iskeletin bir kadına ait olabileceği, U. B. Alkım tarafından bildirilmiştir. Bir erkek iskeletinin bulunduğu anlaşılan doğu kesiminde ise biri tam, diğeri kırık olan ikisi meyvelik toplam beş seramik kap bulunmuştur. Meyvelik, Til Barsip, Karkamış, Kara Hassan ve Tell Hammam mezarlarından çıkanlara benzetilmiştir (Alkım U. 1961: 7, res 14). Başlı ve üst kısımları boğumlu iki iğneden birinin başı üzerinde, ağız ağıza birbirine bakan üçer kuş aplike edilmiştir (Alkım U. 1961: 7, res. 15-18). Tunçtan yapılmış bilezikler, sarmal dört halka şeklindedir (Alkım U. 1961:7, res. 19). IIId katına verilmiş olan mezar, Erken Tunç Çağı III'e tarihlendirilmiştir (Alkım 1962a: 6- 7).

Titriş Höyük'te, 69-54 Açmasındaki üstten kısmen yağmalanmış olan oda mezardan elliden fazla tam seramik kap ve bir adet metal bağlamalı iğne ele geçmiştir (Algaze ve diğerleri 1992: 38-9, şek. 10-11). 81-81 Açmasındaki dokunulmamış olan mezardan az miktarda seramik kap açığa çıkmıştır (Algaze ve diğerleri 1992: 39).

Hayaz Höyük'teki oda mezarda sekiz iğne, bir dikiş iğnesi, beş bilezik ve seramik hamurundan, taştan, kavkıdan yapılmış çeşitli boncuklar ele geçmiştir. İnsan iskeletlerinin arasına karışmış, dördü koyun veya keçiye ait olan bir kaç hayvan kemiği kalıntısı da bulunmuştur. Diğer mezar eşyalarını kısa akıtacaklı kaplar, şişeler, kâseler, çömlekler ve derin kâseler oluşturmaktadır (Rodenberg 1979-80: 8, şek. 9). Rodenberg (1979-80: 8), başlı iğneleri, Kültepe'deki yakın örneklerine göre, M. Ö. 2. binin başına tarihlendirmekteyse de kap formları ve basit seramik türünden bir kap, mezarın Erken Tunç Çağı sonu ile Orta Tunç Çağı başlarına tarihlenebileceğini göstermektedir.

Lidar Höyük'ün Batı Terası üzerinde ve mezarlıkta açığa çıkarılan oda mezarların donatımları, sosyal sınıf farkını açıkça kanıtlamaktadır. Örneğin, mezarlıktaki mezarlardan birinde, otuzsekiz mutfak kabı ile beş iğne bulunmuştur. Mezarlardan çok sayıda metal iğneler ile halka açıklı gri seramik, saklı astarlı seramik ve beyaz dolgulu kazıma bezekli siyah açıklı

seramik türlerinden kaplar ele geçmiştir (Er Hanedan III) (Hauptmann 1982: 18). Kâseler, büyük bardaklar, şişeler ve üç-ayaklı testilerin benzerleri, höyükteki en geç Erken Tunç Çağı (Erken Tunç Çağı III) seviyelerinden ve Seramikçiler Semtinin en üst tabakasından ele geçmiştir (Hauptmann 1983a: 255; 1987: 206).

Ansari'deki oda mezar iki tabakalıdır. Üstteki tabaka Orta Tunç Çağı A-B'ye, alttaki tabaka ise Erken Tunç Çağı IV A-B'ye tarihlendirilmiştir (Suleiman 1984:2). Mezar eşyasının açığa çıkış durumu, odanın batı tarafının Orta Tunç Çağı'nda, doğu tarafına nazaran daha fazla kullanılmış olduğunu göstermiştir (Suleiman 1984: 3). Dördüncü ve beşinci iskeletle beraber, siyah renkte alabastron şekilli şişe, tunçtan bilezikler, taş boncuklar yivli seramik türünden bardaklar ele geçmiştir (Suleiman 1984: 3).

Tell Hadidi'deki oda mezarlardan, Erken Tunç Çağı III ve IV'e tarihlendirilen sadece kırık seramik parçaları ele geçmiştir (Dornemann 1978: 25).

Tawi'de ve Halawa'da, sistemli kazılar başlamadan evvel yağmalanmış olan oda mezarlarda pişmiş topraktan büyük heykeller, su mermerinden kâseler ve çok sayıda metal eşyanın çıkmış olduğunu yöre halkı bildirilmiştir. Kazılarda ele geçenler çoğunlukla, soyguncuların geride bıraktıkları çok sayıdaki kırık seramik parçalarıdır (Orthmann 1979: 103; Kampschulte ve Orthmann 1984: 10-12, 14-22, 23-26). Ayrıca, Mezar no. 6'dan tunçtan yapılmış ok ve mızrak uçları ile ustura olarak kullanılmış eşyalar ele geçmiştir (Kampschulte ve Orthmann 1984: 14, lev.11: 112-6).

Selenkahiye'de, oda mezarlardan ele geçen seramiklerin çoğu, imalât hatasına bağlı delikli oluşları, cidar kalınlıklarındaki düzensizlik, dik duramamaları gibi yetersizlikler nedeniyle konutlarda gündelik gereksinimler için kullanıma uygun değildir (Meijer 1979: 123-125; şek. 3a-d). Mezarlardan kâseler, çömlekler, çaydanlıklar, bardaklar, halka-açkılı siyah şişeler ve geniş ağızlı büyük bardaklar gibi kaplar; kırmızı açkılı iki kulplu bir depas amphikypellon ve bağlamalı iğneler ile silâhlar ele geçmiştir (Van Loon 1968: 27-8). Höyüğün orta kısmında kuyusu, Safha 2'nin parke taş döşeli kuzey-güney sokağı ile kapatılmış oda mezar, bükülmüş küresel ve disk başlı-bağlamalı tunç iğneler de içeren zengin bir envanter vermiştir. M. Van Loon (1968: 24, 25), Erken Akkad Dönemine tarihlenen benzer iğnelerin Tell Chuera'da bulunmuş olduğunu belirtmiştir. Sözü edilen sokak, kullanım dışı kaldıktan sonra içinden açılan diğer mezarın en aşağıdaki odasında, Hama J6'dakine benzer "u" şekilli bardaklar ve Tell Chuera'da görülen türden kalın cidarlı seramiklere ilâveten Truva II'deki türden kırımızı açkılı iki depas amphikypellon bulunmuştur (Van Loon 1968: 25). Eski Kanal Yarmasındaki Mezar no. III'te, ölünün sarılmış olduğu ve çoğunlukla toz haline dönüşmüş,

kırmızı yün giysiyi tutturmaya yarayan başları eğik iki bağlamalı iğne, kafatasının arkasında giysiye ait kalıntılarla birlikte ele geçmiş iki çift iğne ve bu iğnelerin biraz ötesinde, iğnelerin uçlarına kınlık yapmış olduğu düşünülen tunçtan iki koni ele geçmiştir. Ölünün etrafına ellialtı seramik kap yerleştirilmiştir (Van Loon 1973: 146, şek. 3). Oda girişindeki kerpiçlerin çökmesi sonucu oluşan kütle üzerinde, yemek ve içecek sunuları içermiş olduğu açıkça belli olan dokuz tane daha çömlek ve bardak bulunmuştur. Safha I'le çağdaş olan bu mezarın envanteri geçici olarak M. Ö. 24. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Van Loon 1973: 146). Eski Kanal Yarması'nda kazılan mezarlardan biri (Eski Kanal Yarması Mezarı no. VII) seramik değerlendirilmesiyle Safha IV'e verilmiştir. İskeletin yüzüne yakın olarak kavkıdan bir kozmetik kabı ile bir çömlek bulunmuş ve tunçtan bir çift düz bağlamalı iğne, sanki ölünün yüzüne çekilmiş bir giysiyi tutturmuş gibi, başın arkasında "X" yapmış şekilde ele geçmiştir (Van Loon 1973: 147).

Kare W12-W13'te, Safha IV'e verilen iki mezar odasından batıdakinde (Van Loon 1977-78: 166) kazıma bezekli bir bardak, bir alabaster kase, biri arslan ve biri dört katlı sarmal şekilli iki gümüş gerdanlık (Van Loon 1977-78: 167, lev. 7) ve güneydekinde ikisi küresel ve ikisi düz başlı dört iğne açığa çıkmıştır. Bu mezardaki 1 m kalınlığındaki çakıl tabakası üzerine, yiyecek ve içecek mutfak kapları ile birlikte üç adet kireçtaşından kabaca şekillendirilmiş (yedek beden) heykelcik konulmuştur (Van Loon 1977-78: 167) Kare U22'de Safha IV'e verilen dairesel iki mezardan kocanınkinin hayli yukarısına tunçtan bir balta ile kama bırakılmıştır (Van Loon 1977-78: 167). Q26 plânkaresindeki avlu içinden açılmış Safha I'e verilen kuyu girişli iki oda mezardan, bardaklar dahil seramik kaplar açığa çıkmıştır (Van Loon 1977-78: 168). Q26'daki Safha III'e verilen bir çocuk mezarında taş veya fritten, muhtelif hayvan-şekilli pandantifleri olan bir gerdanlık ele geçmiştir. Mezar odalarına ulaşımı sağlıyan kuyulu giriş, kesilmiş ve tümüyle gömülmüş bir öküz ve bir köpekle doldurulmuştur (Safha III) (Van Loon 1977-78: 169). Q26'da Safha IV'e verilen, doğu sokaktan kazılmış ve bir Safha III duvarını kesen mezarlardan birinde, iskeletlerle beraber, M. Van Loon'un kireçtaşından kaba "yedek gövde" olarak isimlendirdiği birer heykelcik ele geçmiştir. Saç, gözler ve - erkek heykelde - bıyık isle boyanmıştır (Van Loon 1977-78: 169). W43'te Safha II'den güneybatı yönünde, 9.50 m çıkıntı yapan kule-benzeri bir özgün kısmın, kömürleşmiş bir hasıra ilâveten içerdiği iki iskeletten, eklemlerinden ayrılmış olanının altında, boğa ve adam tasvirleri içeren bir silindir mühür ele geçmiştir (Van Loon 1977-78: 170).

Wreyde Mezar F'den, Tell Brak ve Tell Chuera'da Akkad Dönemine tarihlenenlere benzer düz dipli bardaklar açığa çıkmıştır (Van Loon 1968: 27). Wreyde Mezar C'den, halka

açkılı şişenin siyah seramik örnekleri ele geçmiştir (Van Loon 1968: 27). Wreyde Mezar K'dan açığa çıkan, olukları beyaz boyalı, yivli gri seramik türünden düz dipli tepesi kesik konik şekilli bir bardak, Tell Brak III. Ur Dönemi'ndekilere benzemektedir. Bu bardağın yapım tekniğinin, Hama J6-5'e verilen bardakları anımsattığı bildirilmiştir. Halka açkılı ve bir kaç kırmızı şeritle boyalı seramik kaplar, Wreyde Mezar E ve I'dan gelmiştir. Wreyde Mezar N'in asıl sakininin başının yanına bir çift heykelcik, mezar odasının duvarına dik olarak dikkatlice yerleştirilmiştir. Çiftten birinin kocayı ve belirgin beli daha küçük olan diğerinin karısını temsil ettiği izlenimi edinilmiştir (Van Loon 1968:29). Kadının kafatasının altında, güneş ışınları ve kuşları çevreleyen noktalı daireler dizileri ile süslü bir taş tepsi bulunmuştur (Van Loon 1968: 29, şek. 9). Mezar H'deki yüzen ördeklerden başka, Wreyde mezarlarının çoğu, seyredene dönük olarak uzanmış başlı boğalar şeklinde frit ve diğer malzemelerden yapılmış boncuklu kolyelerle bütünleşmiştir. Mezarlardan, renkli kakılara yuva oluşturmak üzere çukurlaştırılmış gözlü bir erkek başı, tunç baltalar, kamalar, bağlamalı iğneler, saç bukleleri şeklinde gümüş süs eşyaları ve yuvarlak alınlıklar ele geçmiştir (Van Loon 1968: 30, şek. 10, 12). Mezar N'de ve diğer bazı mezarlarda, sarmal ilmek uçlu gümüş boyunluklar ve yekpare gerdanlıklar ortaya çıkmıştır (Van Loon 1968: 30). Çoğunlukla ölülerin, alında gümüşten bir alınlık veya boyun etrafında gümüşten bir boyunluk takmış oldukları görülmektedir. Mezarlarda yüzyirmiye yakın sayıda seramik kap bulunmuştur (Van Loon 1968: 27).

En zengin mezarlardan biri olan Mezar no. 66'daki iskeletin, boynu ve leğen kemiği çevresinden dört, kafatasının arkasından ise sekiz tunç iğne bulunmuştur (lev. 107; 108). Boyun çevresinden halka, boncuk ve küpeler, kollarından birer sarmal bilezik ve sol diz çevresinden kama ele geçmiştir (Tablo 21)(Orthmann ve Rova 1991: 34-5).

Halawa'da, A Höyüğünün şehir duvarlarının doğu ve güneyindeki mezarlıklardan yağmalanmış ve tahribata uğramış olarak açığa çıkarılan oda mezarlarda mezar eşyası bulunmamıştır. B Höyüğündeki Mezar no. 70'te açığa çıkarılan otuzyedi seramik Erken Tunç Çağı'nın ortalarına tarihlendirilmiştir. Bu mezardaki erkek iskeletinin omuz çevresinden sekiz tunç iğne ile biri omuz bölgesinden ve diğeri leğen kemiğinin çevresinden olmak üzere tunçtan iki kama ele geçmiştir (Orthmann 1981: 54-5; lev. 60-3). Mezar no. 119'daki dokuz iskeletin her birinin omuz çevresinden ikişerden toplam onsekiz tunç iğne bulunmuştur. Bunlara ilâveten İskelet VIII'in yanında iki bilezik, İskelet V, VI ve VII'in çevrelerinde ise bir kama, bir mızrak ve üç ok ucu ile bir balta ele geçmiştir (Orthmann 1981: lev. 68- 70). Mezar no. 119, sayısı altmış ile doksandokuz arasında değişen seramik kap ve kırık parçalarına göre,

Erken Tunç Çağı'nın sonlarına tarihlendirilmiştir (Orthmann 1981: lev. 60: 12; 61: 17-19, 21; 62: 31, 33). Yağmalanmış olan Mezar no. 64'e ait on adet tam kap yöre halkından satın alınmış ayrıca, araştırma esnasında, bir kaç kırık seramik parçası da ele geçmiştir (Orthmann 1981: 57-9; lev. 58-9).

MEZAR NO.	SERAMİK	METAL	TAŞ	DİĞER
W011	43 kap kacak	tunçtan 5 iğne, 2 kama, 2 nesne,		
W016	2 kap kacak			
W054	160 kap kacak	tunçtan 3 iğne, 1 balta, 1kama namlusu, 2 namlu, 2 mızrak ucu	kireç taşından 5 insan heykelciği	
W066	21 kap kacak	1 gümüş halka, 5 küçük gümüş spiral halka; tunçtan 1 parça, 2 bilezik, 11 iğne ve parçası, 2 kama, 2 kanca	5 akik boncuk	boncuklar
W086	38 kap kacak			

Tablo 21. Wreyde Oda Mezarlarının mezar eşyası ve mezar eşyasına ilişkin düzenleme.

El-Qitar'da, bazıları oldukça açık bir şekilde atık olan, Mezar no. 1'den gelen seramik kapların tamamı, üçüncü binin ikinci yarısına, yaklaşık M.Ö. 2400-2250'ye tarihlendirilmiştir (Sagona 1986: 107). Mezarın eşyasını, basit ve metalik seramik türünden çömlekler, çaydanlıklar, kâseler, üç ayaklı kaseler, oluklu ve düz bardaklar ile Suriye şişesi ve üçgen-raf tutamaklı pişirme kabına ait seramik kırık parçalar oluşturmaktadır (Sagona 1986: şek. 2, 3: 1-12). İkisi gümüşten altı küpe, fena halde çürümüş altı iğne, yüz adedin üzerinde fayanstan yapılmış siyah ve beyaz renkte, küre ve boru şekilli boncuklar, boynuzdan boncuklar ve onbir adet delikli kavkının ele geçmiş olması, ölülerin giysili gömülmüş olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca, taştan iki öğütücü ele geçmiştir (Sagona 1986: 107-117, şek. 2, 3: 1-16).

Tell Hadidi'de, Geç Tunç Çağı'nda tekrar kullanılan Alan D mezarından, yağmalanmış olduğu için çok az mezar eşyası ele geçmiştir (Dornemann 1979a: 118). Alan L I mezarının büyüklüğü ve seramik kapları, Til Barsib mezarınınkine benzemektedir (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 96-119). Mezar soyguncuları, geride sadece kırık seramik parçaları, metal eşyalar ve yüzlerce boncuk bırakmıştır. Seramik kapların sınıflandırılması, Til Barsip'ten yayınlanmış olanlara benzemekte ve yüzün üzerinde kap biçimi vermektedir (Dornemann 1979a: 227). Alan K'daki karıştırılmış mezar, çok sınırlı bir seramik envanteri vermiştir

(Dornemann 1979a: 118, şek. 10). Fakat iskelet kalıntıları, en az sekiz bireyi göstermiştir. Bunlar, ikinci kez gömme yapıldığını telkin etmiştir. Alan E I'daki mezar odası soyulmuştur (Dornemann 1979a: 118, şek. 11).

MEZAR NO.	SERAMİK	METAL	TAŞ	DİĞER
1	166 kap kacak	tunçtan 2 iğne, 1 ok ucu; 1 gümüş iğne	1 siyah taş boncuk	1 kemik boncuk
2	3 kap kacak			
6	12 kap kacak			
7	4 kap kacak			
9	5 kap kacak			
10	11 kap kacak			
14	2 kap kacak			
19	27 kap kacak			
34	47 kap kacak			
51	16 kap kacak			
56	42 kap kacak			
60	62 kap kacak	1 tunç bilezik	taş, akik, lapislazuli boncuklar	kavkı boncuklar
62	10 kap kacak			
73	10 kap kacak			
93	62 kap kacak			

Tablo 22. Şemseddin oda mezarlarının mezar eşyası ve düzenleri.

Tell Chuera'daki oda mezarda, çocuğun sağ omzu üzerinde kemikten iki iğne; omuzlar ile odanın arka duvarı arasında, bir büyük kâse ve bir kadeh bulunmuştur. Odanın kuzeybatı tarafından küçük bir çömlek ele geçmiştir. Mezar eşyaları Aşağı Şehirdeki en erken buluntularla çağdaştır. Seramik, Tell Brak geç Er Hanedan III seramiği ile benzerdir (Orthmann 1986: 68).

Tell Ahmar-Til Barsip oda mezarının girişe yakın kısmı, bir seramik yığını ile işgal edilmiştir (lev. 86). Odanın ortasına doğru iskeletler ve seramikler arasına, özellikle silâhlar ve tunçtan yapılmış eşyalar düzenli bir şekilde bırakılmıştır. Mezardan 18 biçime ayrılan toplam 1045 parça seramik ele geçmiştir: "U" şekilli ve yivli bardaklar, "tepesi kesik konik şekilli

bardaklar", derin ve sığ kâseler, boyunlu veya boyunsuz çömlekler, meyvelik ve ayaklı kadehler, ayaklı kaplar, uzun ve kısa akıtacaklı kaplar (çaydanlıklar), üç-ayaklı kaplar, kulplu testiler, mataralar, tavalar, hayvan şekilli akıtacaklı kaplar ve hayvan şekilli kaplar (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 97, 99-106, lev. XXI-XXVII). Tunçtan yapılmış olan mezar eşyasını, karşılıklı duran dört arslanla süslü sap delikli bir balta, ve süssüz başka sap delikli baltalar, üç tunç bardak, muhtelif iğneler, gemler, çeşitli kama ve mızrak namluları oluşturmaktadır (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 106-108, lev. XXVIII-XXXI). Hafirleri, seramik kapların içinin boş olduğunu bildirmişlerdir (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 97). Oda mezar, ilk olarak C. L. Woolley tarafından önerilen kronoloji kullanılarak M. Ö. erken 2. bine tarihlendirilmiştir. Daha sonraki tarihlendirmelerde, oda mezarın Erken Tunç Çağına ait olduğu anlaşılmış fakat tam olarak Erken Tunç Çağı içindeki yeri saptanamamıştır (Mallowan 1937b: 336-338; Schaeffer 1948: 81-84; Calmeyer 1964: 80-81; Kühne 1976: 41-42, 70). Fransız hafirleri tarafından, mezarın hemen üzerindeki seviye Arami olarak isimlendirilmiştir. (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 94-95). G. Bunnens, bu seviyelerden geldiği iddia edilen iki pişmiş topraktan heykelciğin (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 95, lev. XXXIII: 25), M. Ö. geç 3. bine veya erken 2. bine tarihlendirilebileceğini bildirmektedir veTil Barsip'teki yeni kazı çalışmaları neticesinde Tell Ahmar Til-Barsip oda mezarını Erken Tunç Çağı III/IV'e tarihlendirmektedir (Bunnens 1989: 3, 4; 1992: 2).

Tell Arbit Mezar no. 20 mezar eşyası ve takılar açısından zengindir. Mezar, bakırdan iğneler, bir keser ve bir balta (Mallowan 1937: Şek. 12: 10-1; şek. 13: 3); taştan yapılmış top şekilli ve yivli gerdanlığa ait boncuklar ve bir fayans silindir mühür (Mallowan 1937: lev. XVIII A: 4); boyasız ve açkılı boyasız seramik ile M. Ö. 2900 ilâ 2500 arasına tarihlendirilmiştir (Mallowan 1937: 126-7, şek. 15: 3,6; 17: 17, 20; 18: 12; 19: 2) (lev. 83).

III.1.4. SANDIK MEZARLAR VE ÖLÜ GÖMME GELENEĞİ

Bir mezar çukurunun, taş, kerpiç veya ağaçla çevrilerek ve aynı tür malzemeyle, bazen döşenerek ve büyük olasılıkla her zaman örtülerek oluşturulmuş bir mezar türüdür[1].

III.1.4.1. Erken Tunç Çağı Öncesi Sandık Mezar Ölü Gömme Geleneği

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, Çayönü'nde açığa çıkarılmış ve Çayönü Esas Evresine (Seramiksiz Neolitik Çağ'a) tarihlendirilmiş bulunan ve bölgenin ilk ve tek örneğini oluşturan beş evreli (Kafatası) BM Binasında ölülerin kemikleri bir binada depolanmıştır (Çambel ve diğerleri 1990: 71). Bu binanın kuzeyinde tabanları taş döşeli üç oda ve güneyinde geniş bir avlu yer almaktadır. Yangınla son bulmuş olan BM 2A evresine verilen bu odalardan yetmiş kadar kafatası ve avludan büyük bir sunak taşı ele geçmiştir (Çambel ve diğerleri 1990: 61). BM 2A evresindeki yapılaşma nedeniyle tahribata uğramış olan BM 2B evresinden, parça parça olanların yanında tüme yakın iskeletler de ele geçmiştir (Çambel ve diğerleri 1990: 62). BM 2B evresinde Kafatası Binası, BM 2A evresiyle yaklaşık aynı plânda, ancak daha küçük boyuttadır. Bu odaların döşemeleri altından mahzen gibi dört hücre açığa çıkmıştır. Yer altı odalarının (hücrelerin/mahzenlerin) duvarları, iri düzgün taş bloklarının diklemesine

---

[1] Sandık mezarlar, Anadolu'da en erken Kalkolitik Çağda görülmeye başlanmıştır. Kökeni tam olarak söylenemese de, özellikle basit yapım tekniği nedeniyle ve büyük bir olasılıkla, Tahsin Özgüç (1948: 40) ve Tamara Stech Wheeler (1974: 422) tarafından da belirtildiği gibi, açığa çıktığı yerlerde, dıştan bir etki olmaksızın gereksinimler sonucu kendiliğinden ve yöresel olarak doğmuş olabilir. Şöyle ki, Tahsin Özgüç (1948: 39-40), Erken Tunç Çağı Kiklat taş sandık mezarlarının menşei üstünde duran, Wiesner ..... ve Ebert, Güney Rusya kurganlarındaki taş sandukaların kuzeydeki megalit kültürlerin etkisiyle doğduğuna, Hancar da bu tipi adı geçen bölgelere İndogermenlerin getirdiğine yönelik görüşlere katılmayarak, "Mezar tipininin basitliği, kronolojisi ve yayılış alanının genişliği, taş sandukaların tek kaynaktan doğduğunu ispat etmeye yaramamaktadır.", ...bizce çok basit olan ve çok defa beş taşla sağlanan bu mezar tipi, her bölgede bir birinden ayrı mustakil olarak doğmuştur." ve " .....basit bir sandukanın yaratılması, göçlerle veya bu düşüncenin belirli bir kavme maledilmesiyle açıklanamaz." demektedir. T. S. Wheeler (1974: 422-23)'ın, "Kiklat türü sandık mezarlarının kökeni bilinmemektedir, fakat kolayca işlenen bir taş bolluğu nedeniyle yerel olarak gelişmiş olabilir" ifadesi, sandık mezarların herhangi bir yerde, dıştan bir etki olmaksızın ortaya çıkabileceği yorumuna uygun bir zemin kabul edilebilir. Kiklat sandık mezarlarının, bir Neolitik tarihe ait yerel öncelleri olduğu bilinmektedir. Her ne kadar, kırk mezardan sadece ikisi, taş dilim yanlı ve bunlardan birisi, Samian Heraion'da bulunana benzer mezar türlerinin bir karışımı olan, bir çocuğa ait kalıntıları içeren bir gömme kabı etrafında çevrelenmiş bir üçgen yer ise de, Kea'daki Kephala mezarlığında bulunan mezarlık, en eski Kiklat taş mezarları içermektedir. .....Kephala Mezarlığı, muhtemelen, özgün Erken Kiklat gömme geleneğine ilişkin gelişmedeki bir safhayı - taş mezarların, özellikle, sadece çocuk gömmeleri için küçük boylarda yapılmış olan taş dilim yanlı sandık mezarların kullanım ve yapımındaki bir denemeyi - temsil etmektedir.

yerleştirilmesiyle yapılmış (Çambel ve diğerleri 1988: 47) ve düzgün büyük taş bloklarla desteklenerek üzerleri (saltaşından =) büyük taş blokları ile kapatılmıştır (Çambel ve diğerleri 1990: 62). Geniş olan odalarda, örtü işlevini gören üstteki döşeme saltaşlarını desteklemek için bölme veya hatıl gibi kullanılmış uzun taşlar bulunmaktadır. Hafirleri, bu yapı tekniğinin ilk defa görüldüğünü bildirmiştir. En batıdaki mahzen/hücre, 2.00 x 1.10 m boyutlarındadır. Burada iskelet kalıntıları, bir sıra gövde kemikleri ve bir sıra kafatasları olarak istif edilmiştir (Çambel ve diğerleri 1988: 47). Bu mezar odaları, yapım tekniği ve kullanım yöntemi açısından özgünlüğünü halen korumaktadır. Henüz kesin tanımlama sınırları getirilememiş olan bu mezarların sandık mezar türü içinde yoruma açık olduğu görülmektedir (lev. 123).

Tell Hammam et-Turkman'ın AK 16 Plânkaresinde kerpiçten yapılmış bir sandık mezar açığa çıkmıştır. Mezar, Ubeyd Dönemi'ne tarihlenen Dönem IV'e verilen Tabaka 8'de, Duvar BR, BQ ve BS'yle ilişkin tabanın altında bulunmuştur. Yaklaşık 312.60 m kodundadır. İki kat örülmüş kerpiç duvarlı ve oval plânlı mezar bir çocuğa aittir. Çocuk, yüzü kuzeye bakar durumda ve bacakları büzülmüş olarak, batıgüneybatı-doğukuzeydoğu yönünde sol tarafı üzerine yatırılmıştır. Beraberinde mezar eşyası ele geçmemiştir (Van Loon 1988: 144, Tablo 6)[1].

III.1.4.2. Erken Tunç Çağı'nda Sandık Mezarların Buluntu Yerleri

Sandık mezarlar, mezarlıklarda ve yerleşim içinde açığa çıkmıştır. Bilinen en eski sandık mezarlar, Bağdat Demiryolunun yapımı sırasında, Halep'in kuzeyindeki Fırat Nehri ve Sacır Suyu vadilerinde nispeten küçük bir bölge içinde bulunmuştur (lev. 147). Demiryolu hattı boyunca uzanan iki höyük ve sekiz mezarlıktaki mezarlar, yöre halkı tarafından

---

[1] Anadolu'daki sandık mezarlar, Geç Kalkolitik Çağdan sonra ortaya çıkmıştır. Alacahöyük'te, içine önce bir erkeğin ve daha sonra bir çocuğun gömülmüş olduğu, büyük taş dilimleriyle kaplanmış bir sandık mezarın üstü, çatı şeklinde taşla örtülmüş ve zemini kerpiçle döşenmiştir. (Koşay 1944: 154, lev. 118). Tepecik'te, BU yapısında açığa çıkarılan bir kerpiç sandık mezar, büzülmüş durumda bir bebek gömmesi içermektedir (Esin 1979: 91, lev. 55:4). Korucutepe'nin XXXVII-XXXIX tabakalarında, mezarlık olarak kullanılan höyüğün kuzeybatı köşesinde Geç Kalkolitik Çağın sonuna doğru tarihlenen, sarı kerpiçten inşa edilmiş dikdörtgen iki sandık mezar açığa çıkmıştır (Van Loon ve Güterbock 1970: 127-18, res. 2, 3; Van Loon 1978: 10-11,Tablo 3, lev. 6,9, 79D, 79B,). Bunlardan kuzeyde bulunan çift gömmeli J12 1 mezarının içerdiği kireçleşmiş ağaç kalıntıları değerlendirilerek, bunun, başlangıçta, ağaçtan bir örtüsü olduğu kanısına varılmıştır. J12 1 mezarı (Tabaka XXXVII), beyaz bir dokuma üstüne ve yüzü kuzeye yönelik ve sağ tarafı üzerine yatmış bir erkek ve karşısında, tahminen eşi olan bir kadına ait iskeletleri içermektedir (Van Loon ve Güterbock 1970, 127-128 şek. 2,3; Van Loon ve Güterbock 1972: 80, lev. 54: 2, 55: 1). Bulunmayan kadına ait kafatası, Safha C veya D'de, mezarın kuzey duvarıyla birlikte yerinden uzaklaştırılmıştır (Van Loon 1978:10). Mezarlık olarak kullanılan yerin güneyindeki bir kadına ait gömme içeren diğeri ise, tonoz şeklinde kerpiç ve taş karışımı bir malzemeyle örtülmüştür (Van Loon 1978: 10).

yağmalanmıştır. 1911-1914 yıllarındaki Karkamış kazıları sırasında, British Museum Keşif Heyeti, (Tell Amarna, Kara Kuzak, Tell Hammam, Davud Oğlu, Chenakje -Çanakcı -, Srisat, Tunip ve Serrin'deki) mezarlıklarda; Yazır ve Kara Hassan höyüklerindeki mezarlardan geldiği söylenen küçük buluntuları fotoğraflamış ve mezarlar hakkında köylülerden bilgi almıştır (Woolley 1914).

Karkamış'ta, Kala'at Tepesi'nin güneydoğusunda kod 28.00 ila 29.30 arasındaki seviyelerde (Mezar no. 6: 28.90; 8: 29.50; 10: 29.50) ondört tane (Mezar no. 1-10, 12-15) ve kuzeybatısında kod 11.25 seviyesinde bir tane (Mezar no. 11) olmak üzere toplam onbeş sandık mezar açığa çıkmıştır (lev. 129; 130). Karkamış'taki sandık mezarlar yerleşim içidir. Duvar ve taban seviyeleri dizileri, höyüğün sadece bir mezarlık değil, fakat aynı zamanda, oturulan bir alan olduğunu da ortaya koymuştur (Woolley ve Barnett 1952: 222). 1913 kazı döneminde açığa çıkarılan, Mezar no. 13, 14 ve 15'in arazi notları kaybolmuştur. Fotoğraflarla belgelenmiş olan bu mezarlar, diğer sandık mezarlardan daha iyi betimlenmişlerdir (Woolley ve Barnett 1952: 222). Karkamış sandık mezarları hakkında verilen bilgiler yetersizdir.

1929-1931 yıllarında, Fransız Keşif Heyetince yürütülen Tell Ahmar-Til Barsip Kazılarında, çevresinde konumlanmış oldukları meşhur oda mezarıyla aynı döneme tarihlenen beş sandık mezar açığa çıkmıştır. Mezar no.1, oda mezarın eşiğinden 1.00 m daha yukarda ve oda mezarın güneybatısında; Mezar no. 2, 1 gibi aynı seviyede ve oda mezarın güneyinde; Mezar no. 4, oda mezarın eşiğinden yaklaşık 0.35 m daha aşağıda ve bir odanın kuzeydoğu köşesinde; Mezar no. 5, oda mezarın eşiğinden 1.25 m daha yukarda ve Mezar no. 4'ün doğusundan ele geçmiştir (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 108).

Archi ve ekibi, Gaziantep bölgesinde yapmış oldukları yüzey araştırmasında, Eski Ören'deki bir mezarlıkta, taş dilimleriyle çevrelenmiş sandık mezarlar tespit etmişlerdir. Dördü köylüler tarafından açılmış olan bu mezarlardan açığa çıktığı söylenen mezar eşyası, Tell Ahmar-Til Barsip oda mezarından açığa çıkanlara benzetilmiştir (Archi ve diğerleri 1971: 66-7).

Tell al-Abd'daki 1971 kazılarında, höyüğün doğu yamacının eteğinde, Seviye III ile çağdaş bir mezarlıkta, doğu-batı yönünde konumlanmış on sandık mezar açığa çıkmıştır (Bouinni 1979: 55).

Şemseddin'de ise 1977'den sonra yapılan kazılarda, A Mezarlığının kuzeysel tarafında, dokuz sandık mezar (Mezar no. 41-49) (Meyer 1991: 58-61) açığa çıkmıştır. Mezarlar talan

edilmeden önce bugünkü yüzeyden, Mezar no. 42: 0.10-0.20 m; Mezar no. 44: 1.40 m ve Mezar no. 46 ve 47: yaklaşık 1.30 m aşağıda bulunmuştur (Meyer 1991: 60-61).

Tawi'de 2/W Plânkaresinde yağmalanmış ve sonra döküntü toprakla doldurulmuş olan onyedi sandık mezar açığa çıkmıştır. Bunlardan sekizi taş dilimiyle çevrelenmiştir. Geri kalan dokuzu rastgele taşlarla gelişi güzel çevrelenmiştir (Kampschulte ve Orthmann 1984: 75-80, şek. 18) (lev. 76: 1).

1959 Tilmen Höyük Kazılarında, Seviye III'te, biri kod 4.30 diğeri 5.10 m'de iki sandık mezar açığa çıkarılmıştır (Alkım U. 1962b: 455-6, res. 28, 30).

İki sandık mezar, Lidar Höyük'ün batı terasında, yüzdoksanikisi ise Lidar (Dikili) Köyünün doğusundaki Erken Tunç Çağı mezarlığında bulunmuştur (res. 26; lev. 136). Gritille Höyük'ün Erken Tunç Çağı tabakalarından sadece bir sandık mezar açığa çıkmıştır. Hassek Höyük'teki sandık mezar, 19/3.50-5.30 Plânkaresinde, konum bakımından Geç Kalkolitik Dönem'e ait 1 no.lu evin kerpiç kalıntı dolgusu içine yapılmıştır ve 1.70-3.00 m'dedir (lev. 134). Herhangi bir mimarî yapıyla bağlantılı bulunmayan bu mezar, Erken Tunç Çağı'na tarihlenen bir yapının en erken safhasına verilmiştir.

Titriş Höyük'te sistemli kazılar başlamadan önce, höyüğün 400 m kuzeybatısındaki bir tepecik üzerinde, kısmen talan edilmiş, orta-geç Erken Tunç Çağına tarihlenen yaklaşık bir düzine sandık mezar, Şanlı Urfa Müzesi tarafından 1981'de kazılmıştır (Algaze ve diğerleri 1992: 35).

Güneydoğu Anadolu Bölgesinin en doğu ucunda yer alan Girnavaz Höyük'te, höyüğün mezarlık olarak kullanılan kuzeydoğusundaki terasta, altı adet kerpiç sandık mezar açığa çıkmıştır. Bu mezarlıkta, tahrip edilmiş basit mezarlar arasında da, aynı türden başka mezarların bulunmuş olabileceği belirtilmiştir (Erkanal 1988: 35; 1990: 265).

Ergani-Çayönü'nde, höyüğün kuzeydoğusunda bir sandık mezar açığa çıkmıştır. Mezar, Çayönü Esas Evresinin sona ermesinden sonraki III. evresine tarihlendirilmiştir (Çambel ve Braidwood 1980: 21).

III.1.4.3. Mezarların Yapım Tekniği ve Türleri

Ekseriyetle dikdörtgen fakat bazen değişik geometrik şekillerde açılmış bir çukurun etrafının büyük taş dilimi, arazi taşları, kerpiç veya ağaçla[1] çevrilerek, döşenerek ve örtülerek oluşturulmuş bir sandığı andıran yapısal bir gömme mekanıdır. Mezarlar, kullanılan malzeme niteliği göz önüne alınarak türlendirilmiştir. Kullanılan malzemenin çeşitliliğinde, malzemenin edinilebilirliği en önemli unsur olarak düşünülebilir. Daha fazla özen gerektiren, büyük taş dilimlerinin daha yaygın kullanımı, ölülere saygı ve bağlılığın bir somut kanıtı olarak yorumlanabilir. Sandık mezarların, başlangıçtaki kapalı durumları ile ele geçmemiş olmaları, örtü malzemesinin dayanıksız olmasından veya toprakla doldurulmuş olmasından kaynaklanmalıdır.

Alttaki eski bir yapı kalıntısına rastlanıldığında mezar çukurunu çevrelemekte, kalıntı duvarlardan faydalanılmış olduğu da görülmüştür. En az dört büyük taş dilimiyle çevrelenmiş olan örneklerle bir arada bulunmaları, geleneksel anlamda bir farklılığı değil, uygulama bakımından hazır bir olanaktan faydalanıldığını göstermektedir.

Çeşitli geometrik şekillerde görülen sandık mezar plânlarının, kullanılan malzemenin standardı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin, birbirine yakın boyutlardaki büyük taş dilimlerle, genellikle aynı kalıpla dökülen kerpiçle veya arzu edilen boyutlarda işlenmesi mümkün olan ağaçla yapılan sandık mezarların plânı çoğunlukla dikdörtgendir. Fakat yan duvarların birbirlerinden farklı uzunlukta olması durumunda, açısal farklılıklar gösterebilmektedir. Öte yandan, yan duvarları, arazi taşlarıyla oluşturulmuş olan sandık mezar plânları, nerdeyse, dikdörtgen dahil bütün geometrik şekillerde görülebildiğinden açılan çukurun plânıyla ilişkili olduğu düşünülebilir[2]. Konu kapsamındaki sandık mezarlar, aşağıdaki şekilde türlendirilmiştir[3].

---

[1] Erken Tunç Çağına tarihlendirilen bir örnek İç Anadolu Bölgesindeki Alişar'da açığa çıkmıştır. Alişardaki mezarın (c X10), kalın meşe kütüklerinden üstünü ve tabanını 2'şer dört yanını da birer kütük çevrelemektedir. 0.75 x 0.30 m boyutundaki mezar içine bir çocuk gömülmüştür (Von der Osten ve Schmidt 1937: 51, res. 48; Özgüç T. 1948: 32, res. 54; Anan 1987: 320).

[2] Batı Anadolu Bölgesinde, İasos'da açığa çıkarılan, büyük taş dilimlerinden yapılmış olan sandık mezarların plânları dikdörtgenken, arazi taşlarından yapılmış olanlar dikdörtgen, yamuk, çokgen ve yuvarlak plânlıdır (Wheeler 1974: 418; Levi 1965-66: 533). İç Anadolu Bölgesinde, Kültepe'nin, arazi taşlarından yapılmış Erken Tunç Çağına tarihlenen sandık mezarları, yuvarlak plânlıdır (Özgüç T. 1963: 23).

[3] T. Özgüç (1948: 31), "Ön Tarihte Anadolu'da Ölü Gömme Âdetleri" konulu Doçentlik Tezinde, Alişar ve Hanaytepe'de açığa çıkarılan kerpiçten dört sandık mezarı, sayısal yeterlilikte görmediğinden olsa gerek, yalnız taştan sandık mezarları -dört veya en çok altı iri yassı taşla çevrelenmiş, üstü tek veya çift taşla örtülü gerçek sandık mezarlar, ve dört yanı irili ufaklı ve düzensiz taşlarla çevrelenmiş, üstü açık bırakılmış sandık mezarlar olarak- iki kısma ayırmıştır. Ali

1. Taş dilimleriyle çevrelenmiş sandık mezarlar.

2. Rastgele taşlarla gelişigüzel çevrelenmiş sandık mezarlar.

3. Kerpiçle çevrelenmiş sandık mezarlar.

4. Taş ve kerpiçle çevrelenmiş sandık mezarlar.

III.1.4.3.1. **Taş Dilimleriyle Çevrelenmiş Sandık Mezarlar**

Bu mezar türünde çukurun etrafı, genellikle, ikisi uzun ve ikisi kısa dört büyük dörtgen taş dilimiyle çevrelenmiştir. Mezarın üstü aynı türden malzemeyle kapatılmıştır. Zemini ya kerpiçle veya aynı tür taşla döşenmiş veyahut toprak olarak bırakılmıştır. Taş malzemenin yetersizliği veya mezarın büyük olması halinde, kullanılan taş dilim sayısında artışlar görülmektedir. Mezarlar, genellikle, dikdörtgen plânlıdır, fakat karşılıklı yanların eşitsizliği durumlarında, yamuk plânlı da olabilmektedirler. Kullanılan taş cinsi genelde, yörede çok bulunan ve işlemesi kolay olan kireç taşıdır. Yesemek bazalt taş ocağına çok yakın olan Tilmen Höyük'te açığa çıkarılan iki sandık mezar, işlenmesi daha zor fakat elde edilmesi kolay olan bazalttan yapılmıştır (Alkım U. 1962b: 455-6, res. 28, 30)[1].

Anan (1987: 23), "Die Prähistorishen Bestattungen Anatoliens" konulu Doktora Tezinde ise, ağaç ve kerpiçten yapılmış olanları da dikkate alarak, sandık mezarları, dört kısıma ayırmıştır.

[1] Ele alınan bölgede açığa çıkanlar kadar büyük olmayan bu türe ait Anadolu'daki mezarlar, ölü gömme uygulamaları açısından farklılık göstermemektedir. Doğu Anadolu Bölgesinde, Kaleköy'de, yalnız dördü incelenebilen seksenden fazla mezar Keban Barajının suları altında kalmıştır. 0.90 x 0.45 x 0.50 m boyutlarındaki incelenebilen bu dört mezar, 12-17 cm kalınlıktaki dört büyük kireç taşı dilimiyle çevrilerek yapılmıştır (Darga 1989a: 185; 1989b: 67, res. 6-9; lev. 14: 4). Suyatağı'nda (eskiden Mamaraş denilen) açığa çıkan yedi mezardan evvelce yağmalanan ve barajın suları altında kalmış olan üçü dışında diğerleri, 9, 13 ve 15 cm kalınlıkta işlenmemiş kireç taşlarından yapılmış ve iki veya üç kireç taşı dilimiyle örtülmüşlerdir. En büyüğü (Mezar no. 5), 1.12 x 0.65 x 0.48 m, ve en küçüğü (Mezar no. 3), 0.55 x 0.45 x 0.46 m boyutlarındadır. Mezarlar kötü korunmuş olduklarından içerdikleri ölü ve yatırılış şekli hakkında bilgi edinilememiştir (Darga 1989: 70). Her iki mezarlıktaki mezarlar, M. Ö. 3. binin ilk yarısına tarihlendirilmişlerdir. İç Anadolu Bölgesinde, Alişar'ın 13. yapı katına ait, iki mezar (Mezar no. c X18 ve e X14), dört taş dilimiyle çevrilmiş, bir taş dilimiyle örtülmüş ve tabanları kerpiçle döşenmiştir. Bir çocuğun ve bir kadının gömülmüş olduğu bu mezarlar, 0.70 x 0. 30 m ve 1.10 x 0.70 m boyutlarındadır (Von der Osten ve Schmidt 1937: 42, 51; Özgüç T.1948: 32, 35, şek. 56; Anan 1987: 228). Ahlatlıbel'de açığa çıkarılmış olan Mezar no. V ve VI, taş dilimleriyle çevrilerek yapılmıştır (Koşay 1934: 90-91). Büyük bir taş kapakla örtülmüş olan Mezar V'e bir çocuk gömülmüştür (Koşay 1934: 90). Konya-Karahöyük'te Kat 24'te, iri ve monolit halindeki taş bloklardan yapılmış ve üzeri taş kapakla örtülmüş bir mezar açığa çıkmıştır (Alp 1966: 493). Koçumbeli-Yalıncak'ta (Mellink 1966: 148) ve Polatlı'da'daki sandık mezarlar, 1.10 x 0. 50 m boyutlarındadır ve yanları kireç taşı dilimleriyle çevrilmiş ve aynı tür malzemeyle örtülmüşlerdir (Lloyd ve Gökçe 1951: 25). Batı Anadolu Bölgesinde, İasos'da açığa çıkarılan mezarlıkta, kenarı üzerine yerleştirilmiş dört taş diliminden oluşturulmuş dikdörtgen bir kutu standarttır (Wheeler 1974: 418; Levi 1965-66: 533). Seksenbeş mezardan kırkı sapmalar olsa da kabaca doğu-batı ekseni boyunca yönlendirilmiştir (Wheeler 1974: 418). İasos mezarları, iskeletlerin durumu ve kapak için tek taş bloğunun kullanılmış olması

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Şemseddin'de, zemini iki kademeli olan iki sandık mezar açığa çıkmıştır. Daha küçük olan sekili kısmın işlevi, mezarların yağmalanmış olmasından dolayı anlaşılamamıştır. İskelet ve mezar eşyası ele geçmediğinden, özgün yapıları, kanıt yokluğu nedeniyle yoruma açıktır. Bu nedenle, taş dilimleriyle çevrelenmiş sandık mezarlar şimdilik ve geçici olarak iki kısma ayrılmıştır:

1. Taş Dilimleriyle Çevrelenmiş Basit Sandık Mezarlar
2. Taş Dilimleriyle Çevrelenmiş Sekili-sandık Mezarlar

III.1.4.3.1.1. Taş Dilimleriyle Çevrelenmiş Basit Sandık Mezarlar

Başlangıçta bir kişinin gömülmesi için tasarlanmış olduğu anlaşılan bu mezarların boyutları, gömülecek kişinin, yaşı, ekonomik ve/veya sosyal durumuyla orantılı olarak daha küçük veya daha büyük olabilmektedir. Bununla beraber, Anadolu'dan Kuzey Suriye'ye doğru gidildikçe bu mezar boyutlarının büyümekte olduğu izlenmektedir. Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye'de, Erken Tunç Çağı'ndaki bu sandık mezarlarındaki hacim büyümesi, taştan oda mezarların oluşmasında önemli bir rol oynamış olmalıdır.

Bu mezarları, yanları oluşturan taş dilimlerinin sayısına göre gruplandırarak, yayınlarında, yanlar için taş sayısı belirtilmemiş olanlar,

1. Taş Dilim Sayısı Bilinmeyen Sandık Mezarlar,
2. Dört Taş Dilimli Sandık Mezarlar,
3. Dörtten Çok Taş Dilimli Sandık Mezarlar, olarak üç grupta incelenecektir.

III.1.4.3.1.1.1. Taş Dilim Sayısı Bilinmeyen Sandık Mezarlar

Tell Amarna, Kara Kuzak, Chenakje (Çanakcı ?), Srisat, Tunip ve Serrin mezarlıklarında, ve Tell Kara Hasan, Yazır ve Tell Hammam höyüklerinde, bu gruba giren büyük kaba taş dilimlerle yapılmış sandık mezarların varlıkları, köylüler tarafından

---

dolayısıyla Erken Kiklad mezarlığının sandık mezarlarına benzetilmiştir (Wheeler 1974: 419; Levi 1961-62: 561, şek. 162). Kusura'da açığa çıkarılan sandık mezarlar (Mezar 2, 4 ve 5), sırasıyla 1.63 x 0.85 m, 0.80 x 0.63 m ve 1.40 x 0.73 m boyutlarındadır (Lamb 1936: 55; Özgüç 1948: 32-33 res. 57, 59, 78; Anan 1987: 233-235, şek. 70). Tepe Gawra'da Tabaka XI, X ve IX'dan en büyükleri 115 x 0.80 ilâ 1.10 x 0.90 m boyutlarındaki sandık mezarlar, kuzeybatı-güneydoğu yönünde yerleştirilmişlerdir. Mezarlar bir veya iki taş dilimiyle çevrelenmiş ve aynı tür malzemeyle kapatılmışlardır. Bu mezarlardan birinin tabanının hasırla kaplı olduğu anlaşılmıştır (Tobler 1950: 75-76).

bildirilmiştir (Woolley 1914: 89-90). Archi ve ekibinin Gaziantep bölgesinde yaptıkları yüzey araştırmasında, kullanmış oldukları ifadeden Eski Ören'de de bu türden mezarların olduğu anlaşılmaktadır (Archi ve diğerleri 1971: 66-67). Sözü edilen bu mezarların yönlendirilmeleri, kaç taş diliminden yapıldıkları ve nasıl örtülmüş oldukları hakkında bilgi edinilememiştir. Keza, Titriş Höyük'te, kurtarma çalışmaları yapılan, yaklaşık bir düzine, dikdörtgen sandık mezar da ayrıntılı olarak yayınlanmamıştır (Algaze ve diğerleri 1992: 35).

Zemini doğal toprak olan Çayönü'ndeki sandık mezar hakkında, yanlarının işlenmiş büyük kireç taşı dilimlerle çevrelenmiş ve üstünün aynı tür malzemeyle örtülmüş (Çambel ve Braidwood 1980: 21) olması dışında başkaca ayrıntı verilmemiştir. Bununla beraber bu mezar, Seramiksiz Neolitik Çağ'a ait Kafatası Binası'nın III. Evresine tarihlendirilmiş ve hücre/mahzen olarak adlandırılmış olan mezarlardan çok daha geç ve gelişmiş bir döneme aittir. Çayönü ve çevresi, ileride yapılacak kazı ve araştırmalarla, Seramiksiz Neolitik Dönem'den Erken Tunç Çağı'nın sonlarına değin kullanılmış olan olası sandık mezar geleneğinin gelişim ve uygulaması için bir köprü oluşturabilecektir.

Tell al-Abd'da açığa çıkarılan on sandık mezar, kabaca yontulmuş kireç taşı dilimleri kullanılarak çevrelenmiş ve örtülmüştür. Bazılarının zemini aynı malzemeyle döşenmiştir. Mezarlar, doğu-batı doğrultusunda yönlendirilmiştir (Bouinni 1979: 55).

Bazılarının boyutları oldukça büyük olmasına rağmen, sandığın yanlarını oluşturan taş dilim sayısı verilmemiş olan Karkamış mezarları da, taş dilim sayısı bilinmeyen mezarlarla birlikte ele alınmıştır. Mezarlar, işlenmemiş büyük kireçtaşı dilimleriyle çevrelenmiş ve örtülmüştür (lev.124). Fakat Mezar no. 11 dışında, zeminleri toprak olarak bırakılmıştır (Woolley ve Barnett 1952: 218). Bu mezarın tabanı kireç taşı ile döşenmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 221-222). C. L. Woolley, haklı olarak, T. E. Lawrence'in notlarında Mezar no. 8'in içinde bir taban olduğunu belirttiği altında ve üstünde seramik vs.nin bulunduğu bir hayli taşın, kesinlikle bir tabana değil, fakat mezarın çökmüş örtüsüne ait olduğunu belirtmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 221, dipnot 4).

Karkamış'ta kap Mezar no. 16 ve 17 ile birlikte aynı oda tabanın altında açığa çıkarılan ve iki küçük sandık mezar olan Mezar no. 1 ve 2, iki farklı gömme geleneğinin bir arada uygulanmış olmasına bir örnek teşkil etmektedir (Woolley ve Barnett 1952:219, lev 56c).

Mezar eşyası bakımından Karkamış'ın en zengin mezarı olan Mezar no. 9, boyut bakımından, Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye'de bugüne kadar açığa çıkarılmış olanlar içinde en büyüğüdür. Bu mezar, Mezar no. 7 ve 8'e yakın bir konumda açığa çıkarılmıştır.

Yanlarında ve örtülmesinde kaç taş dilimi kullanıldığı belirtilmemiş olan bu mezarın, uzunluğu 2.40 m ve genişliği 1. 32 m'dir (Woolley ve Barnett 1952: 221).

Bir çocuğun gömülmüş olduğu Mezar no. 1, 0.90 x 0. 65 m boyutlarıyla, Karkamış'ın en küçük sandık mezarıdır. Bir çocuk mezarı olan Mezar no. 2'nin boyutu, 1.20 x 0.70 x 0.40 m'dir (diğer mezarların boyutları Tablo 23'te verilmiştir). Mezar no. 11'in örtüsü çökmüş olduğundan iyi ölçü alınamamıştır (Woolley ve Barnett 1952: 221-222).

Karkamış sandık mezarlarının yönlendirilmesinde, belirli bir uygulamanın izlenmediği anlaşılmaktadır (Tablo 23). Öyle ki, iyi korunmuş aynı odaya ait bir tabanın altından açığa çıkarılan Mezar no. 1, kuzeydoğu-güneybatı ve Mezar no. 2, kuzeybatı-güneydoğu yönündedir (Woolley ve Barnett 1952: 219, lev. 56c ve şek. 85).

MEZAR NO.	BOYUTLARI (m)	YÖNÜ	KORUNMA DURUMU
1	0.90 x 0.65	KD-GB	yeterli
2	1.20 x 0.70 x 0.40	KB-GD	yeterli
3			yetersiz
4		K-G	yetersiz
5		K-G	yetersiz
6	2.00 x 1.20 x 0.65		yetersiz
7			yetersiz
8	1.60 x 0.80 x 0.50		
9	2.40 x 1.32 x 0.75		yetersiz
10			
11	1.31 x 0.55 x 0.60		yetersiz
12			
13			
14			
15			

Tablo 23. Karkamış sandık mezarlarının boyutları, yönlendirilmesi ve korunma durumu.

Tawi 'de açığa çıkan sekiz sandık mezardan yedisi (Mezar no. 29, 30, 46, 48, 52, 53, 58 ve 60), kireç taşı dilimleriyle çevrelenmiş ve örtülmüştür. Fakat oluşturulmuş oldukları taş dilim sayısı verilmemiştir (Kampschulte ve Orthmann 1984: 75, 77, 79, 80, şek. 18). Sadece batı kenarında dik duran bir taş dilimi olduğundan sandık mezar olup olmadığına karar verilememiş ve "Erdgrab" olarak isimlendirilmiş olan Mezar no. 53, bu alandaki mezarların yağmalanmış olduğu gözönünde alındığında, taş dilimiyle çevrili bir sandık mezar olabileceği

düşünülebilir (Kampschulte ve Orthmann 1984: 79, şek. 18). Düzensiz olarak konumlanmış bu mezarlar, yaklaşık doğu-batı doğrultusunda yönlendirilmiştir (Tablo 24; lev. 76: 1).

MEZAR NO.SU	BOYUTLARI (m)	YÖNÜ	KORUNMA DURUMU
29		GD-KB	yetersiz
30			yetersiz
31	1.55-1.65 x 0.85-0.98 x 0.50-0.92	D-B	yetersiz
46		D-B	yetersiz
48		D-B	yetersiz
52		D-B	yetersiz
58		D-B	yetersiz
60		D-B	yetersiz

Tablo 24. Tawi sandık mezarlarının boyutları, yönlendirilmesi ve korunma durumu.

III.1.4.3.1.1.2. Dört Taş Dilimli Sandık Mezarlar

Tell Ahmar'da açığa çıkarılan üç sandık mezar (Mezar no. 1-2, 5), dört büyük kireç taşı dilimiyle çevrelenmiş ve aynı tür malzemeyle örtülmüştür (boyutları ve yönlendirilmeleri Tablo 25'te verilmiştir). Mezar no. 2'in yanları, iç yüzeyleri işlenmiş kireç taşı dilimleriyle kaplanmıştır. Üzeri ise mezardan daha büyük boyuttaki işlenmemiş bir kireç taşı kapakla örtülmüştür (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 108-9, lev. XXXII, 2). Kireç taşı dilimlerinin kalınlıkları, Mezar no. 1'de, 0.11 m, Mezar no. 5'de 0.10-0.11 m olarak bildirilmiştir.

Mezarların zeminleri, Mezar no. 1'de (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 108, lev. XXXII, 1) yassı taşlarla düzensiz olarak, Mezar no. 2'de (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 108-9, lev. XXXII, 2) çakıl taşıyla, ve Mezar no. 5'te (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 109-10) kireç taşı dilimlerle düzensiz olarak yapılmıştır.

MEZAR NO.SU	BOYUTLARI (m)	YÖNÜ	KORUNMA DUREMU
1	0.89 x 0.45 x 0.40	D-B	yeterli
2	0.64 x 0.34 x 0.23	D-B	yeterli
3	0.50 x 0.31		yeterli
4	1.25 x 0.80 x 0.40	D-B	yeterli
5	1.40 x 1.00	D-B	yeterli

Tablo. 25. Tell Ahmar-Til Barsip sandık mezarlarının boyutları, yönlendirilmesi ve korunma durumu.

Lidar Höyük'te açığa çıkarılan ve tamamı bu gruba giren yüzdoksaniki sandık mezarın yanları, dört kireç taşı dilimiyle özenli bir şekilde çevrelenmiş ve üstleri, birer kapak taşıyla kapatılmıştır (Hauptmann 1984: 227) (res. 26). Mezarların bazılarında, kısa yanları oluşturan kireç taşı dilimlerinin her iki kenarında 3 cm derinlikte yuvalar bulunmaktadır (Hauptmann 1984: 227). Uzun yanları oluşturan taş dilimlerin bu yuvalara yerleştirilmesiyle, dört yanın birbiriyle kenetlenmesi ve dolayısıyla yanların dış basınca karşı dirençlerinin artması amaçlanmıştır. Yüzdoksaniki mezardan, boyutları gruplar halinde verilen, yetmiş adedi çocuk mezarı ve ellialtı adedi erişkin mezarı olmak üzere toplam yüzyirmialtı sandık mezara ilişkin ölçüler Tablo. 26'da gösterilmiştir (Hauptmann 1982: 18; 1983: 225; 1984: 228).

Höyüğün doğusundaki ikinci mezarlıkta açığa çıkarılan 27 mezar, kuzeydoğu-güneybatı yönündedir (Hauptmann 1982: 18). Lidar Höyük Kazıları henüz ayrıntılı olarak yayınlanmamış olduğundan diğer mezarların yönlendirilmesine ilişkin açıklama bulunamamıştır.

Tilmen Höyük'teki iki sandık mezar, ortalama kalınlıkları 0.20 m olan altı bazalt diliminden yapılmıştır (Alkım 1962b: 455)[1]. Mezar no. 1'in ".....dibi Eski Bronz Çağına ait keramik kırıklarıyla döşelidir" (Alkım U. 1962b: 455, res. 28) tanımından, kırık seramik parçalarının, taban üzerine yerleştirilmiş olduğu yorumu çıkarılmıştır. Eğri büğrü olan kırık seramik parçaları, mezar tabanını döşemek için uygun bir malzeme değildir ve bu mezarda blokaj için de kullanılmamış olduğu da açıktır. Sözü edilen kırık seramik parçalar, tümlenecek nitelikte iseler, mezar eşyasına ait kalıntılar olabileceği düşünülebilir. Yayınlanmış mevcut veriler çerçevesinde, tatmin edici yorumda bulunmak için erkendir. İçten içe, Mezar no. 1, 0.60 x 0.80 x 0.45 m ve Mezar no. 2, 0.52 x 0.65 x 0.55-60 m boyutlarındadır (Tablo 27).

Çocuk Mezarları			Erişkin Mezarları		
Adedi	Uzunluğu	Genişliği	Adedi	Uzunluğu	Genişliği
44	0.65-0.90 m	0.45-0.50 m	27	1.61 m	0.99 m
26	1.30 m	1.02 m	16	1.50 m	0.80 m

[1] Raporda verilen sandık mezarların dış ve iç boyutları arasındaki fark 20 cm'i vermemektedir. Mezarların iç ve dış boyutlarında ölçümden kaynaklanan hatalar vardır.

			13	1.30 m	1.02 m

Tablo 26. Lidar Höyük sandık mezarlarının boyutları

Tawi 'de açığa çıkan ve yedisine yukarıda değinilen sekiz mezardan en iyi korunmuş olanı Mezar no. 31'dir (lev. 123: 2). Bu mezar, büyük dört kireç taşı dilimiyle çevrelenmiştir. Aynı malzemeden yapılmış taş kapağı kırılmış olduğundan, başlangıçta kaç kapak taşı ile oluşturulduğu anlaşılamamıştır. Dikdörtgen plânlı ve 1.55-1.65 x 0.85-0.98 x 0.50-0.92 m boyutlarında olan mezar, yaklaşık doğu-batı yönündedir (Kampschulte ve Orthmann 1984: 77, res. 19).

MEZAR NO.SU	BOYUTLARI (m)	YÖNÜ	KORUNMA DURUMU
1	dış 0.65 x 1.00 x 0.45 iç 0.60 x 0.80 x 0.45		yeterli
2	dış 0.53 x 0.65 x 0.55-60 iç 0.80 x 0.90 x 0.55-60		yeterli

Tablo 27. Tilmen Höyük sandık mezarlarının boyutları, yönlendirilmesi ve korunma durumu.

III.1.4.3.1.1.3. Dörtten Çok Taş Dilimli Sandık Mezarlar

Bu grubun tamamını oluşturan Şemseddin Mezarlığında açığa çıkan sandık mezarlardan Mezar no. 42'nin dar kenarları, birer ve uzun kenarları, ikişer kireç taşı dilimiyle çevrelenmiş ve üstü aynı tür malzemeden üç kapak taşıyla kapatılmıştır. Mezar no. 43, 44, 45 ve 46, yapım tekniği bakımından Mezar no. 42'ye benzetilmiştir. Mezar no. 44'ün kapak taşlarından biri, batı yan duvarının üzerinde ve ikisi, mezarın yanındaki dökümünün içinde bulunmuştur (Meyer 1991: 60). Kapağı korunmamış olan Mezar no. 46'nın uzun yanları, yükseklikleri 0.90 m olan ikişer taş dilimiyle çevrelenmiştir (Meyer 1991:60). Mezar no. 42 ve 43'e ait kireç taşı dilimleri, pürüzsüz olarak işlenmiş ve iç yüzeyleri hafifçe perdahlanmıştır (Meyer 1991: 59-60, res. 21). Mezar no. 44'e ait kireç taşı dilimlerinin dış yüzleri düzeltilmiştir. En küçüğü Mezar no. 42 (1.60 x 0. 80 x 1.00 m) ve en büyüğü Mezar no. 44 (1.80 x 1.00 x 1.00 m) olan bu beş mezarın tabanları sıkıştırılmış topraktır (Meyer 1991: 59-60, res. 21). Mezarların boyutları Tablo 28'de verilmiştir.

Oldukça kötü korunmuş olduklarından bir arada sözü edilen, toplam yirmialtı mezar (Mezar no. 94-120), ikişer veya üçer taş diliminden oluşturulmuş yan duvarlıdır. Mezarlar 1.60-2.10 x 0.70 - 1.00 x 1.00 m boyutundadır ve şimdiki yüzeyden 0.20-0.30 m aşağıda ele geçmişlerdir. Bu mezarların çevresinden ele geçen kalıntılar, kapak taşlarına ait olmalıdır (Meyer 1991: 99, 158). Yan duvarları üçer kireç taşı dilimiyle çevrelenmiş olan Mezar no. 47

MEZAR NO.SU	BOYUTLARI (m)	YÖNÜ	KORUNMA DURUMU
41	2.10 x 1.10 x 0.50-0.65	D-B	yetersiz
42	iç 1.60 x 0.80 x 1.00		yetersiz
43	iç 1.75 x 0.90 x 1.00		yetersiz
44	1.80 x 1.00 x 1.00		yetersiz
45	1.60 x 0.80		yetersiz
46	1.65 x 0.80 x 0.90		yetersiz
47	2.00 x 0.70 x 1.10		yetersiz
48			yetersiz
49	1.80 x 0.70 x 1.00		yetersiz

Tablo 28. Şemseddin sandık mezarlarının boyutları, yönlendirilmesi ve korunma durumu.

ve 48, uzun dikdörtgen plânlıdır. Çevrelerinden kapak taşlarına ait olan kireç taşı kalıntıları ele geçmiştir (Meyer 1991: 60-61).

Mezar no. 47: yaklaşık 2.00 x 0.70 x 1.10 m

Mezar no. 94-120: yaklaşık 1.40-1.80 x 0.60-90 x 0.90-1.00 m

III.1.4.3.1.2. Taş Dilimleriyle Çevrelenmiş Sekili-sandık Mezarlar

Sadece iki adet (Mezar no. 41 ve 49) olmasına rağmen, ayrı bir başlık altında ele alınan bu özgün mezarlar, Kuzey Suriye'de, Şemseddin'nin A Mezarlığının kuzeysel tarafında açığa çıkmıştır. Plânda ve kesitte iki bölmeli olduğundan ilginçtir. Yağmalanmış ve iyi korunmamış olmaları sonucu, içlerinden iskelet ve mezar eşyası ele geçmemiştir. Bu nedenle küçük mekanların kullanım amacı, kesin olarak saptanamamıştır. Meyer, bu sekili kısımların mezar eşyasını koymak için depo olarak kullanılmış olabileceklerini belirtmektedir. Bunu, genellikle Kuzey Suriye'deki bu tür mezarlarda, ölülerin başının batıda olmasına ve mezar eşyalarının da başa yakınlığı dolayısıyla mümkün görmektedir (Meyer 1991: 158).

Mezar no. 41, plânda birbirinin devamı olan farklı büyüklükte iki dikdörtgen mekândan oluşmaktadır (lev. 124: 1). Kalınlığı yaklaşık 0.15 m ve toplam uzunluğu 2.10 m olan uzun yan duvarların 1.70 m'lik kısmını, enleri 0.85'şer m'lik iki kireç taşı dilimi, batıda, taş kalınlığının yarısı kadar içeri girinti yaparak, eni 0.40 m'lik üçüncü bir taş dilimi izlemektedir. Dolayısıyla, dıştan dışa 0.65 m uzunluğundaki doğu yan duvarını oluşturan kireç taşı dilimi, 0.075'şer m'lik girinti sonucu, dıştan dışa 0.50 m olan batı yan duvarını oluşturan taş diliminden daha geniştir. Doğu taraftaki büyük dikdörtgen mekânda, 1.10 m olan mezar yüksekliği, batıda 0.30 m yüksekliğindeki sekiyi içeren küçük dikdörtgen mekânda 0.80 m'dir. Parçalanmış olduklarından, başlangıçtaki sayısı saptanamayan kapak taşlarının, büyük doğu mekânda 0.65 m ve küçük batı mekânda 0.50 m eninde olduğu bildirilmiştir. Dış yüzeyleri kaba şekilde yontulmuş olan kireç taşı dilimlerinin iç yüzeyleri pürüzsüzdür. Büyük dikdörtgen mekânın tabanı kerpiç döşelidir (Meyer 1991: 58-59, res. 20).

Mezar no. 41 gibi olan Mezar no. 49'un içten içe ölçüleri, büyük mekanda 1.80 x 0.70 x 1.00 m, ve batıdaki küçük mekanda 0.35 x 0.20 m'dir. Düzgün olan mezar tabanı, sıkıştırılmış topraktır. Kapak taşlarına ait olabilecek kalıntılar, mezar çevresinden ele geçmiştir (Meyer 1991: 61).

III.1.4.3.2. **Rastgele Taşlarla Gelişigüzel Çevrelenmiş Sandık Mezarlar**

Mezar çukurunun, harçlı veya harçsız olarak, rastgele taşlarla çevrelenerek oluşturulmuş sandık mezar türüdür[1]. Bu türe ait tek örnek Hassek Höyük'te (Mezar no. 12) açığa çıkarılmıştır (lev. 125). 1.90 x 1.30 m boyutlarında ve doğu-batı yönünde olan bu dikdörtgen mezar, büyük çakıllarla yapılmıştır (Behm-Blancke 1984: 50, şek. 7).

Tawi 2/W Plânkaresinde açığa çıkarılmış olan dokuz mezar (Mezar no. 32, 33, 38, 56 ve 57'nin taşlarla çevrili oldukları şüpheli olmakla beraber Mezar no. 44, 49, 51, ve 61,

---

[1] Taş dilimleriyle çevrilmiş ve örtülmüş mezar türüne nazaran daha basit ve özensiz olan bu türe ait sandık mezarlar, İç ve Batı Anadolu bölgesinde açığa çıkanlara yapım tekniği ve gömme uygulamaları açısından benzerlikler taşımaktadır. Ahlatlıbel'deki Mezar no. VII, VIII-IX, X ve XVIII'den Mezar VIII-IX ve X, taşlarla örtülmüştür (Koşay 1934: 92, 93, 100). Taşlarla çevrilmiş ve üzeri yassı bir taşla örtülmüş olan mezarlar Eskişehir-Demirci Hüyük mezarlığında da açığa çıkmıştır (Seeher 1992: 164, res. 6). Alişar'ın W 24'teki Mezar no. d X26, J 26'da c X19 ve BB14'teki Mezar no. 3224 mezarları, rastgele taşlarla yapılmış fakat dayanıksız bir malzemeden olması gereken örtüleri zamanla yok olmuştur (Von der Osten ve Schmidt 1937: 145, 140, 137; Anan 1987: 228-229, Özgüç T.1948: 34). Alacahöyük'te de bu tür mezarların olduğu bildirilmiştir (Özgüç T. 1948: 35). Rastgele taşlarla çevrilmiş mezarlar Batı Anadolu Bölgesinde İasos'da da görülmektedir. (Wheeler 1974: 418; Levi 1965-66: 533).

"Erdgrab" olarak isimlendirilmişseler de) yapım teknikleri sandık mezar türüne daha yakın olduğundan bu bölüm altında ele alınmışlardır. Bu dokuz mezar, Hassek Höyük Mezar no. 12'den farklı olarak taş dilimleriyle örtülmüşlerdir (Kampschulte ve Orthmann 1984: 78-80).

III.1.4.3.3. **Kerpiçle Çevrelenmiş Sandık Mezarlar**

Tek örnek, Tell Ahmar'da açığa çıkmıştır. Kerpiçten sandık Mezar No. 3, 0.50 x 0.31 m boyutlarında ve dikdörtgen plânlıdır. Aynı yöreden gelen diğer sandık mezar türlerinden farklı olarak, kuzey-güney yönündedir (Tablo 25) (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 109)[1].

Gritille'deki sandık mezar, yuvarlak bir çukur içine yapılmıştır. Kerpiçten yapılmış olan mezar kapağı zamanla çökmüştür (Ellis 1983; 1984: 119).

Girnavaz'da, kerpiçle çevrelenmiş altı sandık mezar açığa çıkarılmıştır. Aynı mezarlıkta, tahrip edilmiş basit mezarlar içinde de aynı tür mezarların olabileceğine dikkat çekilmiştir (Erkanal 1988: 35; 1990: 265). Mezarlardan biri, doğu-batı (Erkanal 1988: 35; 1990: 264, res. 3) ve diğerleri, kuzey-güney yönündedir (Erkanal 1991: 282, res. 4). Kırmızı Çağçağ kilinden yapılmış ve tek sıra olarak örülmüş olan kerpiçlerin boyutları, mimarîde kullanılmış olanlar gibi, 0.34 x 0.20 x 0.08 m'dir (Erkanal 1991: 282). Mezar zeminlerinin kerpiçle döşenmiş olduğunun anlaşıldığı, fakat örtülere ait herhangi bir kalıntıya tesadüf edilmediği bildirilmiştir (Erkanal 1988: 35; 1990: 264).

III.1.4.3.4. **Taş ve Kerpiçle Çevrelenmiş Sandık Mezarlar**

İkisi Karkamış'ta ve biri Tell Ahmar'da olmak üzere, taş ve kerpiçin bir arada kullanılmış olduğu üç sandık mezar örneği vardır. Bu mezarların yapımında, taş ve kerpiçin bir arada kullanılması, malzeme türünün kolay elde edilmesine yorumlanabilir. Açılan mezar çukurunun mimarî kalıntıya rastlaması durumunda, mimarî kalıntılardan olduğunca

---

[1] Kerpiçten sandık mezarlar Anadolu'nun diğer bölgelerinden de bilinmektedir. Alişar'da Mezar no. 3203-4, 1.60 x 1.00 x 0.60-0.70 m boyutunda, dört kat kerpiç sırası ile örülmüş, ve üzeri dayanıksız bir malzemeyle örtülmüştür. Kuzey- güney yönündeki bu mezara, 15 yaşında bir kadınla bir bebek gömülmüştür (Von der Osten ve Schmidt: 136-137, Özgüç T. 1948: 35, res. 50; Anan 1987: 230, res. 68). Konya Karahöyük'te Kat 23'de, kerpiçten bir sandık mezarın olduğu bildirilmiştir (Alp 1966: 493). Hanaytepe'de, 0.50 x 0.25x 0.25 m boyutlarında kerpiçle çevrelenmiş sandık mezara bir çocuk gömülmüştür (Anan 1987: 235, res. 71; Özgüç T. 1948:33, res. 51-53). Yine bir yaşında bir çocuğun gömülmüş olduğu kerpiçle çevrelenmiş sandık mezar, Tepecik kazılarında Kat 14'te açığa çıkmıştır (Esin 1972: 145).

yararlanılmış olduğu görülmektedir. Sandık mezarların, mimarî kalıntılara taş dilimi ve taş veya kerpiç duvar eklenerek yapılması, emek ve malzemeden tasarrufa yönelik olmalıdır[1].

Karkamış Mezar no. 3'ün çukuru, bir kerpiç yapı kalıntısına rastladığından, yalnız kuzey duvarına bir taş dilimi eklenerek oluşturulmuştur. Mezar talan edildiğinden örtü tekniği bilinmemektedir (Woolley ve Barnett 1952:220). Bu mezarla aynı tabakadan gelen ve kapak taşları içine çökmüş olan Mezar no. 4'ün, kuzeyi dışında, üç yanı kireç taşı dilimleriyle çevrelenmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 220). Açıklık getirilmemiş olan kuzey duvarı, Tell Ahmar'da, kireç taşı kapaklarla örtülmüş olan, iki uzun yanı kireç taşı dilimlerinden yapılmışken iki dar yanı toprak olarak bırakılmış Tel Ahmar Mezar no. 4 çerçevesinde yorumlanabilir (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 109).

Sandık mezarların açığa çıktığı mezarlıklarda, çoğunlukla benzer yönlendirme uygulaması görülmesine karşın, yerleşim içi mezarlarda aynı düzenlilik gözlenmemiştir.

Tell al-Abd'ın doğu yamacı mezarlığındaki on mezar, (Bouinni 1979: 55), Şemseddin'ın Güneydoğu Mezarlığındaki Mezar no. 41 ve 49, (Meyer 1991: 58-59, 61), ve Tawi 2/W Plânkaresindeki mezarlıktakilerin tamamı, doğu-batı yönündedir. Girnavaz Höyük'ün kuzeydoğusundaki mezarlıkta, sandık mezarlardan biri, doğu-batı (Erkanal 1990: 264, res. 3) ve geriye kalan beşi, kuzey-güney yönündedir (Erkanal 1991: 282, res. 4).

Tell Ahmar'da, meşhur oda mezar çevresinde konumlanmış olan yerleşim içi beş mezardan Mezar no. 3, kuzey-güney, diğer dördü, doğu-batı yönündedir (Tablo 25) (Thureau-Dangin ve Dunand 1936:108-110). Hassek Höyük 'te, yerleşim içinde olan Mezar no. 12 de (Behm-Blancke 1984: 50) doğu-batı yönünde konumlanmıştır.

Karkamış'da hepsi yerleşim içi olan sandık mezarlardan, Mezar no. 1 ve 2 iyi korunmuş bir odanın tabanı altından ele geçmiştir. Buna rağmen Mezar no. 1, kuzeydoğu-güneybatı ve Mezar no. 2, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusundadır (Woolley ve Barnett 1952: 219). Karkamış Mezar no. 4 ve 5 ise kuzey-güney yönündedir. Bu verilerden, Karkamış'taki sandık mezar ölü gömme geleneğinde, belirli bir yönlendirmenin olmadığı anlaşılmaktadır (Tablo 23).

Lidar'daki mezarlar, Kuzeydoğu-güneybatı yönünde (Hauptmann 1982: 18) yerleştirilmişlerdir.

---

[1] Batı Anadolu Bölgesindeki Hanaytepe'de açığa çıkan bir sandık mezarın bir kenarı taş dilimiyle kapatılmıştır. Doğu-batı doğrultusunda konumlanan 0.45 x 0.25 x 0.25 m boyutlarındaki bu mezara, sağ tarafına büzülmüş durumda bir bebek gömülmüştür (Anan 1987: 235, res. 71; Özgüç T. 1948:33, res. 51-53).

Sandık mezar ölü gömme geleneğinin, Erken Tunç Çağı'nda, Güneydoğu Anadolu ve Orta Fırat Nehri havzası boyunca yoğun olduğu görülmektedir. Bugünkü veriler ışığında, sandık mezarların Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ortaya çıkışı, Kuzey Suriye'ye nazaran daha erkendir.

Karkamış ve çevresinde açığa çıkarılan ve çok miktarda tunç nesneler içeren Erken Tunç Çağı'na ait mezarlar dolayısıyla bu bölgedeki sandık mezar ölü gömme geleneği, başlangıçta, yabancı bir kavimin istilâsına bağlanmıştır. O tarih itibariyle, bu gömme geleneği, bölgede bilinmediğinden, Thompson, bu bölgeye Erken Tunç Çağı'nı, kuzeyden Hititlerin getirdiğini söylemiştir (Woolley ve Barnett 1952: 225). T. Özgüç (1948: 37, dipnot 139) de, Thompson gibi, bu geleneğin, "kuzeyin etkisiyle doğduğunu veya buraya inen bir kavmin beraber getirdiğini" önermiştir. C. L. Woolley ise, M. Ö. 3. binde Kızılırmak havzasındaki Hititlerin, Kuzey Suriye'yi istilâlarına ait bir kuramı destekleyen hiç bir arkeolojik kanıtın olmadığını belirtmektedir (Woolley ve Barnett 1952: 225). C. L. Woolley, C. Thompson'un aksine, ters yöne işaret etmektedir. Ona göre, Anadolu'da Hitit egemenliğini kuran kabilelerden en azından bir kısmı, kuzeye, Kuzey Suriye üzerinden ilerlemiştir. Böylece, başlangıcından beri göçten yorulup geride Kuzey Suriye'de kalanlar ile Kızılırmak vadisine yerleşenler arasında, ırksal ve kültürel yakın bir bağ bulunmaktadır (Woolley ve Barnett 1952: 225).

C. L. Woolley, Karkamış'ta Erken Hitit Dönemini (Erken Tunç Çağını), Kalkolitik köyü zapt etmeğe gelen Tunç Çağı halkı ile başlatmaktadır (Woolley ve Barnett 1952: 225-6). Çömlek, küp ve sandık mezar ölü gömme geleneğinin bir arada uygulanışını, C. Thompson'ın Hititler olarak tanımladığı istilâcı (taş dilimleriyle sandık şeklinde mezarı uygulayan) kavmin, höyüğe gelişinde varolan yerleşim içi gömme geleneklerine uymasına ve höyüğün asıl sekenesine de, eski geleneklerini sürdürmelerine izin verdikleri şeklinde açıklamaktadır (Woolley ve Barnett 1952: 223). Her ne kadar C. L. Woolley, çömlek ve küp gömmeleri, Geç Kalkolitik Dönem'e tarihlemişse de (Woolley ve Barnett 1952: 222), bazı kap mezarların, sandık mezarlarla çağdaş oluşu nedeniyle, kap ve sandık mezar gömme geleneklerinin, (bir odanın tabanı altında ve muhtemelen aynı aileye ait bir örnekte açığa çıkmış olduğu gibi) bir arada ve aynı halk tarafından eşzamansal olarak uygulandığı görüşüne ağırlık verilebilir.

C. L. Woolley, sandık mezar geleneğini ismen de olsa güneye kökenleştirdiği Hititler'e vermiştir. C. Thompson ve T. Özgüç ise açık bir ifadeyle, bu mezarları Anadolu ile ilişkilendirmektedirler. Bu, mezarların o tarihlerde Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgelerinde bilinmemesine karşın, İç ve Batı Anadolu Bölgelerinde, daha erken ve eşzamansal örneklerinin açığa çıkmış olmasına bağlanabilir.

Şimdiye kadar yayınlanmış araştırma ve kazılar, Kuzey Suriye'de açığa çıkan sandık mezarların, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndekilerden daha geç olduğunu ortaya koymaktadır.

III.1.4.4. Ölü ve Yatırılış Şekli

Başlangıçta, bireysel gömme amaçlı olabileceği izlenimini veren sandık mezarların, duygusal ve/veya gereksinim sonucu birden çok birey için kullanılmış olduğunu gösteren örnekleri de ele geçmiştir. W. Orthmann (1979: 100), M. Ö. 3. binde, Orta Fırat Bölgesinde açığa çıkan mezarları, bir ve birden çok gömme içeren mezarlar olarak sınıflandırmada, sandık mezarları bireysel (tek gömmeli) mezarlar grubuna vermiştir.

Bu tür mezarlar cinsiyet farkı gözetilmeksizin, erişkinler ve çocuklar için kullanılmıştır. Farklar, erişkinleri içeren mezarların çocuklarınkinden daha büyük olmasında ve mezar eşyasının nicelik ve/veya nitelik derecelerinde görülmektedir. Mezar eşyası, her zaman mezar içine yerleştirilmiştir.

İskeletler, mezarın uzun ekseni boyunca, genellikle sağ veya sol taraflarına büzülmüş durumda açığa çıkmıştır.

Mezarları açan köylüler, Tell Hammam, Tell Amarna, Kara Kuzak, Chenakje (Çanakcı ?), Srisat, Tunip ve Serrin mezarlıklarında açığa çıkan mezarlardaki iskeletlerin, belirli bir yönlendirme olmaksızın, büzülmeden boylu boyunca yatırılmış olduklarını bildirilmişlerdir (Woolley 1914: 90). Erken Tunç Çağı'nda, ölülerin boylu boyunca yerleştirilmiş olduğu sandık mezarlar, bugüne kadar açığa çıkarılmamış olmakla beraber, gömülecek insanın boyu dikkate alınarak yapılmış uzun sandık mezarların (örneğin: Batı Şemseddin'deki Mezar no. 41 ve 49 gibi), cesetlerin boylu boyunca ve hatta, sırt üstü yatırılmış olabileceği olasılığını akla getirebilir.

Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye'de açığa çıkarılan mezarların en büyüğü olan Karkamış Mezar no. 9'da, iskeletin kafatası, yastık vazifesi gören düz bir taş üstünde açığa çıkmıştır. Diğer kemikler mezar içinde karışık fakat kırılmamış durumda bulunmuştur (Woolley ve Barnett 1952: 221). Bu bulgular çerçevesinde mezarın büyüklüğü, çoklu gömmeden ziyade, ölünün sosyal ve/veya ekonomik durumuyla ayrıcalıklı bir erişkine ait olabileceğini düşündürmektedir. Woolley, Karkamış'ta bütün sandık mezar gömmelerinde iskeletlerin, büzülmüş durumda, ve yön birliği olmaksızın, yan taraflarına yatırılmış olduğunu belirtmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 218). Bu durum gözönüne alınır ve büyük sandık

mezarlar içinde de, ölülerin büzülmüş olarak yatırıldıkları olasılığı doğru kabul edilebilirse, ölülerin büzülerek yatırılmasının, yer tasarrufuyla bağlantılı olmadığı sonucu çıkarılabilir.

MEZAR NO.SU	SAYISI	CİNSİYETİ	YAŞI	BAŞ YÖNÜ	YATIRILIŞ DURUMU
1	1	çocuk		G-B	Büzülmüş
2	1	çocuk		KB	Büzülmüş
3					
4					
5					
6	1				
7	3?				
8	2?				
9	1				
10					
11	1			D	
12					
13					
14					
15					

Tablo 29. Karkamış sandık mezarlarındaki ölü ve yatırılış şekli.

Karkamış Mezar no. 1 ve 2 dışında, iskeletlerin cinsiyeti ve yaşları saptanamamıştır (Woolley ve Barnett 1952: 219) (Tablo 29). Mezar no. 3'te, kapak taşları eskiden kaldırılmış ve mezar talan edilmiş olduğundan bütün kemikler yok olmuştur (Woolley ve Barnett 1952: 220). Mezar no. 4, 5 ve 12'de, iskelet kalıntısına rastlanmamıştır (Woolley ve Barnett 1952: 220, 221). Mezar no. 6'da, kol kemikleri ve iki veya üç kaburga kemiği ile birlikte kafatası, dağınık taşlar arasında bulunmuştur. T. E. Lawrence (Woolley ve Barnett 1952: 220), bu mezardaki kemiklerin, cesetlerin gömme öncesi açıkca kesilmiş olduklarının dışında, her hangi bir anlam çıkarmaya elvermeyecek şekilde çürümüş olduğunu, (bazıları değilse bile) kemiklerin, çoğunlukla kırılmamış, fakat mezarın her tarafına dağıtılmış ve seramik ve taşlarla karışmış olduğunu bildirmiştir. C. L. Woolley, T. E. Lawrence'ın bu gözlemini hatalı bulmuştur (Woolley ve Barnett 1952: 220). Mezar no. 7'de, en az 3, ve Mezar no. 8'de, iki ölünün gömüldüğünden söz edilmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 221). Lawrence'ın Mezar no. 7'de üç, Mezar no. 8'de iki kafatasının bulunmuş olmasına D. G. Hogart ve Lawrence soru işareti koymuşlardır (Woolley ve Barnett 1952: 221, dipnot 2, 3). Kemiklerin parçalar

haline gelmiş olduğu Mezar no. 11'de, mezarın doğusunda bulunan kafatasının kırılmış olduğu belirtilmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 222). Haklarındaki ayrıntılı arazi notları kaybolmuş olduğundan, Mezar no. 13, 14 ve 15'teki iskelet sayısı ve ölüye ilişkin düzenlemeler bilinmemektedir.

Tell Ahmar'da, toplam beş mezardan dördünün (Mezar no. 1,2, 4 ve 5) içindeki iskeletler, yüzleri kuzeye bakar şekilde ve başları batıda olmak üzere, sol tarafları üzerine büzülmüş olarak açığa çıkmıştır (Tablo 30) (Thureau-Dangin ve Dunand 1936:108-110). Mezar no. 3'deki iskelet, baş güneyde olmak üzere sol tarafı üzerine yatmıştır (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 108-110). İki veya üç iskelet içeren Mezar no. 4 ve 5'te de aynı yatırılış durumunun uygulanması, bir geleneğin varlığı ile yorumlanabilir (Thureau-Dangin ve Dunand 1936:109-110).

Biri erişkine ve diğeri 8-10 yaşlarında bir çocuğa ait iki iskelet içeren Gritille'deki sandık mezarda, yüzler birbirine bakmaktadır (Ellis 1984: 119). Bu mezarın bir aile mezarlığı olabileceği düşünülebilir.

MEZAR NO.SU	SAYISI	CİNSİYETİ	YAŞI	BAŞ YÖNÜ	YATIRILIŞ DURUMU
1	1			B	büzülmüş
2	1			B	büzülmüş
3	1	çocuk		G	büzülmüş
4	2			B	büzülmüş
5	2/3 ?			B	büzülmüş

Tablo 30. Tell Ahmar-Til Barsip sandık mezarlarındaki ölü ve yatırılış şekli.

Birer çocuk gömmesi içeren Tilmen Höyük'teki iki mezar, kemiklerin parça parça halinde olması nedeniyle, ölüye ve yatırılış şekline ilişkin ayrıntıları vermemiştir (Alkım U. 1962b: 455-6) (Tablo 31).

MEZAR NO.SU	SAYISI	CİNSİYETİ	YAŞI	YÖNÜ	YATIRILIŞ DURUMU
1	1	çocuk			
2	1	çocuk			

Tablo 31. Tilmen Höyük sandık mezarlarındaki ölü ve yatırılış şekli.

İkisi (F ve G) ikişer ve geriye kalan sekizi, birer iskelet içeren Tell al-Abd'daki on mezardaki ölüler ve yatırılış şekilleri hakkında bilgi verilmemiştir (Bouinni 1979: 55).

Lidar Höyük'te açığa çıkarılan yüzdoksaniki mezardan, sadece, elliyedisinin çocuk ve kırkaltısının erişkin gömmeleri olduğu saptanabilmiştir. Birden çok iskelet içeren gömme uygulamalarından söz edilmemiştir. Başlar doğuya ve kuzeybatıya yönelik olarak, iskeletler büzülmüş durumda açığa çıkmıştır (Hauptmann 1982: 18; 1984: 228; 1987: 206). Kazı sonuçları henüz ayrıntılı olarak yayınlanmamış olduğundan mezarlar, iskeletler ve mezar eşyaları hakkında yeterince ayrıntı bulunmamıştır.

Yağmalanmış olan Tawi sandık mezarlarından Mezar no. 31'de, bir tunç teber balta dışında, ne iskelet ne de mezar eşyası ele geçmemiştir (lev. 123: 2). Ele geçen teber baltasının bulunduğu duruma göre yapılan değerlendirmede, ölünün, baş batıda olmak üzere yatırılmış olabileceği belirtilmiştir (Kampschulte ve Orthmann 1984: 77, res. 19).

Girnavaz Höyük'teki sandık mezarlardan biri iki ve geriye kalan beşi birer iskelet içermektedir. İskeletler büzülmüş durumda açığa çıkmıştır. Bazı kerpiçten sandık mezarlarda iskeletin kısmen sandık dışına taşarak kerpiç duvarın içinde bulunması, H. Erkanal (1988: 35; 1991: 283) tarafından, kerpiç sandığın, ölünün mezar çukuruna yerleştirilmesinden sonra yapıldığı şeklinde yorumlanmıştır (Erkanal 1991: 283).

Hassek Höyük Mezar no.12'nin içerdiği 35 yaşlarındaki bir erkek iskeleti, kollar göğüste çaprazvari birleştirilmiş durumda, doğu-batı yönünde ve sağ tarafına büzülmüş olarak açığa çıkmıştır (Behm-Blancke 1984: 50, şek. 7) (lev. 125).

III.1.4.5. Mezar Eşyası ve Düzenleri

Karkamış'daki sandık mezarlardan çıkan seramik mezar eşyası, yiyecek ve içecekler için bilinen bir veya birkaç adet kâse, bardak veya şişe gibi çeşitler olmayıp, büyük çoğunluğu ve bazen tamamı, modern şampanya kadehi gibi şekillendirilmiş kaplar olduğundan, mezarlara, "Şampanya Kadehi Mezarları" ve döneme "Şampanya Kadehi Dönemi" adını verdirtmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 219) (Lev. 124: 2).

Mezar eşyası açısından Karkamış'daki mezarların en zengini, Mezar no. 9'dur (Tablo 32). Mezarda, çoğunluğu şampanya kadehi (Woolley ve Barnett 1952: 59a. 19) biçiminde (Woolley ve Barnett 1952: 59c: 3; 59a: 19 türünden) yaklaşık altmış seramik ele geçmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 221, lev. 56 d). Çok zengin olduğu tunç eşyalar yanında, bir

kolyeye (1. 59 m uzunluğunda) ait olduğu sanılan (yaklaşık 720 boncuk) beyaz-yeşil seramik hamurundan bir boncuklar dizisi, (0.17 m uzunluğunda) kırmızı taştan ikinci bir dizi, ve (0.31 m uzunluğunda) beyaz taştan bir üçüncüsü, görünüşe göre kafatasının yanındaki düz bir taş üzerini yerleştirilmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 221).

Mezar no. 1'de, dördü şampanya kadehi biçiminde ve biri şişe (Woolley ve Barnett 1952: Lev. 57c türünden) ve diğeri kâse (Woolley ve Barnett 1952: 58b türünden) olmak üzere, altı kap, ve iki tunç mızrak ucu, tunçtan top başlı iki iğne ele geçmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 219, lev. 61b).

Mezar no. 2'de, beşi şampanya kadehi biçiminde kap (Woolley ve Barnett 1952: Lev. 59b: 3, 57b: 5, 57c: 5), bir bardak (Woolley ve Barnett 1952: 58a: 1 türünden), bir kâse (Woolley ve Barnett 1952: 58b: 6 türünden) ve bir şişe (Woolley ve Barnett 1952: 57c:1 türünden) olmak üzere toplam sekiz adet seramik açığa çıkmıştır (lev..124: 2). İskeletin boynu etrafında, kristal ve kırmızı akik halka ve küçük frit boncuk kümeleri ile leğen kemiğinin etrafında, bir kemerden veya etek işlemesinden geride kalan küremsi nesneler ele geçmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 219, lev. 62 b). İskeletin yüzünün önünde, yarım küre şeklindeki yivli başının üzerinde iki yaban keçisi başı olan bir tunç iğne ve çok erimiş dört tunç iğne bulunmuştur. Ellerinin yanında, bir uçta iki minik güvercinle cepheli olan burmalı ilmek kulplu, kısa bir silindir olan tunç nesne vardır (Woolley ve Barnett 1952: lev. 60 b 2). İskeletin altında hepsi tamamen çürümüş olan, her ne kadar bazısı kavisli dış hatlı olduğu izlenimini vermekteyse de, görünüşe göre, düz ve köşeli olan sayısız küçük ağaç parçaları ele geçmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 219).

Mezar no. 3 ve 4'te, çoğu şampanya kadehi biçiminde seramik ele geçmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 220, lev. 57b: 5; 57c: 3, 5; 57a: 1,4; 58b: 3; 58b: 5). Mezar no. 6'da, dağınık duran taşlar arasında, kol kemikleri ve iki veya üç kaburga kemiği ile birlikte duran kafatası ile beraber, bir miktar beyazımsı yeşil seramik hamurundan boncuk ve dört tunç iğne açığa çıkmıştır (Woolley ve Barnett 1952: lev. 62a:1). Mezardaki seramiğin çoğu şampanya kadehi biçimindedir (Woolley ve Barnett 1952: 57b: 5; 59b:1; 57c: 7; 58a: 5; 59a: 19; 57c: 5). Mezar no. 7'de, (çoğu, Woolley ve Barnett 1952: 221, lev. 59 c.2 türüne ait) kırk seramikle beraber, bir boncuk dizisi ile başka dağınık boncuklara ait kalıntılar, tunçtan bir balta başı, iki kama ve bir miktar iğne ile çivi ele geçmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 221, lev. 59a). Mezar no. 8'de, hepsi şampanya kadehi şeklinde kaplar olan yaklaşık onaltı adet seramik ele geçmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 221, lev. 57 c. 3; 57 c. 6; 59 c. 3 türlerinden). Mezar no. 11'de, şampanya kadehi biçiminde üç kaba ilâveten, kafatasının yanında tunçtan bir iğne ve

boynun altında seramik ve kristalden boncuklar açığa çıkmıştır (Woolley ve Barnett 1952: 222, lev. 62a: 5). Mezar no. 12'de, şampanya kadehi biçiminde onyedisi tam ve onu kırık olmak üzere, yaklaşık yirmiyedi seramik ile bir boncuk gerdanlık ve bir tunç iğne ele geçmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 222; lev. 62a: 5). Mezar no. 13'de, gümüşten bir bağlamalı iğne, tunçtan kaliteli bir iğneler serisi ve yeni türden som bir topuz/asa başı içeren silâhlar (Woolley ve Barnett 1952: hepsi lev. 61a'da betimlenmiş), saklı astar türüne ait iki örnek ve gri ve beyaz sabuntaşından bir miktar boncuk ele geçmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 222). Mezar no. 14, tunç eşyalar bakımından çok zengindir; içerdiği eğri pırazvanalı uzun yaprak şekilli kılıç, bu mezara özgüdür, diğerleri bilinen türlerdendir (Woolley ve Barnett 1952: 222, lev. 60 a). Mezar no. 15'te sandık mezarlara özgün olan "şiş" mızrağın ortaya çıkmadığı Mezar no. 1'den farklı olarak, "şiş" mızrağın, yaprak şekilli türüyle bir arada olması ilginç bulunmuştur (Woolley ve Barnett 1952: 222, lev. 61b-c).

C. L. Woolley (1914: 87), Bağdat Demiryolunun yapımı sırasında ortaya çıkmış ve yağmalanmış olan mezar ve mezarlıkları, Karkamış'taki sandık mezarları gözönüne alarak dönemsel olarak 6 grupta derlemiştir[1]. C. L. Woolley (1914: 87), Şampanya kadehi biçiminde kap görülmemiş olmasına rağmen, içeriklerinden geldiği söylenen "şiş" mızraklar dolayısıyla Tell Kara Hassan ve Yazır'da açığa çıktığı söylenen sandık mezarları, Karkamış'ın "Şampanya Kadehi Mezarları" adı altında II. Grupta toplamıştır. İçerikleri arasında olduğu söylenen metal buluntuları bakımından benzerlik, fakat fazla miktarda olan boyalı seramik kap bakımından farklılık göstermesi nedeniyle Hammam'da açığa çıktığı söylenen sandık mezarları III. Gruba vermiştir. Şampanya Kadehi Mezarları ile Orta Hitit Dönemi mezarları arasını geçiş dönemi olarak adlandırmıştır. IV. Grupta, içerikleri arasından "şiş" ve "yaprak" mızrak uçları bulunmayan ve önceki gruplarda bulunanlardan daha kaliteli olup halka açkılamanın yaygın olduğu görülen seramik buluntuları nedeniyle diğer yörelerden gelen yedi mezarlık toplanmış ve Orta Hitit Dönemine tarihlenmiştir (Woolley 1914: 90). Bu mezarların Erken Tunç Çağına ait olduğu bugün bilinmektedir (Orthmann 1979).

C. L. Woolley, "emin olarak bütün söylenebilecek olan, üçüncü binin sonundan önce bir tarihte yeni kavmin Karkamış höyüğünün Kalkolitik köylerini istilâ ettiği ve oraya Erken Tunç Çağı kültürünü getirdiğidir. Ayrıca taş sandık mezarlarımızın, yeni işgalin erken dönemine ait

---

[1] "I. Neolitik Dönem: Karkamış ve Yunus; II. Şampanya Kadehi Mezarları: Karkamış, Tell Kara Hasan, Yazır; III. Geçiş Dönemi (Erken Hitit ?), M. Ö. 1750 Öncesi: Hammam; IV. Orta Hitit, yaklaşık M. Ö. 1750-1100: Amarna, Davud Oğlu, Kara Kuzak, Chenakje Çanakcı?), Srisat, Tunip, Serrin; V. Demir Çağı; VI. Pers Dönemi."

olduğu muhtemeldir." ifadesini kullanarak ilk önce onları doğru olarak tarihlendirmişse de daha sonra sandık mezarları Hititlere vermiştir (Woolley ve Barnett 1952: 224).

C. L. Woolley, sandık mezarların en geçi olduğunu belirttiği Mezar no. 13'ü, seramik dolayısıyla Amarna Mezarlığı ile temsil edilen Geç Tunç Çağına vermektedir (Woolley ve Barnett 1952: 222). Amarna dönemini, yaklaşık olarak M. Ö. 1750'den M. Ö. 12. yüzyılın başlangıcında, Karkamış'ın, Deniz Kavimleri tarafından yıkılmasına kadar devam ettiğini bildirmektedir (Woolley ve Barnett 1952: 224).

MEZAR NO.SU	SERAMİK	METAL	TAŞ	DİĞER
1	6 kap kacak	tunçtan 2 iğne, 2 mızrak ucu		süs eşyası nesneler
2	8 kap kacak	tunçtan 5 iğne, 1 nesne	kristal, akik ve frit boncuklar	
3	25 kap kacak			
4	9 kap kacak			
5	6 kap kacak			
6	18 kap kacak	tunçtan 4 iğne	frit boncuklar	
7	40 kap kacak	tunçtan 1 balta, 2 kama, iğneler ve çiviler	beyaz, kırmızı taş ve kristal boncuklar	
8	16 kap kacak	tunçtan iğneler		
9	60 kap kacak	tunçtan 2 balta, 1 keski, 4 mızrak ucu, 1 kama ve iğneler	bileği taşı, (720 tane) fritten, beyaz ve kırmızı taştan boncuklar	
10	19 kap kacak	tunçtan 2 iğne	2 çakmaktaşı göbeği	
11	4 kap kacak; boncuklar	tunçtan 1 iğne	kristal boncuklar	
12	27 kap kacak	tunçtan 1 iğne		boncuklar
13	2 kap kacak	tunçtan 1 iğne, 1 topuz başı, silâhlar ve gümüşten 1 iğne	Beyaz ve gri sabuntaşı boncuklar	
14		tunçtan çok nesne ve 1 kılıç		
15		tunçtan 1 mızrak ucu		

Tablo 32. Karkamış sandık mezarlarındaki mezar eşyası ve düzenleri.

Christian, Karkamış'daki en erken sandık mezarları Er Hanedan Çağı'nın sonuna tarihlendirmiştir (Özgüç T. 1948: 36, dipnot 131). T. Özgüç (1948: 36), mezarlardan açığa çıkan "şampanya kadehi"nin bu tarihlendirmeyi doğruladığını belirtmektedir. Geç Karkamış ve Tell Ahmar mezarları ise Christian tarafından geç Akkad Çağı'na tarihlendirilmiştir.

Christian'ın Hammam ve Kara Kuzak mezarlarını da bu gruba sokması, mezarlardan çıktığı bildirilen Er Hanedan ve Brokad uslübuna ait silindir mühürlerin varlığı nedeniyle T. Özgüç (1948: 36) tarafından mümkün görülmemektedir. T. Özgüç (1948: 36-7), Serrin mezarlığından ele geçen idolun Er Hanedan Çağı'na ait örneklere ve metal eşyaların Soloi Pompeipolis'tekilere benzemesi dolayısıyla bu mezarların M. Ö 3. binin ikinci yarısına tarihlenebileceğini ifade etmiştir.

Köylüler, Hammam mezarlığındaki üç mezardan ayrı ayrı çıktığını belirttikleri üç buluntu grubunu ve karıştırılmış bir seramik derlemini göstermişlerdir. C. L. Woolley, bu seramik grubunu, maalesef, ilgili oldukları mezar gruplarına veremediğini belirtmiştir (Woolley 1914: 91, lev. XXII: 1-13). Buluntu gruplarının ve hatta her grup için ayrı ayrı gösterilen mezarların sağlıklı kabul edilmiş gibi gösterilmiş olması, işe talan karışmış olduğundan yoruma açık olmakla beraber, verildikleri haliyle içerikleri aşağıdadır (Woolley 1914: 90-91):

Grup I'de, tunçtan yuvarlak başlı iki iğne ve bir balta, kaya kristalinden, kırmızı akikten, lapis lazuliden, deniz kabuğundan ve fritten yapılmış boncuklar, ve Sümer tipi figürlerle kaba bir çivi yazısı taşıyan açık yeşil sabun taşından yapılmış bir silindir mühür bulunmaktadır (Woolley 1914: lev. XX: b).

Grup II 'de, sedeften yapılmış delikli iki disk, tunçtan yapılmış minyatür bir bıçak ağzı ve iki kıvrık küpe, midye kabuğundan yapılmış iki pandantif, fritten yapılmış bir miktar boncuk ve kemikten yapılmış Sümer tipi figürlü bir silindir mühür bulunmaktadır (Woolley 1914: lev. XXVII: a).

Grup III'te, ince uzun küçük bir mızrak başı, sap delikli bir balta, tunçtan yapılmış kırık bir boyunluk parçası ve altı tane bağlamalı iğne, balta şeklinde delikli bir amulet/ tılsım, sabuntaşından yapılmış bir ağırşak, çoğunlukla çok büyük ve kahverengi bir miktar seramik hamurundan yapılmış boncuklar, nar şekilli bir pandantif ve sabun taşından yapılmış olan bir rozet, kuşlar ve geometrik tarzda erkek geyik süslemeli mühür bulunmaktadır (Woolley 1914: 91: lev. XXVII:b, c).

C. L. Woolley, Amarna Mezarlığının talanından gelen bir miktar tunç eserle yetmiş parçadan oluşan bir seramik grubunu, Osmanlı İmparatorluğu'nun Müzesi için satın almıştır. Tunçtan yapılmış nesneler, bir çok iğne çeşidi, çok sayıda kama ve balta başı içermektedir.

Seramik, değişik biçim ve boyutta çömlek, kâse ve şişeler içermektedir (Woolley 1914: lev. XXII: 14-17; lev. XXIII: 1-21).

Hammam (Woolley 1914: 90- 91, XXII: 1-13), Tell Amarna (Woolley 1914: 91-92, lev. XXII: 14-17; lev. XXIII: 1-21) ve Kara Kuzak (Woolley 1914: lev. XXV: a, b ve c) sandık mezarlarından açığa çıktığı söylenen seramik, Orta Fırat ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, M. Ö. 3. binin ikinci yarısına tarihlenenlere (Erken Tunç Çağı III-IV'e) benzemektedir .

Lidar Höyük'teki sandık mezarlardaki çocuk gömmelerinden yalnız birinden onbir diğerlerinden üç adet (Hauptmann 1983a: 255) seramik ele geçmiştir. Erişkin mezarlarına ise onbeş adede (Hauptmann 1982: 18; 1983a: 255; 1987: 206) kadar kap bırakılmıştır. Seramik sade basit seramik türünden ve çoğunlukla kırmızıya boyalı olan kâse ve ayaklı bardaklar (Hauptmann 1987: 206), ve Er Hanedan II için özgün olan el yapımı kırmızı-menekşe rengi boyalı ayaklı vazolar, ve bej kırmızıya boyalı sade basit seramik türüne ait kâseler ve ayaklı bardaklardan (Erken Tunç Çağı II), (Hauptmann 1982: 18) oluşmaktadır. Şahsî eşyalar olarak, kireç taşı ve midye kabuğundan yapılmış pandantifler (Hauptmann 1982: 18; 1983a: 255), kireç taşından yapılmış boncuk ve halkalar, taştan yapılmış baltalar (Hauptmann 1983a: 255), ve az miktarda tunçtan yapılmış iğne ve bilezikler (Hauptmann 1982: 18 1987: 206) açığa çıkmıştır. Hauptmann (1984: 228), mezarları Erken Tunç Çağı'nın erken safhalarına tarihlemektedir. Kırmızı boyalı bardakların ve tabakların süslemesinin Erken Tunç Çağı Ib ve II'ye özgün bir gelişme, ve Er Hanedan II için özgün olan el yapımı kırmızı-menekşe rengi boyalı ayaklı vazoları, Suriye'de Tell Brak, Germayir ve Tell Chuera'da ve ayrıca Yukarı Fırat Bölgesinde (Malatya-Keban) Gelincik safhasından bilinen Er Hanedan II için özgün olduğunu ifade etmektedir (Hauptmann 1982: 18).

Gritille Höyük'teki sandık mezarda, adamın başının yanında, deniz kabuğundan bir pandantif ve çocuğun çenesi üzerinde, kuvars bir ok başı bulunmuştur (Ellis 1984: 119).

Titriş Höyük'te Şanlı Urfa Müzesinin kazmış olduğu sandık mezarlar orta-geç Erken Tunç Çağı'na tarihlendirilmiştir (Algaze ve diğerleri 1992: 35).

Tilmen Höyük Mezar no. 1 ve 2 çağdaş olmasa bile geniş bir dönem içinde, her ikisi de, Erken Tunç Çağı'na tarihlendirilmiştir. Mezar no. 1'de, pişmiş topraktan beyaz astarlı boncuklar açığa çıkmıştır (Alkım 1962b: 455).

Çayönü sandık mezarında açığa çıkarılan seramik, R. J. Braidwood tarafından Amuk I safhasına verilmiştir (Çambel ve Braidwood 1980: 21). Bu seramik grubu ve diğer mezar eşyası hakkında ayrıntılı bilgi henüz yoktur.

Tell al-Abd'daki sandık mezarlarda mezar eşyası olarak, muhtelif seramiğe ilâveten, taş ve tunçtan yapılmış boncuklar, deniz kabuğundan diskler ve tunçtan yapılmış kuş, hayvan veya küre başlı iğneler vardır (Bouinni 1977: 55).

Tawi'de açığa çıkarılan sandık mezarlardan sadece Mezar no. 31'de bir teber balta ele geçmiştir (Kampschulte ve Orthmann 1984: 77, res. 19) (lev. 123: 2). Buna ilâveten, köylüler, böyle bir teber baltanın Mezar no. 29'da da bulunmuş olduğunu bildirmiştir (Kampschulte ve Orthmann 1984: 77).

Girnavaz'daki sandık mezarlarda bulunan mezar eşyası, iskeletlerin çevresinde dağınık olarak ele geçmiştir. Mezarların dışında ele geçen kap ve kaideden oluşan seramikler de mezarlarla ilgili görülmüştür (Erkanal 1991: 282). H. Erkanal (1991: 284), şimdilik bu sandık mezarlarını, Er Hanedan II'ye tarihlemiş ve ileriki yıllarda tabaka bağlantısının araştırıldıktan sonra kesin olarak tarihlendirilmesinin mümkün olacağını belirtmiştir.

Mezar eşyası bakımından (Tablo 33), yakınlarında olan ve aynı tabakaya verilen meşhur oda mezarı gibi zengin olmayan Tell Ahmar'daki sandık mezarlar, metal eşya içermemektedir. İki veya üç gömme içeren Mezar no.5'in kuzeybatı köşesinden, değişik biçimlerde, sadece dört seramik ele geçmiş (Thureau-Dunand ve Dangin 1936: 109-110) olmasına karşın, iki gömme içeren Mezar no. 4, kuzeydoğu köşesinde açığa çıkarılan iki kâse, iki vazo ve bir küçük kadehe ilâveten bir çok şampanya kadehi türünden seramik içeriği ile, mezarlar arasında en zengin olanıdır (Thureau-Dunand ve Dangin 1936: 109, lev. XXXIII: 13-19). Mezar no. 1'de, iskeletin boynuna yakın birkaç boncuk, ve yüzünün önünde, bir kâsenin içinde, ayaklı küçük bir kadeh bulunmuştur (Thureau-Dunand ve Dangin 1936: 108, lev. XXXIII: 9-12). Mezar no. 2'de, üçü vazo, ikisi tabak ve biri kâse olmak üzere altı seramik ele geçmiştir (Thureau-Dunand ve Dangin 1936:108-9, lev. XXXIII: 4-8). Kırmızı akikten bir boncuk ve beyaz taştan yapılmış delikli bir disk te içeren Mezar no. 3'de, toplam üç parça olan seramik kâse, iskeletin başının arkasına ve içinde bulunduğu tabakla birlikte bir vazo, ayaklarının önüne yerleştirilmiştir (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 109, lev. XXXIII: 1-3). Tell Ahmar-Til Barsip'te oda mezar ile aynı tabakaya verilmiş olan beş sandık mezar, ikinci binin ilk yarısına tarihlemişse de (Thureau-Dangin ve Dunand 1936: 108), oda mezar gibi Erken Tunç Çağı IV'e tarihlendirilmelidir.

Hassek Höyük'te metal buluntularla açığa çıkarılan (Mezar no.12) sandık mezarın, sosyal durumu yüksek bir kişiye ait olmalıdır (Behm-Blancke 1984: 50, şek. 7) (lev. 125). Bu mezarın 10 m güneyinde, her nedense içinde iskelet kalıntısı bulunmamış olmasına rağmen "Grab 12A" olarak adlandırılan özgün kısım, açığa çıkarılan metal buluntular zenginliği ile bu mezara benzetilmiştir. İki mızrak ucu, mezarın kuzeydoğu köşesinden (Behm-Blancke 1984: res. 8:1-2); tunçtan yapılmış bir kama ve bir kalem-keski, kafatasının arkasında muhtemelen

MEZAR NO.SU	SERAMİK	METAL	TAŞ	DİĞER
1	4 kap kacak			boncuklar
2	6 kap kacak			
3	3 kap kacak		1 kırmızımsı akik boncuk, beyaz taştan disk	
4	bir çok şampanya kadehi ve 5 kap kacak			
5	4 kap kacak			

Tablo 33. Tell Ahmar-Til Barsip sandık mezarlarındaki mezar eşyası ve düzenleri.

maksatlı olarak yerleştirilmiş bir taşın üzerinden (Behm-Blancke res. 8:7, 8); bu taşa yakın bir konumda küçük bir yassı balta (Behm-Blancke 1984: res. 8: 5); yan kemiğinin önünde bir iğne (Behm-Blancke 1984: res. 8: 4); dizlerinin arasından bir topuz/asa başı; leğen kemiğinin yanında çark yapımı bir kap bulunmuştur (Behm-Blancke 1984:50, 52, 53). Behm-Blancke (1984: 52, 53), küre başlı iğnenin, Norşuntepe, Malatya- Arslatepe ve Hassek Höyük'te Erken Tunç Çağı'nın başlarına tarihlenmekte olduğunu ve Karkamış'ta sadece küre başlı iğnelerin ele geçmiş olması ile Mezar no. 12'den ele geçen mızrak ucunun, Karkamış'takiler ile ikna edici bir paralleliği ortaya koymakta olduğunu belirtmektedir. Mezar no. 12, Erken Tunç Çağı'nın ortalarına tarihlendirilmektedir (Erken Tunç Çağı I'in sonu-Erken Tunç Çağı II) (Behm-Blancke 1984:53).

III.2. ÖLÜ YAKMA GELENEĞİ

Budun betimsel olarak, yakılmış gömmelerin ahalinin bir kesimi için kullanıldığına dair dünyanın değişik yerlerinden örnekler vardır (Ucko 1969-1970: 271). Afrikaya ait budun bilimsel kanıt cüzzamlılar, doğumda ölen kadınlar, ikizler, katiller ve çok yaşlılar gibi bir çok insan gruplarının gömülme bakımından, halkın geriye kalanından ayırt edildiğini göstermektedir (Ucko 1969-70: 262-277).

Yakılmış gömmelerin, açığa çıktığı dönem içinde, özellikle birden fazla olmalası ve uygulama açısından benzerlikler taşımaları halinde, toplum içinde farklı dinsel inancı olan bir kesimin varlığı düşünülebilir. Fakat bunun, yöredeki toplumun bir kesiminin sosyo-ekonomik farklılığından da kaynaklanmış olabileceği gözönüne alınmalıdır[1].

---

[1] Ur Kraliyet Mezarlığının güneybatı ucunda, mezarlığın kullanım süresinin son kısmına ve bazıları Er Hanedan Dönemi'ne tarihlenen yakılmış ceset içeren mezarlar, eski mezarlığı örten çöp alanının hemen altından ve içinden ele geçmiştir (Woolley 1934: 218-21, 226). C. L. Woolley, burada gerçek bir kremasyonun uygulanmadığını söylemektedir. Ceset olağan tarzda ve geleneksel durumda mezara yatırılmış ve sonra ölünün başına yakın ateş yakılmış ve mezar çukurunun içine toprak atılmadan önce ateşin sönmesine izin verilmiştir. Her zaman yakma işlemi, kafatası ve dolayı ile sınırlı kalmıştır. Kemiklerin bu yakma esnasında bazen tam olarak kireçlendiği ve beraberindeki nesnelerin ise tamamen zarar gördüğü anlaşılmaktadır. Mezar içindeki karbonlaşmış odun kalıntılarının ise, zamanla odunun karbonlaşarak yanmış gibi olması dolayısıyla, arazi notlarında cesedin ahşap bir tabut içinde olabileceği ifade edilmiştir (PG/1572, PG 1591) (Woolley 1934: 142-143). Mezar PG/111'de kemikler kısmen yakılmış ve baştan başa tamamen siyahlanmıştır. Mezar PG/353'de baş önemli yanma izleri göstermiş, dişler siyahlanmış ve kafatası etrafındaki toprak ateşle kırmızılaşmıştır. PG/1528 veya PG/390'da, gövde bir kil tabut içinde ve üst kısmı aşırı şekilde yanmış durumda ele geçmiştir. Kemikler şiddetli ateşle siyahlanmıştır. Burada olduğu gibi, "larnax" küllerle dolu olduğunda, kanıtın kesin olduğu belirtilmektedir. PG/203'de, çukur hasır örgüsüyle kaplanmış ve gövdenin hasırla sarılmış olduğu anlaşılmıştır. Dört kat hasırın arasında yanmış kahverengi bir madde bulunmuştur. Hasır örgüsü iyi korunmuş ve açık sarı renktedir. Gömmenin başına yakın, bazısının içinde hayvan kemikleri olan kırılmış seramik kaplardan oluşan bir grup üzerinde ve etrafında açık gri ve siyah külden bir yığın vardır ve burda toprak ateş yüzünden hafifçe renk değiştirmiştir; kazı arazi notları ateşin hafif olduğunu ve mezarın küçük bir kısmına sınırlandırılmış olduğunu ve tamamen yakılmamış olduğunu gösterdiği belirtilmektedir (Woolley 1934:142-143, 218-21, 226). Yakılmış ceset içeren mezarlar, Eski Kraliyet Mezarlığının kutsiyetini kaybetmiş olduğu daha geç bir zamana verilmekte ve bu buradaki çöp ve atık tabakasıyla gösterilmeye çalışılmaktadır. Çöpler içerisine yapılmış olmaları dolayısıyle de fakir halka ait mezarlar olarak veya başka bir ülkeden getirilmiş savaş mahkumları olan bir esir nüfusa ait üyeler olabileceği ileri sürülmektedir (Woolley 1934: 143, 226). Woolley (1934: 143), "yakılmış ceset gömmelerinin, istisna yerine kural olduğu bir mezarlığa ait başka herhangi bir yörenin açığa çıkarılmasının, Ur'da % 2'yi oluşturan bu mezarların yabancı karekterini saptayacaktır" demektedir.

III.2.1. Erken Tunç Çağı Öncesi Ölü Yakma Geleneği

Ele alınan bölgedeki en erken ölü yakma geleneği, Seramiksiz Neolitik merkez olarak bilinen Ergani-Çayönü'nde açığa çıkmıştır[1]. Buradaki ölü yakma geleneği, M. Ö. 3. binde Gedikli-Karahöyük'tekiler ve M. Ö. 2. binde Anadolu'dakiler gibi dinsel bir gelenek değildir. Çayönü'ndeki kemikler üzerinde görülen yakma izleri, tamamen çürümemiş olan cesetlerin yumuşak dokulardan arındırılması amacına yönelik olmalıdır. Yakma izleri taşıyan iskeletlerin, ikinci hatta üçüncü kez tekrar gömülmüş olan gömmelere ait olduğu anlaşılmaktadır.

Çayönü'ndeki BM (Kafatası) Binası'nın 3. evresine tarihlenen ve hafirleri tarafından hücre veya mahzen olarak adlandırılan dört mezardan [2] en batıdaki 4 nolu olanında, bugüne kadar hiç bir Seramiksiz Neolitik Çağ merkezinde görülmemiş bir ölü gömme geleneğiyle karşılaşılmıştır (Çambel ve diğerleri 1989: 40). Bu mezarın içinde, eklemlerinden ayrılmış kemikler, bir kat uzun kemik sırası ve hemen altında, bir kat kafatası sırası şeklinde düzenlenmiştir. Bu kemiklerde ve ayrıca binanın arka kısmının kuzeyindeki bir çukurdan açığa çıkarılan, 32 bireye ait anatomik bağlantısız kemiklerden bazılarında, yakma izleri tespit edilmiştir (Özbek 1990: 162).

Anadolu'nun hatta Önasya'nın en erken, yakılmış gömmesi, şayet bilinerek ve istenerek yakılmış ise, Ergani-Çayönü'nde yangın geçirmiş DE yapısının içindeki 0.66 x 0.58 m boyutlarında ve yaklaşık 0.40 metre yükseklikteki masa gibi bir platform içine gömülmüş olandır (Çambel ve diğerleri 1990: 70, 71) (lev. 127).

Köşeleri yuvarlatılmış dörtgen plânlı platformun güneydoğu köşesinde 0.15 m'lik bir çıkıntısı vardır. Üst yüzeyi el ile bastırılarak sıvanmıştır ve çeperi, tekne gibi hafif kenar yapacak şekilde yükseltilmiştir. Bir işlik olduğu düşünülen platformun içi açıldığında,

---

[1] Niğde'nin Aksaray İlçesindeki Aşıklı Höyük'teki bazı iskeletlerde de yakma izleri bulunmuştur: AH'89 No.2'de, fibula ve ulna kemiklerinde ve AH'89 No. 21'de iyi korunmamış uzun kemiklerde. Keza, Konya'nın Çumra İlçesindeki Çatal-höyük'te Neolitik Çağa tarihlendirilen evlerin altından açığa çıkmış olan bazı iskeletlerde de, yakma izlerinin olduğu görülmüştür. Uzuvların eksik ve kafatasının iskeletten ayrılmış olması ve kemiklerin anatomik düzende bulunmayışı nedeniyle, James Mellaart, bunların ikinci kez gömüldükleri düşüncesindedir. J. Seeher (1993: 11), bunlardan yakma izleri taşıyanların, temizleme esnasında, yakılmış olabileceği görüşündedir.
Kuzey Irak'ın Sincar Ovasında, Telil Afar'ın 10 km güneybatısında, 1972-1973 ve 1975 kazı döneminde"Yarım Tepe II" Halaf Höyüğün'de, hem kap gömmelerde hem de basit mezarlarda, yakılmış ceset içeren mezarlar açığa çıkmıştır (Munchaev 1973: 203; 1976: 78). Gömmelerden biri, Seviye VII'de bir fırın içine yerleştirilmiş kap içinde bulunmuştur (Munchaev 1973: 203). Seviye VIII ve IX'da, biri kap gömme ve diğerleri basit mezar olmak üzere beş yakılmış ceset içeren mezar bulunmuştur (Munchaev 1976: 78).

[2] Bu dört mezardan "Sandık Mezar Ölü Gömme Geleneği" başlığı altında, geleneğin Erken Tunç Çağı Öncesinde daha ayrıntılı olarak bahsedilmiştir.

ortasında kilden, ikinci bir tekne bulunmuştur. Bu teknenin içinden aşırı yanmış ve tam büzülmüş durumda bir iskelet kalıntısı açığa çıkmıştır. İskeletin ayak ucunda çakmak taşından ve doğalcamdan bazı aletler bulunmuştur. Platformun üzeri önce bol organik katkılı, kil ve kireçli bir madde ile örtülmüştür ve sonra kalın lifli bir ip ile bağlanmıştır. Daha da sonra üzerine kerpiçten, platformun son biçimini veren örtü yapılmıştır. Platformun altında ise, küçük taşlardan yapılmış bir taban bulunmuştur. İskeletin üstünü kaplayan örtüye, henüz analizi yapılmadığı için niteliği bilinmeyen, siyah bir madde sürülmüştür. Bu siyah maddenin yangın sırasında eriyip, yandan oda tabanına kadar aktığı izlenmiştir (Çambel ve diğerleri 1990: 70; res. 13).

Verilen bilgiler ışığında, bu platformun yangından önce yapıldığı anlaşılmakla beraber, Çayönü kazıları detaylı olarak yayınlanıncaya kadar, bu gömmenin Anadolu'nun ilk yakılmış ceset gömmesi olup olmadığı kesin olarak bilinemeyecektir. Ayrıca aynı yapının içindeki yanık kalıntı dolgusunun içinde, hafirlerince, yangından kaçamayarak yanmış olduğu düşünülen fakat kemiklerinin bir kısmı eksik, ikinci bir iskelete daha rastlanmıştır (Çambel ve diğerleri 1990: 70).

Çayönü'ndeki anatomik bağlantısız iskelet kalıntılarından bazılarında görülen yakma izlerinin, cesetlerin ilk gömüldükleri yerden sonrakine, ikinci veya üçüncü kez nakilleri esnasında, hala yumuşak doku kalıntıları taşıyan uzuvlarının, bu yumuşak doku kalıntılarından arındırılmasına yönelik bir yakma işlemine bağlanabileceği olası görülmektedir. Bu yakma işlemi, M. E. L. Mallowan'ın kısmî gömmelerle, yakılmış gömmeler arasında kurmak istediği ilişki ile paralellik göstermektedir[1]. DE yapısındaki gömme ise, şayet bilerek ve istenerek yakılmış ise, Önasya'nın bilinen en eski ölü yakma geleneği olmalıdır.

III.2.2. Ölü Yakma Geleneğinin Erken Tunç Çağı'nda Açığa Çıktığı Yöreler

Ölü yakma geleneği, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Gedikli-Karahöyük'te öi Girnavaz Höyük'te, Kuzey Suriye Bölgesinde ise Tell Chuera'da görülmektedir.

Gedikli-Karahöyük'teki yakılmış ceset kap gömmeleri, höyüğün güneydoğu eteğinde, C açmasının kuzey kesiminde, höyük yamacının bugünkü düzeyinden 0.80 m derinlikten itibaren

[1] M. E. L. Mallowan, Hint ve Baluchi yörelerinde, yakılmış ceset gömmelerinin kısmî gömmelerle sıkça ilişkili olduğunu ve onların kısmî gömmeden sonra ortaya çıktığı görüşündedir (Mallowan ve Rose 1935: 36).

açığa çıkmıştır (Alkım ve Alkım 1966: 14; res. 27). Ölü yakma işlemiyle dinsel törenlerin bir arada, dar mezarlık alanında yapılması nedeniyle mezarlık oldukça düzensiz bir görüntü sergilemektedir (lev. 126: 1). Yüzlerce mezar kabının üst üste yığılması sonucu, gömme kapları kırılmış ve içerikleri mezarlığa dağılmıştır. Burada, kül, kemik ve kırık seramik parçalarından âdeta bir tabaka teşekkül etmiştir (Alkım U. 1965a: 71; Alkım ve Alkım 1966: 14). Bu mezarlıkta, yakılmamış cesetlerin gömüldüğü kap gömmeler de bulunmuştur. Bunların sayıları, yakılmış ceset kap gömmelerinkine oranla azdır (Alkım U. 1969b: 39; 1969c: 399).

Erken Tunç Çağı'ndan önce açığa çıkmış, farklı yakma dereceleri ve değişik mezar türleri gösteren gömmelerin, o tarihlerde ölü yakma geleneğinin yaygın ve bilinen bir uygulama olmamasından dolayı adlandırılmalarında zorluk çekildiği görülmektedir[1].

1959-1960 Tell Chuera kazılarında, ölüler için özenli törenlerin yapıldığı bir yapılar topluluğu olan Taşbina I açığa çıkarılmıştır (Moortgat 1962: 23) (lev. 128). Kuzeydeki 5 (I-V) odadan V nolu olanı, bir geçitle diğerlerinden ayrılmaktadır. Yakılmış gömmeleri içeren, bu kerpiçten kare plânlı oda, kullanımdan sonra kapatılmıştır (Moortgat 1962: 35; plân V). Güneydeki ana mekanın kuzeydoğu duvarının batısındaki bir altarla, doğusundaki duvar arasında, duvara bitişik olarak bir sıra kaide ve/veya banklar bulunmaktadır. Kuzeydoğu duvarında bulunan bir nişin hemen önündeki ve diğerlerinden daha yüksek bir kaidenin üzerinde, muhtemelen bir heykelin durması için yapılmış küçük bir takoz deliği, ve bu kaidenin önünde, ağız kenarına kadar toprak içine gömülmüş bir kap bulunmuştur (Moortgat 1962: 23, res. 18-19) (res. 31) . Bu düzenlemeler, hiç gömme kalıntısının görülmediği bu alanının, dinsel törenler düzenlemesine/külte ilişkin bir işlevi olduğuna işaret etmektedir (Moortgat 1962: 39).

Girnavaz Höyük'ün kuzeydoğu terasında, Er Hanedan II'ye tarihlenen (Erkanal 1990: 264, res.3; Erkanal 1991: 284) mezarlık alanında, altı kerpiç sandık mezardan ikili gömmenin yapılmış olduğu birinin içinde bulunan iki iskeletin ve basit mezarlardaki bazı iskeletlerin üzerinde yanık izlerine rastlanmıştır (Erkanal 1991: 282).

---

[1] Örneğin, cesetlerin yakılmasına, bir olasılık gibi yaklaşılmış olan Ninive'de (Thompson ve Mallowan 1933: 163, dipnot 2; Mallowan ve Rose 1935: 36) ve Mersin-Yümüktepe'de (Garstang 1953: 111-112) olduğu gibi.

III.2.3. Mezarların Yapım Tekniği ve Türleri

Yakılmış cesetler, ağırlıklı olarak kaplar içinde gömülmüştür. Ölülerin gömülmesinde kapların tercih edilmesinin sebebi, yakılarak yumuşak dokularından arındırılmış cesedin daha az yer kaplamış olmasına bağlanabilir. Uygulandığı yörelerde, yakılmış ceset mezarları, kullanılan malzeme ve uygulanan yöntem bakımlarından diğer tür mezarlardan önemli bir fark göstermemektedir. Ölü yakma geleneğinde kullanılan mezar türleri aşağıdadır:

1. Kap Mezarlar
2. Basit Mezarlar
3. Oda Mezarlar
4. Sandık Mezarlar

III.2.3.1. Kap Mezarlar

Kap mezarlar, ölü yakma geleneğinde en çok kullanılmış olan mezar türüdür. Erken Tunç Çağı'nda Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesi'nde şimdiye kadar görüldüğü tek yer Gedikli-Karahöyük'tür[1]. Gedikli-Karahöyük'te açığa çıkarılan yakılmış ceset kap

---

[1] Kuzey Mezopotamya'da ve Anadolu'da Erken Tunç Çağı öncesine tarihlenen yakılmış ceset içeren mezarlar vardır. Gedikli-Karahöyük'teki gibi kaplar içerisinde ölü gömme uygulamalarının en erken örneği Yarım Tepe II Halaf Höyük'ünde açığa çıkmıştır. Seviye VII'deki yakılmış ceset kalıntısı, yaklaşık 0.25 m yüksekliğe kadar korunmuş (yaklaşık 1.20 x 0.50 m'lik) bir oval fırının kuzeybatı ucunda, küresel bir Halaf Dönemi çömleği altından açığa çıkmıştır (Munchaev 1973: 203). Çömleğin altındaki çok yanmış bir kemik yığını, çoğu hayvan (örneğin koyun) kemikleri olmakla beraber, karbonlaşmış malzemenin analizi sonucu 12-13 yaşlarında (Munchaev 1975: 66) bir çocuğa ait dişleri de içermiş olduğu anlaşılmıştır. Kemiklerin altındaki izler, küçük bir kamış hasır üzerine konulmuş olduklarını göstermiştir. Fırının içinden, çömleğin etrafında bilerek kırılıp parçalanmış ve yakılmış üçü taş ve altısı seramik kaplara ait kırılmış parçalar ele geçmiştir (Munchaev 1973: 203). İkinci yakılmış ceset kalıntısı, boyalı bir kap içinden ele geçmiştir. Ocak, içinde bilerek ve istenerek kırılmış üçü kilden, su mermerinden büyük bir tabak ve taştan uzun dar bir vazo olan kaplara ait kırık parçaların bulunduğu kalın bir kül tabakasıyla belirlenmiştir (Munchaev 1975: 66). Yakılmış ceset içeren mezarlar, kasten kırılmış kapların ateşe atıldığı dinsel gelenek törenleri ile birleştirilmiştir (Merpert ve Munchaev 1987: 26-27). Yakılmış ceset kalıntılarından üçüncüsü, Seviye VIII-IX'da, yine bir kil duvarlı oval fırında, bir seramik kap içinde açığa çıkmıştır (Munchaev 1976: 78). Cesedin fırının içinde yakılmamış olduğu hafiri tarafından açık bir şekilde belirtilmiştir (Munchaev 1976: 78). British Museum'un 1931-1932 Ninive kazılarında, Ubeyd Dönemi'ne tarihlenen 3. tabakasında, koyu-gri açkılı seramik türünden uzun dört kap içine bebekler gömülmüştür (Thompson ve Mallowan 1933: 163). Bu dört kap gömmeden ikisinin, kömürleşmiş odun kalıntıları içerdiği ve genel olarak, çevresindeki toprağın ateş izleri taşıdığı gözlenmiştir. Kömürleşmiş odun kalıntılarının, gömme zamanında bir yakma sunusundan fazla bir şeyi temsil etmemiş olsa da, kapların birinden külün açığa çıkarılmasının kısmî ölü yakmayı (ilk gömüldükleri yerden kalıntıların bir başka yere nakli ve tekrar gömülmesi esnasında kemiklerden bazılarının kaybolması veya alınması neticesinde kol veya bacak kemiğinin eksik olmasını) telkin ettiği, fakat emin olunması için kanıtın yeterli olmadığı belirtilmiştir (Thompson ve Mallowan 1933: 163, dipnot 2). "Kanıtın yetersizliği, ve zamanla bitkisel maddenin karbonlaştığı, ve toprakta aynen

mezarlarının sayısı yaklaşık 270 kadardır. Bu rakama, üstteki toprağın basıncı dolayısıyla mezar kapları kırılmış olanların sayısı dahil değildir. Bu rakam yakılmamış gömmeleri içeren diğer mezar türlerinin toplamından çok daha fazladır (Alkım U. 1967a: 8, res. 10 ; 1968a: 410). Bu duruma göre de, Gedikli-Karahöyük'te, M. Ö. 3. binin son çeyreğinde cesetleri yakarak kaplar içinde gömme geleneğinin başat olduğu açıkca ortaya çıkmaktadır. Mezar kaplarının, toprak içine yerleştirilme durumlarına ve şayet varsa yönlendirilmelerine dair hiç bilgi verilmemiştir. Mezar kaplarının ağızları, ateşin söndürülmesinde kullanılmış ve muhtemelen kasten kırılmış testi, tabak v.s. gibi kırık seramik parçaları ile örtülmüştür (Alkım U. 1965a: 71; Alkım ve Alkım 1966: 14).

Mezar kabı olarak, çapları 0.30-0.40 m arasında değişen, küre şeklinde, dışa dönük ağız kenarlı, siyah hamurlu ve iyi pişirilmiş pişirme kapları kullanılmıştır (Alkım ve Alkım 1966: 14, 15; res. 28-29 ve 30 sol). İçlerinde, iki şerit kulplu olanları da vardır (Alkım U. 1966: 43; 1967b: 467). Gedikli'nin yerel kırmızımtrak portakal renkli seramik türünden (Alkım U. 1965b: res 10), üzeri geometrik kazıma bezekli gömme kabı (Alkım U. 1966: 43, res. 11) ve oda mezarlarda da benzerleri bulunan, üzeri mükerrer fırça darbeleri ile boyama bezekli mezar kabı, tarihlendirme bakımından ilginç bulunmuştur (Alkım U. 1966: 43, res. 11; Alkım U. 1967b: 467). Ayrıca, Gedikli-Karahöyük'ün yerel kırmızımsı portakal rengi seramik türünden kâseler, bodur meyvelikler, muhtelif şekilli çömlekler de mezar kapları olarak kullanılmıştır (Alkım ve Alkım 1966: 14-15).

III.2.3.2. **Oda Mezarlar**

Yakılmış gömmeler içeren, tek oda mezar örneği, Tell Chuera'da açığa çıkmıştır. Mezar olarak kullanılmış olan oda, Taş Bina/Steinbau I'in kuzeyindedir ve bir geçitle ayrıldığı IV no.lu odanın doğusundadır (Moortgat 1962: 35; plân V) (lev. 128). Bu oda mezar, gelenekselleşmiş Kuzey Suriye yer altı oda mezarlarına, birden çok gömme içermesiyle benzerlik göstermektedir. Fakat yapım tekniği ve malzemesine ilâveten yerleşim seviyesindeki konumuyla tamamen farklıdır.

---

yanma etkilerini bıraktığı gerçeği karşısında kremasyon anlamı vurgulanmamıştı" (Mallowan ve Rose 1935: 36). Fakat Arpachiyah, TT1-4'te, Ninive 3 gri seramik türüyle birlikte kısmî gömmelerin açığa çıkması, ve Hindistan'ın erken arkaik dönemlerinde, yakılmış ceset gömmelerinin ve kısmî gömmelerin çoğunlukla beraber ortaya çıktığına ilişkin bilgi, M. E. L. Mallowan'ı, Ninive'deki gömmeleri tanımlamada, C. Thompson'la birlikte doğru olduklarına inanmaya yöneltmiştir (Mallowan ve Rose 1935: 36).

Kerpiçten yapılmış karemsi odanın mevcut iki kapısı sonradan kapatılmıştır. Güney duvarına bitişik olarak bir bankla (yatak) kaideler bulunmaktadır (res. 29). Odada üç tam ve eklemlerinden ayrılmış en az dört ve en fazla altı iskelet kalıntısı açığa çıkmıştır. Odanın içinde iskeletlerin etrafındaki yüzeyin de yakma izleri taşıdığı belirtilmektedir (Moortgat 1962: 35, 38).

III.2.3.3. **Sandık Mezarlar**

Yakılmış gömmeler içeren yegâne sandık mezar örneği, Girnavaz Höyük'te açığa çıkmıştır. Höyüğün kuzeydoğu terasındaki sandık mezarlardan birindeki iskeletlerin yakılmış olduğu bildirilmiştir (Erkanal 1991: 282)[1].

III.2.3.4. **Basit Mezarlar**

Bu mezar türünden örnekler Girnevaz Höyük'te bulunmaktadır[2]. Genelde tek ölü için kullanılan basit mezarlardan bazılarında, mükerrer kullanım sonucu iskelet sayısının üçe kadar yükseldiği görülmektedir. Mükerrer kullanılmış mezarlarda, daha önce konulan ölüye ait kalıntılar bir kenarda toplanarak yeni gömmeye yer açılmıştır. Bu mezarların içinde ve iskeletler üzerinde yanık izlerine rastlanmıştır. Henüz bu mezarlar ayrıntılı olarak yayınlanmamıştır (Erkanal 1990: 265, res. 5-7).

---

[1] Bu mezar, "Sandık Mezar Ölü Gömme Geleneği" başlığı altında daha ayrıntılı olarak işlenmiştir.

[2] Yarımtepe Halaf II Höyük'ünde, Seviye VIII- IX'da, toprak ve kil karışımı ile doldurulmuş, yakılmış ceset içeren dört basit mezar açığa çıkmıştır (Munchaev 1976: 78). Bu durum, Halaf Dönem'i kadar erken bir zamanda, yakılmış cesetlerin, basit mezarlarla kaplara yersel ve zamansal olarak bir arada gömülebilmiş olduğunu kanıtlamaktadır. Prof. Childe, Mersin-Yümüktepe'de açığa çıkarılan VI nolu mezardaki yakılmış ceset kalıntılarını, in situ/yerinde bir toplu ölü yakma işlemi olarak yorumlamış (Garstang 1953: 111); bu hususta, Garstang (1953: 111-112) ise, bir düşman varlığına bağlayarak, katliamlı bir zafer kutlaması olabileceği kuramında bulunmuştur. Prof. Şenyürek (1954), VI nolu mezardaki iskelet kalıntıları üzerinde yaptığı incelemeler neticesinde bunun, Anadolu'nun şimdiye kadar bilinen en erken kremasyon örneği olduğunu bildirmiştir. Mersin-Yümüktepe'nin Halaf Dönemi'ne tarihlenen tabaka XIX ve XVIII'in ev tabanlarının altına gömülmüş yakılmış ceset içeren mezarlar, basit mezarlardır (Garstang 1953: 110,111).

III.2.4. Ölüye ilişkin Düzenleme

İster yerleşimin içindeki bir taban altına gömmede, ister hemen bitişiğindeki sürekli olarak kullanılmış bir mezarlıkta olsun, tüm cesedi gömmektense, yakılarak yumuşak dokularından arındırılmış bir cesedi, daha küçük bir kap veya çukur içinde muhafaza etmenin, sağlık ve yer tasarrufu yönünden daha avantajlı olacağı tabiidir. Ölü yakma geleneğinde dinsel görüşün, yer tasarrufunun[1] ve cesedi yumuşak dokularından arındırma gibi eğilimlerin asıl ve etkin faktörler olduğu görülmektedir.

Yakılmış ve yakılmamış birden çok gömmeyi içeren mezarlarda, yakılmış iskelet kalıntılarının toplanarak mezarın bir tarafına yerleştirilmiş olması, yakılmamış olan iskeletin ise, gömme zamanındaki tabii durumunu koruması, olsa olsa, yeni bir cesedin gömüleceği zaman bir öncekinin, yumuşak dokularından tamamen arınmış olması halinde doğrudan toplanarak, arınmamış olması halinde yakılarak kalıntıların bir araya toplanıp boşaltılan yere son cesedin yerleştirilmesiyle açıklanabilir. Bu durum, yaşıyanlarla ölüler arasındaki devam ettirilmek istenen ilişkinin, nesnel görüntüsü, yer tasarrufu ve cesedin yumuşak dokularından arındırılması sebeplerine bağlanabilir.

Girnavaz'da, iki kez kullanılmış olan bir sandık mezarın içindeki iskeletlerden biri, yer yer yanık izleri taşırken, diğerinin kemik yapısı bozulmayacak şekilde tümüyle yanmış olduğu belirtilmiştir (Erkanal 1991: 282). Basit mezarlarda da, mezar içinde ve içerdiği bazı iskeletler üzerinde, yanık izlerine rastlanmıştır (Erkanal 1990: 265, res. 5-7). H. Erkanal (1990: 265; 1991: 282), basit mezarlar ile kerpiç sandık mezarın içindeki iskelet kalıntılarının üzerinde ve basit mezarların içinde bulunan yanık izlerinin anlaşılamadığını belirtmektedir.

İkili gömme içeren kerpiç sandık mezarda, yakma izlerinin ortaya çıktığı açık olarak belirtilmektedir. Fakat, gömme sayıları üçe kadar çıkabilen basit mezarlardan söz edilirken, yanık izleri taşıyanlar hakkında, kaç iskelet içerdikleri, birden çok iskelet içerenlerde iskeletlerin ne derece ve ne kadarının yakılmış olduğu, ve özellikle bu basit mezarlarda yakılmış iskelet kalıntılarının, yakılmamış olanlarla birlikte açığa çıkıp çıkmadığı gibi ayrıntılar henüz yayınlanmamıştır. Çünkü, yakılmış ve yakılmamış iskeletlerin aynı mezarda bulunması, sonki cesedin gömülmesinden önce, öncekinin yer tasarrufu ve mezarlığın temizlenmesi amaçıyla yakılmış olabileceğini akla getirmektedir. Ayrıca mezar içinde varolduğu söylenen yanık izleri, onların mezarın içinde yakılmış olabileceğini de gösterebilir.

---

[1] Birden çok kullanılan mezarlarda.

Çünkü H.Erkanal iki kez kullanılmış olan bir basit mezar içindeki gömmelerin karışmaması için önceki bir gömmenin kemiklerinin kille sıvanmış olduğundan söz etmektedir[1].

Şayet A. Moortgat (1962: 39-40) ve M. E. L. Mallowan (1971: 311), Tell Chuera'daki yakılmış ceset gömmelerinin yer tasarrufu amaçına yönelik değil de, dinsel bir gelenek olduğu düşüncelerinde haklı iseler, Hitit kutsal cenaza törenleri düzenlemesini içeren belgelerde tasvir edilenlerle bir uyum sergilediği için Tell Chuera, Gedikli-Karahöyük'ün yanında, geleneğin geldiği yöne işaret eden, önemli kanıtlardan bir diğeridir. Fakat, kültsel/dinsel tören düzenlemesine ilişkin özgünlüğü olan bir alanda gömülmüş olduklarından Tell Chuera'dakiler, daha önemli kişilere veya bir azınlığa ait olmalıdır. A. Moortgat (1962: 40), Hitit kutsal cenaze törenleri düzenlemesini içeren belgelerdekilerle Tell Chuera'daki Taşbina 1'deki dinsel tören düzenlemesi arasındaki gömme geleneği benzerliğinin, Hurri dünyasının, Hitit dünyası ile olan ilişkisinden ileri gelmiş olabileceğini belirtmektedir.

Tell Chuera'da açığa çıkarılan kerpiç odanın iki kapısı sonradan örülerek kapatılmıştır. Odada, üç banklı (yataklı) başlangıç plânından sadece birinin tamamlanmış olduğu görülmektedir (res. 29). İçindeki iskeletlerden üçü tamdır ve dört ilâ altısı eklemlerinden ayrılmıştır. Eksik, yarı veya az yanmış yaklaşık yedi ilâ dokuz iskelet açığa çıkmıştır. Bu durum, bu mezarın başlangıçta, bazı özel kişiler için hazırlanmış olduğunu, fakat sonradan her nasılsa birden çok gömme için kullanılmış olduğunu akla getirmektedir. Oda mezar, oturma seviyesinde bulunması dolayısıyla, bilinen Kuzey Suriye ve Güneydoğu Anadolu'daki oda mezarlar arasında çağdaşı ve özdeşi olmadığından özgündür. Taşbina I, Hitit kutsal cenaza törenleri düzenlemesini içeren belgelerdeki ortamla bağdaştırılmaya çalışılmıştır. Fakat hafiri, bu yapı topluluğunun bir mabet mi, yoksa bir mezar mı olduğuna karar verememiştir (Moortgat 1962: 38-39).

İçlerinden yalnız biri kadın diğerleri erkek olan cesetler, 20-30 yaşlarında ölmüş şahıslara aittir (Moortgat 1962: 38). Bulgular, cesetlerin önce parçalara ayrılmış, sonra yarı yakılmış ve odaya depolanmış olduğunu, ve arkasından oda girişlerinin örülerek kapatıldığını göstermiştir

---

[1] Ur'da, Bur-Sin'in kuzeybatı ekinin altındaki uzun tonozlu yeraltı oda mezarından açığa çıkarılan, siyah kireçlenmiş kalıntılarla temsil edilen bireylerin dördü kesin olarak kadındır, beşincisi de bir kadın olabilir (Woolley 1934: 407, 408). C. L. Woolley (1934: 407), bu kalıntıların, ancak, eski mezardan alınmış, yumuşak dokuları kalmamış ve kuru olan kemiklerin ateşe maruz bırakıldıkları zaman doğal şekillerini ve büyüklüklerini korudukları gibi ilginç bir korunmuşluk durumunda olduklarını, ve şayet, içinde ve etrafında yumuşak dokularla birlikte yakılmış olsalardı, kemiklerin, çatlayacağını, ufalanacağını ve şekil bozukluğuna uğrayacağını belirtmiştir. Onun bu açıklaması, çoklu gömme içeren bu oda mezardaki belki tamamen çürümemiş olan kalıntıların, yeni bir ceset gömüleceği esnada yer tasarrufu ve mezar içinin temizlenmesi maksatlarına yönelik olarak yakılmış olabileceğini akla getirmektedir.

(Moortgat 1962: 39). İskeletlerin parçalara ayrılmış olması, ölü yakma işleminin değişik yerlerde olabileceğine bağlanmıştır (Moortgat 1962: 40). Odanın içinde, iskelet kalıntılarının etrafındaki yüzeyde, yakma izlerinin varlığından söz edilmektedir (Moortgat 1962: 35, 38).

Kazı raporunda, bu yapı topluluğunun, mahiyetinden söz edilmeyen bir tahribata uğradığı belirtilmiş ve bir yangın olasılığından ise hiç söz edilmemiştir. Zaten, (Moortgat 1962: plân V'de görüldüğü üzere), II ve IV no.lu odaların kapı girişinde ve I no.lu odanın kuzeybatı köşesinde açığa çıkarılan iskeletlerin rastgele konumları, burada, bir panik havası içinde, olağan dışı birşeylerin olduğunu akla getirmektedir (lev. 128). Hafiri, V nolu odanın kullanımdan sonra girişlerinin örülerek kapatıldığını belirtmiştir. İskeletlerden bazılarının eklemlerinden ayrılmış ve eksik olduğu saptanmıştır. Bütün bunlar, bu oda mezarın tahribat öncesi durumuyla açığa çıkarılmış olduğunun olasılığını arttırmaktadır. Bu olasılığı, eklemlerinden ayrılmış, eksik ve az veya yarı yanmış iskeletlerin varlığı da kuvvetlendirmektedir. Çünkü bu iskeletler bir süre kullanımda olan bir geleneğin uygulandığını göstermektedir. Moortgat'ın, muhtemelen eklemlerinden ayrılmış ve eksik iskeletlere dayanarak, cesetlerin parçalara ayrıldığına ve ayrı ocaklarda yakıldığına dair görüşü, az olası görülmektedir (Moortgat 1962: 35, 38). Çünkü, eksiksiz ve de eklemlerinden ayrılmış az veya yarı yakılmış iskeletler ve mezar odası içindeki yakma izleri göz önüne alındığında, iskeletlerin, mezar içinde yeni gömmeler için mezarın temizlenmesi ve yer tasarrufuna yönelik olarak yakılmış olabileceği olasılığını artmaktadır. M: E. L. Mallowan (1971: 311),

> "Taş binanın ve bitişiğindeki ölü odasının kesin tarihi ne olursa olsun,
> Er Hanedan-Akkad Dönemi dönüm noktasında, bu Kuzey Suriye kentinde,
> metinlerde kaydedildiği gibi bir kralın ölümüyle bağlantılı Hitit
> uygulamalarına ait çok daha geç kanıtla kıyaslanabilen bir dinsel
> cenaze törenine ait kanıt bulduğumuz akla gelmektedir."

demektedir.

Yakma işleminden sonra kalan kül ve kemik artıklarını içeren Gedikli-Karahöyük'teki, sadece sayılabileni, yaklaşık 240 kadar olan kap mezarların, uygulama benzerliği ve Erken Tunç Çağı III'den Orta Tunç Çağı içine varan sürekliliği, bir dinsel gömü geleneğine işaret etmektedir. Bu geleneğe ilişkin B. Alkım ve H. Alkım'ın tespitleri şöyledir (Alkım ve Alkım: 1966: 14):

> "1-Ölü kemikleri daima kabın dip kısmında bulunmaktadır; çömleğin karın
> altı kısmında umumiyetle ufak bir delik vardır.
> 2-Kemiklerin üzerinde ekserisi başlı olan birer bronz iğne vardır.
> 3-Kemik parçalarının üst kısmında genellikle ölü hediyesi olarak bej hamurlu

> bir fincan, ufak bir şişe veya ufak bir çömlekçik yer almakta, bunların üzeri de siyah, yanık kemik ve ağaç külü ile doldurulmaktadır.
> 4-Kremasyon çömleğinin ağzını örtmek için, kırılmış keramik (ekseriya çan ayaklı derin tabak) parçası kapak olarak kullanılmaktadır."

Bu tespitlerden hareketle, B. Alkım ve H. Alkım (Alkım ve Alkım 1966:14), izleyen kanıya varmışlardır:

> "Ölülerin bir yerde yakıldıktan ve ceset henüz tamamen yanmadığı bir anda bir nevi akıtla söndürüldükten sonra geriye kalan kemik parçalarının bir beze sarıldığı, husule gelen ufak bohçanın bir tunç iğne ile tutturularak kremasyon çömleğinin içine konulduğu, bunun üzerine ölü hediyesi yerleştirildiği, geriye kalan küllerin de kabın en üst kısmına doldurulduğu ve kabın ağzının ise yakılan kemiklerin söndürülmesi için kullanılan ve muhtemelen kasden kırılan testi, tabak, vs. gibi kap parçaları ile kapatıldığı fikrini telkin etmektedir."

Gedikli-Karahöyük'te, yakılmış ceset kap mezarlarıyla oda mezarların bir arada bulunması bir birliktelik göstermektedir. Mezar içerikleri de bu iki mezar türünün aynı dönemden geldiğine işaret etmektedir. Bu gömüsel kanıt, Erken Tunç Çağı'nın geç evresinde Gedikli-Karahöyük toplumundaki sınıflaşmasının bir yansımasıdır. Yakılmış ceset içeren kap mezarlar halktan kişilere; oda mezarlar[1], sosyal ve ekonomik seviyesi yüksek kişilere ait olmalıdır.

III.2.5. Dinsel Tören Çukurları

Gedikli-Karahöyük'te, höyüğe yaslanan mezarlığın alt seviyesinde, höyüğün meyline uygun olarak hazırlanan özel alandaki teraslama (Alkım U. 1967a: 7, res. 8-9) ve bölümlemeyi sağlıyan taşlar arasında "kutsal hayvan mezarı" veya "adak çukuru" adının verildiği üç özgün kısım (Çukur 3,4 ve 5) ortaya çıkarılmıştır (Alkım ve Alkım 1966: 21; Alkım U. 1967a: 7; 1968a: 410) (res. 27). R. Duru (1986: 170) tarafından ise bunlar, "Dinsel Tören Çukuru" olarak adlandırılmıştır. Bu özgün kısımlar mezarlarla doğrudan ilişkilendirilmiştir. Özellikle, içeriklerinin çukur içindeki konumları ile ifade ettikleri anlam

---

[1] Kırmızımsı portakal rengi seramiğin kaba örneklerinin yakılmış ceset içeren kap gömmelerinde, daha iyi kaliteden olanların ise oda mezarlarda ele geçmesinin her iki gömme geleneği arasında bir zaman farkına işaret ettiği, fakat bu zamanın pek de çok olmadığı ifade edilmektedir. Oda mezarlardaki seramiğin Tarsus Erken Tunç Çağı II seramiğine benzer olması dolayısıyla da Erken Tunç Çağı II'ye tarihlendirilmişlerdir (Alkım ve Alkım 1966: 15). Yakılmış ceset kap mezarlarında kaba seramik, oda mezarlarda ise kaliteli seramiğin olması, oda mezarların sosyal ve ekonomik seviyesi yüksek kişilere, yakılmış ceset içeren kap mezarların ise, halktan kişilere ait olmaları ile açıklanabilir (bkz. Oda Mezar Ölü Gömme Geleneği, mezar eşyası ve düzenleri).

bakımından, şimdilik Önasya ülkelerinin tarih öncesi çağları için eşsiz olduğu ifade edilmektedir (Duru 1986: 173) [1]. Buradaki oda mezarlarla ilişkili olan benzer özgün kısımlara (Çukur 1 ve 2), oda mezarlar bölümünde değinilmiştir (Alkım U. 1967a: 7; 1968a: 410; Duru 1986: 170, lev. I: 1).

Bu çukurlarda yapılan tören düzenlemelerinde, kurban edilen koyun veya keçi cinsinden bir hayvan gövdesi kıvrılarak çukur içine ve kesik başı da gövdesinin ortasına konmuştur (Alkım U. 1967a: 7; 1968a: 410; Duru 1986: 171) (lev. 126: 3). Büyük olasılıkla, kurban edilen hayvanların derisi yüzülmemiştir (Duru 1986: 174). Hayvanın gövdesine yuvarlak bir şeklin verilmesi, kurban edilirken hayvanların ayaklarının bağlanmış olmasına bağlanabilir (Duru 1986:174). Kurbanlar, kesinlikle kısmen olsa dahi pişirilmemiştir (Duru 1986:174). Çukur, toprakla doldurulup üzeri kille sıvanmıştır. Sıvanan alan üzerine, ortaya dik olarak kadehler[2], ve kadehlerin etraflarına, idoller[3], hayvan heykelcikleri[4], sivri nesneler[5], küçük

---

[1] Yarım Tepe II Halaf Höyük'ünde de, yakılmış ceset içeren mezarlarla beraber ayrıca, içinde ateş kalıntıları, yanık hayvan kemikleri ve maksatlı olarak kırılmış kaplar bulunan, dinsel ölü gömme geleneğine ait özgün kısımlar ele geçmiştir (Merpert ve Munchaev 1987: 27). 0.60 x 0.50 x 0.20 m boyutlarındaki böyle bir çukur, bir kadın şeklindeki eşsiz bir antropomorfik kaba ait serpilmiş kırık parçalar, kırılmış su mermerinden tabak, desenli ve asma için arkasında göz çukurlu dörtgen bir taş mühür, basit kilden bir kâseye ait kırık parçalar içermektedir. Bir başka çukurda ise, domuza benzeyen bir hayvan şekilli kapla birlikte birkaç kaba ait kırık parça vardır (Merpert ve Munchaev 1987: 27). Hafirleri, henüz başka bir Halaf yerleşiminde, benzer bir dinsel gelenek sistemine rastlanılmamış olması nedeniyle, ayrıntılı bir yorumun yapılamayacağını belirtmişlerdir (Merpert ve Munchaev 1987: 27). Buradaki çukurların küçük boyutlarına karşın, içerdikleri kömür ve kül kalıntıları, yanmış hayvan kemikleri ve belki, ateşin söndürülmesinde kullanılmış olan, kırık seramik parçaları dikkate alındığında, dinsel törene ait bu çukurlara, ölü yakma töreni düzenlemelerinden sonraki kalıntıların, gömülmüş olduğu, daha mantıklı görülmektedir. Değirmentepe (Malatya-İmamlı Köyü)'de, Geç Kalkolitik Dönem'e tarihlenen EK mekanının güney-doğu köşesinde, bir bebek kap gömmesine ait olan ve hafirleri tarafından adak çukuru olarak adlandırdıkları mezar çukuru içinden, kilden kap kapamaları, sap şeklinde nesneler, seramik parçaları ve yanmış hayvan kemiği kalıntıları ile gömme kabının altında bir balyoz bulunmuştur (Esin ve Harmankaya 1988: 98-99, res. 38: 4).

[2] Sıvı bir madde ile dolu olmaları, içine kurban kanının konmuş olması ilk akla gelen ihtimal olarak düşünülmüştür (Duru 1986: 175).

[3] 6 adet, boyunları ince uzun, başlarının üst kısmı biraz hafif genişlemiş, bazen burun belirtilmiştir. Kollar iki yana çıkıntılar halinde sivrilirken, belden aşağısı genişlemekte ve düz durmaları için düz olarak bitmektedir. İdoller, tanrılar aleminin baş kadın üyesini tasvir etmelidir. Bu güne kadar bulunan idollerden, dik durmasına yardımcı olan alt kısımlarının düz yapılması dışında başkaca bir fark göstermemektedir (Duru 1986: 172, 175, lev. III: 1, 2; IV: 1, 2).

[4] Çukur 3 ve 4'den sekizer hayvan heykelciği bulunmuştur. Cinsleri belirsiz olmakla beraber, boynuzlu oldukları anlaşılmaktadır. Heykelciklerden bazıları tek olarak ele geçmiş olması yanında çoğunluğunun karınlarından birbirlerine bitişik olması, yan yana sıralı bir şekilde durmuş olabileceklerini göstermektedir. Büyük olasılıkla tanrılar aleminin erkek üyelerinin kutsal hayvanları, kurban hayvanları veya yenecek hayvanlar olarak düşünülmesi mümkündür (Duru 1986: 172, 175, lev. III: 3; IV: 3, 4).

[5] Toplam 6 adet olan nesnelerin Çukur 3 ve 4'den ele geçenlerinden birer tanesi diğerlerinden daha kalın ve iridir uzun konik eşyalar, phallos sembolleri veya daha ince olanları ise boynuz olarak yorumlanmak istenmektedir (Duru 1986: 172,175, lev. II: 4,5; IV: 5, 6).

tabaklar ve şekilleri bozulmuş olduğundan ne oldukları anlaşılmayan kilden yassı ve yuvarlak topaklar[1] yerleştirilmiştir (Duru 1986:174) (lev. 126: 2). Bu buluntuların konum düzenlemesi saptanamamıştır (Duru 1986: 174, lev. VI: 1). Farklı özellikler, aşağıda, çukurlarla birlikte ele alınmıştır.

Çukur 3, oda mezarların kuzeyine bitişik yakılmış ceset içeren kap mezarların bulunduğu alan içinde, ölü yakma nedeniyle gri-siyahlaşmış toprak tabakasının altında, kap mezarlardan önce yapıldığı anlaşılan şevli bir taş duvar üzerinde ortaya çıkarılmıştır (Duru 1986: 171,173). Çukurda, törenin ilk aşamasında, ateşle ilgili bir uygulamanın varlığına işaret etttiği şeklinde yorumlanmış bulunan kömür parçaları ile külün, kurbanın pişirilmesi ile ilgili olmayıp, bir tütsüleme sonucu olabileceği belirtilmiştir. Kurbanın etrafı, düzensiz olarak sıralanmış taşla çevrilmiştir. Elle düzeltilmiş olan kil sıvanın ortasına, basit seramik türünden 2 yivli bardak (Duru 1986: 171, lev. II: 1), ve bu bardakların etrafında, sıva ile aynı nitelikteki kilden yapılmış, fakat, bardakların aksine pişirilmemiş ve hatta kurutulmamış olan, basit olarak biçimlendirilmiş, dörtlü iki sıra halinde sekiz hayvan heykelciği, dağınık olarak duran üç stilize insan heykelciği (idolü) , üç konik nesne, üç minyatür tabak ve üç adet yuvarlak şekilli yassılaştırılmış ve ortası delikli nesne yerleştirilmiştir. Pişirilmemiş/kurutulmamış olanlar, şekil bozukluğuna uğramış ve bazıları da ezilip birleşerek iri topaklar oluşturmuştur (Duru 1986: 171, lev. II:1).

Çukur 4, yakınında konumlanmış olan Çukur 3 gibi, yakılmış kap mezarlarından önce yapıldığı anlaşılan şevli taş duvar üzerinde ortaya çıkarılmıştır (Duru 1986: 171, lev. II: 2). Tabak sayısının beş ve yuvarlak nesnelerin iki adet olması dışında buluntular ve düzenleme bakımından Çukur 3 gibidir. Kil topaklarının hangi tür nesnelerin birleşmesinden meydana geldikleri bilinemediğinden, bu iki çukurdaki buluntu sayısının eşit olabileceği, ancak olası görülmektedir (Duru 1986: 171, Lev. II:2).

Çukur 5, Çukur 3 ve 4 gibi düzenlenmiştir. Ancak, açığa çıkanları yiv bezemeli iki bardak dışında, şekilleri bozulmuş nesneler olabilecek pek çok kil parçaları oluşturmaktadır (Alkım U. 1967a: 7; Duru 1986: 171-2, Lev. I:2).

Refik Duru (1986: 174, 175), bu törenlerin niçin yapıldığına kesin yanıt bulabilmenin olanaksızlığına rağmen, törenin yapıldığı yerin bir mezarlık alanı, yani, "öteki dünya",

---

[1] İki çukurda toplam 5 adet 3.5-4 cm çapında 1.5 cm kalınlıktaki yumrular, bir tür yiyecek maddesi, hatta bir cins ekmek olarak tanımlanmak istenmiştir (Duru 1986:172, 175, lev. III: 6; V: 3,4).

"tanrılar dünyası" ile ilgili bir yer olduğunu belirterek, aşağıda, görüşü doğrultusunda, ileri sürdüğü, olasılıklardan ilki üzerinde durmaktadır:

> "a) Öbür dünya, ölüler alemi inanışlarıyla ilgili olarak, bir olay, bir dinsel bayram veya kutlama-teşekkür nedeniyle bir tören düzenlenmiştir.
> b) Oda mezarları ile ilgili olarak, ölüm ve gömme olaylarını izleyen bir tören söz konusudur.
> c) Mezarlık alanının, özellikle kremasyon alanının kutsallanması için, kullanımdan önce yapılan törenlerin kalıntılarıdır."

U. Bahadır Alkım'ın ise, üçüncü olasılıktan yana olduğu anlaşılmaktadır (Alkım U. 1967a: 7; 1968: 410).

Bulundukları ortam dolayısıyla bu Dinsel Tören Çukurları, bunların, kutsal cenaze törenleri düzenlemelerinin yapıldığı yer olduğu fikrini vermektedir. Hafiri ve R. Duru (1986: 175), Erken Tunç Çağı'nda ve öncesinde, buna benzer başka bir örneğin henüz ele geçmemiş olduğunu ifade etmişlerdir. R. Duru (1986: 175), "bütün bu eserler tanrılara sunulan adak eşyaları olabileceği gibi, gömü törenlerinden sonra, pek çok inanışta görüldüğü üzere "ölü yemeği" töreninin allegorik[1] tasvirleri de olabilirler. Eğer bu sonuncu öneri kabul edilirse, hayvan tasvirlerinin de yemek töreni ile ilişkili olacağı düşünülmelidir." yorumu, en yakın benzerinin görüldüğü Hitit kutsal cenaze törenleri düzenlemeleri kapsamında da, oldukça olası görülmektedir.

Gedikli-Karahöyük'teki bu törenlerde, kurban edilen hayvanlar, ölünün ruhuna ve/veya tanrılara yapılan sunuları, kadın ve hayvan heykelcikleri, töreni, huzurlarında gerçekleştirdikleri tanrı ve tanrıçaları, kadehler, içecek sunularını, ve tabak ve yuvarlak nesneler, yiyecek sunularını temsil etmiş olabilirler. Hitit kutsal cenaze törenleri düzenlemelerini içeren yazılı belgeler, ölünün ruhuna ve tanrılara kurban edilen hayvanlardan, söz etmektedir. Ayrıca bu törenlerde ölünün huzurunda yemekler yenmekte ve bu yemekte ölüye yiyecek ve içecek sunulmaktadır. Bu Dinsel Tören Çukurları, Hitit yazılı kaynaklarındaki, cesedin yakılma işleminin bittiği ikinci gün ve sonrasında gelişen olayları anımsatmaktadır. Hitit törenlerinin ikinci gününde, kemiklerin bulunduğu sandalyenin önüne, bir masa konulmaktadır. Ölüye yemek olarak sıcak somun ekmekler sunulmaktadır. Sonra içmesi için üç kere sunuda bulunulmaktadır (Otten 1958: 67-69;14, 16 ve 18. satırlar). Önce, Güneş tanrıçasına ve ölünün ruhuna, ve kemikler Taş Eve getirilip yerleştirildikten sonra da

---

[1] Simgesel tanımlamaya ait.

tekrar ölünün ruhuna sığır ve koyun kurban edilmektedir (Otten 1958: 67-69;44, 45, 48 ve 50. satırlar).

III. 2. 6. Ölü Yakma Yerleri

Gedikli-Karahöyük mezarlığının değişik yer ve seviyelerinde, açığa çıkarılan beş "ölü yakma yerinden" yalnız üçünden kısmî ayrıntıyla söz edilmiştir (Alkım U. 1967b: 467; 1968a: 411). Bunlardan mezarlık alanının kuzeyindeki, 20 cm kalınlığındadır. Kemik parçacıkları içeren bu ölü yakma yeri âdeta kendine has bir koku yayan beyaz bir kül tabakası kalıntısıdır. Bu ölü yakma yerinin çevresinde, toprakla karışmış siyah kömür tabakası içinde, mezar kapları bulunmuştur (Alkım U. 1966: 43; 1967a: 8; 1967b: 467). Yukarda sözü edilenden daha aşağı seviyede olduğu için, alanın doğusundaki bir başka yakma yeri, daha erken bir evreye verilmiştir (Alkım U. 1965a: 71, res. 6; 1966: 43). Alanın en üst seviyesinden gelen başka bir ölü yakma yerinin çevresindeki mezar kapları, Orta Tunç I olarak tarihlendirilmiştir (Alkım U. 1967a: 7, res. 11-12; 1968a: 411; Alkım H. 1979: 141).

Hafiri, Tell Chuera'da cesetlerin, kesin olarak, parçalara ayrılarak yakılmış olduğunu düşünmektedir. Cesetlerin yakılmadan önce parçalara ayrılmış olması, yakma işleminin çok değişik ocaklarda yapılmış olabileceğine bağlanmaktadır (Moortgat 1962: 40).

III.2.7. Mezar Eşyası ve Düzenleri

Gedikli kap gömmelerinde, kabın içindeki kemik parçalarının üzerinde, mezar eşyası olarak genellikle kadehler; bardaklar; yerel üretim olduğunu doğrulamaya yetecek sayıda yerel kırmızımsı portakal renginde depas amphikypellonlar (Alkım U.1965a: 71, res. 7; 1965b: 82, res. 11; 1966: 43, res. 12); halka açıklı ve astarlı çömlekler (Amuq 3 tipi) (Mellink 1967: 162); Truva'da A43 olarak bilinen türden çark yapımı, gri-siyah iki "tankard" (Tarsus ETÇ III) (Alkım U. 1966: 43, res. 13-14; Mellink 1967: 162); Suriye şişeleri; parfüm şişeleri (Alkım U. 1965a: 71); tek kulplu, gaga ağızlı ve paralel yivli boyunlu testiler; Tarsus Erken Tunç III'de açığa çıkana benzer, iki kulplu, basık profilli ve ince/kaliteli hamurlu seramik türünden bardaklar (Alkım U. 1967: 467; Alkım ve Alkım 1966: 15-17; res. 30 sağ, 32, 33) açığa çıkmıştır. Seramikler, küçük buluntular ve tabakalaşma, Gedikli-Karahöyük yakılmış ceset kap mezarlığında ölü yakma geleneğinin, Erken Tunç Çağı II'nin hemen bitiminden

(Erken Tunç Çağı III) Orta Tunç I'in içlerine kadar birkaç yüzyıl uygulanmış olduğunu göstermektedir (Alkım U. 1968a: 411).

Gedikli-Karahöyük'te, oda mezar 1-3'te açığa çıkarılan bazı seramik türleri, yakılmış ceset içeren kap mezarlarında da bulunmuştur. Bu mezarlardan bir kısmının, önce, oda mezarlarla çağdaş olabileceği düşünülmüştür (Alkım U.1965b: 82). Fakat sonra, oda mezarlardakilerden daha kaba oldukları görülmüştür. Oda mezarlar Erken Tunç II'ye ve yakılmış ceset içeren kap mezarlar da Erken Tunç III'e tarihlendirilmiştir (Alkım ve Alkım 1966: 15). Bununla beraber, "bu iki gömme tarzı arasında bir zaman farkı olmakla beraber bu farkın pek de çok olmadığı" belirtilmiştir (Alkım ve Alkım 1966: 15). En üstteki ölü yakma yerinin çevresinden açığa çıkarılan mezar kapları, Orta Tunç I'e tarihlendirilmiştir (Alkım U. 1968a: 411).

M. J. Mellink (1967: 162), Gedikli-Karahöyük yakılmış ceset içeren kap mezarları, içerdikleri küçük buluntular ve mezar kapları dolayısıyla, Erken Tunç Çağı III Dönemi ile çağdaş olan Truva II'ye tarihlendirmektedir. Gedikli-Karahöyük mezarlarını tarihlemede, yerel üretim olduklarını doğrulayacak sayıda açığa çıkarılan "depas" kırıkları ve halka açkılı çömlekler gözönüne alınmıştır (Mellink 1967: 162).

Tell Chuera'da, biri kadın diğerleri erkek, 20-30 yaşlarındaki bireylere ait cesetlerle beraber, tunçtan mızrak ucu ve kama, ve çakmaktaşından kesiciler ele geçmiştir (Moortgat 1962: 38, res. 29-31). Tell Chuera'da, Taşbina I ve bitişiğindeki V nolu mezar odası, Er Hanedan-Akkad Dönemine tarihlendirilmektedir (Mallowan 1971: 311).

Girnavaz Höyük'ün kuzeydoğu terasındaki mezarlıktaki sandık ve basit mezarlar, şimdilik, Er Hanedan II'ye tarihlendirilmektedir (Erkanal 1991: 284).

III.2.8. Erken Tunç Çağı Ölü Yakma Geleneği ile Hitit Belgelerinin Karşılaştırılması

U. B. Alkım (1967a: 8;1968a: 411; 1969b: 39)'ın da belirttiği gibi, Gedikli-Karahöyük'te açığa çıkarılan yakılmış ceset içeren kap mezarlar, Bir kral ve/veya kraliçeye ait kutsal cenaze tören düzenlemelerini anlatan tablettekilere (M. Ö. XIV-XIII. yüzyıllar) ve Iliada'da adı geçen Patroklos ve Hektor'un cesetlerinin yakılış törenine ait kayıtlardakine büyük benzerlikler göstermektedir.

Hitit kutsal cenaze töreni düzenlemelerini anlatan belgeler, törenin en az 14 gün sürdüğünü göstermektedir. Cesede ilişkin düzenlemeler, ilk iki günde tamamlanmaktadır (Goetze 1960: 377-378, Gurney 1990: 137-8). İkinci günün düzenlemeleri, aşağıdaki şekilde sürmektedir (Otten 1958: 67-69):

> "1-İkinci günde, gün aydınlanınca beraber, kadınlar, kemikleri bir araya
> toplamak için (cesedin yakıldığı odun yığını'na) *ukturi*'ye giderler;
> 2-ateşi, 10 testi bira, on testi şarap, ve 10 testi walhi ile ateşi söndürürler.
> Yarım mina ve yirmi <şekel ağırlığındaki> bir gümüş *huppar*-kavanoz, ince
> yağla doldurulmuştur. Kemikleri
> 4- bir gümüş *lappa* (maşa ?) ile kaldırırlar ve gümüş *huppar* (kavanoz)
> içindeki ince yağın içine koyarlar, ondan sonra ince yağdan çıkarırlar ve
> 6- altında bir üstün kaliteli giysi bulunan bir keten *gazzarruli* üzerine
> koyarlar. Şimdi kemikleri bir araya toplamayı tamamladıklarında, üstün
> kaliteli giysi içindeki keten bezle sarıp sarmalarlar
> 8-ve bir sandalyeye yerleştirirler, fakat o bir kadınsa, onları bir tabureye
> yerleştirirler.
> 10-(Cesedin yakıldığı odun yığınına ait yerin) *ukturi*'nin etrafına 12 somun
> koyarlar, ve somunların üzerine
> 12-donyağı kalıbı koyarlar. Ateş, önceden, bira ve şarapla söndürülmüştür.
> Kemiklerin, üzerinde durmakta olduğu sandalyenin önüne
> 14-bir masa yerleştirirler ve yemek için sıcak ekmek somunlar, *GUG*-
> somunlar ve tatlı somunlar sunarlar. Aşçılar ve masa adamları
> 16- ilk fırsatta, tabakları yerleştirirler ve, ilk fırsatta toplarlar ve, kemikleri
> toplamaya gelen herkese yemeleri için yiyecek
> 18- sunarlar. Ondan sonra onlar, onlara, içmek için üç kere sunarlar ve hatta
> onun ruhuna, içmek için üç kere sunarlar.
> 20- İştar'ın ekmek somunları ve müzik aletleri yoktur."

Bunları, ihtiyar kadın ve arkadaşının büyücülük çalışmaları izler. Tablet, bu noktadan sonra karmaşık ve anlaşılması zor hale gelmektedir. Sonradan yazım aşağıdaki gibi devam eder:

> "44- saraydan iki öküz ve dokuzar koyunluk iki küme koyun getirilmiştir. Bir
> (öküz ve dokuz koyunu), (dünyanın) Güneş tanrıçasına kurban ederler, fakat
> bir öküz ve dokuz koyunu (ölünün) ruhuna (kurban ederler).
> 45-(Ondan sonra) kemikleri kaldırırlar ve *Ukturi*'den (onları taşırlar) ve
> onları, onun "taş evi"nin içine getirirler. Taş evin içinde,
> 48-iç odaya bir yatak üzerine yatırırlar; bir lamba,
> 50-içinde ince yağ olan ağırlığı (.....), kemiklerin önüne, yerleştirirler;
> (ondan sonra), ölünün ruhuna bir öküz ve bir koyun kurban ederler."

Uygulamalar açısından, Gedikli-Karahöyük yakılmış ceset içeren kap mezarları ile yukardaki Hitit kraliyet cenaze töreni düzenlemeleri arasında, şu noktalarda benzerlikler olduğu gözlenmektedir:

1-Her iki gelenekte, cesetler kemiklere kadar yakılmıştır. Her ne kadar, U. B. Alkım (1969: 39), Gedikli-Karahöyük gömmelerine, "kısmî kremasyon" deyimini kullanmışsa da, bugünkü kremasyon anlamında, bu bölüm altında işlenen bütün gömmelerdeki cesetlere uygulanan işlem, kısmî kremasyondur.

2-Gedikli-Karahöyük'teki yakılmış ceset içeren kap mezarlarından biri içinden ele geçen, başlı bir tunç iğnenin etrafındaki kumaş kalıntısı (Alkım U. 1967a: 8, res.13; 1968a: 411), cesetlerin, Hititler'dekiler gibi, bir beze sarılmış olabileceğine işaret etmektedir (res. 28).

3- Gedikli-Karahöyük'te, yakılmış ceset mezarlarına ilişkin "Dinsel Tören Çukuru" adlarıyla anılan özgün yerlerde açığa çıkarılan kurbanlar ile, ölünün veya tanrıların huzurunda, gerçekleştirilen dinsel tören düzenlenmeleri, Hititlerdekileri çağrıştırmaktadır.

4-Gedikli-Karahöyük'te, açığa çıkarılan beyaz kül ve çevresindeki toprakla karışmış siyah kömür tabakaları ile saptanmış ölü yakma yerleri, Hititler'de, "kadınlar, kemikleri bir araya toplamak için (cesedin yakıldığı odun yığını'na) *ukturi*'ye giderler"de kastedileni çağrıştırmaktadır.

A. Moortgat (1962: 39), güney ve kuzey olarak iki kısma ayırdığı Tell Chuera'daki Taşbina I'in güneysel alanını, bir mabet cellasından ziyade, ölülerin anısına yiyecek ve içeceklerin sunulduğu yer olarak tanımlamıştır. Kaidenin üzerindeki geçme deliği, oturan veya ayakta duran bir tasvirin monte edildiği yer olarak yorumlanmıştır (res. 30). Hitit belgelerinde, ölen kralın oturur vaziyetteki tasvirinden ve bu tasvire törenin 7. gününde, sığır ve koyun kurban edildiğinden söz edilmektedir (Moortgat 1962: 39-40; Otten 1958; 14, 25). Bu hayvanlar, ölü yemeği esnasında, ölüyü temsil etmektedir ve ağıtcı kadınlar tarafından, ölünün kendisiymiş gibi muamele görmektedir (Moortgat 1962: 39; Otten 1958: 14, 25).

A. Moortgat (1962: 40), Hitit belgelerindekilerle Tell Chuera'daki Taşbina I'dekilerin arasında, aşağıdaki benzer ve farklı noktaları sıralamaktadır:

1-Hitit belgelerindeki cesedin yakılması ve kemiklerin toplanarak E.NA'ya (Taş Eve) taşınıp bir yatağa yerleştirilmesi ile başka bir yerde yakılan cesetlerin,Taşbina I olarak adlandırdığı yapılar topluluğu içindeki V nolu odaya taşınması arasında bir benzerlik kurmaktadır. V nolu oda içindeki bank ve kaideleri de, E.NA içindeki yatağa benzeterek, bu iki yerdeki ortam ve uygulamayı birbiri ile bağdaştırmaktadır.

Tell Chuera'da cesetlerin parçalara ayrıldıktan sonra yakılmış olduğu farzedilmektedir. Bu düşünceyle yakma işleminin, değişik yerlerde yapılmış olması gerektiği var sayılmaktadır. Yakma yeri olarak, Hitit belgelerindeki tek yakma yeri "ukturia" karşısında, Hitit geleneği ile bağdaşmadığını da kabul etmektedir.

2- Taşbina I'in kuzeysel ve güneysel alanlarında açığa çıkarılan sıvı sunularının yapıldığı ortamı, Hitit belgelerindekilerle bağdaştırmaktadır.

Kanal, havuz ve merdivenlerin Taşbina I ile kuzeyindeki odalara su taşımak için yapılmış olabileceğini belirtmektedir. Bunu da Hitit belgelerindeki "suyu bu tarafa akıtmak" sözleri ile bağdaşır bulmuştur.

3- Taşbina I'in güneysel alanını, anlamsal olarak, Hitit belgelerinde sözü edilen 7. günkü cenaze töreninin geçtiği yere benzetmektedir.

Nişli duvar önündeki delikli kaideyi, ölüye ait oturan veya ayakta duran bir tasvirin bulunduğu yer olarak yorumlamaktadır. Yarı çevrilmiş çukur şeklindeki bu mekanda, yiyecek ve içecekleri, ölünün kabul ettiğini belirtmektedir (res. 30). Açığa çıkarılan inek boynuzlarını da, diğer sunular gibi ölü kültüne ait nesneler olarak kabul edilmektedir (Moortgat 1962: 41).

III.2.9. Erken Tunç Çağı ve Erken Hitit Dönemi Ölü Yakma Geleneğinin Karşılaştırılması

Gedikli-Karahöyük'de, Erken Tunç Çağı III'ün başlarından Orta Tunç Çağı I içlerine kadar kullanılmış olan yakılmış ceset içeren kap gömmeleri (Alkım U. 1968a: 411), uygulama açısından, en erken M. Ö. 18. ve 17. yüzyıllara tarihlenen, Boğazköy'deki Osmankayası Mezarlığındakiler (Bittel ve Diğerleri 1958; Mellink 1959: 291-292) ile, en erken yaklaşık olarak M. Ö. 17. ve 16. yüzyıllara tarihlenen, Ilıca Mezarlığındakilere (Orthmann 1967; Mellink 1969: 80-81) benzemektedir.

Kaya üzerinde doğal olarak oluşmuş bir çukur içinde bulunan Osmankayası Mezarlığındaki yakılmış ceset kalıntıları, değişik biçimlerdeki kaplar içinde gömülmüştür (Bittel ve diğerleri 1958: 2-4). Bu mezarlıkta, aynı zamanda, yakılmamış ceset gömmeleri de açığa çıkmıştır (Bittel ve diğerleri 1958: 14).

Ilıca Mezarlığındaki toplam yüzotuzbir mezardan yüzonsekizi yakılmış ceset içeren kap mezar ve dokuzu basit ve biri sandık mezar olmak üzere on yakılmamış ceset gömmesinden oluşmaktadır. Yakılmış ceset kalıntıları, 60-80 cm derinlikteki çukurlara yerleştirilmiş gaga ağızlı testiler içindedir. Testiler, ağızları doğuya yönelik olarak, yan taraflarına yatırılmıştır (Orthmann 1967: 35-36, res. 1). Mezarların, dikilitaşlarla işaretlenmiş olması, mezarlığın ayrı bir özgünlüğüdür. Oldukça düzenli bir görünüm sergileyen mezarlığın ortasında, dikilitaş çevrelerini saracak kadar yoğun olan gömmeler, güney kesiminde, bir dikilitaş dibine bir gömme düşecek kadar seyrekleşmektedir (Orthmann 1967: 38). Karın kısmının altında veya üstünde birer delik bulunan gömme kaplarının ağızları, kırık seramik parçaları ile kapatılmıştır (Ortmann 1967: 35-36; lev. 12a-d).

Erken Tunç Çağı sonlarından Orta Tunç Çağı içlerine değin kullanımda kalan Gedikli-Karahöyük ile Erken Hitit Dönemine tarihlenen Osmankayası ve yine Erken Hitit Dönemine tarihlenen Ilıca Mezarlıkları arasında aşağıdaki benzerlikler ve farklılıklar görülmektedir:

1-Yakılmış ceset kalıntıları kaplar içine gömülmüştür.

2-Gömme kabının ağızları, seramik veya kırık seramik parçaları ile kapatılmıştır.

3-Yakılmış ceset ile yakılmamış ceset gömme geleneği birlikte uygulanmıştır[1].

4- Gömme kabındaki delikler, Gedikli-Karahöyük'tekilerde karın altında, fakat Ilıca'dakilerde karın kısmının altında veya üstündedir.

---

(1) "Kremasyon gömülerinin yanında basit toprağa gömü türünün de yer almış olması aradaki kronoloji farkına rağmen -Boğazköy Osmankayası'ndaki ayni şekilde olan iki tür gömüyü hatırlatmaktadır." Alkım U. 1966: 44).

SONUÇ

Oylum Höyük Mezarları

Oylum Höyük kazıları temizleme ve inceleme ağırlıklı olarak, 1987 yılında başlamıştır. Bugüne kadar devam eden kazılarda, höyüğün Doğu Çukur'u olarak adlandırılan kuzeydoğu yamacından Erken Tunç Çağı'na tarihlenen 1'i oda, 18'i küp, 17'si çömlek ve 10'u basit olmak üzere toplam 46 mezar açığa çıkmıştır. Oylum Höyük'ün kuzeydoğu yamacı, sistemli kazılar başlamadan önce köylülerin toprak alması sonucu tahrip edilmiştir. Toprak alımı sırasında farkedilen taştan oda mezar da bu sırada yağmalanmıştır. 1989-91 yılları arasında Doğu Çukuru'nda, 5.00 x 5.00 m'lik beş plânkarede çalışılmıştır. 175 metre karelik bu alanın büyük bir kısmı köylülerce tahrip edilmiş kısmın içindedir. Öyle ki Z9a1, Y9b2 ve Y8a1 Plânkarelerinde, 1989'daki kazıların daha ilk gününde, açmanın hemen altından mezarlar açığa çıkmıştır. Bu mezarlar, herhangi bir mimarî yapı ile ilişkili olmayıp çalışmaya başlanan yüzeyin hemen altında idiler. Bu durum mezarların konumunun anlaşılmasını hâlâ zorlaştırmaktadır.

46 mezarın üçte ikisi Tabaka 5'te, diğerleri ise Tabaka 8 ve 9'da açığa çıkmıştır. Höyüğün bu alanının, Seviye III terkedildikten sonraki bir zamanda (Erken Tunç Çağı'nın sonlarında) mezarlık olarak kullanılmış olabileceği düşünülmüştü (Özgen ve Carter 1991: 262; Özgen 1993: 467). Mezarların mimarî kalıntılarla bir arada ortaya çıkışı; bazı çömlek mezarların taş temellerin altlarına yerleştirilmiş olması; bütün mezarların aynı seviyeden açılmamış olması; mezarlar arasındaki büyük kot farkı ve konumsal düzensizlik; ve en önemlisi, mezarlardan açığa çıkan seramiğin, Doğu Çukuru'nunun III ve IVA Seviyelerindeki seramikle aynı olması, bu mezarların yerleşim içi gömmeler olabileceği olasılığını arttırmaktadır. Oylum Höyük Doğu Çukuru'nun Erken Tunç Çağı sonunda bir mezarlık olup olmadığı şimdiki verilerle bilinmemektedir. Gelecek kazı dönemlerinde batıya ve güneye doğru genişletilecek çalışmalarda, dokunulmamış Erken Tunç Çağı'nın geç evresine ait seviyelerin açığa çıkarılması ile mezarların konumuna kesinlik kazandırılabilecektir.

Basit mezarlar toprakla kapatılmıştır. Açığa çıkan on basit mezara bebek, çocuk ve erişkinlerin gömülmüş olduğu görülmüştür.

Oylum Höyük'te, Erken Tunç Çağı III(IV)'e tarihlenen onyedi çömlek mezar açığa çıkmıştır. Onaltısında pişirme kabı türünden kaplar ve birinde basit seramik türünden çömlek kullanılmıştır. Ağız çapları 18 ilâ 26.7 cm ve yükseklikleri 25 ilâ 45.5 cm arasında değişen

pişirme kabı türünden gömme kaplarının boyutları, 0 ilâ 4 yaş arasındaki bebek ve çocukların gömülmesi için yeterlidir. Ağız çapı cesedin girmesi için yeterli olmadığından OYMez. 27'nin gömme kabı, ağız kenarından kırılmıştır. Oylum Höyük'te (Mezar no. 25, 28 ve 29) mezar çömlekleri çukurun içinde, bazen ufak taşlarla veya kırık seramik parçalarıyla desteklenmiştir. Bu gömme kaplarının yedisi, ağzı yukarda olacak şekilde diklemesine; beşi, ağzı yukarda olacak şekilde hafifçe yanlamasına ve ikisi, küp mezarlarda olduğu gibi yanlamasına yerleştirilmiştir. Gömme kapları yanlamasına yatırılmış olanlarda kapların ağzı, OYMez. 22'de batıda ve OYMez 28'de güneybatıdadır. Bazı mezar çömleklerinin etrafına ufak taşlar veya kırık seramik parçaları, gömme kabını desteklemek amaçıyla yerleştirilmiştir. Çömleklerin içinde kafatasları çoğunlukla gömme kabının ağız tarafında açığa çıkmıştır. Buna dayanarak, bebek veya küçük çocuk cesetlerinin gömme kaplarına ayaklarından sokulup çömeltilerek yerleştirilmiş olabilecekleri sonucuna varılmıştır.

OYMez. 25'in dışında kalan çömlek mezarlarda, mezar eşyası gömme kaplarının içinden ele geçmiştir. 0-6 aylık bebeklerin gömüldüğü çömlek mezarlar (OYMez. 20, 23, 27, 31 ve 35) ile yaşları saptanamayan bebek veya küçük çocuk gömmeleri içeren çömlek mezarlardan (OYMez. 24, 26 ve 33) mezar eşyası ele geçmemiştir. 6-9 aylık bir bebek gömmesi içeren OYMez. 25'te ve 1 ilâ 4 yaş arasındaki çocuk gömmeleri içeren diğer çömlek mezarların tamamından mezar eşyası ele geçmiştir. 6-9 aylık bir bebeğin ve küçük çocukların mezar eşyası ile gömülmüş olmaları, bebek ve çocukların büyüdükçe toplumun bir üyesi olarak kabul edildiklerine yorumlanabilir. Çömlek mezarlardan ele geçen bilezik, yüzük ve başlı-bağlamalı iğneler, boncuk dizileri gibi mezar eşyası, bebek ve küçük çocukların giysili gömüldüklerini göstermektedir.

Oylum Höyük'te, Erken Tunç Çağı III (IV)'e tarihlenen toplam 18 küp mezar açığa çıkmıştır (OYMez. 2-19). Bu mezarlardan OYMez. 2'nin gömme kabı büyük bir pişirme kabıdır. Geriye kalan onyedisi ise çark yapımı, boyunsuz, dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve yuvarlak veya iri düğme dipli küptür. Küplerin yükseklikleri 0.80 ilâ 1.40 m ve ağız çapları 17.8 ilâ 22. 4 cm'dir. Bazı küplerin ağız kenarlarında, mezar eşyası olarak ele geçen seramiklerin bazılarında da görüldüğü gibi seramikçi işareti vardır. OYMez. 2 dışında, küpler çeşitli şekillerde kırılarak kullanılmışlardır:

1. OYMez. 8, 10 ve 19'da dip kısmından;

2. OYMez. 7'de ağız kısmından;

3. OYMez. 11, 13 ve 16'da yandan kırılarak, ve

4. OYMez. 14'te kırılmış kaplarla kapsanarak kullanılmış oldukları anlaşılmıştır.

OYMez. 3-6, 9, 12, 15, 17-18'de de küpler, dar ağızlarından dolayı çeşitli şekillerde kırılarak kullanılmış olmalıdır.

Küpler, OYMez. 7'de ağız tarafı aşağıda olmak üzere yaklaşık 45 derecede meyilli olarak, diğerleri ise, yatay durumda açığa çıkmıştır. Küplerin yerleştirilmelerinde, belirli bir yönlendirmenin uygulanmadığı görülmektedir. Gömme küpleri, OYMez. 4, 8, 10, 13, 14'te, doğu-batı; OYMez. 11'de, kuzeybatı-güneydoğu; OYMez. 19'da, kuzeydoğu-güneybatı ve diğerlerinde ise kuzey-güney yönündedir. Yöndeş olan mezarlarda, gömme kaplarının ağız taraflarının bulunduğu yönler de farklıdır; örneğin, kuzey-güney yönündeki dokuz mezardan sadece beşinin ağzı güneydedir.

OYMez. 8, 11, 13 ve 17'de küplerin ağızları taşlarla kapatılmıştır. Diğer küplerde kapak olarak herhangi bir şeye rastlanmamıştır. Bunlar şayet kapatılmış idiyseler, çamur veya kumaş gibi zamanla çürüyerek veya dağılarak değişime uğrayıp toprağa karışabilen bir malzeme ile kapatılmış olmalıdır. Mezarların yerlerini belirlemeye veya göstermeye yarayan işaretleyiciler kullanılmamıştır. Bu nedenle bazı mezarlar, daha geç mezarların açılması ile tahrip olmuştur.

Oylum Höyük'teki küp mezarlara 4 ilâ 7 yaşlarındaki çocuklarla her iki cinsiyetten erişkinler gömülmüştür. Küplerin mezar çukurlarının içindeki düzenlenişleri gibi, ölülerin küplerin içindeki yatırılış şeklinde de tutarlılık söz konusu değildir. Ölüler, küpün uzun ekseni boyunca başları küpün dip veya ağız kısmına gelecek şekilde ve eller genellikle yüzün önünde olarak, sağ veya sol tarafları üzerine veya sırt üstü büzülerek yatırılmıştır. Ölüm katılığı gözönüne alınırsa, bu küçük boyutlu küpler içine ölülerin birkaç saat içinde gömülmüş olmaları gerekmektedir. Aksi takdirde katılaşan ölülerin bu kaplara yerleştirilebilmeleri, en son akla geleceği üzere, çürümeye başlamadan önce mümkün görülememektedir.

OYMez. 11, 13 ve 16'da ölülerin sırt üstü yatırılmış olmaları ile gömme kaplarının kırık cidarlarına dizlerin destek olması da amaçlanmış olabilir. OYMez. 11'e ait küpün açığa çıkış durumu bu olasılığı desteklemektedir.

Mezar eşyası Oylum Höyük'te küplerin içinden ve dışından ele geçmiştir. Mezarların tamamından 1 ilâ 28 adet arasında değişen sayılarda seramik kap ele geçmiştir. OYMez. 2, 3, 5, 12 ve 19'dan metal, taş veya diğer malzemelerden mezar eşyası açığa çıkmamıştır. En zengin küp mezarlar, nitelik açısından Mezar no. 10, nicelik açısından ise Mezar no. 17'dir. 6.5-7 yaşlarında bir çocuğun gömülü olduğu OYMez. 10'da iskeletin alnındaki altın diadem

ve boyun çevresindeki beş silindir mühür bu çocuğun, sosyo-ekonomik durumu yüksek bir sınıftan geldiğini göstermektedir. Oniki küp mezarda tunç, bakır veya gümüşten başlı ve bağlamalı iğneler açığa çıkmıştır (OYMez. 3, 6-10, 13-15, 17-18). Bu iğnelerin, kefenden ziyade giysi iğneleri olabileceğini, in situ durumda olan boyunluk, küpe, bilezik gibi takılar desteklemektedir. Kadınlara ait olan Mez. no. 2, 7 ve 14'ten iğnelerin dışında takı ele geçmemiştir. Oysa 40-45 yaşlarında bir erkeğe ait olduğu saptanan OYMez. 9'da tunçtan 2 iğneye ilâveten 1 bilezik ve 1 boyunluk ele geçmiştir. Bu saptamalara göre Oylum Höyük'te Erken Tunç Çağı'ndaki erkeklerin kadınlara nazaran daha iyi donatılmış olarak gömülmüş olmaları, şimdilik, o dönemde Oylum Höyük toplumundaki erkeklerin daha itibarlı olduklarına yorumlanabilir.

Oylum Höyük'teki taştan oda mezarının girişi, tahrip olmuş yamacın hemen sınırındaki konumu nedeniyle, kuyulu bir ön girişe dair kanıt bulunamamıştır. Fakat mezar eşyası, Tabaka 5'teki çömlek ve küp mezarlardan açığa çıkanlarla çağdaş olduğundan, en az Tabaka 5 kadar daha yüksek bir seviyeden kazılmış olabileceğini de göstermektedir. Bu durumda, Oylum Höyük taştan oda mezarının kuyulu bir girişinin olması muhtemeldir. Taştan oda mezar, sistemli kazılar başlamadan evvel yağmalanmış olduğundan, ölü ve mezar eşyasına ilişkin düzenlemeler bilinmemektedir. 1987 ve 1988'de köylüler, bu oda mezardan açığa çıktığını söyledikleri bir grup seramik ve metal eşyayı kazı başkanlığına teslim etmiştir.

Mezarlar, küçük buluntularıyla ve radyo karbon tarihlendirmesiyle, Suriye kronolojisine göre Erken Tunç Çağı IV'e, halihazırda kullanılmakta olan Anadolu kronolojisine göre de Erken Tunç Çağı III'e tarihlenmektedir. Mezarlardaki seramikler, Kuzey Suriye'nin Orta Fırat ve Qoueiq Nehri Vadisinde; Anadolu'nun Amik Ovasında ve Islâhiye Bölgesinde Er Hanedan III ve Akkad Döneminde yaygın türden olup Oylum Höyük'ü hem Orta Fırat Bölgesi hem de Ebla ile ilişkilendirmektedir. Bağlamalı iğnelerdeki benzerlik de bu ilişkiyi doğrulamaktadır. Oylum Höyük'te bulunan boyunluklar ve altın diadem/alınlık, Ugarit ve Byblos'ta açığa çıkarılmış olanlara benzediğinden Oylum Höyük, Suriye'nin kıyı şeridiyle olan ilişkileri göstermektedir. Açığa çıkan silindir mühürler, Suriye-Mezopotamya şehirlerinden bilinenlerle de benzerlik gösterdiklerinden Oylum Höyük, buralarla da bağlantılıdır.

Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesi'nin ölü gömme gelenekleri

Ele alınan bölgede, Seramiksiz Neolitik Çağ'dan Erken Tunç Çağı'na kadar ceset halinde ölü gömme ve ölü yakma geleneği uygulanmıştır.

Ceset halinde ölü gömme geleneği: Bu ölü gömme geleneği, açığa çıkan her mezar türünde görülmektedir.

Basit mezarlar bilinen en eski ve en yaygın mezar türüdür. Yaygın ve diğer mezarlara nazaran daha erken kullanımı, mezar yapım tekniğinin basitliğinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanında inançta, sosyal ve ekonomik yapılaşmalarda farklılaşmaların yeterli aşamaya gelmemiş olduğu toplumlarda da uygulanmaya devam etmiş olmalıdır. Bu mezarlar açığa çıktığı her yerde, T. Özgüç (1948: 13)'ün de belirttiği gibi, birbirlerinden ayrı ve bağımsız olarak doğmuş ve varlıklarını uzun süre sürdürmüş olmalıdır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, Çayönü Esas Evresine tarihlenen Seramiksiz Neolitik Çağ'da, evlerin tabanlarının altından yüzelli basit mezar açığa çıkmıştır. Basit mezarlar, Neolitik Çağ'da Tell el Cüdeyde'de, Amuk B-C Safhasında ve Kalkolitik Çağ'da Tell Kurdu'da, Gedikli-Karahöyük'te, Tell Chagar Bazar'da, Tell Leilan'da ve Tell Hammam et-Turkman'da uygulanmıştır. Ölüler sağ veya sol taraflarına yarı büzülmüş veya büzülmüş durumda yatırılmıştır. Ölüler, seramik mezar eşyası yanında iğne, mühür, boncuk dizisinden kolye gibi şahsî eşyalarla da donatılmıştır.

Erken Tunç Çağı basit mezarları, Tell Chagar Bazar, Girnavaz Höyük, Şemseddin, Tawi ve Halawa'da mezarlıklardan; Tell el Cüdeyde, Gedikli-Karahöyük, Gritille, Tell Leilan, Tell Germayir, Tell Arbit, Tell Hammam et-Turkman'da yerleşim içinden ele geçmişlerdir. Mezarların yerleşim içinde veya dışında olmaları, yapım tekniklerinde veya uygulamalarında esaslı farklılıklar göstermemektedir.

Bazı basit mezar çukurlarının içi çamurla sıvanmış, bazılarında mezar tabanları çakıl, kum ve kırık seramik parçaları gibi malzemeyle kaplanmış ve bazılarında mezar tabanlarına hasır döşenmiştir. Tabanları benzer şekilde düzeltilmiş veya döşenmiş basit mezar örnekleri, Kuzey Anadolu Bölgesi'nde Tekeköy Mezarlıklarından (Özgüç T. 1948: 10) ve İç Anadolu Bölgesi'nde Ahlatlıbel'den bilinmektedir (Koşay 1943: 88).

Halawa'daki Mezar no. 123, kireç taşı kayalığı içine açılmış olması bakımından diğer basit mezarlardan farklıdır (Orthmann 1981: 57).

Basit mezarların çukurları, Tawi'de olduğu gibi tabana doğru daralabilmekte veya Girnavaz Höyük'te olduğu gibi tabana doğru genişleyebilmektedir. Mezar çukurları düzensiz, oval, elips, dikdörtgen, kare veya yamuk plânlı olabilmektedir. Tawi ve Şemseddin'dekilerin dışında kalan basit mezarların boyutları ve yönlendirilmeleri gibi ayrıntılar henüz yayınlanmamış olduğundan bilinmemektedir. Mezarlıklarda açığa çıkan mezarlarda yaklaşık

bir yön birliği bulunmaktadır. Mezar çukurları gömme işleminden sonra toprakla, arazi taşlarıyla, taş dilimleriyle veya kerpiç gibi malzeme ile kapatılmıştır.

Toprakla kapatılmış olan mezarlar Gedikli-Karahöyük'te, Samsat Höyük'te, Gırnavaz Höyük'te, Tawi'de, Halawa'da, Şemseddin C Mezarlığı'nda, Tell Hammam et-Turkman'da, Tell Leilan'da, Tell Arbit ile Tell Germayir'de ve Tell Mastuma'da açığa çıkmıştır.

Taşla kapatılmış olan basit mezarlar, Tawi'de, Şemseddin A Mezarlığı'nda, Gedikli-Karahöyük'te ve Gritille Höyük'te açığa çıkmıştır. Halawa'da, CH Plânkaresinde ise de bu tür mezarların bulunabileceği kanısına varılmıştır (Orthmann 1981: 55). Gedikli-Karahöyük'te, mezarlıktan açığa çıkan ve Orta Tunç Çağı'na tarihlenen benzer mezarlar, U. B. Alkım tarafından basit mezarların bir başka şekli olarak tanımlamaktadır (Alkım U. 1966: 42, 43; 1967b: 466). Taşla kapatılmış benzer basit mezarlar, örneğin Erken Tunç Çağı I ve II'de, İç Anadolu'da Ahlatlı Tepecik'ten (Mitten ve Yüğrüm 1974: 26) ve Kuzeybatı Anadolu'da Truva I'den (Blegen 1935: 553) bilinmektedir.

Kerpiçle örtülmüş basit mezar örnekleri Tall Chagar Bazar ile Tell Leilan'dan bilinmektedir. Bu yörelerle çağdaş olan Tell Mohammed Arab'ta, bu türden bir mezar örneği vardır (Roaf 1983: 74).

Basit mezarlar genelde tek ölü gömmek için kullanılmışsa da, birden fazla gömme içeren örnekleri de ele geçmiştir. Gırnavaz Höyük'te, basit mezarlarda iskelet sayısı üçe kadar çıkabilmektedir. Bu mezarlardan birinde, müteakip gömmeler için mezar içindeki daha erken kemikler toplanmış ve kille sıvanmıştır (Erkanal 1990: 265). İskeletler, genellikle sağ veya sol tarafları üzerinde büzülmüş durumda açığa çıkmıştır. Tell el Cüdeyde'de Mezar no. xS14'te ve Gedikli-Karahöyük'teki Mezar no. SK 1'de iskeletler sırt üstü uzatılmıştır. K. Bittel (1943: 171), ölülerin basit mezarlara sırt üstü uzanmış olarak yatırılabilecek olmalarına rağmen neden sağ veya sol tarafları üzerine büzülmüş olarak yatırılmış olduklarını tartışmaktadır. Basit mezarlar bebek, çocuk ve her iki cinsiyetten erişkinler için kullanılmıştır.

Ölüler, Gırnavaz'da hasıra ve Tell Leilan'da kefene sarılarak gömülmüştür. Tell Chagar Bazar Mezar no. 65'te ölü, ince sazdan bir hasır üzerine yatırılmıştır. E. Strommenger (1957-71: 581), ölülerin hasıra sarılarak gömüldükleri veya çukurlarına hasır döşenmiş olan basit mezarları, "hasır mezar" adı altında ayrı bir grupta işlemiştir. K. Bittel (1943: 171),"ölülerin hiç olmazsa bez içerisine sarıldığını yahut kumaşlarla örtülmüş bir yere yahut hasır üzerine yerleştirildiğini kabul edebiliriz" demektedir. Bir ayrıntıdan öte bir özellik taşımayan, ölünün bir hasıra yatırılarak veya ölünün bir hasıra sarılarak gömülmüş olması, bir mezar türü

yaratmaya yeterli görülemeyeceğinden E. Strommenger'in "hasır mezar" tanımlamasına veya türlendirmesine katılmak zordur.

Çömlek mezarlar, Neolitik Çağ'dan itibaren Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kullanılmaktadır ve Erken Tunç Çağı'nda daha çok Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaygın olarak görülmektedir. En erken örneği Karkamış'ta açığa çıkmıştır. Beraberlerinde mezar eşyası olmayan ölüler, çömlekler içine çömelmiş biçimde dik olarak yerleştirilmiştir.Yeterince ayrıntılı yayınlanmayan bu çömlek mezarların, mezar çukuruna diklemesine oturtulmuş olduğu anlaşılmaktadır. T. Özgüç (1948: 21, dipnot 71), C. L. Woolley (1914: 88)'nin Neolitik Çağ'a tarihlendirdiği bu mezarları Geç Neolitik Çağ'a tarihlendirmiştir. Karkamış'ta Neolitik Çağ'da başlayan bu çömlek içine ölü gömme geleneği, Erken Tunç Çağı'na kadar devam etmiştir.

Tell el Cüdeyde'de, Geç Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilen Amuk F Safhasinda iki çömlek mezar; Samsat Höyük'te, Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilen Tabaka XXV ve XXVI'nın ev tabanlarının altından on çömlek mezar ve Gedikli Karahöyük'te, Amuk F Safhası ile çağdaş Kat IIIj'den bir çömlek mezar açığa çıkmıştır. Kuzey Suriye Bölgesi'nde bilinen en erken çömlek mezarlar, Tell Leilan'ın Geç Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilen Tabaka 57 ve 50'sindeki iki mezardır.

Çömlek mezarlar, Erken Tunç Çağı'nda Gedikli-Karahöyük'te, Titriş Höyük'te, Kazane Höyük'te ve Girnevaz Höyük'te açığa çıkmışlardır. Kuzey Suriye Bölgesinde ise Tell Hadidi'den, Tell Leilan'dan, Tell Chagar Bazar'dan ve Tell Rifa'at'tan ele geçmişlerdir. Bu yörelerde açığa çıkan çömlek mezarlar alışa geldiği gibi, çoğunlukla yerleşim içidir. Sadece Girnavaz Höyük'te ve Gedikli-Karahöyük'te, höyük üzerinde bulunan mezarlıklardan açığa çıkmıştır.

Çömlekler, mezar çukurlarına dikeyden yatay duruma kadar herhangi bir derece yerleştirilmiştir. Ağızları genellikle, Karkamış'ta ve Tell Leilan'da bir kap, kırık seramik parçası, veya Girnavaz Höyük'te olduğu gibi taşlarla ya da çamurla kapatılmıştır. Tell Chagar Bazar'daki Mezar no. 164 ve 166'da olduğu gibi çömleklerin ağzındaki çamur, beyaz badana ile boyanmıştır. Bütün çömleklerin ağızlarının kapatılarak gömülmüş olduğu var sayılırsa, kapaksız olarak ele geçenler muhtemelen, zamanla çözülüp dağılmaya uygun yapıda çamur veya organik bir madde ile kapatılmış olmalıdır. Karkamış'ta olduğu gibi mezar çömlekleri çukurun içinde, bazen ufak taşlarla veya kırık seramik parçalarıyla desteklenmiştir. Karkamış Mezar no. 16'nın etrafı, yassı taş dilimleriyle özenle çevrilmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 217). Böyle etrafı taş dilimleriyle çevrelenmiş olan bir çömlek mezar örneği Kea'daki Kephala

Mezarlığında açığa çıkmıştır. T. S. Wheeler (1974: 422-3) Kea'daki bu çömlek mezarı, çömlek mezar ölü gömme geleneğinden sandık mezar ölü gömme geleneğine bir geçiş olarak yorumlamıştır. Kea'daki örneğe benzeyen Karkamış'taki örnekte gömme kabını çevreleyen yassı taş dilimleri, gömme kabına koruyucu bir çevre oluşturmak için yerleştirilmiş olmalıdır. Karkamış'ta çömlek mezarlar sandık mezarlarla çağdaş olarak açığa çıkmaktadır. C. L. Woolley onların birarada kullanımı, sandık mezar ölü gömme geleneğini getiren istilacı kavmin, yerleşim içi gömme geleneğine uymasına ve höyüğün var olan kap gömme geleneğinin sürdürülmesine izin vermesi şeklinde açıklamaktadır (Woolley ve Barnett 1952: 223, 225-6).

Girnavaz'da açığa çıkan dört çömlek mezardan birinde, iskeletin üst kısmı çömleğin dışında ele geçmiştir (Erkanal 1990; 264; 1991: 283). H. Erkanal (1991: 283) bu çömlek mezarda, Mezopotamya'daki gibi çift çömlek kullanımının söz konusu olabileceğini belirtmiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, Erken Tunç Çağı'na kadar çift çömlekli gömme uygulaması görülmemektedir. Girnevaz'daki bu durum, Oylum'da bir erişkine ait küp gömme OYMez. 7'de olduğu gibi cesedin kaptan dışarı kaymış veya çıkmış olması gibi bir nedene bağlanabilir.

Bebek ve küçük çocuk gömmeleri için kullanılan çömlek mezarlar, Gedikli Karahöyük'te Geç Kalkolitik Dönem'e (Amuk F Safhasına) tarihlendirilmiş olan Kat IIIj'den, bir kap mezar örneği dışında (Alkım U. 1966: 41), genellikle tek ölü gömmek için kullanılmıştır. Karkamış'ta kafatasları çoğunlukla gömme kabının ağız tarafında açığa çıkmıştır. Buna dayanarak, bebek veya küçük çocuk cesetlerinin gömme kaplarına ayaklarından sokulup çömeltilerek yerleştirilmiş oldukları anlaşılmaktadır.

Karkamış'ta, çömlek mezar no. 1 ilâ 8 ve 10'dan mezar eşyası ele geçmemiştir. Çömlek mezar no. 3, 5, 9 ve 11'e ait gömme kaplarının içinden açığa çıkan birer kâse veya kırık kâse parçaları, toprağın basıncı ile aşağıya itilen gömme kapaklarıdır (Woolley ve Barnett 1952: 215). Çömlek mezar no. 12, 16 ve 17'den mezar eşyası hem gömme kabının içinden hem de dışından ele geçmiştir. C. L. Woolley'nin aşağı grup olarak tanımladığı çömlek mezarların ağızlarını örten kaplar ile yukarı grup olarak adlandırdığı ve mezar eşyası içeren çömlek mezarlardan aynı tür seramik açığa çıkmıştır. Bu durum, her iki çömlek mezar grubu arasında fazla bir zaman farkının olmadığını göstermektedir.

Çömlek mezarlar ölü gömme gelenekleri açısından uygulamada, küp mezarlardan pek farklı değildir. İkisi arasındaki en belirgin fark, çömlek mezarlara bebek ve küçük çocukların

gömülmesi ve dolayısıyla gömme kaplarının daha küçük olan mutfak kapları arasından seçilmesidir.

Küp mezarlar, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Karkamış'ta, Titriş Höyük'te ve Hassek Höyük'te açığa çıkmıştır. Hassek Höyük'teki küp mezarlar hem yerleşim içinden hem de yerleşim dışındaki bir mezarlıktan ele geçmiştir.

Erken Tunç Çağ'ı I ile II arasına tarihlenen Hassek Höyük'teki küp mezarlar, mezarlıkta ağızları doğuda veya güneydoğu'da olarak doğu-batı veya güneydoğu-kuzeybatı yönündedir. Yerleşim içinden açığa çıkan küpler ise, ağızları doğuda olarak, doğu-batı yönünde yerleştirilmişlerdir. Erişkin küpleri 0.94 ilâ 1.05 m yükseklikte; 27 ilâ 30 cm ağız çaplı ve 0.75 ilâ 0.90 m genişliktedir. Hassek Höyük'teki bu dar ağız çaplı küpler de kırılarak kullanılmıştır (Behm Blancke 1984: 57). Küpler iri seramik parçalarıyla örtülmüştür. Hassek Höyük küp mezarlarının üzerinde bulunan alçak gömme tepecikleri, daire şeklinde taşlarla çevrelenmiştir. Hassek Höyük'tekiler gibi daire şeklinde taş işaretleyicileri olan mezar örnekleri, Anadolu'da Karataş-Semayük'te (Wheeler 1974: 417), Alacahöyük'te (Arık 1937: 98, 103-4) ve Kültepe'de (Alkım H. 1967: 11) görülmektedir.

Karkamış'ta 21 kap mezardan 7'sinin küp mezar olduğu anlaşılmaktadır (Mezar no. 2, 6, 10, 13-15 ve 21). Mezar no. 6, 13 ve 15'te küpler, mezar çukurlarının içine diklemesine yerleştirilmiştir. Bunlar, küplerin de çömlekler gibi mezar çukurlarına diklemesine yerleştirildiklerini gösteren ender örneklerdir (Woolley ve Barnett 1952: 216). Diğer mezarlardaki gömme küpleri, olağan olduğu şekilde yanlamasına yatırılmıştır. Karkamış'ta da gömme küplerinin kırılarak kullanılmış oldukları, açığa çıkış durumlarından ve hafirinin ifadesinden anlaşılmaktadır. Küplerin ağzı, seramik kaplarla veya kırık seramik parçalarıyla kapatılmıştır.

Erken Tunç Çağı'na tarihlenen örneğin Batı Anadolu Bölgesindeki Karataş-Semayük mezarlığındaki gömme küpleri küçük kaplar, kırık küp parçaları veya iri taş dilimleriyle kapatılmıştır (Wheeler 1974: 417). İç Anadolu Bölgesi'nde Ahlatlıbel'de (Koşay 1934), Kültepe'de (Alkım H. 1967: 11) ve Kuşluca'da (Çokbanker 1974: 142, 147, 150); Batı Anadolu Bölgesi'nde Yortan ve Babaköy'de (Özgüç T. 1948: 17, 21) ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde Malatya-Köşkerbaba Höyük'te (Bilgi 1985: 202; 1986: 145) küp mezarlar, aynı zamanda mezar işaretleyicisi olarak ta kullanılmış olan taş dilimleriyle kapatılmıştır.

Hassek Höyük ve Karkamış'ta gömme küplerinin kırılarak kullanılmış olması, gömme kaplarının gömme amaçlı özel üretim olmadıklarını göstermektedir. H. Z. Koşay'ın, gömme

kabı olarak eski ve kırılmış küplerin de kullanılmış olabileceğine dair fikrine T. Özgüç karşı çıkmaktadır. T. Özgüç (1948: 24-25, dipnot 83), Anadolu'daki küp mezarlardan kırık olarak açığa çıkan küplerin önceden kırık ve eksik olamayacağını, onların gömme öncesinde bilerek ve istenerek kırıldığını ve gömme esnasında parçaların kaybolabileceğini savunmaktadır. Bu şekilde kırılarak kullanılmış küp örnekleri, İç Anadolu Bölgesi'nde Alişar'dan (Von der Osten 1937: 136; Özgüç T. 1948: dipnot 83) ve Batı Anadolu Bölgesi'nde Kusura'dan (Lamb 1937: 54) bilinmektedir. Kusura'daki gömme küplerinin boyutları 1.40 ilâ 1.00 m'dir. Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki Pağnik Öreni'nde bir iskelet, kaba kırk seramik parçalarının altından açığa çıkmıştır (Harper 1971: 91).

Karkamış Mezar no. 6 ve 13'teki iskelet kalıntıları, üst kısımları kırık olduğu belirtilen gömme kaplarından, kafatasları yukarda ve gövde kemikleri aşağıda olarak açığa çıkmıştır (Woolley ve Barnett 1952: 216). Bu iki mezarda ölüler gömme küplerine, çömlek mezarlarda çoğunlukla izlendiği gibi çömeltilerek yerleştirilmiş olmalıdır.

Hassek Höyük'te mezarlıktan gelen küp mezarların korunma durumu yetersiz olduğundan iskelet kalıntılarından ölülerin yaş ve cinsiyetleri saptanamamış ve buluntuların hangi mezara ait olduğu anlaşılamamıştır. Ölüler, sağ veya sol tarafları üzerine ve başları gömme kabının ağız tarafına gelecek şekilde büzülerek yatırılmıştır (Behm-Blancke 1984: 57; 1981: 108).

Henüz ayrıntılı olarak yayınlanmamış olan Titriş Höyük'te erişkinler küplere gömülmüştür (Algaze ve diğerleri 1992: 38, 39).

Karkamış Höyük'te mezar eşyaları, küpün içinden ve dışından ele geçmiştir. Titriş Höyük ile Hassek Höyük'teki mezar eşyalarına ilişkin durum bilinmemektedir. Küplerin dışından ele geçen mezar eşyası çoğunlukla seramik kaplardır. Takılarla silâhlar küplerin içinden ele geçmiştir.

Karkamış'ta ve Hassek Höyük'teki küp mezarlardan gelen mezar eşyalarının nitelik ve niceliğine ilişkin verilen bilgilere göre bu mezarların, sosyo-ekonomik durumu yüksek olmayan bir kesime ait olabileceği görülmektedir. Karkamış Mezar no. 13'te iki ve 14'te dört seramik kap ele geçmiştir (Woolley ve Barnett 1952: 216). Hassek Höyük Mezarlığındaki 94 küp mezarda sadece 50 adet metal eşya ortaya çıkarılmıştır. Giysi iğnelerinin yanında, değişik boncuklar, delinmiş kavkılar ve kemer veya giysiye dikilmiş olduğu sanılan delikli kemik levhalar, Hassek Höyük'te ölülerin giysili gömüldüğüne işaret etmektedir

Sandık mezarlar ise Anadolu'da, Kalkolitik Çağ kadar erken görülmeye başlamıştır. Mezopotamya'da bu mezarların, açığa çıktığı yerlerde bu geleneğin, kuzeyin etkisiyle ortaya çıktığı düşünülmekteydi (Strommenger 1957-71: 586). Erken Tunç Çağı'nda gelenekselleşen sandık mezarlar, T. S. Wheeler (1974: 422)'ın ve T. Özgüç (1948: 39)'ün de belirttiği gibi, dışardan bir etki olmaksızın kendiliğinden doğmuş olabilir. Fakat Çayönü Esas Evresine verilen Seramiksiz Neolitik Çağ'a tarihlendirilen "BM (Kafatası) Binası"nın 2B evresindeki dört hücre veya mahzen olarak isimlendirilen odacıkların yapım tekniği ve kullanım şekli sandık mezarlara benzemektedir.

Sandık mezarların yerleşim içinde veya dışında olması, yapım tekniklerinde ve ölü gömme uygulamalarında bir farklılık yaratmamıştır. Kullanılan malzemenin cinsine göre, değişik geometrik plânlarda olabilmektedirler. Örneğin, birbirine yakın boyutlardaki büyük taş dilimleriyle veya genellikle aynı kalıpla dökülmüş kerpiçle yapılan sandık mezarlarda plân genellikle dikdörtgendir. Fakat duvarlarda farklı boyutlarda taş veya taş dilimlerinin kullanılmış olması plânda farklı kenar ve açılar yaratmıştır. Sandık mezarlar, duvarlarının yapımında kullanılan malzemeye göre, taş dilimleriyle, gelişigüzel rastgele taşlarla, kerpiçle, kerpiç ve taşla çevrelenmiş sandık mezarlar gibi bir çeşitlilik sunmaktadır.

Sandık mezarlar; Eski Ören, Titriş Höyük, Lidar Höyük, Girnavaz Höyük, Tell Amarna, Kara Kuzak, Tell Hammam, Davud Oğlu, Chenakje, Srisat, Tunip, Serrin, Şemseddin, Tawi ve Tell al-Abd'da höyük üzerindeki veya yerleşim dışındaki mezarlıklardan ve Yazır, Kara Hassan, Karkamış, Tell Ahmar-Til Barsip, Tilmen Höyük, Gritille Höyük, Hayaz Höyük, Lidar Höyük ve Çayönü'de ise yerleşim içinden açığa çıkmıştır.

Yerleşim içi sandık mezarlarda düzenli yönlendirilme görülmemektedir: Yerleşim dışı sandık mezarlar da ise yaklaşık bir yön birliği söz konusudur.

Taş dilimleriyle çevrelenmiş sandık mezarlar, en az iki kısa ve iki uzun toplam dört taş diliminden yapılmıştır. Bir kapak taşı ile örtülmüş olan mezarlar genellikle dikdörtgen plânlıdır. Tabanları ya aynı tür malzemeyle döşenmiş ya da toprak olarak bırakılmıştır. Mezarların büyük olması halinde taş dilim sayısı artmaktadır. Genellikle mezarların yapımında kireç taşı kullanılmışsa da Tilmen höyük'teki iki sandık mezar bazalttan yapılmıştır (Alkım U. 1962b: 455-6). Tilmen Höyük sandık mezarlarının bazalttan yapılmış olması, bu çeşit taşın kolayca temin edilebileceği Yesemek taş ocağının yöreye yakınlığı ile ilgilidir.

Tell Amarna, Kara Kuzak, Chenakje, Srisat, Tunip ve Serrin Mezarlıkları ile Kara Hasan, Yazır ve Tell Hammam höyüklerinde, Titriş Höyük'te, Çayönü'nde, Tell al-Abd'da, Karkamış'ta ve Tawi'de açığa çıkmış olan taş dilimleriyle çevrelenmiş sandık mezarlara ilişkin yayınlarda, kaç taş dilimi ile çevrelenmiş olduklarına dair ayrıntı verilmemiştir. Mezarların tabanları kireç taşı dilimleriyle, kırık seramik parçalarıyla veya çakılla döşenmiş veyahut toprak olarak bırakılmıştır. En büyük sandık mezar Karkamış'ta açığa çıkan Mezar no. 9'dur. Bu sandık mezarın boyutları 2.40 x 1.32 x 0,75 m'dir. Bu mezarın ne tür malzemeden duvarla çevrilmiş olduğuna dair ayrıntı verilmemiştir. Hafirinin yaptığı genellemeye uyarak bu mezar da, dört veya daha fazla taş dilimiyle çevrilmişler arasında ele alınmıştır. Bu mezarın boyutları, oda mezar boyutlarına yakındır ve ölü, mezar eşyası açısından oda mezarlar kadar zengin bir donatıma sahiptir. Mezar içinde 60 seramik, 2 balta 1 keski, 4 mızrak ucu, 1 kama ve bir miktar iğne ele geçmiştir. Mezara tek ölünün gömülmüş olduğu gözönüne alındığında, mezarın sosyo-ekonomik durumu yüksek olan bir kişiye ait olduğu anlaşılmaktadır.

Tawi (Mezar no. 31), Lidar Höyük, Tilmen Höyük ve Tell Ahmar-Til Barsip'teki sandık mezarlar dörder taş dilimiyle çevrelenmiş ve birer kireç taşı kapakla örtülmüştür. Lidar Höyük'teki sandık mezarların kısa yanlarını oluşturan kireç taşı dilimlerinin köşelere gelen kenarlarında 3 cm derinlikte yuvalar vardır (Hauptmann 1984: 227). Mezarın uzun yanlarını oluşturan taş dilimlerinin bu yuvalara yerleştirilmesiyle mezarın dört yanının birbiri ile kenetlenmesi amaçlanmıştır.

Şemseddin Mezarlığında, bugüne kadar benzeri başka bir yerde görülmemiş iki sandık mezar (no. 41 ve 49) açığa çıkmıştır. Mezarların dar kenarlarından birinde küçük bir kısım sekili bırakılmıştır. Mezar sanki biri büyük ve diğeri oldukça küçük iki ayrı mekândan oluşmaktadır. Yağmalanmış olan bu mezarların içinden iskelet kalıntısı veya mezar eşyası ele geçmemiş olduğundan bu sekili kısımların ne işe yaradıkları anlaşılamamıştır. Bununla beraber bunların, mezar eşyasını yerleştirmek için kullanılmış yerler olabilecekleri düşünülmüştür (Meyer 1991: 58-59, 61).

Bölge içinde, rastgele taşlarla örülerek çevrelenmiş sandık mezar türü fazla yaygın olmamakla beraber, Hassek Höyük'te bir ve Tawi'de dokuz adet bu türden sandık mezar açığa çıkmıştır.Tawi'de açığa çıkanlar, Hassek Höyük'tekinden farklı olarak taş kapaklarla örtülmüştür.

Kerpiçle yapılmış sandık mezarlar Tell Ahmar, Gritille Höyük ve Girnavaz Höyük'te açığa çıkmıştır. Gritille Höyük'teki kerpiçle kapatılmış olanın dışında kalan mezarların ne tür malzemeyle kapatılmış oldukları anlaşılamamıştır.

Sandık mezarların taş ve kerpiç kullanılarak yapılmış olması, el altında olan malzemenin çeşidine bağlı olmalıdır. Açılan mezar çukurunun mimarî bir kalıntıya rastlaması durumunda mezar, var olan duvar kalıntısına taş veya kerpiçten duvar eklenmesi ile oluşturulmuştur. Bu türden mezarlar, Karkamış'ta ve Tell Ahmar'da açığa çıkmıştır.

Sandık mezarlara genelde tek ölü gömülmekteyse de üç ölüye kadar gömme yapılmış olanları da bulunmuştur. Sandık mezarların boyutlarının büyük olması, birden çok ölü gömme amacından değil gömülen kişinin sosyo-ekonomik durumundan kaynaklanmalıdır. Bu mezarlara, çocuklar ve erişkinler gömülmüştür. Ölüler, mezarın uzun ekseni boyunca genellikle sağ veya sol tarafları üzerine büzülmüş durumda yatırılmıştır. Tell Hammam, Tell Amarna, Kara Kuzak, Chenakje, Srisat, Tunip ve Serrin mezarlıklarından gelen yağmalanmış olan mezarlardaki iskeletlerin sırt üstü uzatılmış durumda bulundukları, köylüler tarafından bildirmiştir (Woolley 1914: 90). Bugüne kadar açığa çıkan sandık mezarlar arasında ölülerin sırt üstü uzatılmış durumda gömülmüş olduğu örnek bilinmemektedir. Bununla beraber, büyük boyutlu sandık mezarlarda ölülerin, sırt üstü yatırılmış olabilecekleri düşünülebilir.

Sandık mezarlar, zengin mezar eşyası ile donatılmışlardır. Bu mezarlardan seramik eşya, takılar ve silâhlar ele geçmiştir. Takılar arasında boncuk dizileri, iğneler, yüzükler ve boyunlukların bulunması, ölülerin giysili gömülmüş olabilecekleri şeklinde yorumlanabilir.

Oda mezarlar, yer altına oyularak veya kazılarak açılmış büyük çukurlar şeklindedir. Sert toprak tabakası veya kaya içine oyulan oda mezarların, örtüsü ve duvarları çukurun doğal yapısındandır. Yerleşim içine veya ana toprak içine yapıldıklarında genellikle taş duvarlıdır ve üstleri büyük taş kapaklarla örtülmüştür. Kerpiç duvarlı ve örtülü oda mezarlar ele alınan bölgede nadiren ortaya çıkmaktadır. Oda mezarlar, uzun süreli ve birden çok ölü gömmek için yapılmış olduklarından önceden plânlanıp hazırlanmış olmalıdırlar.

Oda mezarlar yerleşim içinde veya dışında konumlanmıştır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde açığa çıkan mezarların hepsi taştan inşa edilmiştir. Bu mezarlar, Oylum Höyük'te, Leylit Höyük'te, Gedikli-Karahöyük'te, Tilmen Höyük'te, Titriş Höyük'te, Lidar Höyük'te açığa çıkmıştır. Kuzey Suriye Bölgesinde kerpiçten, taştan ve oyularak yapılmış oda mezarlar ile üstleri taş kapaklı basit oda mezarlar yaygındır. Taştan inşa edilmiş oda mezarlar

Kuzey Suriye BölgesindeTell Ahmar-Til Barsip'te, Tell Amarna'da ve Tell Hadidi'de açığa çıkmıştır.

W. Orthmann (1979: 101-2), taştan inşa edilmiş olan oda mezarları "dolmen" türü mezar olarak adlandırmışsa da, bu mezarların dolmen deyiminde anlamını bulamayacağı açıktır. Kaynaklardan sağlanabilen verilere göre, oda mezar için önce oldukça büyük bir çukur açılmış ve bu çukurun etrafı taş duvarla örülmüştür. Genellikle dikdörtgen, köşeleri yuvarlatılmış dikdörtgen veya yamuk plânlı olan oda mezarların tavanları büyük taş kapaklarla örtülmüştür. En büyük taştan oda mezar Tell Hadidi'deki Alan D mezarıdır. İki odalı mezar yapısının kuzey-güney yönündeki uzunluğu yaklaşık 15 m'dir. Bu mezar henüz ayrıntılı olarak yayınlanmamış olduğundan diğer boyutları bilinmemektedir. Taştan inşa edilmiş mezar yapılarının odalarının tabanları yaklaşık olarak 2.10 x 1.60 ilâ 5.40 x 300 m boyutlarındadır. Duvarlar, güzel bir örneği Tell Hadidi'deki D Alanı mezarında görüldüğü gibi kuru taş duvarcılığıyla veya Gedikli-Karahöyük'te olduğu gibi çamur harçlı moloz taş duvarcılığıyla inşa edilmiştir. Tabanlar çakıl döşeli veya sıkıştırılmış topraktır. Kapı girişli olanlarda mezar odasının dar cephesinde kapı açıklığı bırakılmıştır. Bu açıklık çoğunlukla taş dilimleriyle veya nadiren kerpiçle örülerek kapatılmıştır. Tawi'deki Mezar no. 5 (Kampschulte ve Orthmann 1984: 9-10) ve Titriş Höyük'te 81-81 Açmasındaki oda mezar (Algaze ve diğerleri 1992: 38-39) gibi kapı girişine rastlanmamış olanlarda, şayet birden çok kullanım söz konusu ise, kapak taşlarından faydalanılmış olunmalıdır.

Kapı girişinin bulunduğu duvar, doğal veya yapay bir yamaçta değil ve dolayısıyla hemzemin yaklaşıma olanak sağlamıyorsa, oda girişine ulaşabilmek için kuyulu bir ön girişin bulunması kaçınılmazdır. Bu özelliklerinden dolayı bu tür girişli mezarlar için W. Orthmann (1979: 101) gibi "kuyulu oda mezar" deyimi kullanılabilirse de, kuyulu olabileceği yapısından anlaşılacağı için "taştan inşa edilmiş oda mezar" deyimiyle de yetinilmiştir.

Tell Ahmar-Til Barsip, Tell Hadidi E I, Hayaz Höyük oda mezarları ile Leylit Höyük'te bulunan taştan oda mezarların kuyulu ön girişleri vardır. Tilmen Höyük'teki taştan oda mezarın Til Barsip'teki oda mezara benzediği bildirilmiş fakat kuyulu bir ön girişinin olup olmadığına değinilmemiştir (Alkım U. 1961: 6).

Gedikli-Karahöyük'teki 1-3 no.lu taştan oda mezarların, Tel Hadidi'deki D Alanı mezar yapısının ve Hayaz Höyük'teki oda mezarın (Rodenberg 1979-80: 7) mezar odalarına girişte birkaç basamaklı merdivenleri bulunmaktadır. Taştan oda mezarlar, Tell Hadidi'de Alan D'de mezarında olduğu gibi en fazla iki odalı yapılardır.

Tell Arbit'te kerpiçten inşa edilmiş, dikdörtgen plânlı ve tonozlu dam örtüsü olan bir oda mezar açığa çıkmıştır (Mallowan 1937: 127). Tell Ahmar-Til Barsip'te de kerpiçten inşa edilmiş, kare plânlı, bir veya iki odalı, iki veya üç yapı bulunmuştur. Bu yapılar henüz tamamiyle aydınlatılmamış iseler de, G. Bunnens (1989: 3), küçük boyutlu olmaları ve bir iskelet kalıntısı ele geçmiş olması nedeniyle bunların mezar yapıları olabileceğini belirtmektedir. Bu mezarlara benzer tonozlu beş örnek, 1930-1931 Ninive kazılarında, İştar Tapınağının yakınından ele geçmiştir (Campbell Thompson ve Hamilton 1932: 78-80). G. Schwartz (1986: 48), Ninive'deki bu mezar yapılarını Hamrin bölgesindeki Tel Razuk ve Tell Gubba'da bulunan Er Hanedan I Dönemine ait savunması kuvvetlendirilmiş yapılara benzeterek, bunların muhakkak mezarlar olması gerekmediğini bildirmektedir. Oysa, yine Hamrin Bölgesindeki Kheit Qasım I ve Tall Ahmad al-Hattu Mezarlıklarında, Er Hanedan I Dönemine tarihlenen kerpiçten oda mezar yapıları açığa çıkmıştır (Sürenhagen 1980; Forest 1980).

Sert toprak tabakasına veya kaya içine oyularak yapılmış oda mezarlar, W. Orthmann (1979: 101) tarafından "kuyu-ve-oda" mezar olarak adlandırılmıştır. Yukarda da sözü edildiği gibi bazı taştan inşa edilmiş oda mezarların da kuyulu ön girişleri vardır. Bu mezarlar Kuzey Suriye'de yaygındır. Tell Selenkahiye'de ve Tell Chuera'da olduğu gibi yerleşim içinden fakat çoğunlukla yerleşim dışındaki mezarlıklarda açığa çıkmaktadır. Yerleşim dışı mezarlar, Wreyde'de, Ansari'de, Tell Hadidi'de, Halawa'da, Tawi'de, Şemseddin'de ve Djerniye'de bulunmaktadır. Mezarlar Ansari'de, Tell el-Qitar'da, Wreyde'de ve Şemseddin'de kireç taşı; Tell Hadidi'de ve Selenkahiye'de konglomera; Tawi'de sert toprak tabakası ve Tell Chuera'da ana toprak içine açılmışlardır.

Oda mezarların yapı bütünlüğü içindeki kuyulu ön girişleri, 1.00 ilâ 1.50 m çap veya boyutlarında ve 1.50 ilâ 3.50 m derinliktedir. Kuyuların plânları, kare, dikdörtgen veya oval olabilmektedir. Mezar odalarının tabanları, genellikle kuyu tabanından daha derinde açığa çıkmaktadır. En büyük oda mezarlar, 7.00 m uzunlukta, 3.30 m genişlikte ve 2.00 m yüksekliktedir. Bu mezar yapılarında oda sayıları 1 ile 3 arasında değişmektedir. Mezarların çoğu tahrip edilmiş ve yağmalanmış olduğundan mimarî plânlarında sonradan değişikliklerin olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Tell Selenkahiye'deki bir oda mezarın yukarısından ve kuyusunun içinden oyularak birbirini izleyen birden çok mezar odasının açılmış olduğu hafifince bildirilmiştir (Van Loon 1968: 26). Çoğunlukla taş dilimleriyle kapatılmış olan kapı girişleri, Wreyde'de ve Tawi'de (Mezar no. 5) olduğu gibi bazılarında kerpiçle örülerek kapatılmıştır. Mezar odaları dikdörtgen, kare, yamuk, oval veya daire plânlıdır. Tavanları düz veya kubbelidir.

Oyularak yapılmış en özenli oda mezarlar, Halawa'da B höyüğünün şehir duvarlarının doğusunda ve güneyinde açığa çıkmıştır. Burada toplam yetmişbeş mezar bulunmaktadır. Mezar odaları yaklaşık olarak 3.00 ilâ 7.00 m uzunluğunda 2.00 ilâ 3.30 m genişliğinde ve 1.50 ilâ 2.00 m yüksekliğindedir. Odalar dikdörtgen veya yamuk plânlıdır. Mezar no. 35'te arka duvardaki pencere gibi duvar içi gözler (nişler), dönemin ev mimarîsini yansıtmaktadır. Bir kaçı düz ise de mezar odalarının tavanları genellikle kubbelidir (Orthmann 1981: 50-59). Bazı mezarların kuyularında basamaklar vardır. Odalar, çıkıntı olarak bırakılan duvar ayaklarıyla önce ikiye sonra, arka duvardaki bir duvar ayağıyla da tekrar ikiye bölünmüştür. Mezar odalarının yan duvarlarında, oyularak şekillendirilmiş yerden 0.40 m yükseklikte ve 1. 80 m uzunluğunda yataklar (veya banklar) bulunmaktadır. Bu yatakların girişe bakan taraflarında yastığa benzer yükseklikler vardır. W. Orthmann (1979: 103) bu yatakların, Roma Dönemine ait çok daha geç bir dönemdeki "arcosolia"nın erken bir oluşumu olduğunu bildirmektedir. Yatakların üzerinde ve bazen kuyunun duvarlarına duvar içi gözler açılmıştır.

Oda mezarlar birden çok ölü gömmek için yapılmıştır. Belli bir sınıfın veya ailenin kullanmış olduğu birer mezarlık gibidir. Bu mezar geleneğinde hiç yakılmış ceset gömmesi ele geçmemiştir. Halawa B Höyüğünün çevresinden ele geçen oyularak yapılmış oda mezarlar, yağmalanmış olduğundan mezar eşyası ele geçmemiştir. Bu mezarların özenli yapım tekniği, bu mezarların önemli kişilere ait olduğuna işaret etmektedir.

Halawa'da ve Şemseddin'de, oyularak yapılmış oda mezarlardaki yatak (veya bank) sayılarının, içlerine gömülen iskeletlerin sayısı ile aynı olup olmadığı anlaşılamamıştır. Yatak (veya bank) bulunmayan oda mezarlarda ölüler yerlere yatırılmış olmalıdır. Bazı oda mezarlarda iskeletlerin üzerinde, Halawa'da olduğu gibi toprak ve Ansari'de olduğu gibi kalın bir sıva tabakası bulunmuş olması, birden çok gömme içeren oda mezarlardaki temizlik ortamı sağlamaya yönelik bir uygulama olarak değerlendirilmiştir.

Hacimleri nedeniyle diğer mezar türlerine nazaran daha rahat kullanımlı bir ortam sağlamalarına rağmen oda mezarlara gömülen iskeletler, diğer mezar türlerinde de görüldüğü gibi sağ veya sol tarafları üzerine büzülmüş ya da yarı büzülmüş durumda açığa çıkmıştır. İskeletlerin açığa çıkış durumlarından anlaşıldığına göre, yeni gömme için önceki ölüye ait gömme mezarın arka kısmına taşınmıştır. Bu nedenle bazı mezarlarda iskeletler üst üste yığılmış olarak açığa çıkmıştır. Bir mezar odasındaki gömme sayısı, Tell el-Qitar'daki oda mezarda olduğu gibi 20'ye kadar çıkabilmektedir. Mezarlara bebek, çocuk ve her iki cinsiyetten erişkinler gömülmüştür. İn situ ele geçen takılardan bu ölülerin giysili gömüldükleri anlaşılmaktadır.

Tell Selenkahiye'deki oyularak yapılmış oda mezarlarda olduğu gibi (Van Loon 1968: 26; 1973: 146), mezar yapıları aynı kuyudan başka odalar açılmak suretiyle genişletilmiştir Selenkahiye'de ölülerin gömülmesinde gösterilen özen, bu mezarların birer aile mezarlığı olabileceğini düşünmemize neden olmaktadır (Van Loon 1977-78: 166-7).

Mezar eşyaları açısından diğer mezar türleriyle karşılaştırıldıklarında oda mezarların daha zengin olduğu görülmektedir. Üzücüdür ki, giriş ve çıkış kolaylığı olan bu mezar yapıları, mezar soyguncuları tarafından keşfedildiklerinde rahatlıkla soyulabilmektedir. Tell Hadidi'de, Halawa'da, Tawi'de, Şemseddin'de ve Tell al-Abd'da açığa çıkan oda mezarlar yağmalanmıştır ve ancak içeriklerinden yapım tekniklerini saptayabilecek kadarı korunabilmiştir.

En zengin oda mezar, 18 değişik biçimde kap içeren 1054 adet mezar eşyası ile Tell Ahmar Til- Barsip'teki taştan oda mezardır. Bu mezara sadece iki erişkin gömülmüştür.

E. Strommenger (1957-71: 596) Suriye'deki oyularak yapılmış oda mezarların, Filistin'deki eski kaya (-kuyu) mezarlarından kaynaklanmış olabileceğini ifade etmektedir. Kuzey Suriye'deki oyularak yapılmış oda mezarların benzerlerinin Erken ve Orta Tunç Çağları boyunca Suriye'nin diğer yörelerinde (Tell as: Du Mesnil Du Buisson 1932: 185-6; Mişrife-Qatna: Du Mesnil Du Buisson 1928: 81-2; 1935; Tell Mardikh-Ebla: Matthia 1981), Filistin'de (Jericho: Kenyon 1965: 101-134) ve Kıbrıs'ta (Vounos, Lapatsa ve Lapitkos: Dikaios ve Stewart 1962: 217-22) bulunması, oda mezar içinde ölü gömme geleneğinin yaygın olduğunu göstermektedir. Anadolu'da Erken Tunç Çağı boyunca, oyularak yapılmış oda mezarların varlığı henüz bilinmemektedir. Taşla inşa edilmiş oda mezarlar ise bu çağda, Anadolu'da ele alınan bölge dışından henüz sadece, Alaca Höyük'teki kral mezarlarından bilinmektedir (Özgüç T. 1948: 40-47). Bir kayalığın içindeki doğal bir çukurun kullanılmış olduğu anlaşılan Orta ve Geç Tunç Çağı'na tarihlenen Osmankayası Mezarlığının (Bittel ve diğerleri 1958; Mellink 1959: 291-292), ele alınan her iki türden oda mezarlarla herhangi bir benzerlik taşımadığı görülmektedir.

Ur'daki tek gömmeli anıt mezarlar, Kuzey Suriye Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden bilinenlerden daha büyüktür. C. L. Woolley, anıt mezara ölen hükümdarla birlikte arabaların, koşum hayvanlarının, silâhların ve değerli eşyaların yanı sıra canlı olarak ev personelinin de gömülmüş olduğunu saptamıştır (Pallis 1956: 685). Kraliyet mezarları, Güney Mezopotamya'da geç Er Hanedan Dönemi'nde toplumdaki tabakalaşmanın yaşam sonrasına da bir yansımasıdır. Kişinin ölümünde, beraberinde gömülmesini istediği mezar eşyasına ilişkin yazılı kayıtlara da rastlanmaktadır. Adab'tan ele geçen yazılı bir belgede bir

kişi, bir tapınak yöneticisine ve karısına, kendisi için mezar eşyası olarak kullanılacak hediyeleri tarif etmiştir (Foxvog 1980). Oda mezarların özellikle özenli yapım teknikleri ve yaşamsal gereksinimleri yansıtan derecedeki içerikleri, eski çağlarda insanların ölümü, uyanış zamanı belirsiz bir uykuymuş gibi algıladıkları ve sanki uyanıldığında, ölüm öncesi yaşam biçimi sürdürülecekmiş izlenimini uyandırmaktadır. Dinsel cenaze törenleriyle ilgili "kispu" yazıtlar, Babil ve Assur Döneminden bilinmektedir. Ölen kişi "etummu" (GIDÌM) olarak isimlendirilmiştir ve Etummu'lar kendi ihtiyaçlarının sağlanmasını istemekteydiler (Bayliss 1973: 116). Bir ruhun bakıcısının karşılığı "bakan kişi" olan "pãgidu" (LÚ.SAG.È.TAR) idi. Pãgidular, çoğunlukla ölen kişinin akrabasıydı ve şayet ruhların ihtiyaçları karşılanmazsa bu ruh yaşayanları rahatsız ederdi (Bayliss 1973: 116).

Mezarlara bırakılan seramik veya metal kapların işlevleri "kispu" metinlerden bir dereceye kadar anlaşılabilmektedir. Bunlar ölüye içecek ve yiyecek sunuları içermekteydi. Pãgidu'nun görevleri "cenaze sunuları yapmak", "su dökmek" ve "ismi anmayı" içermekteydi (Bayliss 1973: 116). Ugarit'ten ele geçen bir kispu metninde, 2. ilâ 12. satırlarda kral Armurabi'nin ölmüş atalarının adları zikredilmekteydi. 13. ilâ 17. satırlar yemek sunularını, 18. 19. ve 20. ilâ 26. satırlar su sunusunun dökülmesini ele almaktadır. 27. ilâ 30. satırlarda, atalarının kral ailesini ve şehri kutsayıp kutsamadığını saptamak için yedi sunu yapıldığı kaydedilmiştir. 31. ilâ 34. satırlarda, atalarının onların hepsini kutsadıklarına dair işaretler bulunduğu belirtilmiştir (Pitard 1978).

Ölü Yakma Geleneğinin, Anadolu'da Orta Tunç Çağı'ndan Demir Çağı'nın sonuna kadar, Suriye'de ise Geç Tunç ve Demir Çağı'nda yaygın olduğu bilinmektedir.

Gedikli-Karahöyük'ün güneydoğu eteğindeki mezarlıktan, yakılmış ceset gömmeleri içeren yaklaşık 270 kap mezar açığa çıkarılmıştır. Ölü yakma geleneği bu yörede, Erken Tunç Çağı II'nin sonlarından Orta Tunç Çağı I içlerine kadar uygulanmıştır (Alkım U. 1968a: 411). Mezarlıkta yakma işlemlerinin yapıldığı beş ayrı özel yakma yeri tespit edilmiştir (Alkım U. 1967b: 467; 1968a: 411; 1966: 43; 1967a: 8). Mezarlıktaki "kutsal hayvan mezarı", "adak çukuru" (Alkım U. ve H. Alkım 1966: 21; Alkım U. 1967a: 7; Alkım U. 1968a: 410) veya "dini tören çukuru" (Duru 1986: 170) gibi deyimlerle adlandırılan özgün kısımlar, gömme öncesi veya sonrasındaki dinsel törenlerle ilişkili olmalıdır.

U. B. Alkım (1967a: 8;1968a: 411; 1969b: 39)'ın da belirttiği gibi, Gedikli-Karahöyük'te açığa çıkarılan yakılmış ceset kap gömmelerindeki uygulama, bir kral ve/veya kraliçeye ait dini cenaze tören düzenlemelerini anlatan tablettekilere (M. Ö. XIV-XIII.

yüzyıllar) ve Iliada'da adı geçen Patroklos ve Hektor'un cesetlerinin yakılış törenine ait kayıtlara uymaktadır (Goetze 1960: 377-378, Gurney 1990: 137-8). Gedikli-Karahöyük yakılmış ceset kap gömmeleri, ölü gömme geleneği açısından da, M. Ö. 18. ve 17. yüzyıllara tarihlenen Boğazköy'deki Osmankayası Mezarlığındaki (Bittel ve diğerleri 1958; Mellink 1959: 291-292) ile yaklaşık olarak M. Ö. 17. ve 16. yüzyıllara tarihlenen Ilıca Mezarlığındaki (Orthmann 1967; Mellink 1969: 80-81) geleneklere benzemektedir.

B. Hrouda (1971: 181), "Gedikli-Karahöyük yakılmış ceset içeren mezarların ortaya çıkışının Hint-Ari göçlerinin başlangıçı ile aynı döneme rastlamasının göz ardı edilmemesi gerektiğini" söylemiştir. Gedikli-Karahöyük yakılmış ceset içeren kap mezarlarının, eldeki çok kısıtlı bilgiler ışığında dahi özgünlüğü, K. Emre (1978: 64; 1991:7)'nin, J. G. Macqueen (1986:183)'nin işaret ettiği ve W. Orthmann (1967: 64)'ın da dediği gibi, Hitit kültür bölgesinin dışında olmalarına rağmen, o kanıtlardan daha eski olmalarındadır.

Truva VI'nın son safhasına tarihlenen bir mezarlığın tamamı yakılmış ceset içeren kap mezarlarından oluşmaktaydı (Blegen ve diğerleri 1953: 370-79). Bu mezarlar açığa çıktığında, ne Miken ne de Hitit dünyasında ölü yakma geleneğinin olup olmadığı bilinmemekteydi. M. Ö. 2. binin sonunda ve M. Ö. 1. binde, Hitit geleneklerinde ve nesnel donatılarında, bazı Hint-Avrupa halklarına özgü izlerin olduğu ileri sürülmüştü. Cesedi yakma ve kemikleri ayrı ayrı kaplar içinde gömme uygulaması da bu izlerden biri idi (Crossland 1971: 843). Tartışmanın esası, Hitit dinsel cenaze törenlerinin, Kuzeybatı Anadolu'yla olan temas yoluyla benimsenmiş olduğuydu (Macqueen 1986: 133). Oysa, bu gelenek, R. A Crossland'ın da gösterdiği gibi, Avrupa'da M. Ö. 13. yüzyıldan daha erken değildi (Crossland 1971: 843). Halbuki, Erken Hitit Dönemine (M. Ö. 17. ve 16. yüzyıllara) tarihlenen, Osmankayası ve Ilıca Mezarlıklarına ait yakılmış ceset içeren kap mezarlar, Avrupa'dakilerden, en az üçyüz-dörtyüz sene daha erkendi (Crossland 1971: 843). Üstelik bu iki mezarlık, Hititler'deki ölü yakma geleneğinin, kraliyet mensubu kişilerin yanında halktan kişiler için de uygulandığını ortaya koymuştur.

Yakılmış ceset içeren mezarlar Anadolu, Suriye ve Mezopotamya'da ortaya çıktığında, yabancı bir unsur olarak ele alınmıştı. Bu, ölü yakma geleneğinin bir yerlerde var olduğunu ima etmekteydi. Kuzey Suriye'de, Demir Çağı'nda nispeten yaygın olan kremasyon/ölü yakma uygulaması da Deniz Kavimleri'ne verilmişti (Bienkowski 1982: 80, dipnot 3, 4). Fakat P. A., Bienkowski'nin çalışması, ölü yakma geleneğinin Kuzey Suriye'ye Deniz Kavimleri ile

gelmediğini göstermiştir. Ona göre irdelenen nokta, bu uygulamanın her zaman temel bir değişim olmayacağıdır (Bienkowski 1982: 87).

Tell Chuera'da, Taş Bina I/Steinbau I'in kuzeyinde, bir geçitle ayrılan IV no.lu odanın doğusundaki V no.lu odanın içinden yarı veya az yanmış toplam yedi ilâ dokuz iskelet açığa çıkmıştır. Bu iskeletlerden üçü tam ve dört ilâ altısı eklemlerinden ayrılmış ve eksiktir. Bu mezar odası, gelenekselleşmiş Kuzey Suriye yer altı oda mezarlarına oda mezar olması ve birden çok gömme içermesiyle benzerlik göstermektedir. Fakat yapım tekniği ve malzemesine ilâveten yerleşim seviyesindeki konumuyla, bilinen oda mezarlardan tamamen farklılık göstermektedir. Bina, Er Hanedan-Akkad Dönemine tarihlendirilmiştir. Odanın içinde ve iskeletlerin etrafındaki yüzeyde de yakma izleri vardır (Moortgat 1962: 35, 38, Plân V). Odanın içindeki üç yatak (veya bank), başlangıçta bu mezar odasının özel kişiler için hazırlanmış olduğunu göstermektedir. Fakat sonradan daha fazla ölünün gömülmüş olduğu anlaşılmaktadır (Moortgat 1962: 38-39). Eldeki kısıtlı verilerle, iskeletler üzerindeki ve yerdeki yakma izleri bir şekilde yer tasarrufu ve mezar ortamının temizlenmesi nedenlerine bağlanabilir. Hafiri Taşbina I'i, Hitit dinsel cenaze törenleri düzenlemesini içeren belgelerdeki ortamla bağdaştırmaya çalışmışsa da, bu yapı topluluğunun bir mabet mi yoksa mezar mı olduğuna karar verememiştir (Moortgat 1962: 38-9).

Girnavaz Höyük'ün kuzeydoğu terasında Er Hanedan II'ye tarihlenen mezarlıktaki altı sandık mezardan iki gömme içeren birindeki iskeletlerin üzerinde yakma izlerinin olduğu bildirilmiştir (Erkanal 1991: 282). Aynı mezarlıktaki bazı basit mezarların içlerinde ve iskeletler üzerinde de yakma izleri vardır (Erkanal 1990: 265, res. 5-7).

A. Moortgat (1962: 39-40) ve M. E. L. Mallowan (1971: 311), Tell Chuera'daki yakılmış ceset gömmelerinin, Hititler'deki gibi dinsel bir uygulama olduğu düşüncesindedir. Tell Chuera gömmeleri, Hitit dinsel cenaze törenleri düzenlemesini içeren belgelerde tasvir edilenlerle bir uyum sergilemektedir. Eğer onlar bu düşüncelerinde haklı iseler, Tell Chuera, Gedikli-Karahöyük ile birlikte söz konusu yakma geleneğinin Anadolu'ya geldiği yöne işaret eden, önemli kanıtlardan bir diğeridir. Fakat, kültsel/dinsel tören düzenlemesine ilişkin özgünlüğü olan bir alanda gömülmüş olduklarından Tell Chuera'daki ölüler, daha önemli kişilere veya bir azınlığa ait olmalıdır. A. Moortgat (1962: 40), Tell Chuera ile Hititler arasındaki ölü yakma geleneğindeki benzerliğin, Hurri dünyasının Hitit dünyası ile olan ilişkisinden ileri gelmiş olabileceğini belirtmektedir.

British Museum'un 1931-1932 Ninive Kazılarında, Ubeyd Dönemine tarihlenen 3. tabakasında koyu gri açkılı seramik türünden iki kap içinden kömürleşmiş ağaç kalıntıları açığa çıkmıştır. O zaman itibariyle burada ölü yakmadan söz edilmemiştir (Thompson ve Mallowan 1933: 163, dipnot 2). Fakat Arpachiyah TT1-4'te, Ninive 3 gri seramik türünden kaplarla kısmî gömmelerin birarada açığa çıkmış olması M. E. L. Mallowan'ı, Ninive'deki gömmelerin yakılmış olduğu konusunda ikna etmiştir (Mallowan ve Cruikshank Rose 1935: 36). Bunlarda olduğu gibi, Mersin Yümüktepe'de Halaf Dönemi'ne verilen yakılmış ceset içeren mezarların (Garstang 1953: 110-1) tanımlanmasındaki zorluk ise, benzer yakılmış ceset içeren mezarlara ilişkin örneklerinin olmamasından kaynaklanmış olmalıdır.

Sonuç olarak, Erken Tunç Çağı Oylum Höyük mezarları, Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesi'nin ölü gömme gelenekleri ile benzerlikler göstermektedir. Gömme küpleri; Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki Erken Tunç Çağı'na tarihlenen Karkamış'ta ve Hassek Höyük'tekiler gibi gömme amaçlı özel üretim olmayıp gündelik kaplardır ve kırılarak kullanılmışlardır. Oylum Höyük'te olduğu gibi, çoğunlukla pişirme kaplarının kullanılmış olduğu çömlek mezar geleneği, Doğu Anadolu Bölgesi'nde Kalkolitik Çağdan beri yaygındır. Oylum Höyük kap içinde ölü gömme geleneği, bu açılardan değerlendirildiğinde Anadolulu özellikler taşımakta olduğu görülmektedir. Açığa çıkan bir çocuk iskeleti, Oylum Höyük taştan oda mezarının (OYMez. 1) bir tür aile mezarlığı olduğunu göstermekte ve sosyo-ekonomik durumu yüksek olan bir sınıfın varlığına işaret etmektedir. Oylum Höyük'te, taştan inşa edilmiş oda mezardan sonra en zengin donatılmış mezarlar her yaş ve cinsiyetten bireylerin gömülmüş olduğu çömlek ve küp mezarlardır. Tabaka 5'ten açığa çıkan, her yaş ve cinsiyetten bireylerin gömülmüş olduğu mezarların 3/4'ü küp ve çömlek mezarlardır. Bu tabakanın hemen altındaki, daha çok çocuk gömmeleri içeren Seviye IVC'deki mezarların ise 2/3'ü basit mezarlardır. Bu değerler Tabaka 5'teki mezarlardan daha erken olan Seviye IVC'nin basit mezarlarının, kap mezar ölü gömme geleneğinden önce höyük'te daha yaygın olduğunu göstermektedir.

Oylum Höyük, Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesi gibi mezar türleri ve ölü gömme uygulamaları açısından çeşitlilik göstermektedir. Her ne kadar Oylum Höyük'te açığa çıkmasa da ele alınan bölgede ölü yakma geleneğinin de uygulanmış olduğu görülmektedir. Bölgenin coğrafî konumu nedeniyle doğal olarak çevre bölgelerle sosyal ve kültürel açılardan etkileşim içinde olduğu açıktır. Mezar türleri ve ölü gömme gelenekleri bakımından bölgede yöreler arasındaki benzerlikler hemen göze çarpmakla birlikte, bazı yörelerde basit, çömlek ve sandık mezar türlerinin ele alınan bölgede Neolitik Çağ'dan Erken

Tunç Çağı'nın sonuna kadar kullanımda kaldığı anlaşılmaktadır. Eski mezar türlerinin ve ölü gömme geleneklerin kullanılmaya devam ettiği de gözlenebilmektedir. Bölge içinde kuzey-güney yönündeki mezar türleri ve ölü gömme geleneklerindeki benzer özellikler, çağlar boyunca nehir ulaşımında ve göç güzergâhlarının seçiminde etkisi bulunan Fırat boyunca uzanan verimli alanlarda daha belirgin olarak göze çarpmaktadır. Hem Anadolu hem de Suriye kesimlerindeki bu benzerliklere paralel olarak, küçük buluntular da benzer özellikler taşımaktadır. Bu tür benzerlikler bölgede, doğu-batı yönünde de görülebilmektedir.

Konu kapsamında açığa çıkan çömlek mezarlar, gömme kabı olarak pişirme kaplarının kullanılmış olması dolayısıyla Kalkolitik Çağ'dan itibaren Doğu Anadolu'da ve İç Anadolu'da görülenlere benzemektedir. Çömlek mezarlar ile küp mezarlar arasında ölü gömme gelenekleri açısından bir fark yoktur. Küp mezarlara büyük çocuklar ve erişkinler gömülmüştür ve dolayısıyla gömme kapları daha büyüktür. Bu açıdan bakıldığında, çömlek mezar ölü gömme geleneğininin uygulandığı Kuzey Suriye Bölgesi'nde küp mezarların açığa çıkmaması şaşırtıcıdır. Bununla beraber, Kuzey Suriye Bölgesi'nde küp mezarların görülmemesi sandık, basit ve oda mezarların Güneydoğu Anadolu bölgesine nazaran daha yaygın olan kullanımına bağlanabilir.

Çayönü Esas Evresine verilen Seramiksiz Neolitik Çağ'a tarihlendirilen "BM (Kafatası) Binası"nın 2B evresindeki dört hücre veya mahzen olarak isimlendirilen odacıklar, bugünkü veriler ışığında Önasya'da bilinen en eski sandık mezarlardır (Çambel ve diğerleri 1988: 47; Çambel ve diğerleri 1990: 61-2). Tez kapsamında ele alınan bölgede sandık mezar içinde ölü gömme geleneği, Erken Tunç Çağı'nın başından sonuna kadar uygulanmıştır. Güneydoğu Anadolu ve Orta Fırat boyunca yaygın bir gelenek halini almıştır. Şimdiye kadar yayınlanmış araştırma ve kazılar, Kuzey Suriye'de açığa çıkan sandık mezarların, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndekilerden daha geç olduğunu ortaya koymaktadır. Lidar Höyük'te Erken Tunç Çağı Ib-II'ye (Hauptmann 1982: 18) ve Titriş Höyük'te (Algaze ve diğerleri 1992: 35) orta-geç Erken Tunç Çağına tarihlenen sandık mezarlar, aynı yöredeki Erken Tunç Çağı III (IV)'e tarihlenen oda mezarlardan daha erken bir geleneği temsil etmektedir. Bu durum, daha geç ortaya çıkan taştan inşa edilmiş oda mezarların, sandık mezarlardan geliştirilmiş olabileceğini düşündürmektedir. Taştan oda mezarların Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaygınlaşmasında, hemen güneyindeki Suriye'de oyularak yapılmış oda mezarların da etkisi olmalıdır. Bölgedeki sandık mezarların boyutları, kuzeyden güneye, Suriye bölgesine inildikçe büyümektedir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Erken Tunç Çağı III (IV)'te görülmeye başlayan taştan oda mezarların, diğer mezar türlerine göre zengin içerikleri ve az sayıda oluşları, bunların ayrıcalıklı bir kesime ait olduklarına işaret etmektedir. Bu mezarlar, Erken Tunç Çağı'nın sonunda toplumdaki sınıflaşmanın kanıtı olarak alınabilir. Mezar eşyalarının nitelik ve niceliği bunu desteklemektedir. Oysa Kuzey Suriye Bölgesinde Tell Hadidi'de, Tell Selenkahiye'de ve Tell Halawa'daki yüzlerce, hatta binlerce oyularak yapılmış oda mezarların diğer mezar türlerine göre daha yaygın olması, bu bölgede oda mezar gömme geleneğinin Güneydoğu Anadolu Bölgesine nazaran daha yaygın olduğunu göstermektedir.

Ölü yakma geleneği, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Seramiksiz Neolitik Çağ kadar erken bir zamanda başlamıştır. Bir yöredeki az sayıdaki yakılmış ceset içeren mezarlar, somut olarak bir geleneği yansıtmaya yetersiz gibi görülebilir. Ancak, inanç ve duygulara dayalı olan ölü gömme uygulamasında bir geçmişinin olmasını gerektirmektedir.

Anadolu'da, en önemli Seramiksiz Neolitik merkezler olarak bilinen Ergani-Çayönü (Özbek 1990: 162; Çambel ve diğerleri 1990: 70-71) ile Aksaray-Aşıklı Höyük'te (Özbek 1992: 146) ve Neolitik Çağa ait bir merkez olan bilinen Konya-Çatalhöyük'te (Seeher 1993: 11), bazı iskelet kalıntılarının üzerinde yakma izlerine rastlanmıştır. Bu gömmelerde ilginç olan husus, "kısmî gömme" içermeleri ve eksik iskelet kalıntılarının ilk gömüldükleri yerden başka bir yere taşınmış olmasıdır. Bu uygulamanın kısmî gömmelerde görülmesi, yer tasarrufu ve mezar ortamında temizlik sağlanması gibi nedenlere bağlı olmalıdır. Gömmenin bir yerden bir ikinci hatta üçüncü yere taşınması esnasında, yumuşak dokularından arınmamış bazı uzuvların yakılarak, bu yumuşak dokulardan arındırılması yoluna gidilmiş olmalıdır. Bu şekilde başlamış olabilecek bir uygulama zamanla, kabul gördüğü topluluklarda, büyük bir olasılıkla, dinsel ölü yakma geleneğine dönüşmüş olabilir. Bu yaklaşım, M. E. L. Mallowan'ın kısmî gömmelerle yakılmış gömmeler arasında kurmak istediği ilişki ile bir paralellik göstermektedir. M. E. L. Mallowan, Hint ve Baluchi yörelerinde, yakılmış ceset gömmelerinin kısmî gömmelerle sıkça ilişkili olduğunu ve onların kısmî gömmeden sonra ortaya çıktığı görüşündedir (Mallowan ve Cruikshank Rose 1935: 36).

Ergani-Çayönü Tepesi'ndeki yangın geçirmiş DE yapısının içindeki bir kil platformun içinden yanmış bir iskelet açığa çıkmıştır. Henüz ayrıntılı olarak yayınlanmamış olduğundan kesin olarak söylenemese de, şayet bu gömmedeki ölü bilerek ve istenerek yakılmış ise bu gömme, Önasya'nın bilinen en eski yakılmış ceset içeren mezardır (Çambel ve diğerleri 1990: 70-1). Bu mezardaki yakılmış ceset ile BM (Kafatası) Binasındaki kemik çukurlarının ve

(hücre veya mahzen olarak adlandırılan) sandık mezarların içinden ele geçen ve bazılarının üzerinde yakma izleri bulunan iskelet kalıntılarının arasında, M. E. L. Mallowan'ının ifade ettiği şekilde bir ilişki kurulabilir. Kemik çukurları ve hücre veya mahzen olarak adlandırılan sandık mezarların içinden açığa çıkan iskelet kalıntıları, ikinci hatta üçüncü kez gömülmüş kısmî gömmelerdir.

Kuzey Irak'taki Yarım Tepe II Halaf Höyüğündeki 1972-3 ve 1975 kazılarında, kapların içinde ve basit mezarlarda yakılmış ceset kalıntıları açığa çıkmıştır (Munchaev 1973: 203; 1975: 66; 1976: 78; Merpert ve Munchaev 1987: 26-27). Bu mezarlar, Ninive'deki Geç Kalkolitik ve Gedikli-Karahöyük'teki Erken Tunç Çağı'nın geç evresindeki yakılmış ceset içeren kap mezarlarının en erken örnekleridir. Bugünkü verilerle Yarım Tepe II Halaf Höyük'ü, kap içinde yakılmış ölü gömme geleneğinin görüldüğü en eski yöredir. Ayrıca buradaki basit mezarlardan açığa çıkan yakılmış ceset kalıntıları, ölü yakma geleneğinin çok farklı mezar türlerinde uygulanmış olduğunu göstermesi açısından da önemlidir.

Bugüne kadar, Erken Tunç Çağı'nda, Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesi'nde açığa çıkarılan yakılmış ceset mezarlarından izlenebildiği kadarı ile, Gedikli-Karahöyük'tekiler yerleşmiş bir ölü gömme geleneğini göstermektedir. Girnevaz Höyük ile Tell Chuera'da ise, yer tasarrufu ile mezarın temizlenmesine yönelik eğilim asıl ve etkin faktörler olarak görülebilmektedir.

Gedikli-Karahöyük'te açığa çıkan yakılmış ceset içeren çömlek mezarlar, aynı mezarlıktaki ölü yakma geleneğinin görülmediği oda ve diğer çömlek mezarlardan sayıca daha fazladır. Bu sayıca fazlalık, şimdilik, Erken Tunç Çağı'nın geç evresinde Gedikli-Karahöyük toplumunun bir kesimi için ölü yakmanın bir gelenek haline geldiğini göstermeye yeterlidir. Mezar eşyasındaki nicelik ve nitelik farkına ilâveten oda mezarların daha özenli yapılar olması, Erken Tunç Çağı'nın sonunda Gedikli-Karahöyük Topluluğunda oluşan sosyal ve ekonomik bir tabakalaşmaya işaret etmektedir. Bu toplumda ölü yakma geleneği, sosyal ve ekonomik açıdan yüksek olmayan bir kesim tarafından uygulanmıştır. Gedikli-Karahöyük'teki yakılmış ceset içeren kap mezarlar, kökensel olarak Anadolu'da M. Ö. 2. binde yaygın olarak ortaya çıkmış olan ölü yakma geleneği için büyük önem taşımaktadır. Bu mezarlar, Anadolu'dakilerden yaklaşık beşyüz sene kadar daha erkendir. Tartışma kabul etmeyecek kadar yerleşik bir gelenek oluşturması nedeniyle Gedikli-Karahöyük, ölü yakma geleneğinin Anadolu'ya geldiği yöne işaret bakımından, göz ardı edilmeyecek bir önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

AKKERMANS, Peter

1984 "Archäologische Gelandebegehung im Balih-Tal."
Archiv für Orientforschung, 31: 188-190

AKURGAL, Ekrem

1958 "Yortankultur-Siedlung in Ovabayındır bei Balıkesir."
Anadolu, III: 156-164

ALEKSHIN, V. A.

1983 "Burial Customs as an Archaeological Source."
Current Anthropology 24/2: 137-145

ALGAZE, G. , A. MISIR ve T. WILKINSON

1992 "Şanlıurfa Museum/University of California Excavations and Surveys at Titriş Höyük, 1991:A Preliminary Report."
Anatolica, XVIII: 33-60.

ALKIM, U. Bahadır

1961 "1961 Dönemi Tilmen Höyük ve Yesemek Kazıları."
Türk Arkeoloji Dergisi, XI, 2: 5-7.

1962a "Dördüncü Dönem Tilmen Hüyük Kazısı (1962)."
Türk Arkeoloji Dergisi, XII, 1: 5-7.

1962b "Tilmen Höyük Çalışmaları (1958-1960)."
Belleten, XXVI, 103, Temmuz: 447-499.

1964a "Islâhiye Bölgesi Araştırmaları ve Tilmen Höyük Kazısı (1963)."
Türk Arkeoloji Dergisi, XIII,1: 5-9

1964b "Islâhiye Bölgesi Araştırmaları ve Tilmen Höyük Kazısı."
Belleten, XXVIII, 111, Temmuz: 564-568.

1964c "Islâhiye Bölgesinde Türk Tarih Kurumu adına 1955-1962 Yılları Arasında Yapılan Tarihi ve Arkeolojik Araştırmalar."
Atatürk Konferansları (Türk Tarih Kurumu Yıllık Konferansları I). Ankara: Türk Tarih Kurumu: 169-178.

1965a "Islâhiye Bölgesi Araştırmaları: Tilmen ve Gedikli Hüyük Kazıları (1964)."
Türk Arkeoloji Dergisi, 14, 1-2: 69-78.

1965b "Islâhiye Bölgesi Araştırmaları ve Gedikli (Karahüyük) Kazısı (1965)."
Türk Arkeoloji Dergisi, XIV, 1-2: 79-86.

1965c "Islâhiye Bölgesi Araştırmaları Tilmen ve Gedikli Höyük Kazıları."
Belleten, XXIX, 115, Temmuz: 556-560.

1966 "Islâhiye Bölgesi Araştırmaları ve Gedikli Hüyük Kazısı (1966)."
Türk Arkeoloji Dergisi XV-II: 39-48.

1967a "Islâhiye Bölgesi Araştırmaları Gedikli ve Kırışkal Hüyük Kazıları (1967)."
Türk Arkeoloji Dergisi, XVI, 2: 5-13.

1967b "Islâhiye Bölge Araştırmaları ve Gedikli Hüyük Kazısı."
Belleten, XXXI, 123, Temmuz: 462-468.

1968a "Islâhiye Bölgesi Araştırmaları, Gedikli ve Kırışkal Hüyük Kazıları."
Belleten, XXXII, 127, Temmuz : 407-412.

1968b "Islâhiye Region."
Anatolian Studies, XVIII: 21-23.

1969a "The Amanus Region in Turkey, New Light on the Historical Geography and Archaeology."
Archaeology, 22, 4: 280-289.

1969b "Islâhiye Bölgesi Çalışmaları (1968)."
Türk Arkeoloji Dergisi, XVII,1: 39-42.

1969c "Islahiye Bölgesi Çalışmaları."
Belleten, XXXIII, 131, Temmuz: 398-402.

ALKIM, U. B. ve H. ALKIM

1966 "Gedikli (Karahöyük) Kazısı Birinci Ön-Rapor."
Belleten, XXX, 117, Ocak: 1-26.

ALKIM, Handan

1959-62 "Archäologischer Bericht aus der Türkei (1962)."
Jaarbericht, Van Het Vooraziatisch-Egyptisch Genootschap, Ex Oriente Lux 16: 88-102.

1964 "Explorations and Excavations in Turkey, 1963."
Jaarbericht, Van Het Vooraziatisch-Egyptisch Genootschap, Ex Oriente Lux 18*: 345-382.*

1967 "Explorations and Excavations in Turkey 1964."
Anatolica, I: 1-43.

1968 "Explorations and Excavations in Turkey 1965-1966."
Anatolica, II: 1-76.

1969-70 "Explorations and Excavations in Turkey, 1967 and 1968."
Anatolica, III: 1-92.

1979 "Gedikli (Karahüyük) Çanak-Çömleğine Toplu Bir Bakış."
VIII. Türk Tarih Kongresi. (Ankara 11-15 Ekim 1976, Kongreye Sunulan Bildiriler), I. Ankara: Türk Tarih Kurumu: 135-142.

ALP, Sedat

1966 "Karahöyük Kazısı."
Belleten XXX, 119, Temmuz: 493-494.

1956 "Konya-Karahöyük Hafriyatı 1953."
Türk Arkeoloji Dergisi, VI, 7: 35-37.

AMIET, P.

1963 "La glyptique Syrienne archaique: Notes sur la diffusion de la civilisation mésopotamienne en Syrie du Nord."
Syria, 40: 57-83.

ANAN, Ali

1987 "Die Prähistorischen Bestattungen Anatoliens." (Yayınlanmamış Doktora Tezi)
Münih: Ludwig-Maximiliane-Universität.

ARCHI, A., P. E. PECORELLA ve M. SALVINI

1971 *Gaziantep e la sua regione, uno studio storico e topografico degli insediamenti preclassici.*
Roma: Edizioni Dell'Ateneo

ARIK, Remzi O.

1937 *Alacahöyük Hafriyatı 1935.*
Ankara: Türk Tarih Kurumu. (Türk Tarih Kurumu Yayınlarından V, 1).

ARNS, R., A. BECKER, K. KOHLMEYER, W. LUDWIG, E. SCHNEIDRS, G. SELZ ve E. STROMMENGER

1984 "Ausgrabungen in Tall Bi'a 1982 und 1983."
Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft zu Berlin, 116: 15-55.

ASTRÖM, Paul

1960 "A Middle Cypriote Tomb from Galinoporni."
Opuscula Atheniensia, III: 123-133.

1962a "Supplementary Material from Ayıos Iakovos Tomb 8, with o note on the Terminal Date of Mycenaen IIIA: 2 Late."
Opuscula Atheniensia, IV: 207-224.

1962b "Two Bronze Age Tombs at Dhenia in Cyprus."
Opuscula Atheniensia, IV: 225-276.

BAYLISS, Miranda

1973 "The Cult of Dead Kin in Assyria and Babylonia."
Iraq, XXXV: 115-125.

BEHM-BLANCKE, Manfred R.

1981a "Hassek Höyük, Vorlaufiger Bericht über die Ausgrabungen der Jahre 1978-1980. "
İstanbuler Mitteilungen, 31: 5-93.

1981b "Hassek Höyük 1980 Kazı Dönemi."
III. Kazı Sonuçları Toplantısı: Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 103-108.

1984 "Hassek Höyük, Vorlaufiger Bericht über die Grabungen in den Jahren 1981-1983."
İstanbuler Mitteilungen, 34: 31-149.

1988 "Hassek Höyük, 1987."
Anatolian Studies, 38: 197.

BIENKOWSKI, Piotr A.

1982 "Some Remarks on the Practice of Cremation in the Levant."
Levant, XIV: 80-89.

BITTEL, Kurt

1939-41 "Ein Gräberfeld der Yortankultur bei Babaköy."
Archiv für Orientforschung, 13: 1-28.

1943 "Prehistorik Devirde Anadolu'da Ölü Gömme Adetleri."
II. Türk Tarih Kongresi (İstanbul 20-25 Eylül 1937) İstanbul: Türk Tarih Kurumu: 170-177.

BITTEL, K., W. HERRE, H. OTTEN, M. RÖHRS

1958 *Die Hethitischen Grabfunde von Osmankayası.*
Berlin: 71. Wissenschaftliche Veröffentlichung der Deutschen Orient-Gesellschaft.

BİLGİ, Önder

1985 "Köşkerbaba Höyük, 1984."
Anatolian Studies, 35: 201-202.

1986 "1984 Dönemi Malatya-Köşkerbaba Höyük Kurtarma Kazıları."
VII. Kazı Sonuçları Toplantısı (Ankara 20-24 Mayıs 1985): Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 143-149.

BLEGEN, Carl W.

1935 "Excavations at Troy, 1935."
American Journal of Archaeology, 39, 4: 550-587.

BLEGEN, C. W., J. L. CASKEY ve M. RAWSON

1953 *Troy, the Sixth Settlement, III, Text.*
London: Oxford University Press.

BOUNNI, Adnan

1974 "Taqrir àwali'an al-tanqib fi al-'abd wa annab al-safinat 1971-1972." *Annales Archéologiques Arabes Syriennes*, 24: 53-73.

1979 "Preliminary Report on the Archaeological Excavations at Tell al-Abd and Anab al-Safinah (Euphrates) 1971-1972." D.N. FREEDMAN (Ed.), ***Archeological Reports from Tabqa Dam Project Euphrates Valley, Syria.*** Annual of the American Schools of Oriental Research, 44: 49-61.

BRAIDWOOD, Robert J.

1937 ***Mounds in the Plain of Antioch. An Archaeological Survey.*** Chicago: The University of Chicago.

BRAIDWOOD, R. J. ve L. S. BRAIDWOOD

1960 ***Excavations in the Plain of Antioch I, The Earlier Assemblages Phases A-J.*** Chicago: The University of Chicago Oriental İnstitute Publications (Volume LXI).

BUCHANAN, B.

1966 ***Catalogue of Ancient Near Eastern Seals in the Ashmolean Museum.*** Oxford: Oxford University Press.

BUNNENS, Guy

1989 "Tell Ahmar on the Euphrates, A New Research Project of the Universitiy of Melbourne." *AKKADICA*, 63, mai-août: 1-11.

1992 "Melbourne University Excavations at Tell Ahmar on the Euphrates, Short Report on the 1989-1992 Seasons." *AKKADICA*, 79-80 September-October: 1-13.

CALMEYER, Peter

1964 "Archaische Zügelringe"
K. BITTEL, E.HEINRICH, B. HROUDA ve W. NAGEL (Ed.)
Vorderasiatische Archäologie Studien und Aufsätze. Anton Moortgat. zum fünfundsechzigsten geburstag gewidmet on Kollegen, Freunden und Schülern. Berlin: Verlag Gebr.Mann.

CAMPELL, T. R. ve M. E. L. MALLOWAN

1933 "The British Museum Excavations at Niniveh, 1931-32."
University of Liverpool Annals Of Archaeology and Anthropology, XX: 71-186.

COLLIGNON, M.

1901 "Note sur les fouilles de M. Gaudin dans la Nécropole de Yortan en Mysie."
Comptes Rendus, Académie des Inscriptions & Belles-Lettres: 810-17.

COLLON, Dominique

1975 The Seal Impressions from Tell Atchana/Alalakh. Alter Orient und Altes Testament: Veröffentlichungen zur Kultur und Geschichte des Alten Orients und des Alten Testaments, 27. Neukirchen-Vluyn: Verlag Butzon & Bercker Kevelaer.

1982 ***The Alalakh Cylinder Seals: A New Catalogue of the Actual Seals Excavated by Sir Leonard Woolley at Tell Atchana, and from Neighbouring Sites on the Syrian-Turkish Border.*** Oxford: B.A.R. (BAR International Series , 132).

1987 ***First Impressions: Cylinder Seals in the Ancient Near East.*** Chicago: University of Chicago Press.

COPELAND L.

1979 Observations on the Prehistory of the Balikh Valley, Syria, during the 7th to 4th Millennia B. C."
Paléorient, 5: 251-275.

ÇAMBEL, H., G. ARSEBÜK, S. KANTMAN

1994 ***Çok Dilli Arkeoloji Sözlüğü, Multilingual Dictionary of Archaeological Terms.***
İstanbul: Arkeoloji ve Sanat (Arkeoloji ve Sanat Yayınları Başvuru ve El Kitapları Dizisi 2.Çok Dilli Arkeoloji Sözlüğü).

ÇAMBEL, H., J.BRAIDWOOD, M. ÖZDOĞAN ve W. SCHIRMER

1988 "1986 Yılı Çayönü Kazısı."
IX. Kazı Sonuçları Toplantısı, I (Ankara 6-10 Nisan 1987). Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 39-63.

1989 "1987 Yılı Çayönü Kazıları."
X. Kazı Sonuçları Toplantısı, I (Ankara 23-27 Mayıs 1988). Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Başkanlığı: 37-56.

1990 "1988 Yılı Çayönü Kazıları."
XI. Kazı Sonuçları Toplantısı I (Antalya 18-23 Mayıs 1989): T. C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 59-79.

ÇAMBEL, H. ve R. J. BRAIDWOOD

1980 ***Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırmaları-Prehistoric Research in Southeastern Anatolia, I.***
İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi. (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 2589).

CROSSLAND, R. A.

1971 "Immigrants from the North."
The Cambridge Ancient History, I, 2. London: Cambridge at the University Press: 824-877.

DARGA, A. Muhibbe

1989a "Şemsiyetepe Kazısı, 1987 Sonuçları."
X. Kazı Sonuçları Toplantısı (Ankara 23-27 Mayıs 1988), I: Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Başkanlığı: 181-199.

1989b "Les Tombes de Suyatağı (Mamaraş) a la région de Karakaya."
K. EMRE, M. MELLINK, B. HROUDA ve N. ÖZGÜÇ (Ed.), *Tahsin Özgüç'e Armağan, Anatolia and the Ancient Near East, Studies in Honor of Tahsin Özgüç*. Ankara: 67-73.

DAVIDSON, T. E. ve H. McKERREL

1976 "Pottery Analysis and Halaf Period Trade in the Khabur Headwater Region."
Iraq, 38: 45-56.

DAVIDSON, T. E. ve T. WATKINS

1981 " Two Seasons of Excavation at Tell Aqab in the Jezirah, N. E. Syria."
Iraq, 43: 1-18.

DELAGUAZ, P., H. D. HILL ve S. LLOYD

1967 *Private Houses and Graves in the Diyala Region.*
Chicago: University of Chicago Press.

DEVER, W. G.

1974 *Gezer II: Report on the 1967-70 Seasons in Fields I and II.*
Annual of the Hebrew Union College/Nelson Glueck School of Biblical

Archaeology 2. Jerusalem: Hebrew Union College/Nelson Glueck School of Biblical Archaeology.

DIKAIOS, P. ve J. R. STEWART

1962 ***The Stone Age and Early Bronze Age in Cyprus. The Swedish Cyprus Expedition, IV, 1A***. Lund: The Swedish Cyprus Expedition.

DORNEMANN, Rudolph H.

1978 " Tell Hadidi: A Bronze Age City on the Euphrates." *Archaeology*, 31, 6:

1979a "Tell Hadidi: A Millennium of Bronz Age City Occupations." David Noel Freedman (Ed.), ***Archeological Reports from the Tabqa Dam Project Euphrates Valley, Syria***: 113-151. (Annual of the American Schools of Oriental Research, 44.).

1979b "Tell Hadidi: An Important Center of the Mitannian Period and Earlier." J.C. Margueron, (Ed.), ***Le Moyen Euphrate: Zone de contacts et d'echanges (Actes du Colloque de Strasbourg 10-12 Mars 1977)***. Strasbourg: Travaux du centre de recherche sur le Proche-Orient et la Greece antiques 5: 217-234.

1988 "Tell Hadidi: One Bronze Age Site Among Many in the Tabqa Dam Salvage Area." ***Bulletin of the American Schools of Oriental Research***, 270: 13-42.

DU MESNIL DU BUISSON

1927 "Les ruines d'el-Mishrifé, au Nord-est de Homs (Émèse)." ***Syria***, 8: 13-33.

1928 "L'ancienne Qatna ou les Ruines d'el-Mishrifé au N.-E. de Homs (Emèse) Deuxieme campagne de Fouilles (1927)." ***Syria***, 9: 81-89.

1930 "Compte rendu de la quatrième campagne de fouilles a Mishrifé (Qatna)." *Syria,* 11: 238-247.

1932 "Une campagne de fouilles a Khan Sheikhoun." *Syria*, 13: 171-188.

1935 "Souran and Tell Masin." *Berytus* 2: 121-134.

1948 ***Baghouz. L'ancienne Corsôtê. Le Tell Archaique et la Nécropole de l'age du Bronze.*** Leiden: E. J. BRILL

DU PLAT TAYLOR, J. ve S. WILLIAMS

1950 "The Excavations at Sakçe Gözü." *Iraq*, XII: 53-138.

DURU, Refik

1986 "Tarihöncesi Çağlarına ait Dini bir Tören." ***Anadolu Araştırmaları,*** X: 169-176. (Prof. Dr. U. Bahadır Alkım Hatıra sayısı).

EGAMI, Namio

1988 ***Tell Mastuma, Excavations in İdlib District, Syria 1986.*** Tokyo: The Ancient Orient Museum. (Preliminary Report of Archaeological Researches in Syria, IV).

EGAMI, N. ve S. MASUDA

1984 ***Tell Mastuma, Excavations in İdlib District, Syria 1982.*** Tokyo: The Ancient Orient Museum. (Preliminary Report of Archaeological Researches in Syria, III).

ELLIS, Richard

1983 "Gritille, 1982."
Anatolian Studies, 33: 244-246.

1984 "The Gritille Project."
V. Kazı Sonuçları Toplantısı (İstanbul 23-27 Mayıs 1983). Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: 117-119.

EMRE, Kutlu

1978 *Yanarlar, Afyon Yöresinde Bir Hitit Mezarlığı.*
Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. (Türk Tarih

1991 "Cemeteries of Second Millennium B. C. in Central Anatolia."
Bulletin of the Middle Eastern Culture Center in Japan. (Essays on Ancient Anatolian and Syrian Studies in the 2nd and 1st Millennium B. C.) , VI: 1-15.
Kurumu Yayınları VI, 22).

ERKANAL, Hayat

1988 "1988 Gimevaz Kazıları."
Höyük, 1: 29-36.

1990 "1988 Gimevaz Kazıları."
XI. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Antalya 18-23 Mayıs 1989). Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 261-273.

1991 "1989 Gimevaz Kazıları."
XII. Kazı Sonuçları Toplantısı I, (Ankara 28 Mayıs-1Haziran 1990).
Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 277-292.

ESİN, Ufuk

1972 "Tepecik Kazısı 1972."
Keban Projesi 1972 Çalışmaları. Ankara Orta Doğu Teknik Üniversitesi: 101-108.

1979 "Tepecik Kazısı, 1973."
Keban Projesi 1973 Çalışmaları. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi: 79-112. (Keban Projesi Yayınları, Seri I, No. 6).

1981 "1980 Yılı Değirmentepe (Malatya) Kazısı Sonuçları."
III. Kazı Sonuçları Toplantısı. Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 39-41.

1983 "Değirmentepe (Malatya) Kazısı 1981 Yılı Sonuçları."
IV. Kazı Sonuçları Toplantısı (Ankara 8-12 Şubat 1982). Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 39-44.

1985 "Değirmentepe (Malatya) Kurtarma Kazısı 1983 Yılı Raporu."
VI. Kazı Sonuçları Toplantısı (İzmir 16-20 Nisan 1984). Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 11-29.

ESİN, U. ve G. ARSEBÜK

1984 "1982 Yılı Değirmentepe (Malatya) Kurtarma Kazısı."
V. Kazı Sonuçları Toplantısı (İstanbul 23-27 Mayıs 1983). Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 71-79.

ESİN, U. ve S. HARMANKAYA

1986 "1984 Değirmentepe (Malatya) Kurtarma Kazısı."
VII. Kazı Sonuçları Toplantısı (Ankara 20-24 Mayıs 1985). Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 53-85.

1987 "1985 Değirmentepe (Malatya-İmamlı Köyü) Kurtarma Kazısı."
VIII. Kazı SonuçlarıToplantısı I, (Ankara 26-30 Mayıs 1986). Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 95-137.

1988 "Değirmentepe (Malatya) Kurtarma Kazısı 1986."
IX. Kazı Sonuçları Toplantısı (Ankara 6-10 Nisan 1987). Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 79-125.

FIELDEN, K.

1977 "Tell Brak 1976: the pottery."
Iraq, 39: 245-255.

FOXVOG, Daniel A.

1959 "Funerary Furnishings in an Early Sumerian Text from Adab."
Bendt ALSTER (Ed.), *Death in Mesopotamia.* Copenhagen: Akademisk Forlag: 67-75.

FOREST, Jean-Daniel

1980 "Kheit Qasım I. Un cimetière du début du Troisieme Millenaire dans la Vallée de Hamrin, Iraq."
Paleorient, 6: 213: 220.

1983 **Les pratiques funéraires Mésopotamie du 5e millénaire au debut du 3e, étude de cas.**
Paris: Recherche sur les civilisations

FRANGIPANE, Marcella

1991 "Excavations at Arslantepe Malatya the 1989 Campaign."
XII. Kazı Sonuçları Toplantısı, I (Ankara 28 Mayıs-1 Haziran). Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 209-223.

1992 "The 1990 Excavations at Arslantepe, Malatya."
XIII. Kazı Sonuçları Toplantısı (Çanakkale 27-31 Mayıs 1991), I. Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 177-195.

FUGMANN, Ejnar

1958 ***Hama Fouilles et Recherches 1931-1938, II (I), L'Architecture des Periodes Pre Hellenistiques.***
Copenhague: Nationalmuseet (Nationalmuseets Skrifter Starre Beretninger, IV).

GARSTANG, John

1908 "Excavations at at Sakje-Geuzi, in North Syria. Preliminary Report for 1908."
Annals of Archaeology and Anthropology, I: 97-117.

1912 "Second Interim Report on the Excavations at Sakje-Geuzi, in North Syria, 1911."
Annals of Archaeology and Anthropology, V: 63-72.

1953 ***Prehistoric Mersin, Yümüktepe in Southern Turkey.***
Oxford: Oxford Universitiy Press.

GOETZE, A.

1960 "Hethitische Totenrituale, by Heinrich Otten."
American Journal of Archaeology, 64: 377-378.

GOLDMAN, Hetty

1956 ***Excavations at Gözlü Kule, Tarsus, from the Neolithic through the Bronze Age.***
Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

GURNEY, O. R

1990 ***The Hittites.***
London:Penguin Books. (1952)

HARPER, Richard P.

1971 "Pağnik öreni Kazısı, 1969."
Keban Projesi 1969 Çalışmaları. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi: 91-94. (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları Seri I, No. 2).

HAUPTMANN, Harald

1976 "Norşuntepe Kazıları, 1972."
Keban Projesi 1972 Çalışmaları. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 41-69. (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri. I No. 5).

1979 "Norşuntepe Kazıları 1973."
Keban Projesi 1973 Çalışmaları. Ankara: Türk Tarih Kurumu: 43-60. (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri. I No. 6).

1981 "Lidar Höyük, 1980."
Anatolian Studies, 31: 197-198.

1982a "Lidar Höyük, 1981."
Anatolian Studies, 32: 17-18.

1982b "Norşuntepe Kazıları."
Keban Projesi 1974-1975 Çalışmaları. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi: 13-40. (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I, No. 7).

1983a "Lidar Höyük, 1982."
Anatolian Studies, 33: 254-256.

1983b "Lidar Höyük, 1981."
Türk Arkeoloji Dergisi, XXVI, 2: 93-110.

1984 "Lidar Höyük, 1983."
Anatolian Studies, 34: 226-228.

1985 "Lidar Höyük, 1984."
Anatolian Studies, 35: 203-206.

1987 "Lidar Höyük and Nevali Çori, 1986."
Anatolian Studies, 37: 203-206.

HEINRICH, E.

1970 "Zweiter vorläufiger Bericht über die von der Deuschen Orient-Gesellschaft mit Mitteln der Stiftung Volkswagen in Habuba Kabira und in Mumbaqat unternommen archäologischen Untersuchungen."
Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft zu Berlin, 102: 27-88.

1973 "Dritter vorläufiger Bericht über die von der Deutschen Orient-Gesellschaft mit Mitteln der Stiftung Volkswagenwerk in Habuba Kabira und in Mumbaqat unternommenen archäologischen Untersuchungen. "
Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft zu Berlin, 103: 5-58.

HOGARTH, D. G.

1914 ***Carchemish, Report on the Excavations at Djerabis on behalf of the British Museum.***
London: Oxford University

1920 ***Hittite Seals, with Particular Reference to the Ashmolean Collection.***
Oxford: Oxford University.

HOLLAND, T. A.

1977 "Preliminary Report on the Excavations at Tell Sweyhat, Syria, 1975."
Levant, 9: 36-65.

HROUDA, Barthel

1971 ***Vorderasien I, Mesopotamien, Babylonien, Iran und Anatolien.***
München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.

INGHOLT, H.

1940 *Rapport préliminaire sur sept campagnes de fouilles a Hama en Syrie (1932-38).*
Kopenhagen: Levin & Munksgaard. (Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab. Archaeologistkunsthistoriske Meddeldser. III. 1.)

KAMPSCHULTE, I. ve W. ORTHMANN

1984 *Gräber des 3. Jahrtausends v.Chr. im syrischen Euprattal, 1. Ausgrabungen bei Tawi 1975 und 1978.*
Bonn: Dr. Rudolf Habelt GMBH. (Saarbrücker Beiträge zur Altertumskunde herausgegeben von Rolf Hachmann und Walter Schmitthenner, 38).

1976 *Orta Doğu Teknik Üniversitesi, O.D.T. Ü. Keban Projesi Aşağı ve Yukarı Fırat Havzaları Baraj Göl Alanları Araştırmaları.*
Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

KENYON, Kathleen M.

1965 *Archaeology in the Holy Land.*
London: ERNEST BENN LIMITED

KORFMANN, Manfred

1986 "Beşik-Yassıtepe, Beşik-Sivritepe ve Beşik Mezarlığı 1984 Ön Raporu."
VII. Kazı Sonuçları Toplantısı (Ankara 20-24 Mayıs 1985). Ankara :T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 229-338.

1987 "Beşik-Yassıtepe ve Beşik-Mezarlığı 1985 Ön Raporu."
VIII. Kazı Sonuçları Toplantısı (Ankara 26-30 Mayıs 1986), I. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 263-271.

KOŞAY, Hamit Z.

1934 "Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâletince Yaptırılan Ahlatlıbel Hafriyatı." *Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi*, II, Temmuz: 3-100.

KÖKTEN, Kılıç

1949 "1949 Yılı Tarih Öncesi Araştırmaları." *Belleten,* XIII: 812-14.

KÜHNE, Hartmut

1976 *Die Keramik vom Tell Chuera und ihre Beziehungen zu Funden aus Syrien-palästina, der Türkei und dem Iraq.* Berlin: GEBR.Mann Verlag. (Vorderasiatische Forschungen der Max Freiherr von Oppenheim-Stiftung, Band 1)

LAMB, Winifred

1936 "Excavations at Kusura near Afyon Karahisar." *Archaeologia, 86:*1-64.

1937 "Excavations at Kusura Near Afyon Karahisar." *Archaeologia*, 87: 217-275.

LEVI, D.

1965-66 "Le campagne 1962-64 a Iasos." *Annuario della Scuola Archeologica di Atene E delle Mission italiane in oriente*, XLIII-XLIV: 505-546.

LLOYD, S. ve N. GÖKÇE

1951 "Excavations at Polatlı."
Anatolian Studies, I: 21-75.

MACQUEEN, J. G.

1986 ***The Hittites and their contemporaries in Asia Minor.***
London: Thames and Hudson.

MALLOWAN, M. E. L. ve J. C. ROSE

1971 "The Early Dynastic Period in Mesopotamia."
The Cambridge Ancient History, Early History of the Middle East , I,
2. London: Cambridge University Press: 238-314.

MALLOWAN, M. E. L.

1935 "Excavations at Tall Arpachiyah 1933."
Iraq, II:1-178.

1936 "The Excavations at Tall Chagar Bazar, and an Archaeological Survey of the Habur Region, 1934-5."
Iraq 3: 1-86.

1937a "The Excavations at Tall Chagar Bazar and an Archaeological Survey of the Habur Region. Second Campaign, 1936."
Iraq, 4: 91-177.

1937b "The Syrian City of Til-Barsib."
Antiquity, 11: 328-339.

1946 "Excavations in the Balih Valley, 1938."
Iraq, 8: 111-159.

1947 "Excavations at Brak and Chagar Bazar."
Iraq, 9: 1-299.

MARGUERON, Jean

1983 "Quelquesréflexions sur certaines pratiques funéraries d'Ugarit." *AKKADICA*, 32, maart-april: 5-31.

MATTHERS, John

1981 ***The River Qoueiq, Northern Syria, and its Catchment, Studies Arising from the Tell Rifa'at Survey 1977-79.***
Oxford: British Archealogical Reports (BAR) International Series 98 (i, ii).

MATTHEWS, J.

1991 "Tell Brak: The Glyptic."
Iraq, 53: 147-158.

MATTHIAE, Paolo

1977 ***Ebla. Un impero ritrovato.***
Torino: Guilio Einaudi Editore

1981 "Osservazioni sui gioielli delle tombe principesche di Mardikh IIIB."
Studi Eblaiti, IV: 205-225.

MAZZONI, Stefania

1982 "La produzione ceramica del palazzo G di Ebla e la sua posizione storica nell' orizzonte siro-mesopotamico del III millenio A. C."
Studi Eblaiti, 5: 145-199.

1985a "Frontières céramiques et le haut Euphrate au Bronze Ancien IV."
MARI, 4: 561-577.

1985b "Elements of Ceramic Culture of Early Syrian Ebla in Comparison with Syro-Palestinian EB IV."
Bulletin of the American Schools of Oriental Research, 257: 1-18.

MEIJER, Diederik

1979 "The Excavations at Tell Selenkahiye."
J. C. MARGUERON (Ed.), ***Le Moyen Euphrate: Zone de contacts et d'echanges (Actes du colloque de Strasbourg 10-12 Mars 1977)***. Strasbourg: 117-126. (Travaux du centre de recherche sur le Proche-Orient et la Greece antiques 5).

MELLINK, Machteld J.

1959 "Die Hethitischen Grabfunde von Osmankayası."
American Journal of Archaeology, 63: 291-292.

1965 "Archaeology in Asia Minor."
American Journal of Archaeology, 69:133-149.

1966 "Archaeology in Asia Minor."
American Journal of Archaeology, 70: 139-159.

1967 "Archaeology in Asia Minor."
American Journal of Archaeology, 71: 29-31.

1968 "Archaeology in Asia Minor."
American Journal of Archaeology, 72: 125-147

1969 "Das Gräberfeld bei Ilıca."
American Journal of Archaeology, 73: 80-81.

MERPERT, N. Ya ve R. M. MUNCHAEV

1987 "The Earliest Levels at Yarimtepe I and Yarimtepe II in Northern Iraq."
Iraq, XLIX:1-37.

MEYER, Jan Waalke

1991 ***Gräber des 3. Jahrtausends v. Chr. im syrischen Euphrattal, 3. Ausgrabungen in Samseddin und Djerniye.***
Bonn: Saarbrücker Druckerei und Verlag (Schriften zur Vorderasiatischen Archäologie, Herausgegeben von Winfried Orthmann Band 3).

MITTEN, D. G. ve YÜĞRÜM

1974 "Ahlatlı Tepecik beside the Gygean Lake."
Archaeology 27, 1, January: 22-29.

MONTET, Pierre

1929 ***Byblos et l'Egypte.***
Paris: Geuthner (Bibliotheque archéologique et historique, 11).

MOORTGAT, Anton

1957 "Archäologische Forschungen der Max Freiherr von Oppenheim Stiftung im Nördlichen Mesopotamien."
Annales Archéologiques Syriennes 7: 17-30.

1962 ***Tell Chuera in Nordost-Syrien, Vorläufiger Bericht über die dritte Grabungskampagne 1960.***
Köln ve Opladen: Westdeutscher Verlag. (Wissenschaftliche Abhandlungen der Arbeitsgemeinschaft für Forschung des Landes Nordrhein-Westfalen, 24).

MOORTGAT, A. ve U. MOORTGAT-CORRENS

1978 ***Tell Chuera in Nordost Syrien: Vorlaufiger Bericht über die achte Grabungskampagne 1976.***
Berlin: Schriften der Max Freiherr von Oppenheim Stiftung, 11.

MUNCHAEV, Rauf

1973 "Yarim Tepe II."
Iraq, XXXV: 203.

1975 "Yarim Tepe II."
Iraq, XXXVII: 66.

1976 "Yarim Tepe II."
Iraq, XXXVIII: 78.

OATES, Joan

1982 "Some Late ED III Pottery from Tell Brak."
Iraq, 44: 205-219.

1986 "Tell Brak: The Uruk/Early Dynastic Sequence."
U. FINKBEINER ve W. ROLLIG (Ed.), *Ğamdat Nasr, Period or Regional Style?*. Wiesbaden: Reichert: 245-273.

OPPENHEIM, Max Freiherr von

1943 ***Tell Halaf, A New Culture in oldest Mesopotamia.***
1950 (Çev. Gerald Wheeler), London ve New York: G. P. Putnam's sons.

ORTHMANN, Winfried

1967 ***Das Graberfeld bei Ilica.***
Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.

1979 "Burial Customs of the 3rd Millennium B. C. in Euphrates Valley."
J. C.MARGUERON (Ed.), ***Le Moyen Euphrate: Zone de contacts et d'echanges (Actes du colloque de Strasbourg 10-12 Mars 1977)***. Strasbourg: 97-105. (Travaux du centre de recherche sur le Proche-Orient et la Greece antiques 5).

1981 ***Halawa 1977 bis 1979.***
Bonn:Rudolf Habelt Verlag GMBH. (Saaarbrücker Beitrage zur

Altertumskunde herausgegeben von Rolf Hachmann und Walter Schmitthenner, 31).

1986 "The Origin of Tell Chuera."
H. WEISS (Ed.), ***The Origins of Cities in Dry-Farming Syria and Mesopotamia in the Third Millennium B. C.*** Guilford, Connecticut: Four Quarters Publishing Co. : 61-70.

1989 ***Halawa 1980-1986. Voläufiger Bericht über die 4.-9. Grabungskampagne.*** Bonn: Dr. Rudolf Habelt GMBH (Saarbrücker Beiträge zur Altertumskunde Band 52).

ORTHMANN, W. ve E. ROVA

1991 ***Graber des 3. Jahrtausends v. Chr. im syrischen Euphrattal, 2. Ausgrabungen in Wreide.***
Bonn: Saarbrücker Druckerei und Verlag. (Schriften zur Vorderasiatischen Archäologie, herausgegeben von Winfried Orthmann, 2).

OTTEN, Heinrich

1958 ***Hethitische Totenrituale.***
Berlin: Akademie-Verlag. (Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin Institut für Orientforschung Veröffentlichung, 37).

ÖKSE, A. Tuba

1993 ***Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri/Terminology of Ceramics in the Near Eastern Archaeology/Keramik Terminologie der Vorderasiatischen Archäologie/ Terminologie de la Céramique De L'Archéologie du Proche Orient.*** İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları. (Başvuru ve El Kitapları, 1).

ÖZBEK, Metin

1988 "Culte des crânes humains a Çayönü."
Anatolica, XV: 127-137.

1990 "Son Buluntuların Işığında Çayönü Neolitik İnsanları."
V. Arkeometri Sonuçları Toplantısı (Antalya 18-23 Mayıs 1989). Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 161-172.

1992 "Aşıklı Höyük Neolitik İnsanları."
VII. Arkeometri Sonuçları Toplantısı (27-31 Mayıs 1991 Çanakkale). T. C.Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 145-160.

ÖZDOĞAN, Mehmet

1977 ***Aşağı Fırat Havzası 1977 Yüzey araştırmaları.***
İstanbul: Orta Doğu Teknik Üniversitesi (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Aşağı Fırat Projesi Yayınları, 1,2).

ÖZGEN, Engin

1987 "Gaziantep-Kilis Bölgesi Höyük Yüzey Araştırmaları: Oylum Höyük."
IV. Araştırma Sonuçları Toplantısı (Ankara 26-30 Mayıs 1986). Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 239-248.

1989 "Oylum Höyük-1987."
X. Kazı Sonuçları Toplantısı (Ankara 23-37 Mayıs 1988). Ankara: T. C. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Başkanlığı: 95-102.

1989-90 "Oylum Höyük, A Brief Account of investigations conducted in 1987 and 1989."
Anatolica, XVI; 21-29.

1990 "Oylum Höyük 1988."
XI. Kazı Sonuçları Toplantısı (Antalya 18-23 Mayıs 1989). Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 203-210.

1993 "An Early Bronze Burial at Oylum Höyük Near Kilis."
M. J. MELLINK, E. PORADA ve T. ÖZGÜÇ (Ed.), ***Nimet Özgüç'e Armağan, Aspects of Art and Iconography: Anatolia and its Neighbors***

Studies in Honor of Nimet Özgüç. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi: 467-472.

ÖZGEN, E. ve E. CARTER

1991 "Oylum Höyük, 1989."
XII. Kazı Sonuçları Toplantısı I,(Ankara 28 Mayıs-1 Haziran 1990).
Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 259-268.

ÖZGÜÇ, Nimet

1965 ***Kültepe Mühür Baskılarında Anadolu Grubu***. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. (Türk Tarih Kurumu Yayınlarından, 5. Seri, No. 22).

1986 "*Samsat 1984 Yılı Kazıları*"
VII. Kazı Sonuçları Toplantısı (Ankara 20-24 Mayıs 1985). Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 221-227.

1988 "Samsat Kazıları, 1987."
Belleten, LII, 202, Nisan: 291-294.

ÖZGÜÇ, Tahsin

1948 ***Ön Tarih'te Anadolu'da Ölü Gömme Adetleri.***
Ankara: Türk Tarih Kurumu. (Türk Tarih Kurumu Yayınlarından VII: Seri - No. 17).

1963 "Eski Anadolu Arkeolojisi."
Anatolia, VII: 23-42.

1986 "New Observations on the Relationship of Kültepe with Southeast Anatolia and North Syria during the Third Millennnium B. C."
J. V. CANBY, E. PORADA, B. SISMONDO ve T. STECH (Ed), ***Ancient Anatolia: Aspects of Change and Cultural Development. Essays in Honor of Machteld J. Mellink.*** Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin: 31-47.

PADER, Ellen-Jane

1982 ***Symbolism, Social Relations and the Interpretation of Mortuary Remains.*** Oxford: BAR International Series (BAR International Series 130).

PALLIS, Svend A.

1956 ***The Antiquity of Iraq, A Handbook of Assyriology.*** Copenhagen: Ejnar Munksgaard, LTD.

PALMIERI, Alba

1984 "Arslantepe Excavations, 1982." ***V. Kazı Sonuç ları Toplantısı (İstanbul 23-27 Mayıs 1983).*** Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 97-101.

PARAYRE, D.

1982 "Les sépultures de Mari: typologie provisoire" ***AKKADICA***, 29, septembre-octobre: 1-29.

PARKER- PEARSON, Michael

1982 "Mortuary Practices, Society and Ideology: An Ethno-Archaeological Study" I. HODDER (Ed.), ***Symbolic and Structural Archaeology***. Cambridge: Cambridge University Press: 99-113.

PARROT, A.

1938 "Les foullis de Mari. Quatrième campagne (Hiver 1936-37)." ***Syria***, 19: 1-29.

PITARD, Wayne T.

1978 "The Ugaritic Funerary Text RS 34. 126."
Bulletin of the American Schools of Oriental Research, 232: 65-75.

PRAG, K.

1970 "The 1959 deep Sounding at Harran in Turkey."
Levant, 2: 63-94.

ROAF, Michael

1983 "A Report on the Work of the British Archaeological Expedition in the Eski Mosul Dam Salvage Project from November 1982 to June 1983."
Sumer, 39: 68-82.

RODENBERG, Jacob J.

1979-80 "Premiers Resultats des recherches archeologiques A Hayaz Höyük."
Anatolica, VII: 3-19.

1981 "Hayaz Höyük Kazısının İlk Sonuçları."
III. Kazı Sonuçları Toplantısı. Ankara: T.C.Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 93-94.

1982 "Note sur la trosieme campagne de Fouilles a Hayaz Höyük."
Anatolica, IX: 27-32.

SAGHIEH, Muntaha

1983 ***Byblos in the Third Millennium B. C.: A Reconstruction of the Stratigraphy and the Cultural Connections.***
Warminster: Aris and Phillips Ltd.

SAGONA, Antonio G.

1986 "An Early Bronze Age IV Tomb at El-Qitar, Syria."
Abr Nahrain, XXIV: 107-119.

SANLAVILLE, P.

1985 ***Holocene Settlement in North Syria.***
Oxford: British Archaeological Reports. (International Series, 238).

SCHAEFFER, Claude F. A.

1948 ***Stratigraphie Comparée et Chronologie de l'Asie Occidentale (IIIe et IIe millénaires).***
London: Geoffrey Cumberlege Oxford University Press.

1949 "Porteurs de torques.":
Ugaritica, II.

SCHWARTZ, Glenn M.

1986 "Mortuary Evidence and Social Stratification in Ninivete V Period."
H. WEISS (Ed.), ***The Origins of cities in Dry-farming Syria and Mesopotamia in the Third Millennium B. C.*** Guilford, Connecticut: Four Quarters Publishing Co.: 45-60.

1988 ***A Ceramic Chronology from Tell Leilan. Operation 1.***
New Haven ve London: Yale University.

SEVİM, A. ve İ. DUYAR

1992 "Kazılarda İnsan İskeletlerinin Açığa Çıkartılması Sırasında Uygulanacak İşlemler."
Türk Arkeoloji Dergisi, XXX: 123-134.

SEEHER, Jürgen

1992 "Demircihüyük Nekropol kazısı 1990 yılı Sonuçları."
XIII. Kazı Sonuçları Toplantısı (Çanakkale 27-31 Mayıs 1991),I. Ankara:
T. C.Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü: 163-175.

1993 "Tod und Bestattung in der Vorgeschichte; Tarih Öncesi Çağlarda
Ölüm ve Gömü."
Arkeoloji ve Sanat, 59,15, Bahar: 2-15.

STARR, R.

1939 *Nuzi: Report on the Excavations at Yorgantepe: 1927-1931*.
Cambridge: Harvard University.

STEWART, James

1962 "The Tomb of Seafarer at Karmi in Cyprus."
Opuscula Atheniensia, IV: 197-204.

STROMMENGER, Eva

1957-71 "Grab (I. Irak und Iran)."
*Reallexikon der Assyriologie,*III: 581-593.

SULEIMAN, A.

1983 "Fouilles d'el-Ansari-Alep."
Les Annales Archeologiques Arabes Syriennes, 33/2:140-179.

1984 "Excavations at Ansari-Aleppo for the Seasons 1973-1980."
AKKADICA, 40: 1-16.

SÜRENHAGEN, Dietrich

1980 "Die Frühdynastich I-Zeitliche Nekropole von Tall Ahmad al-Hattu. Ausgrabungen der Deutschen Orient-Gesellschaft im Hamrin-Becken." ***Paleorient***, 6: 229-232.

ŞENYÜREK, Muzaffer S.

1954 "A note on the Skulls of Chalcolithic Age from Yümüktepe." ***Belleten***, XVIII, 169, Ocak:1-25.

THOMPSON, C. R. ve R. W. HAMILTON

1932 "The British Museum Excavations on the Temple of Ishtar at Niniveh, 1930-31." ***Annals of Archaeology and Anthropology,*** 19: 55-116.

THOMPSON, C. R. ve R. W. HUTCHINSON

1931 "The Site of the Palace of Ashurnasirpal at Nineveh." ***Annals of Archaeology and Anthropology***, 18: 79-112.

THOMPSON, R. C. ve M. E. L. MALLOWAN

1933 "The British Museum Excavations at Niniveh, 1931-32." ***Universitiy of Liverpool Annals of Archaeology and Anthropology***, XX: 71-186.

THUREAU-DANGIN, F. ve M. DUNAND

1936 ***Til Barsip***. Paris: Librairie Orientaliste Geuthner. (Institute d'archeologie de Beyrouth. Bibliotheque archeoloqiu et historique 23).

TOBLER, Arthur J.

1950 ***Excavations at Tepe Gawra, II.***
Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

TOUEIR, Kassen

1975 "Decouverte d'une tombe mycénieenne à Ras Ibn Hani près d'Ugarit-Ras Shamra"
Archéologia, 88, novembre: 66-70.

TUNCA, Ö.

1992 "Rapport Préliminaire sur la 1ère Campagne de fouille à Tell Amarna (Syrie)."
AKKADICA, 79-80, September-October: 14-35.

1993 "Rapport Préliminaire sur La 2e Campagne de Fouille A Tell Amarna (Syrie) (avril-mai 1992)."
AKKADICA, 83, mai-juin: 29-34.

UCKO, Peter J.

1969-70 "Etnography and Archaeological Interpretation of Funerary Remains."
World Archaeology, I: 262-280.

UYSAL, Gülfem

1993 "Oylum Höyük Erken Tunç Çağı Çocuklarının Paleodemografik ve Paleopatolojik Açıdan Analizi." (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

VAN LIERE, W. J.

1963 "Capitals and Citadels of Bronze-Iron Age Syria in Their Relationship to Land and Water."
Annales Archéologiques Syriennes, 13: 109-122.

VAN LIERE, W. J. ve J. LAUFFRAY

1954-5 "Nouvelle prospection archéologique dans la Haute Jezireh syrienne."
Annales Archéologiques Syriennes, 4-5: 129-148.

VAN LOON, Maurits N.

1968 "First Results of the 1967 Excavations at Tell Selenkahiye."
Les Annales Archeologiques Arabes Syriennes, 18:21-36.

1972 "Korucutepe Kazısı, 1970."
Keban Projesi 1970 Çalışmaları. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi: 79-81. (Keban Projesi Yayınları, I, 3).

1973 "A-First Result of the 1972 Excavations at Tell Selenkahiye."
Les Annales Archeologiques Arabes Syriennes, 23: 145-158.

1977-78 "First Results of the 1974 and 1975 Excavations at Selenkahiye Near Meskene, Syria."
Les Annales Archeologiques Arabes Syriennes, 27: 165-186.

1978 ***Korucutepe, Final Report on the Excavations of Universities of Chicago, California (Los Angeles) and Amsterdam in the Keban Reservoir, Eastern Anatolia 1968-1970. II.***
New York, Oxford, Amsterdam: North Holland Publishing Company.

1979 "1974 and 1975 Preliminary Results of the Excavations at Selenkahiye Near Meskene, Syria."
D. N. FREEDMAN (Ed.), ***Archeological Reports from the Tabqa Dam Project Euphrates Valley, Syria***: 97-112. (Annual of the American Schools of Oriental Research,44).

1988 ***Hammam et-Turkman I, Report on the University of Amsterdam's 1981-84 Excavations in Syria I, II.***
İstanbul: Nederlands Historisch-Archeologisch Institut Te İstanbul.

VAN LOON, M. ve D. MEIJER

1983 "Hammam et -Turkmân on the Balikh: First Results."
Les Annales ARCH Arabes Syriennes, I: 131-5.

VAN LOON, M. ve H. G. GÜTERBOCK

1970 "The 1970 Excavation at Korucutepe near Elazığ."
Türk Arkeoloji Dergisi, XIX, 1: 127-131.

VANDEN BERGE, L.

1968 "La nécropole de Bani Surmah."
Archéologia, 24: 52-62.

1970 "Luristan: prospection archélogiuques dans la région de Badr."
Archéologia 36: 10-21.

VON DER OSTEN, H. H. ve E. F. SCHMIDT

1937 ***The Alishar Hüyük Seosans of 1930-32, I.***
Chicago: The University of Chicago
(The University of Chicago Oriental Institute Publications Volume XXX,
Researches in Anatolia-Volume IX)

VON LUSCHAN, Felix

1898 ***Ausgrabungen in Sendschirli, ausgeführt und Herausgegeben im Auftrage des Orient-Comités zu Berlin,*** II.
Berlin: W. Spemann.

1902 ***Ausgrabungen in Sendschirli, ausgeführt und Herausgegeben im Auftrage des Orient-Comités zu Berlin,*** III.
Berlin: Georg Reimer.

1911 ***Ausgrabungen in Sendschirli, ausgeführt und Herausgegeben im Auftrage des Orient-Comités zu Berlin,*** IV.
Berlin: Georg Reimer.

WATELIN, L. C.

1934 ***"Excavations at Kish, IV."***
Paris: Paul Geuthner.

WEISS, Harvey

1981-2 "Tell Leilan."
Archiv für Orientforschung, 28: 226-229.

1983 "Excavations at Tell Leilan and the Origins of North Mesopotamian Cities in the Third Millennium B. C."
Paléorient, 9.2: 39-52.

WHEELER, Tamara Stech

1974 "Early Bronze Age Burial Customs in Western Anatolia."
American Journal of Archaeology, 78: 415-425.

WILKONSON, T. J.

1990 ***Town and Country in Early Southeastern Anatolia, Vol. I: Settlement and Land Use in the Lower Karababa Basin.***
Chicago: Oriental Institute (Oriental Institute Publications 109).

WILLIAMS, Seton V.

1961 "Preliminary Report on the Excavations at Tell Rifa'at."
Iraq, XXIII: 68-87.

1967 "The Excevations at Tell Rıfa'at, 1964 Second Preliminary Report."
Annales Archéologiques Arabes Syriennes, XVIII, 1-2: 69-84.

WOOLLEY, C. Leonard

1914 "Hittite Burial Customs."
University of Liverpool Annals of Arhaeology and Anthropology,VI: 87-98.

1934 *Ur Excavations, II, The Royal Cemetery, A Report on the Predynastic and Sargonid Graves Excavated between 1926 and 1931.*
London: British Museum.

1955 *Alalakh.* **An Account of the Excavations at Tell Atchana in the Hatay, 1937-1949.**
Oxford: Oxford University Press.

WOOLLEY, C. L. ve R. D. BARNETT

1952 *Carchemish, Report on the Excavations at Jerablus on Behalf of the British Museum.*
London: The Trustees of the British Museum.

WOOLLEY, C. L., T. E. LAWRENCE ve P. L. O. GUY

1921 *Carchemish, Report on the Excavations at Jerablus on Behalf of the British Museum. Part II, Town Defences.*
London: Oxford University.

YADIN, Y.

1960 *Hazor II: An Account of the Second Season of Excavations, 1956.*
Jerusalem: Magnes.

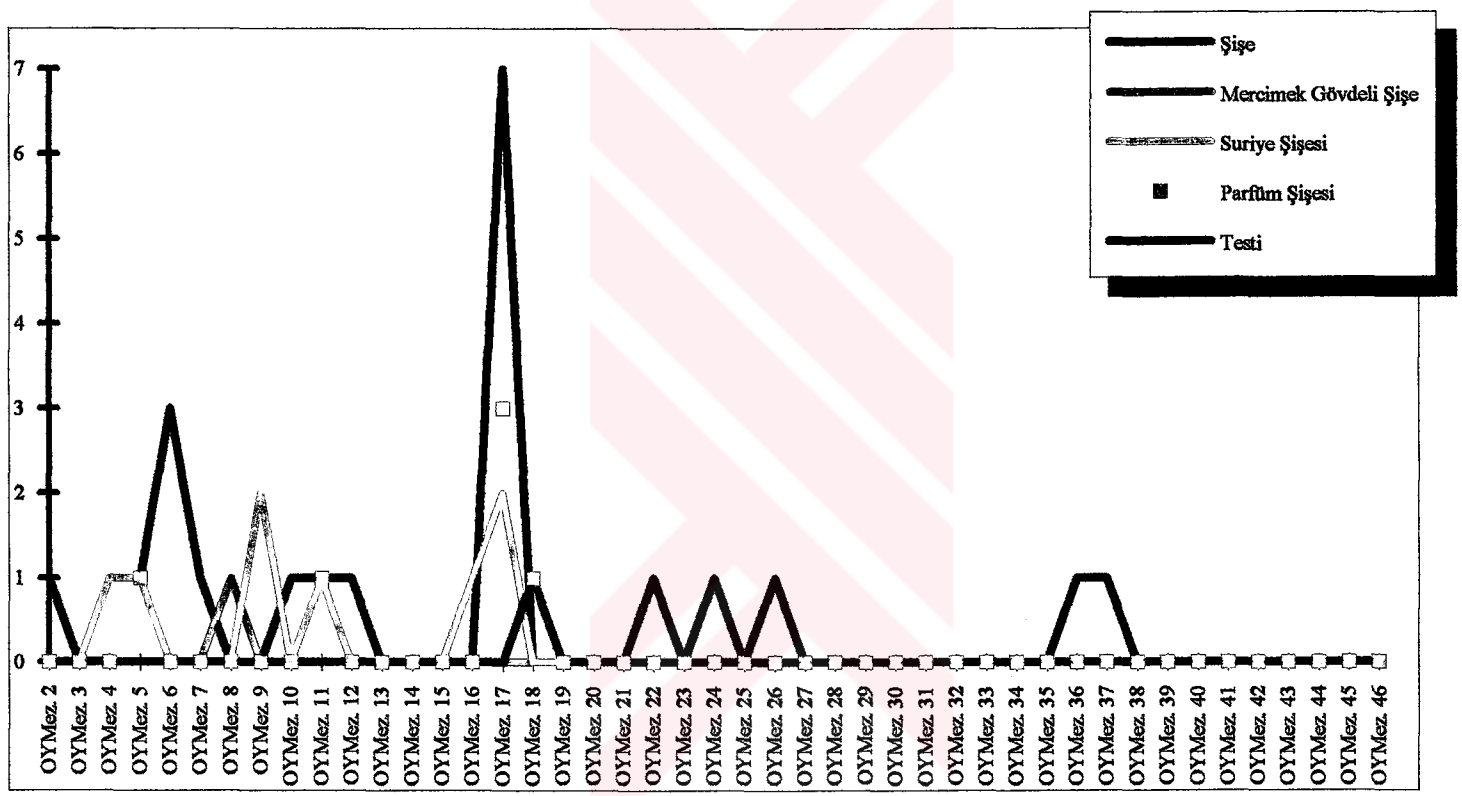

Grafik 1. Oylum Höyük'te mezarlara göre şişe, mercimek gövdeli şişe, Suriye şişesi, parfüm şişesi ve testi miktarları ve dağılımı

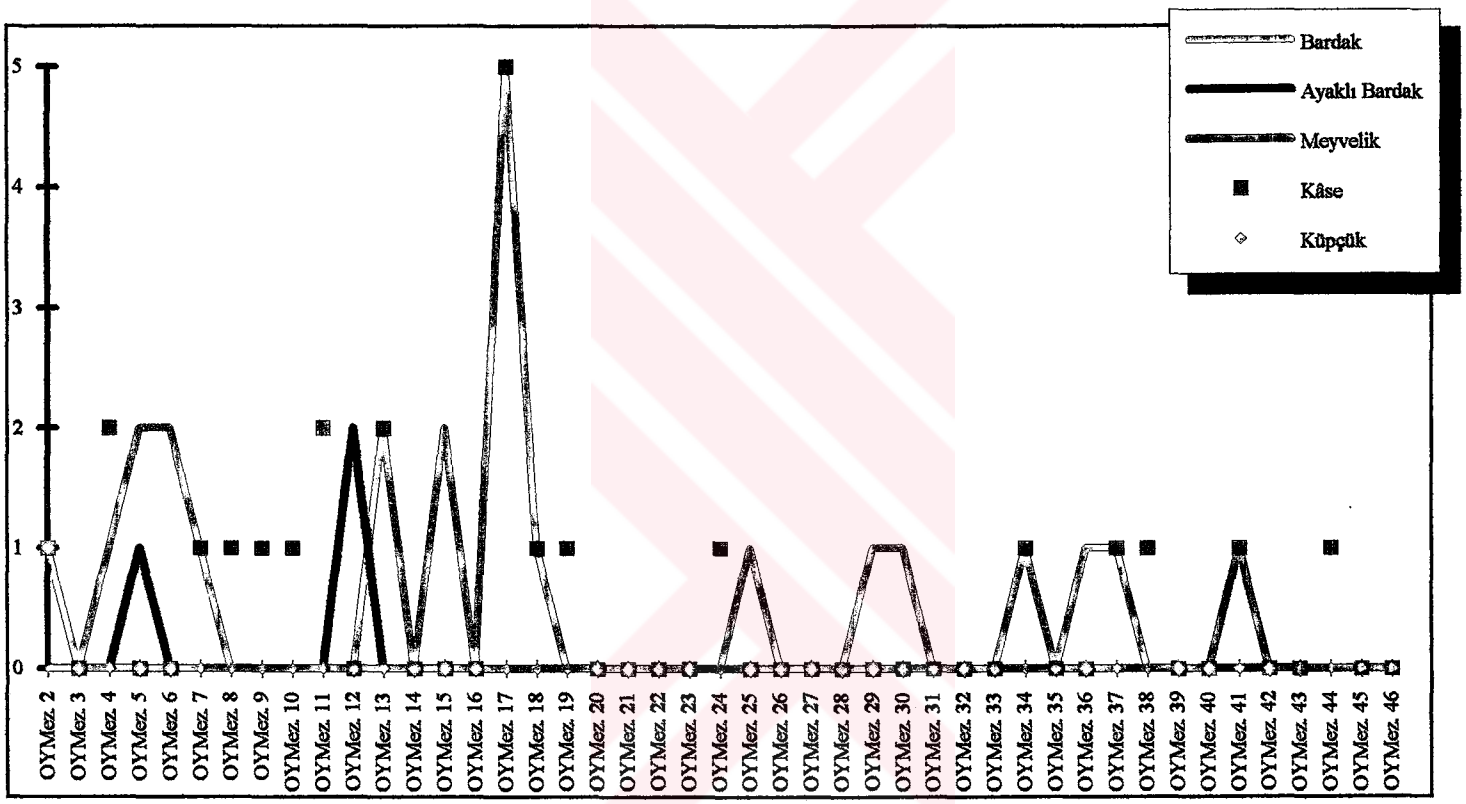

Grafik 2. Oylum Höyük'te mezarlara göre bardak, ayaklı bardak, meyvelik, kâse ve küpçük miktarları ve dağılımı

EK - 2

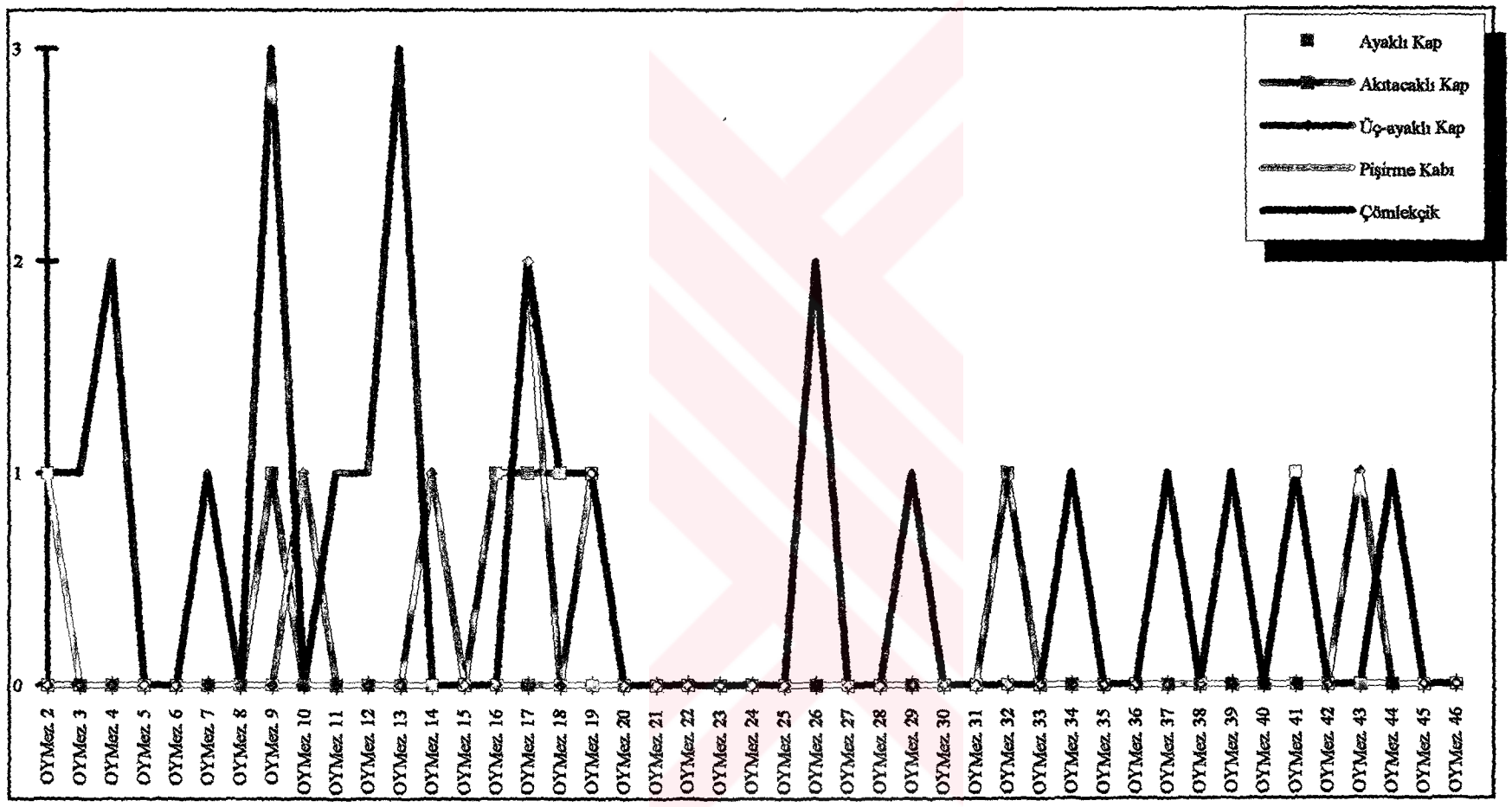

Grafik 3. Oylum Höyük'te mezarlara göre ayaklı kap, akıtacaklı kap, üç-ayaklı kap, pişirme kabı ve çömlekçik miktarları ve dağılımı

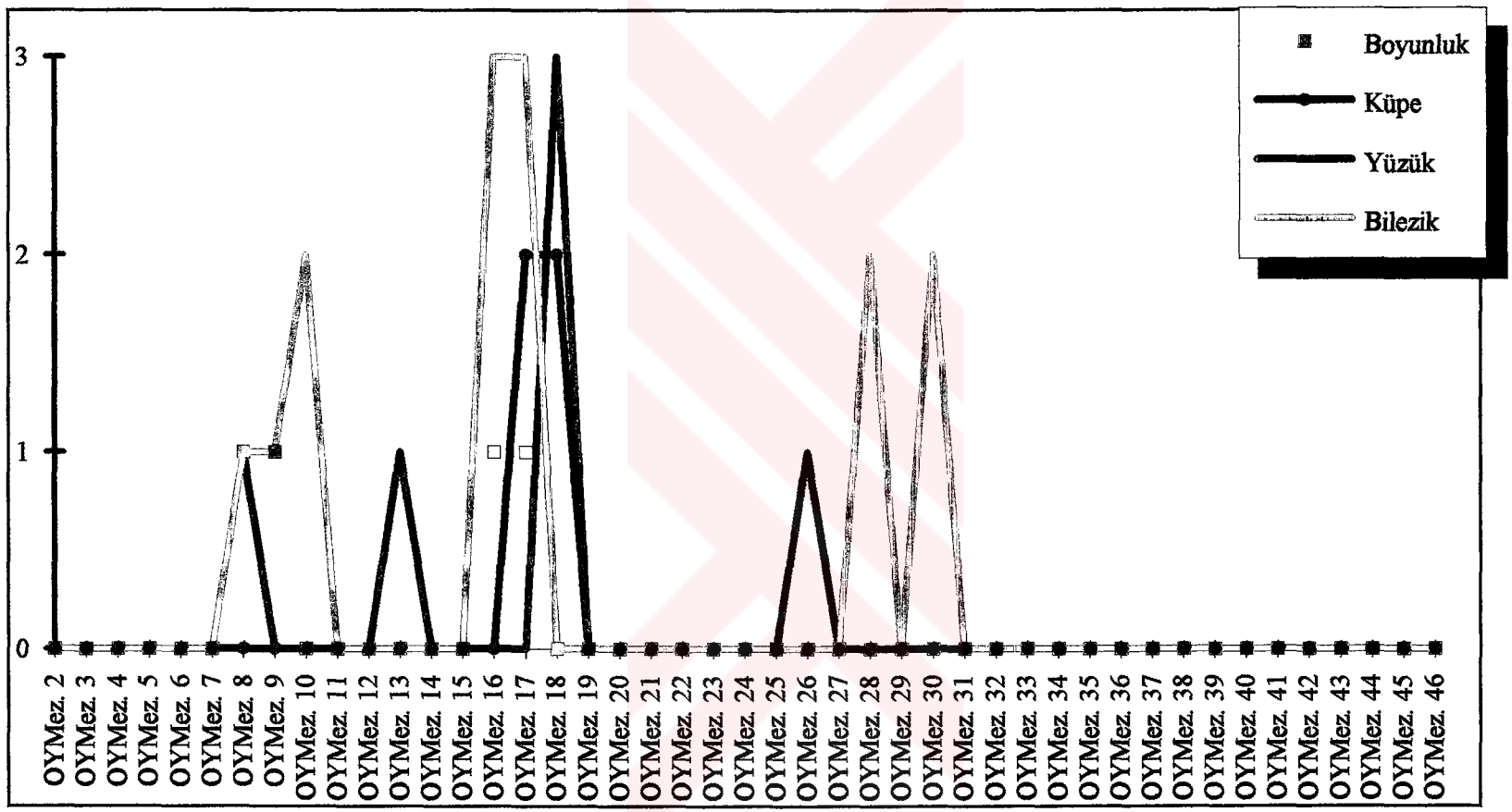

Grafik 4. Oylum Höyük'te mezarlara göre boyunluk, küpe, yüzük ve bileziklerin miktarları ve dağılımı

Grafik 5. Oylum Höyük'te mezarlara göre iğne, diadem ve boncukların miktarları ve dağılımı

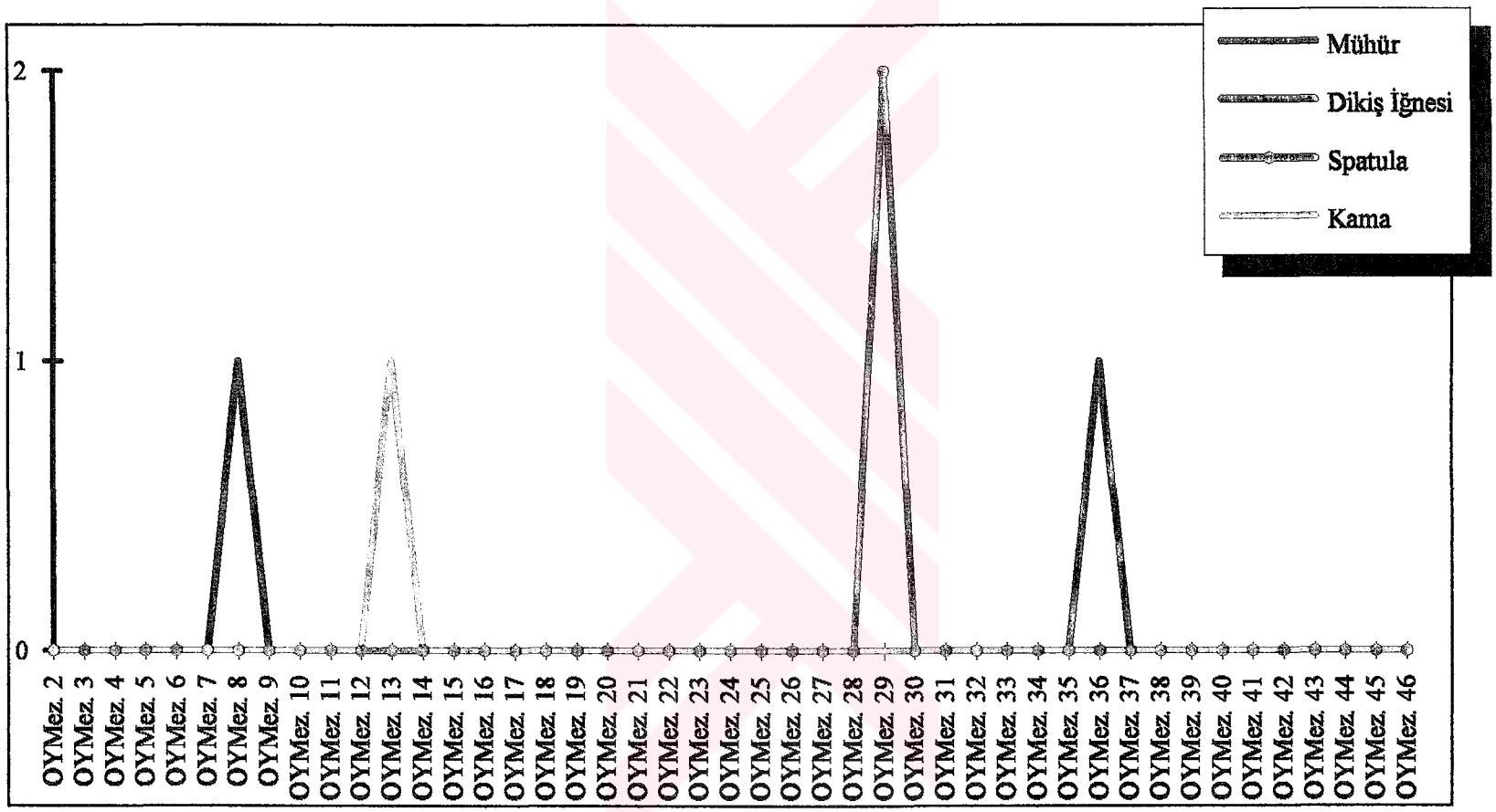

Grafik 6. Oylum Höyük'te mezarlara göre mühür, dikiş iğnesi, spatula ve kamaların miktarları ve dağılımı

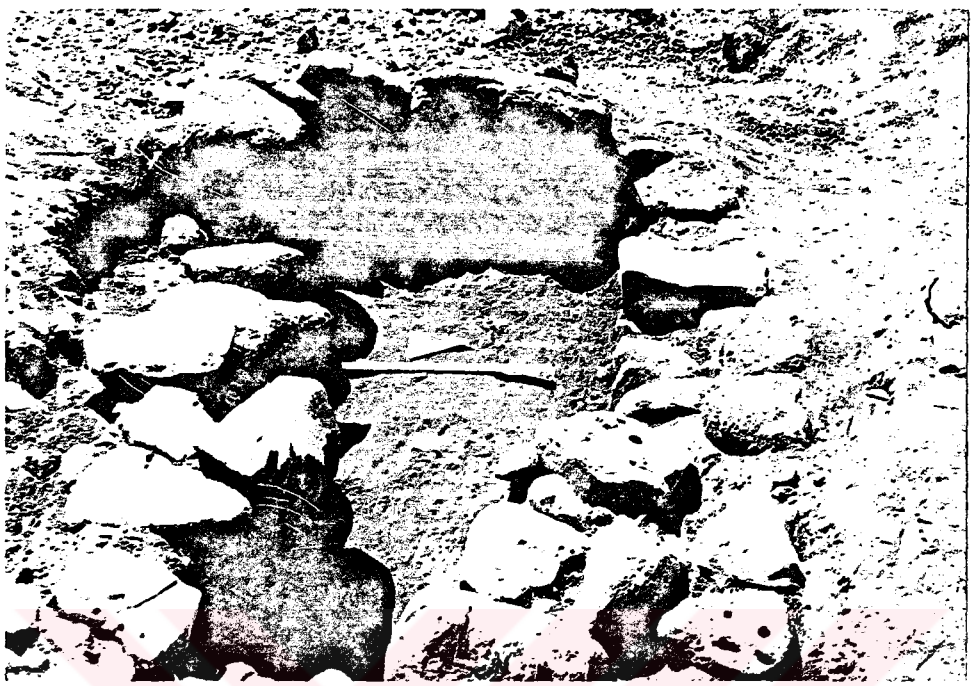

Resim 1

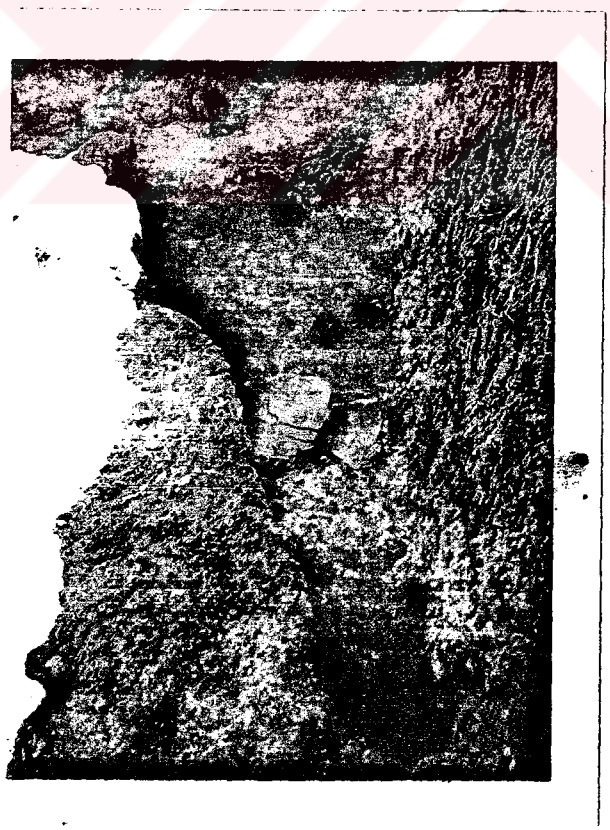

Resim 2

Resim 3

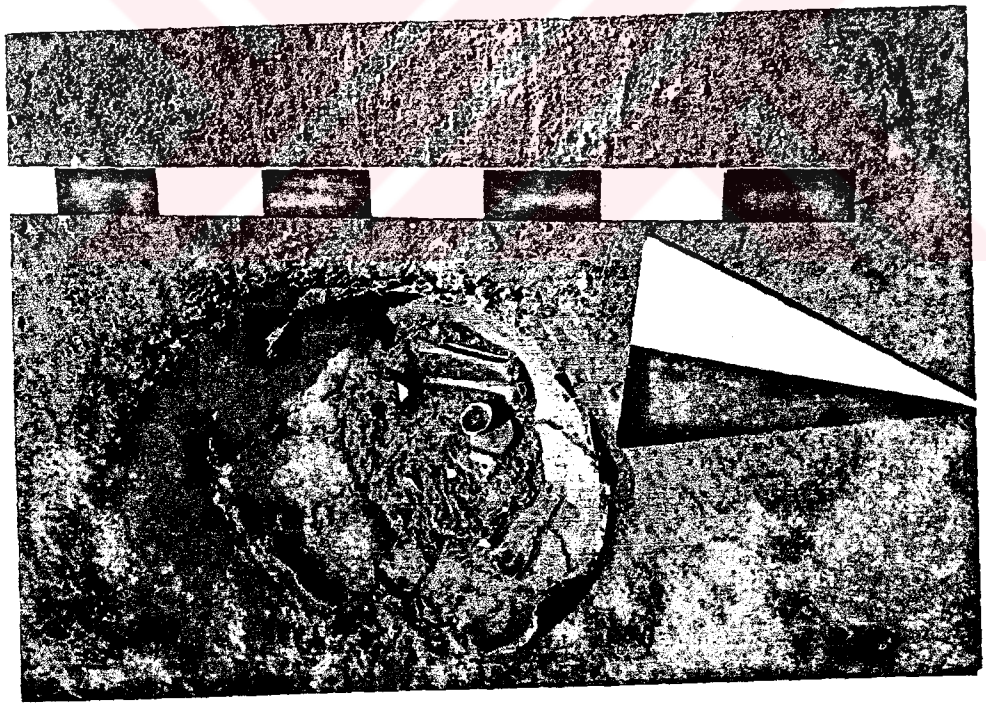

Resim 4

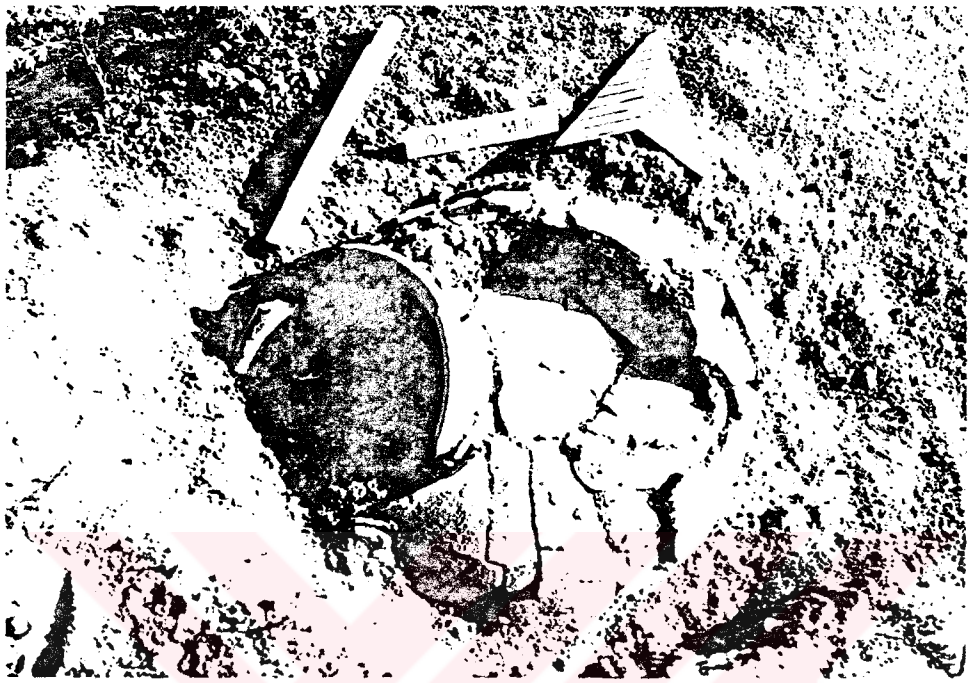

Resim 5

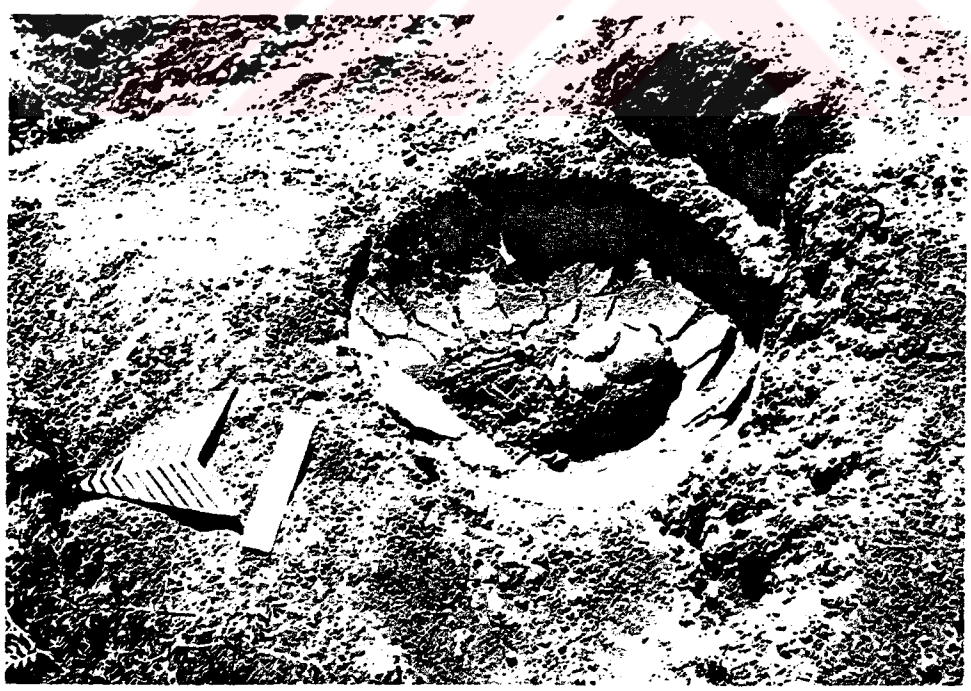

Resim 6

Resim 7

Resim 8

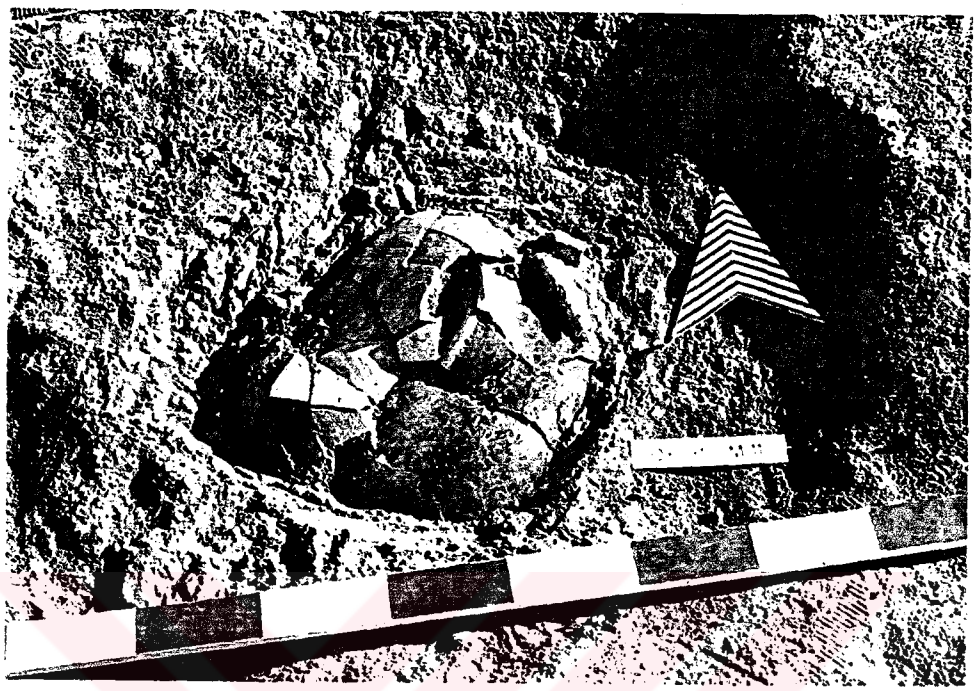

Resim 9

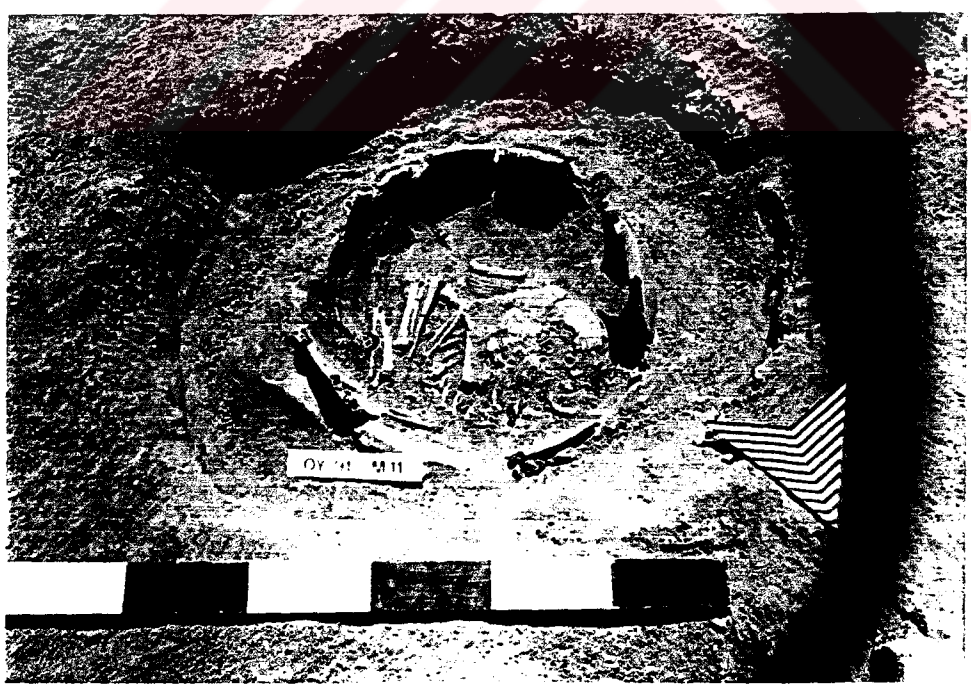

Resim 10

Resim 11

Resim 12

Resim 13

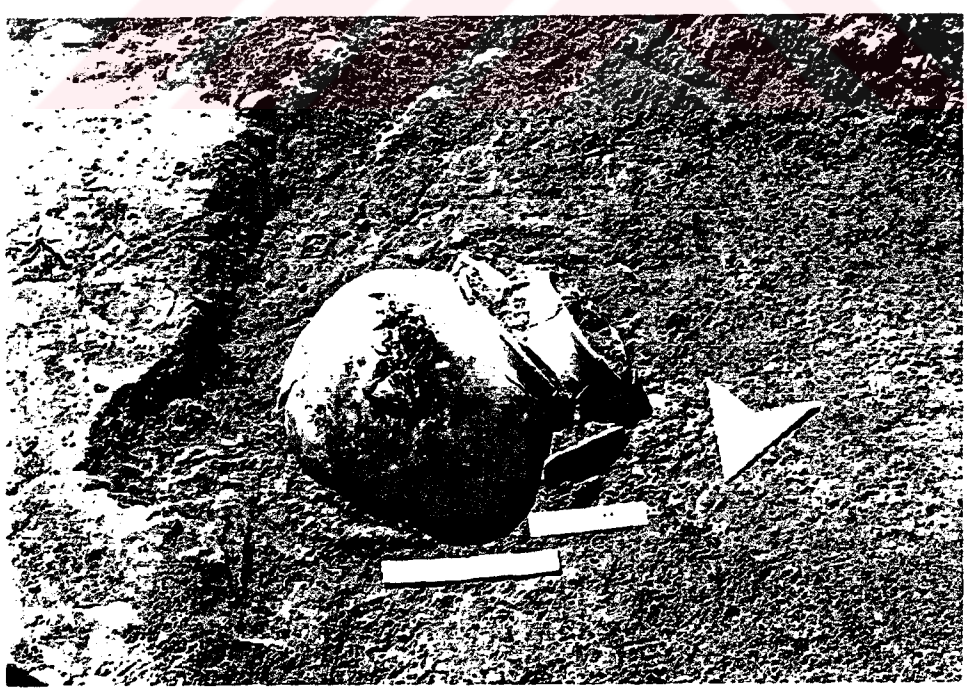

Resim 14

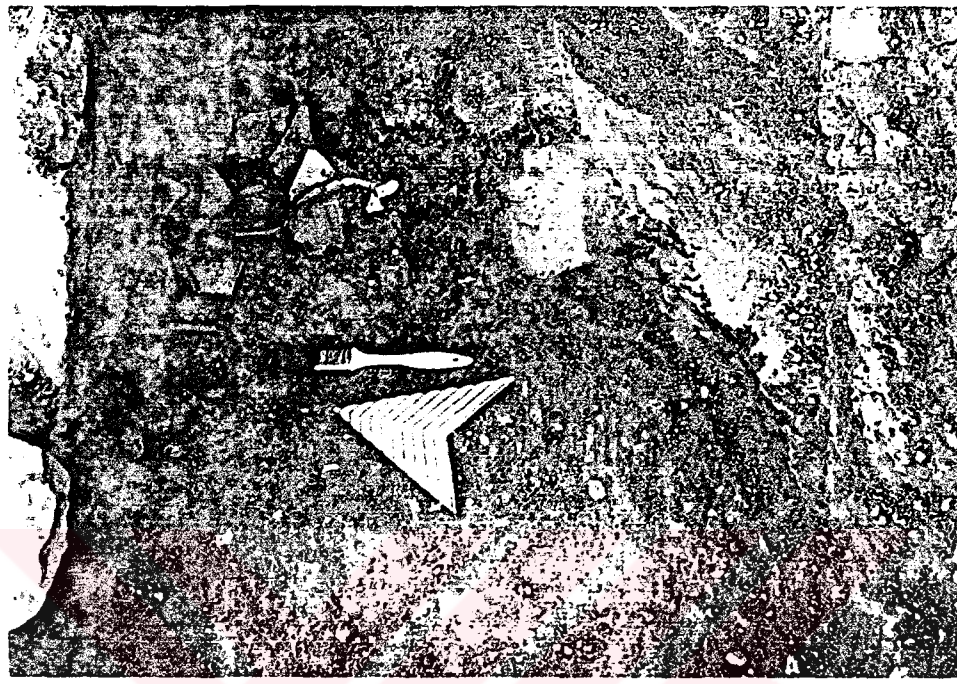

Resim 15

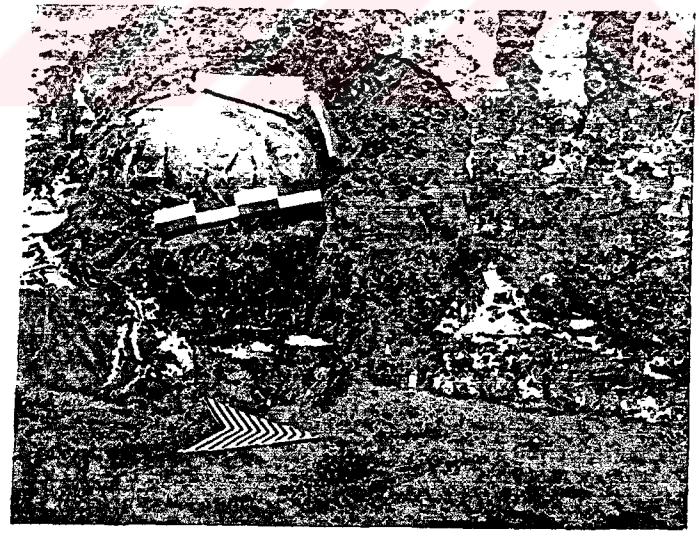

Resim 16

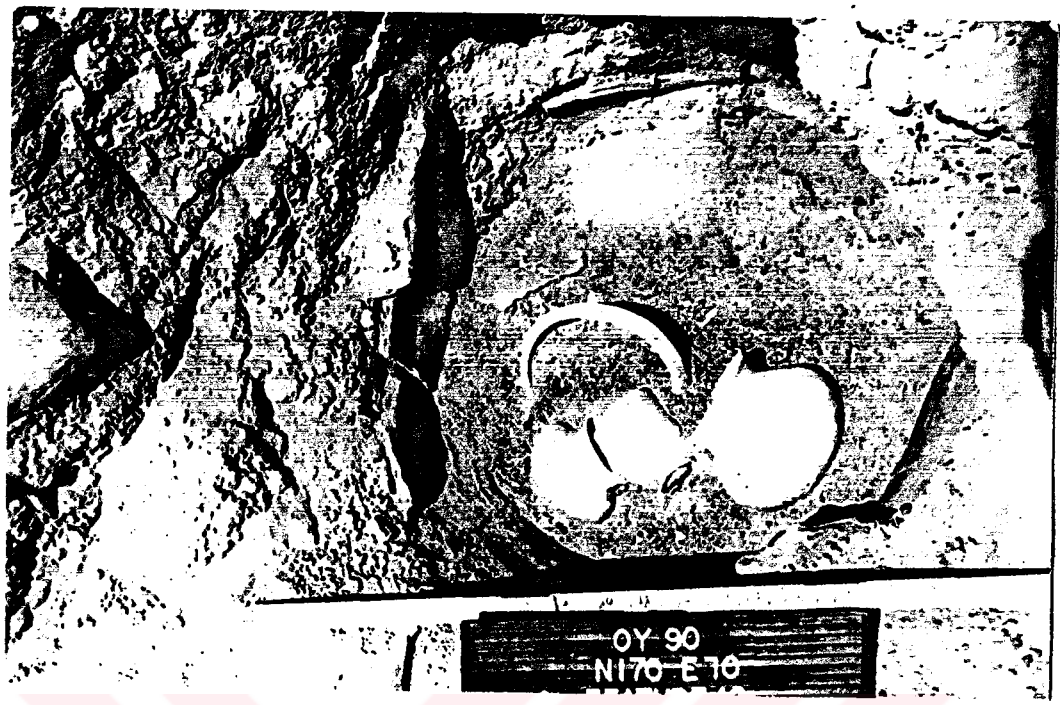

Resim 17

Resim 18

Resim 19

Resim 20

Resim 21

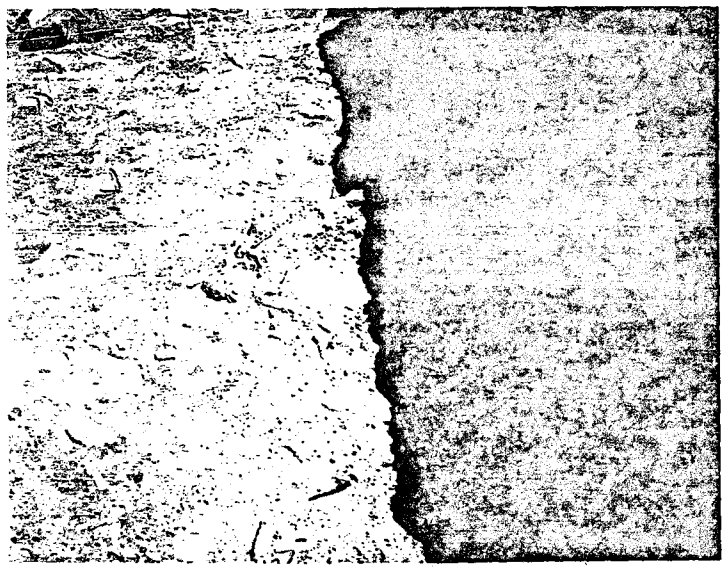

Resim 22

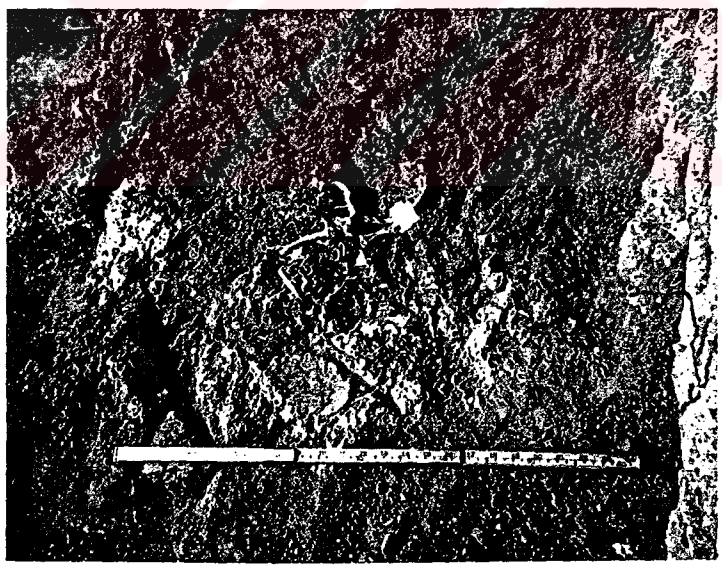

Resim 23

Resim 24

Resim 25

Resim 26

Resim 27

Resim 28

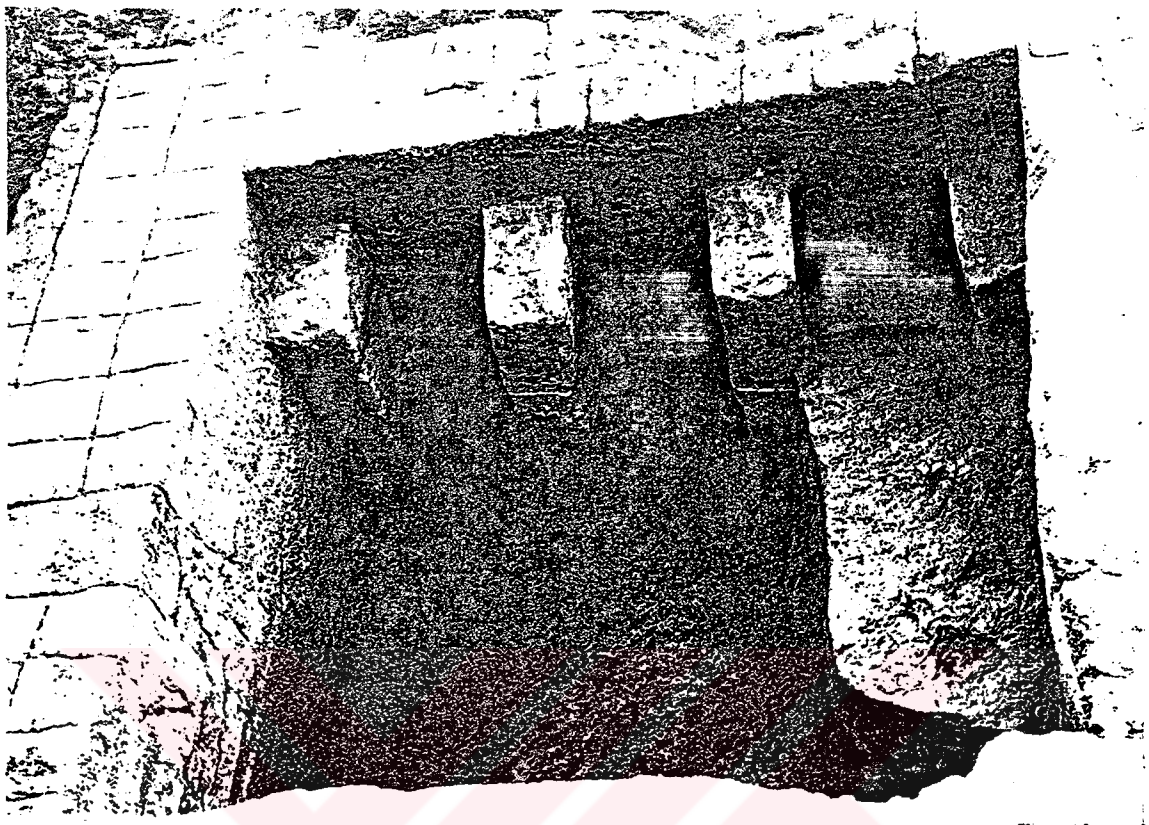

Resim 29

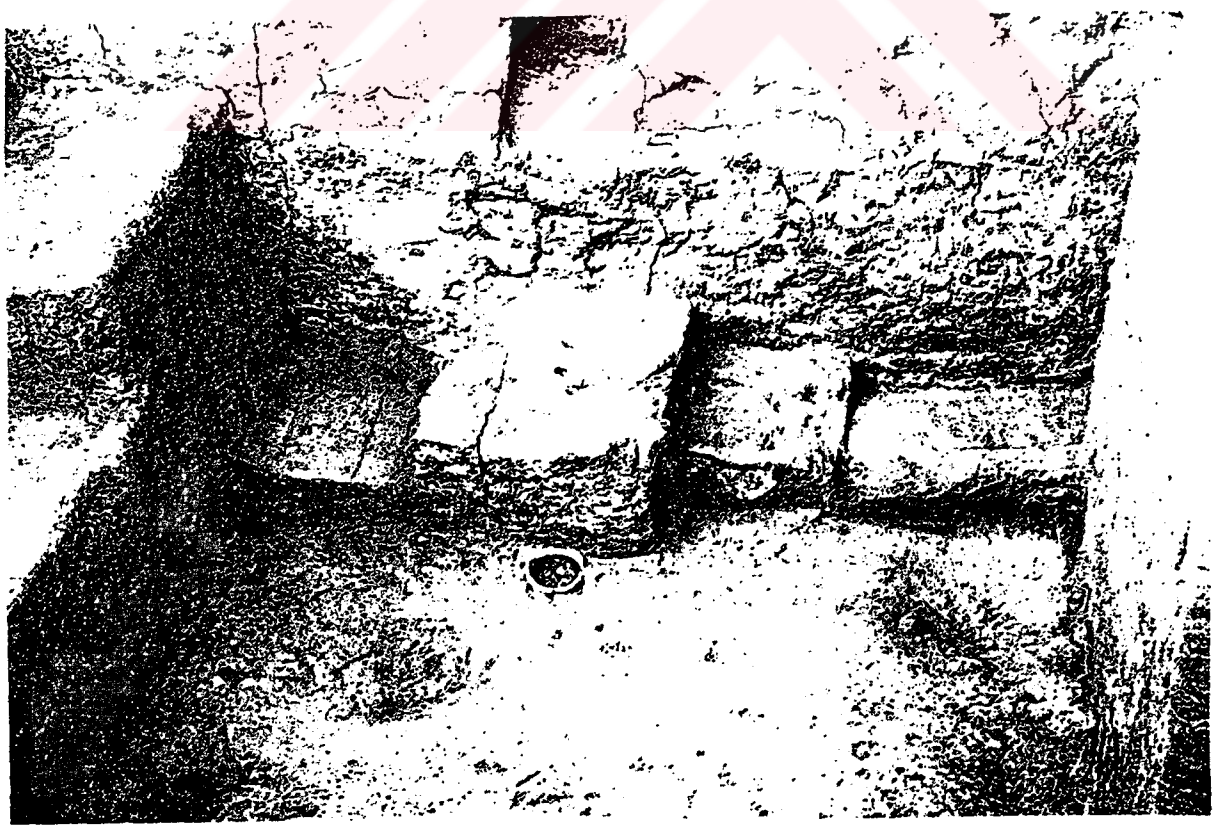

Resim 30

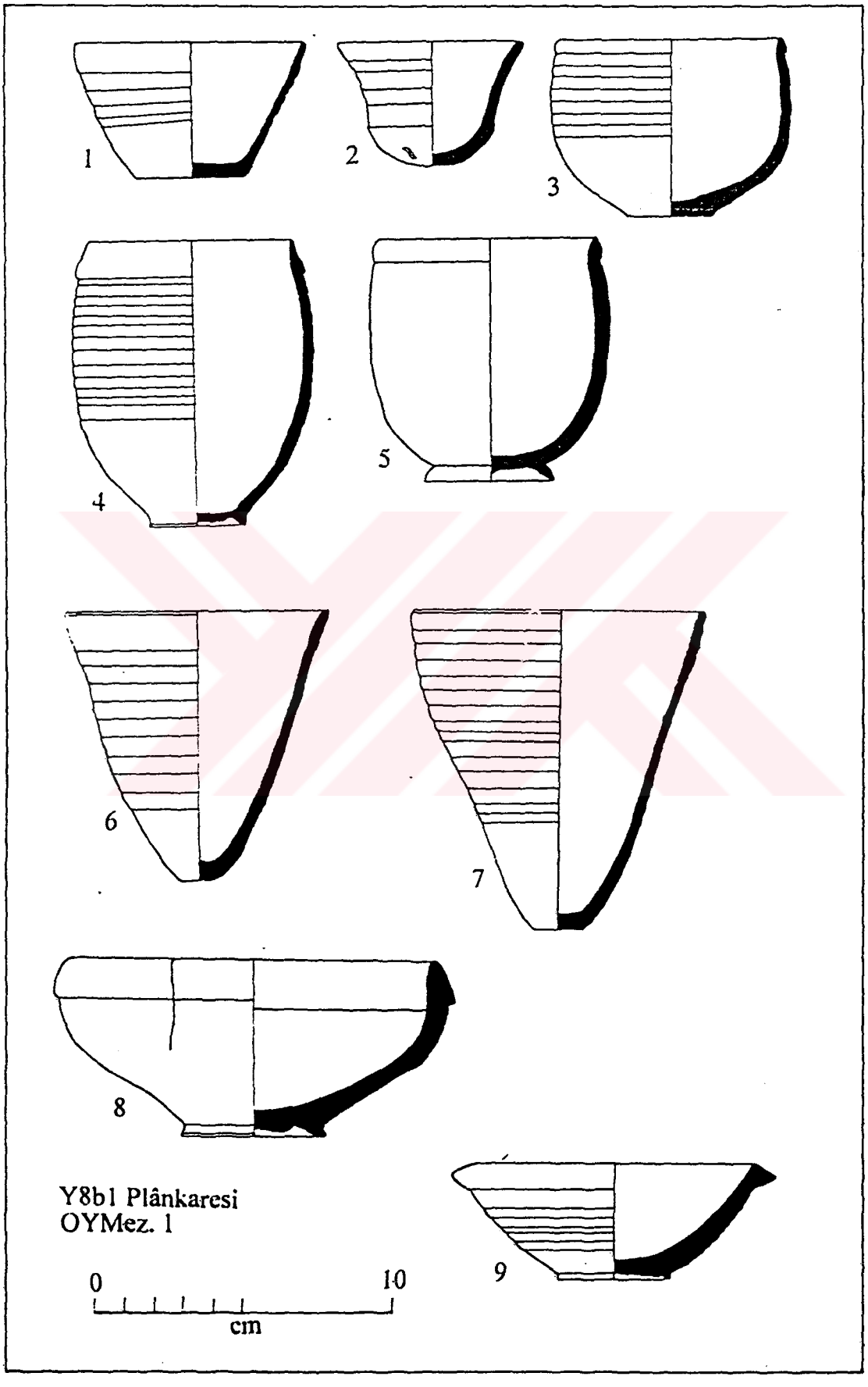
1
2
3
4
5
6
7
8
9
Y8b1 Plânkaresi
OYMez. 1
0
10
cm

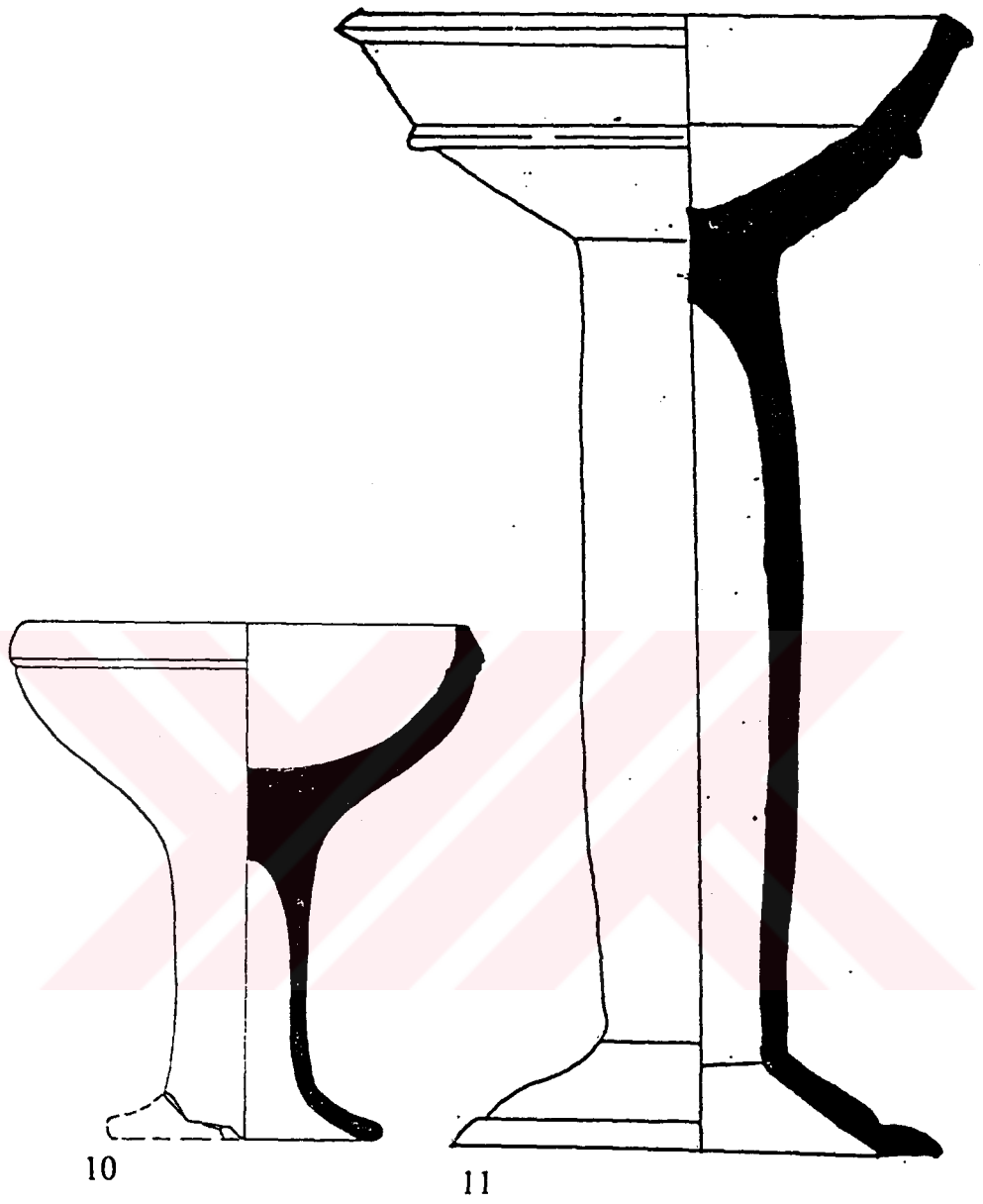

Y8b1 Plânkaresi
OYMez. 1

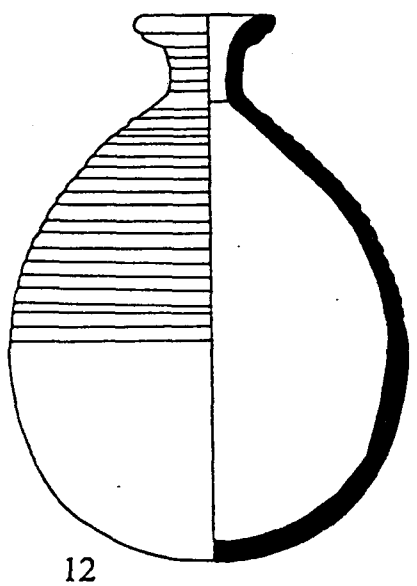

12

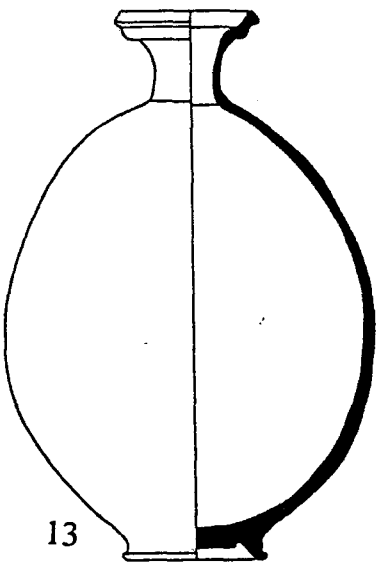

13

seramikçi işareti

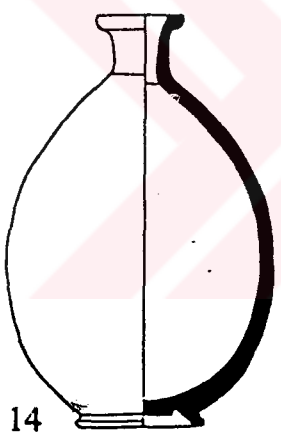

14

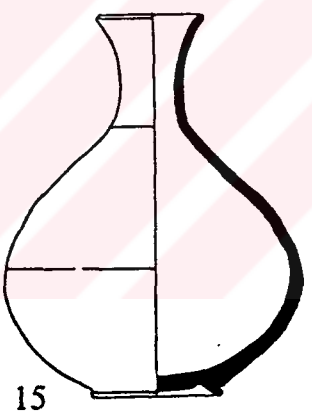

15

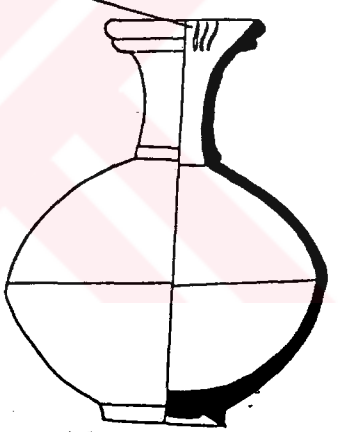

16

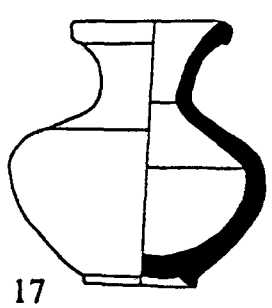

17

Y8b1 Plânkaresi
OYMez. 1

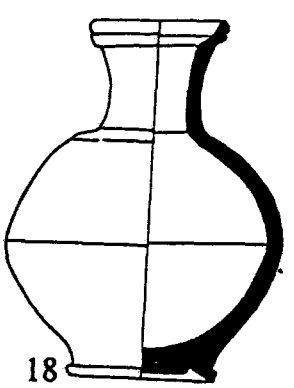

18

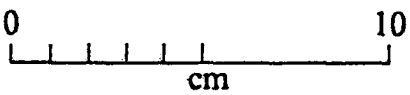

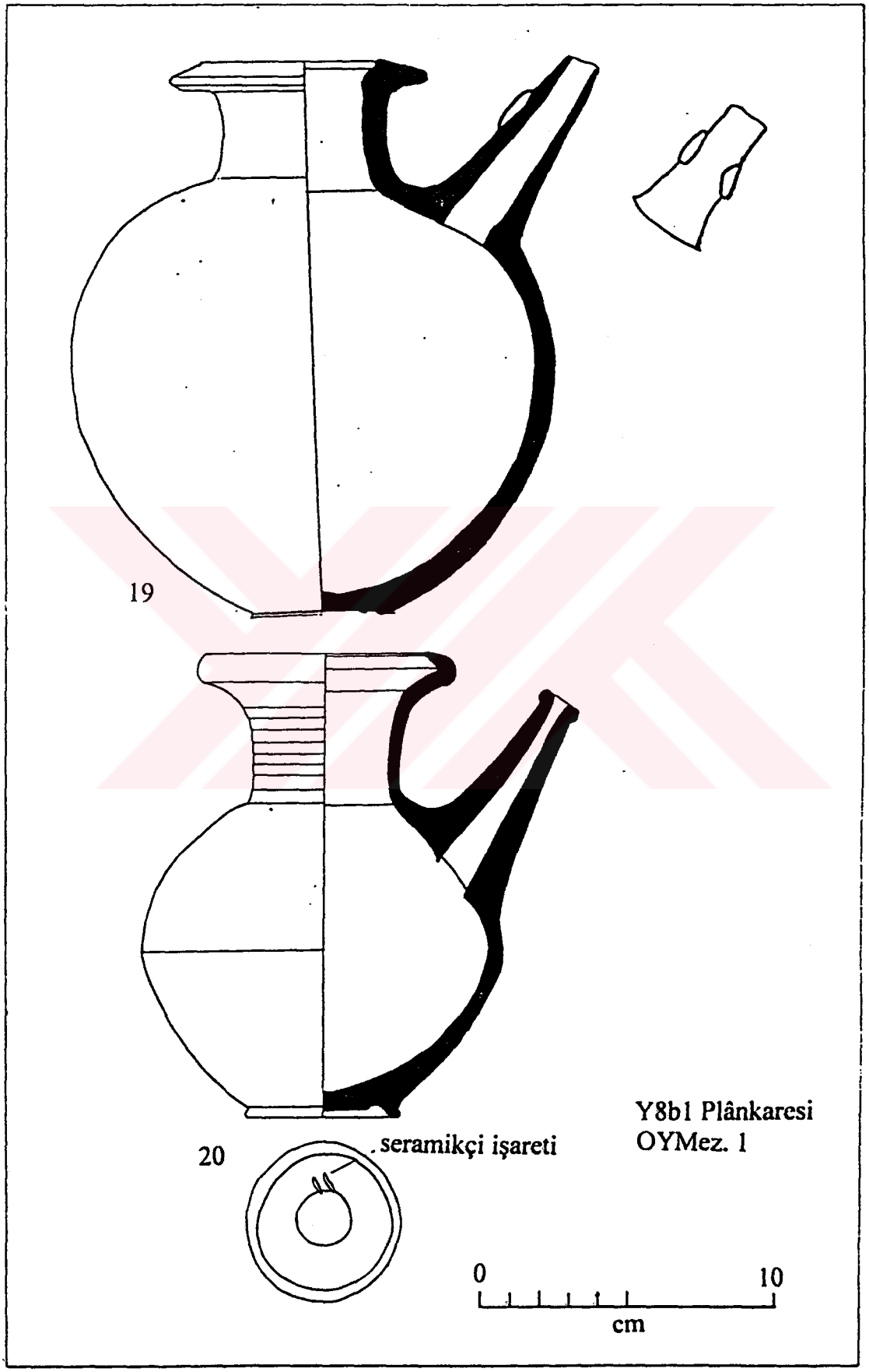
19
20
. seramikçi işareti
Y8b1 Plânkaresi
OYMez. 1
0
10
cm

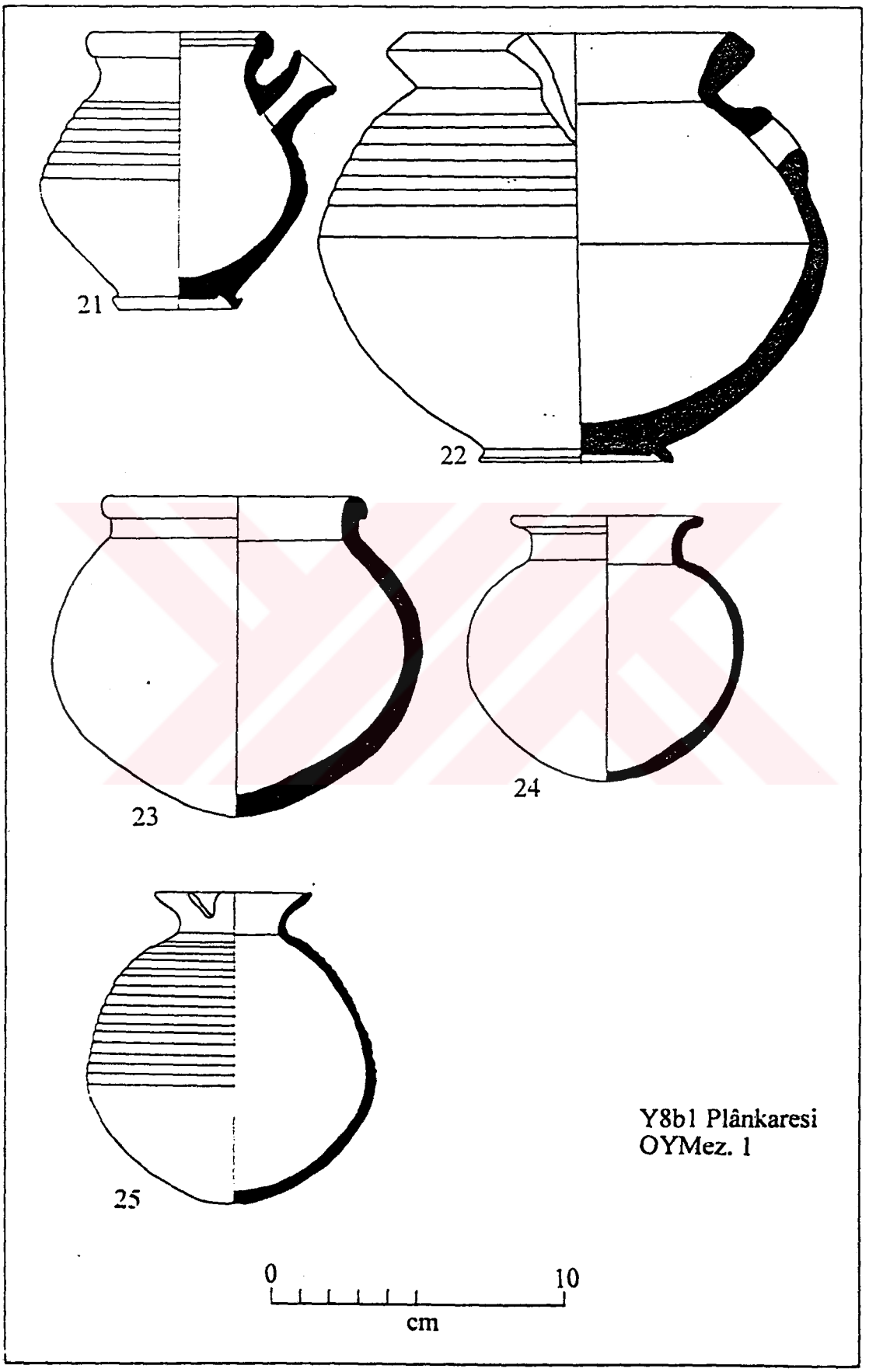

Y8b1 Plânkaresi
OYMez. 1

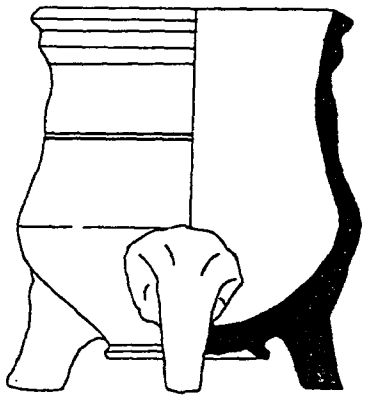

26

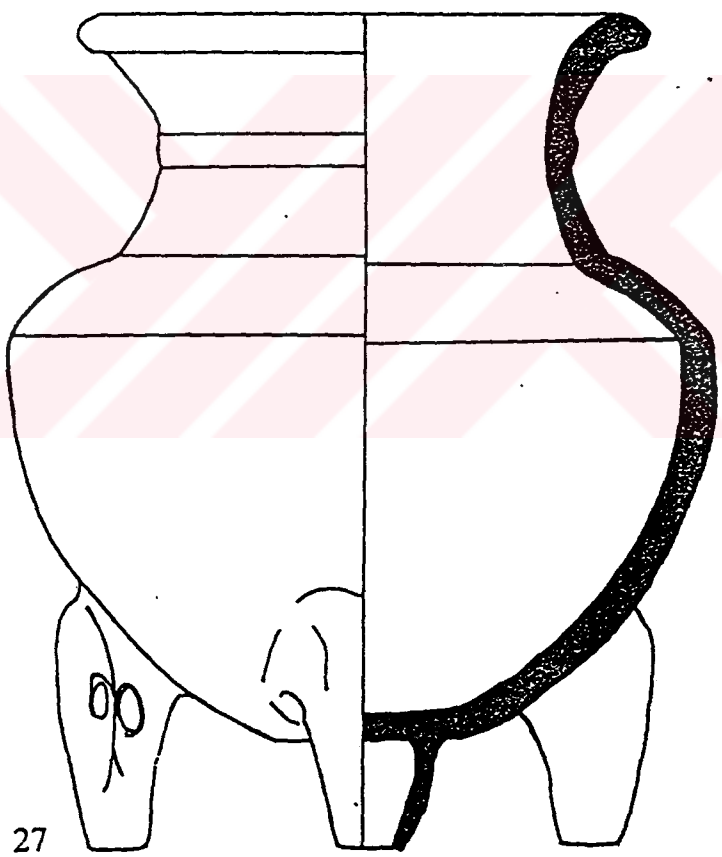

27

Y8b1 Plânkaresi
OYMez. 1

0 10
cm

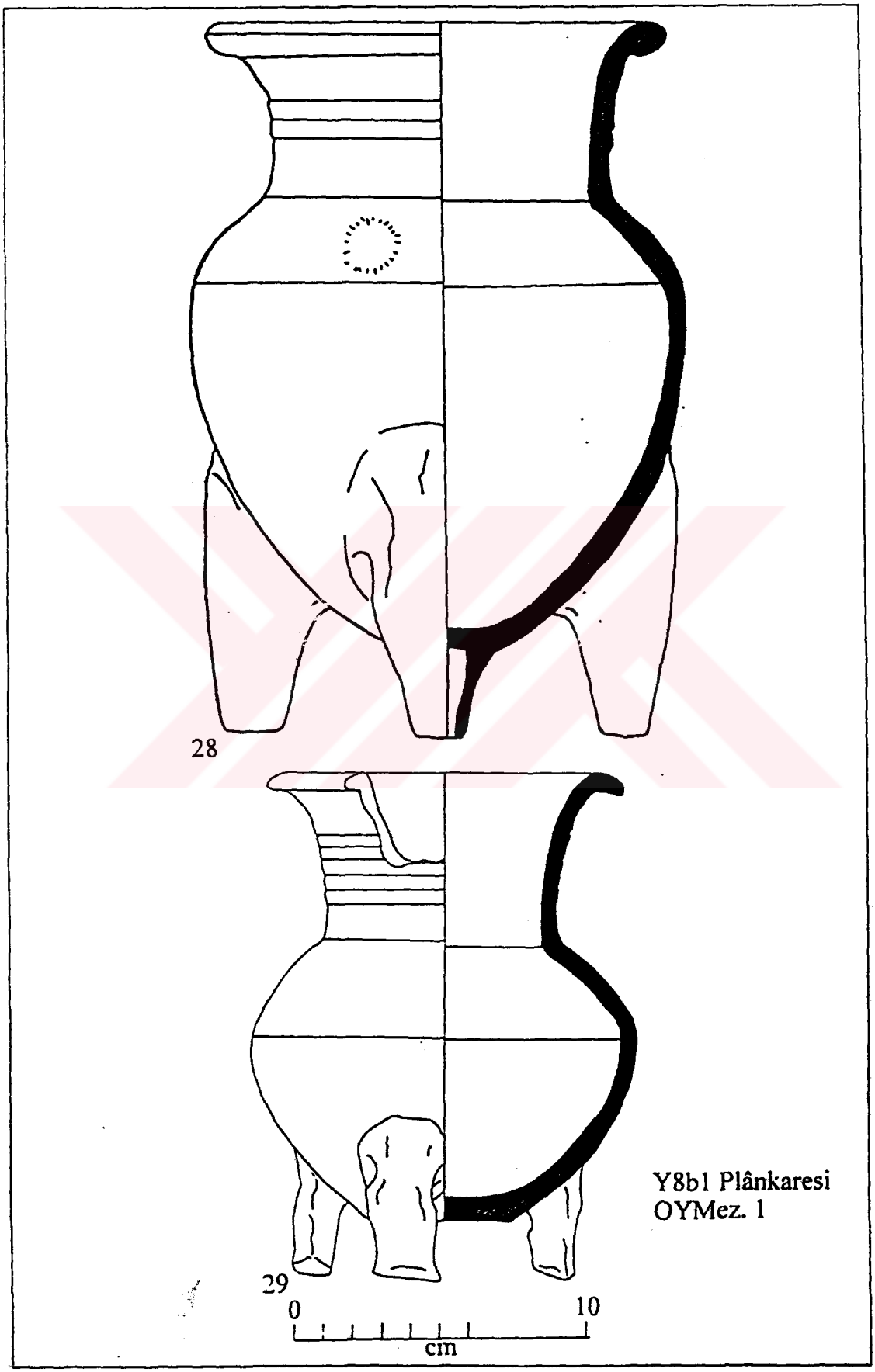

Y8b1 Plânkaresi
OYMez. 1

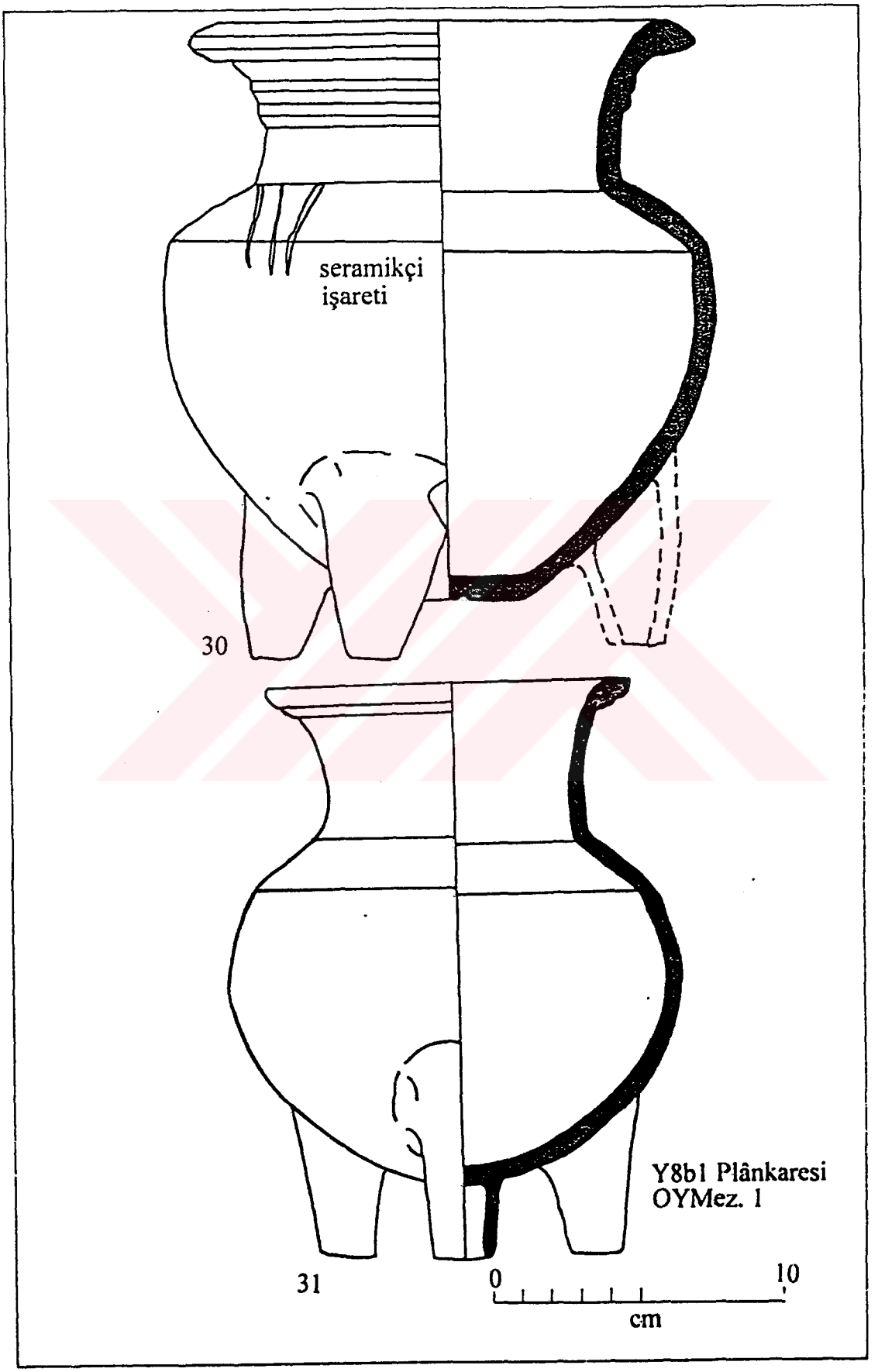
seramikçi
işareti
30
31
Y8b1 Plânkaresi
OYMez. 1
0
10
cm

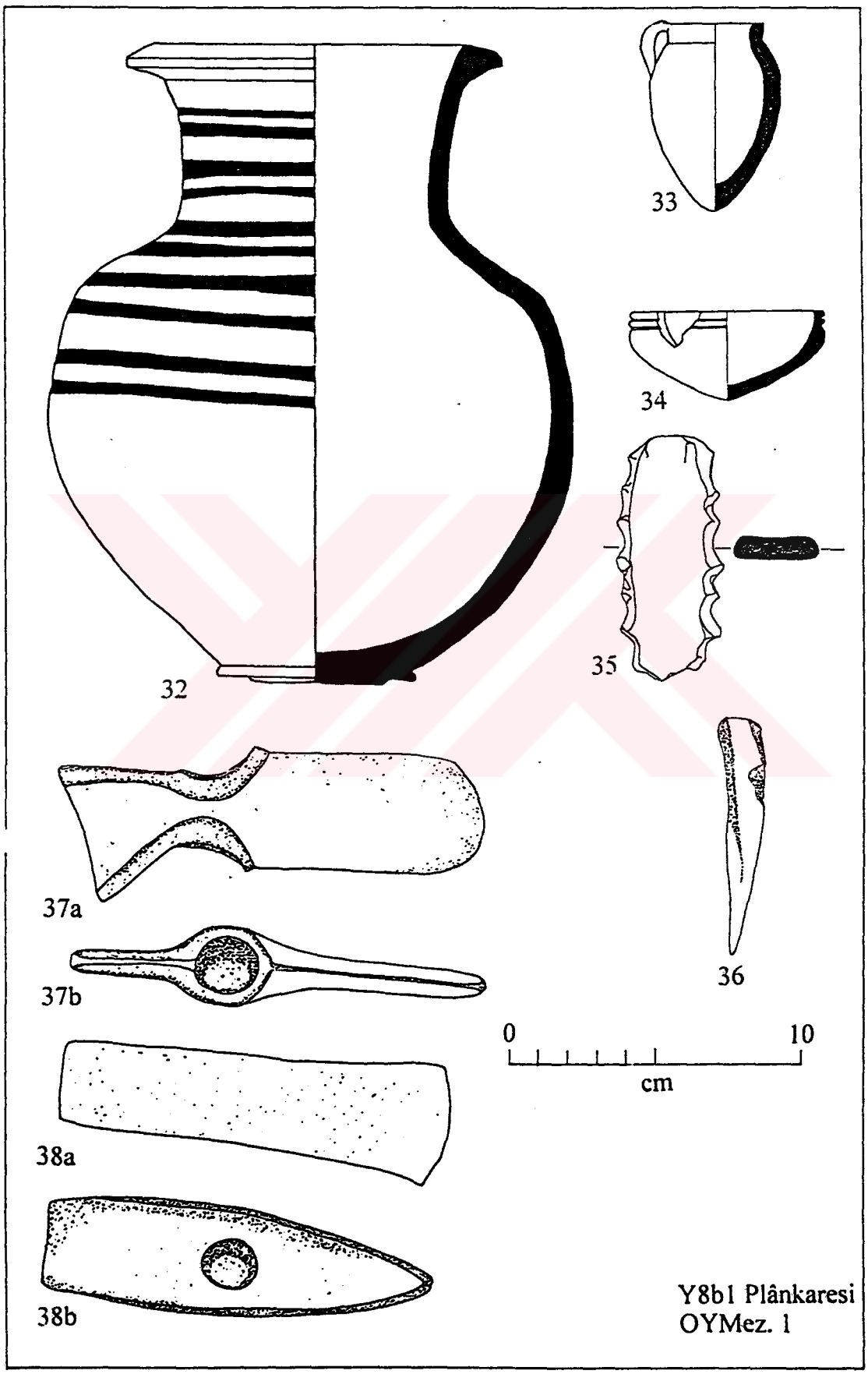

Y8b1 Plânkaresi
OYMez. 1

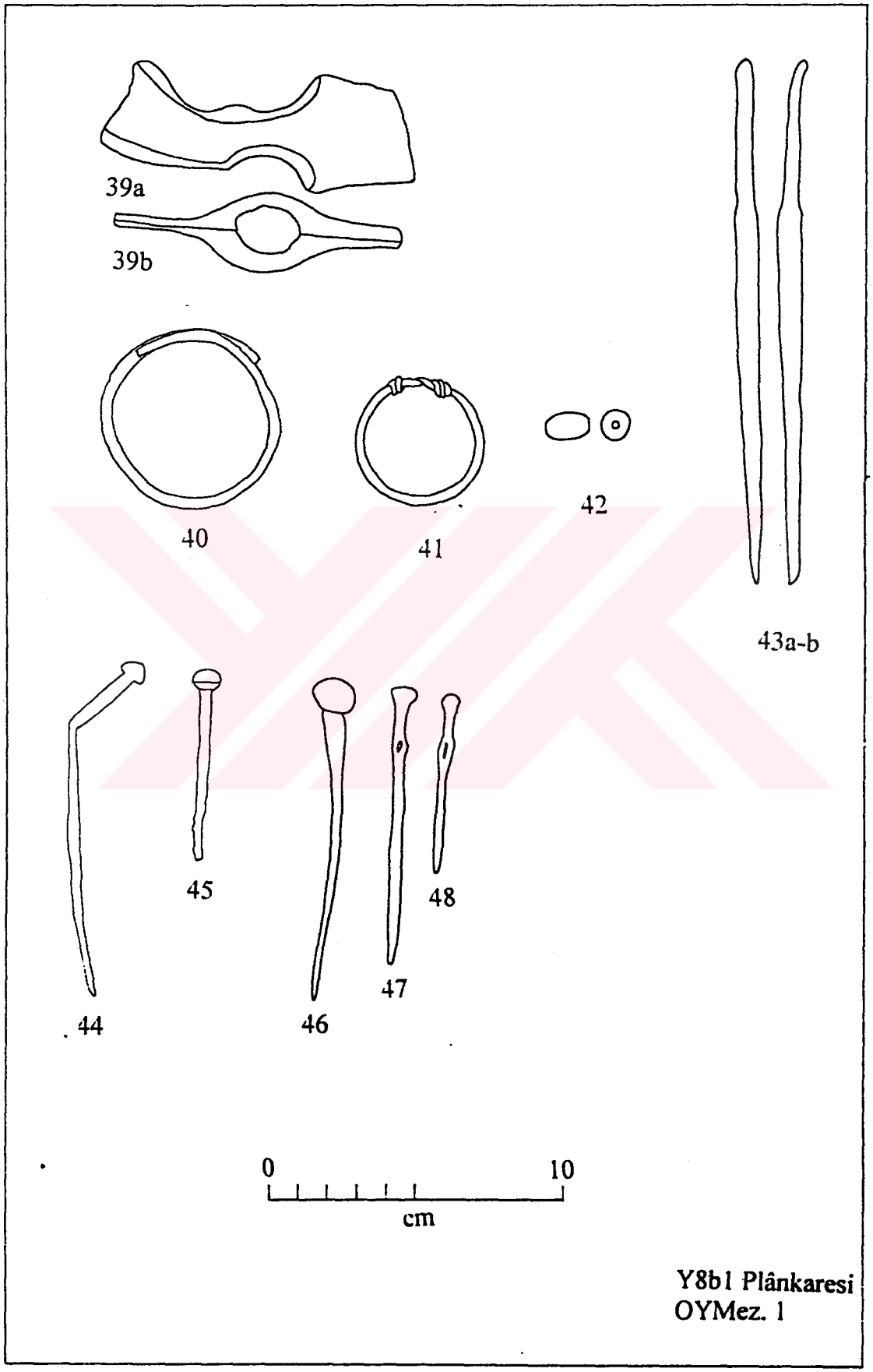

Y8b1 Plânkaresi
OYMez. 1

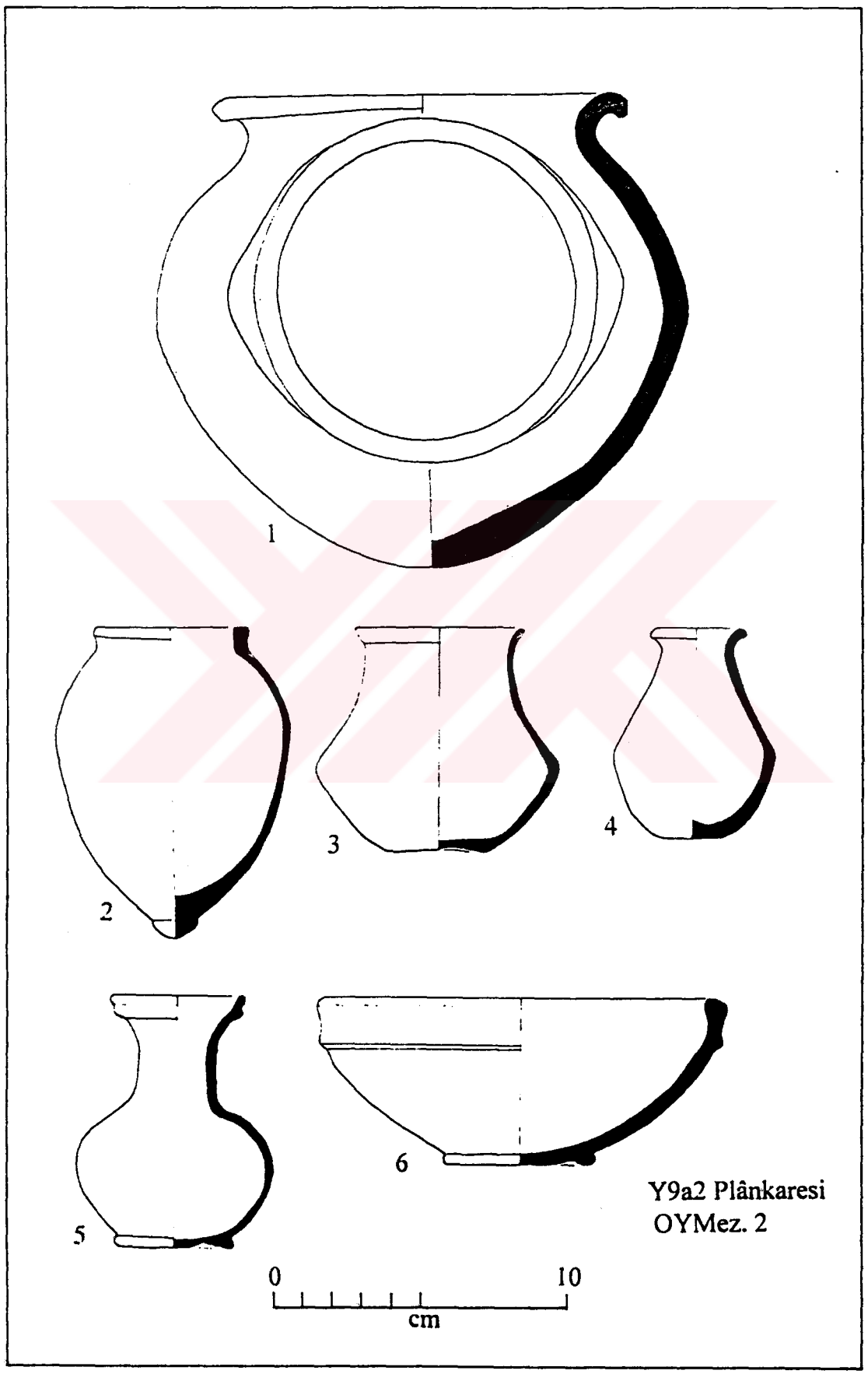
1
2
3
4
5
6
Y9a2 Plânkaresi
OYMez. 2
0
10
cm

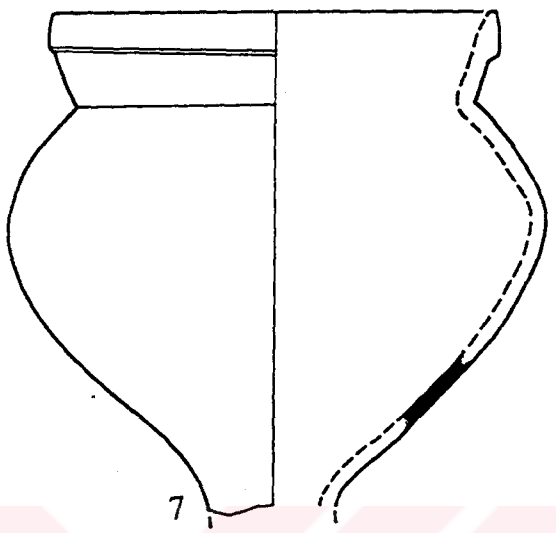

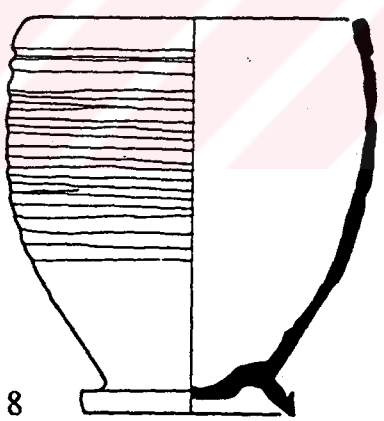

Y9a2 Plânkaresi
OYMez. 2

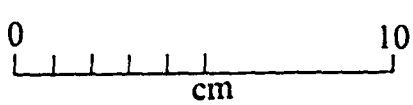

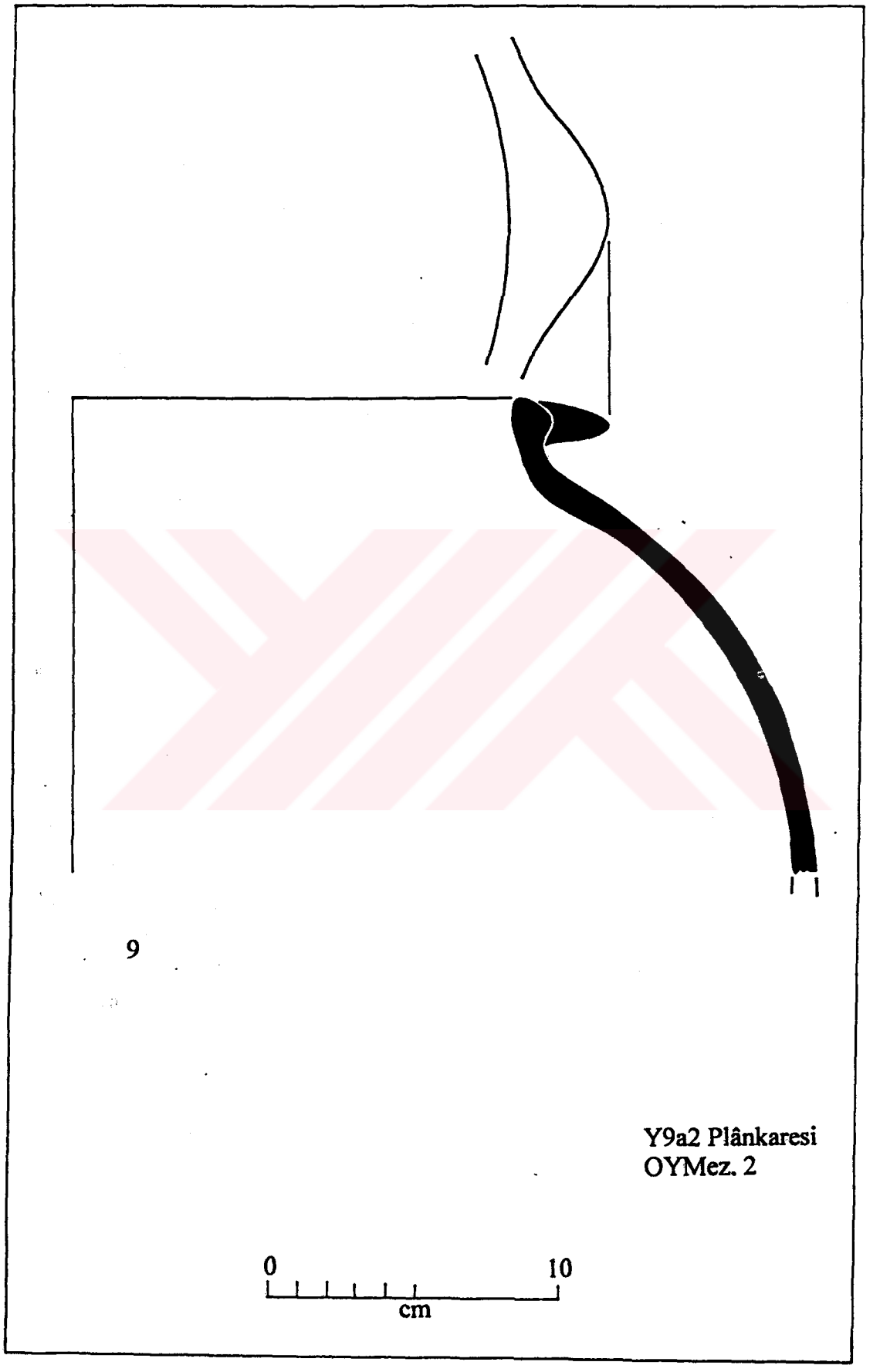
9
Y9a2 Plânkaresi
OYMez. 2
0
10
cm

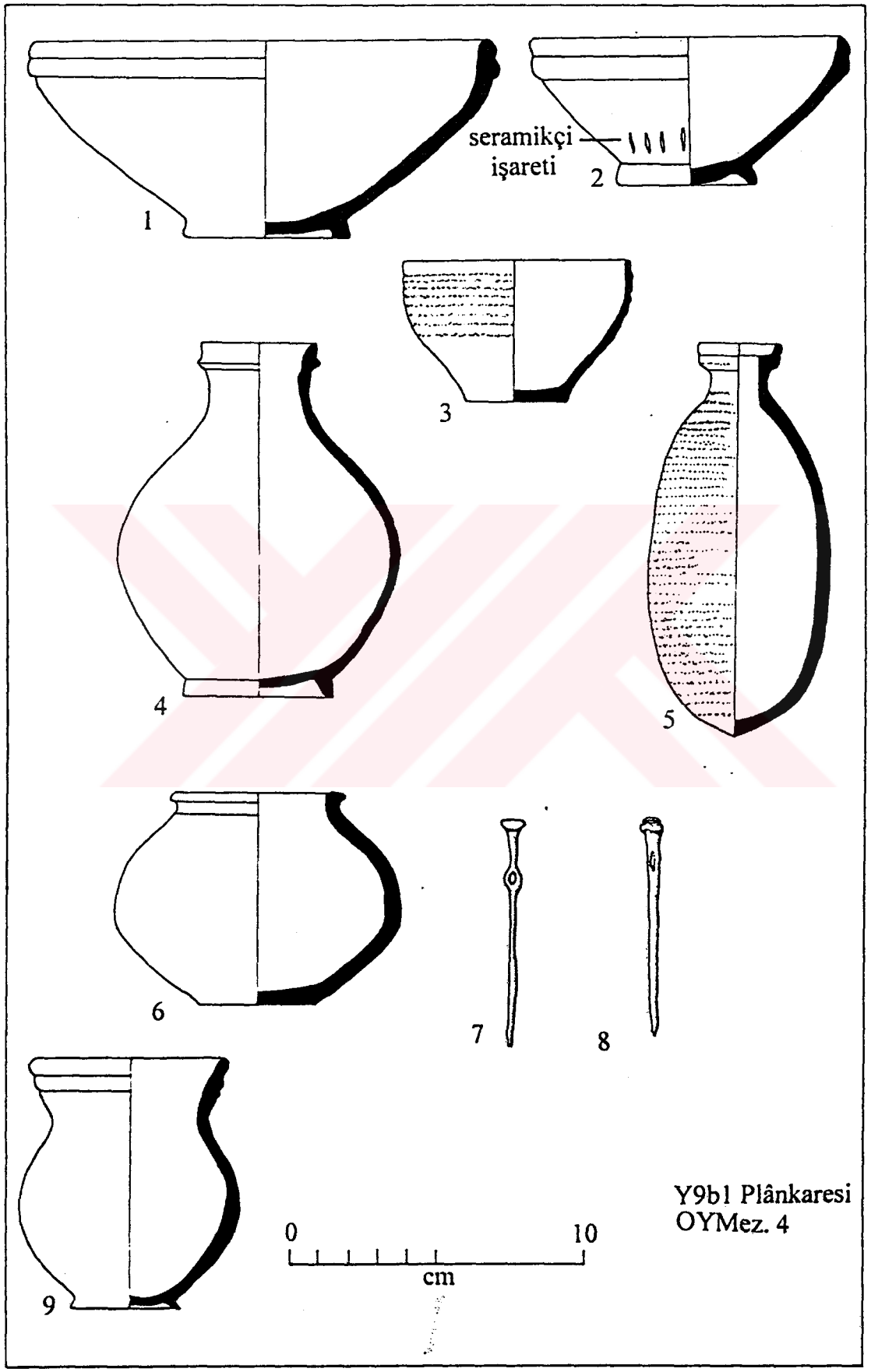

Y9b1 Plânkaresi
OYMez. 4

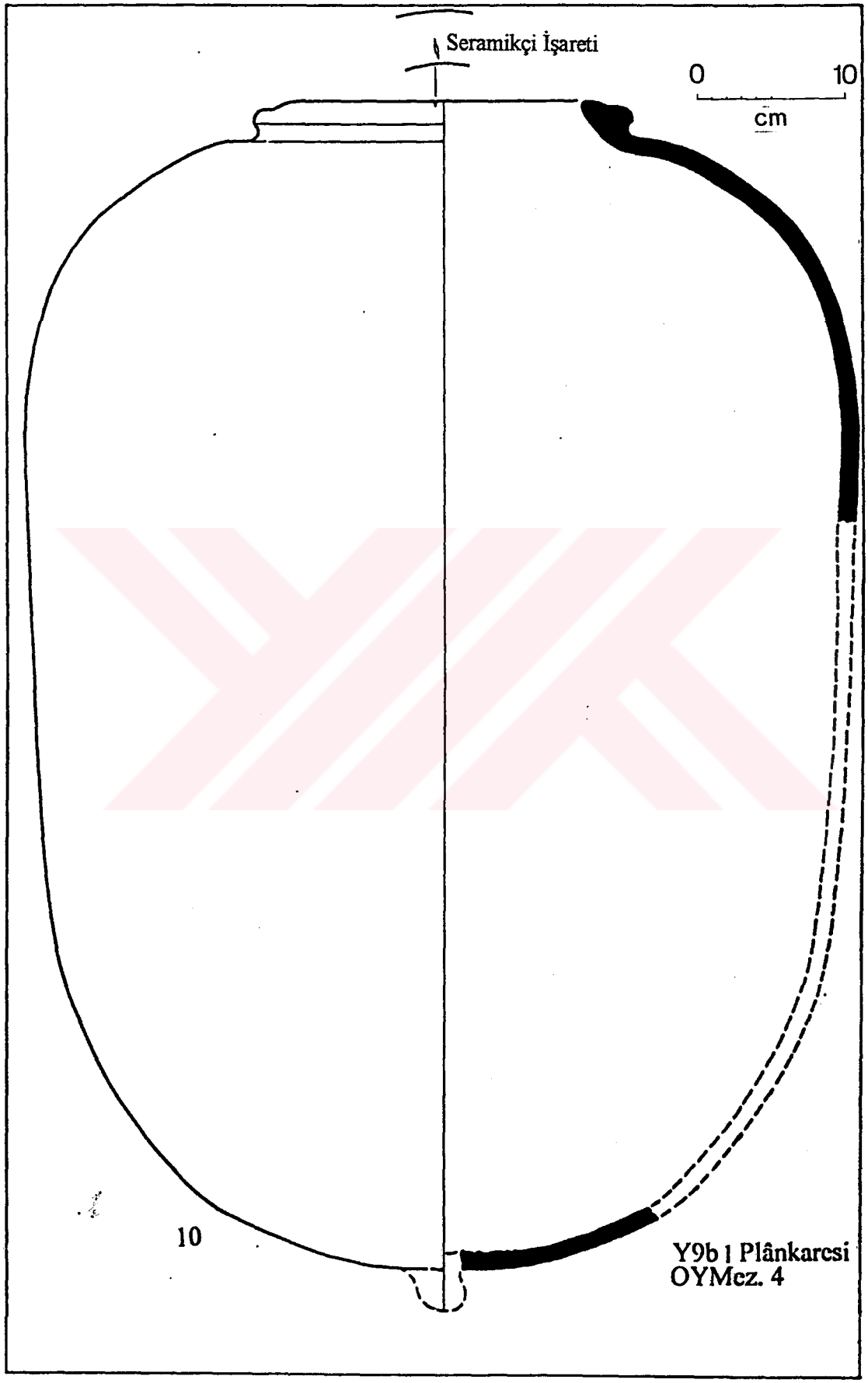

Y9b 1 Plânkarcsi
OYMcz. 4

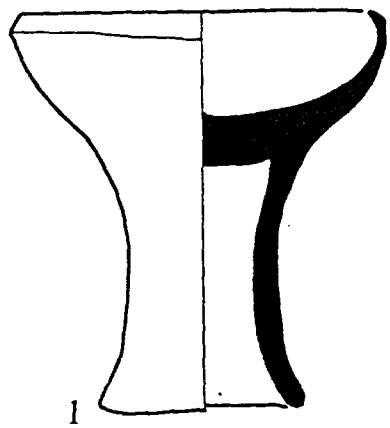

1

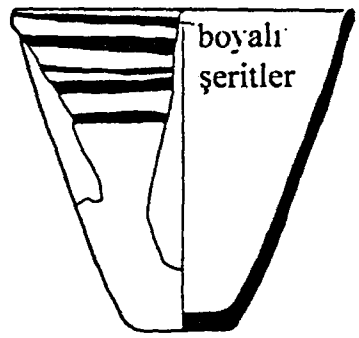

2

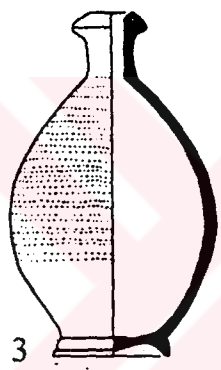

3

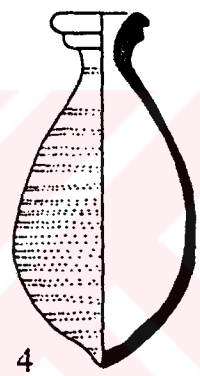

4

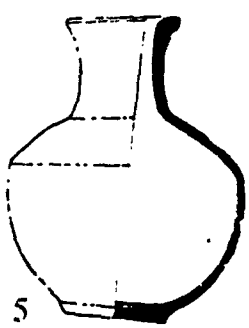

5

Z9a1 Plânkaresi
OYMez. 5

0 10
cm

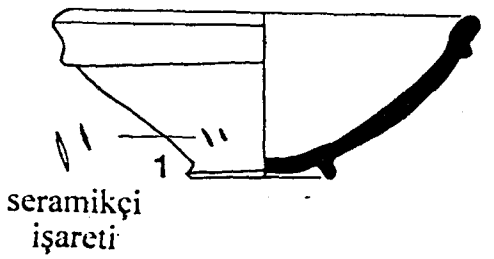

seramikçi
işareti

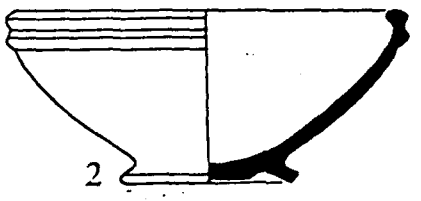

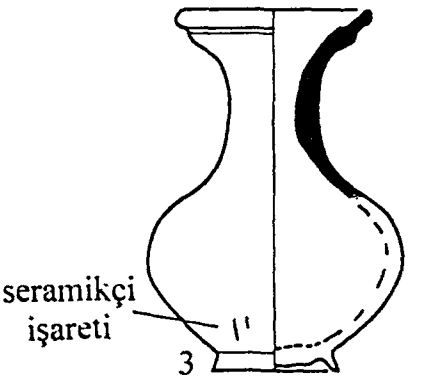

seramikçi
işareti

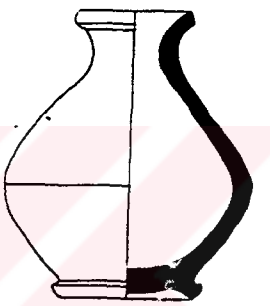

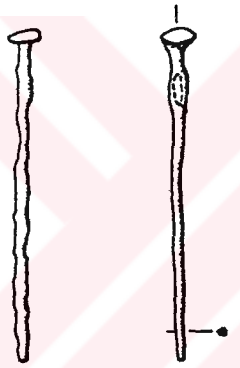

4 5

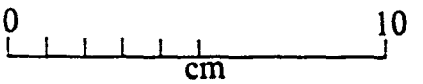

Z9a1 Plânkaresi
OYMez. 6

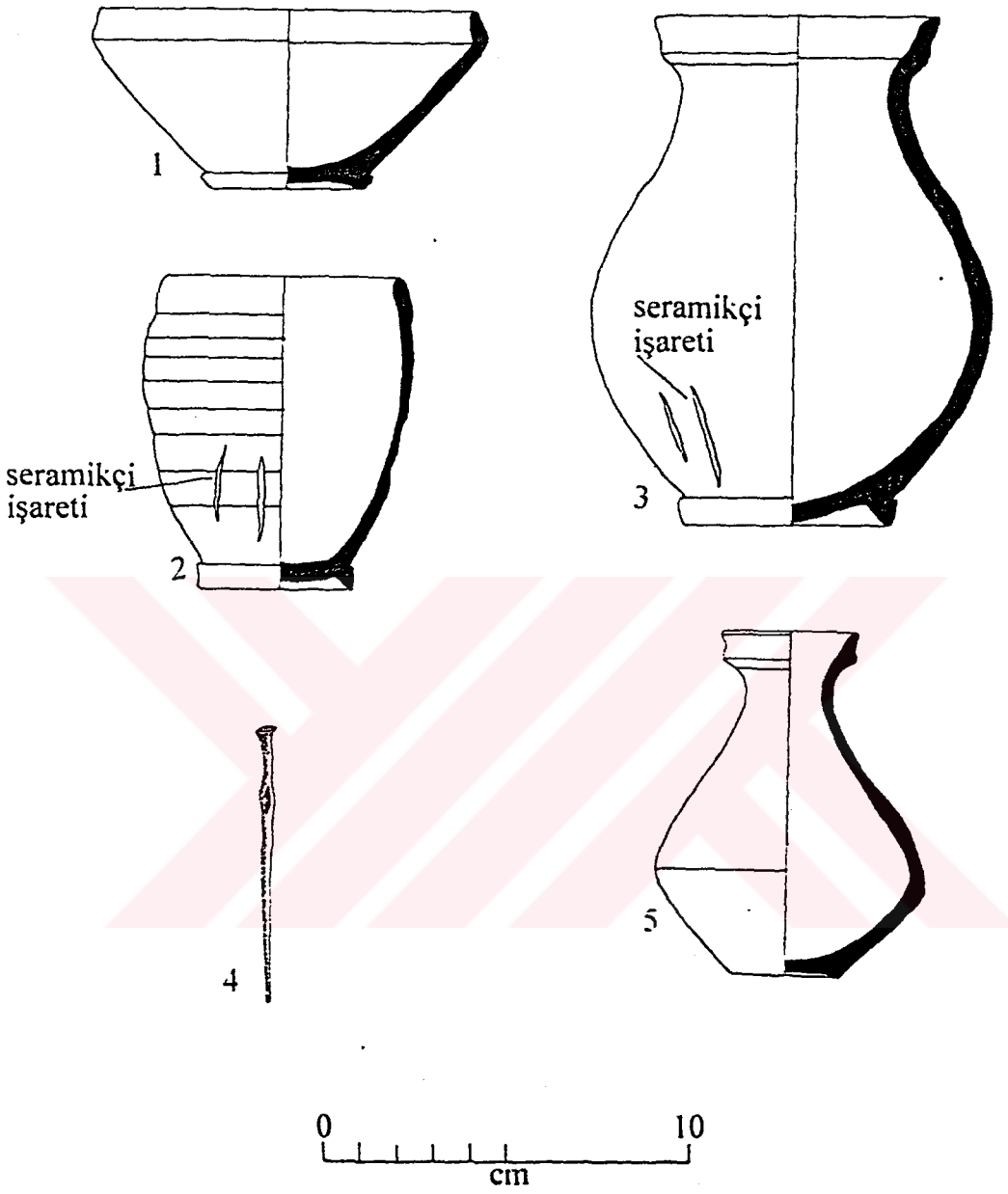

Y9a2 Plânkaresi
OYMez. 7

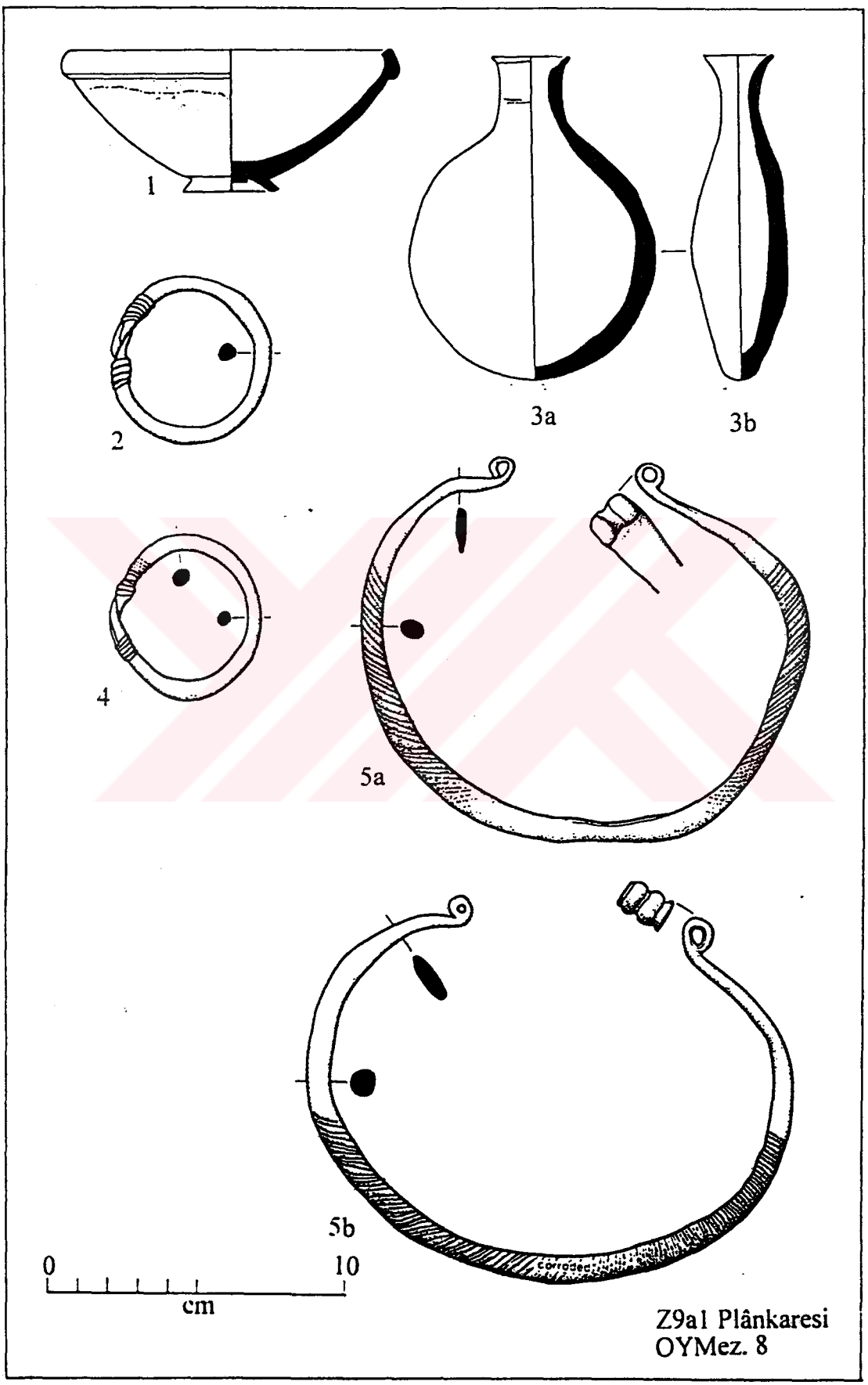

Z9a1 Plânkaresi
OYMez. 8

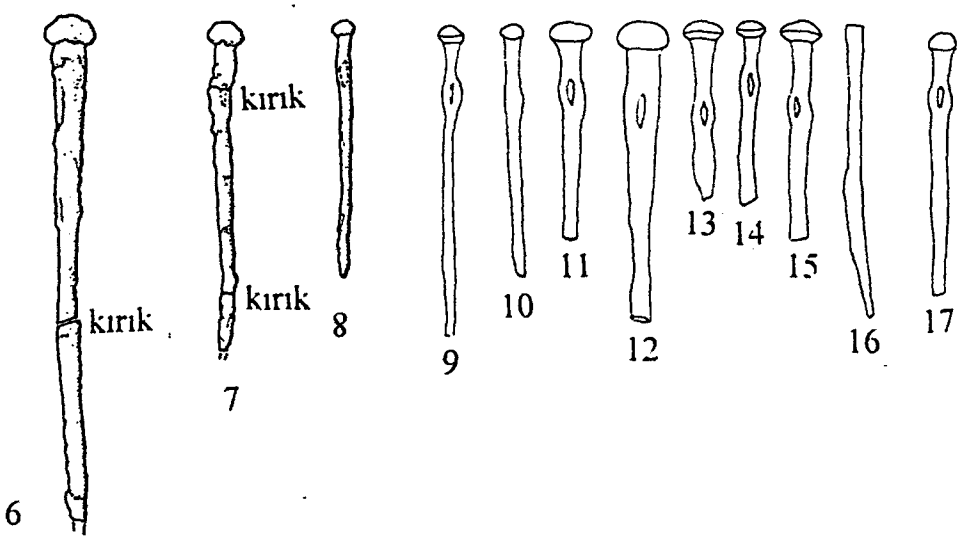

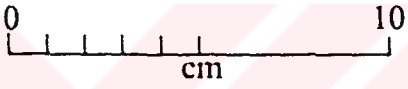

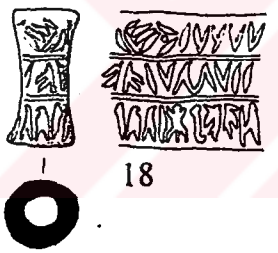

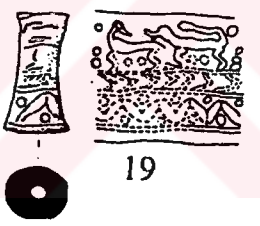

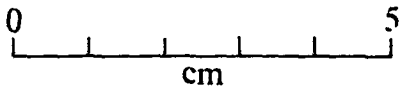

Z9a1 Plânkaresi
OYMez. 8

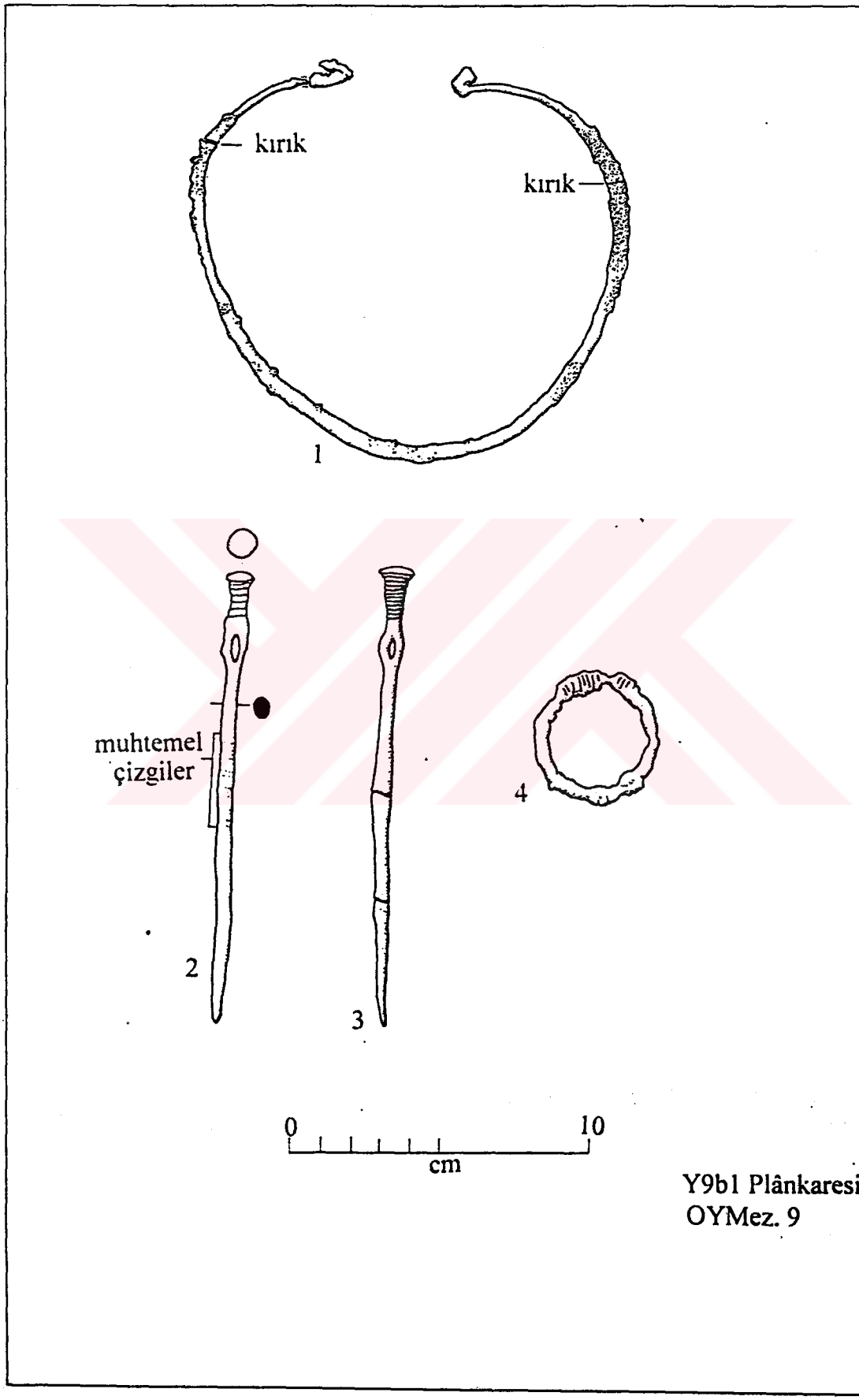

Y9b1 Plânkaresi
OYMez. 9

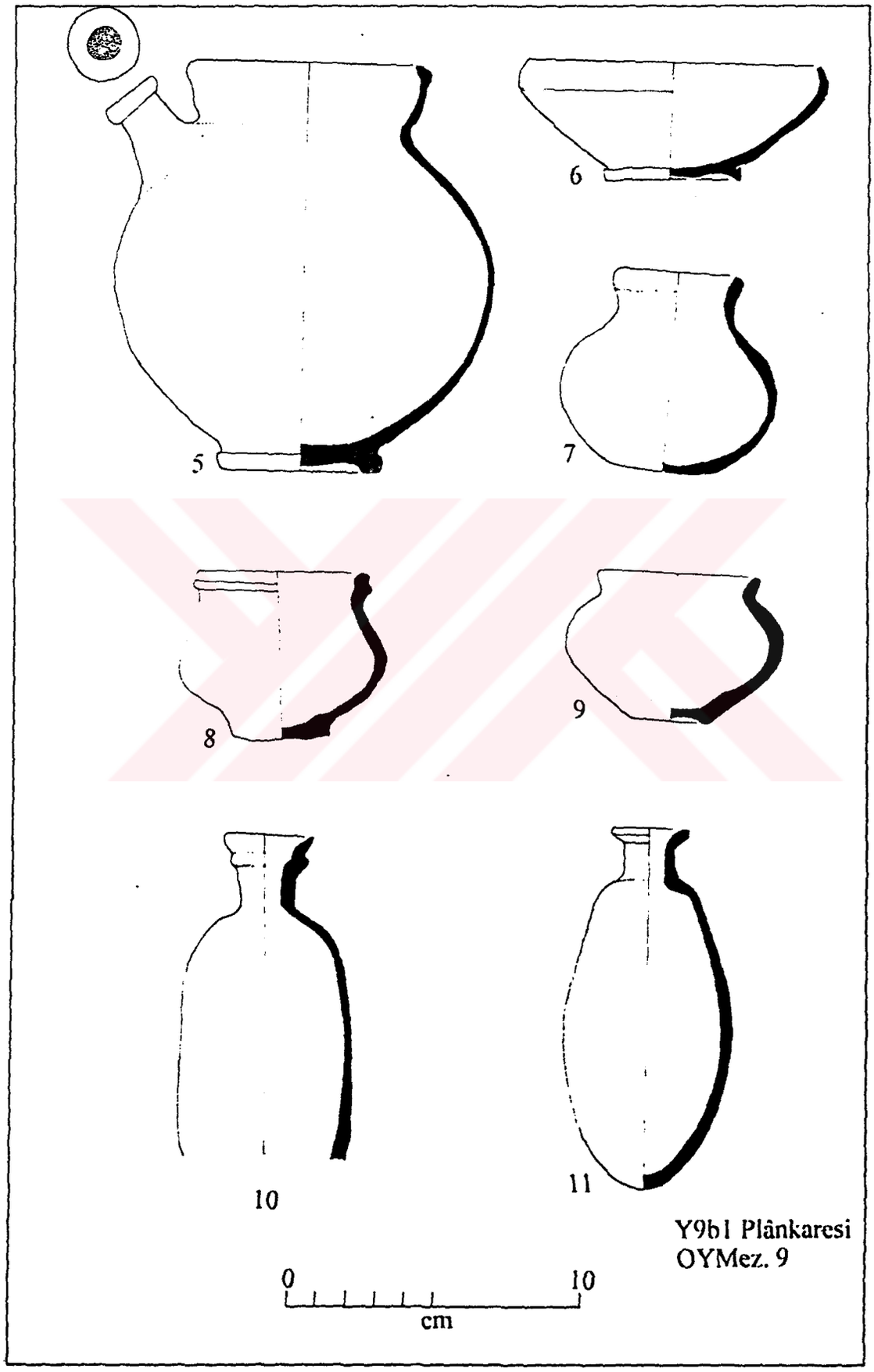

Y9b1 Plânkaresi
OYMez. 9

1

2

3

4

5

6 15 siyah 42 beyaz

akik gümüş

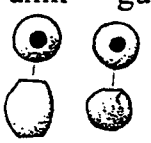

7a 7b

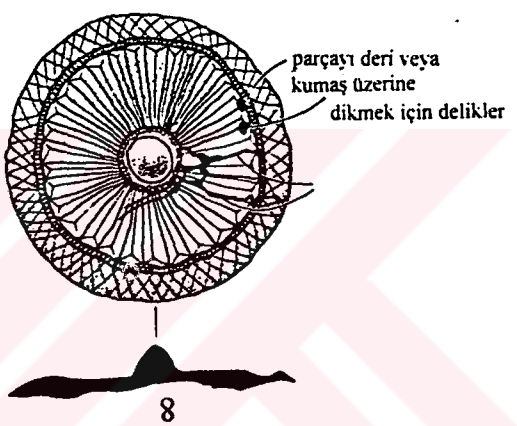

8

0 5
cm

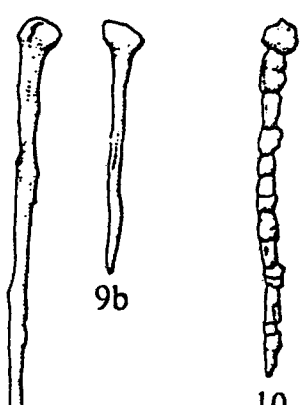

9a 9b 10

0 10
cm

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 10

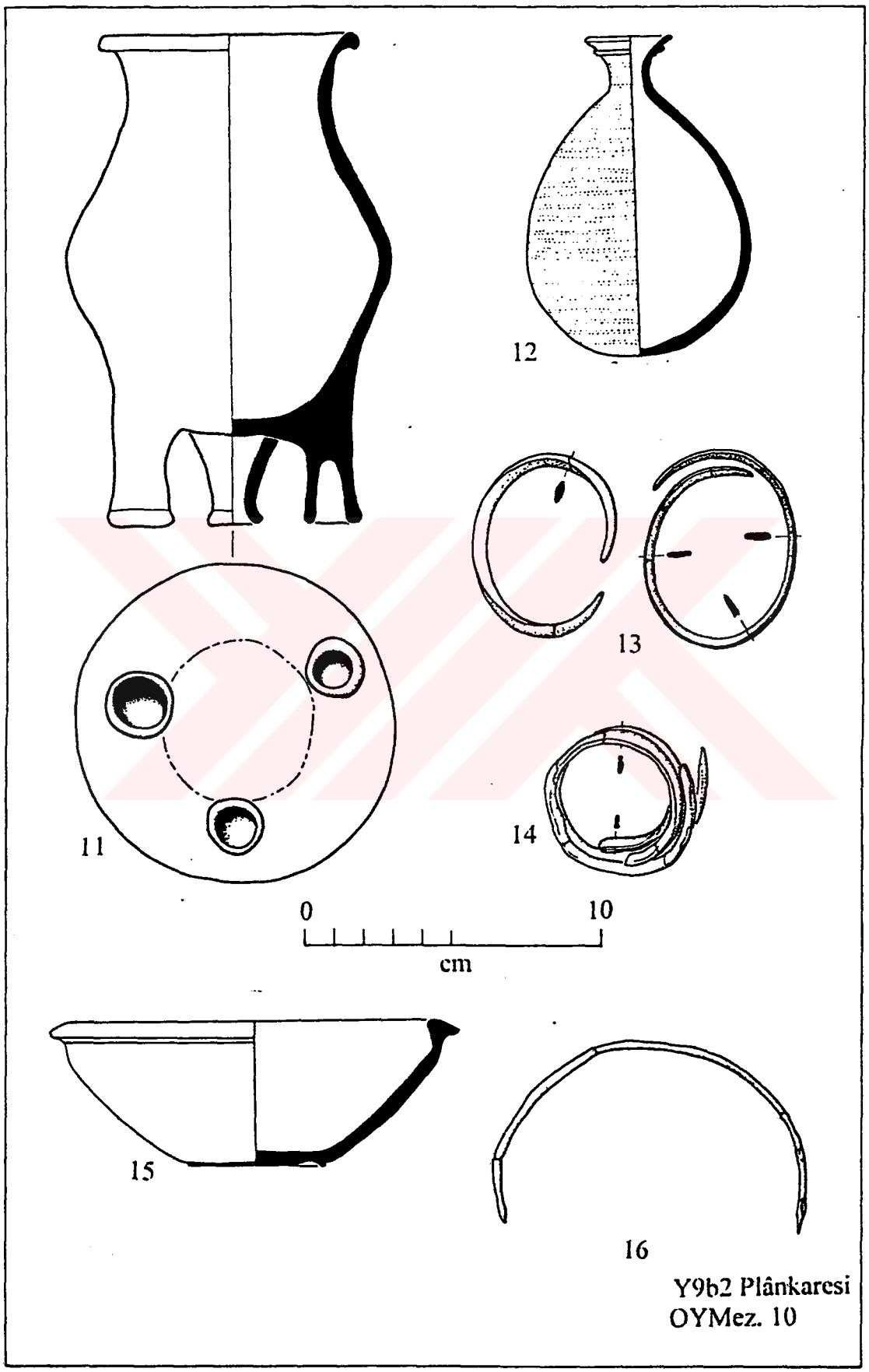

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 10

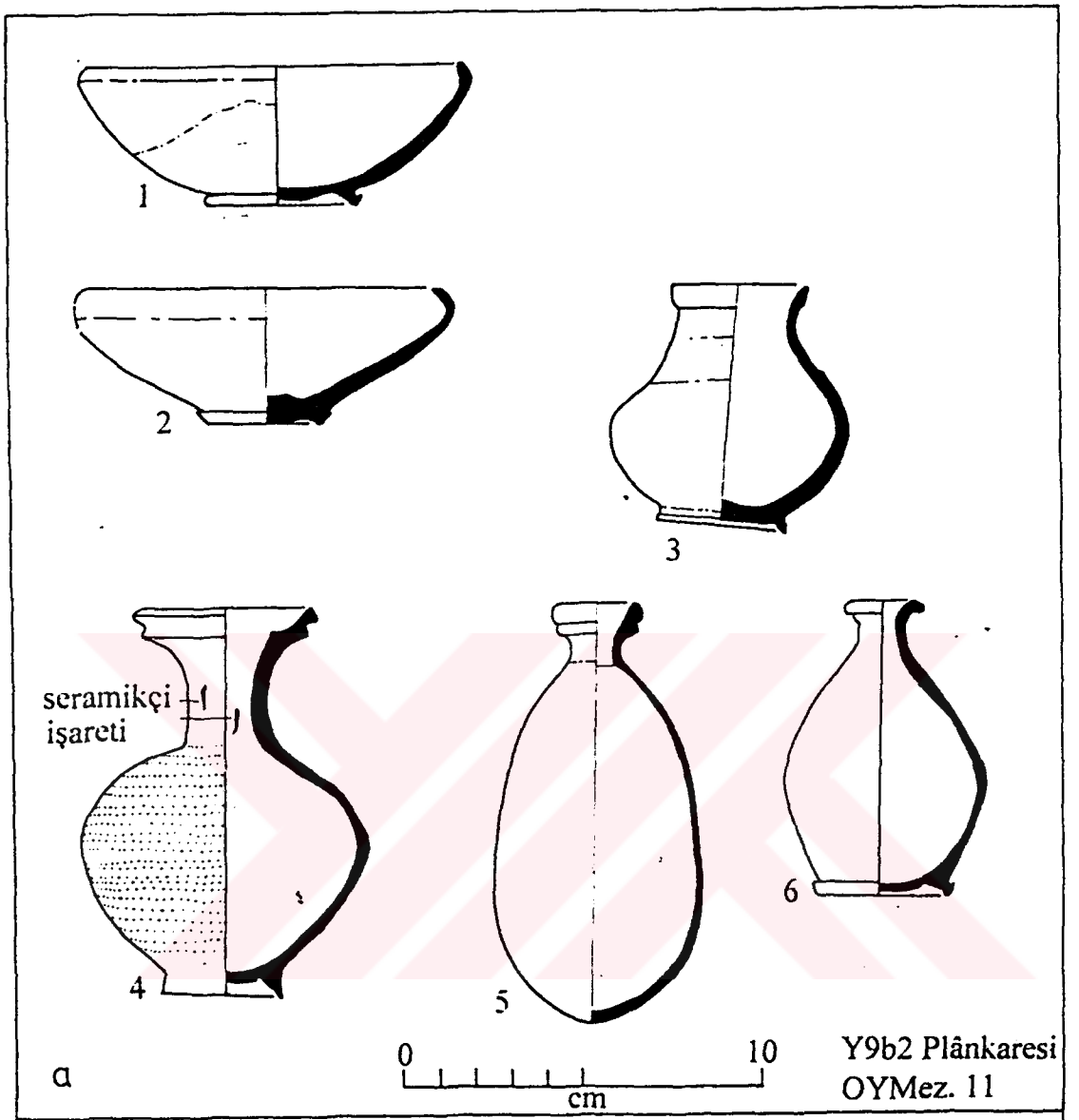

a

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 11

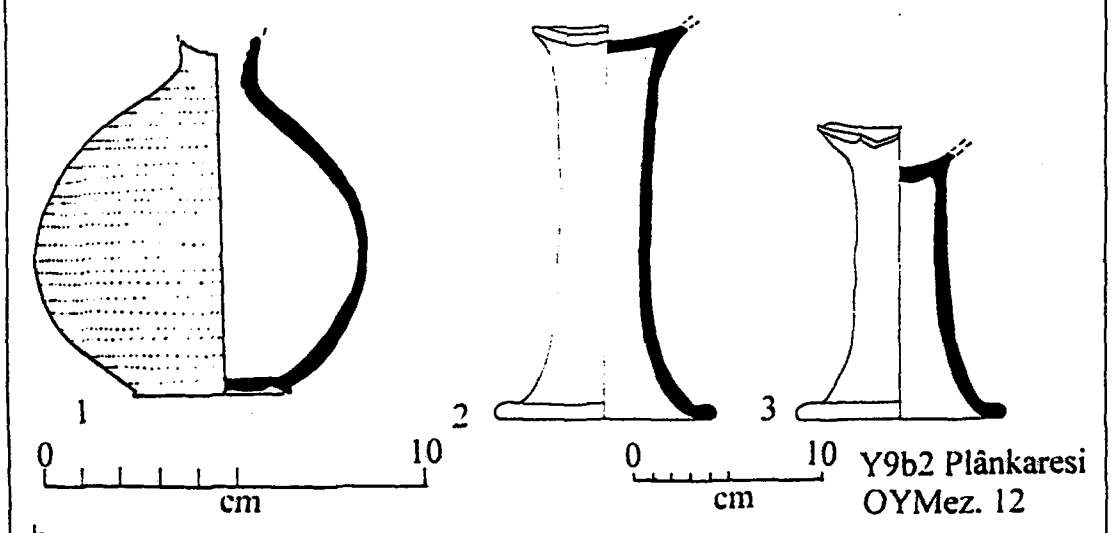

b

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 12

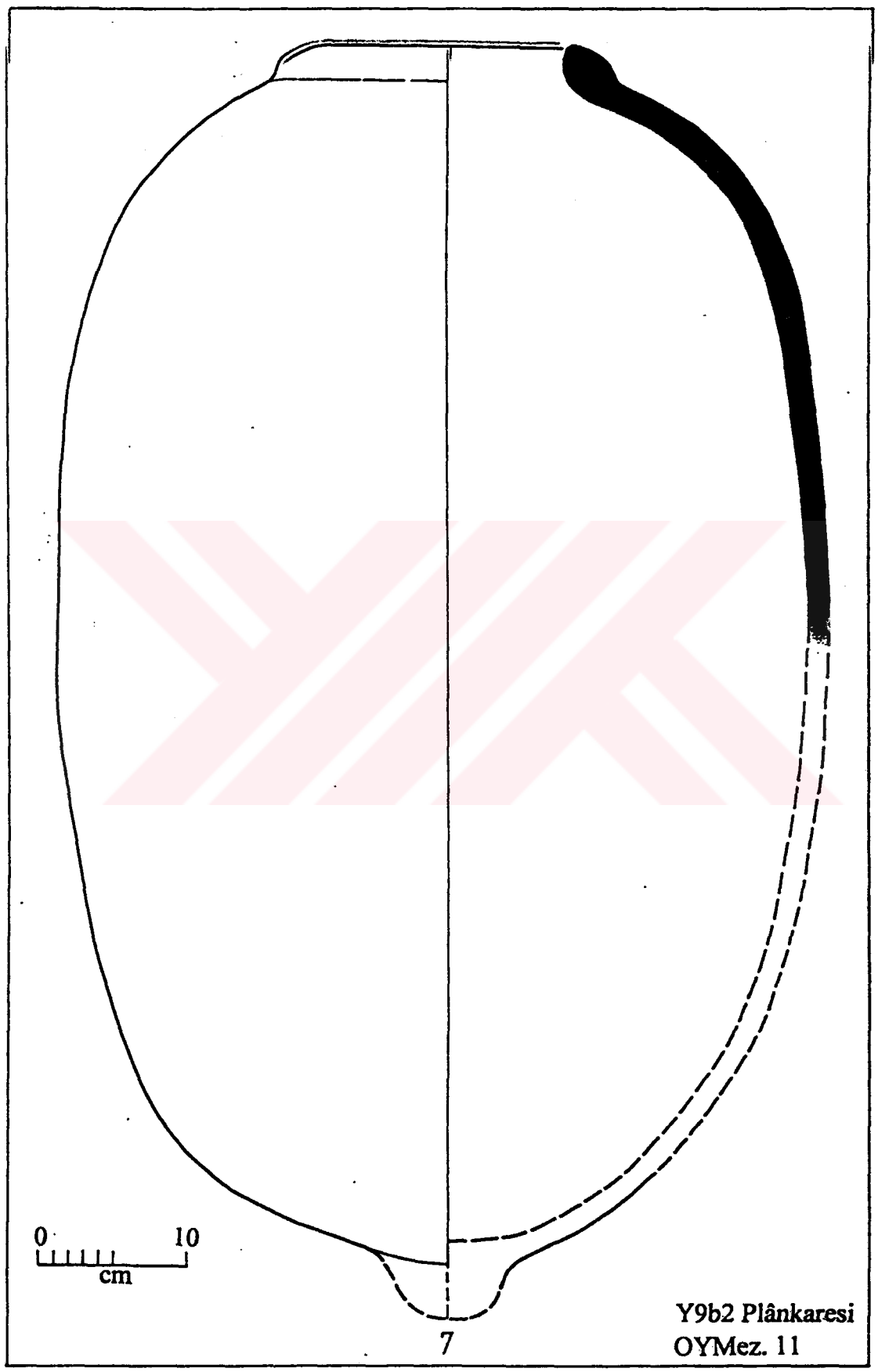

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 11

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

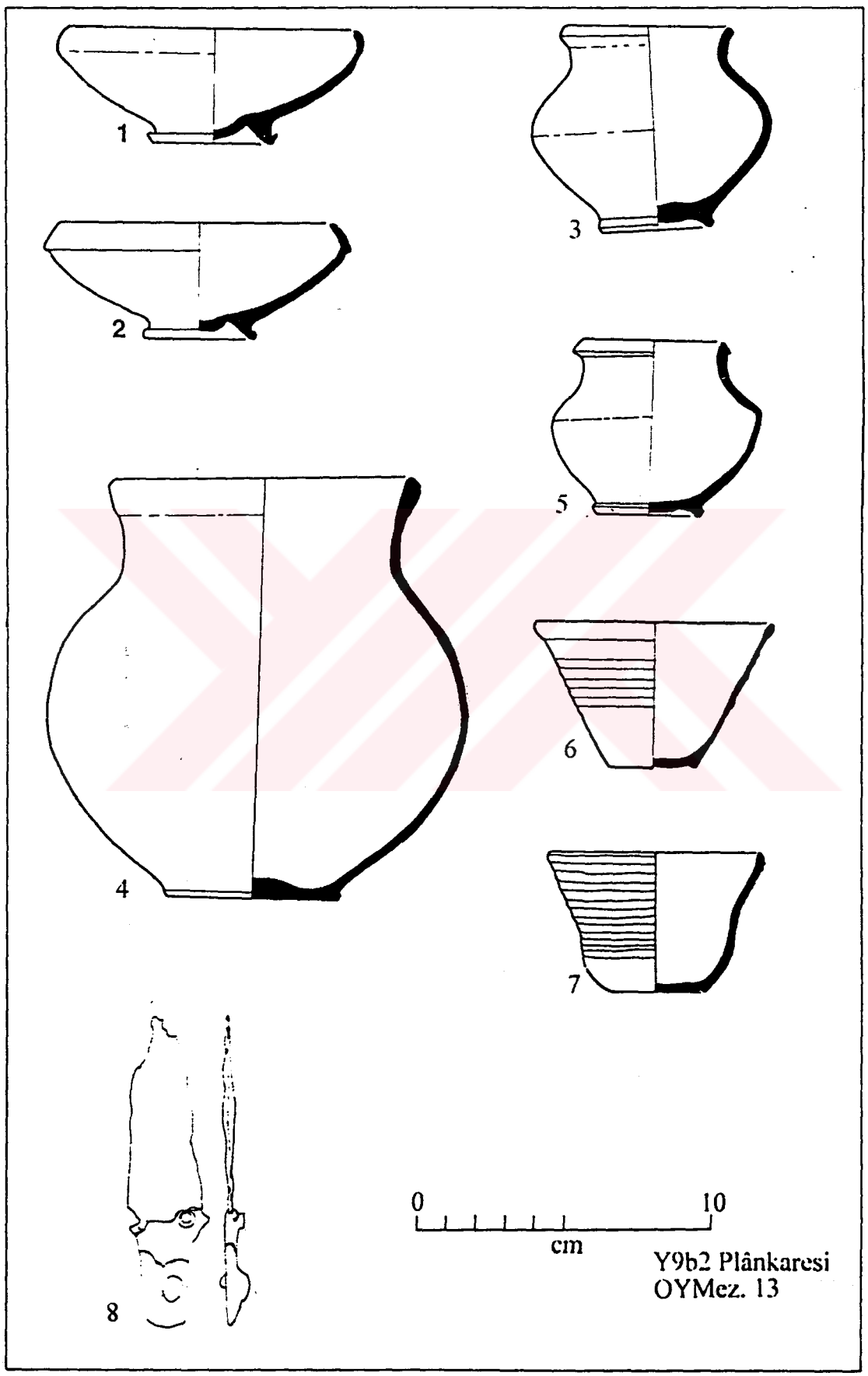

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 13

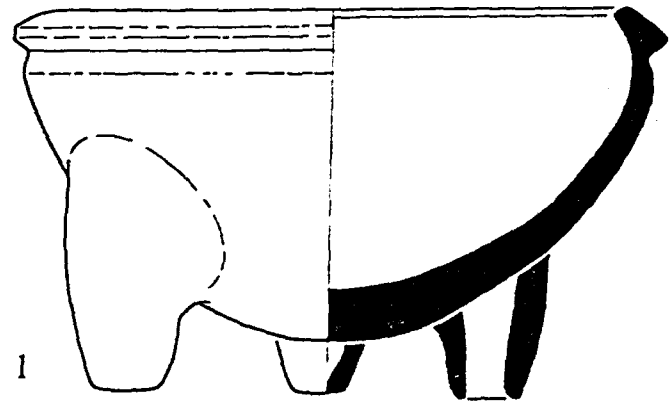

1

2

3

4

0 10

cm

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 14

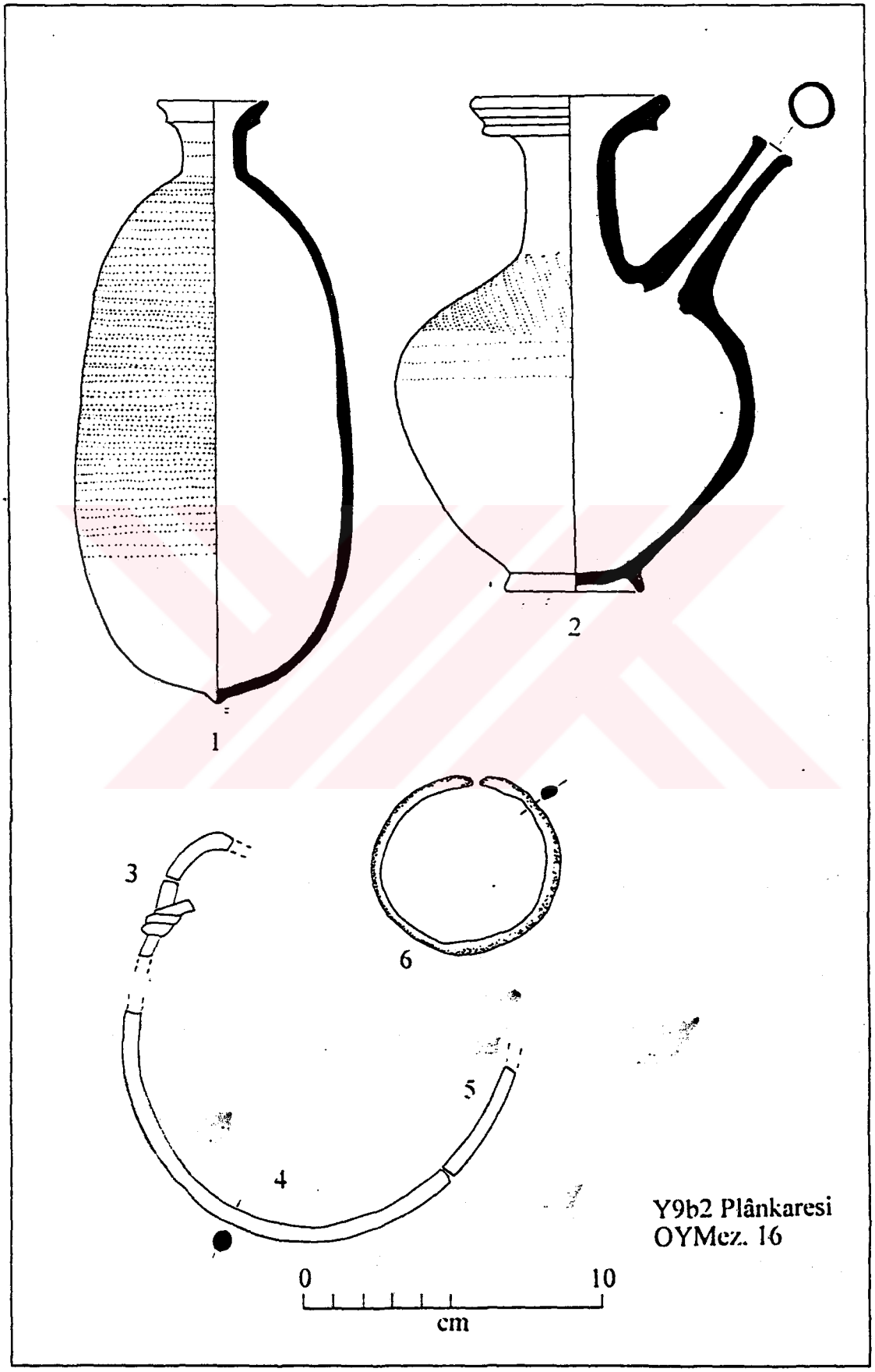

Y9b2 Plânkaresi
OYMcz. 16

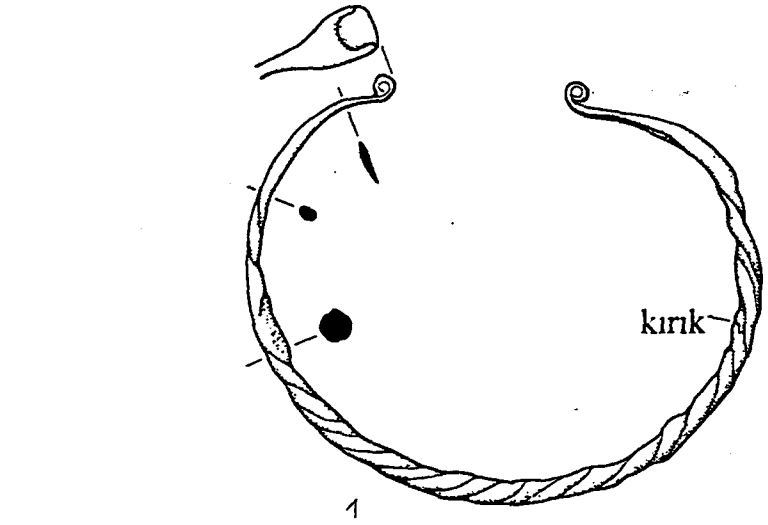

1

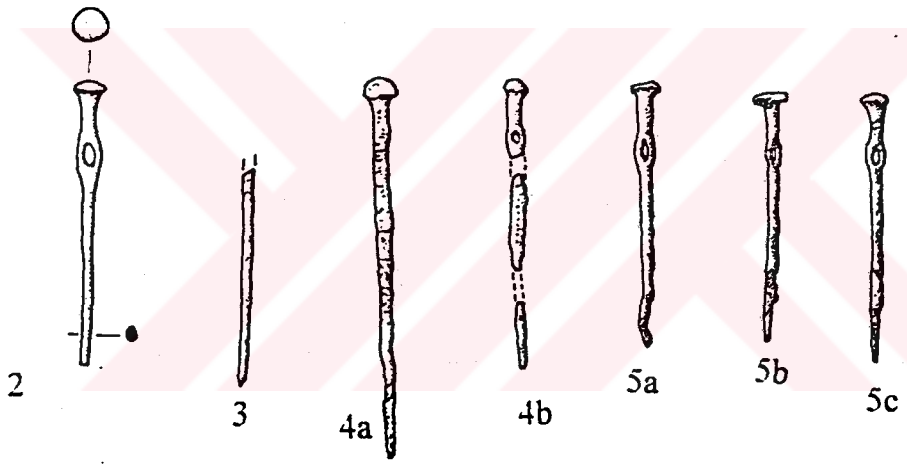

2 3 4a 4b 5a 5b 5c

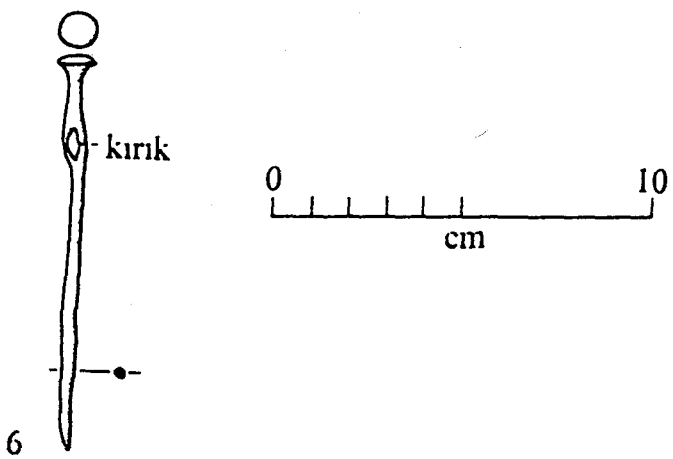

6

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 17

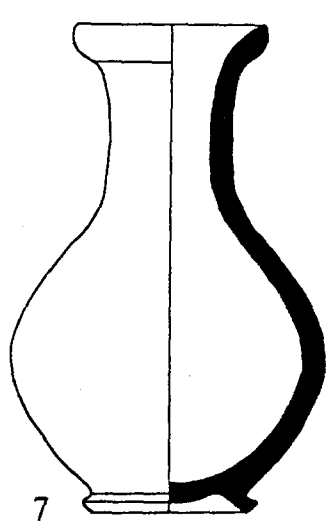

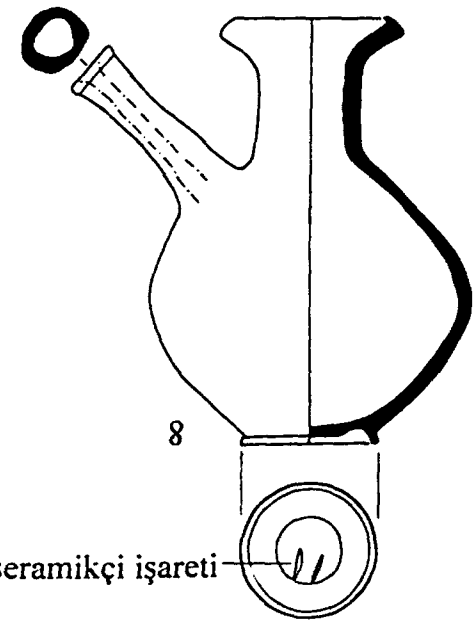

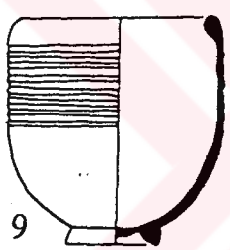

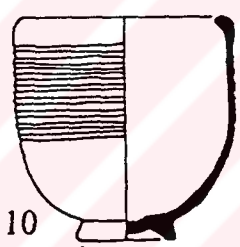

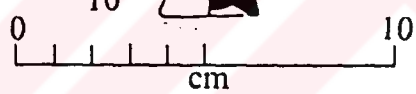

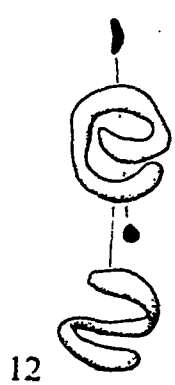

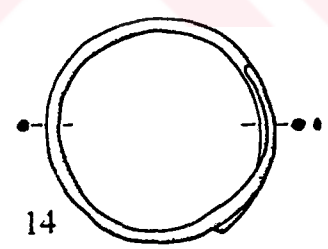

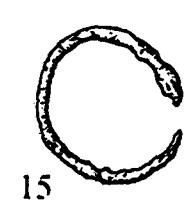

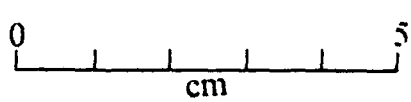

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 17

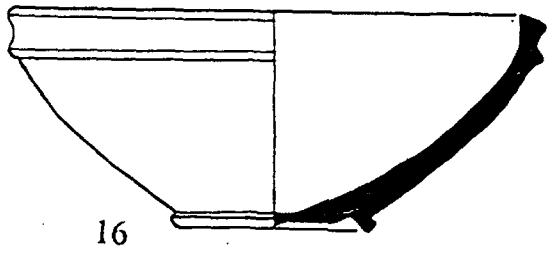

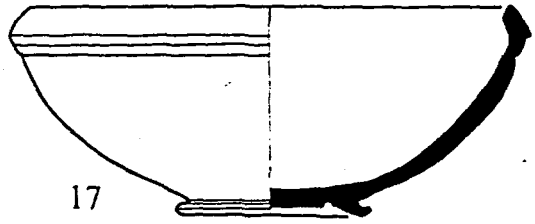

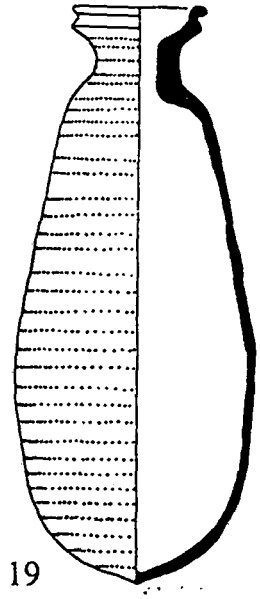

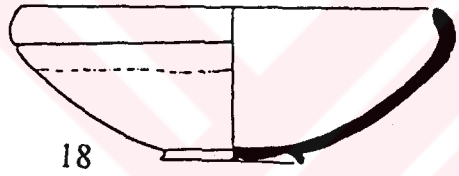

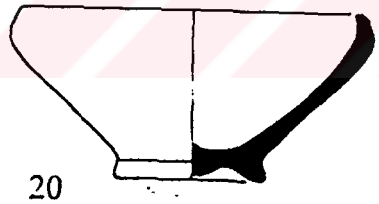

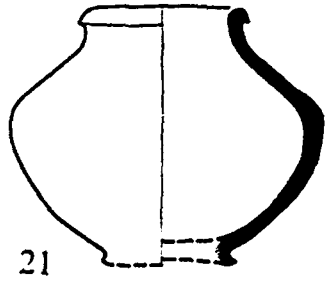

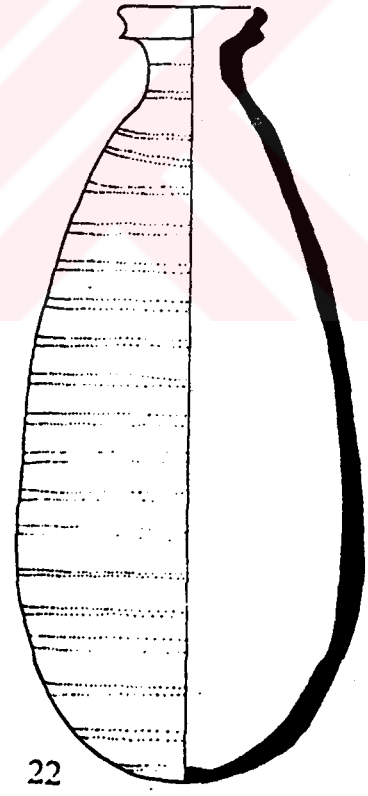

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 17

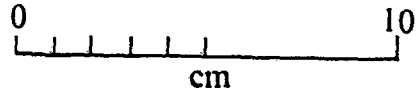

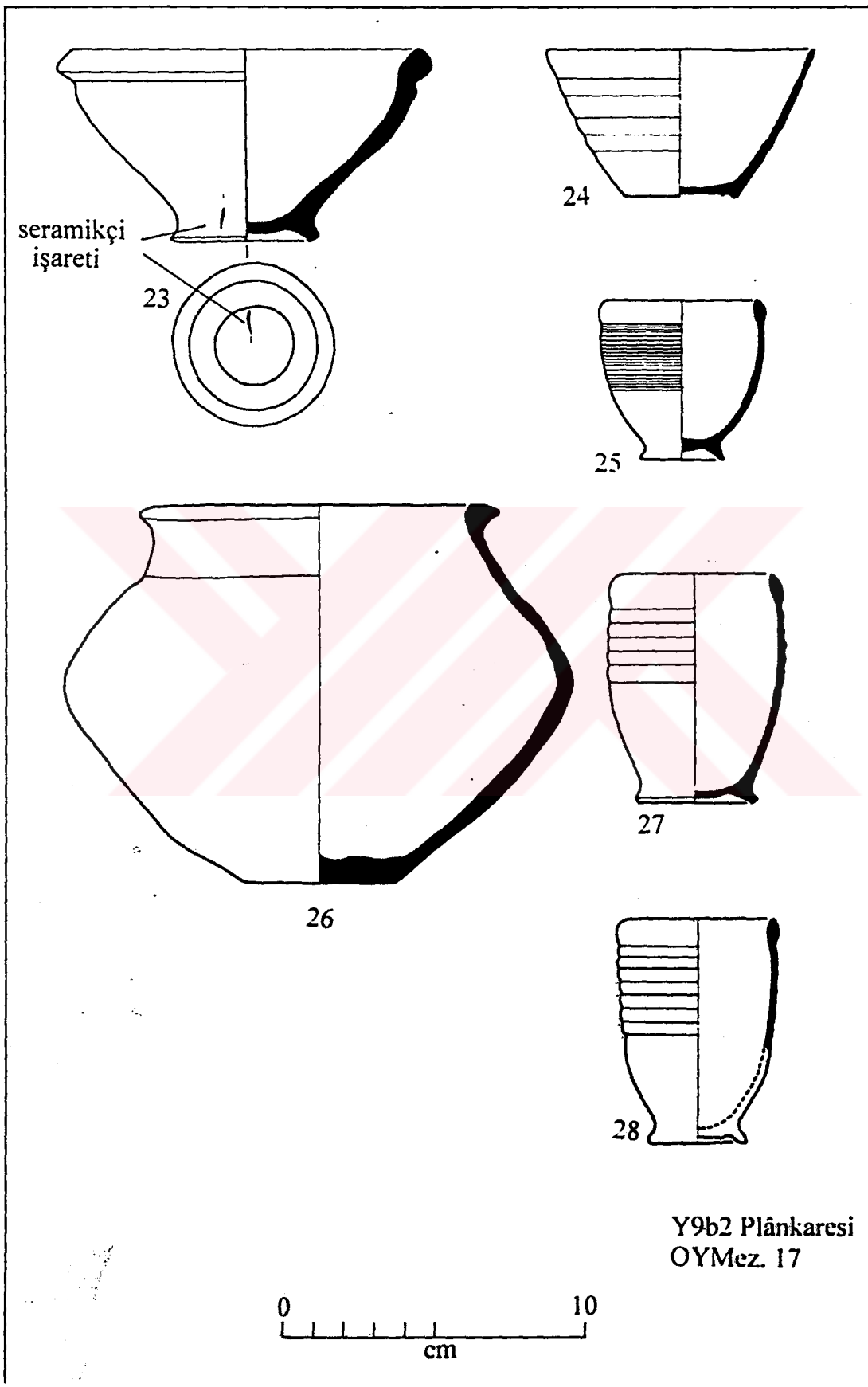
seramikçi
işareti
23
24
25
26
27
28
Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 17
0
10
cm

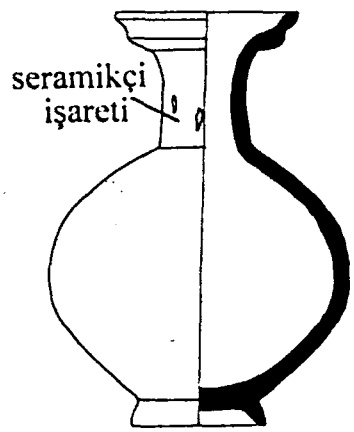

29

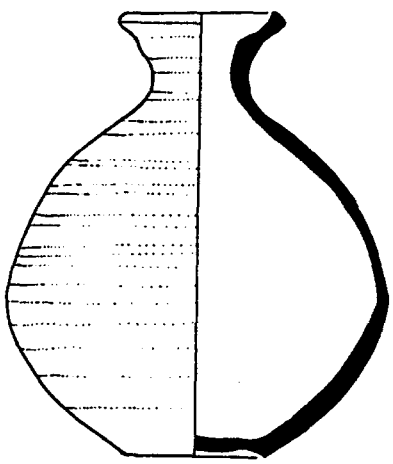

30

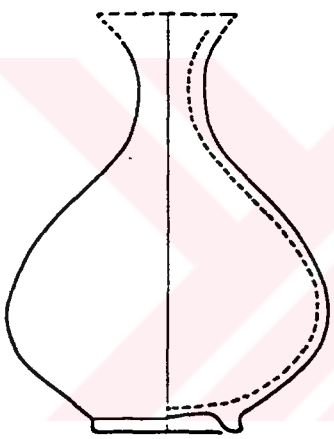

31

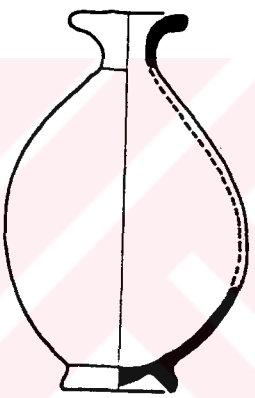

32

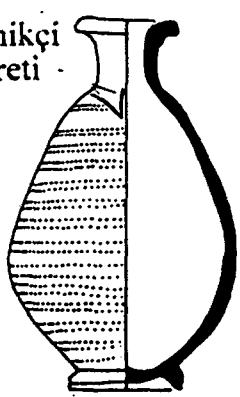

33

34

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 17

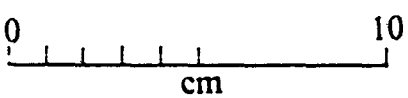

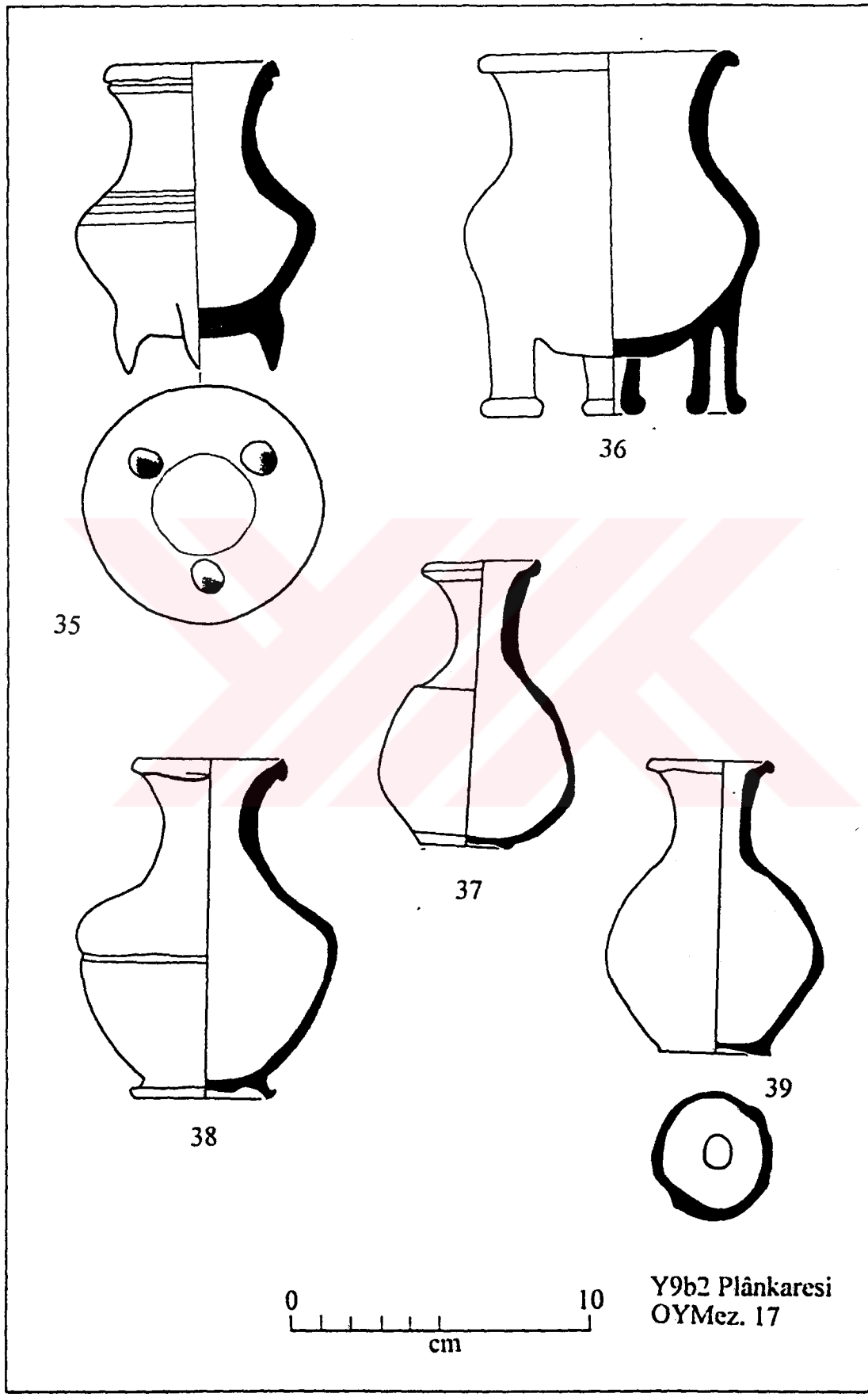

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 17

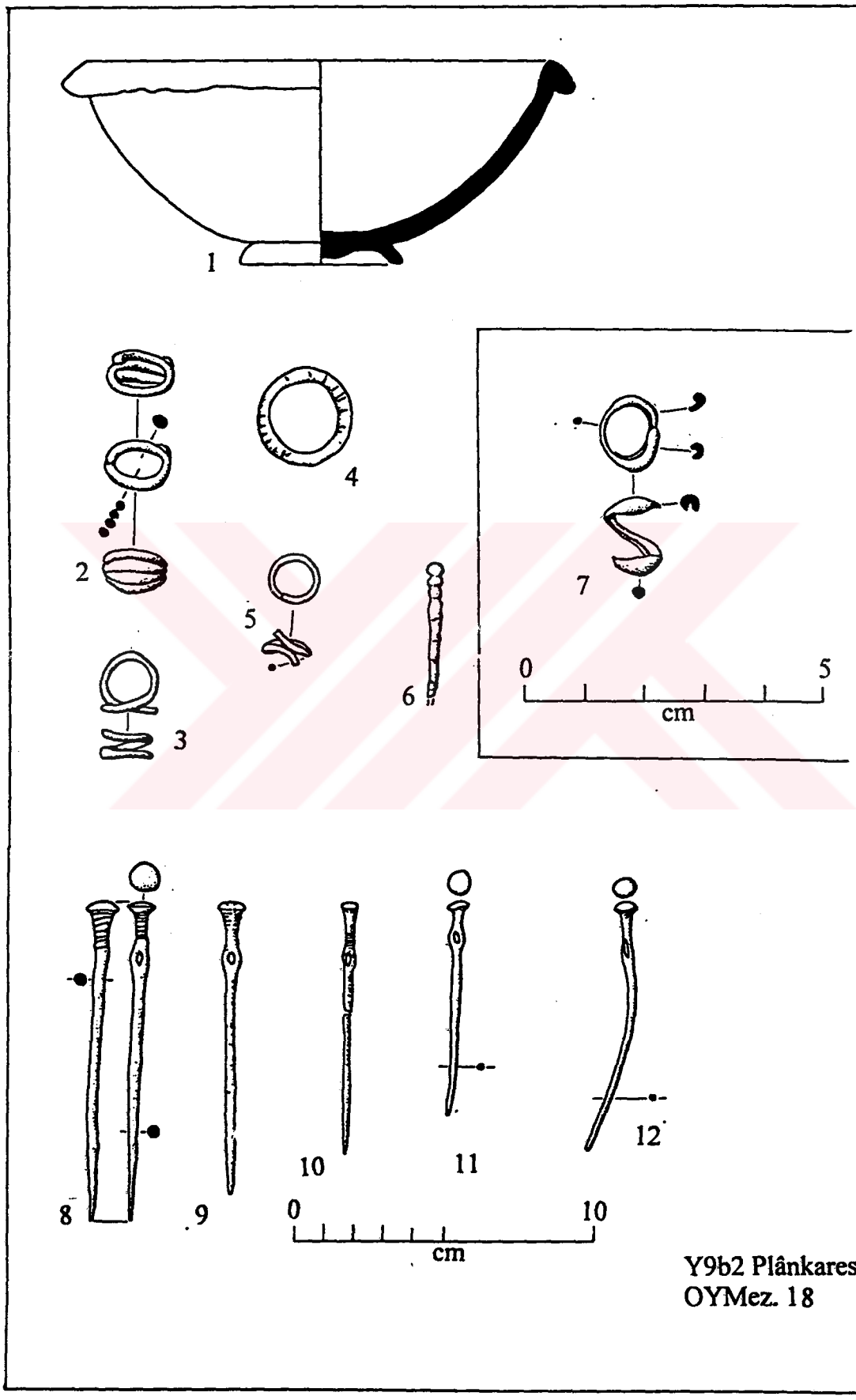

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 18

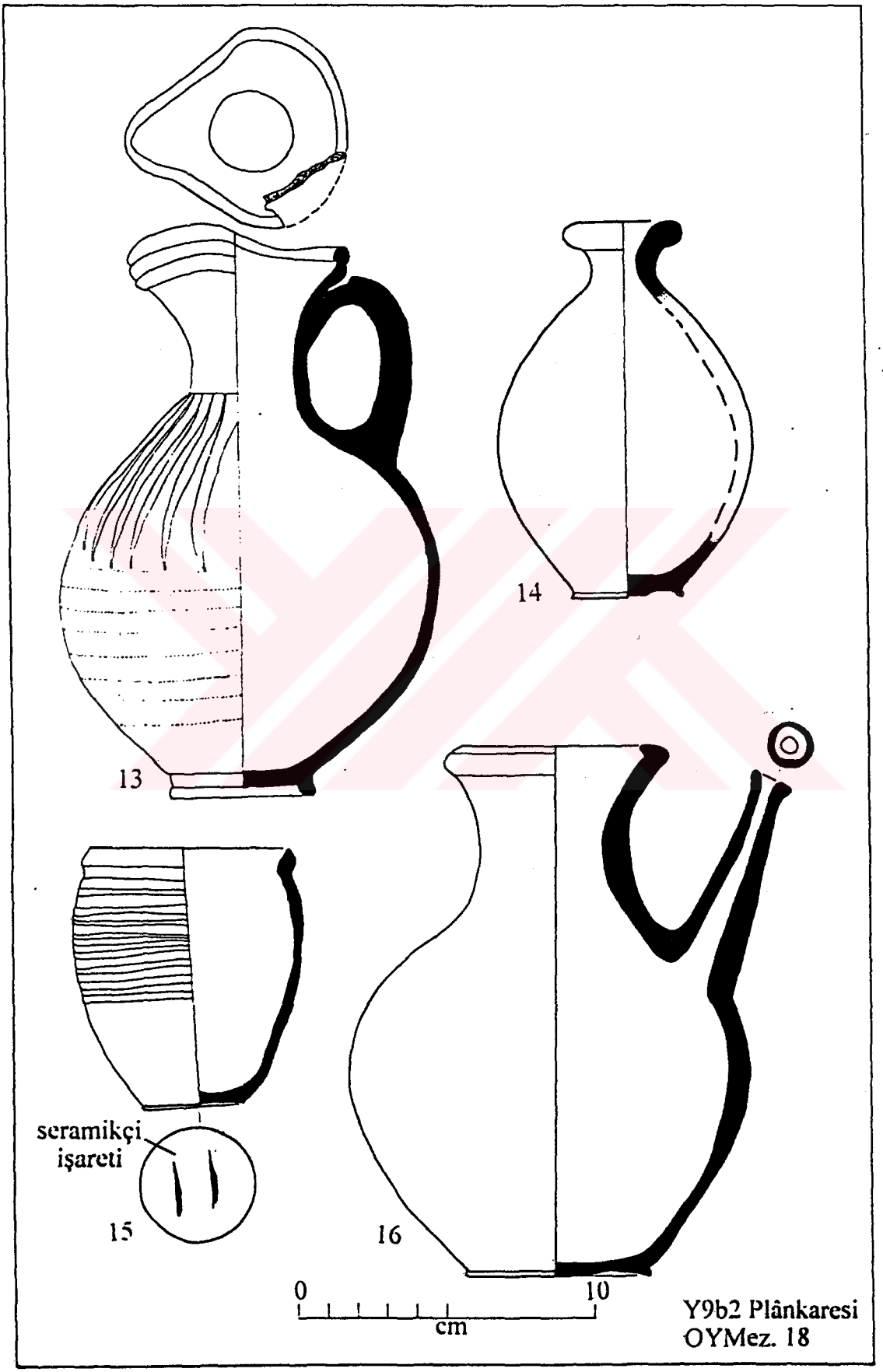

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 18

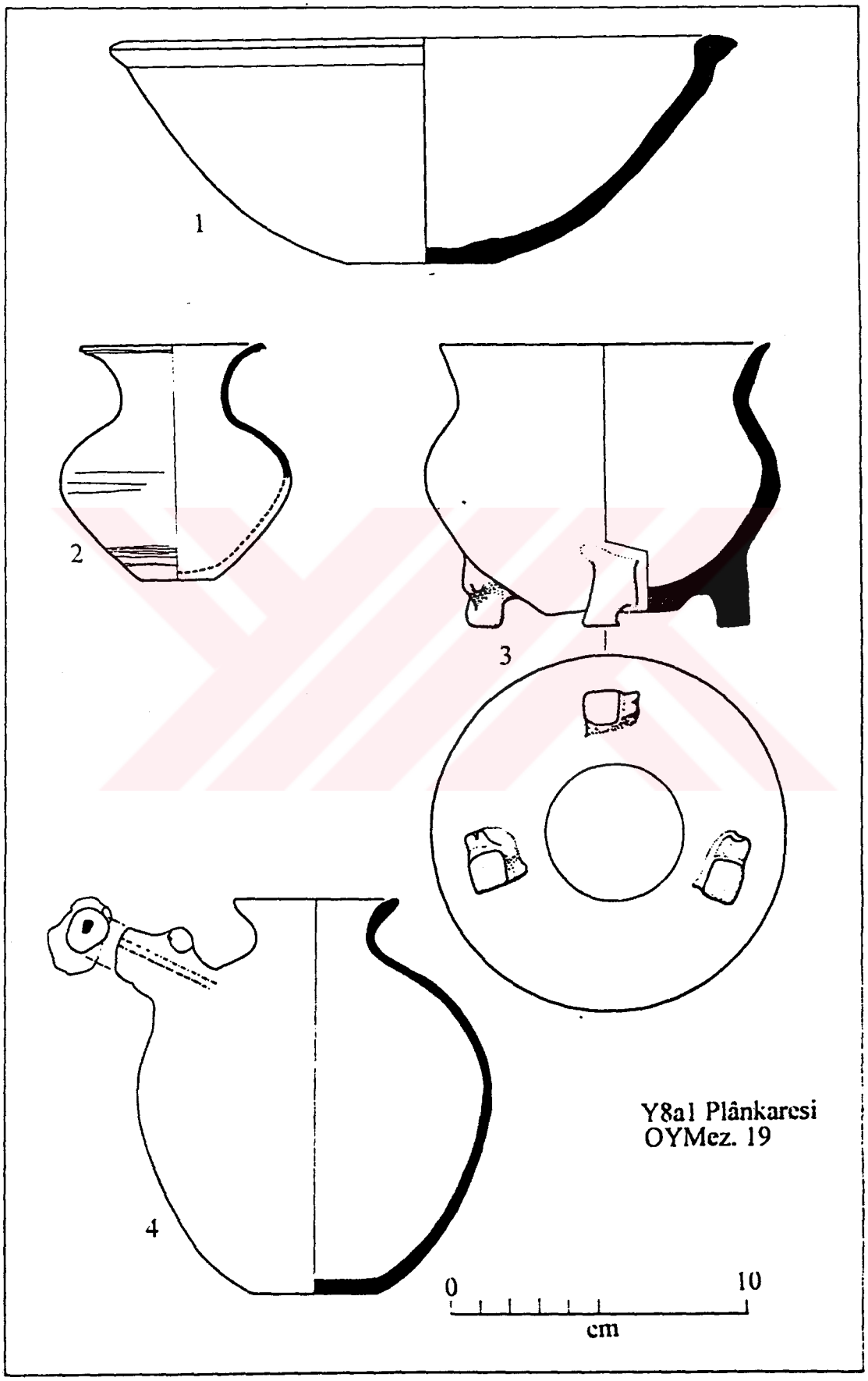

Y8a1 Plânkaresi
OYMez. 19

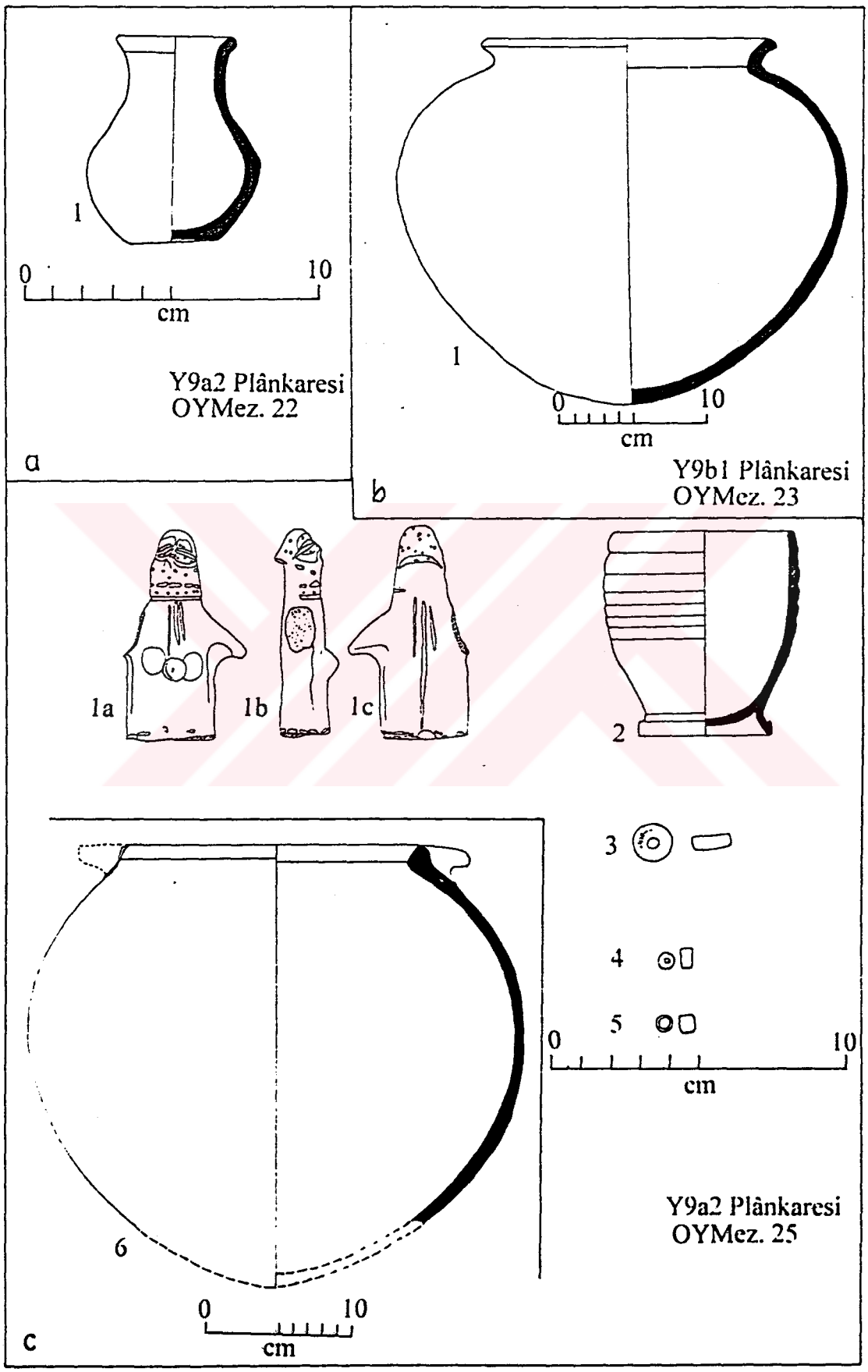
1
0
10
cm
Y9a2 Plânkaresi
OYMez. 22
a
1
0
10
cm
Y9b1 Plânkaresi
OYMez. 23
b
1a
1b
1c
2
3
4
5
0
10
cm
Y9a2 Plânkaresi
OYMez. 25
6
0
10
cm
c

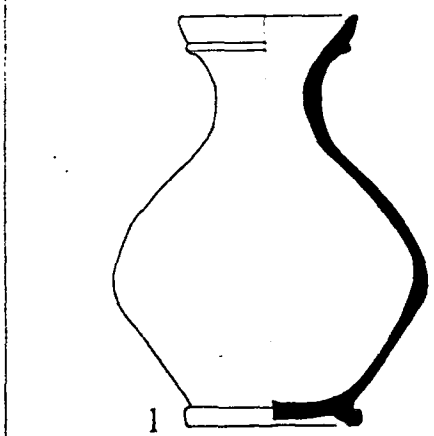

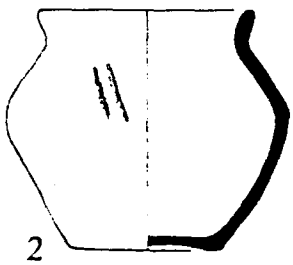

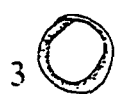

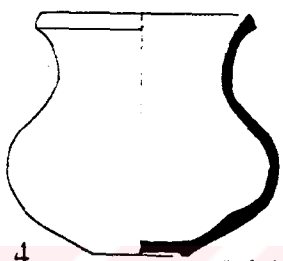

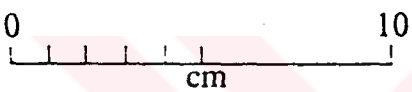

Y9b1 Plânkaresi
OYMez. 26

a

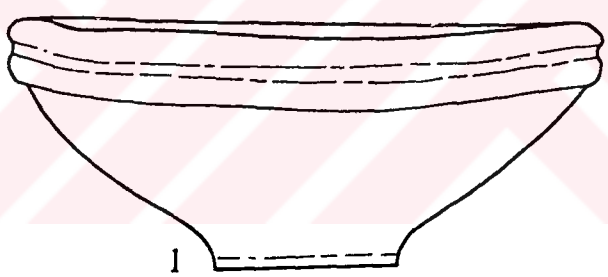

Y9b1 Plânkaresi
OYMez. 24

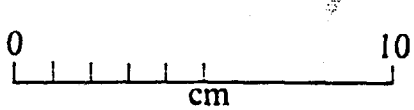

b

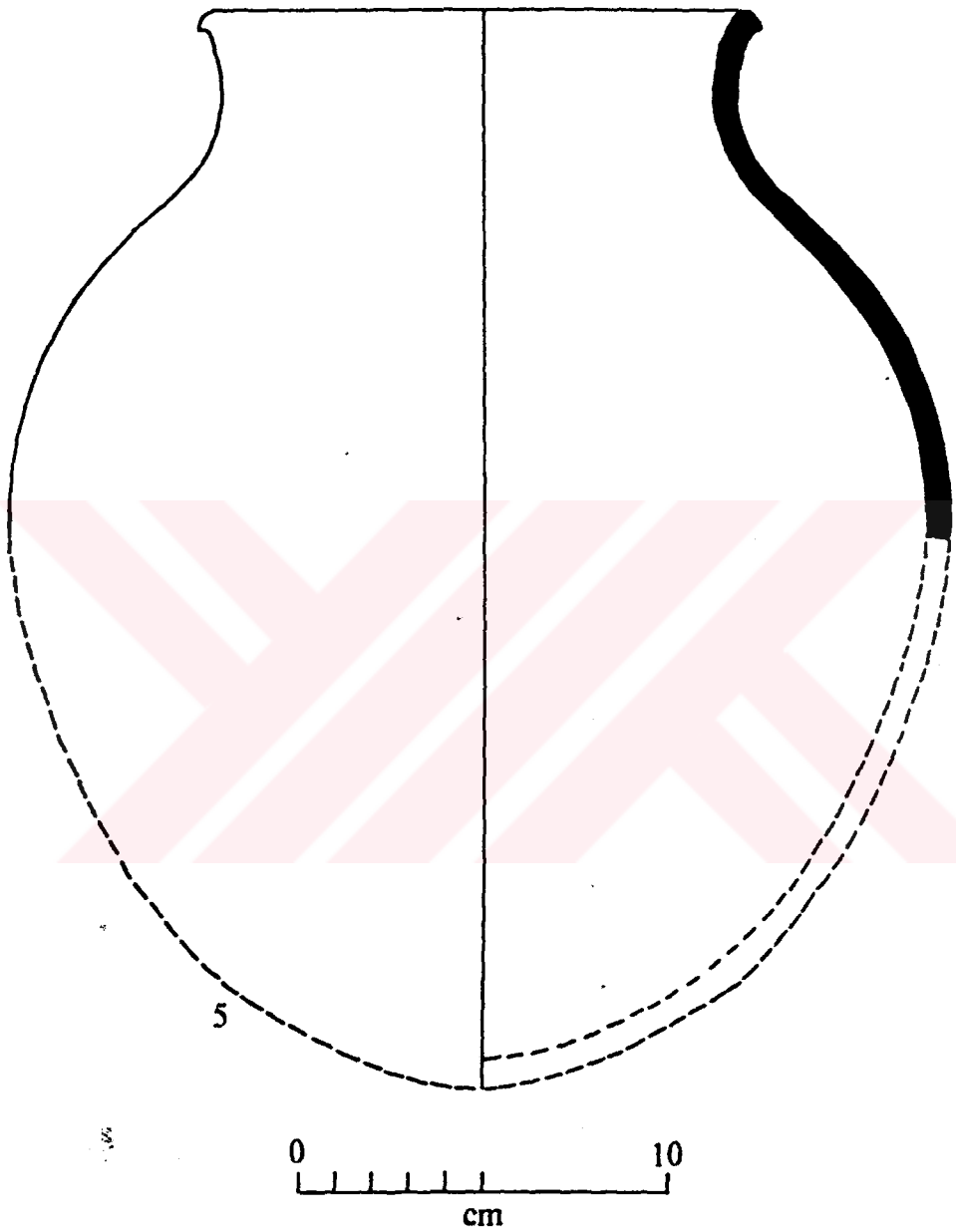

Y9b1 Plânkaresi
OYMez. 26

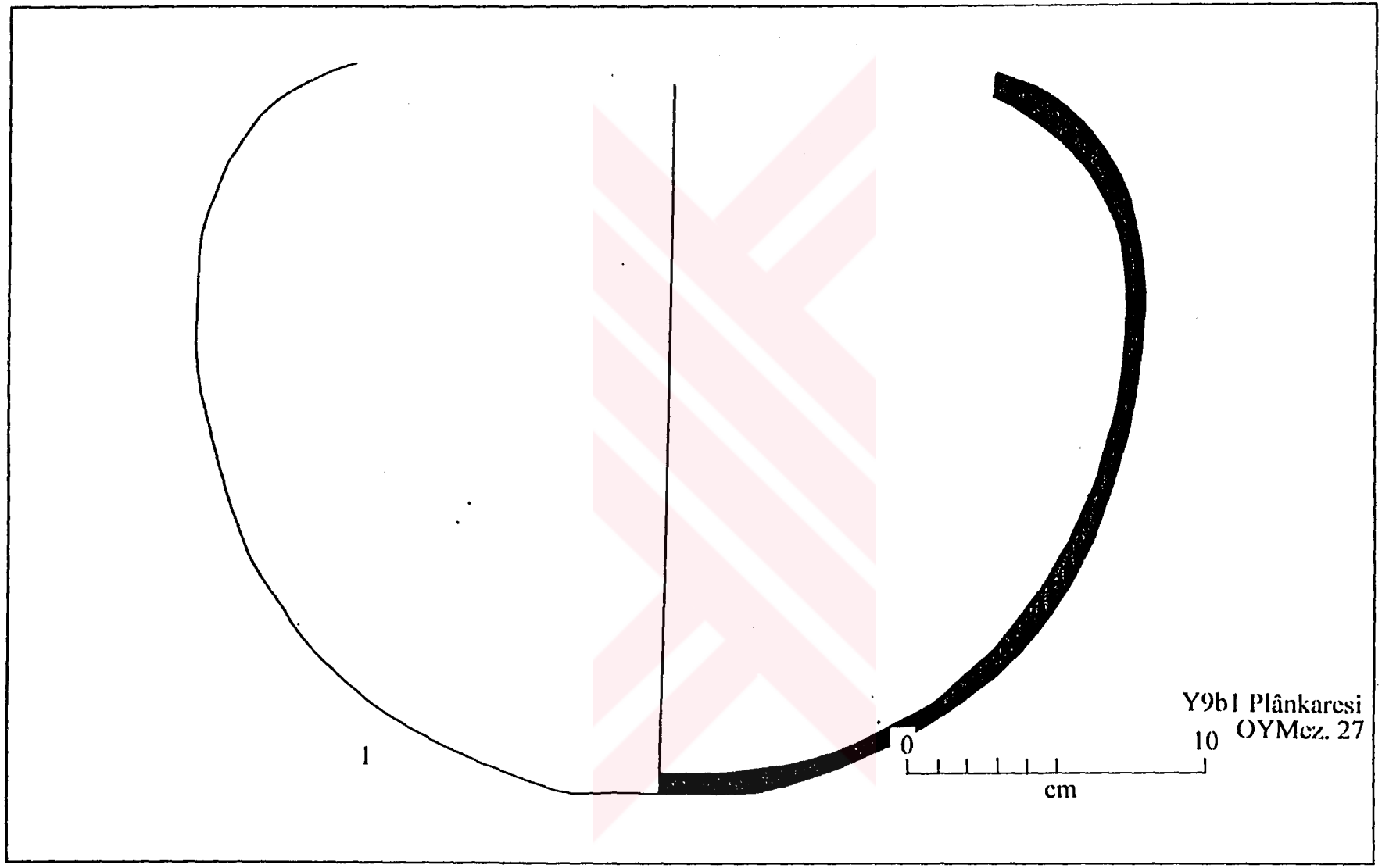

Y9b1 Plânkaresi
OYMez. 27

LEVHA 42

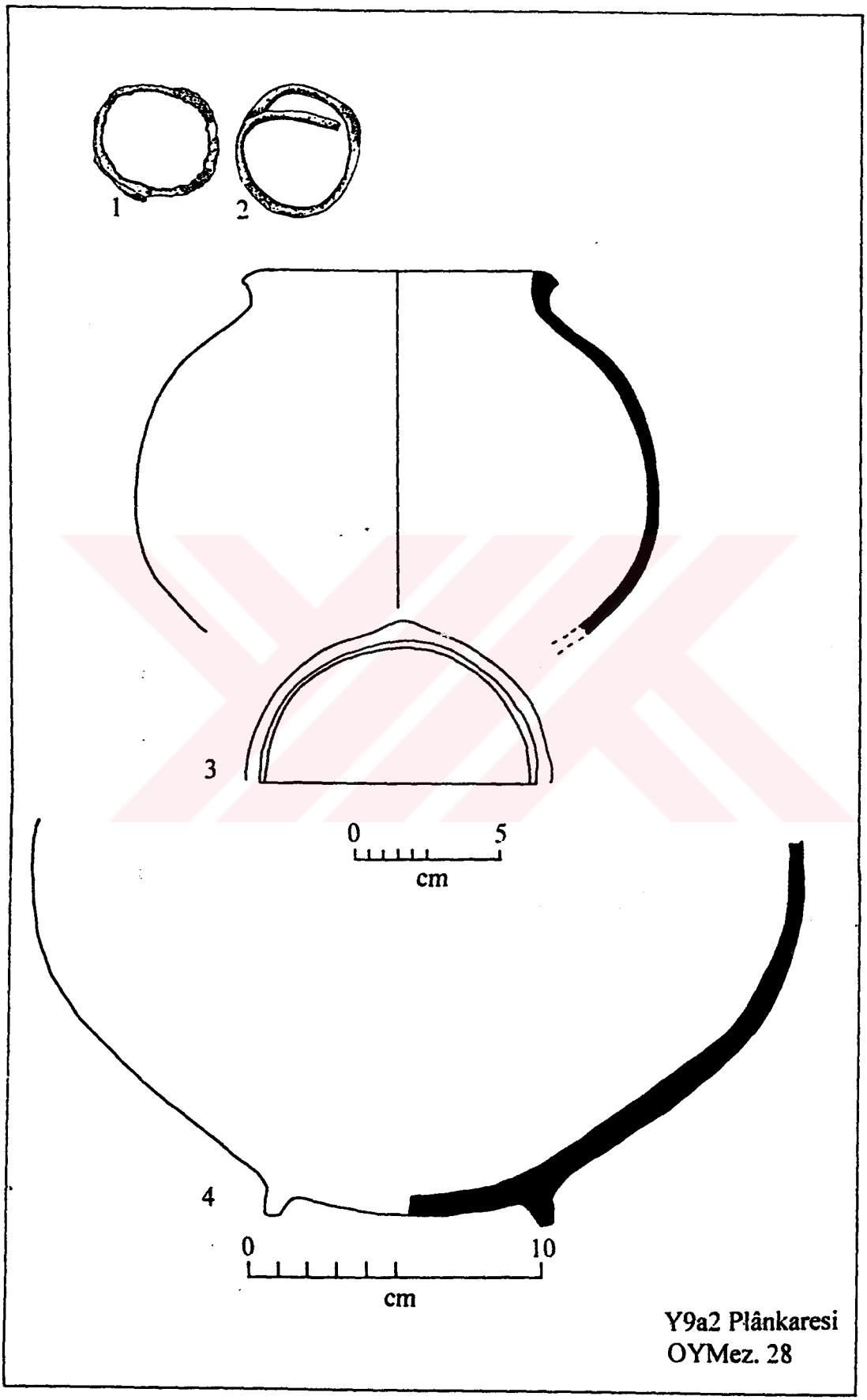

Y9a2 Plânkaresi
OYMez. 28

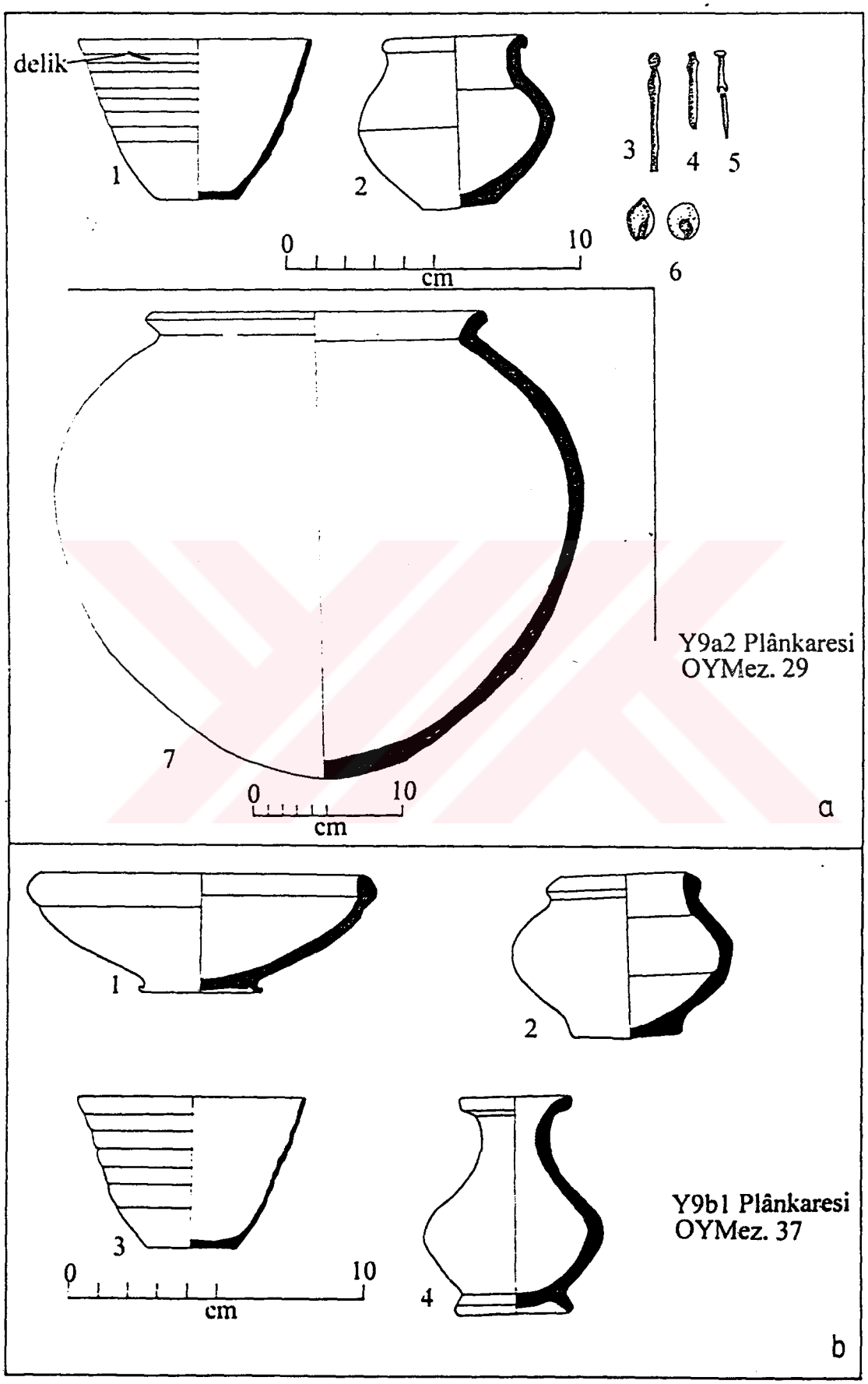
delik
1
2
3
4
5
6
0
10
cm
7
0
10
cm
Y9a2 Plânkaresi
OYMez. 29
a
1
2
3
0
10
cm
4
Y9b1 Plânkaresi
OYMez. 37
b

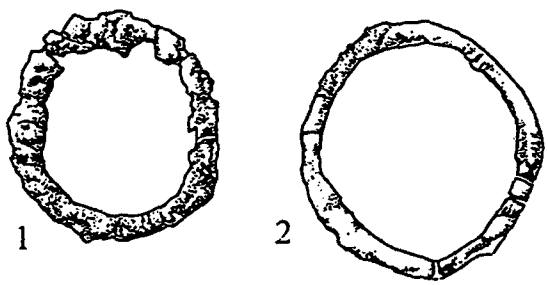

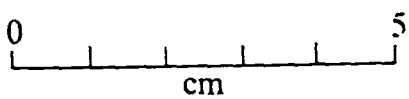

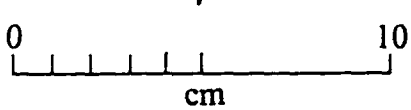

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 30

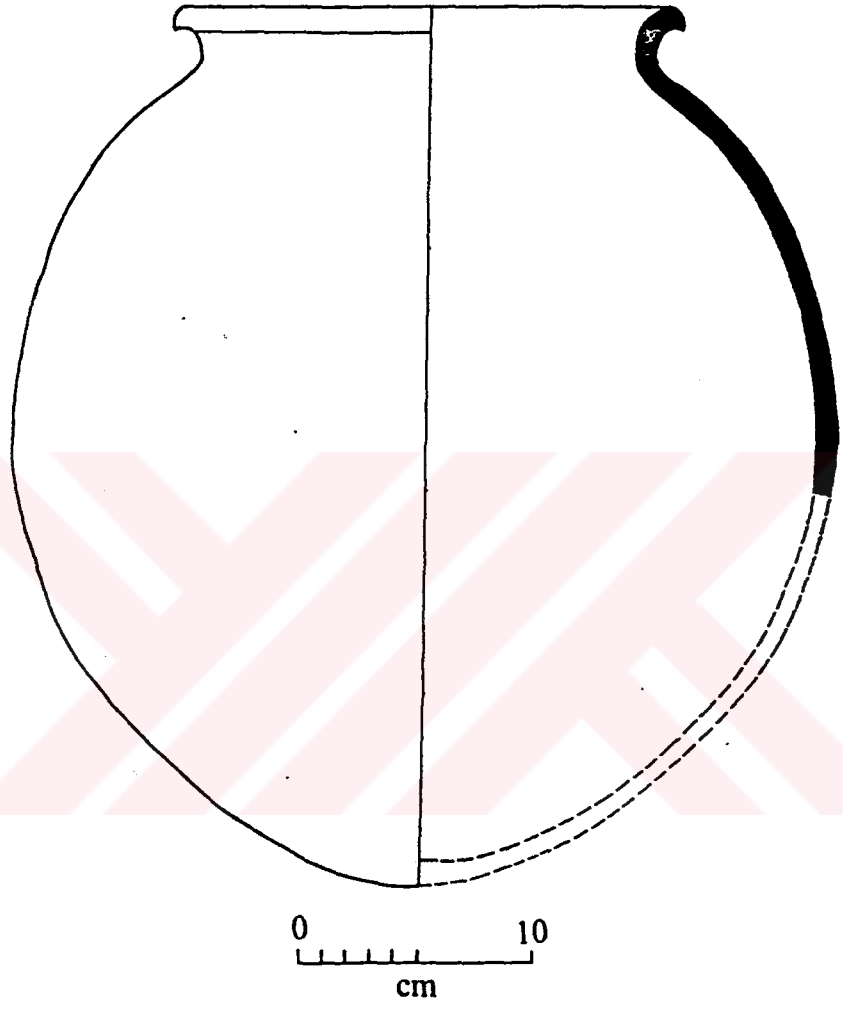

Y9a2 Plânkaresi
OYMez.31

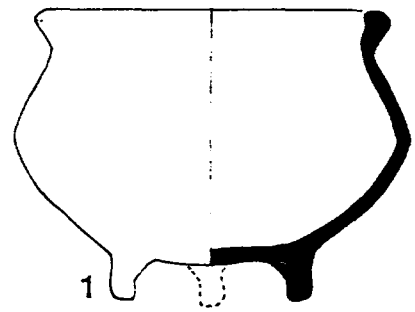

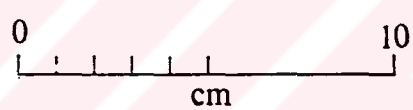

Y8a1 Plânkaresi
OYMez 4 3

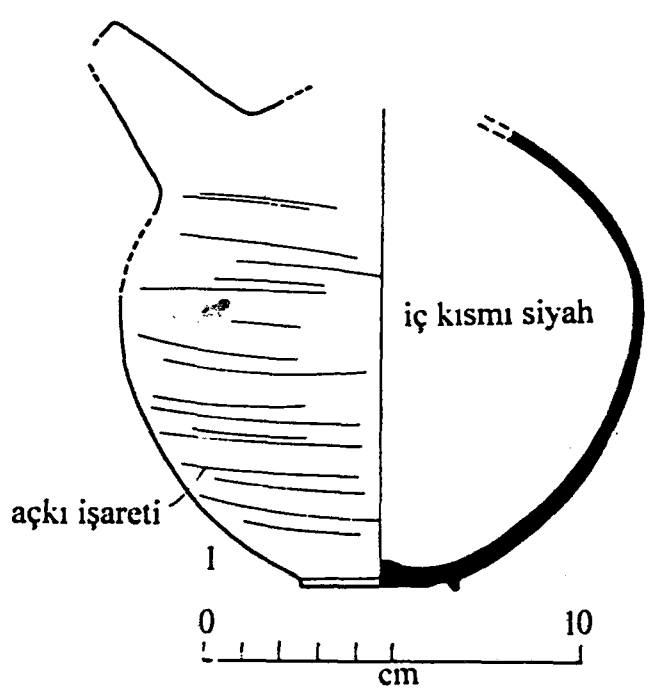

Y9b2 Plânkaresi
OYMez. 32

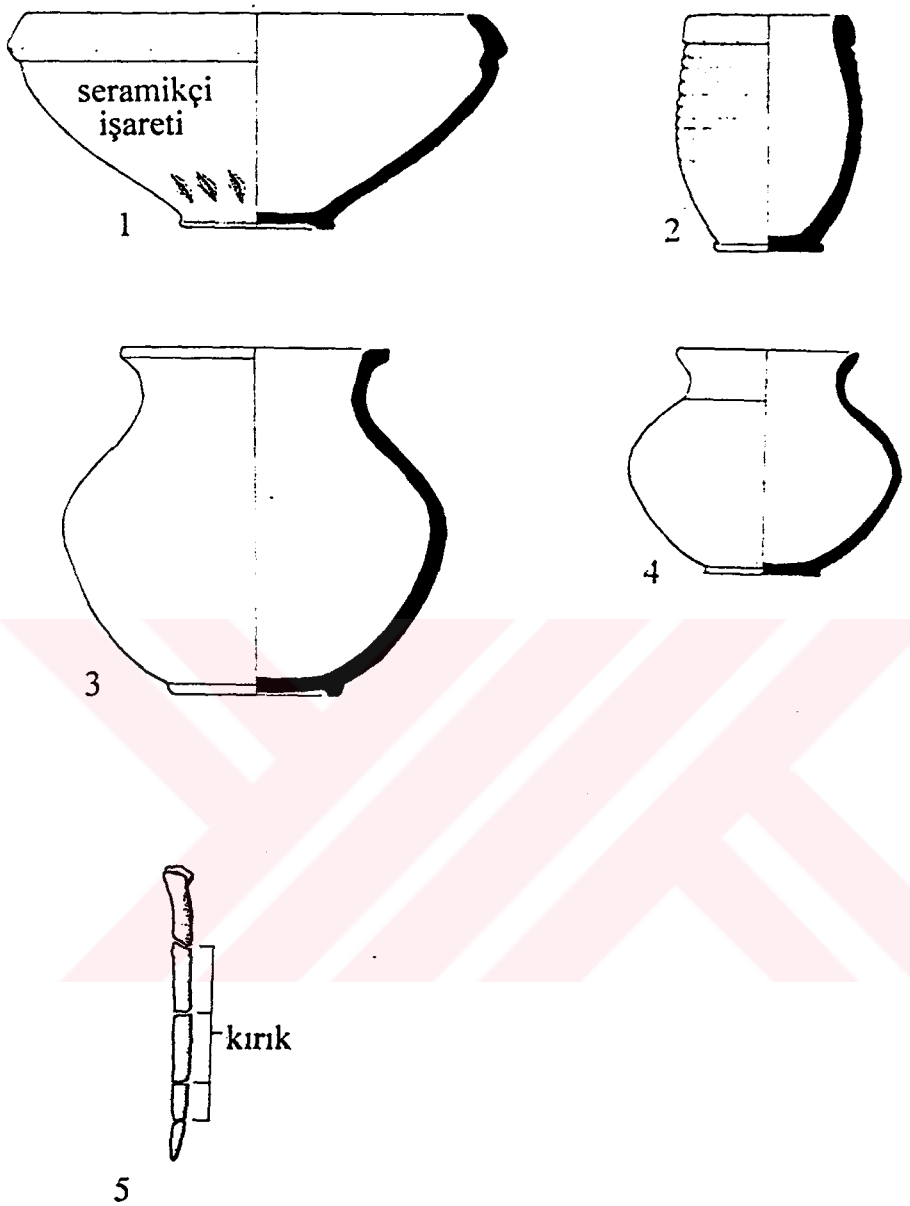

Y8a1 Plânkaresi
OYMez. 34

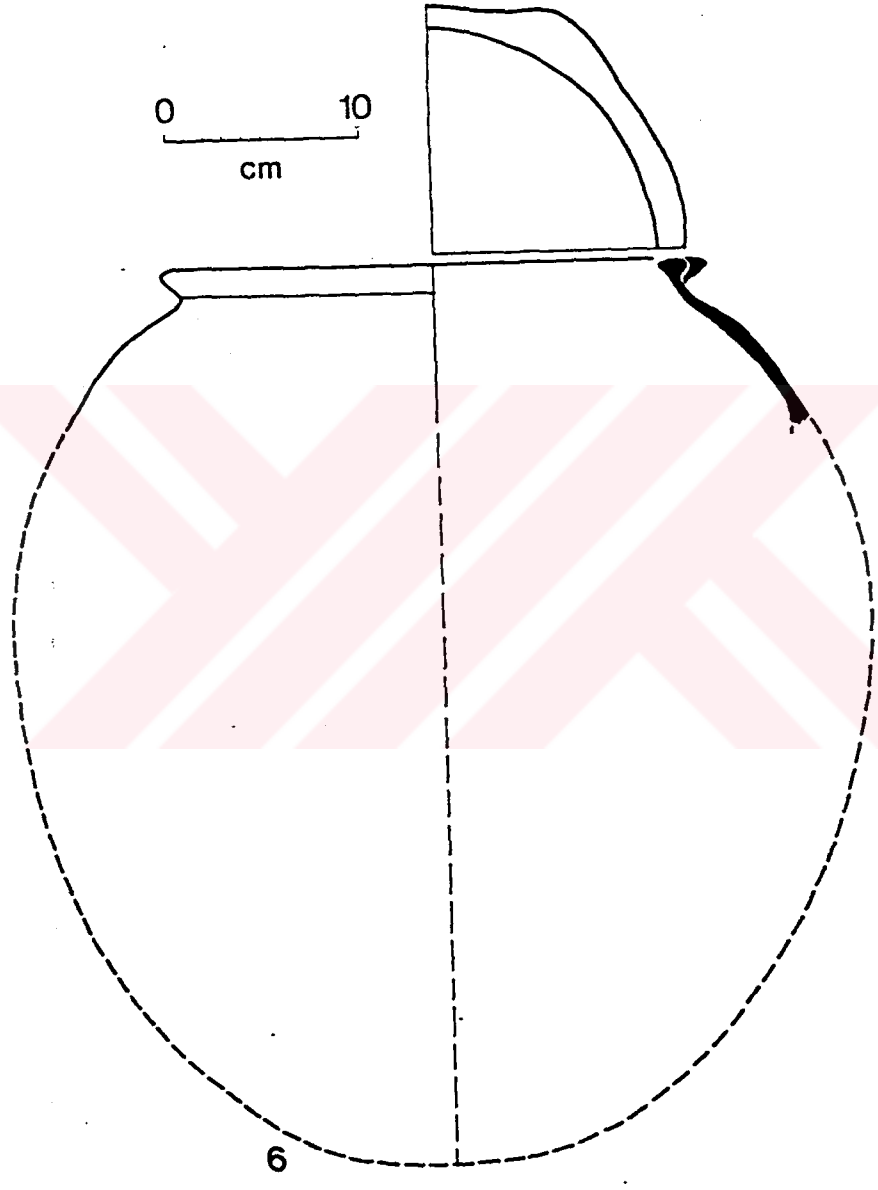

Y8a1 Plânkaresi
OYMez. 34

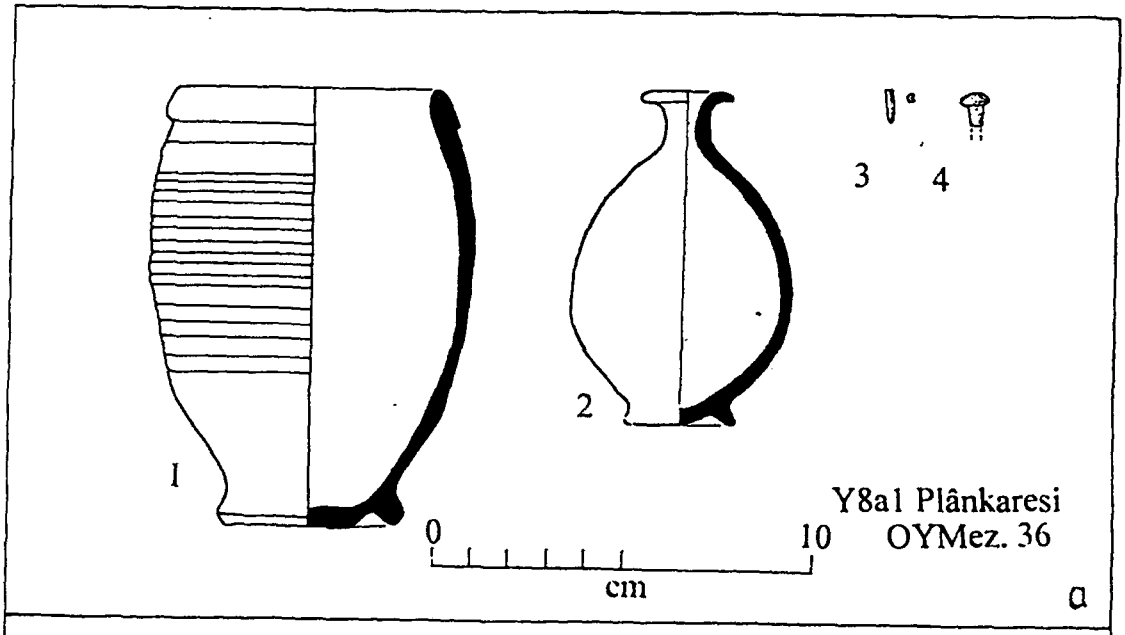

Y8a1 Plânkaresi
OYMez. 36

a

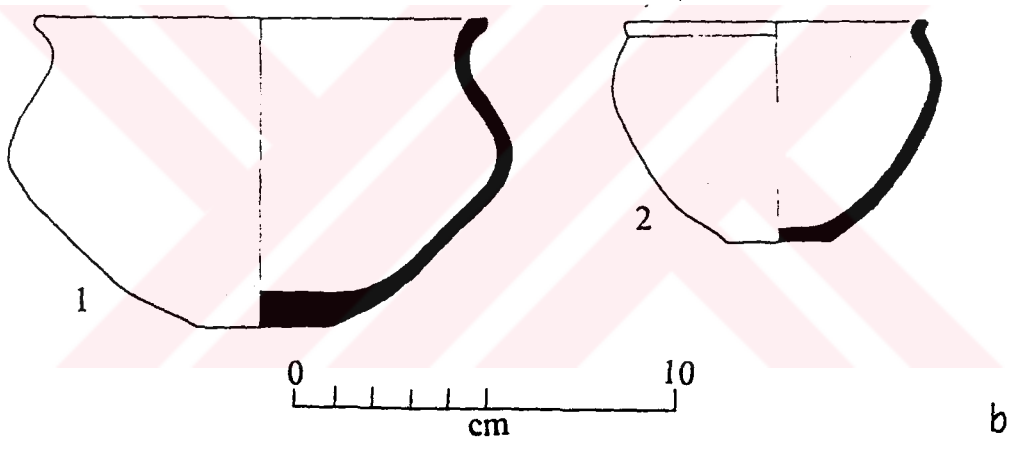

b

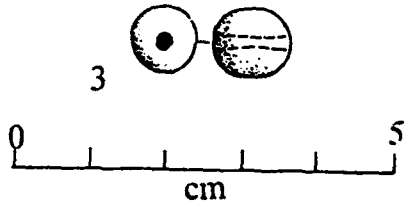

Y8a1 Plânkaresi
OYMez. 44

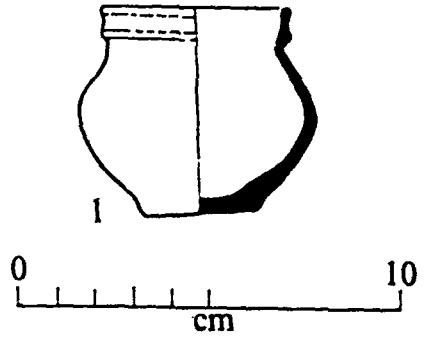

Y8a1 Plânkaresi
OYMez. 39

c

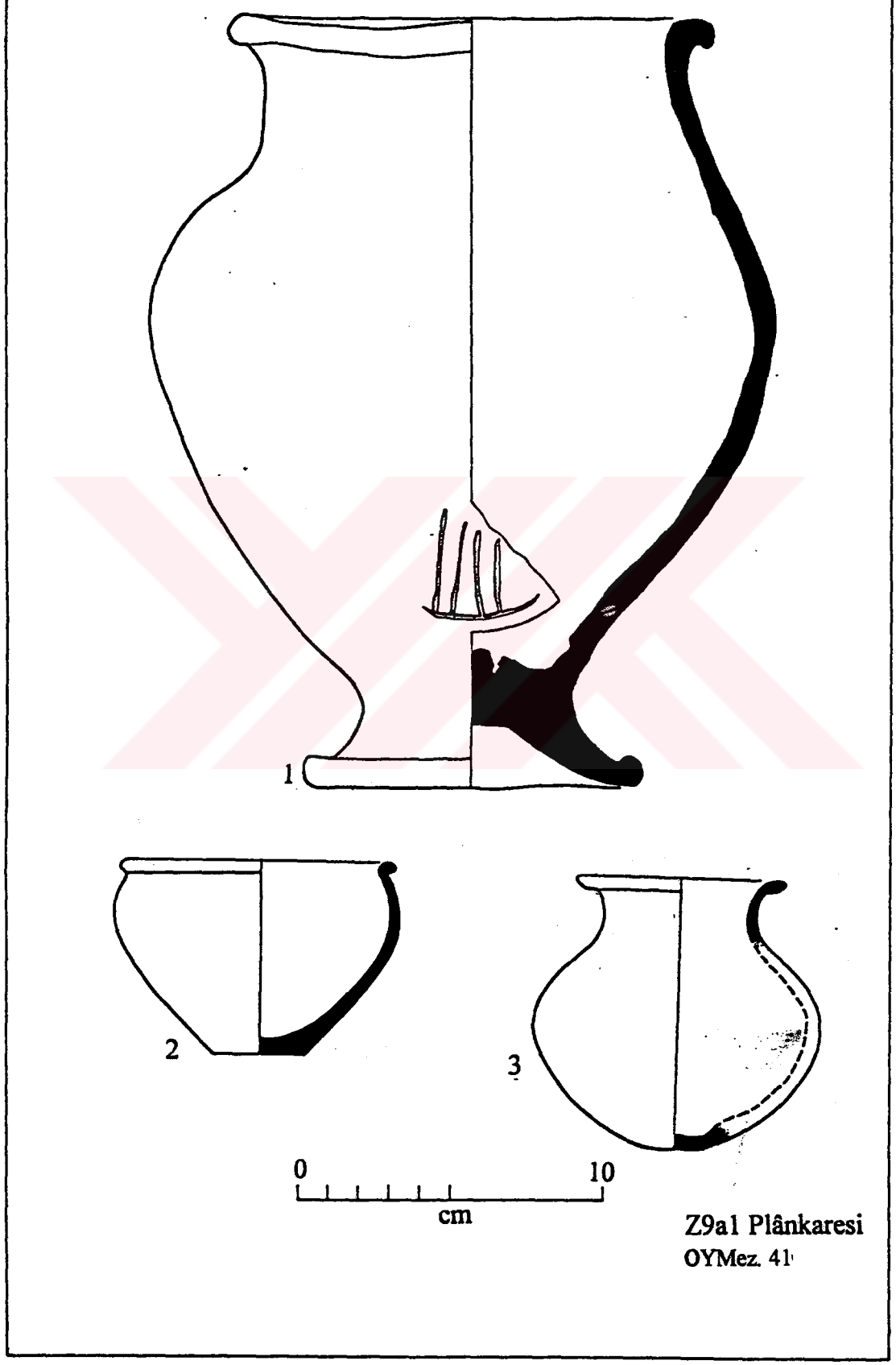

Z9a1 Plânkaresi
OYMez. 41

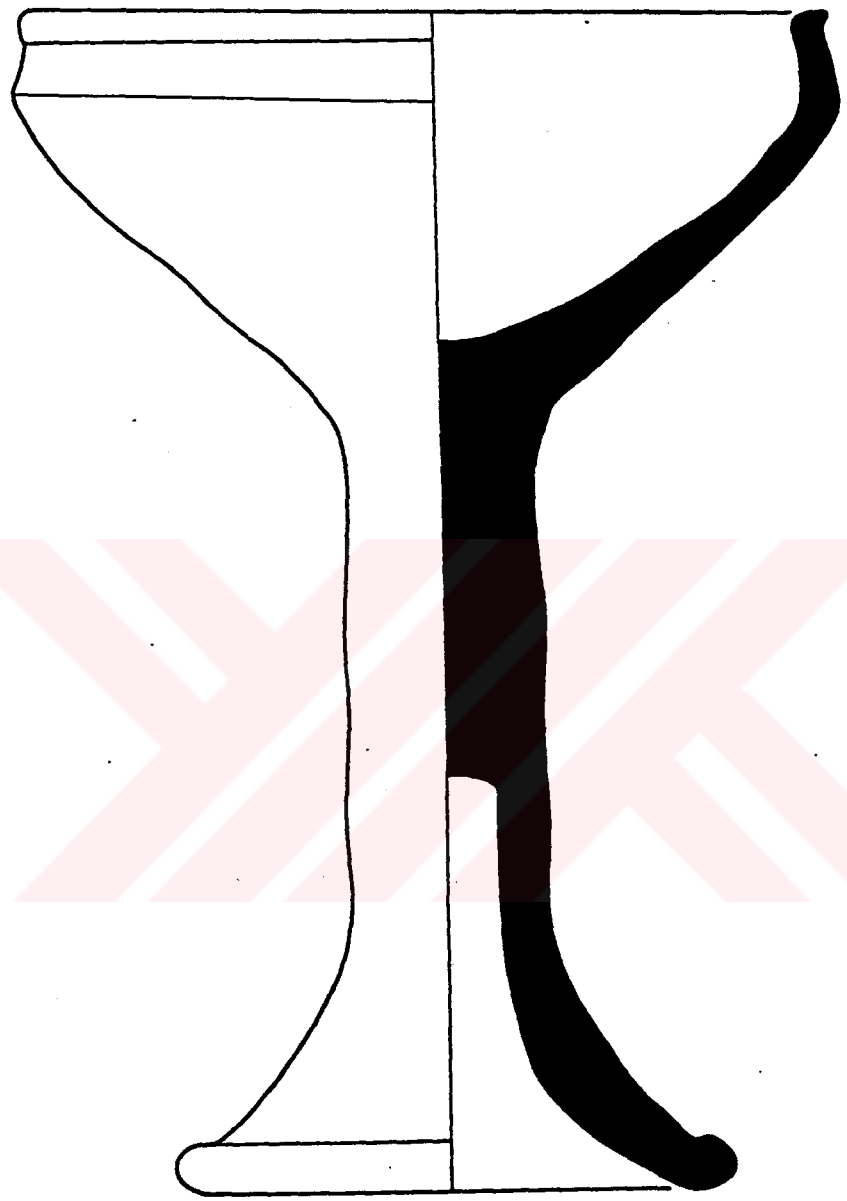

4

0 10
cm

Z9a1 Plânkaresi
OYMez. 41

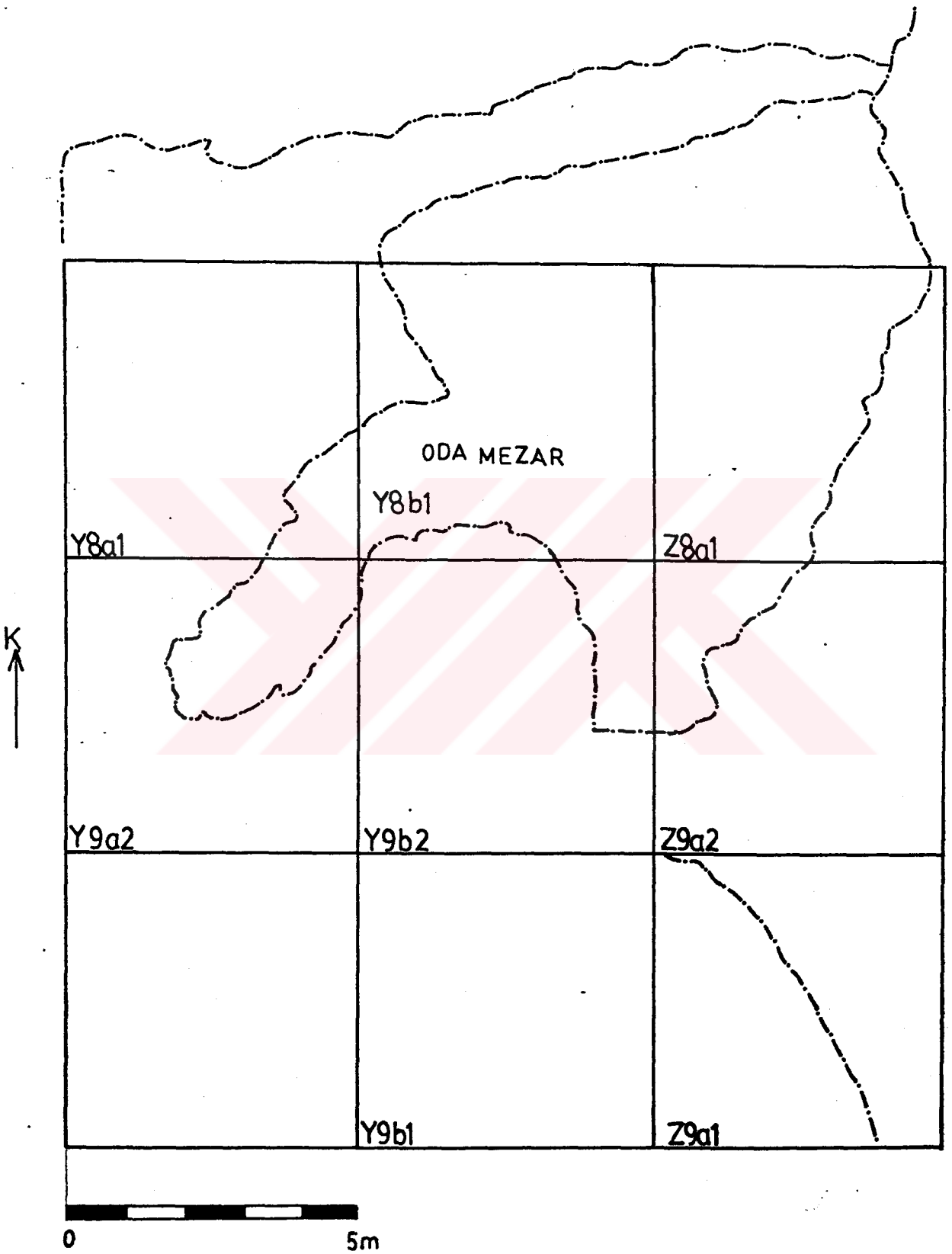
ODA MEZAR
Y8b1
Y8a1
Z8a1
K
Y9a2
Y9b2
Z9a2
Y9b1
Z9a1
0
5m

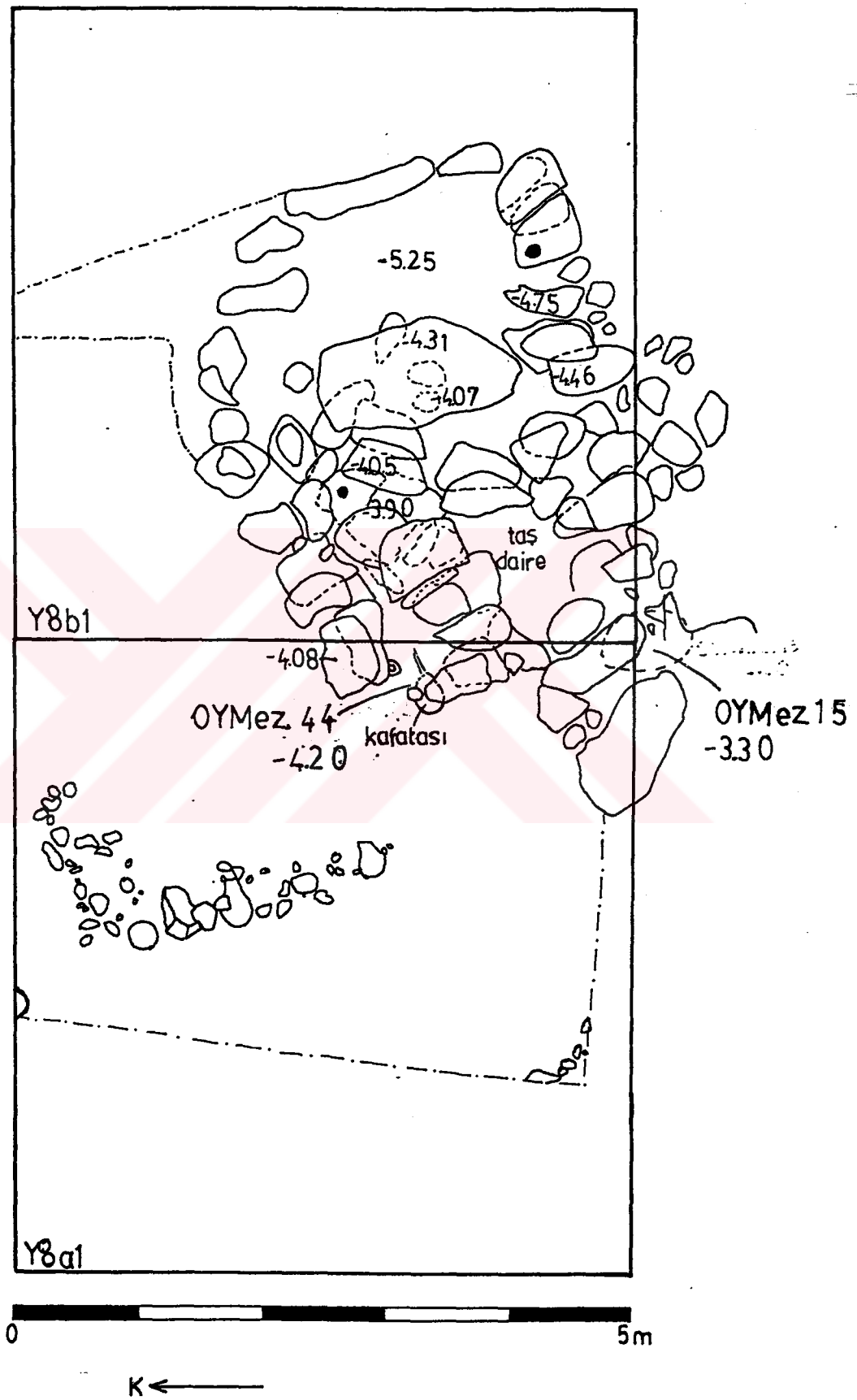
-5.25
-4.75
-4.31
-4.46
-4.07
-4.05
-3.90
taş
daire
Y8b1
-4.08
OYMez. 44
-4.20
kafatası
OYMez 15
-3.30
Y8a1
0
5m
K

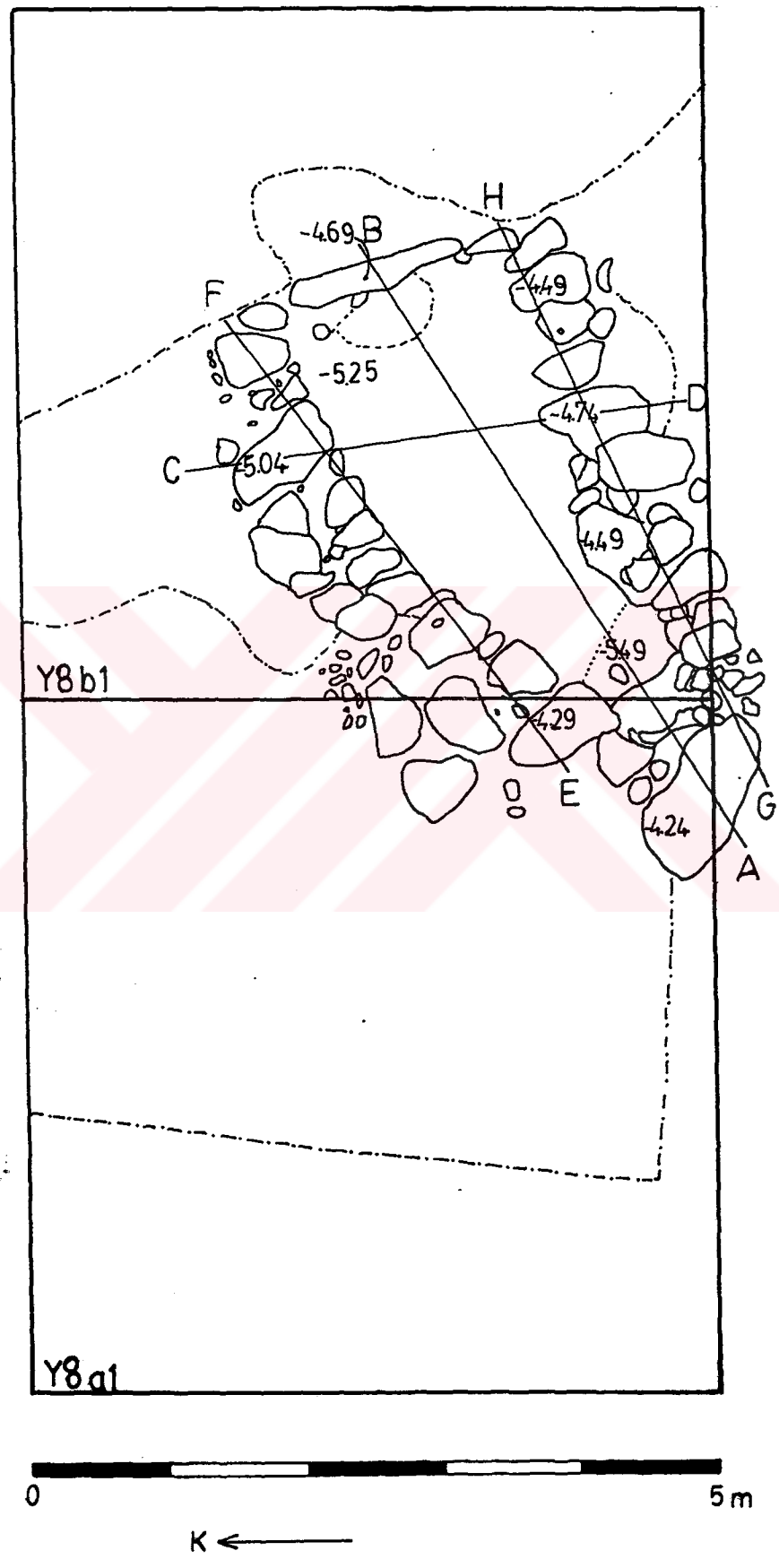
H
-4.69
B
-4.49
F
-5.25
D
-4.74
C
-5.04
4.49
-5.49
Y8 b1
-4.29
E
G
4.24
A
Y8 a1
0
5 m
K

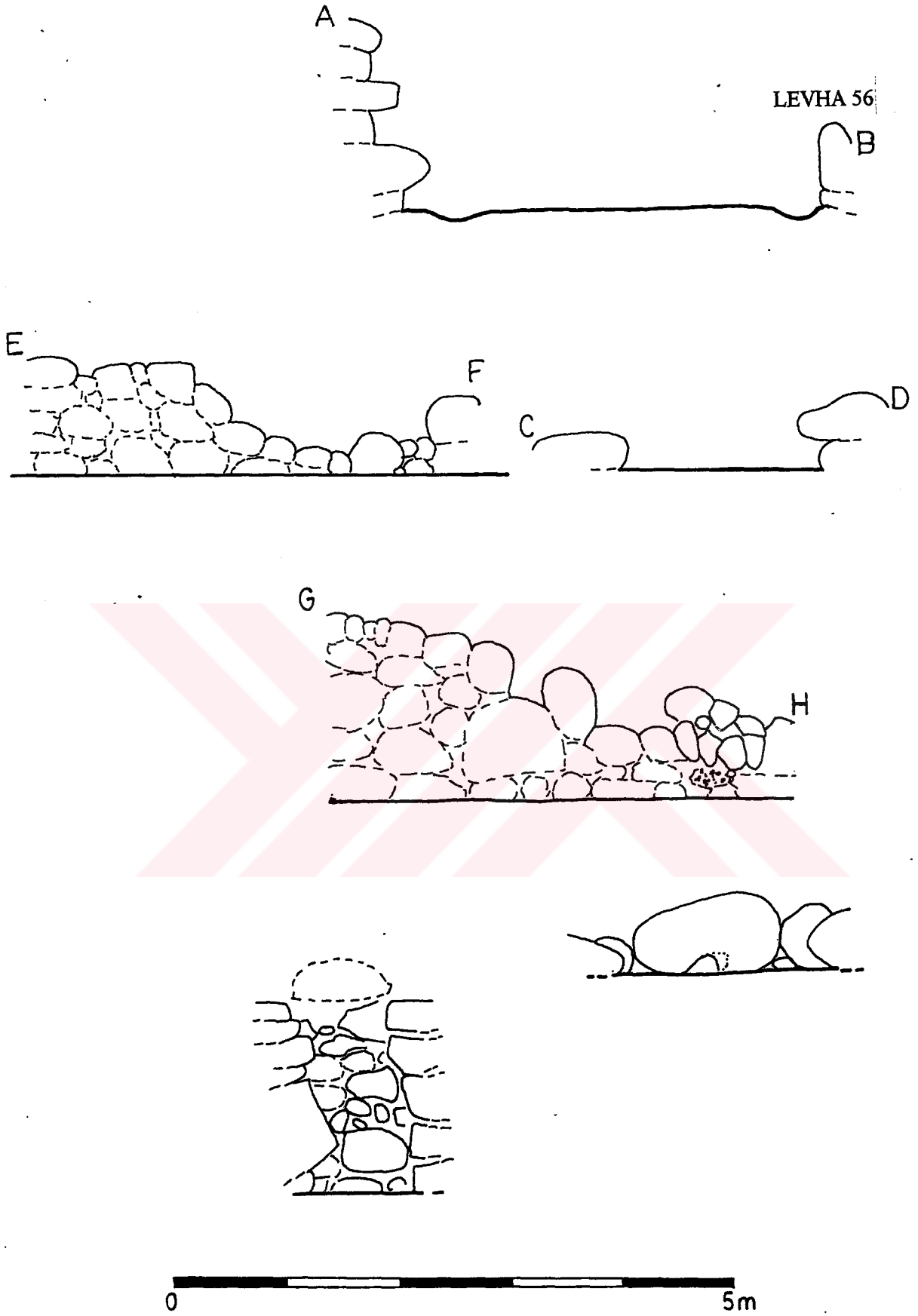
A
B
E
F
C
D
G
H
0
5m

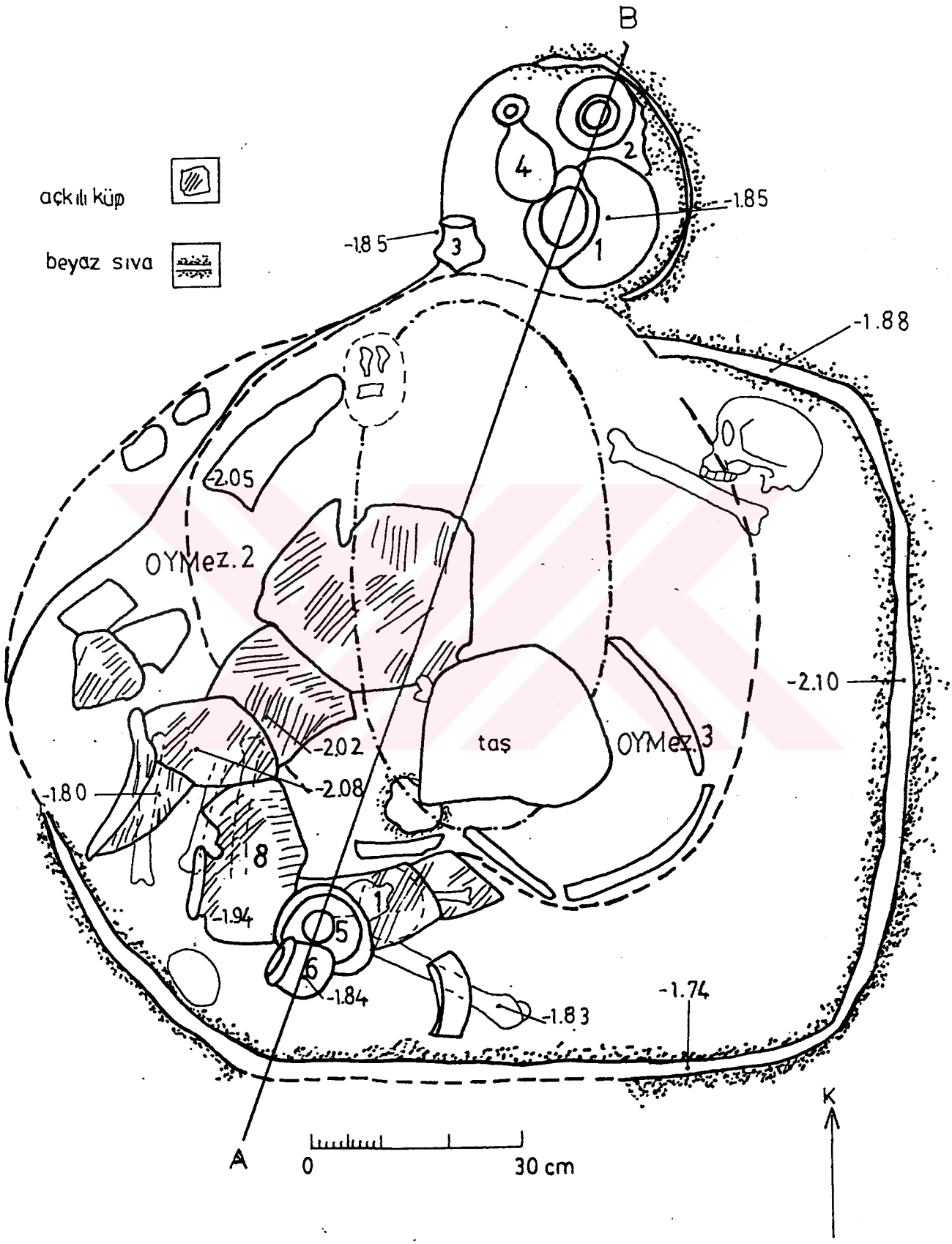
B
açık ılı küp
beyaz sıva
4
2
1
-1.85
-1.85
3
-1.88
-2.05
OYMez.2
-2.10
taş
OYMez.3
-2.02
-2.08
-1.80
8
-1.94
5
1
6
-1.84
-1.83
-1.74
A
0
30 cm
K

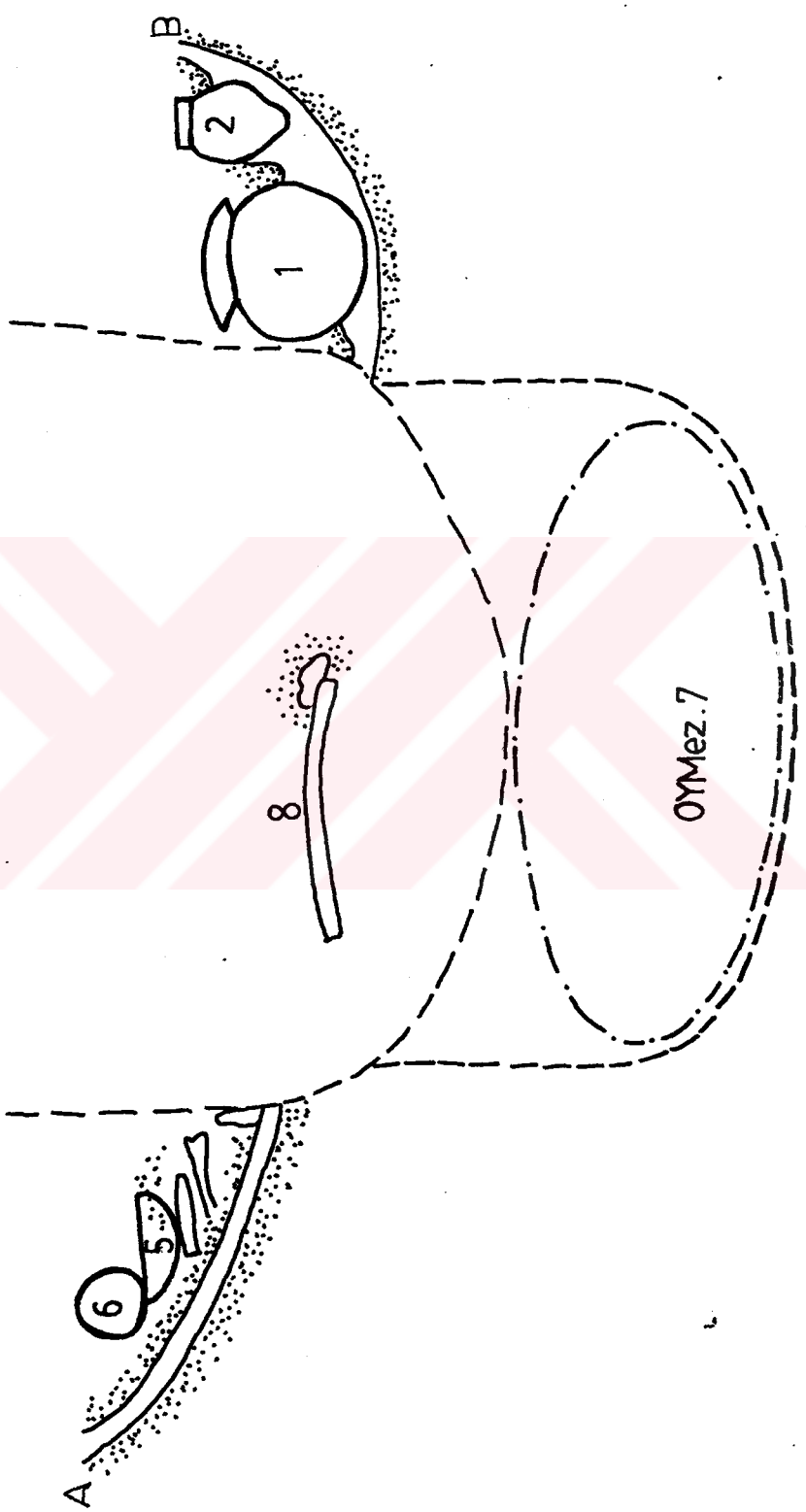
B
2
1
8
OYMez.7
5
6
A

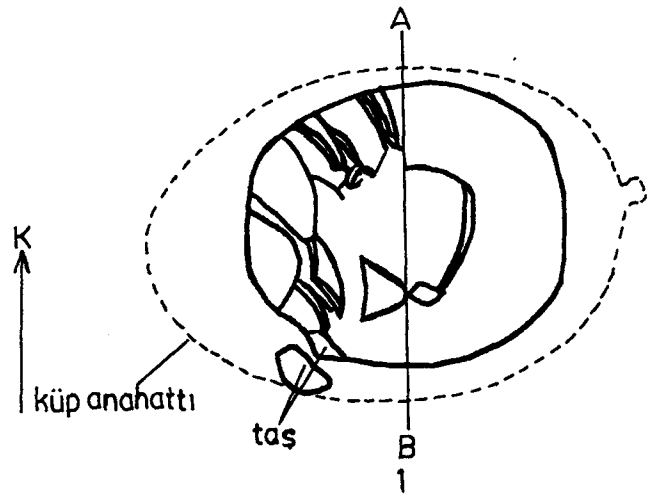
A
K
küp anahattı
taş
B

1

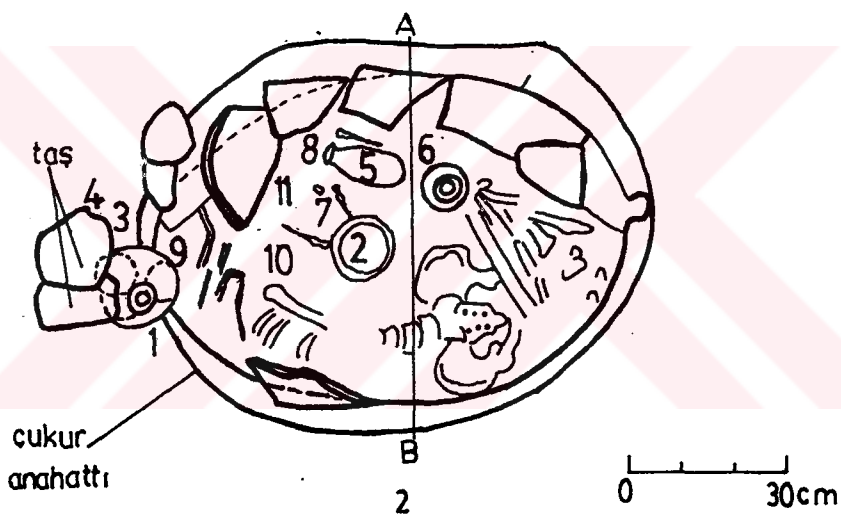
A
taş
4
3
9
1
8
5
6
11
7
2
10
3
çukur
anahattı
B
0
30cm

2

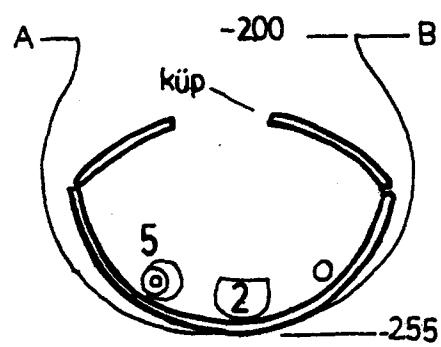
A
-200
B
küp
5
2
-255

3

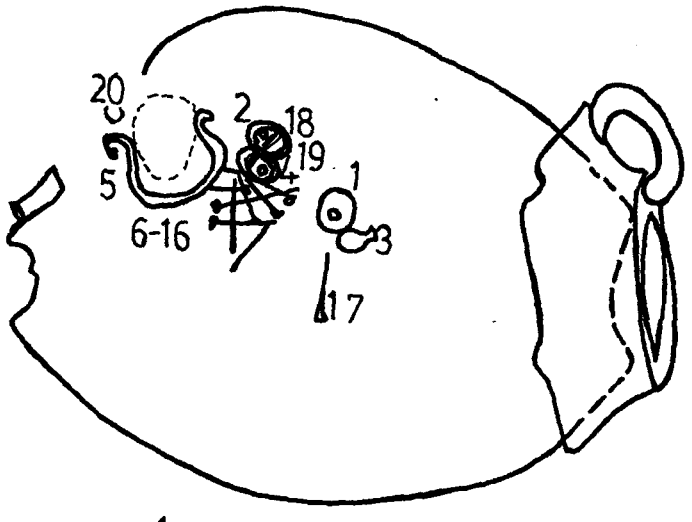

1

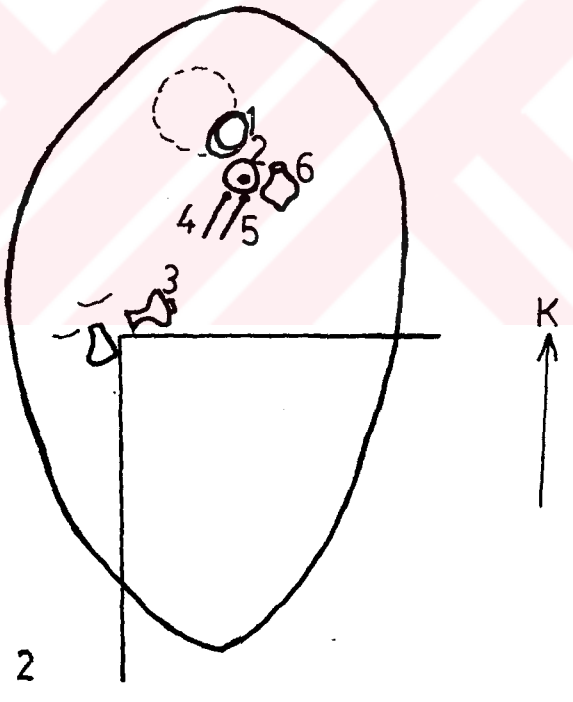

2

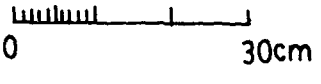

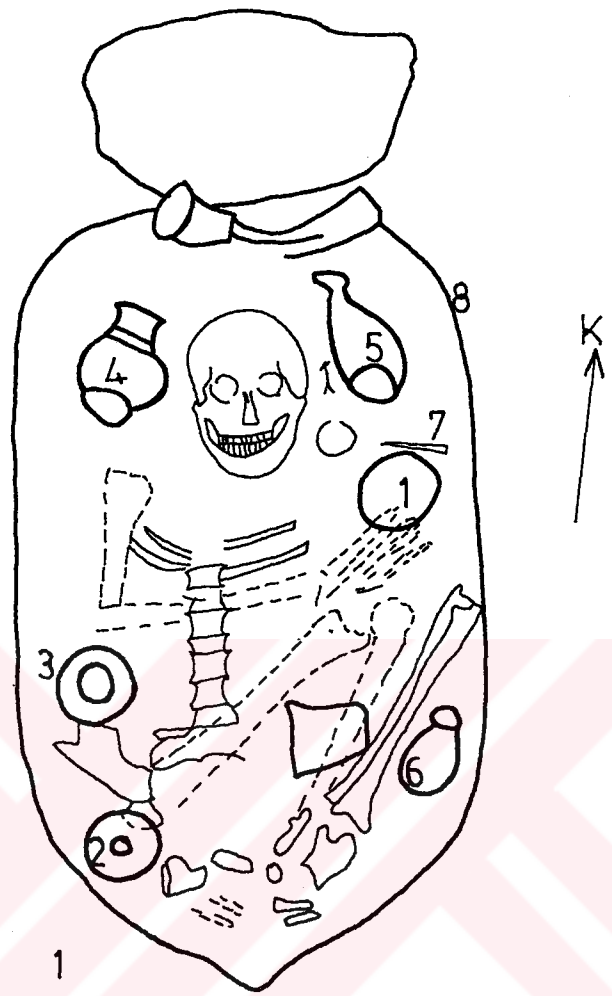
8
4
5
1
7
1
K
3
6
2
1

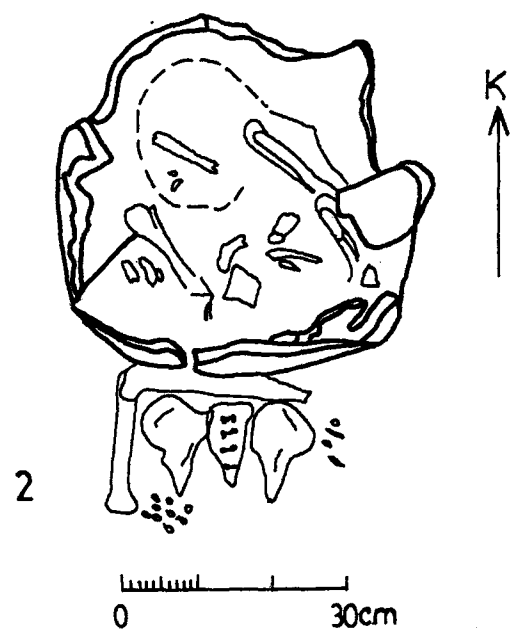
K
2
0
30cm

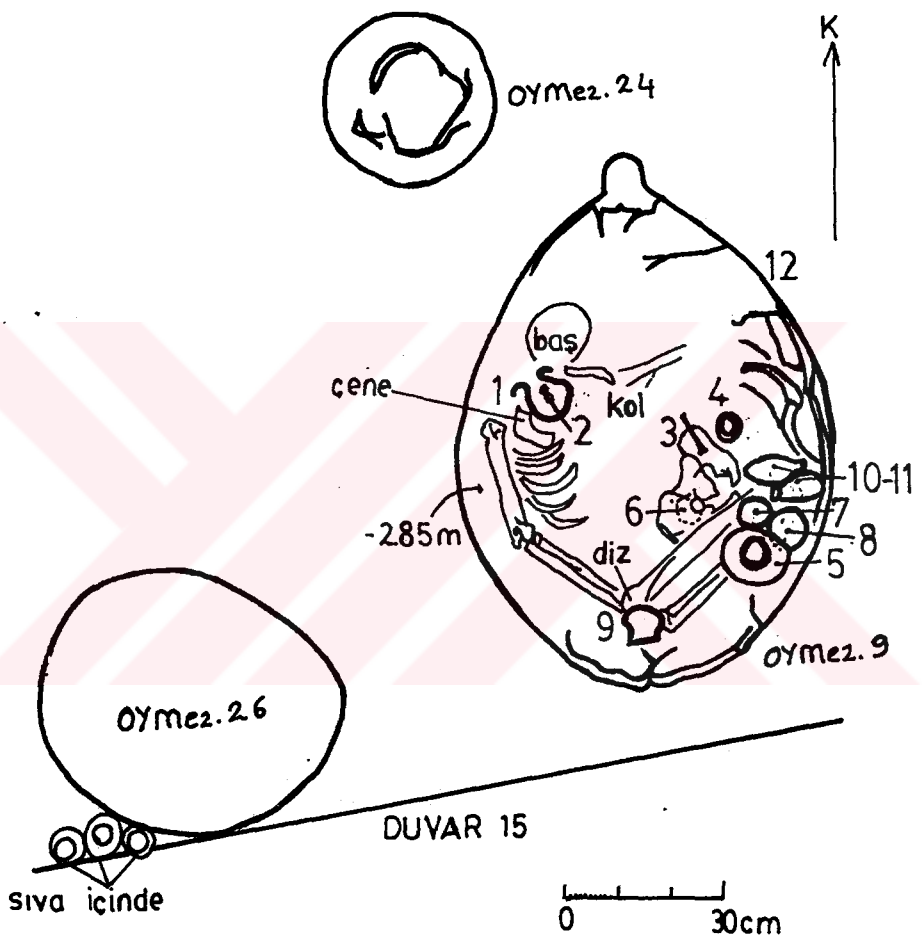
K
OYMe2.24
12
baş
çene
1
kol
4
2
3
10-11
6
7
-285m
8
diz
5
9
OYMe2.9
OYMe2.26
DUVAR 15
sıva içinde
0
30cm

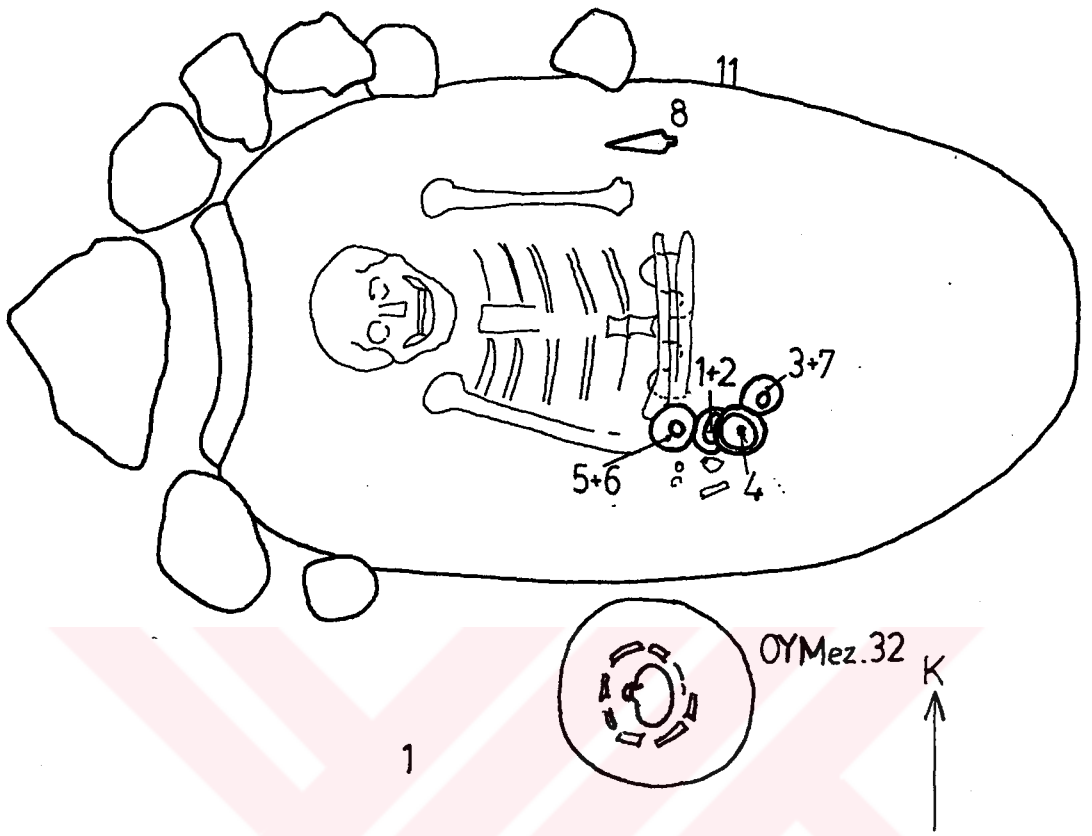

1

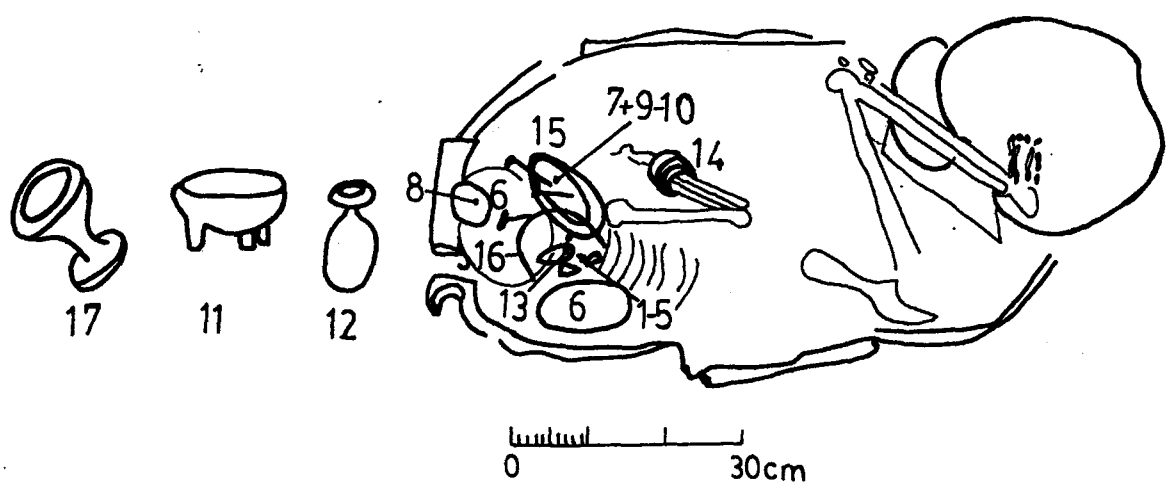

2

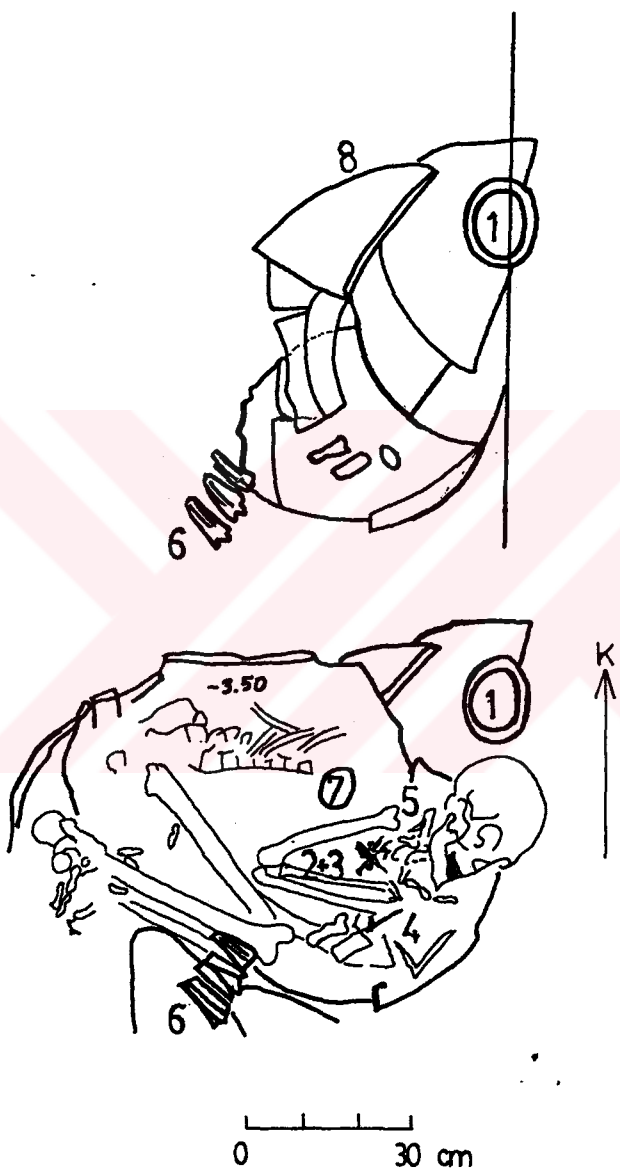
8
1
6
-3.50
1
K
7
5
2+3
4
6
0
30 cm

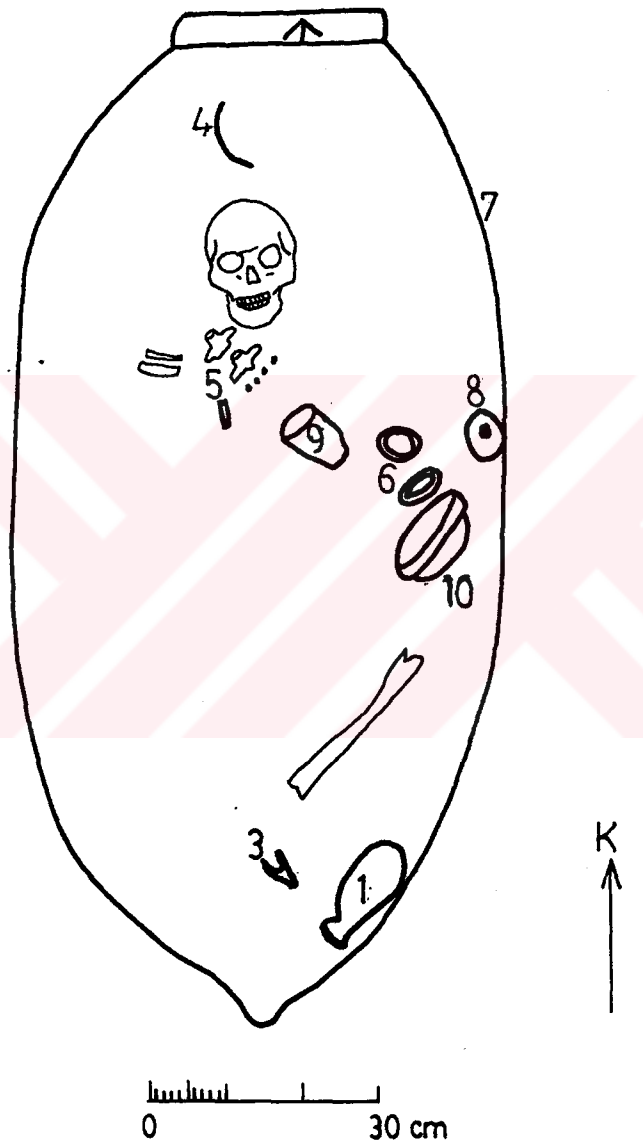
4
7
5
8
9
6
10
3
1
K
0
30 cm

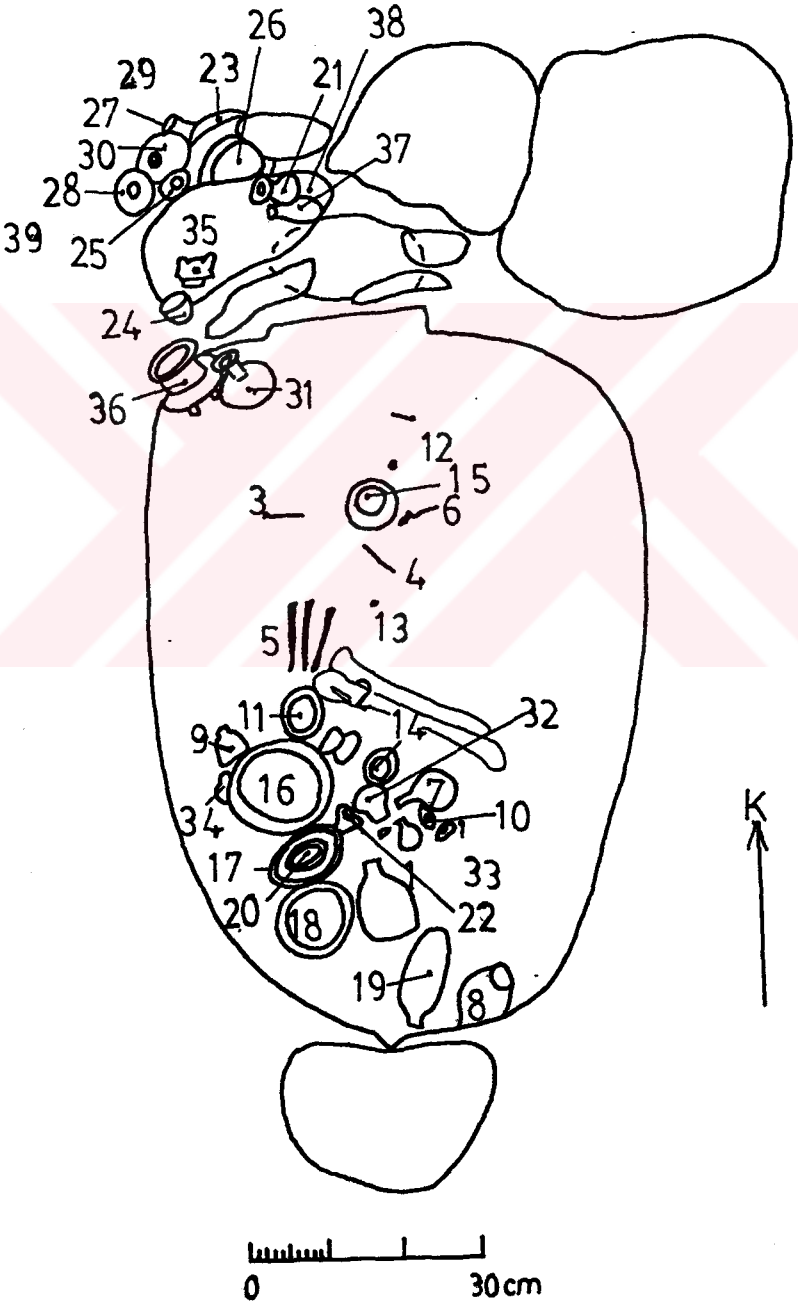
26
38
29
23
21
27
30
37
28
39
25
35
24
36
31
12
15
3
6
4
5
13
11
14
32
9
16
7
10
34
17
33
20
18
22
19
8
K
0
30cm

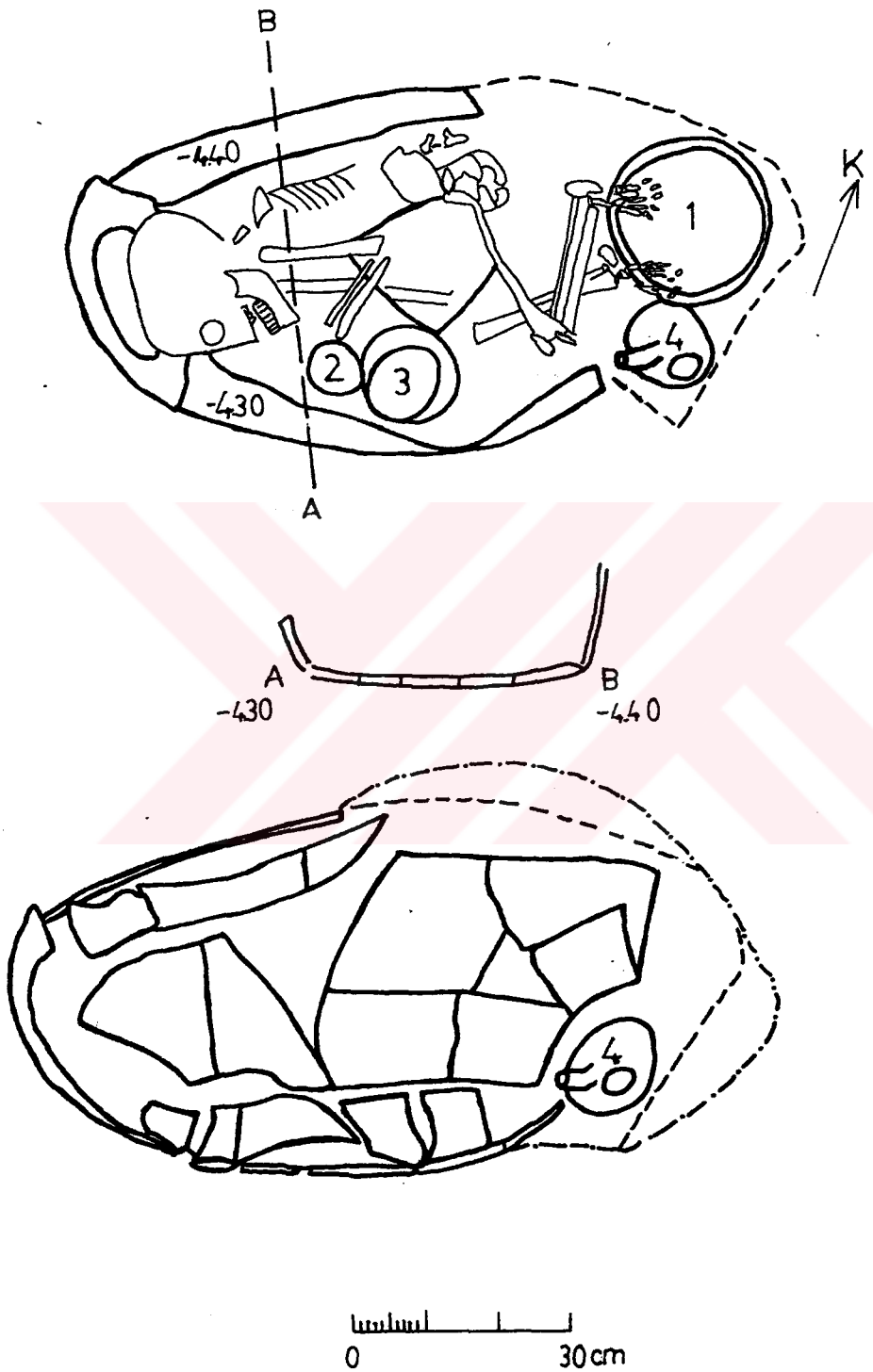
B
-440
K
1
2
3
4
-430
A
A
-430
B
-440
0
30cm

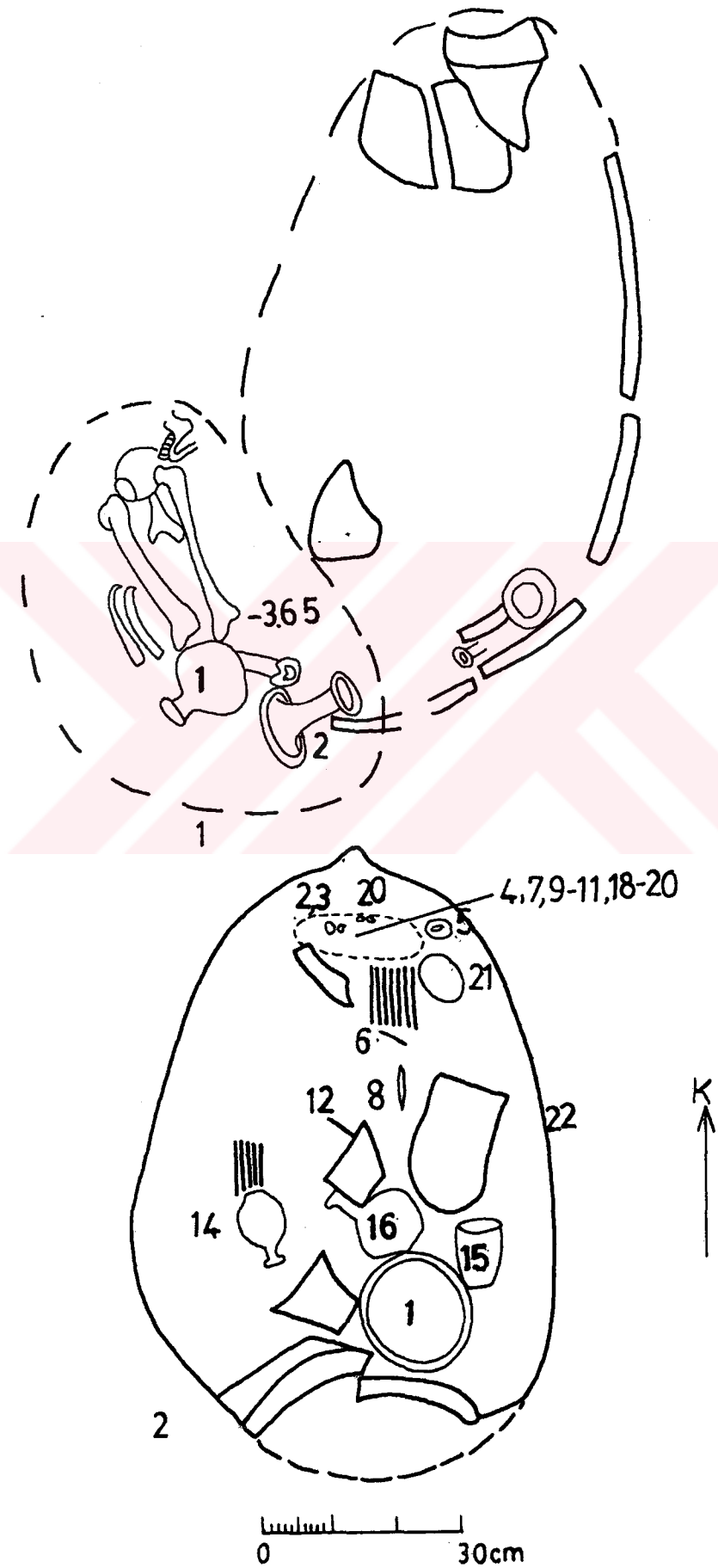
-365
1
2
1
2,3
20
4,7,9-11,18-20
5
21
6
12
8
22
14
16
15
1
2
K
0
30cm

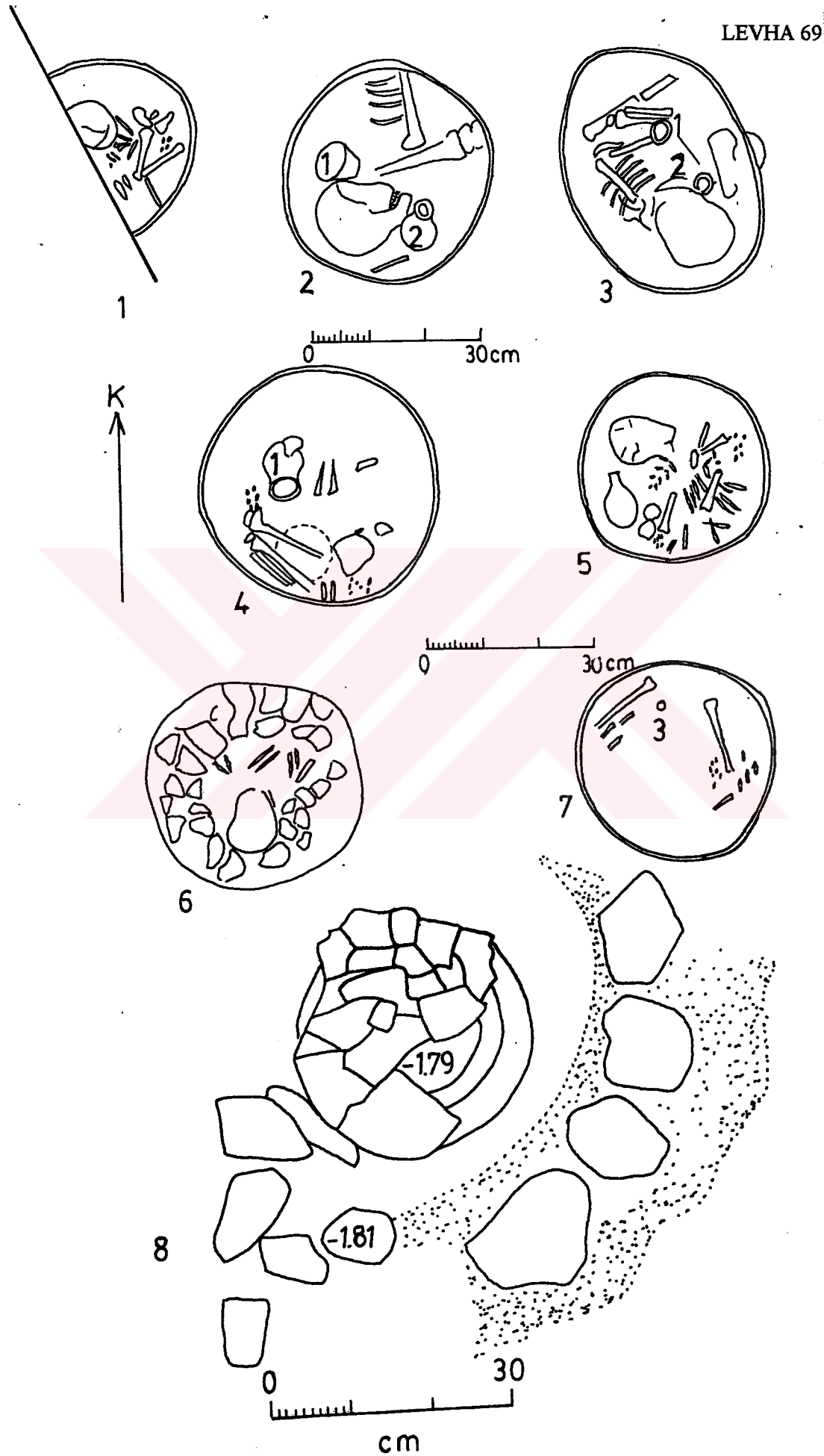
1
2
3
0
30cm
K
4
5
0
30cm
6
7
3
8
-1.79
-1.81
0
30
cm

4
01
3
2
1
K
taş
dişler
2
0
30cm

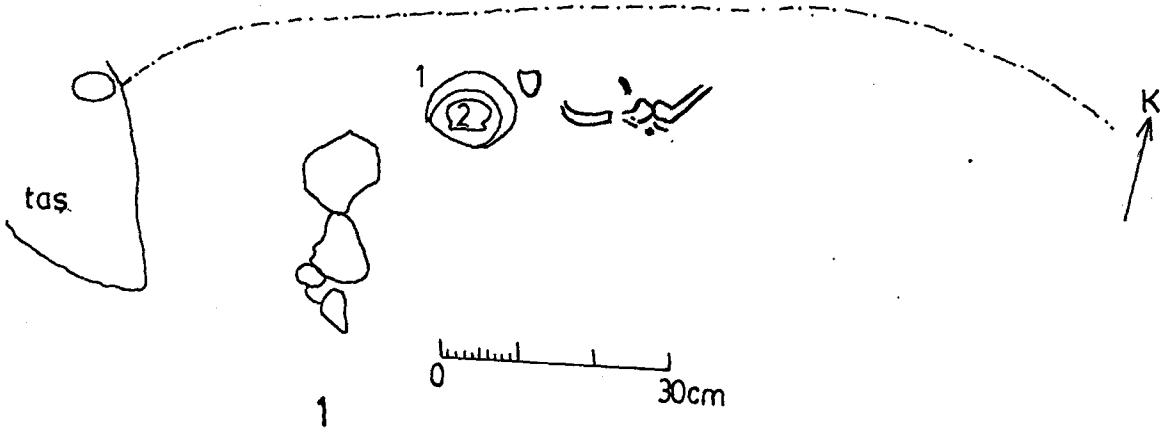

1

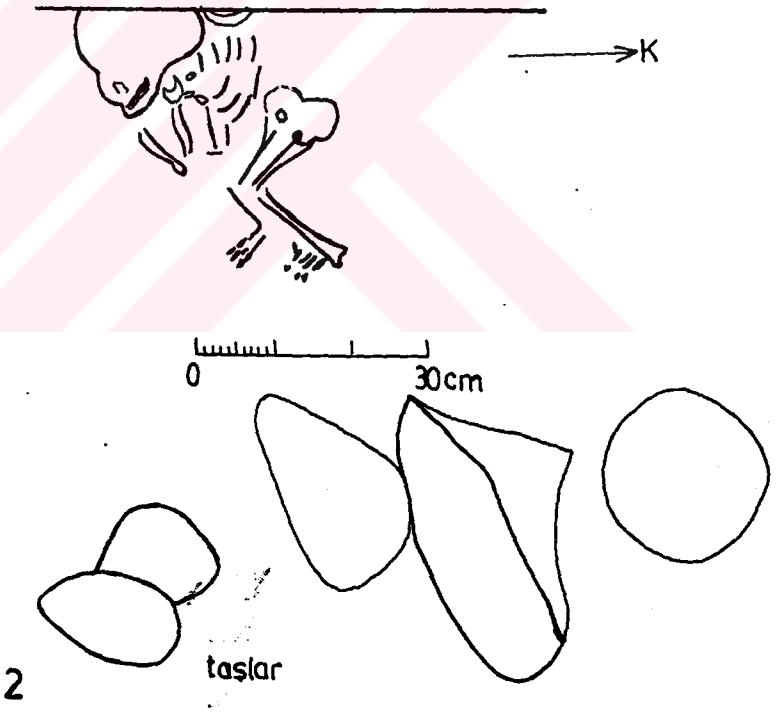

2

LEVHA 72

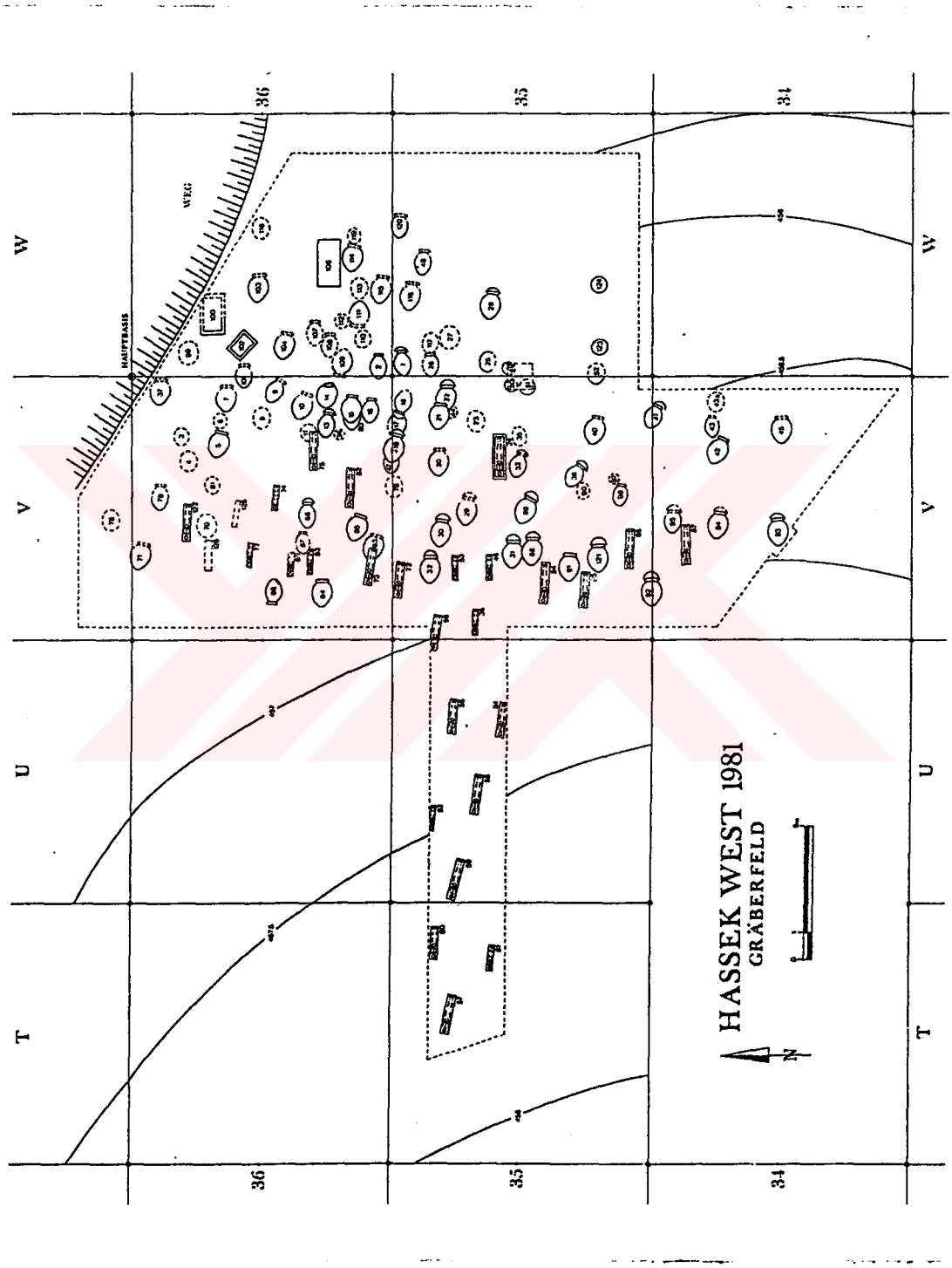

LEVHA 73

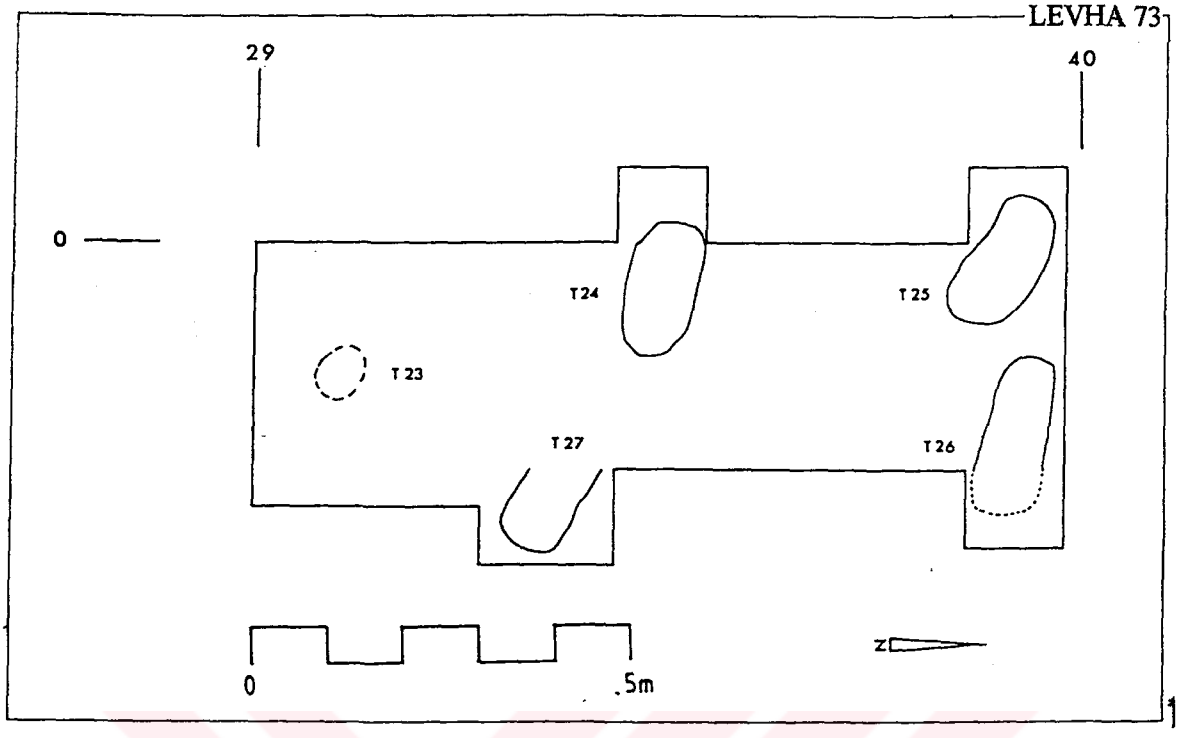

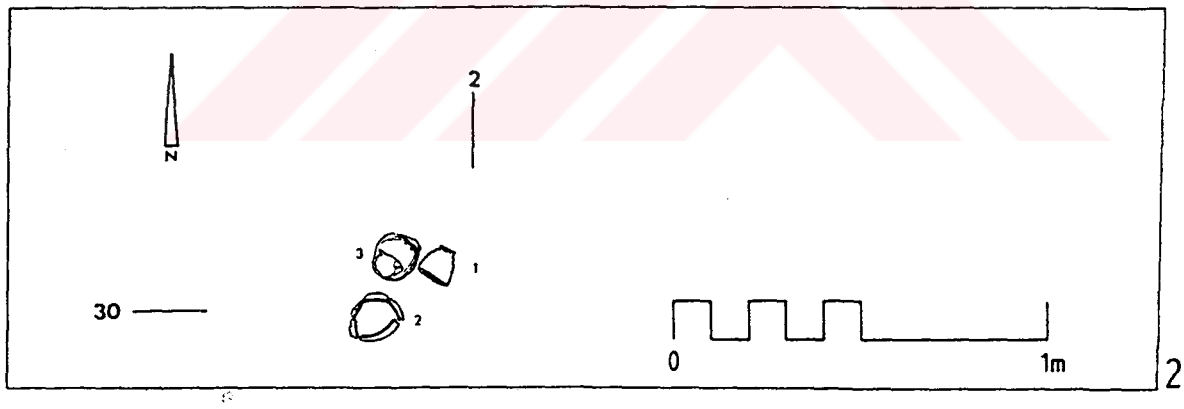

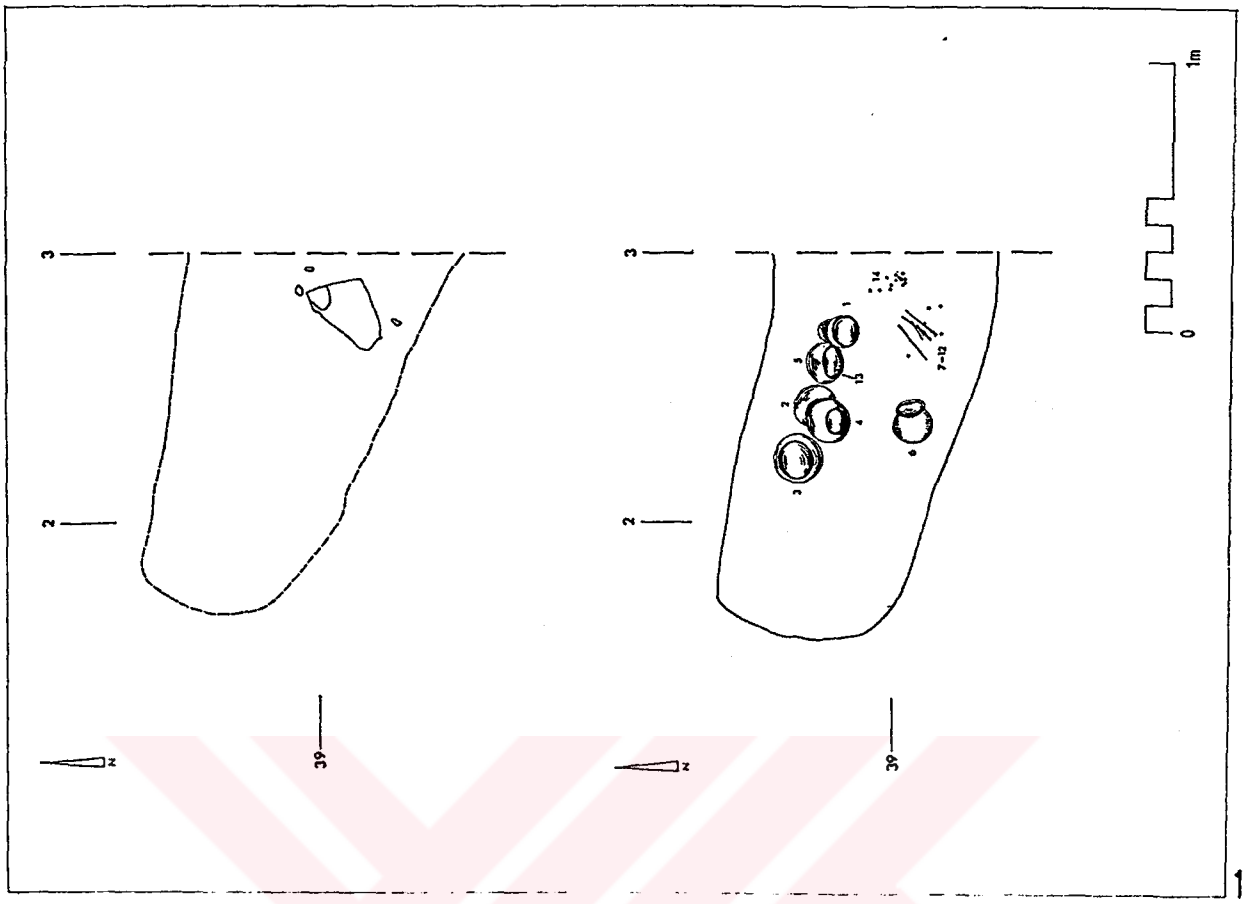

1

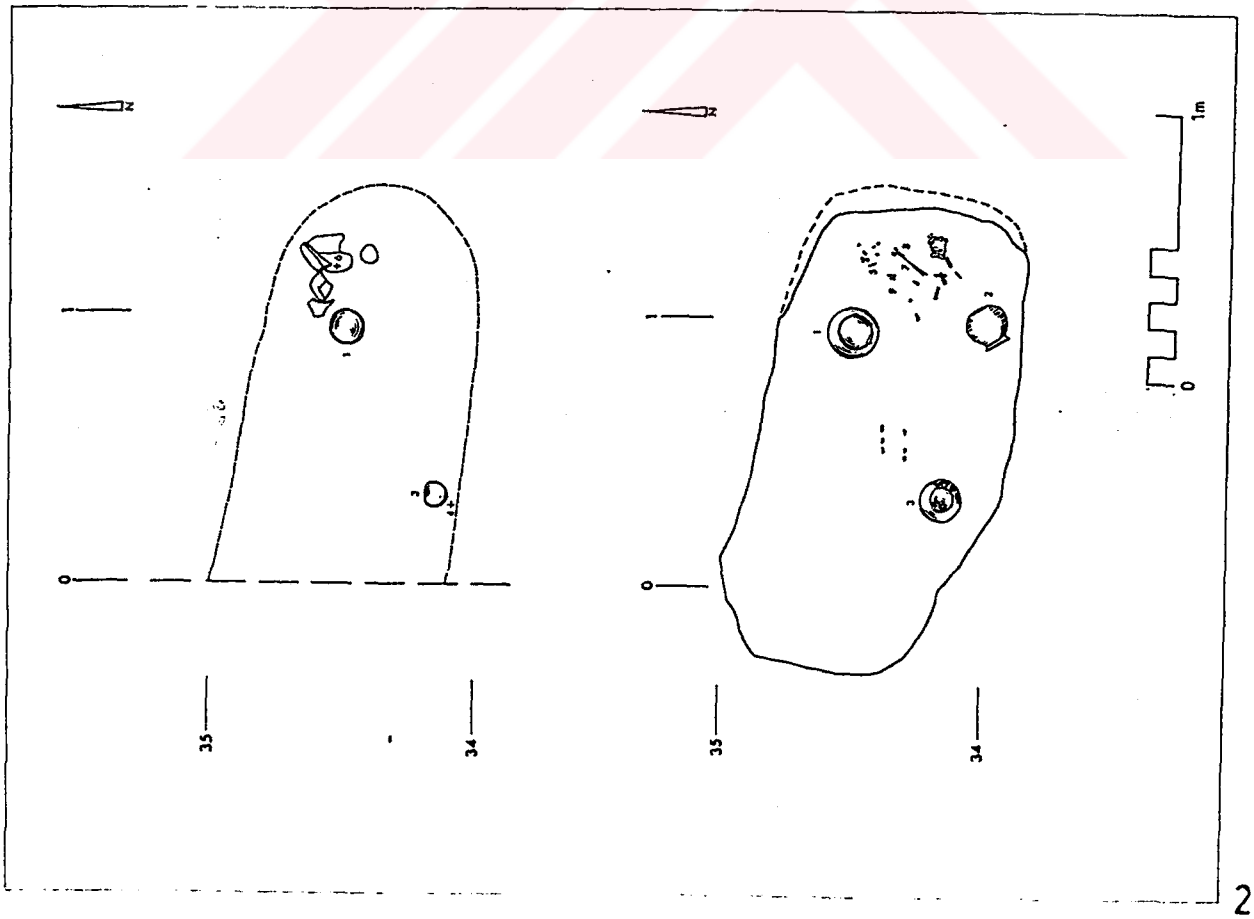

2

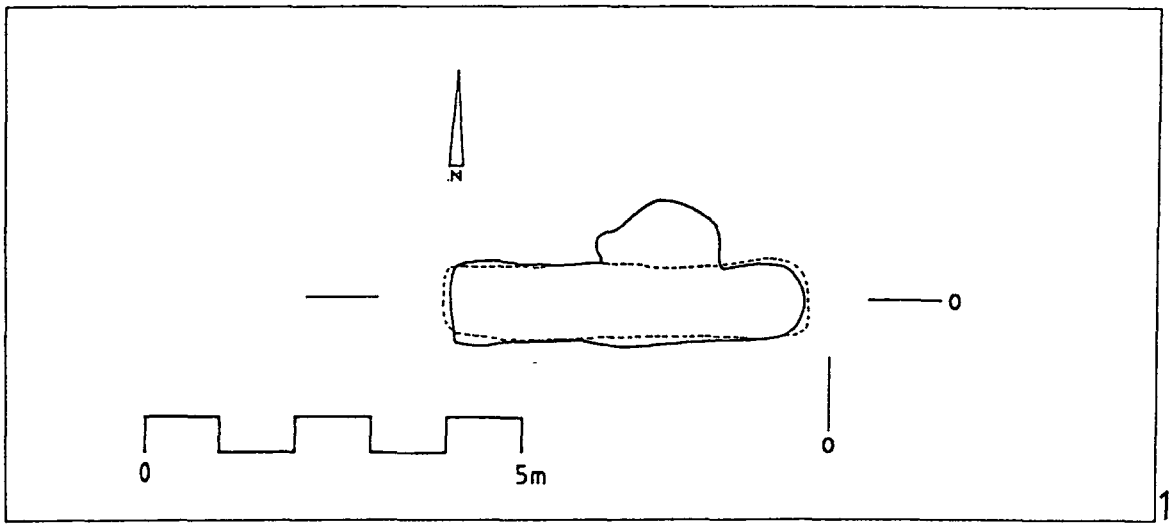

1

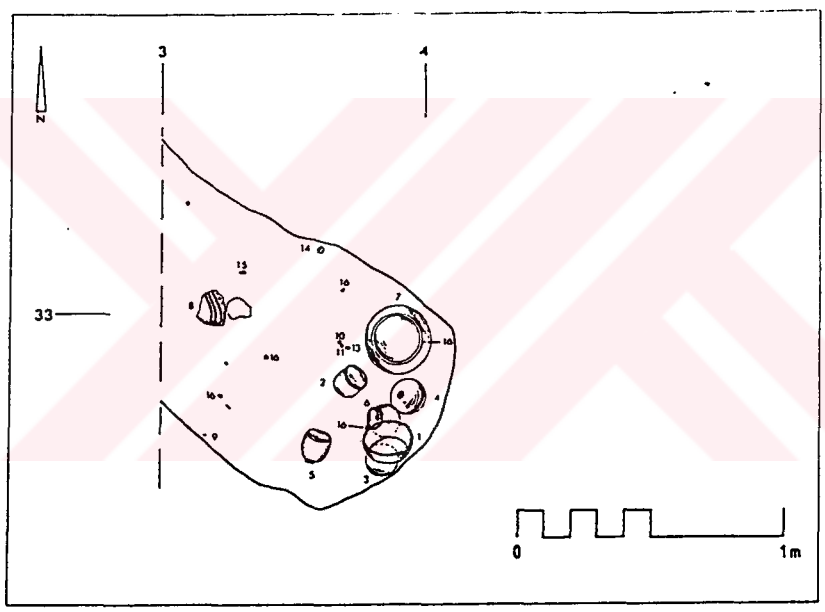

2

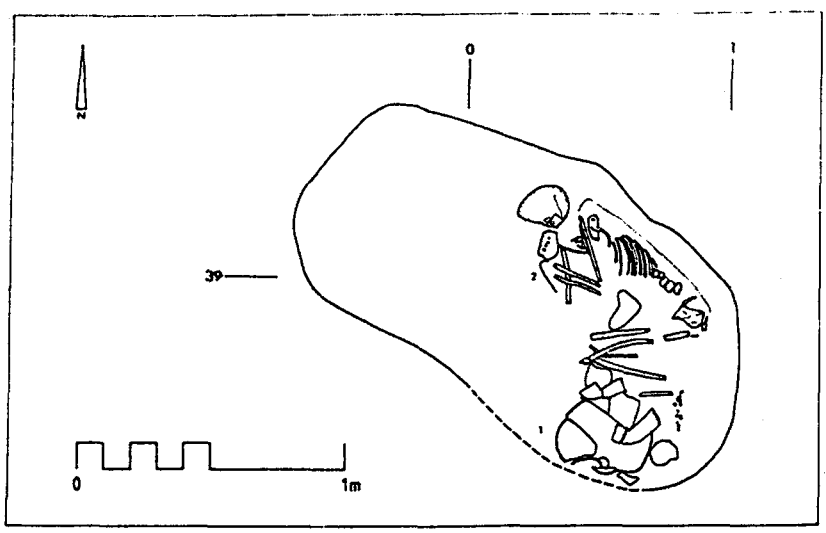

3

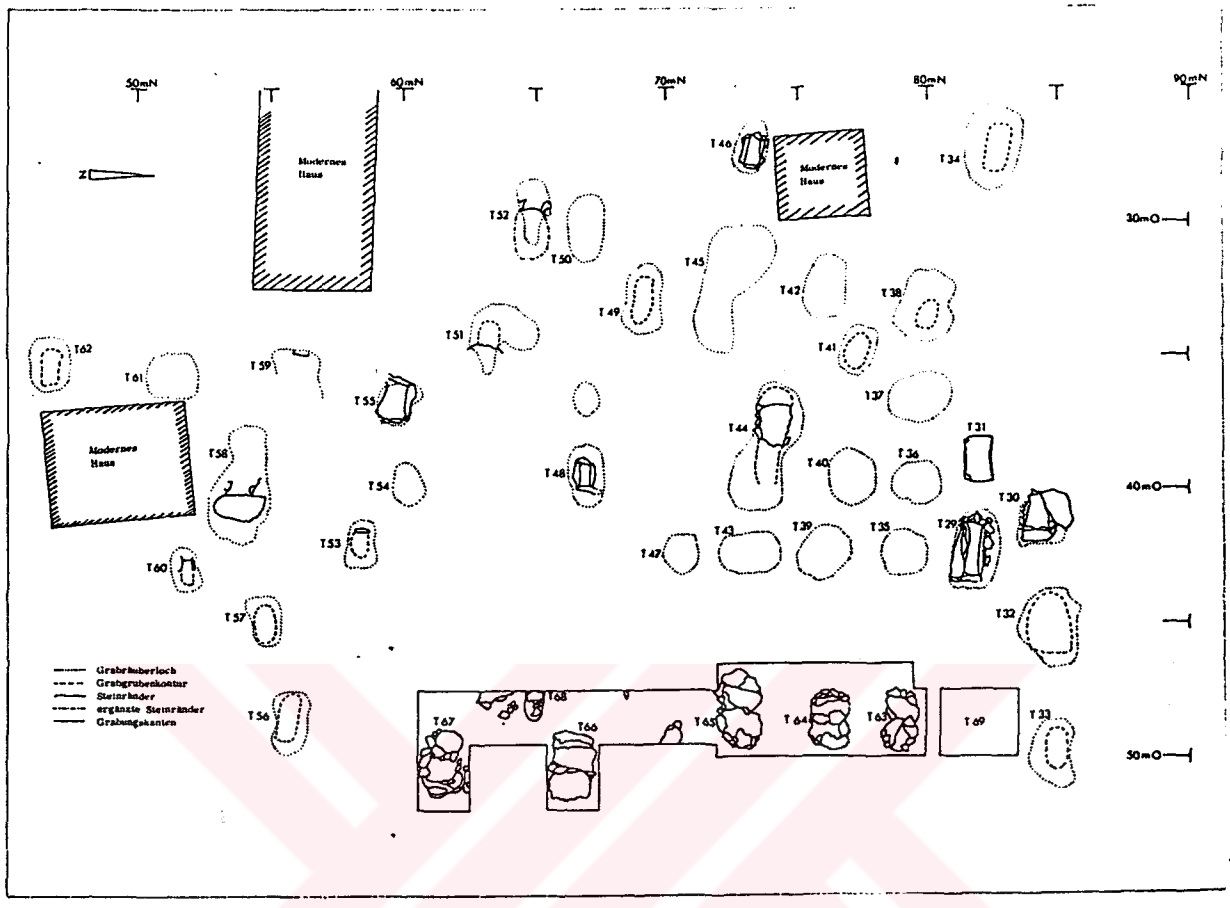
50mN
60mN
70mN
80mN
90mN
30mO
40mO
50mO
Modernes Haus
Modernes Haus
T 62
T 61
T 59
T 58
T 60
T 57
T 56
T 55
T 54
T 53
T 52
T 50
T 51
T 49
T 48
T 46
T 45
T 42
T 41
T 44
T 40
T 43
T 47
T 39
T 38
T 37
T 36
T 35
T 34
T 31
T 30
T 29
T 32
T 33
T 68
T 67
T 66
T 65
T 64
T 63
T 69
Grabeinbauloch
Grabgrubenkontur
Steinränder
ergänzte Steinränder
Grabungskanten

1

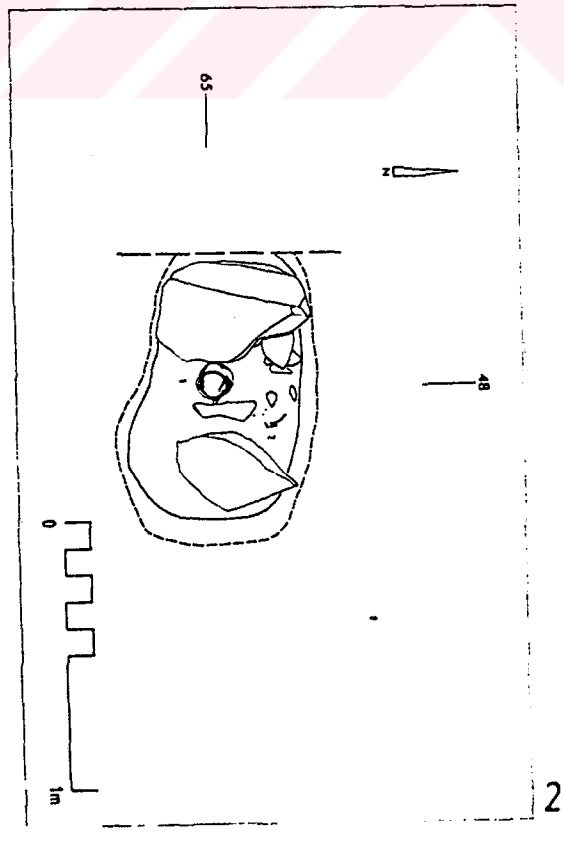
63
48
0
1m

2

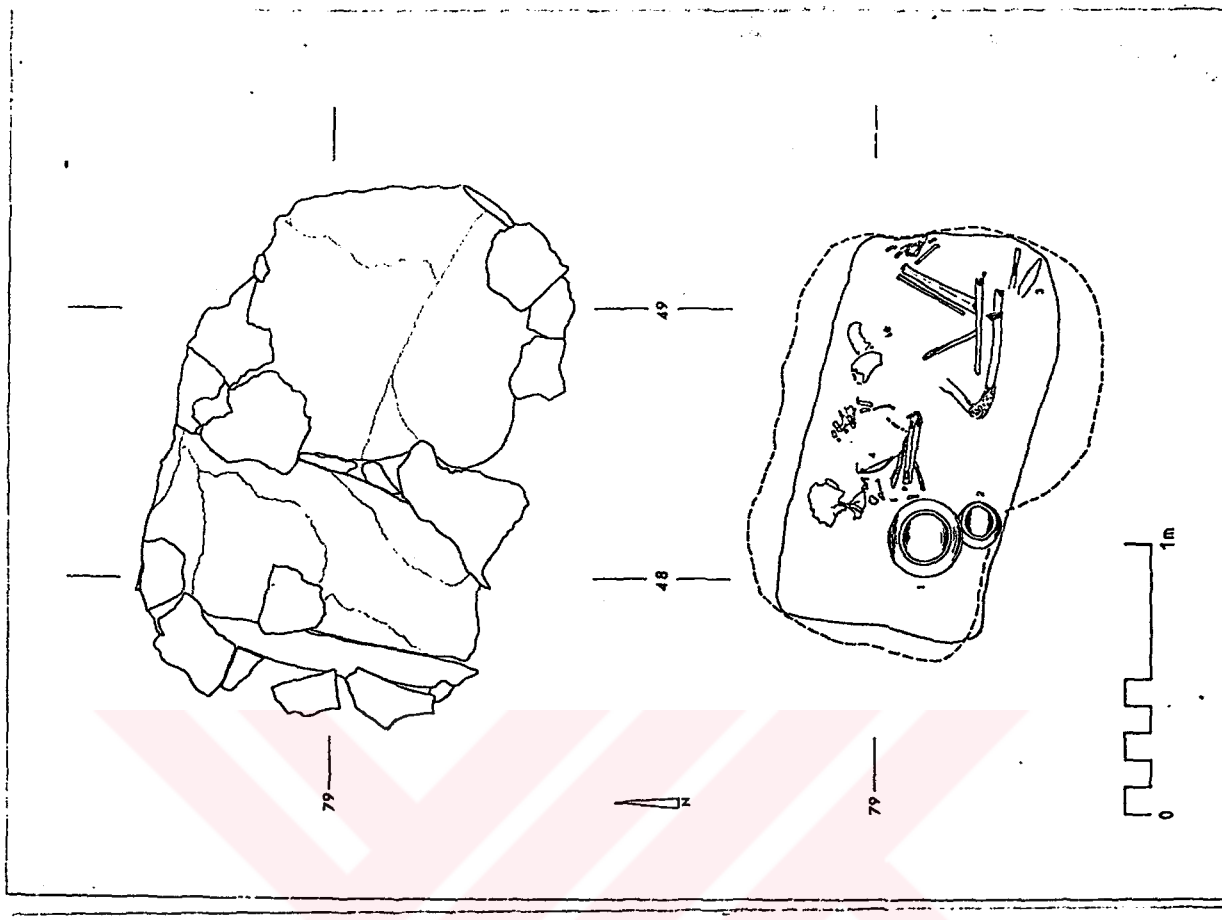

1

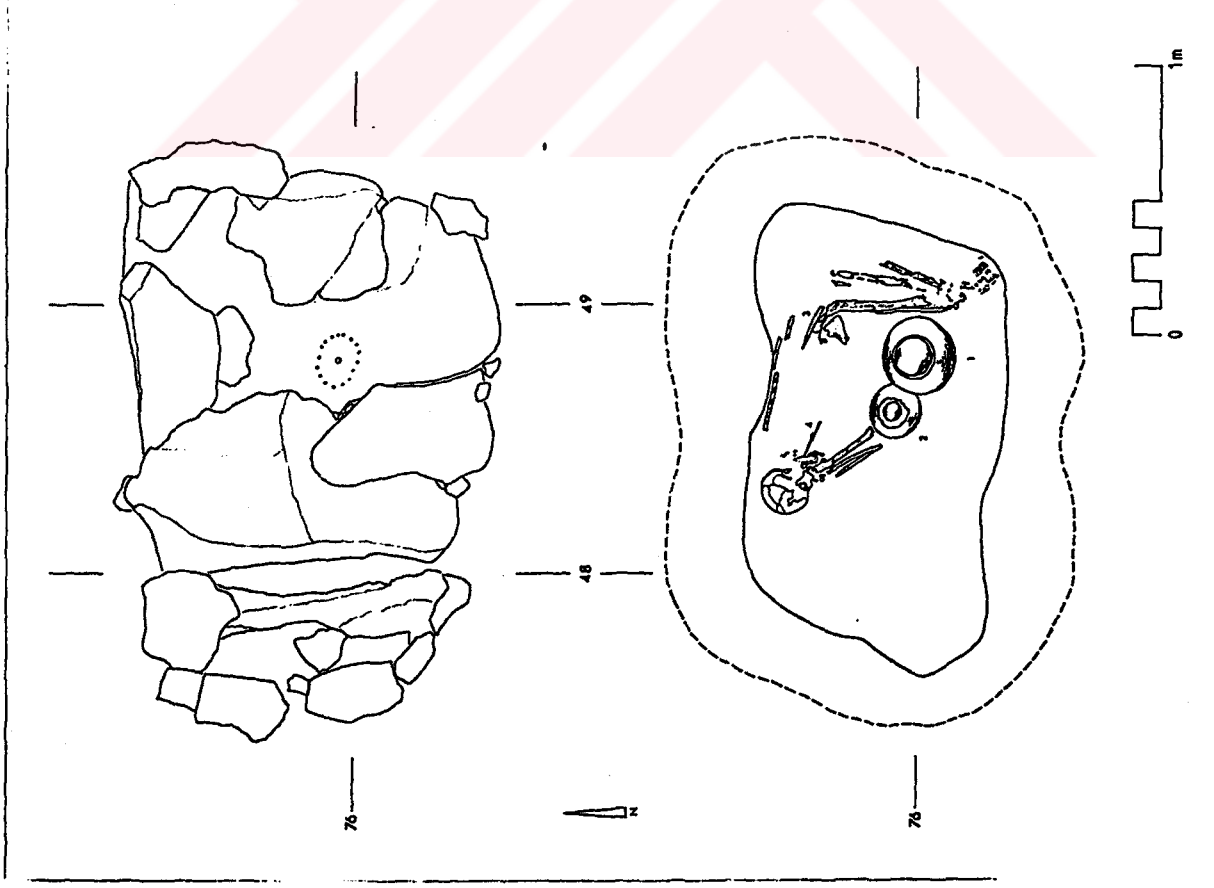

2

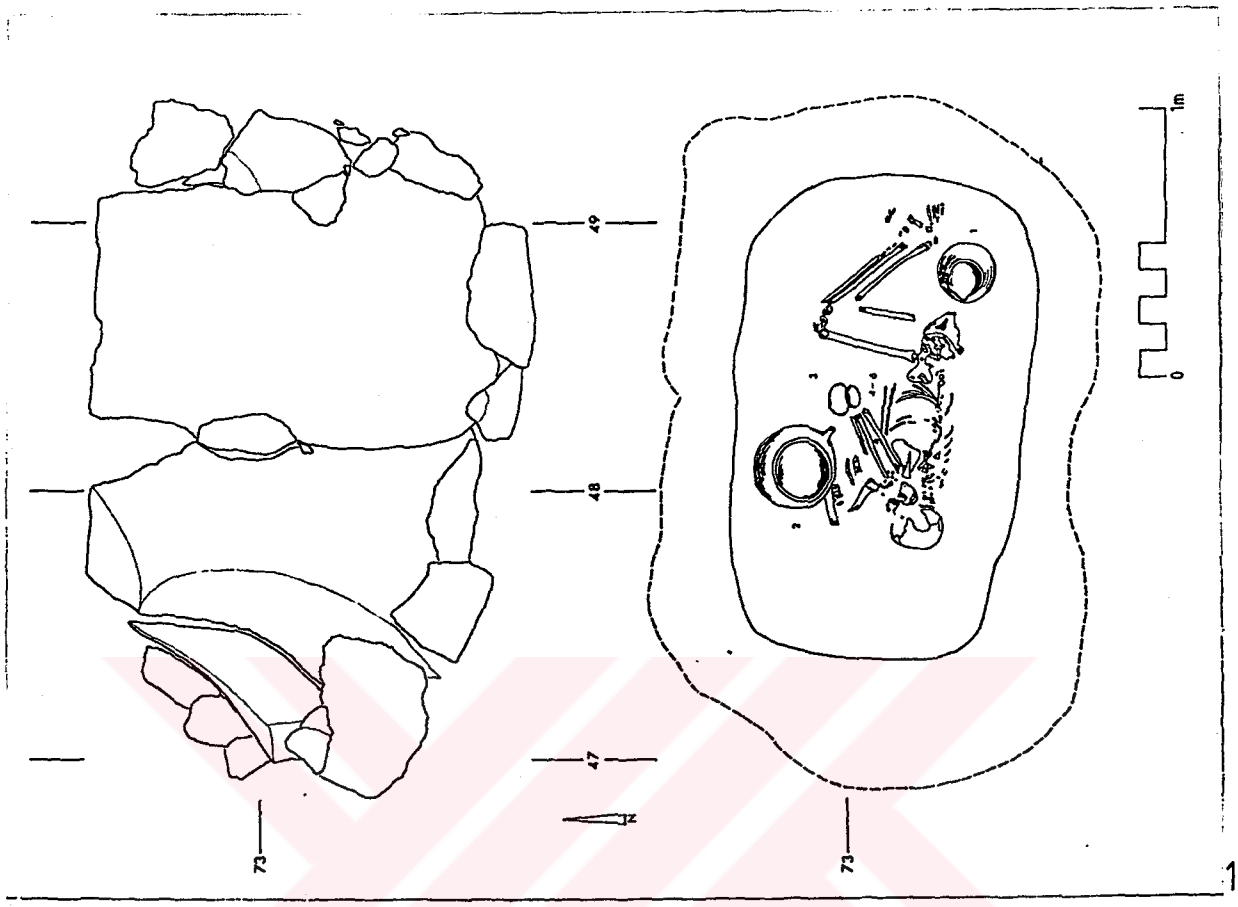
49
48
47
73
73
0
1

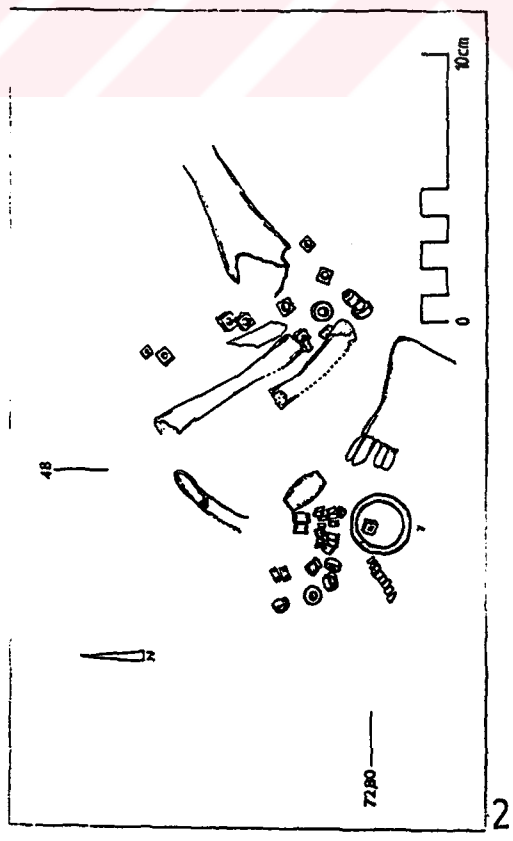
10cm
0
48
72,90
2

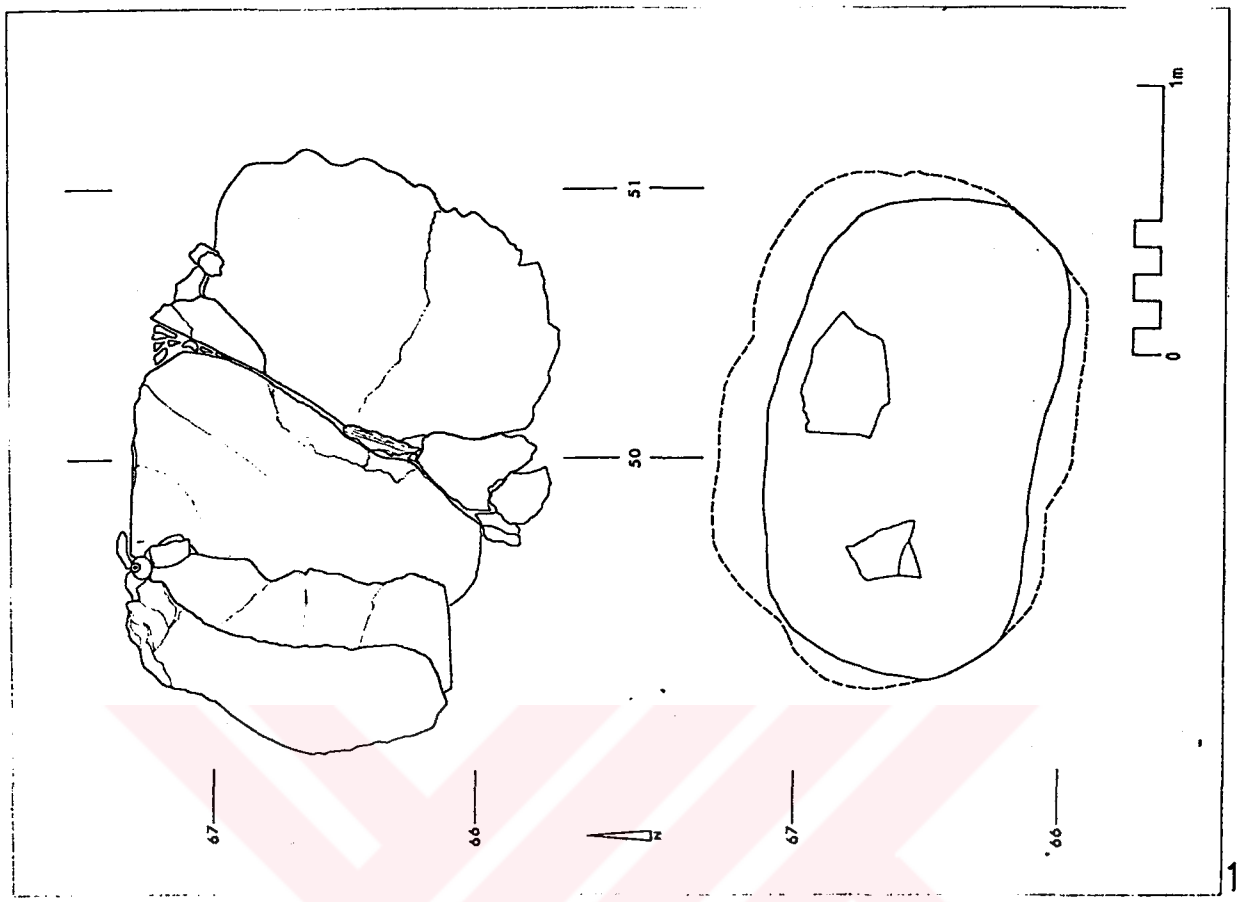

1

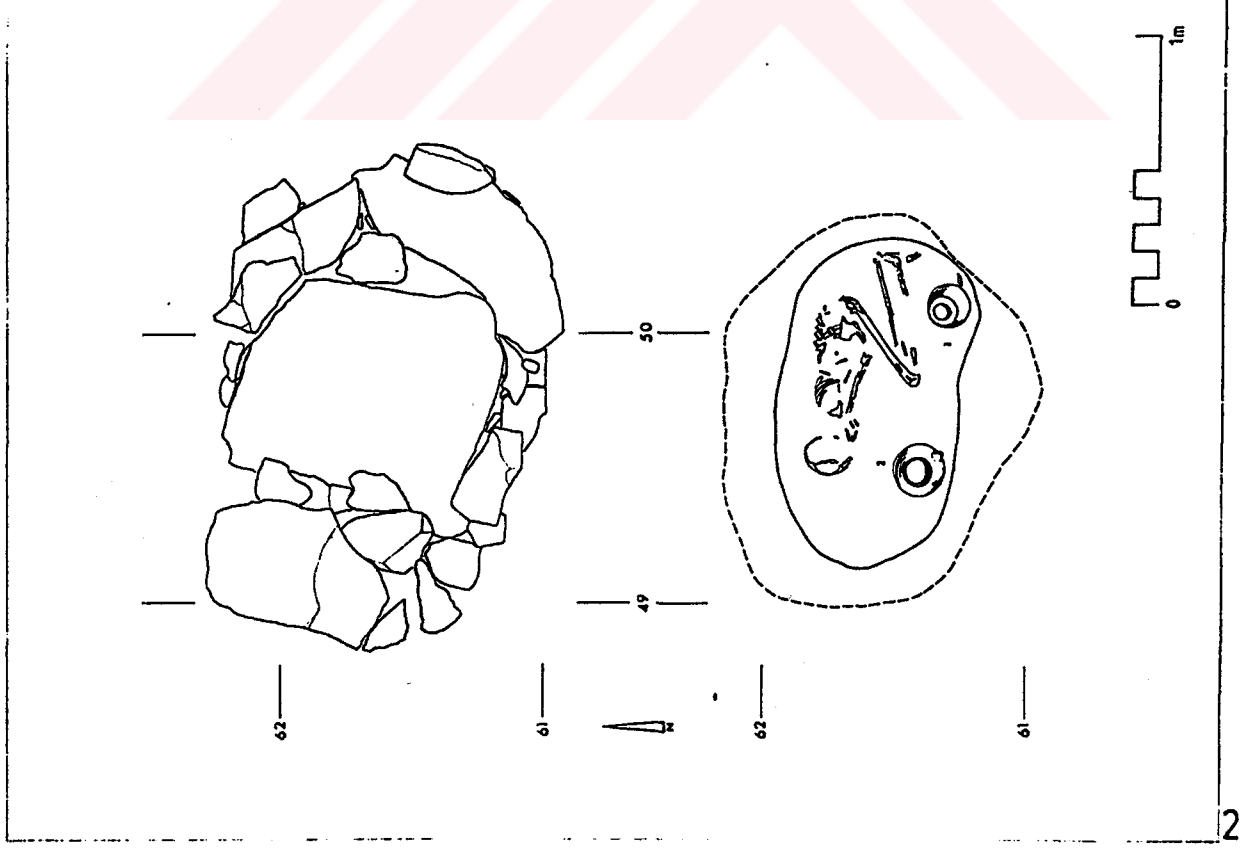

2

1

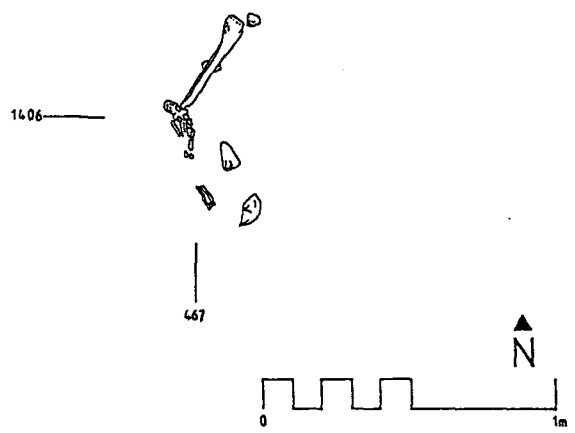

1

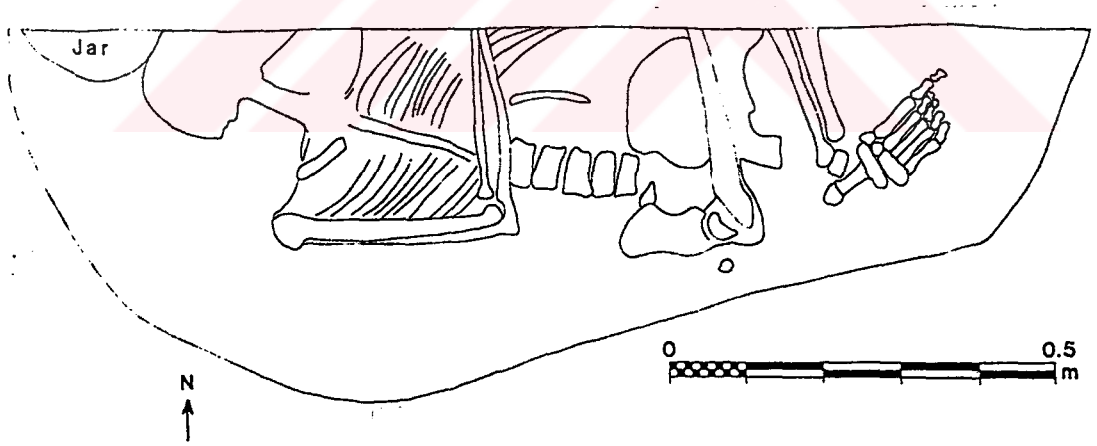

2

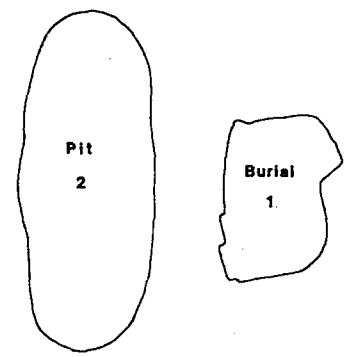
Pit
2
Burial
1

N
0
1

1

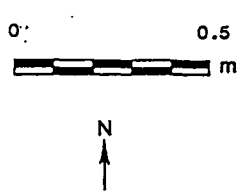
0
0.5
m
N

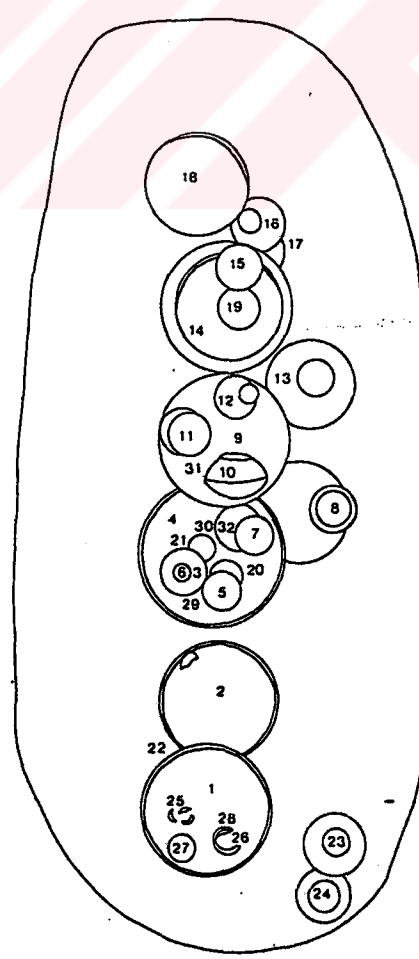
18
16
17
15
19
14
13
12
11
9
31
10
8
4
30
32
7
21
6
3
20
5
29
2
22
1
25
28
27
26
23
24

2

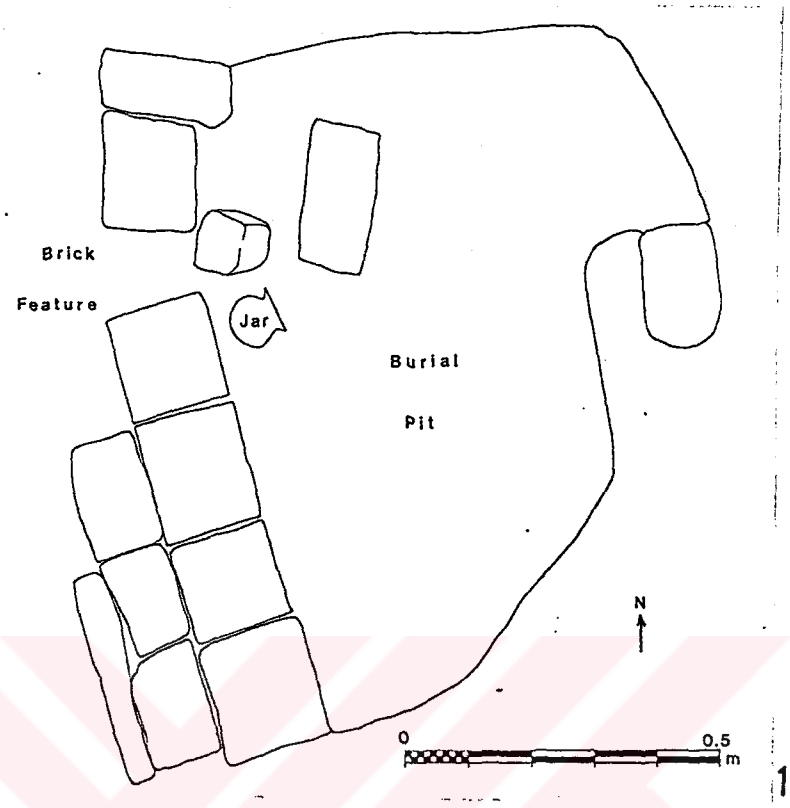
Brick
Feature
Jar
Burial
Pit
N
0
0,5
m

1

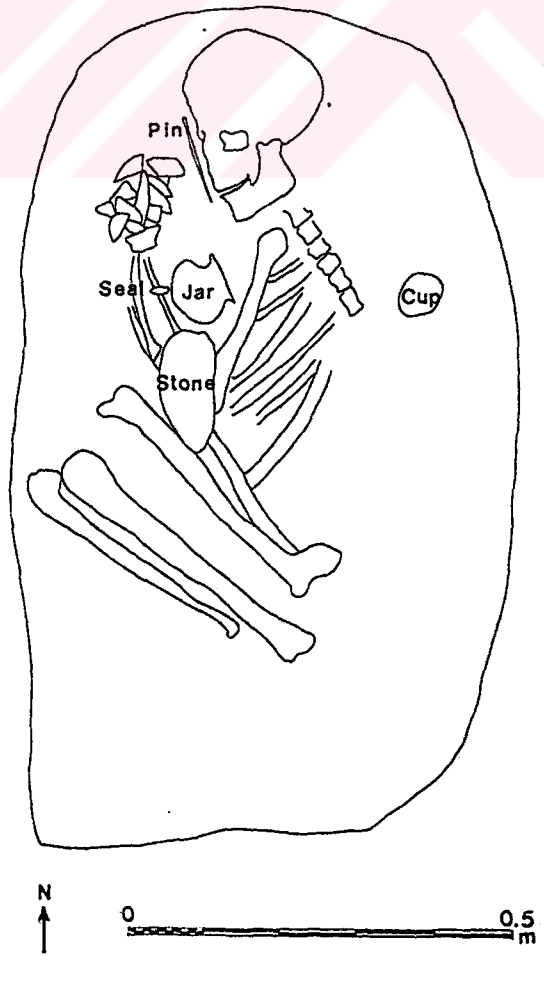
Pin
Seal
Jar
Cup
Stone
N
0
0.5
m

2

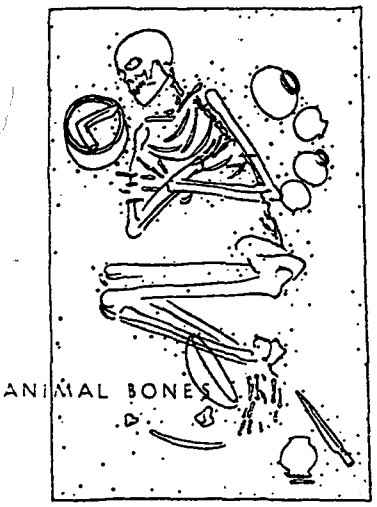

1. Tag. 20

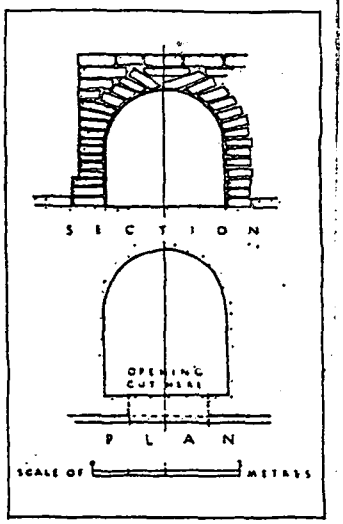

2. B.D. G 137

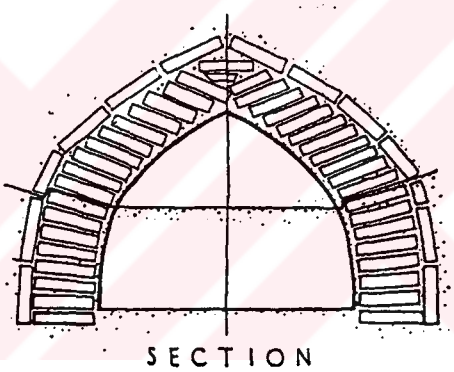

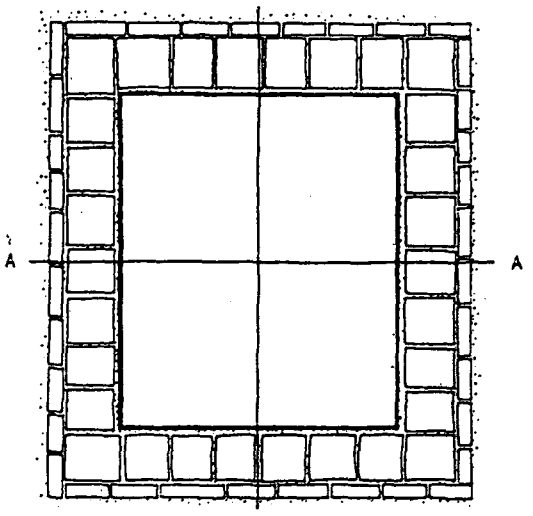

3. Scale $\frac{1}{125}$. B.D. G 154

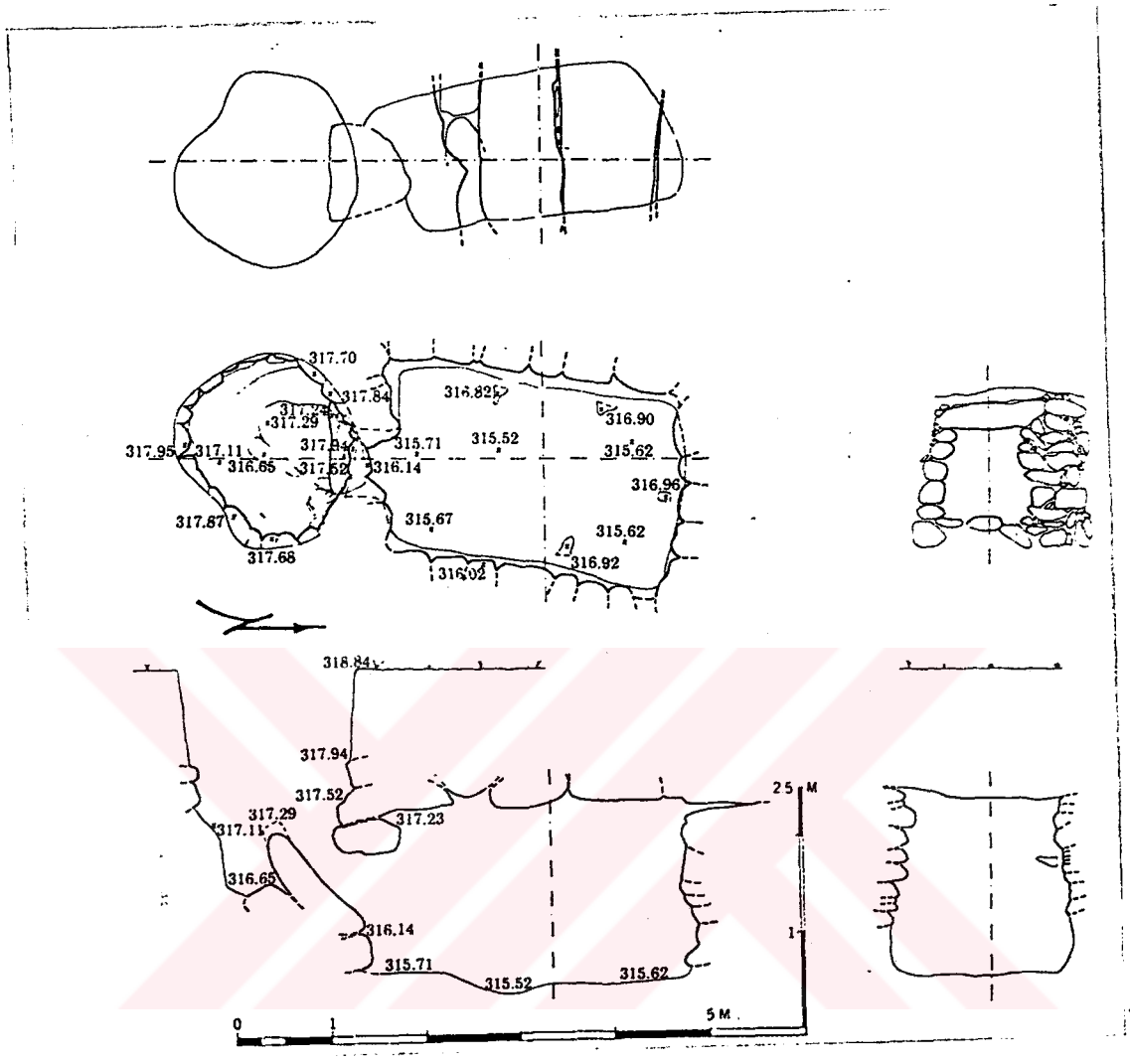
317.70
317.84
316.82
316.90
317.25
317.95
317.11
316.65
317.84
317.52
315.71
315.52
316.14
315.62
316.96
317.87
315.67
315.62
317.68
316.92
316.02
318.84
317.94
317.52
317.29
317.11
317.23
316.65
316.14
315.71
315.52
315.62
25 M
1
0
1
5 M

1

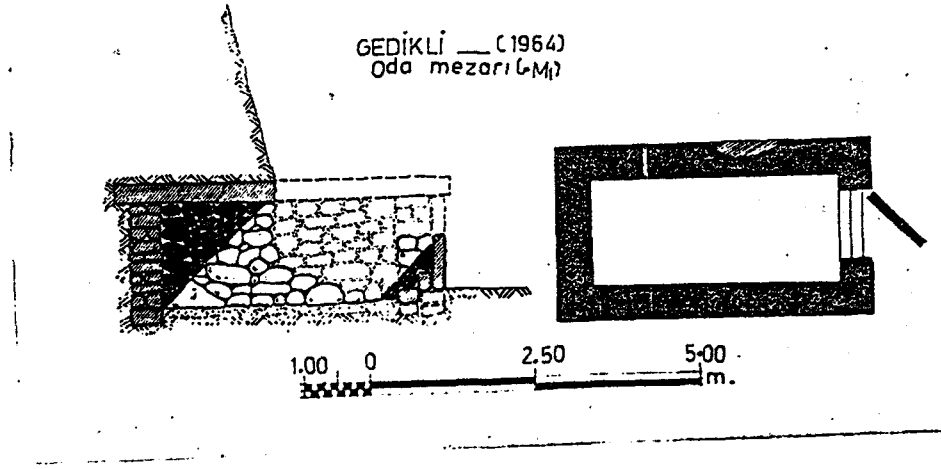
GEDİKLİ (1964)
Oda mezarı (M1)
1.00
0
2.50
5.00
m.

2

LEVHA 85

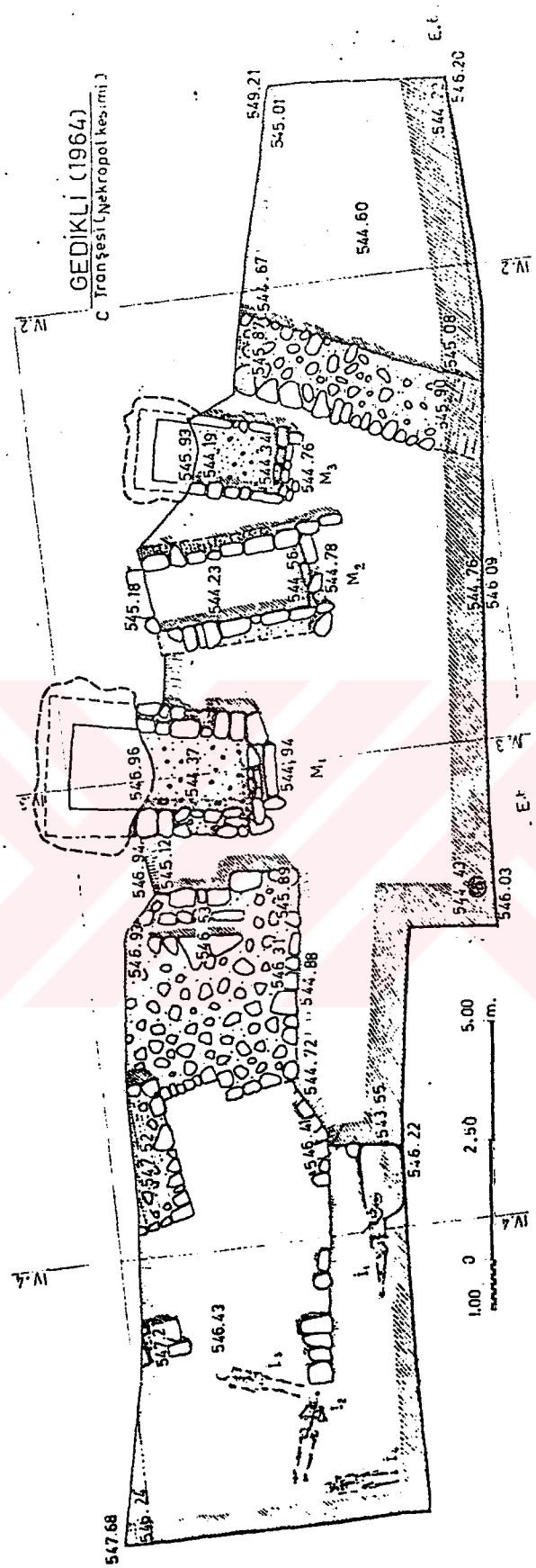
GEDİKLİ (1964)
C Tranşesi (Nekropol kesimi)
549.21
545.01
544.60
544.67
546.20
545.93
544.19
544.34
544.76
M3
544.23
544.56
544.78
M2
545.18
546.09
546.96
544.37
544.94
M1
546.94
545.12
545.68
546.03
546.22
544.72
544.88
543.55
546.43
547.68
549.26
5.00
2.50
0
1.00
m.

COUPE C. D.

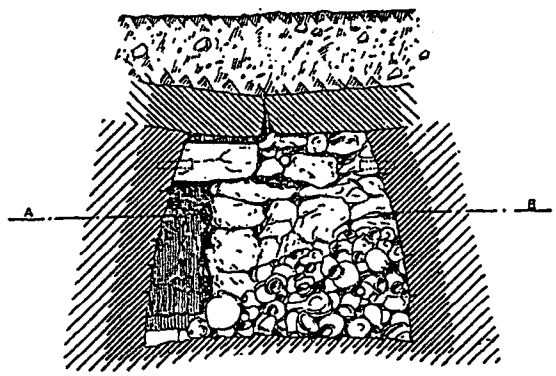

PLAN COUPE A. B.

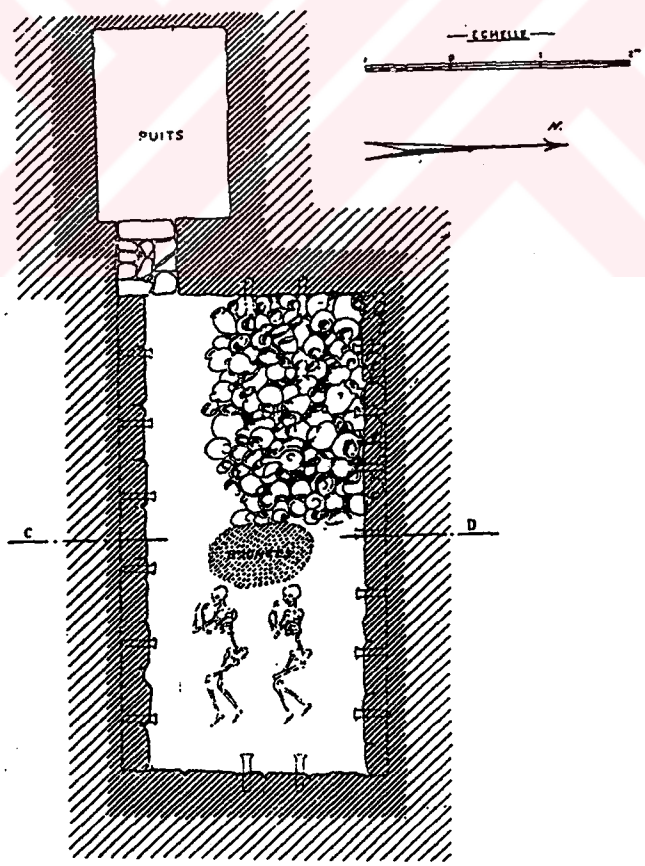

LEVHA 87

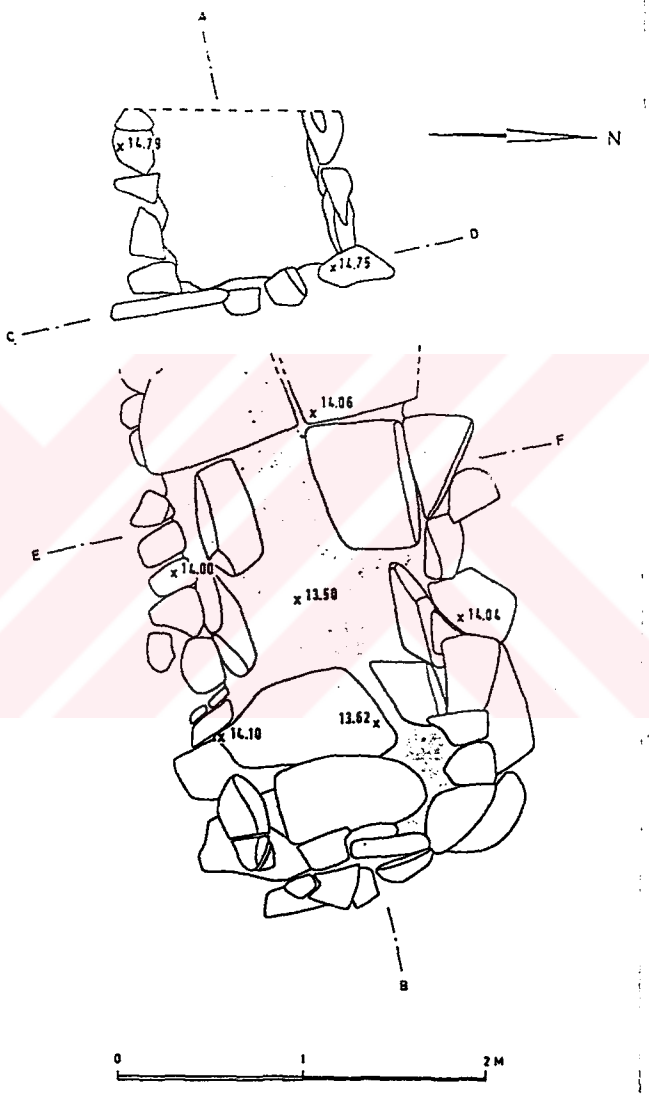
A
N
x 14.79
D
x 14.75
C
x 14.06
F
E
x 14.00
x 13.58
x 14.04
x 14.10
13.62 x
B
0
1
2 M

LEVHA 88

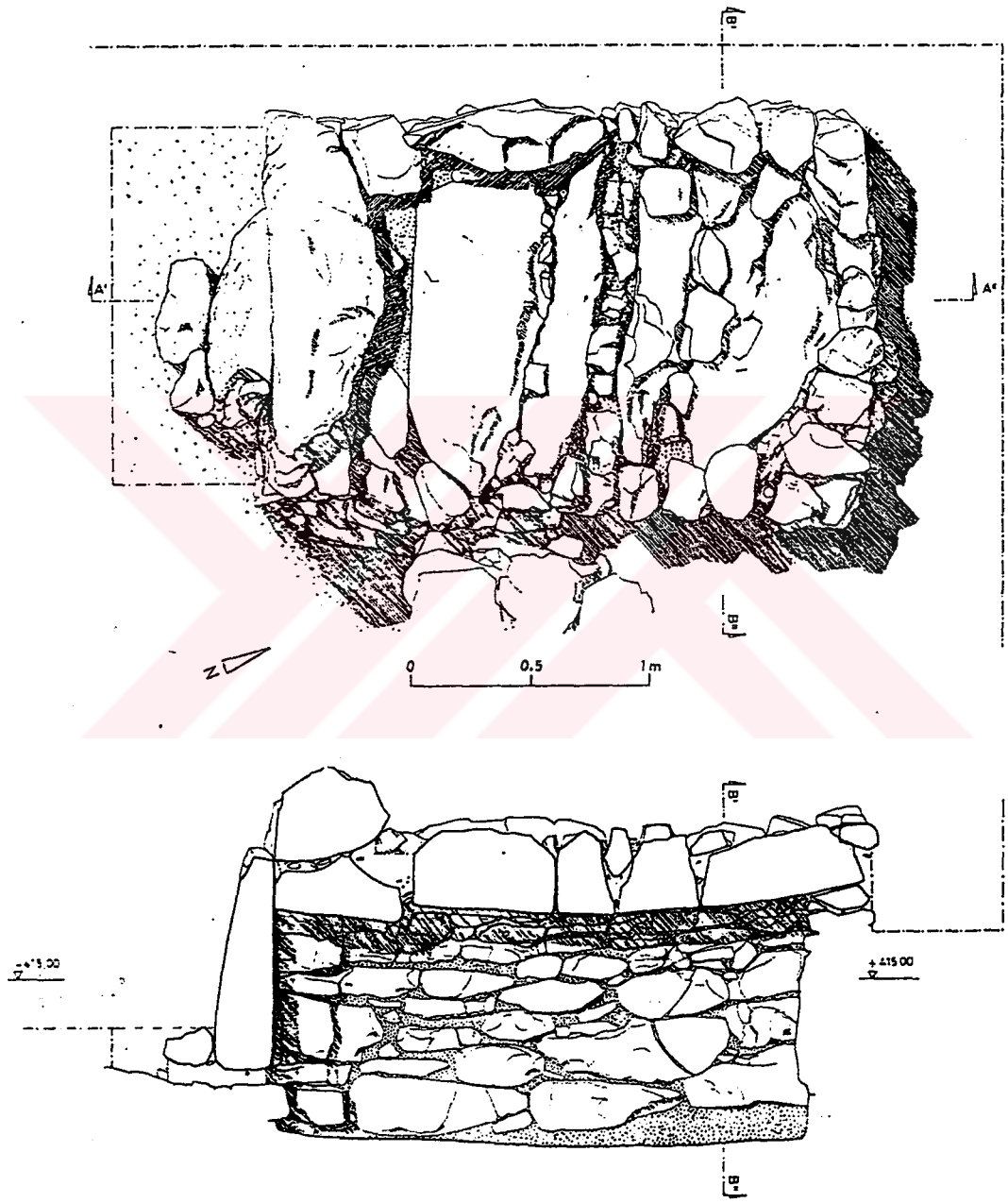

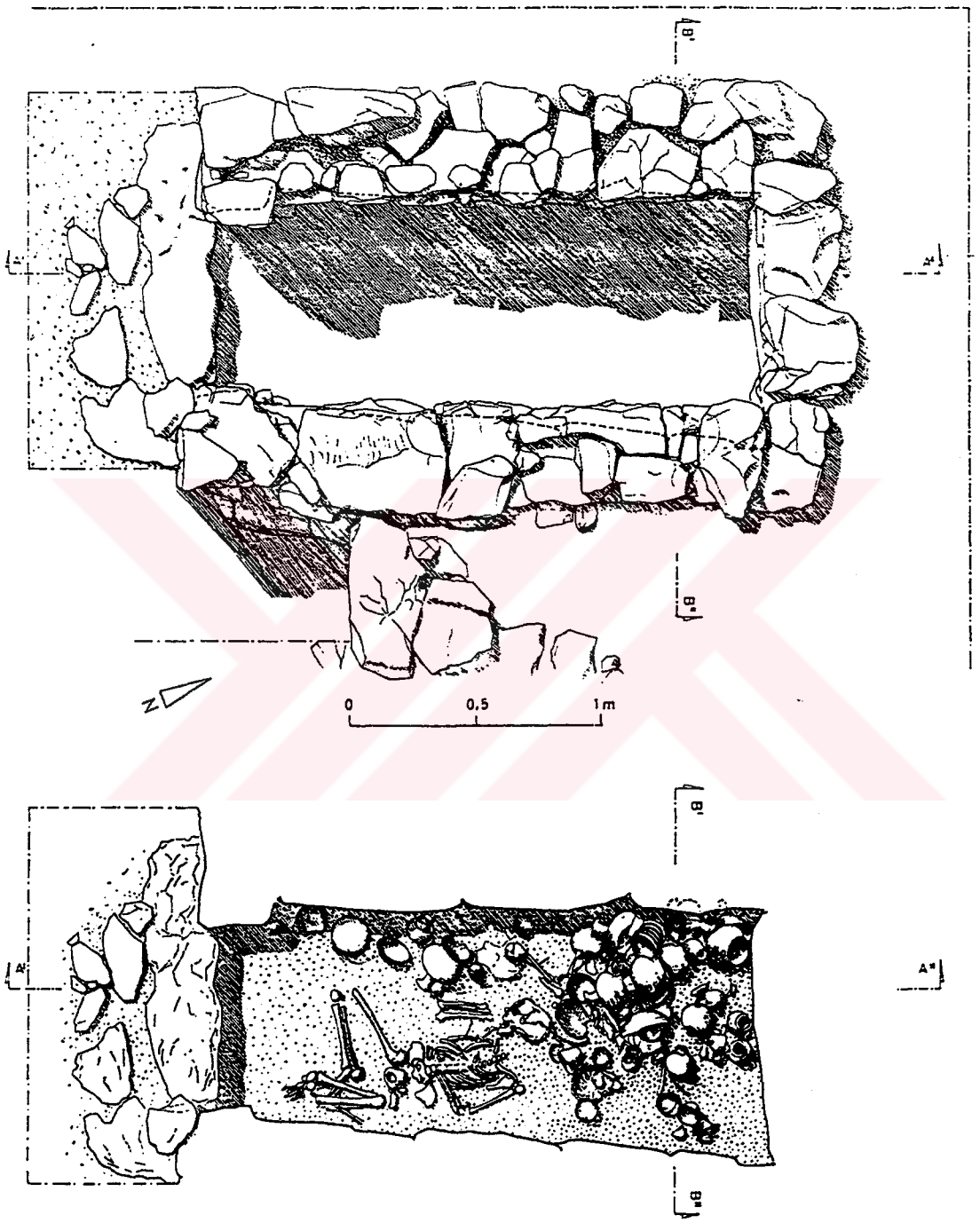
B'
A'
B''
N
0
0,5
1m
B'
A'
A''
B''

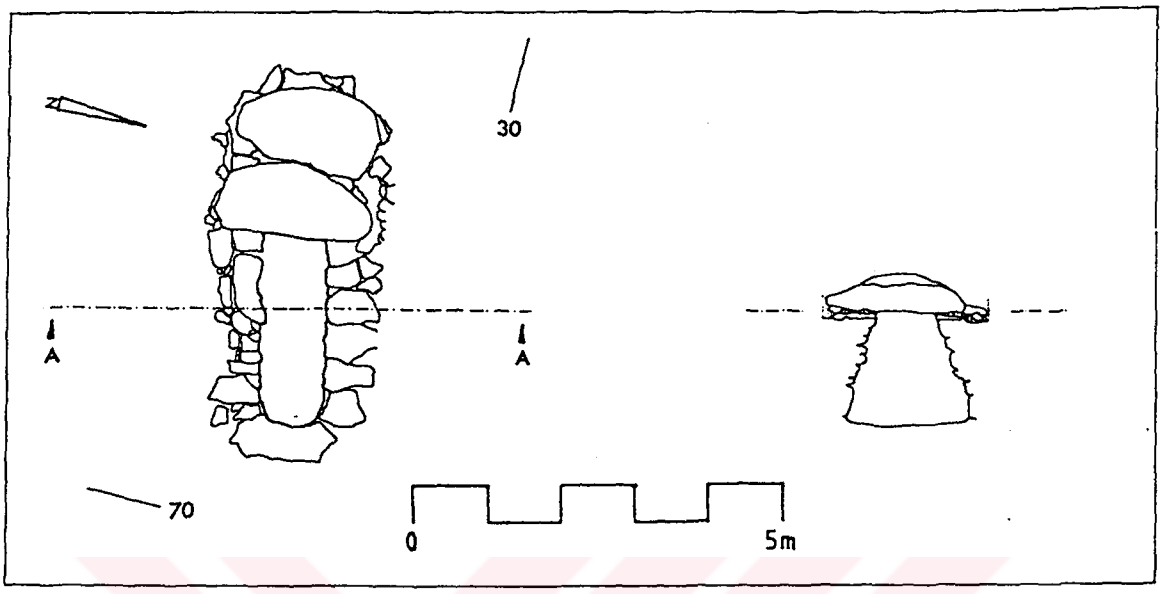

1

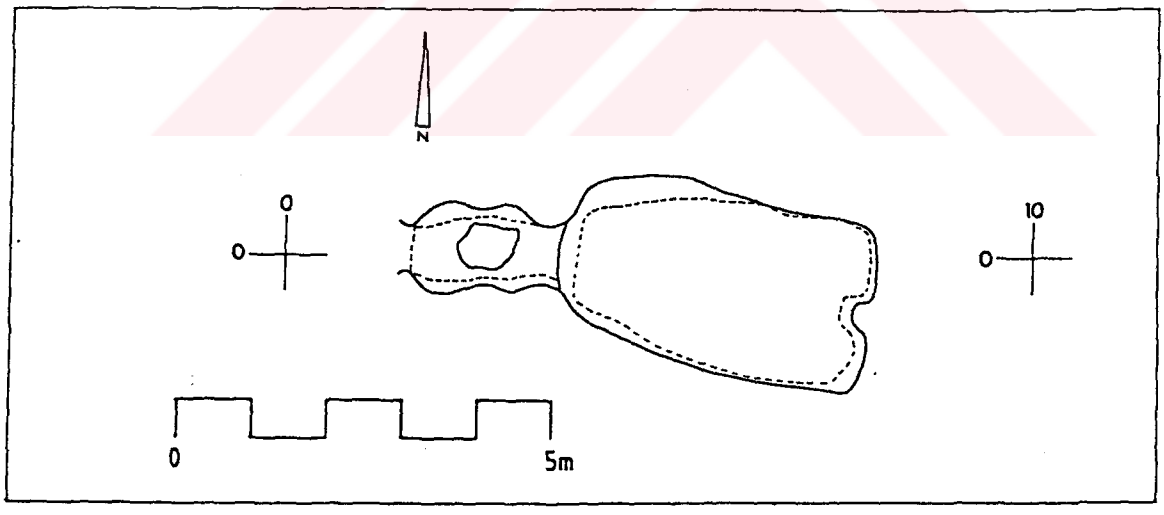

2

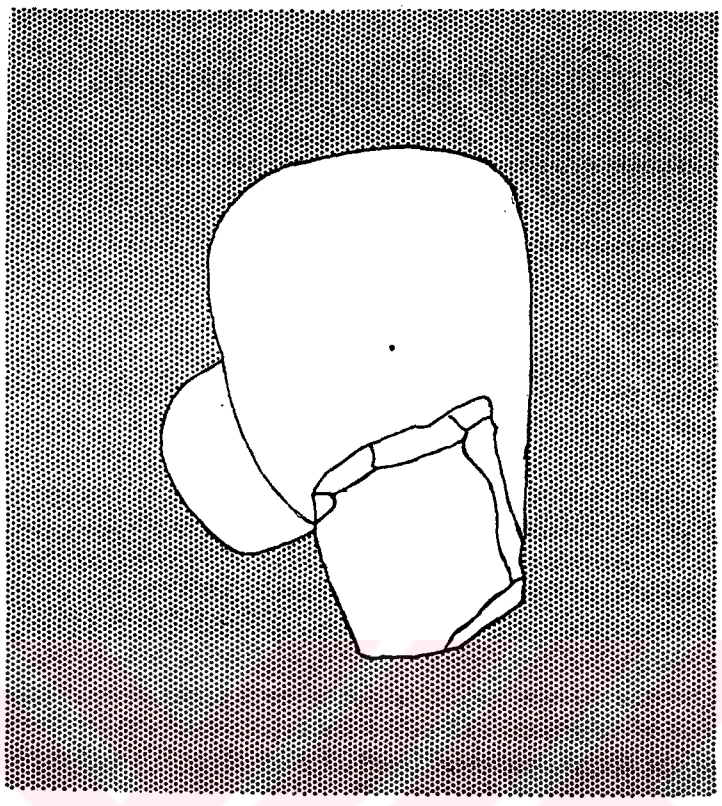

1

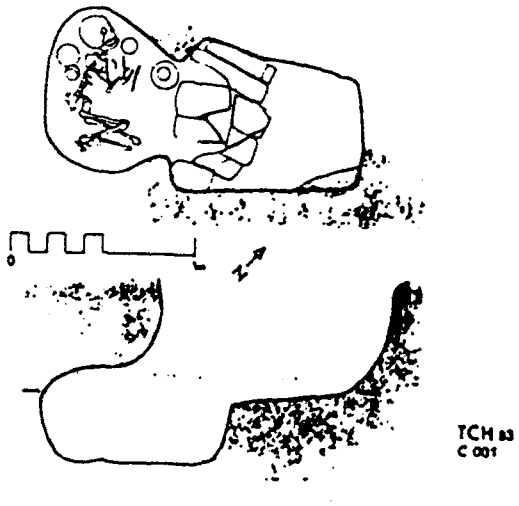

2

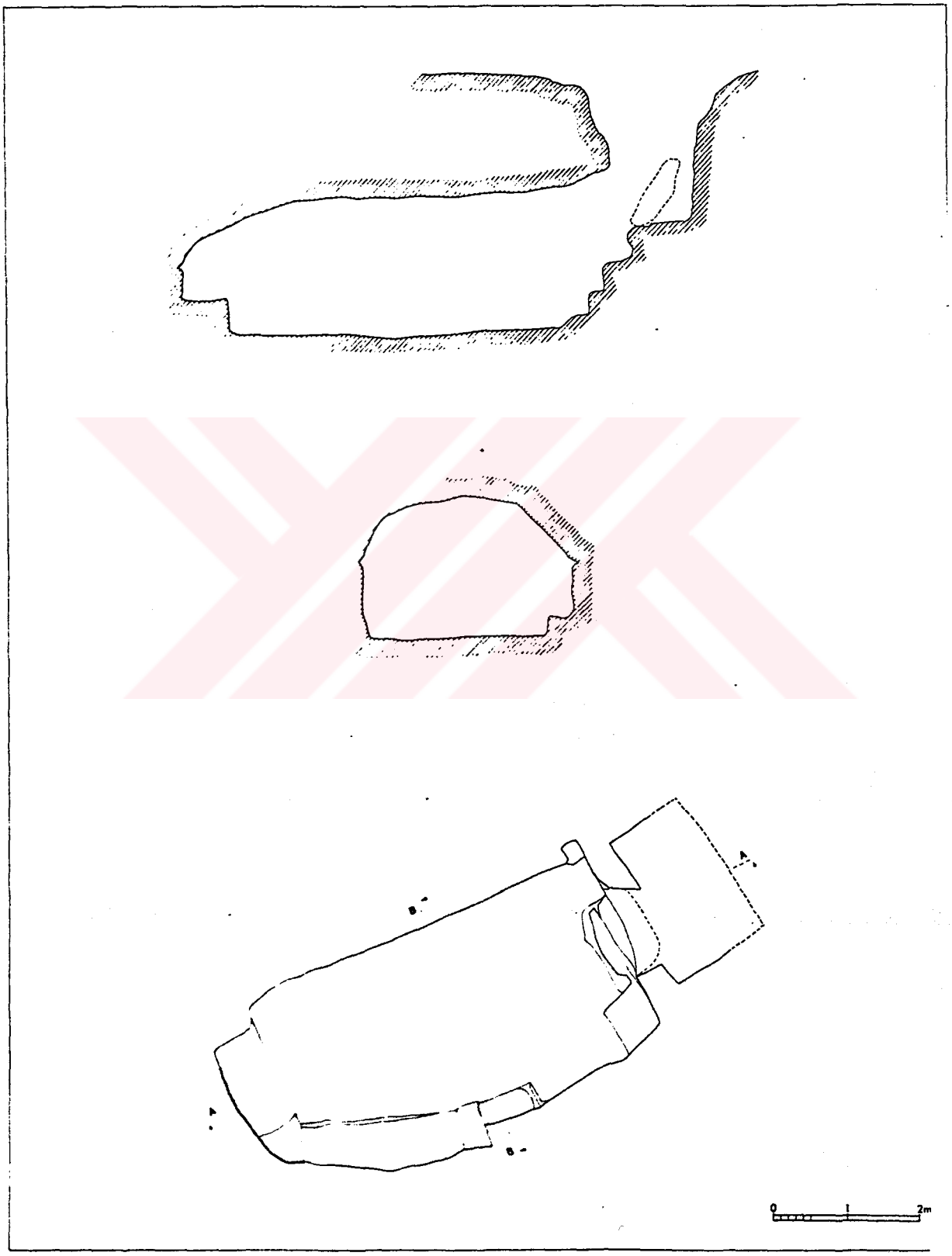
A
B
B
A
0
1
2m

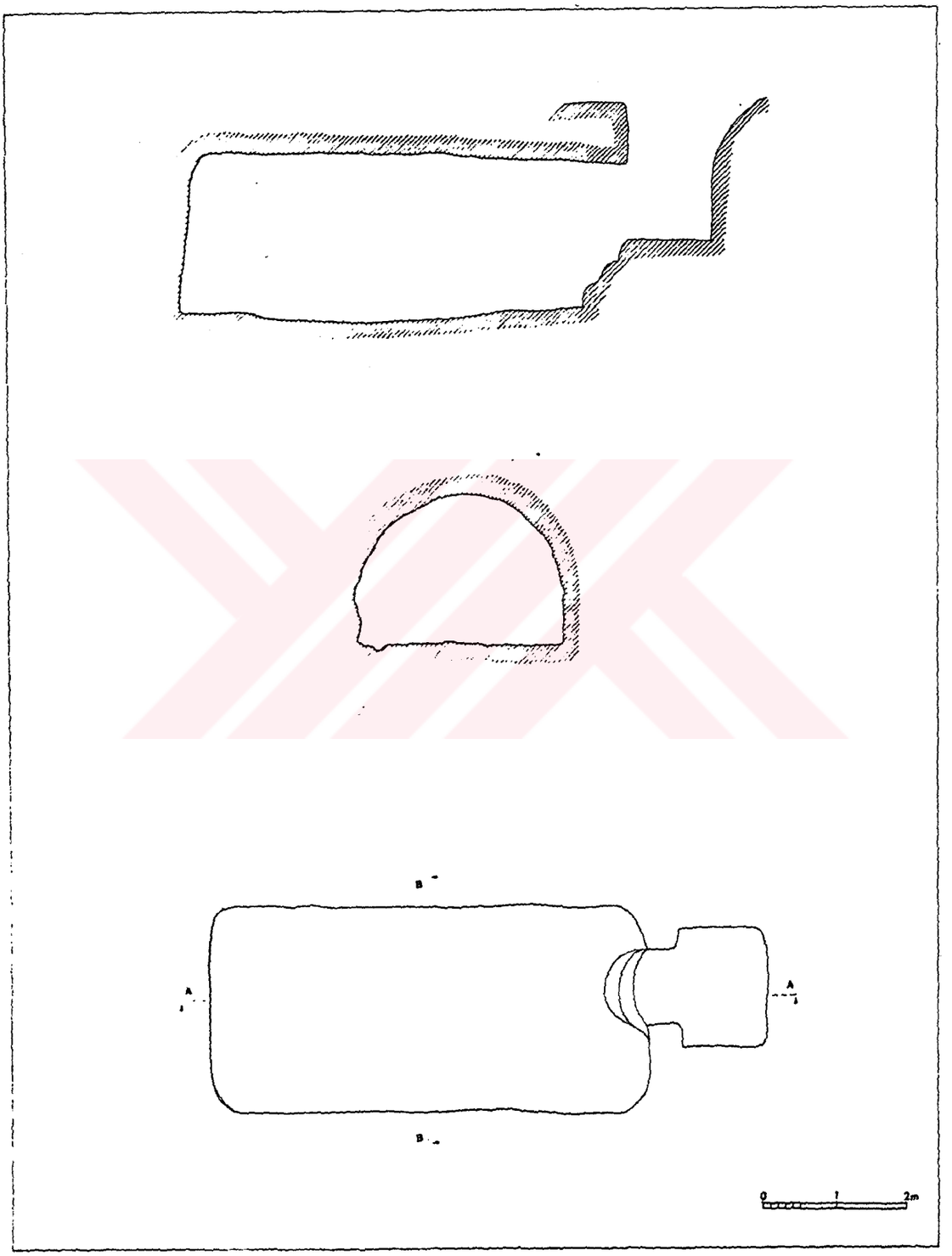
B
A
A
B
0
1
2m

2m
1
0

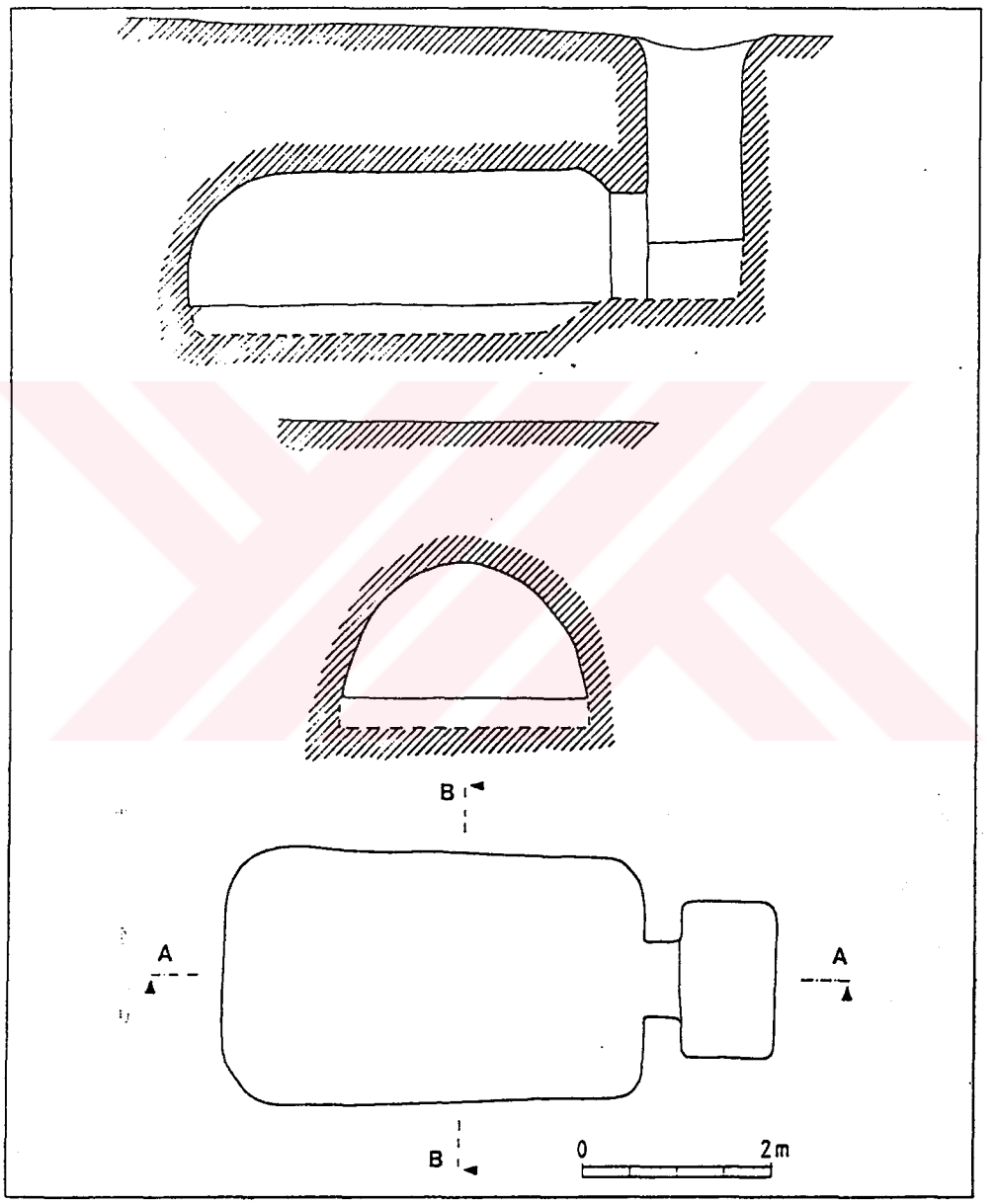
B
A
A
B
0
2m

LEVHA 96

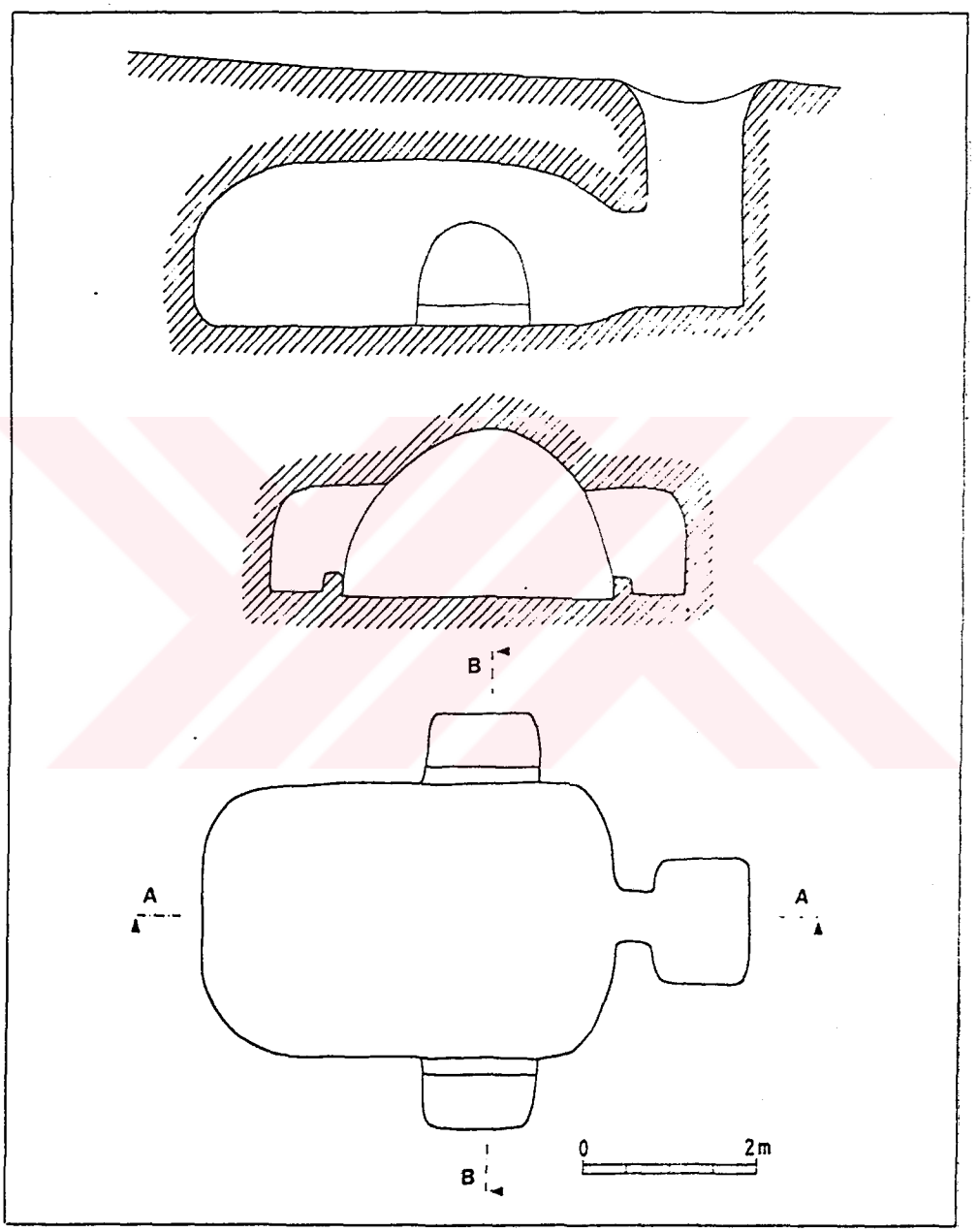

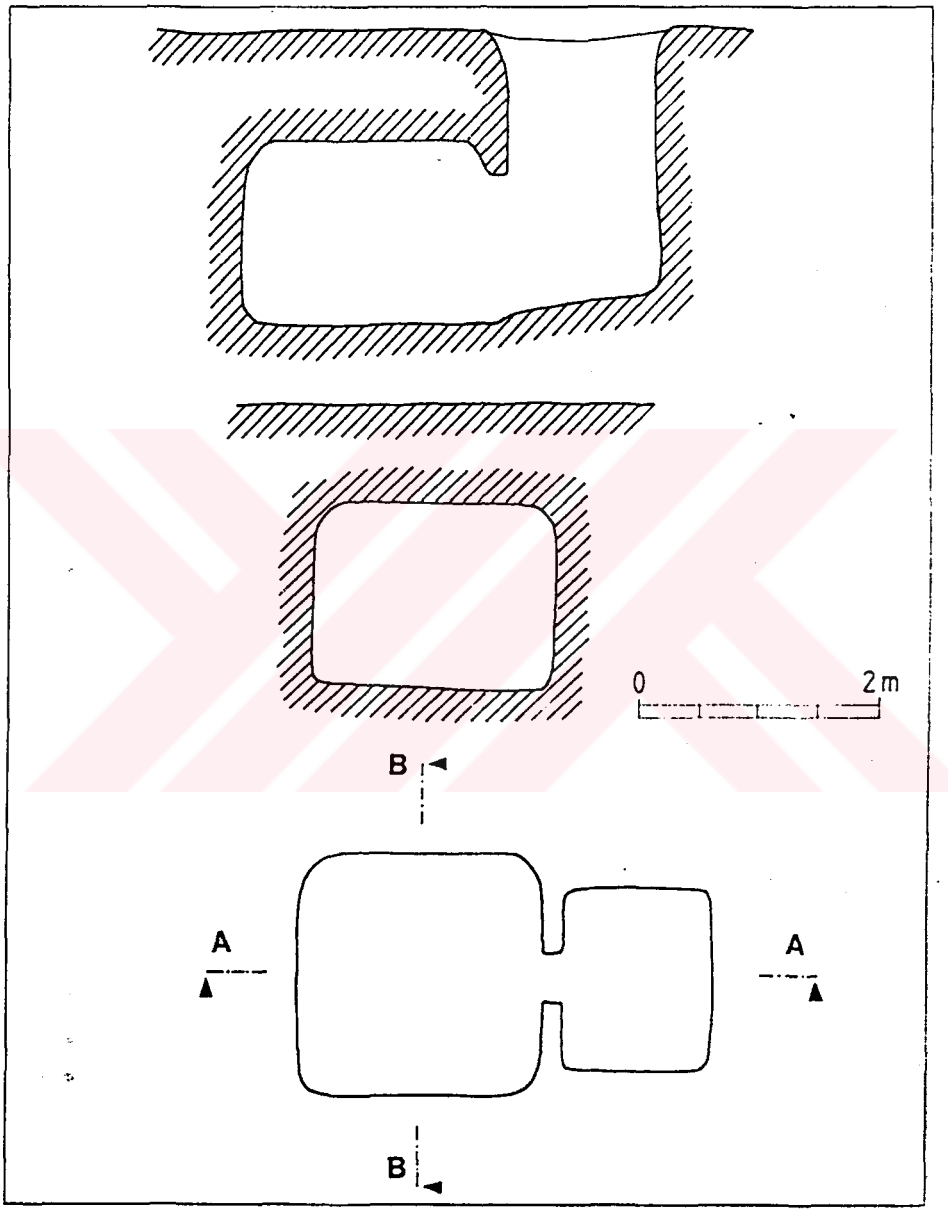
0
2 m
B
A
A
B

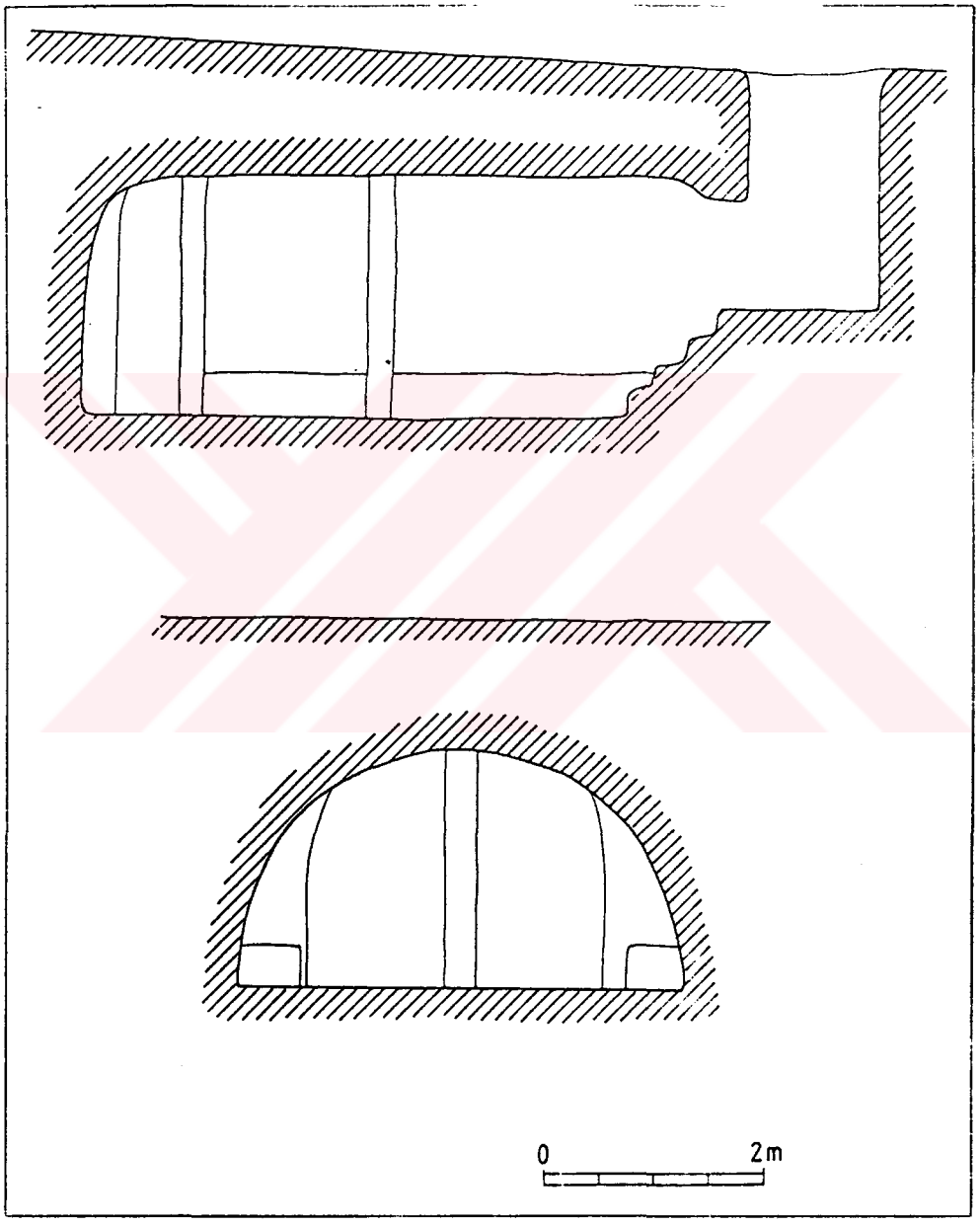
0
2m

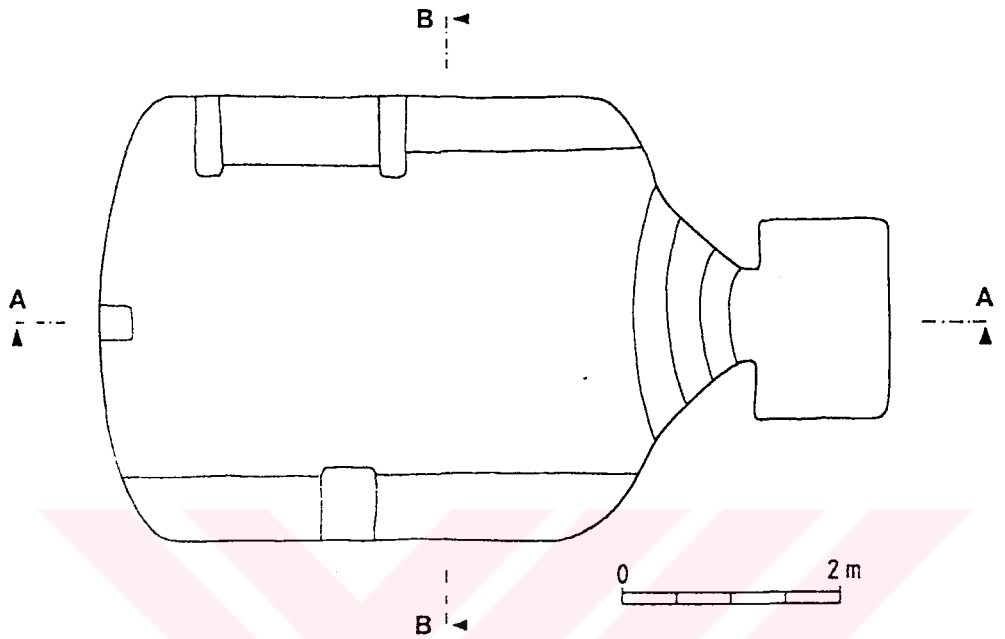
B
A
A
B
0
2 m

1

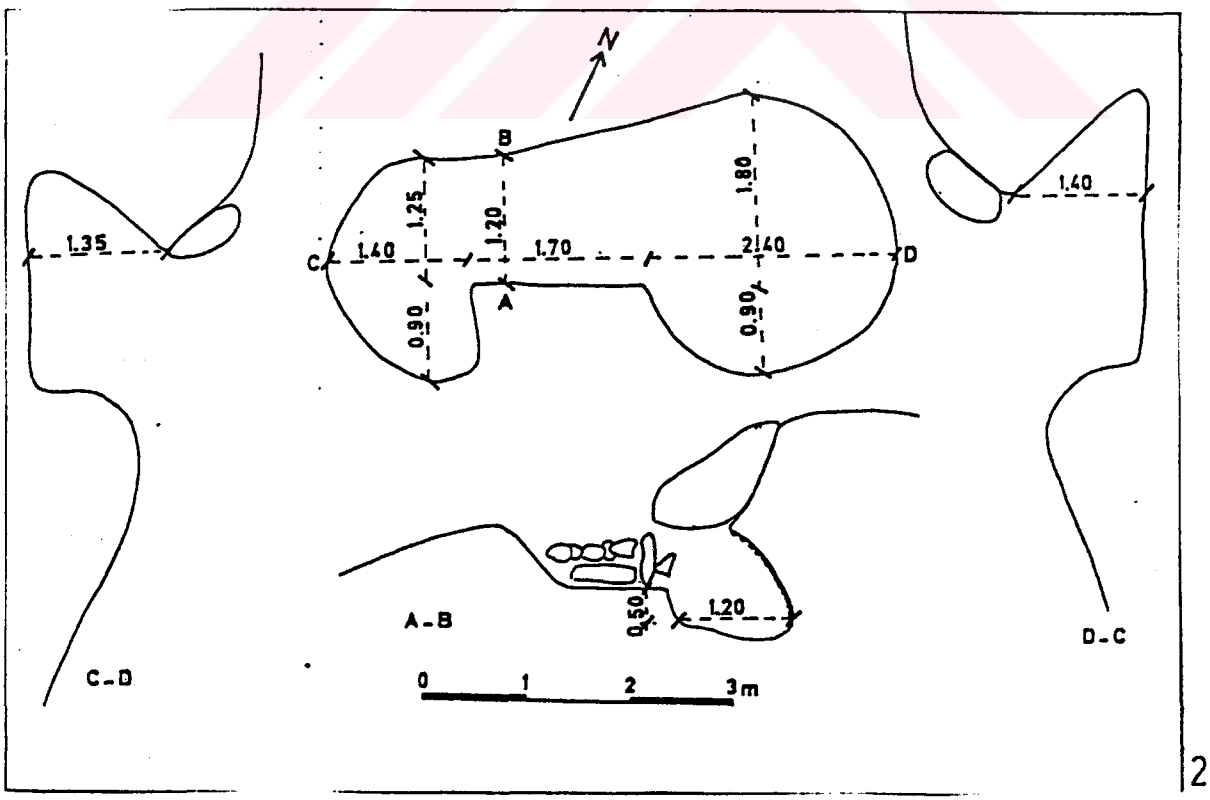
N
B
C
D
A
1.35
1.40
1.25
1.20
1.70
2.40
1.80
0.90
0.90
1.40
0.50
1.20
A-B
C-D
D-C
0
1
2
3m

2

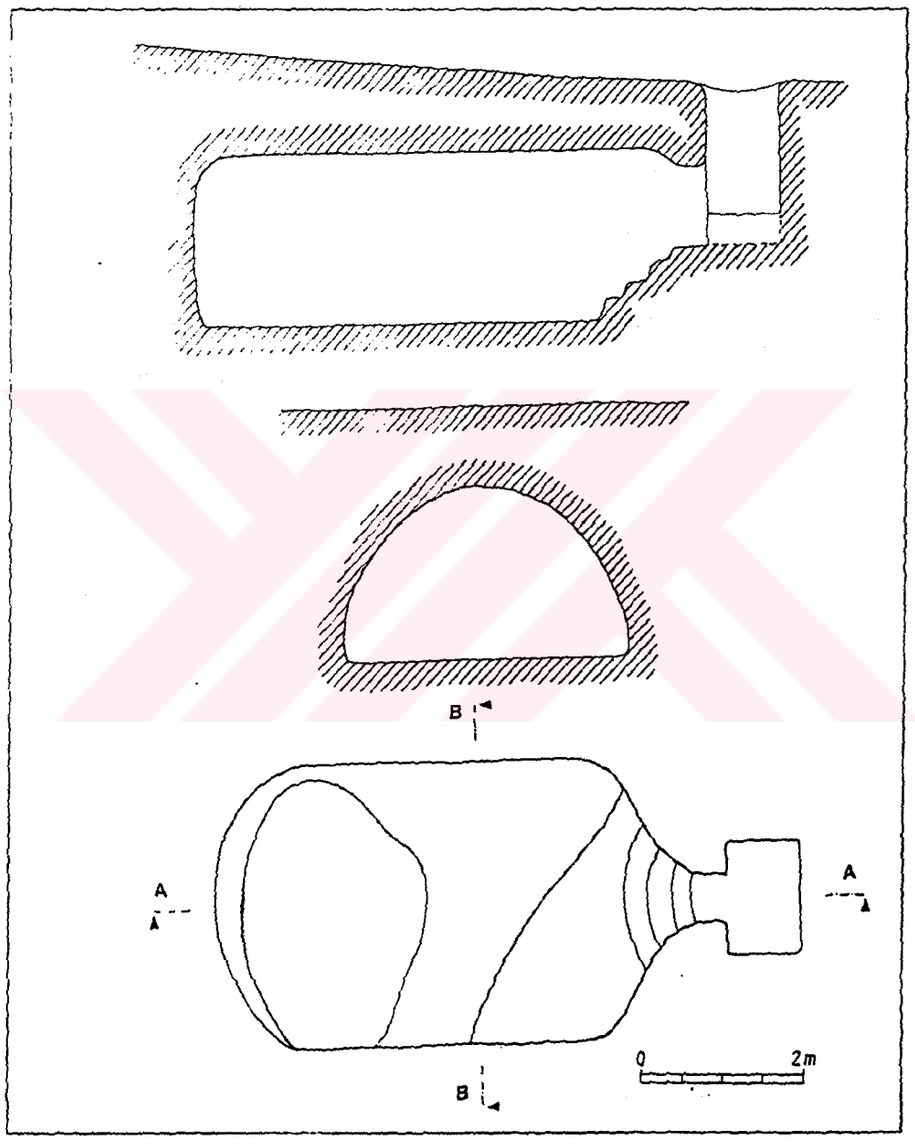
B
A
A
B
0
2m

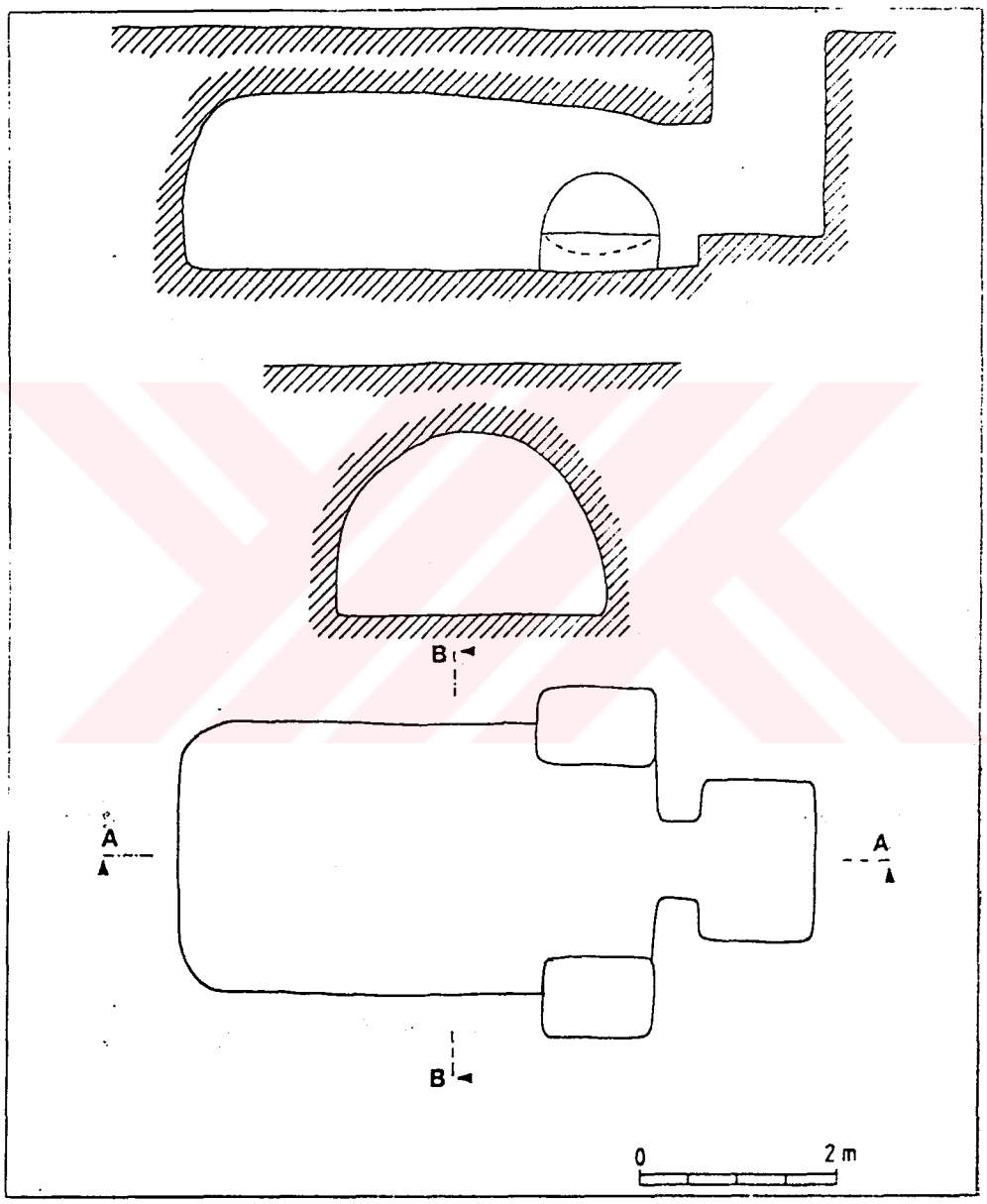
B
A
A
B
0
2 m

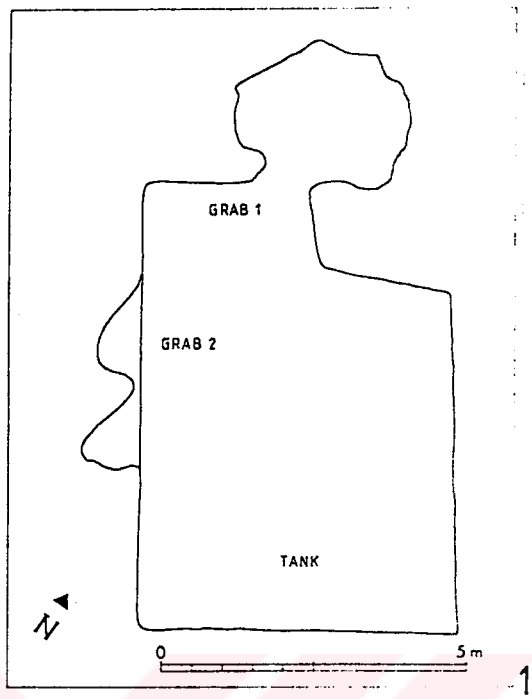

1

2

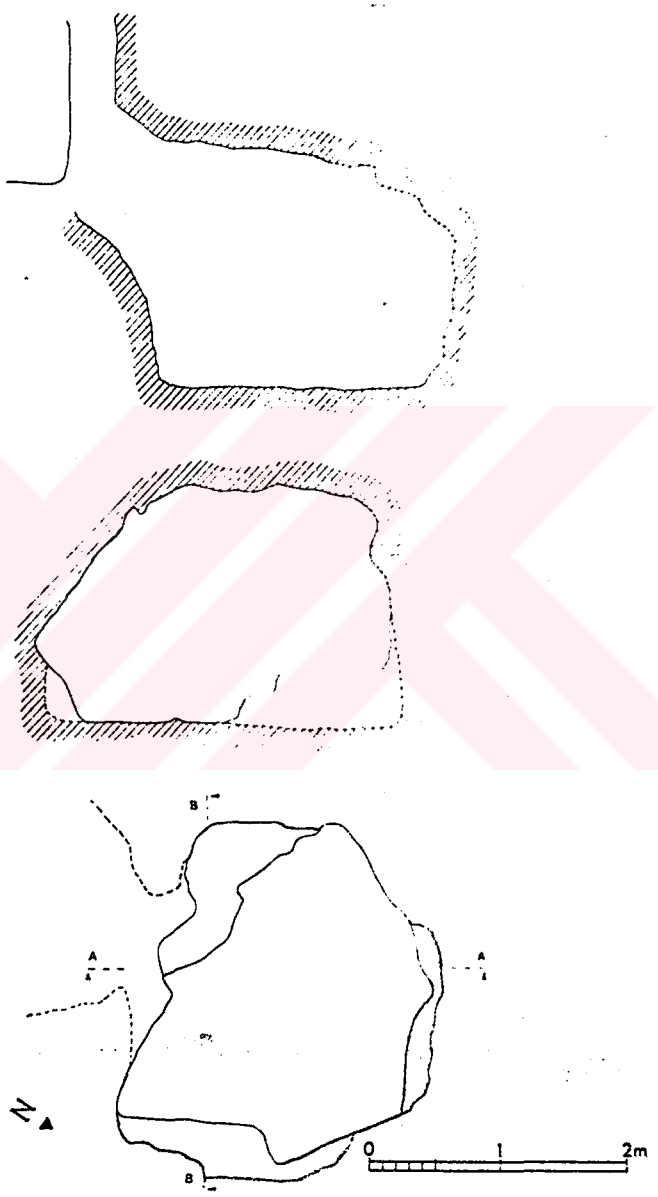
B
A
A
N
0
1
2m
B

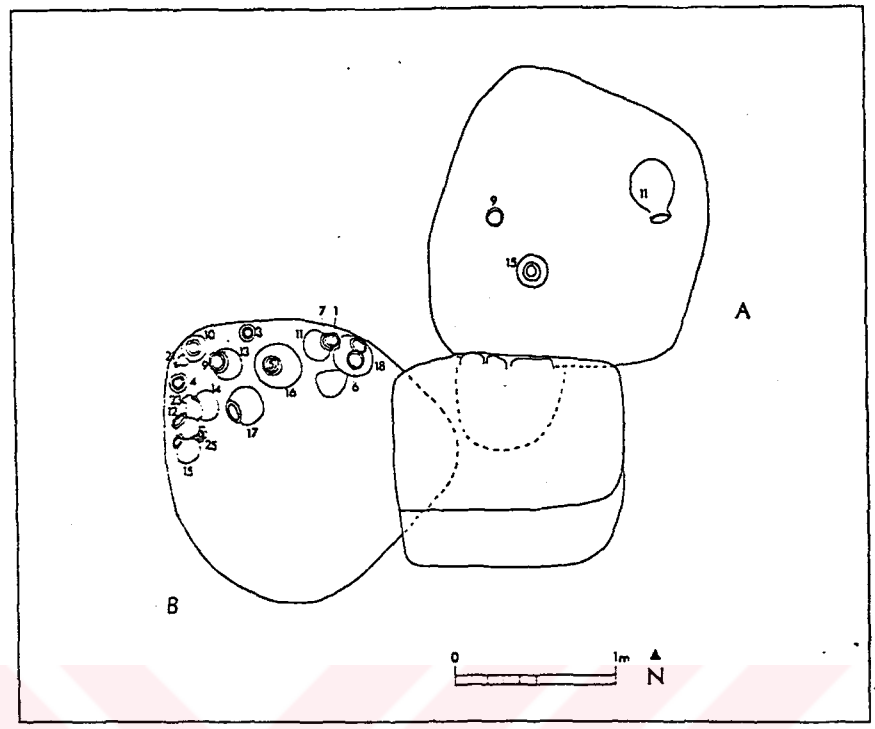

1

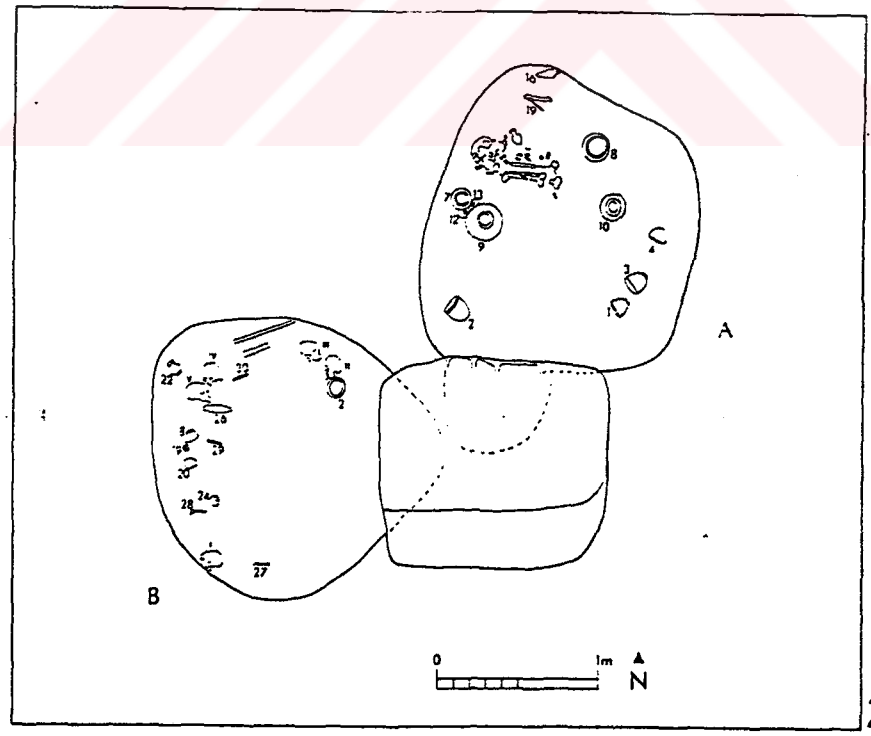

2

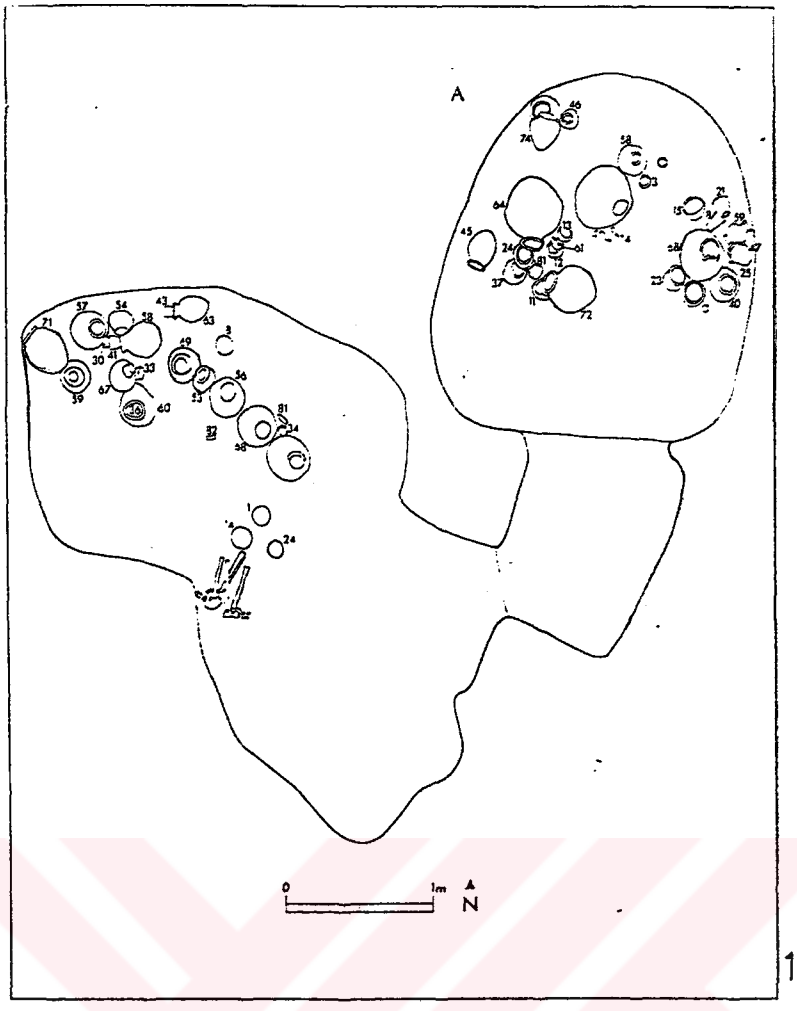

1

2

1

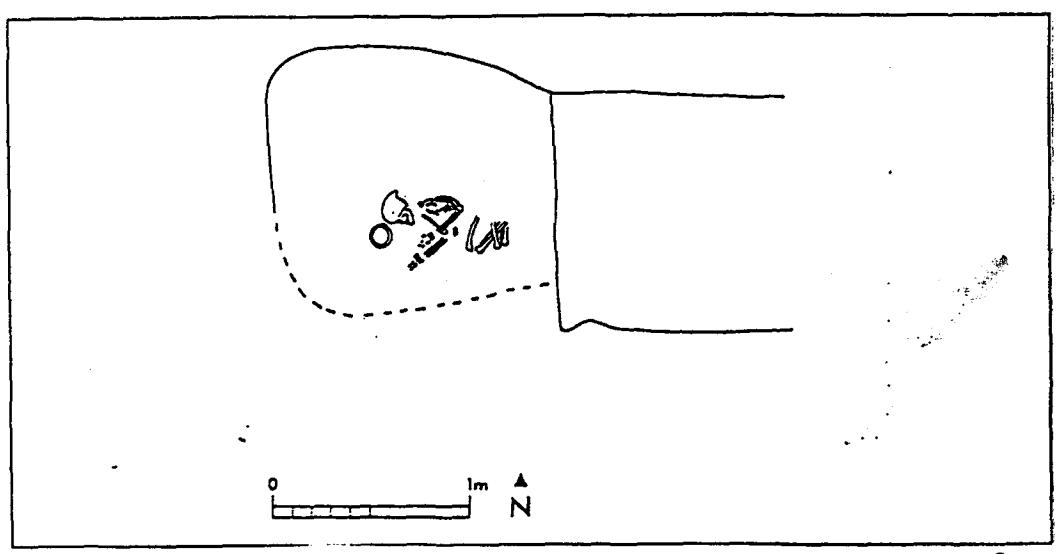

2

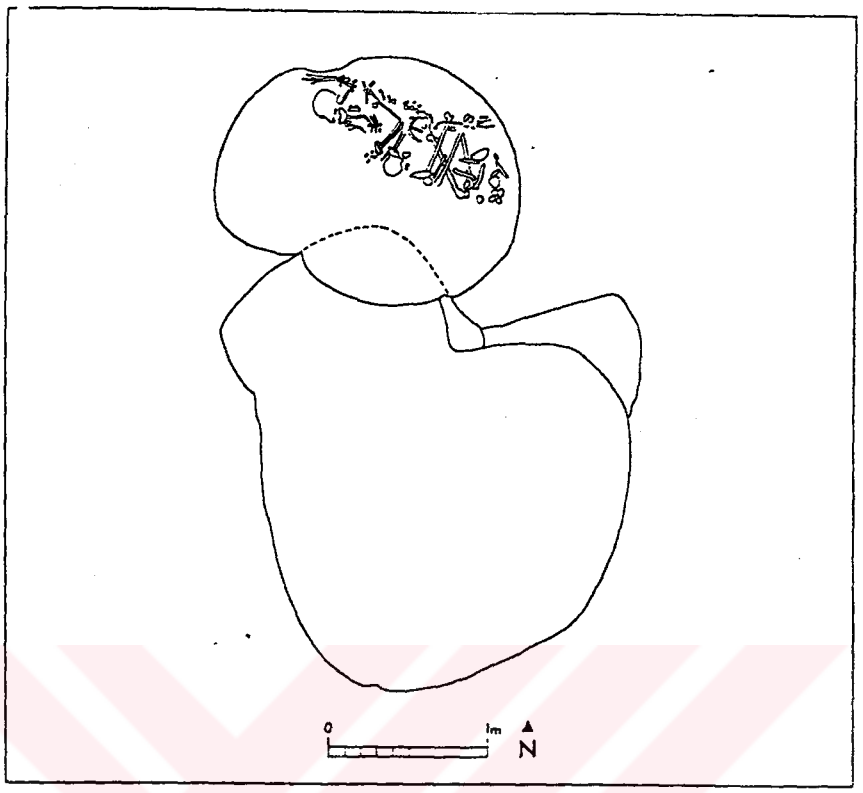

1

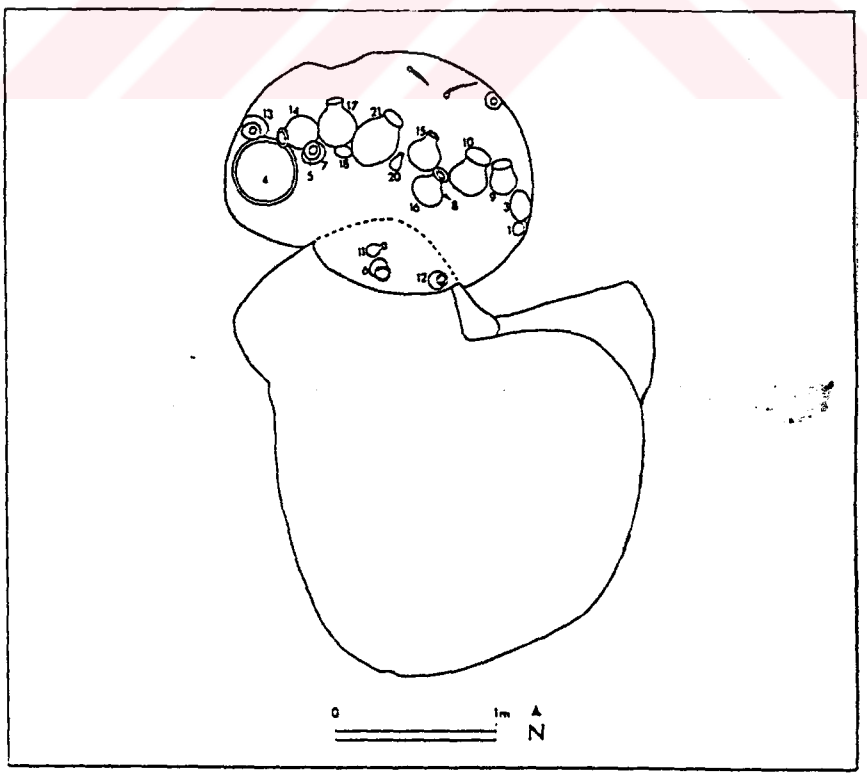

2

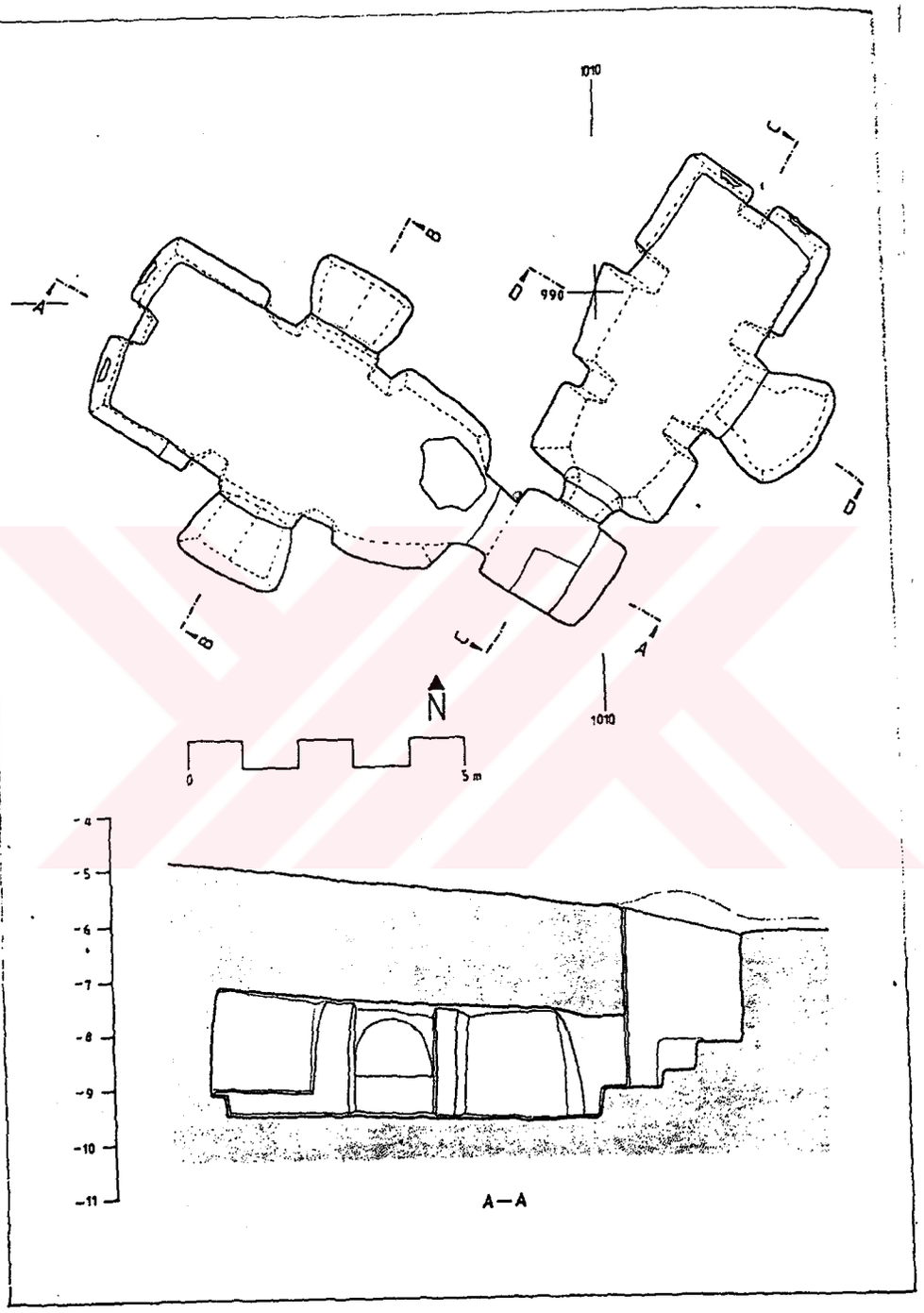
1010
A
B
C
D
990
N
0
5 m
-4
-5
-6
-7
-8
-9
-10
-11
A—A

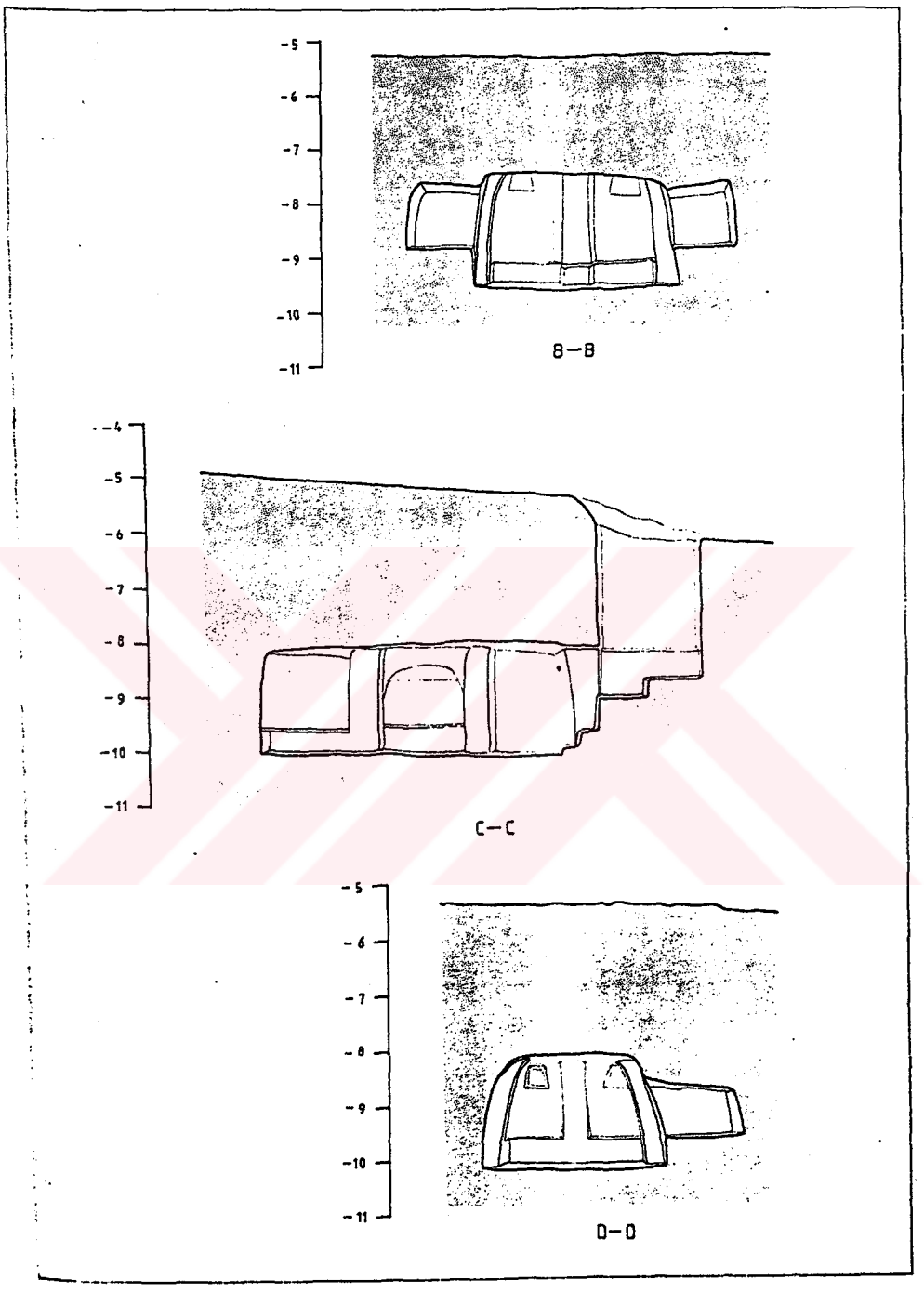
-5
-6
-7
-8
-9
-10
-11
8—8
-4
-5
-6
-7
-8
-9
-10
-11
C—C
-5
-6
-7
-8
-9
-10
-11
D—D

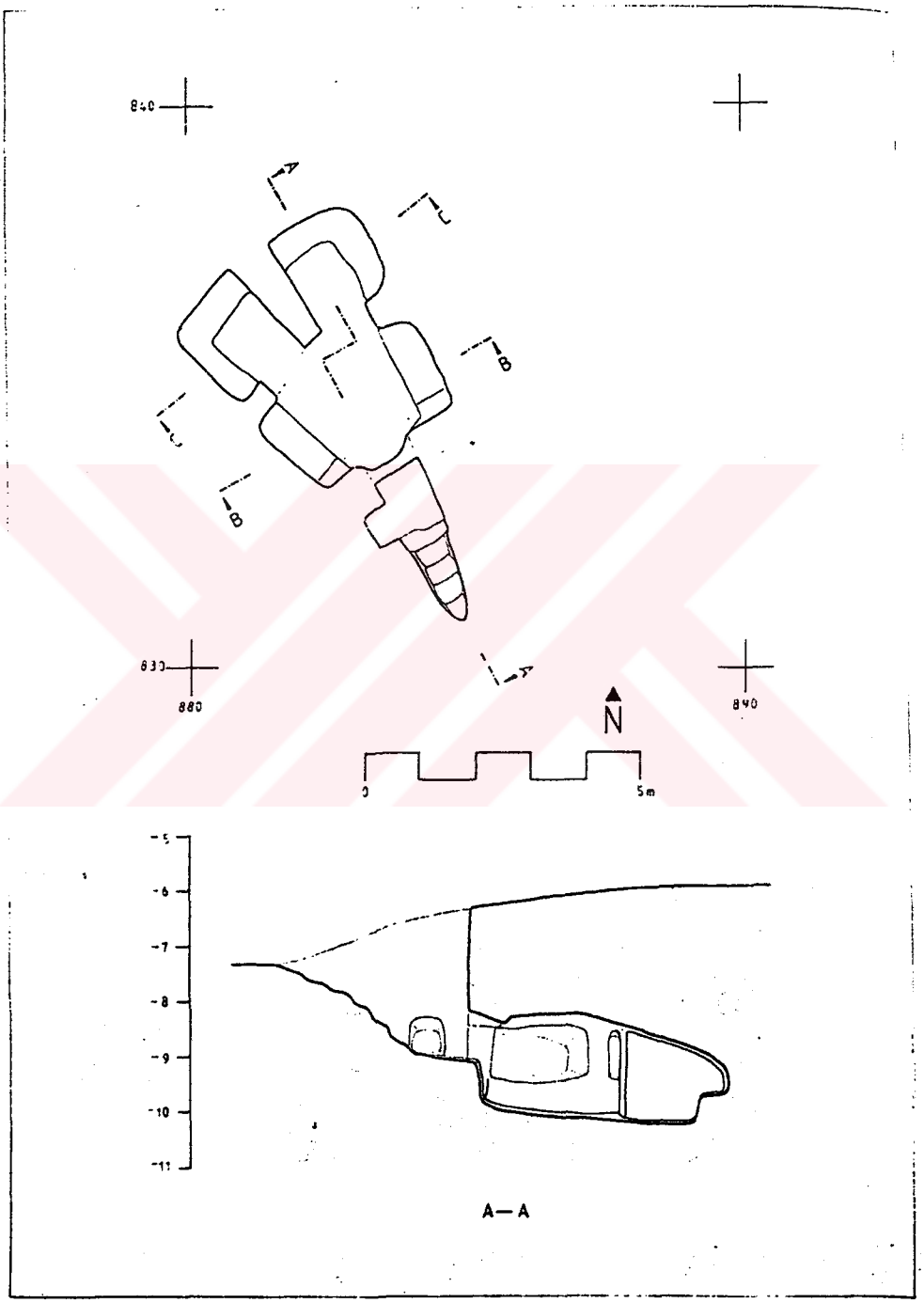
840
830
880
890
A
B
C
N
0
5m
-5
-6
-7
-8
-9
-10
-11
A—A

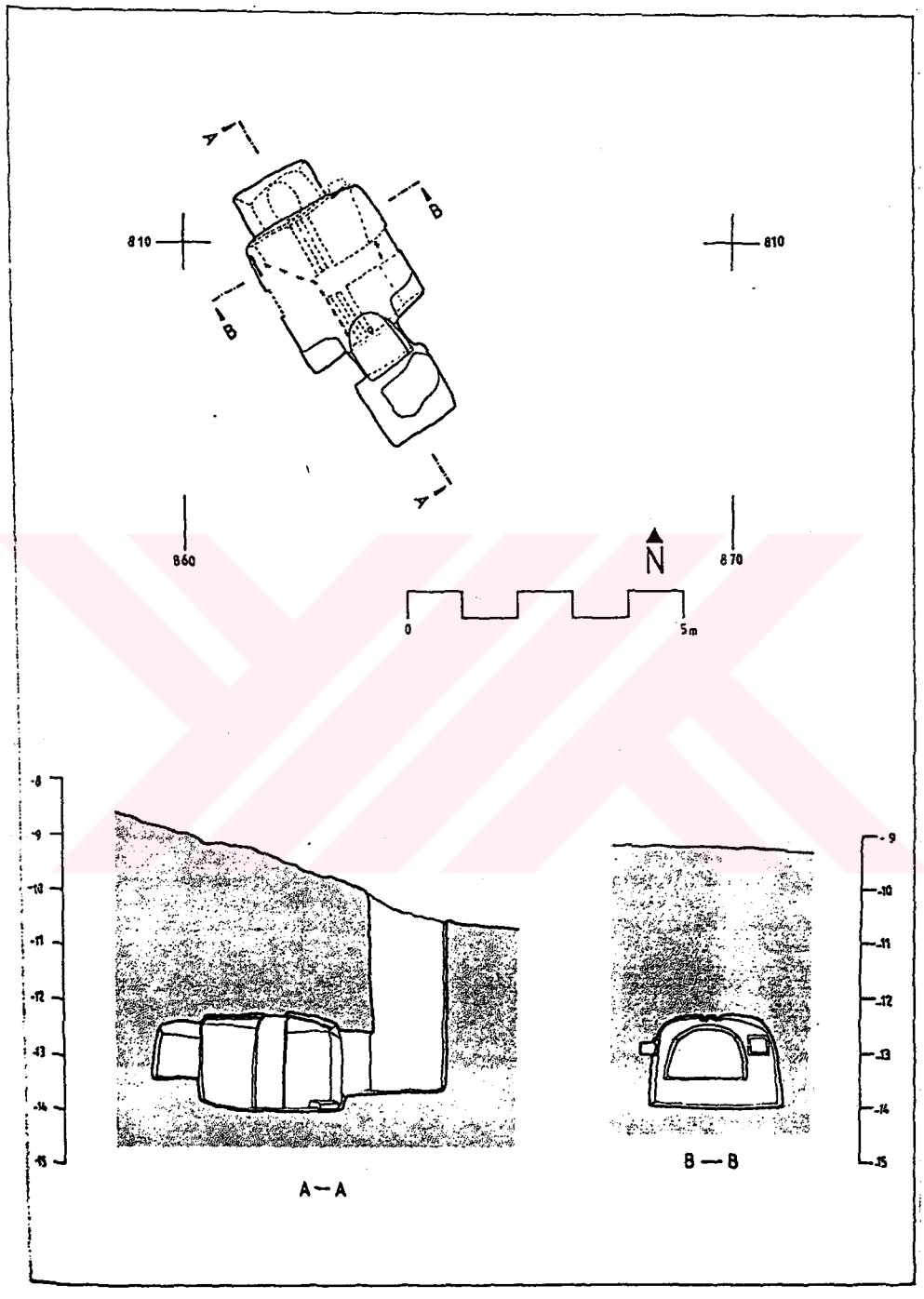
A
B
B
A
810
810
860
870
N
0
5m
A—A
B—B

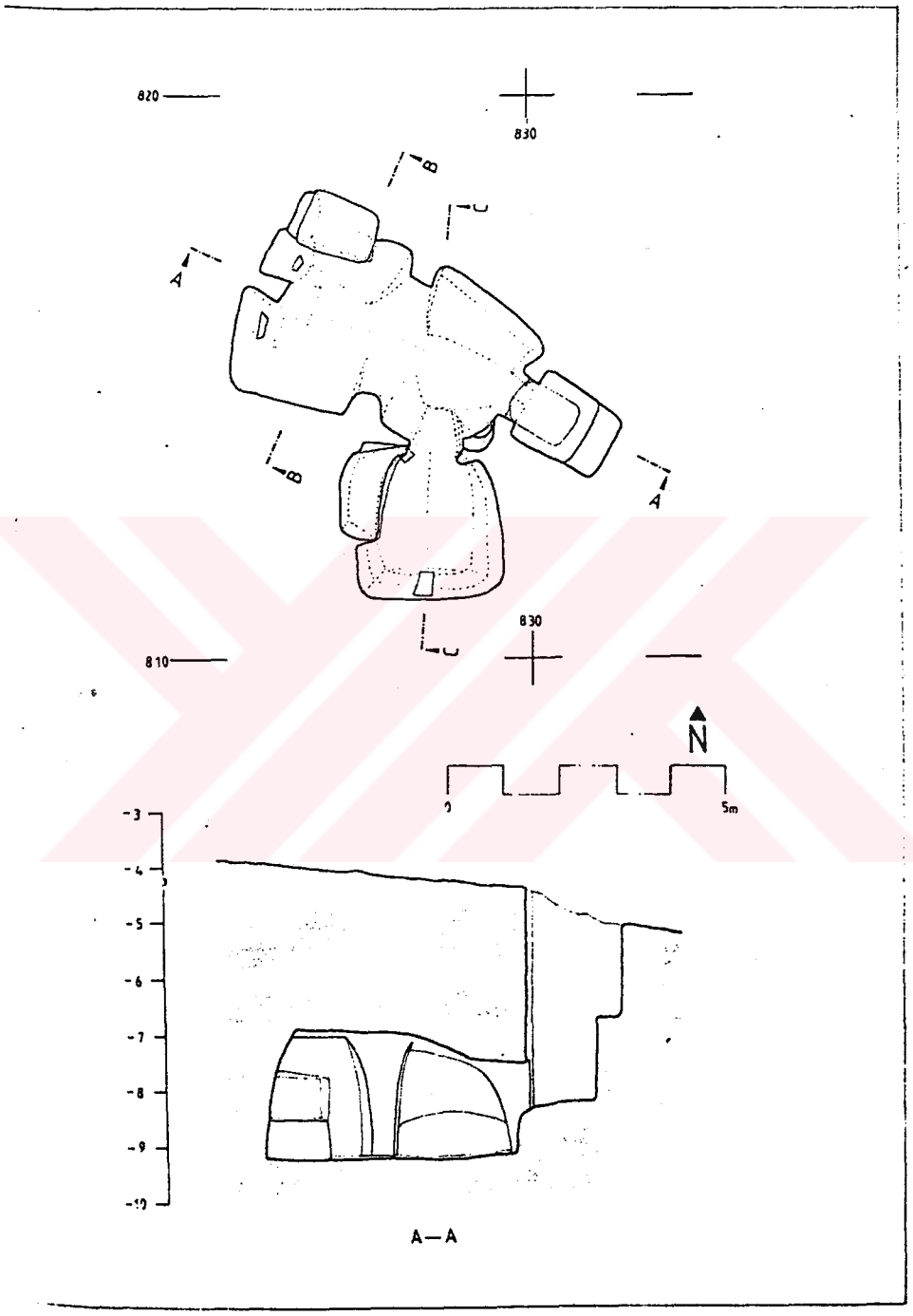
820
830
B
A
B
A
810
830
N
0
5m
-3
-4
-5
-6
-7
-8
-9
-10
A—A

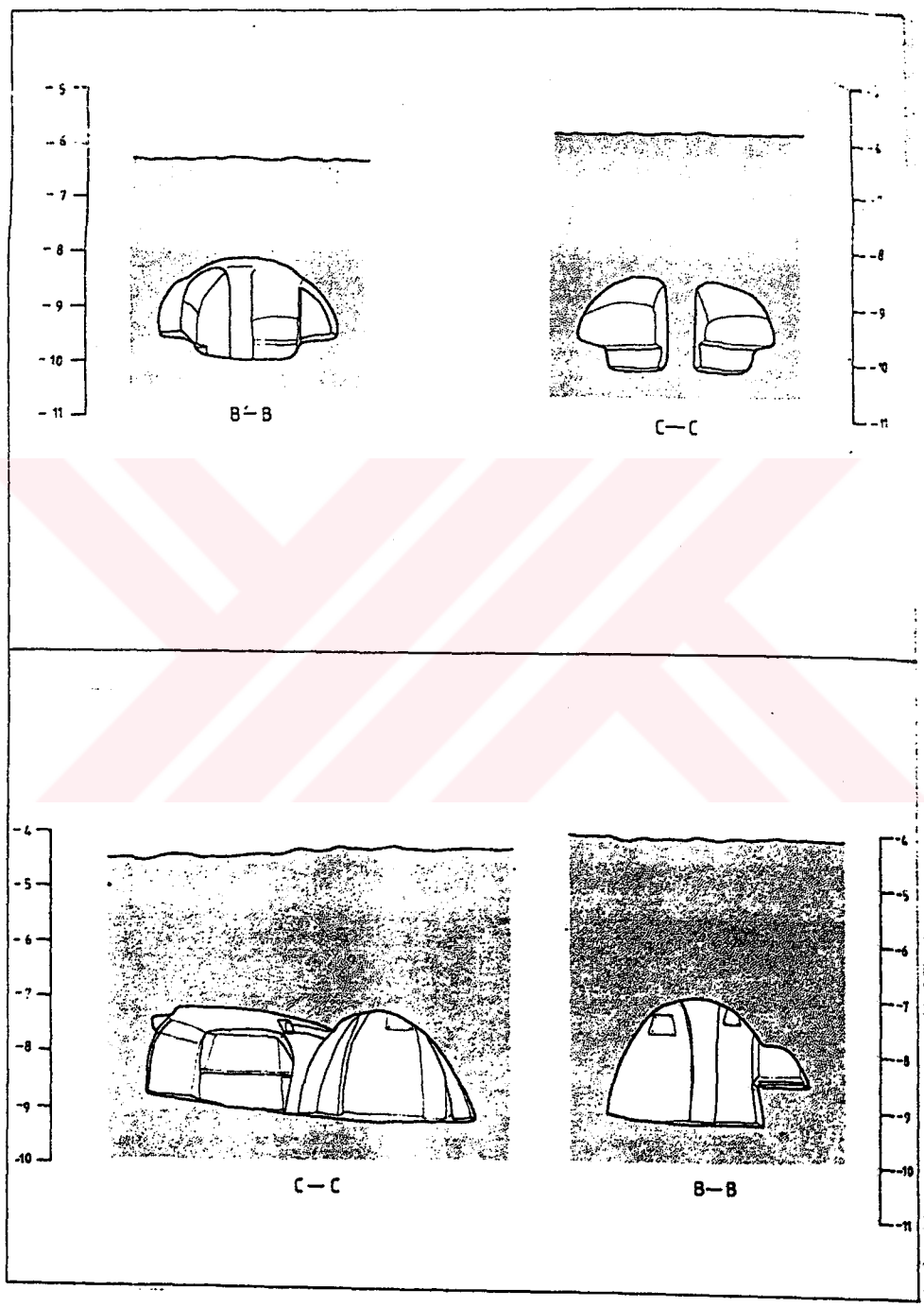

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

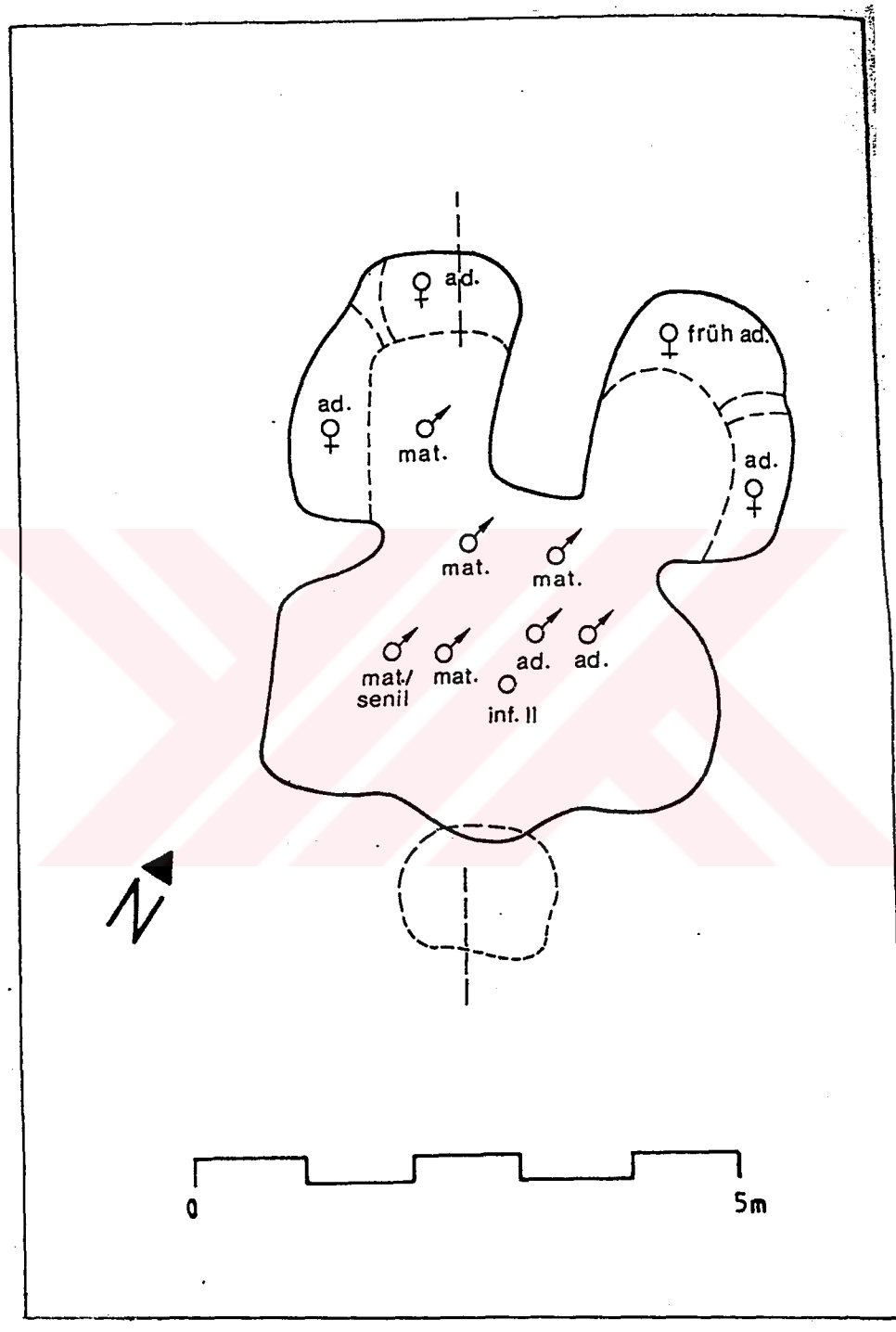
♀ ad.
♀ früh ad.
ad. ♀
mat.
ad. ♀
mat.
mat.
mat./ senil
mat.
ad.
ad.
inf. II
N
0
5m

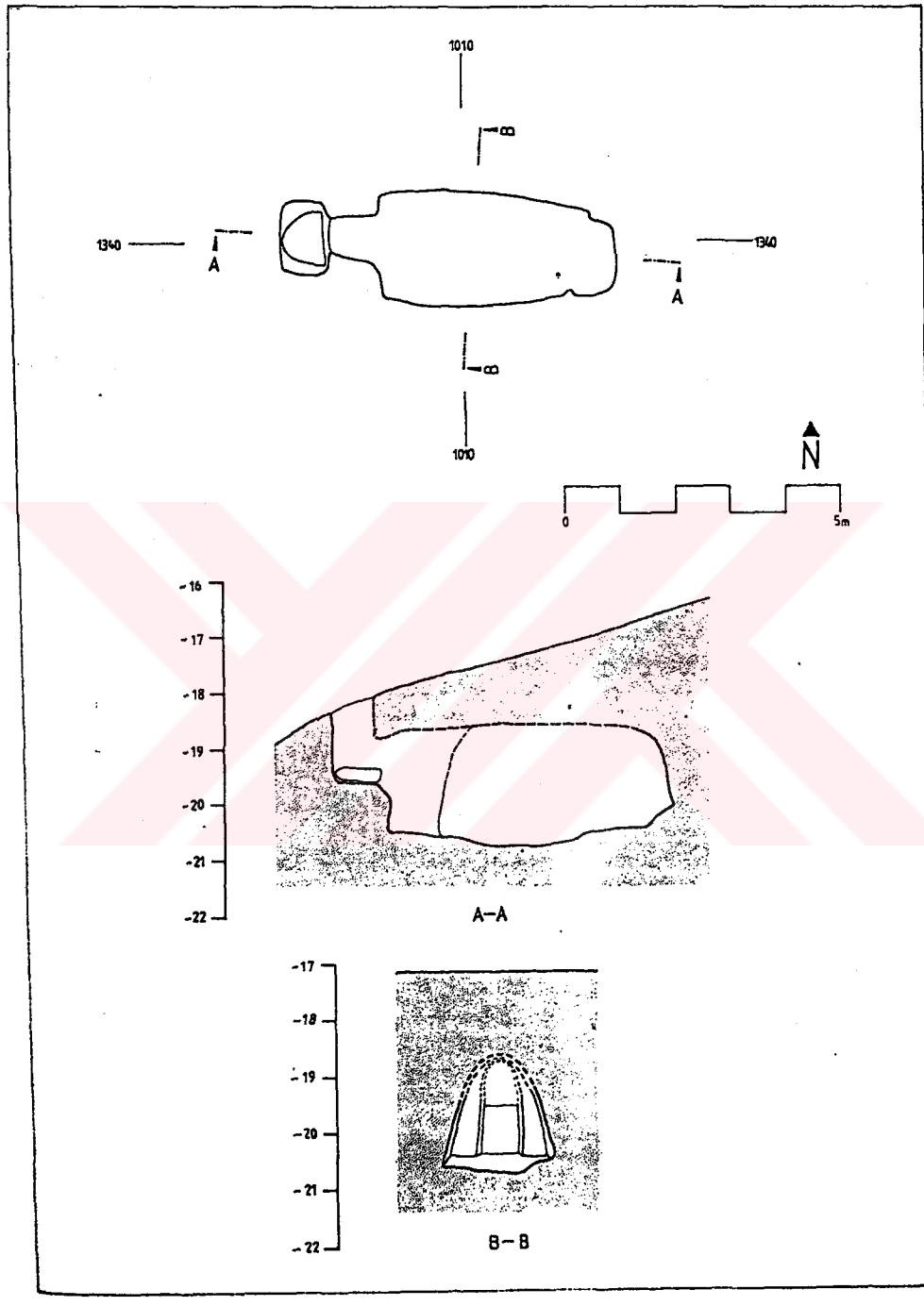
1010
B
1340
A
A
1340
B
1010
N
0
5m
-16
-17
-18
-19
-20
-21
-22
A–A
-17
-18
-19
-20
-21
-22
B–B

LEVHA 116

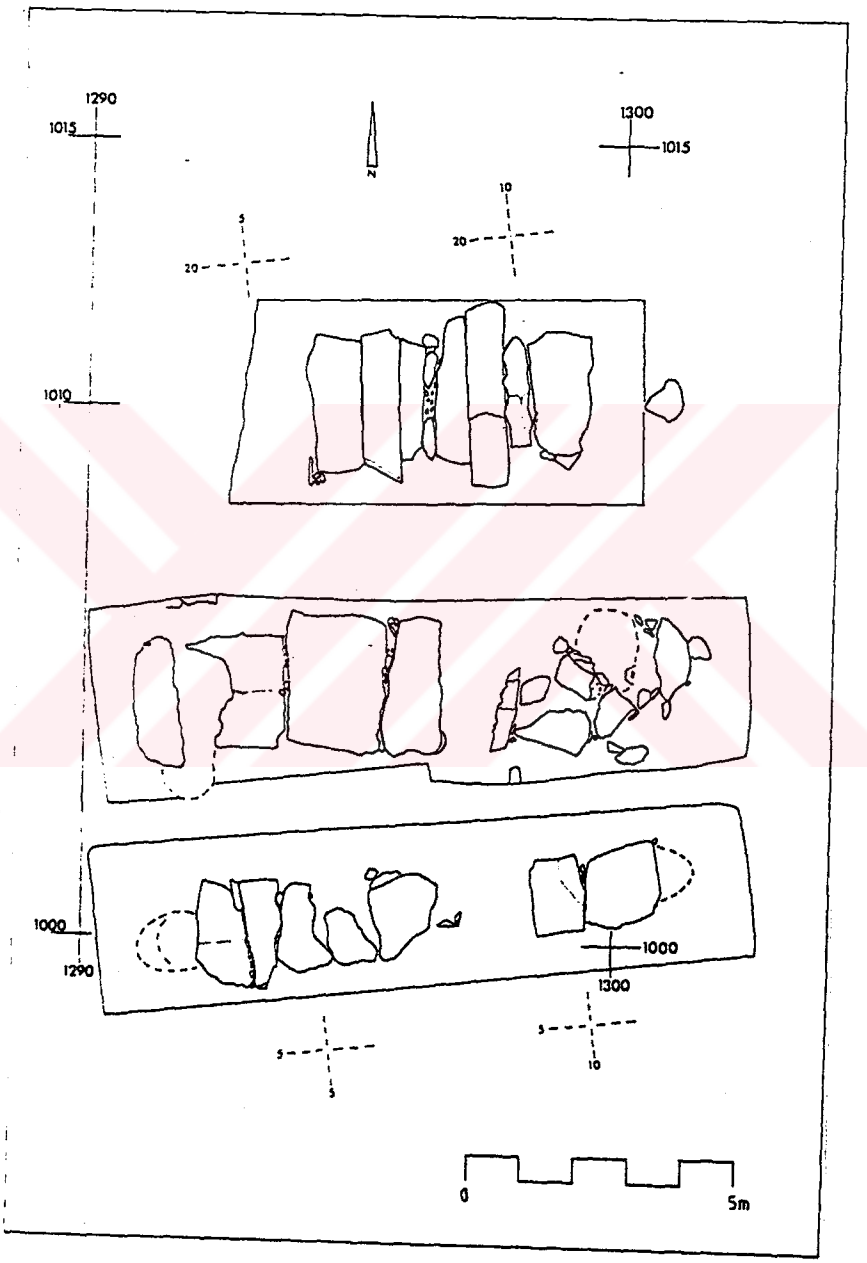
1290
1015
1010
1000
1290
1300
1015
1000
1300
5
20
10
20
5
10
5
5
0
5m

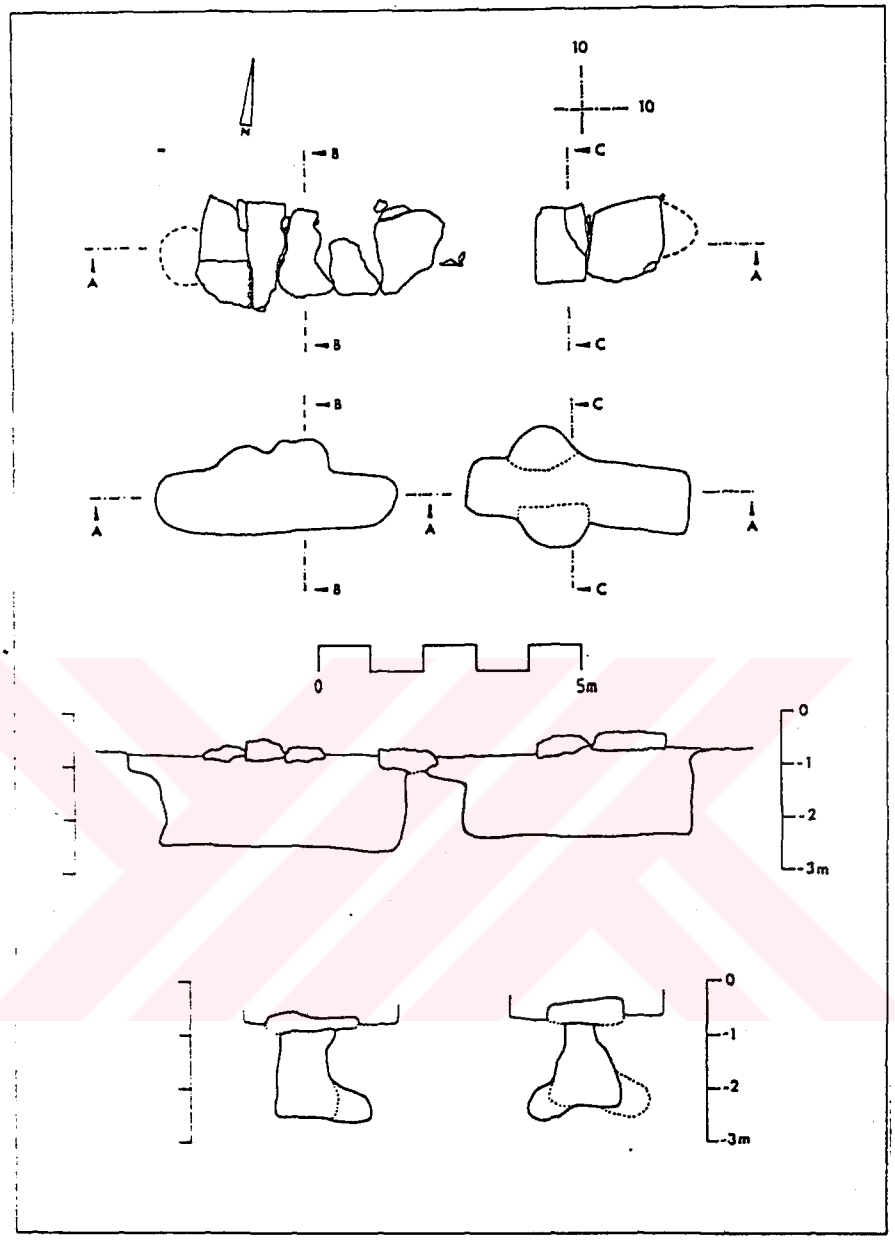

1

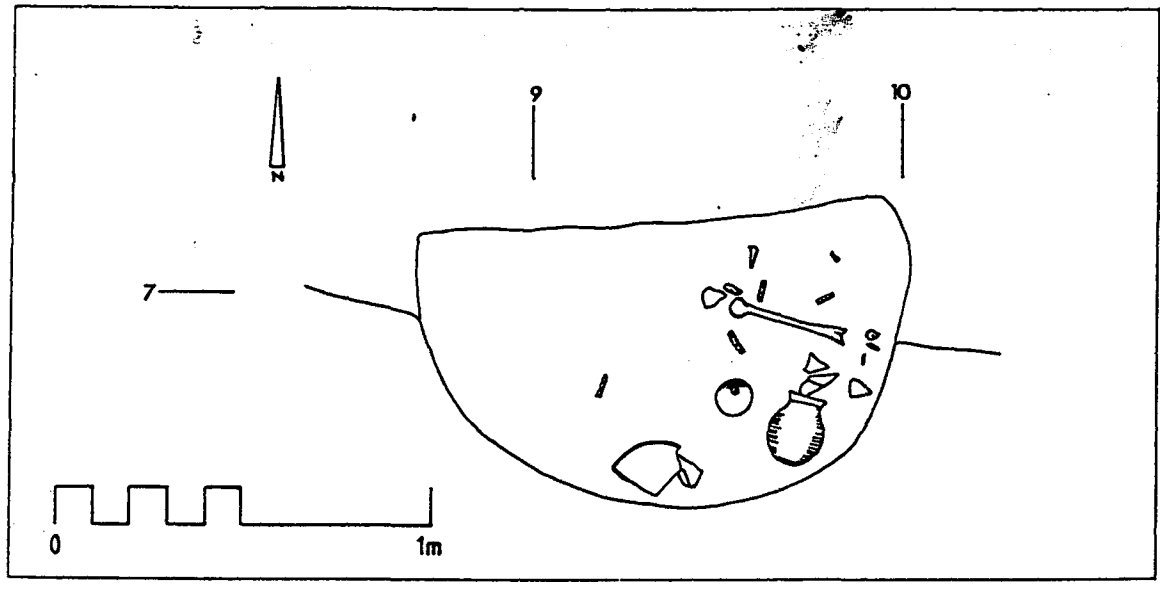

2

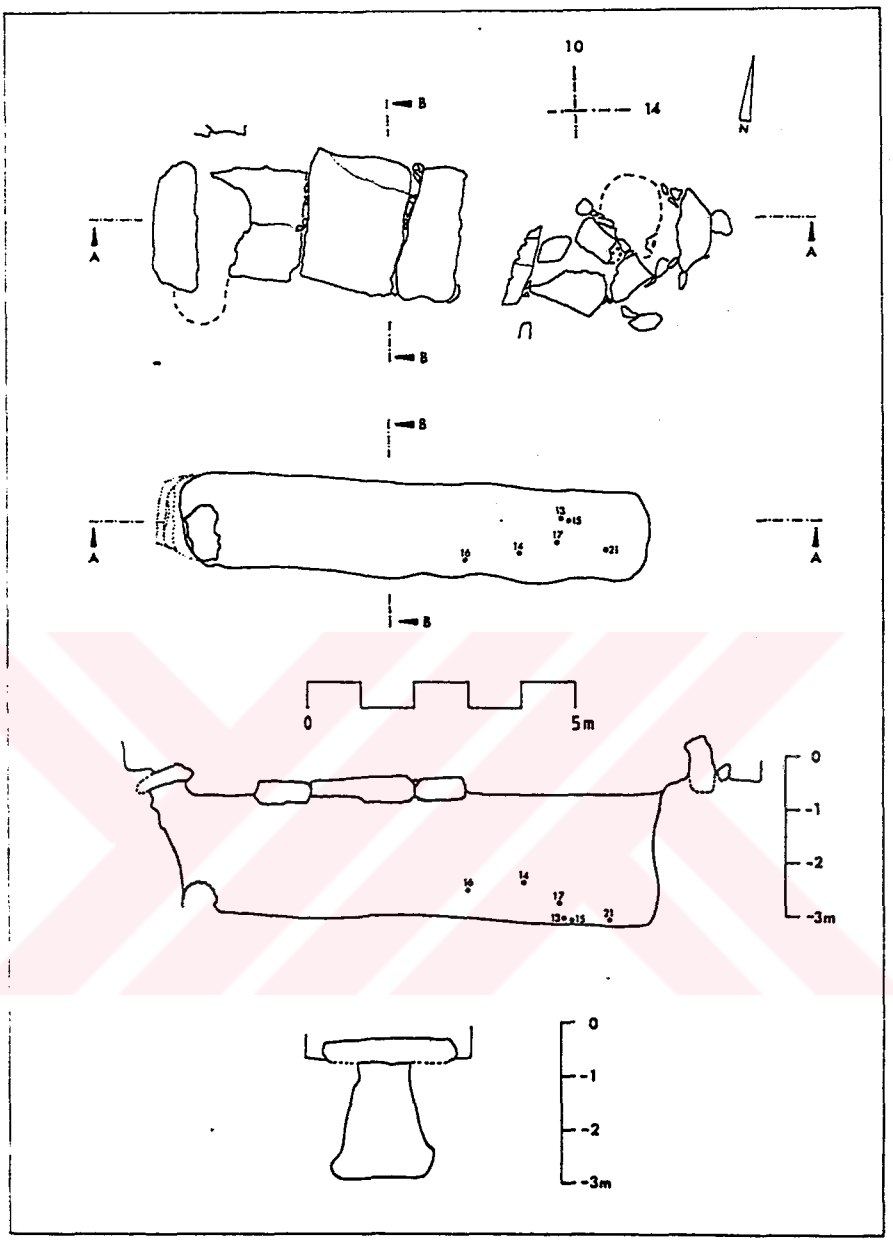
10
14
N
B
A
0
5m
0
-1
-2
-3m

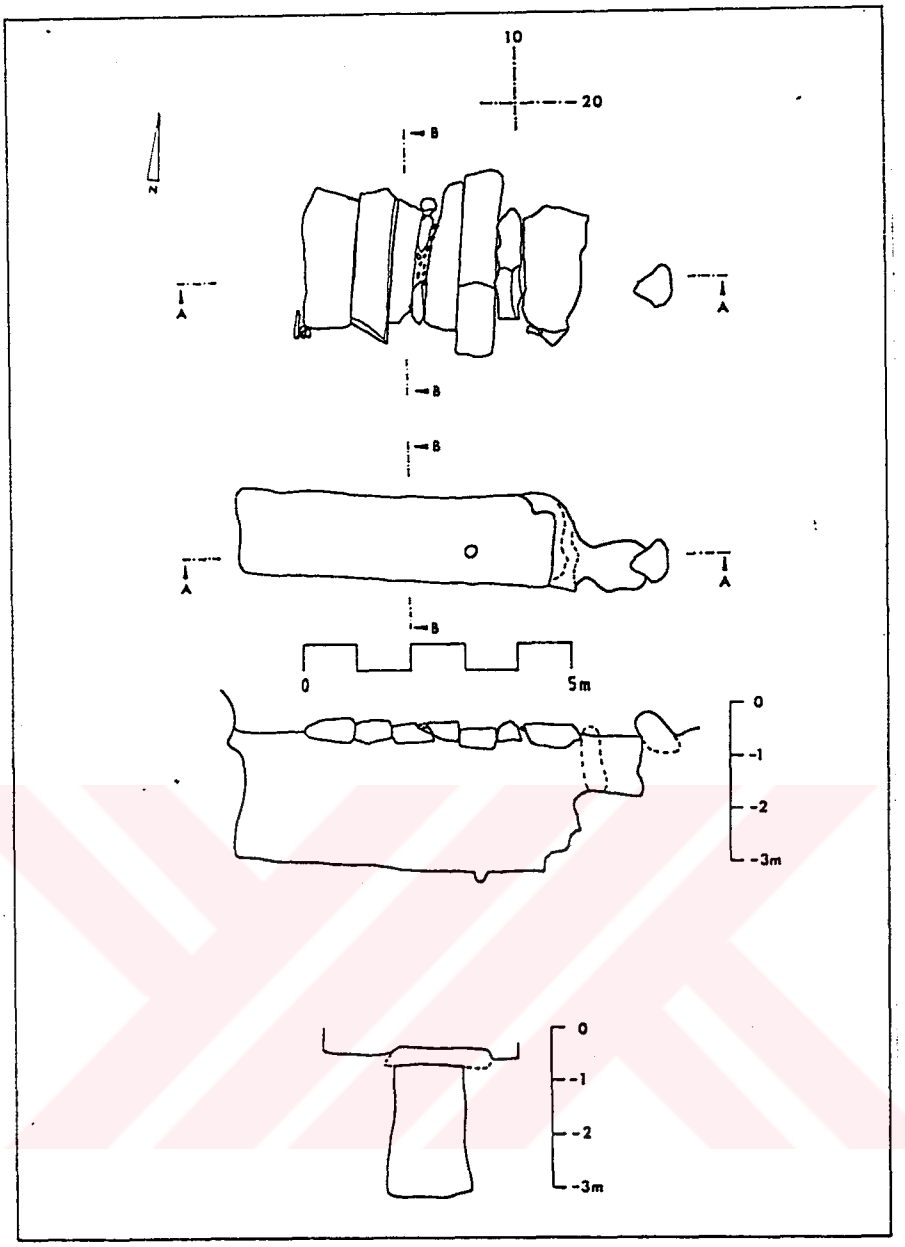

1

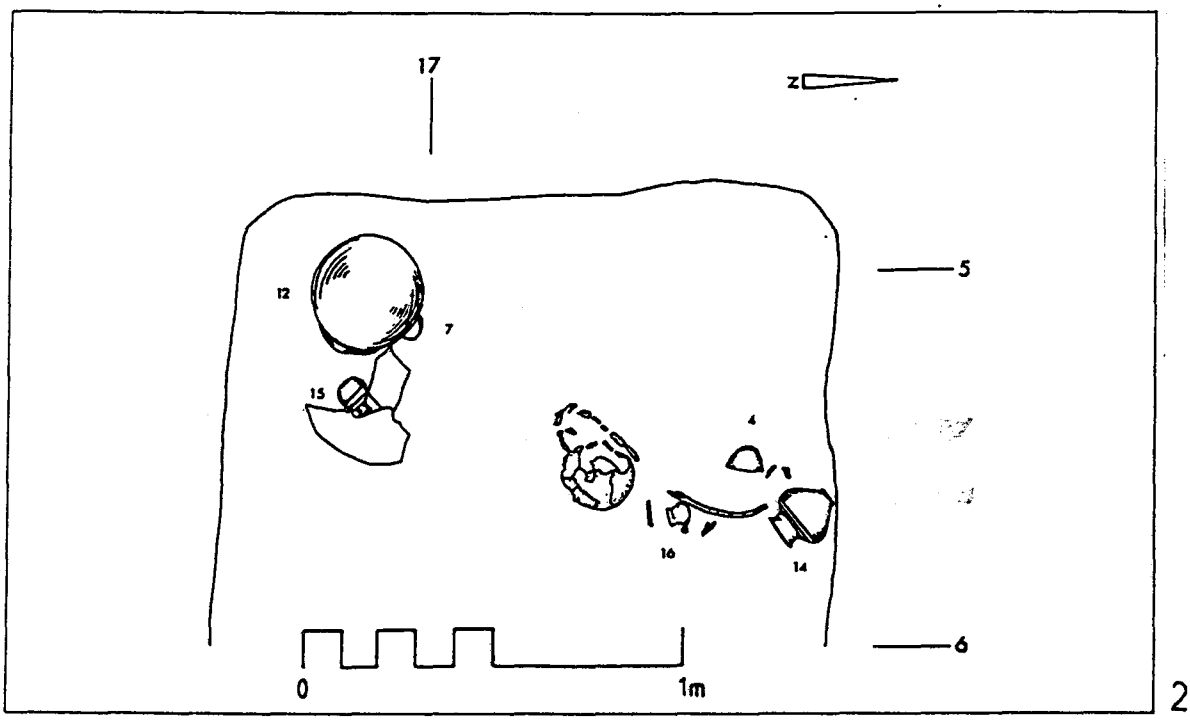

2

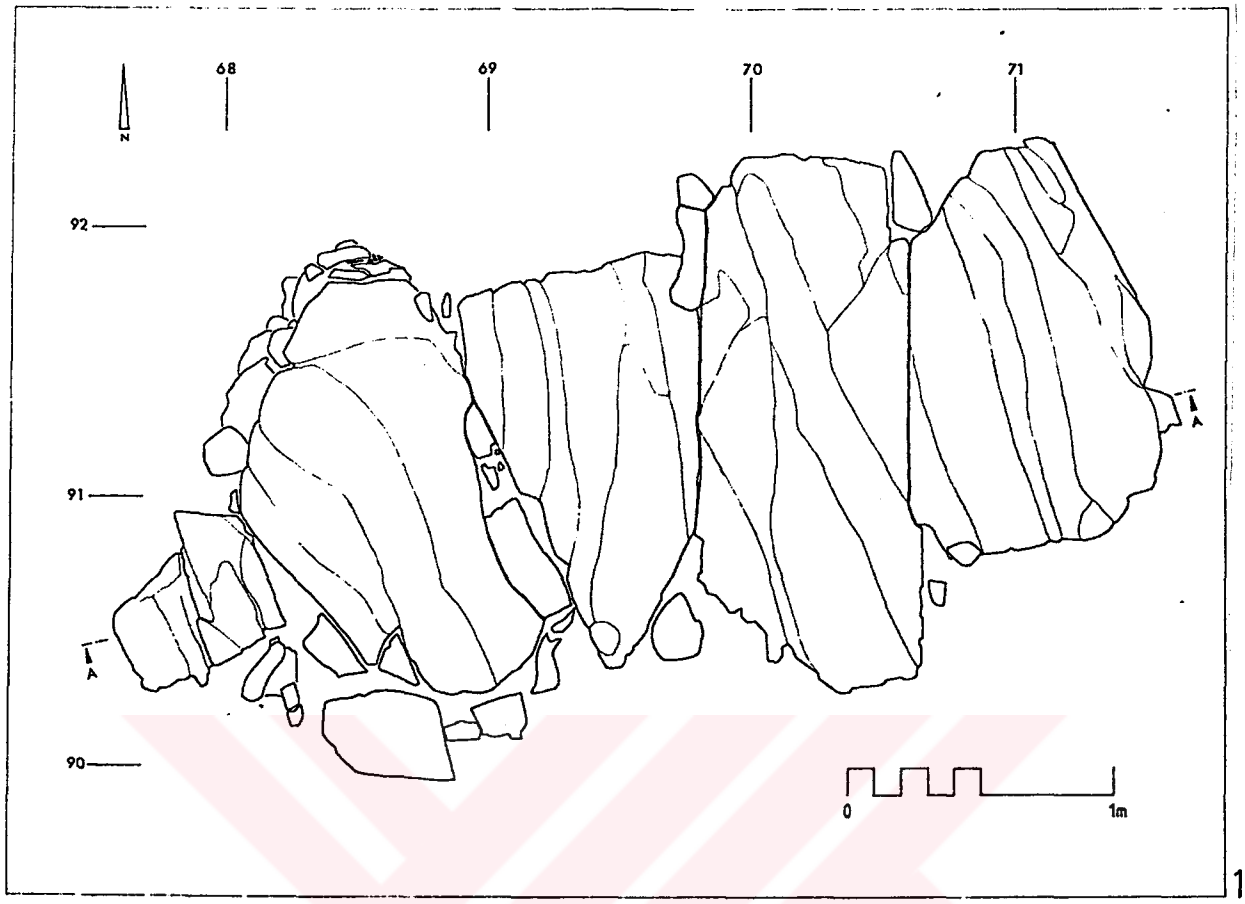

1

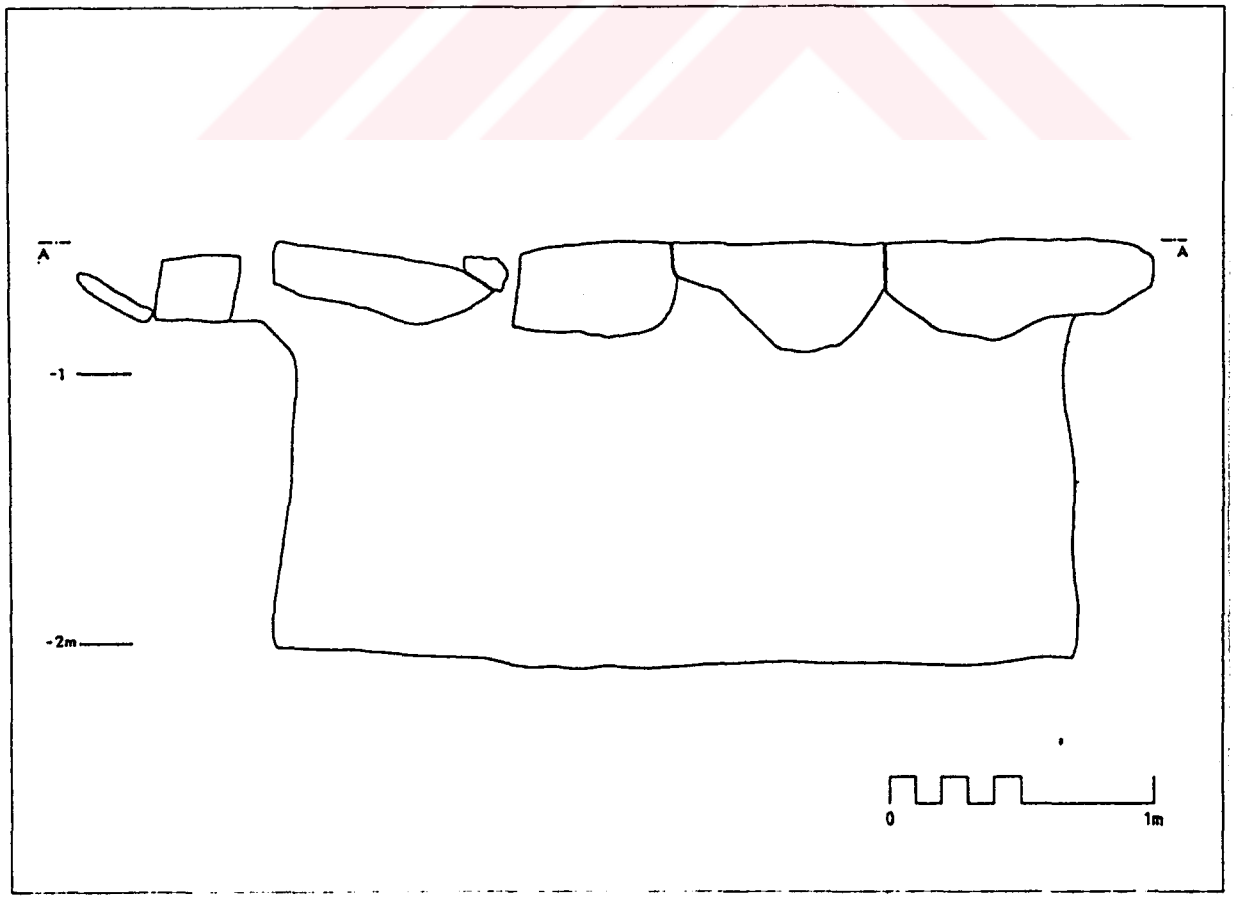

2

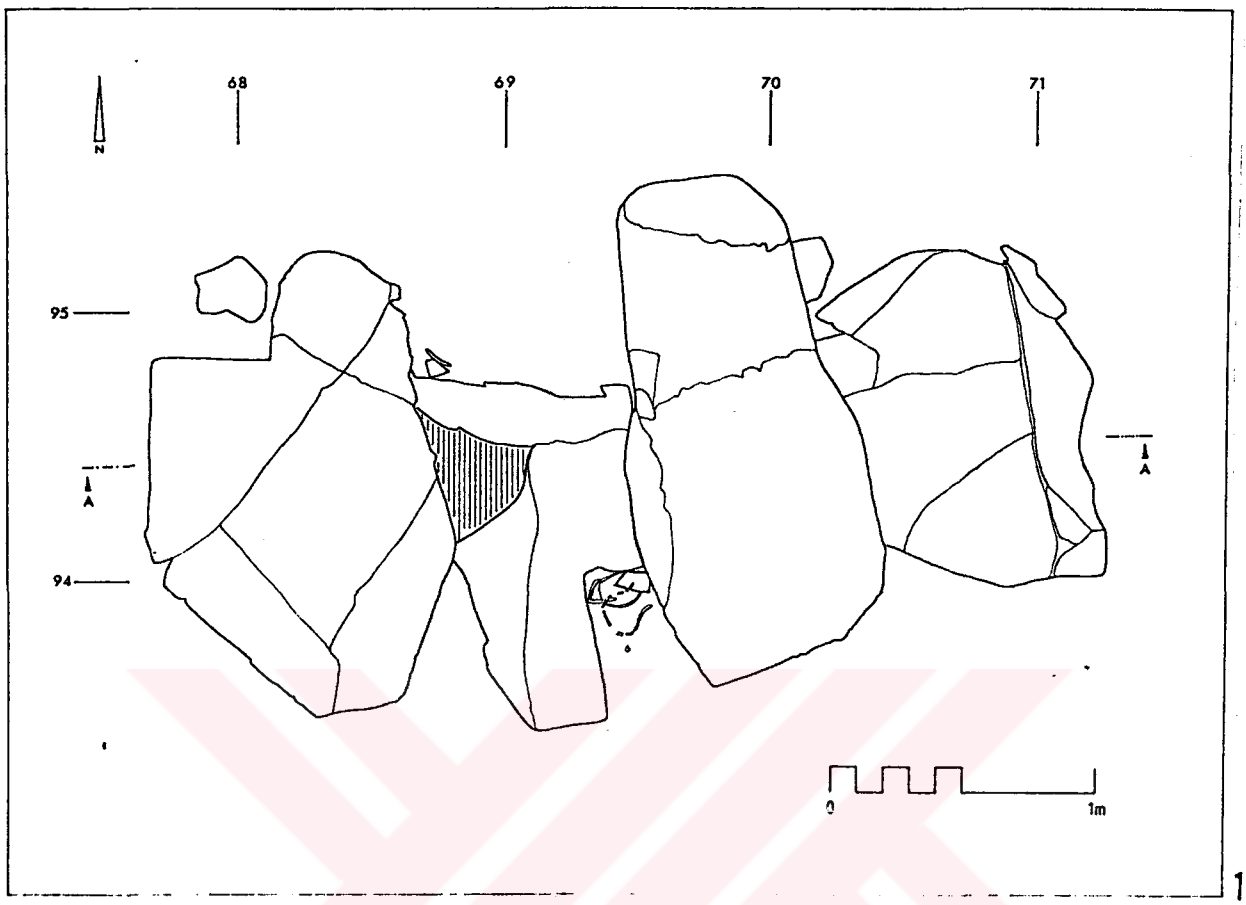

1

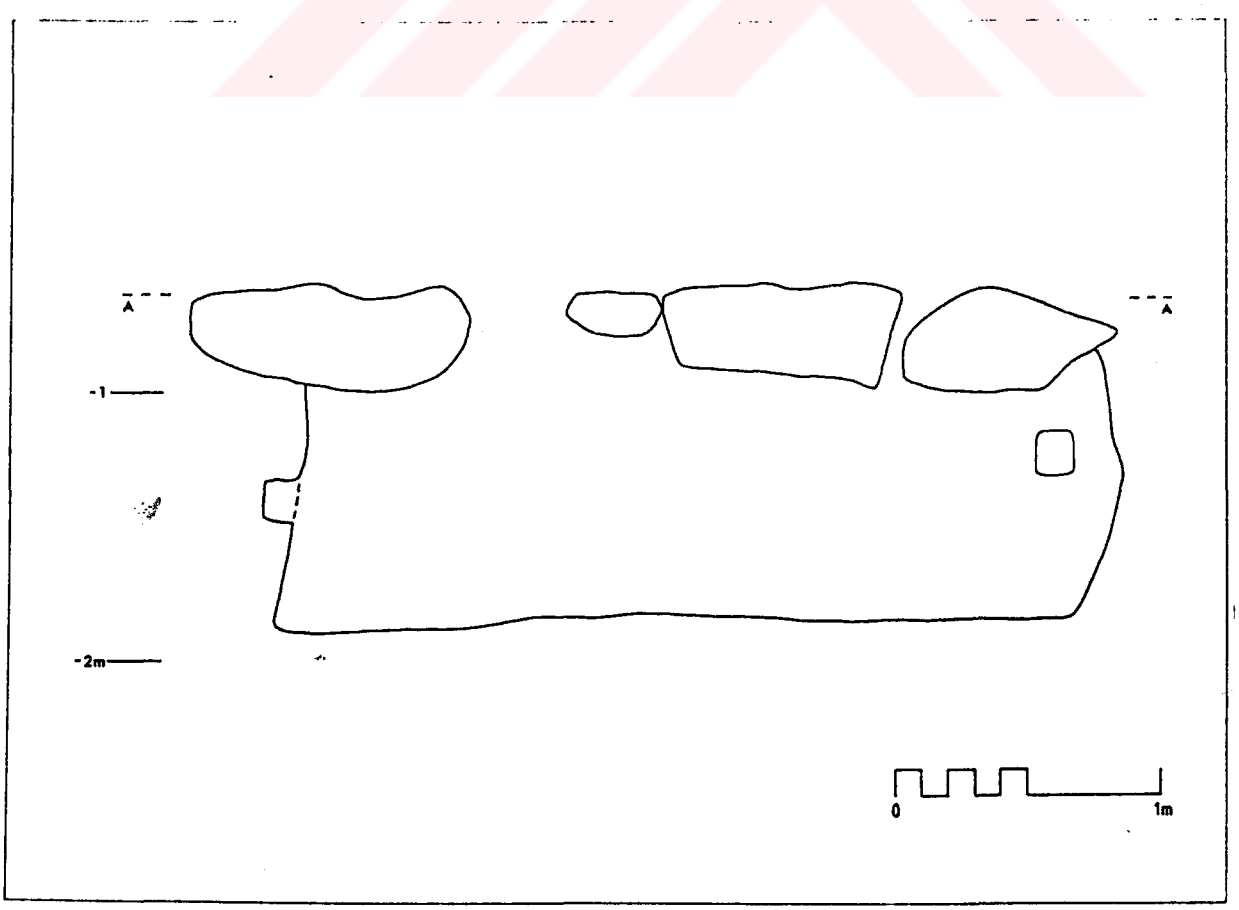

2

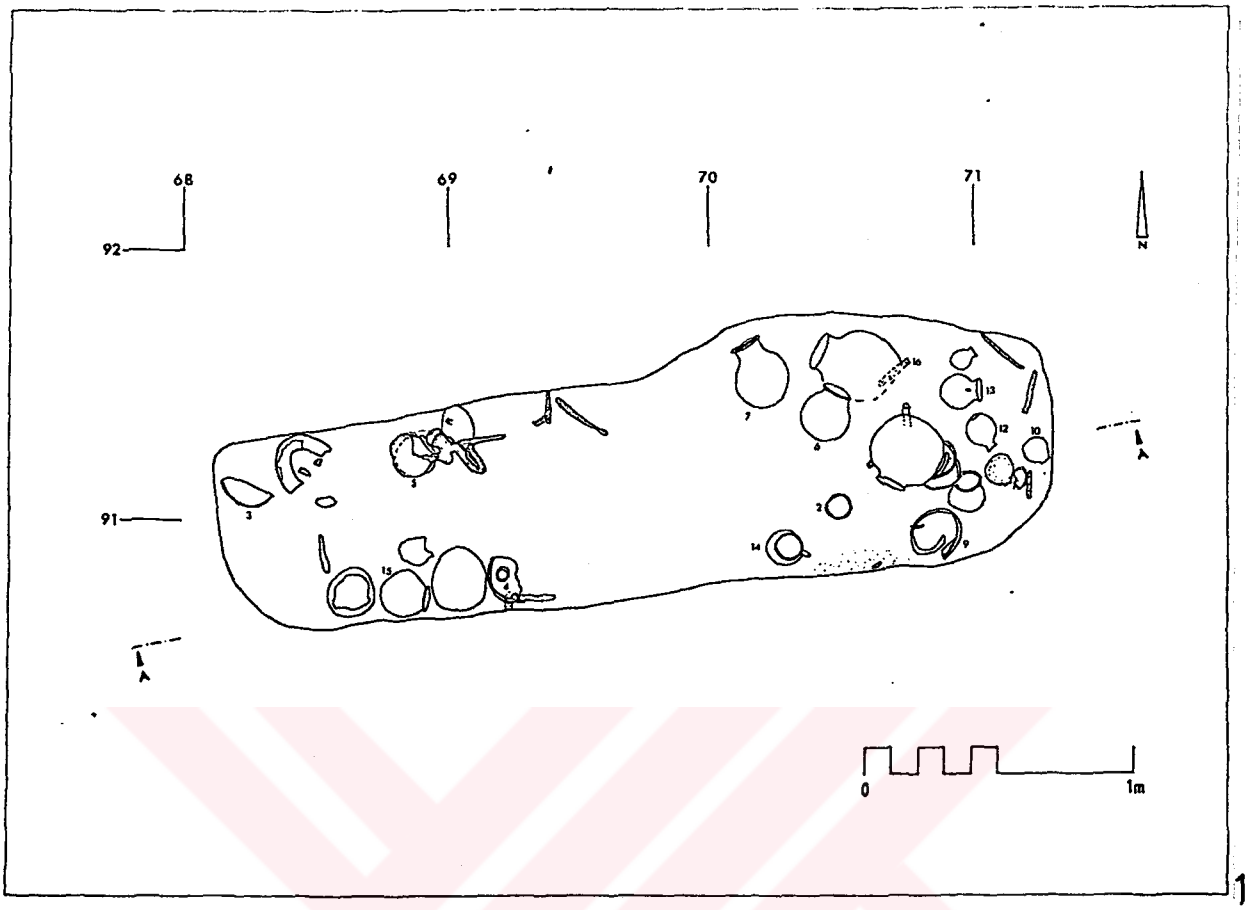

1

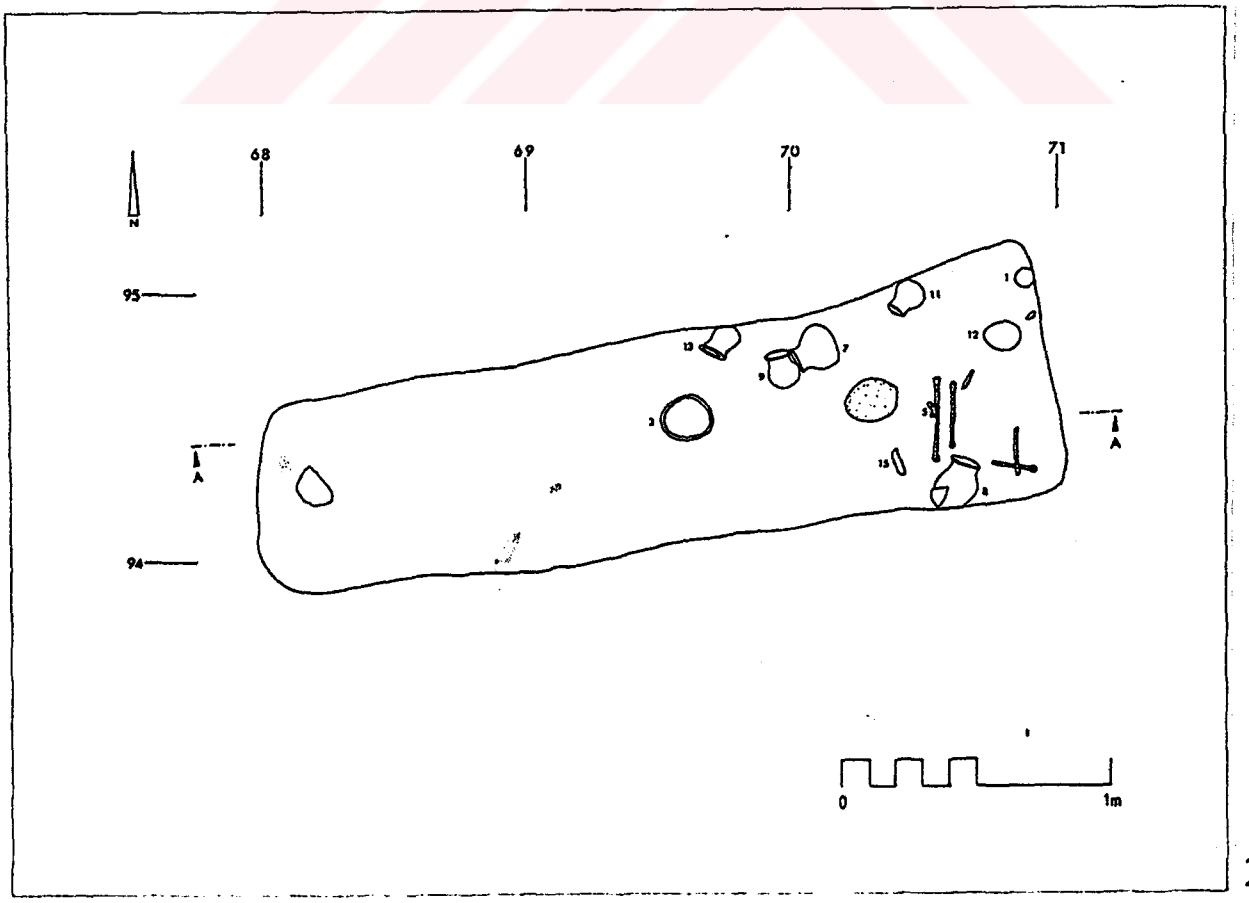

2

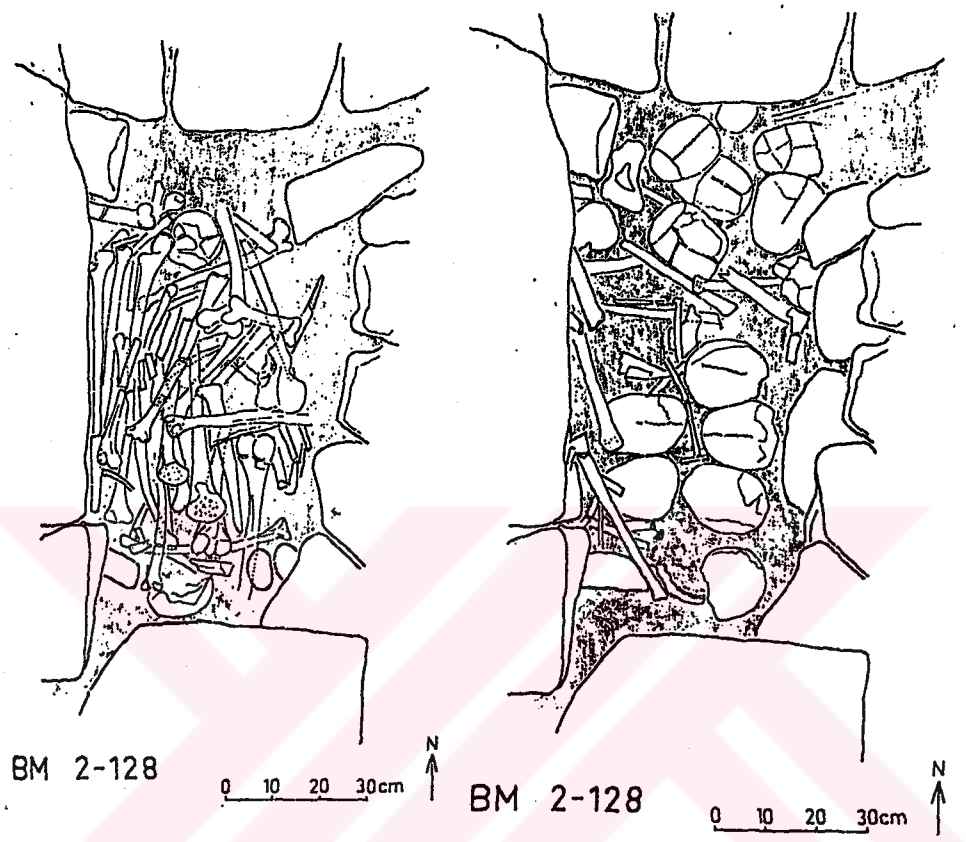

1

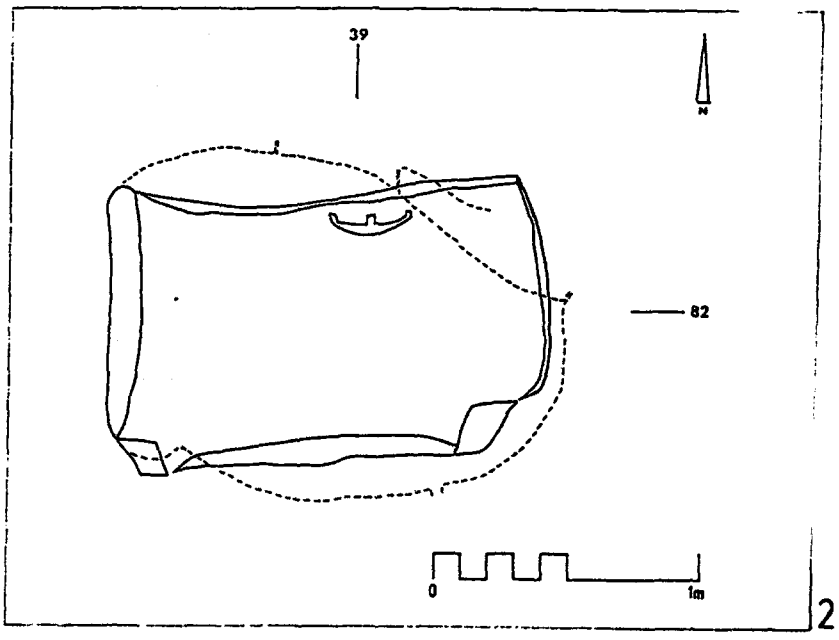

2

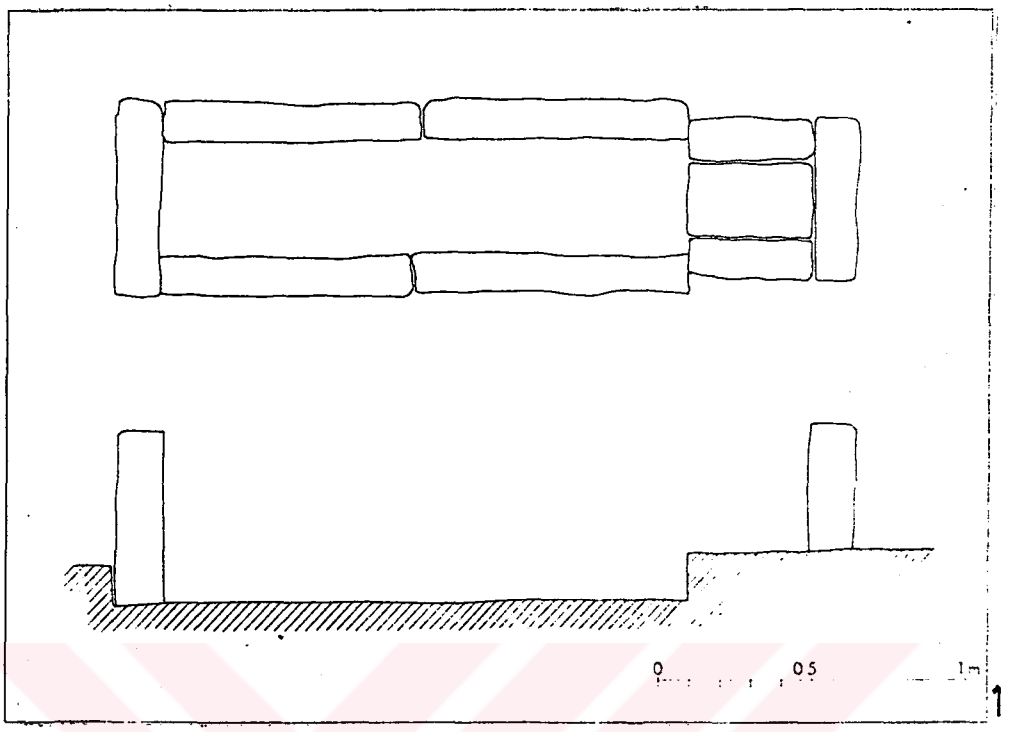

1

2

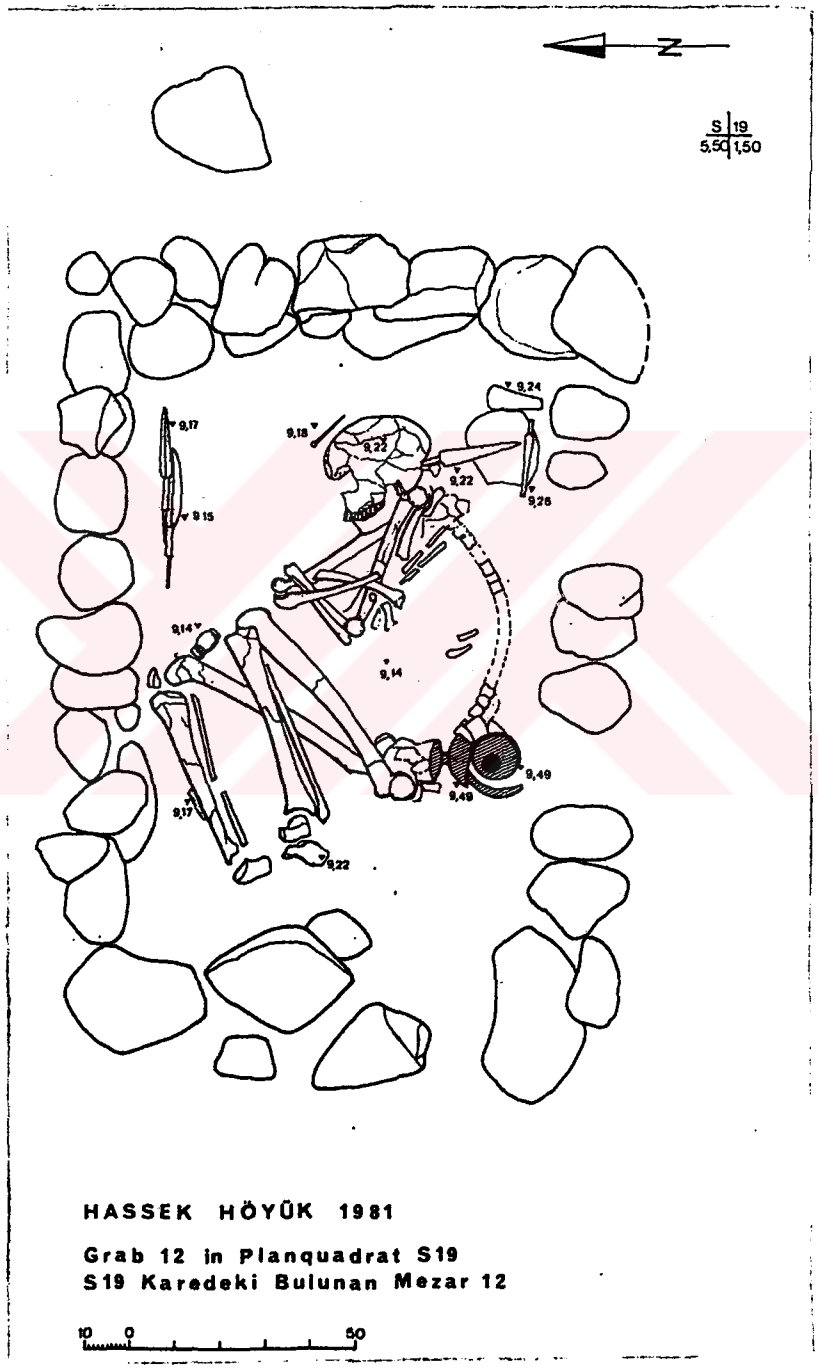

HASSEK HÖYÜK 1981

Grab 12 in Planquadrat S19
S19 Karedeki Bulunan Mezar 12

10 0 50

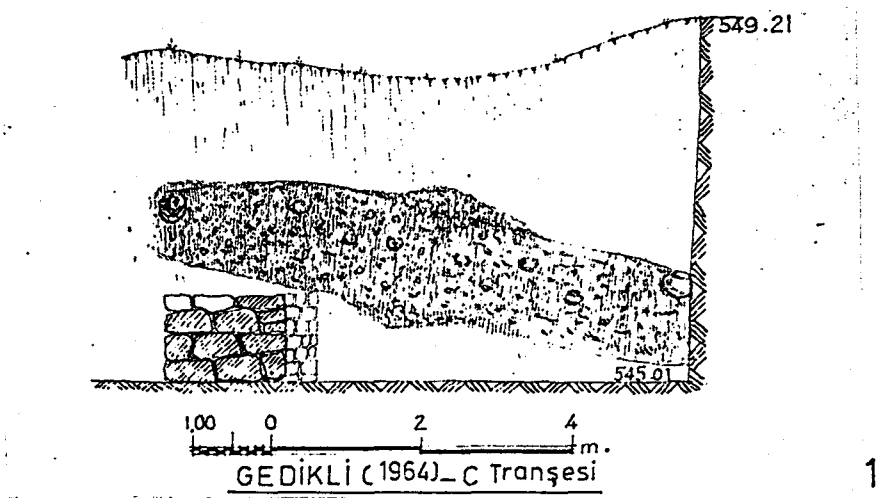

GEDİKLİ (1964) C Tranşesi

1

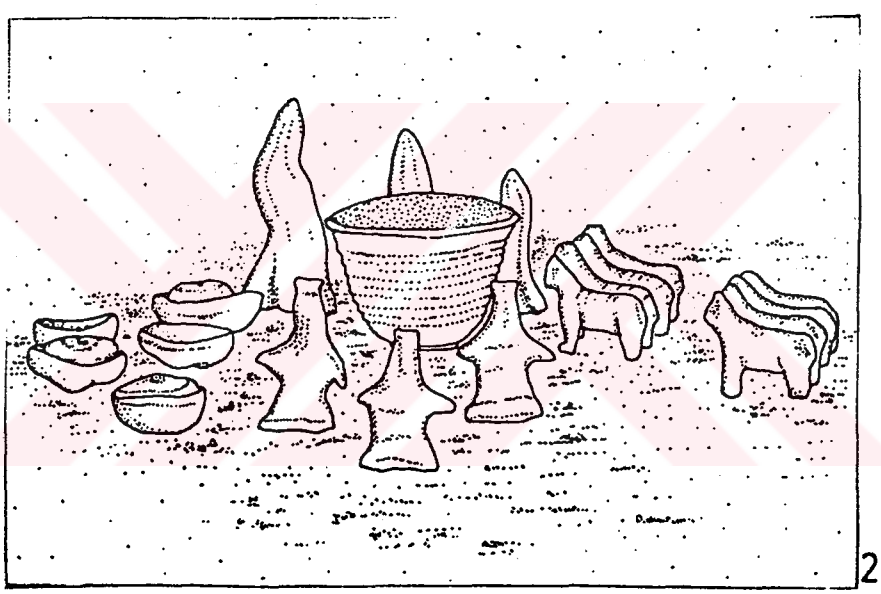

2

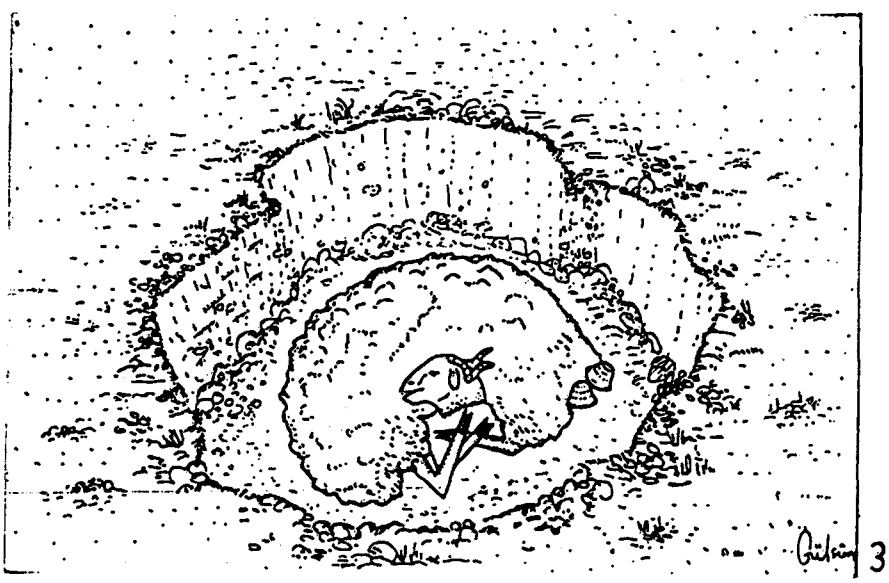

3

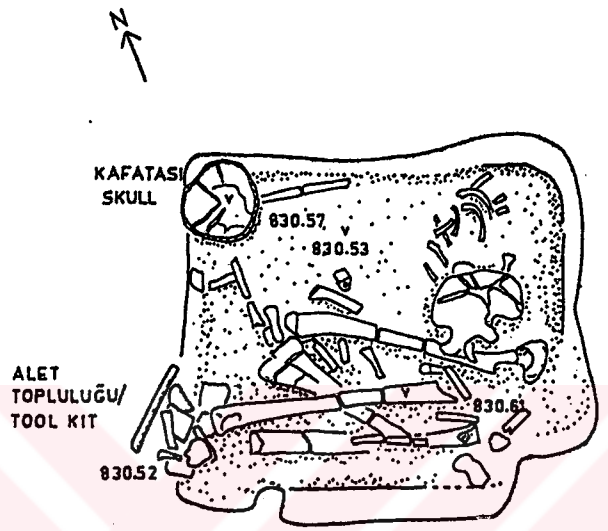

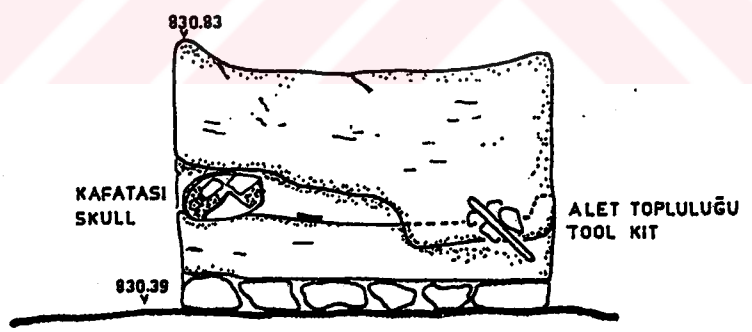

1:10

BATI CEPHE GÖRÜNÜŞÜ
WEST SIDE VIEW

ÇAYÖNÜ

DE "kil masa" "clay table"

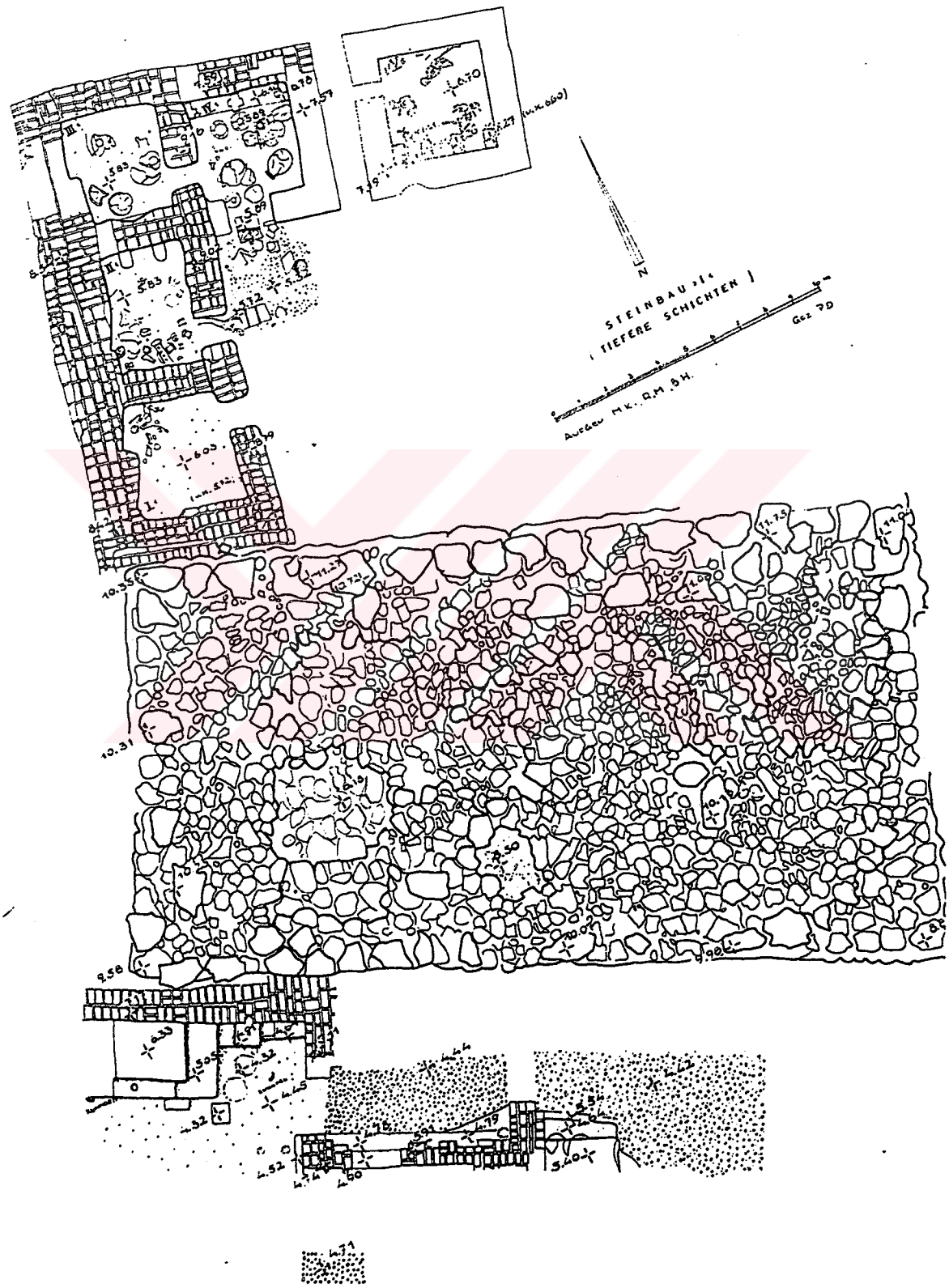

Plan V

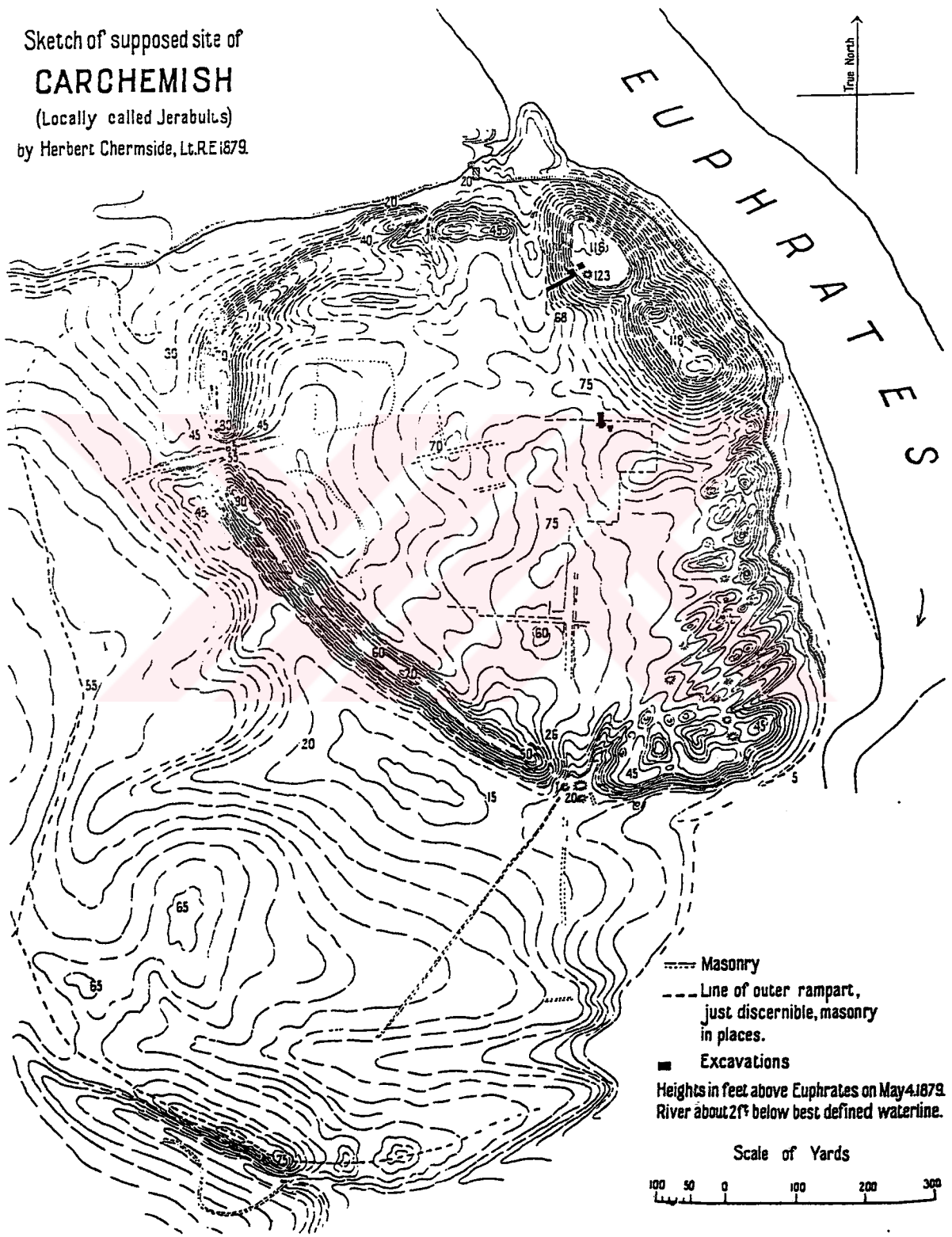
Sketch of supposed site of
CARCHEMISH
(Locally called Jerabulus)
by Herbert Chermside, Lt.R.E 1879.
EUPHRATES
True North
Masonry
Line of outer rampart, just discernible, masonry in places.
Excavations
Heights in feet above Euphrates on May 4 1879.
River about 2ft below best defined waterline.
Scale of Yards
100 50 0 100 200 300

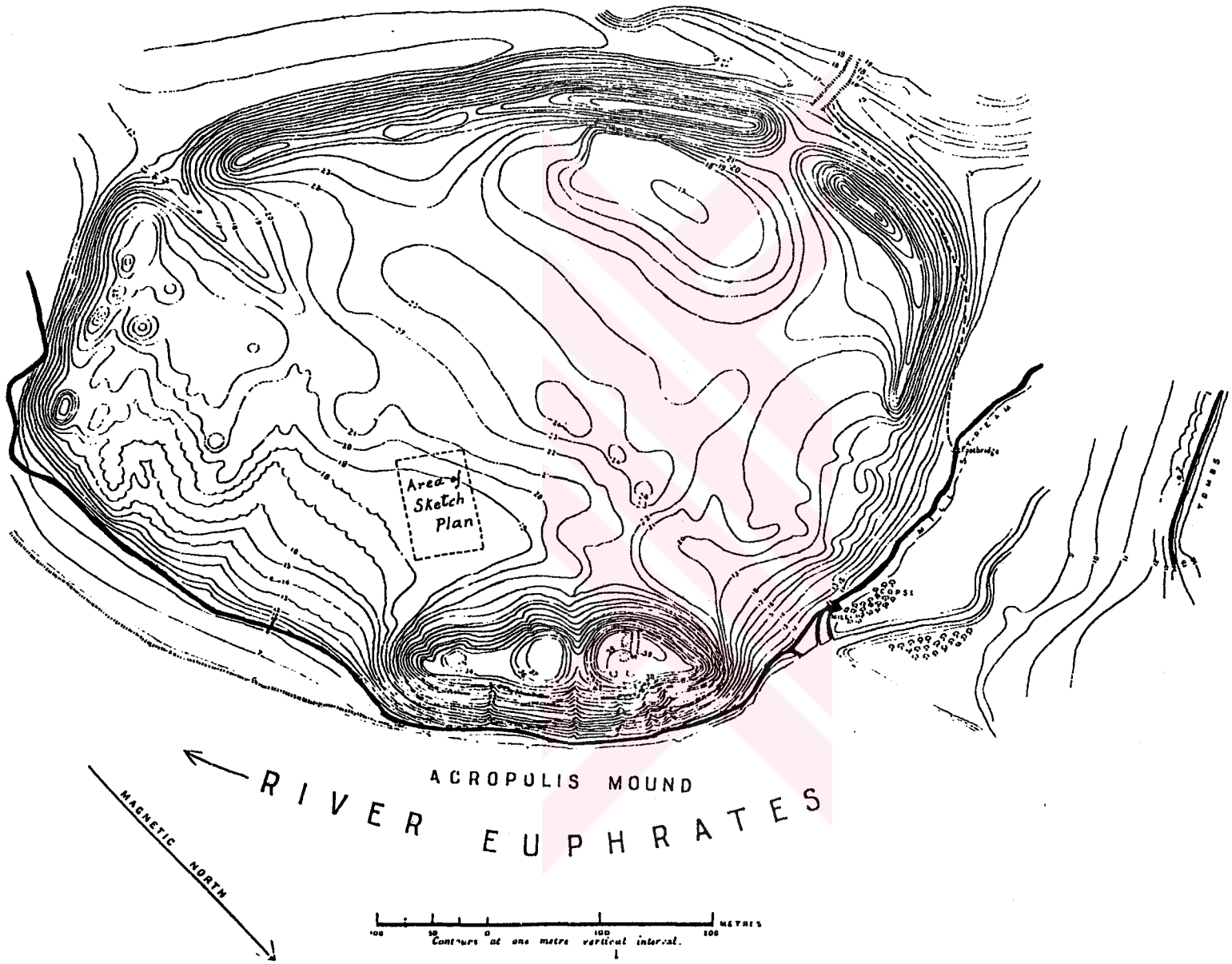

R. Campbell Thompson's Survey of the Kala'at 1911.

LEVHA 130

LEVHA 131

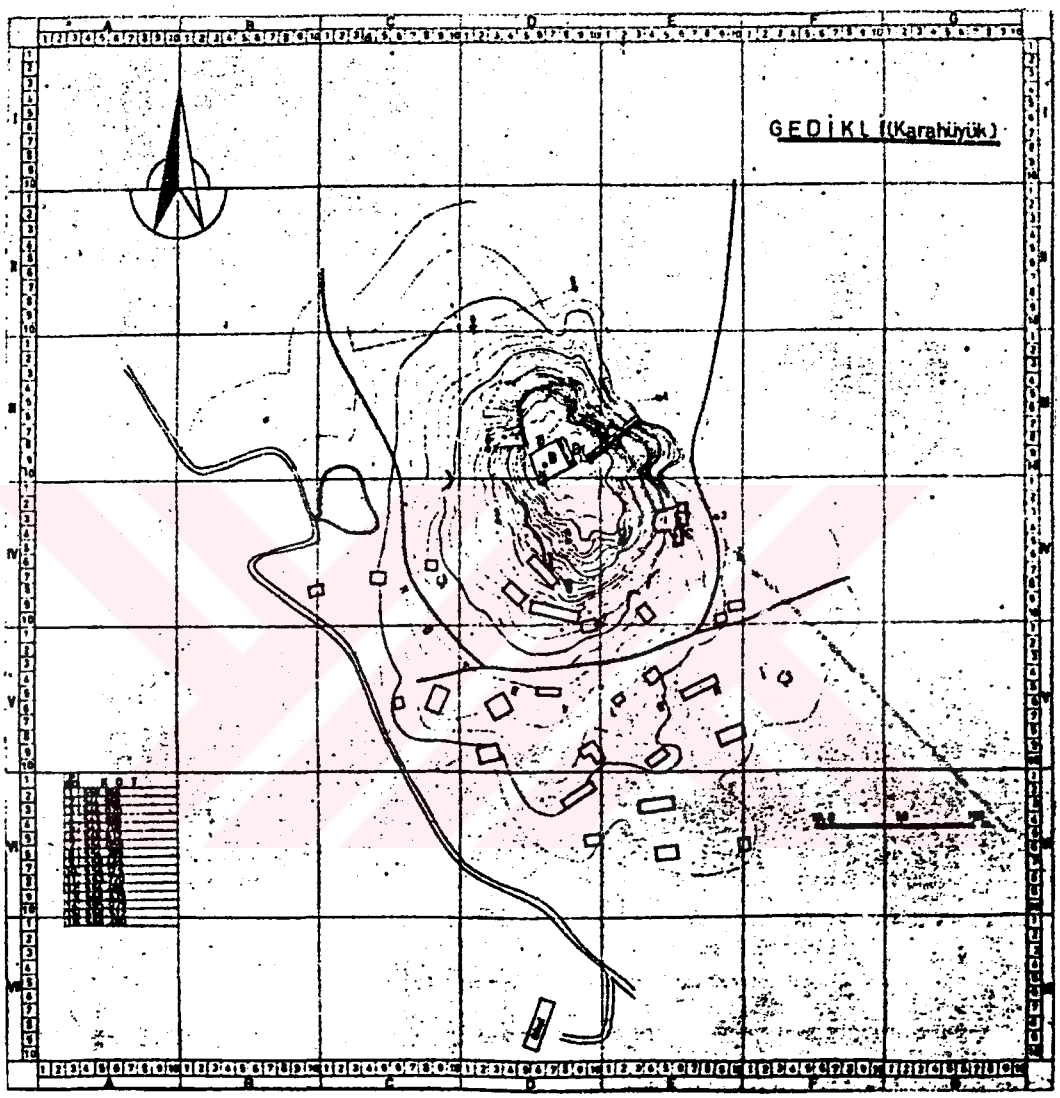

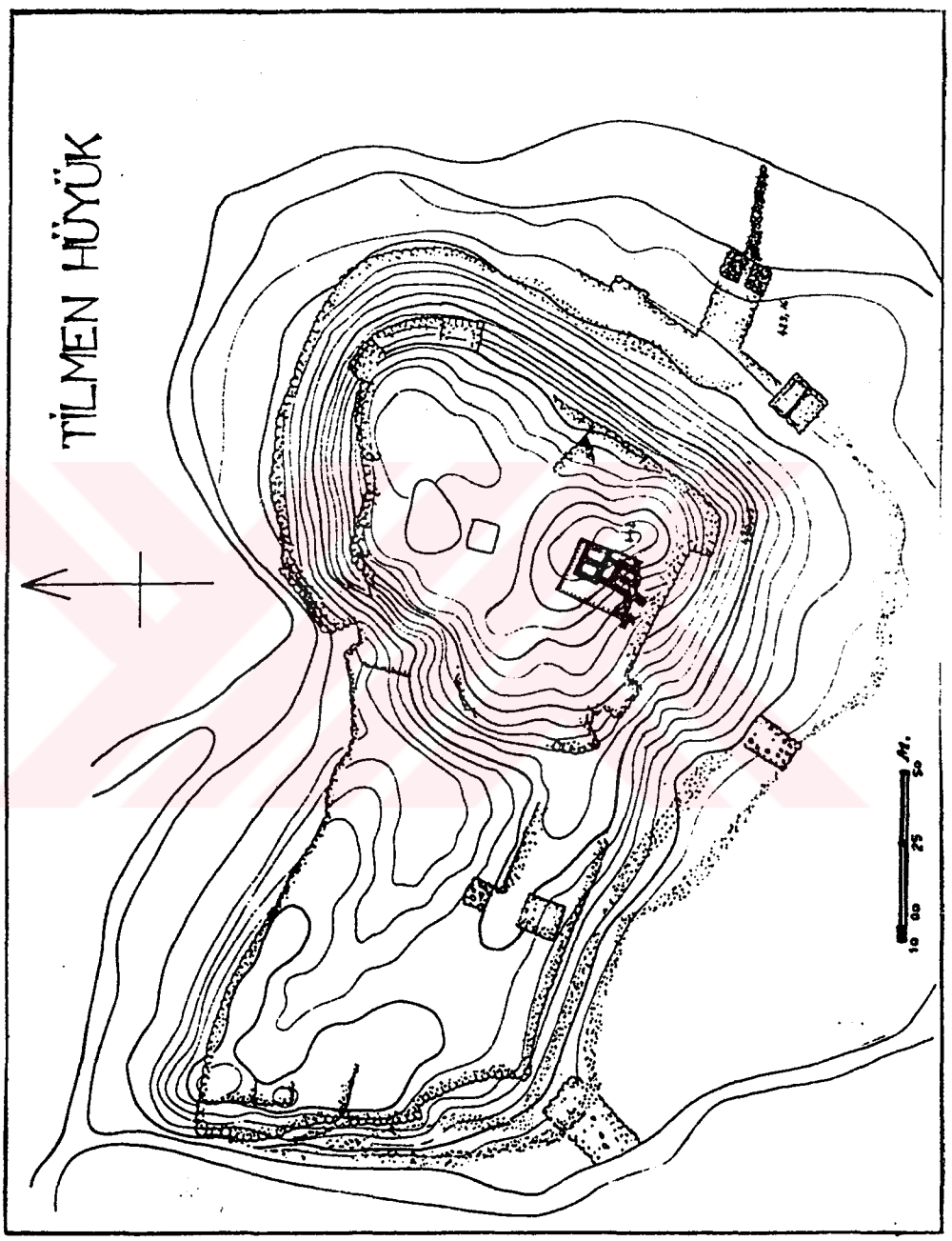
TİLMEN HÜYÜK
M.
50
25
10 00

LEVHA 133

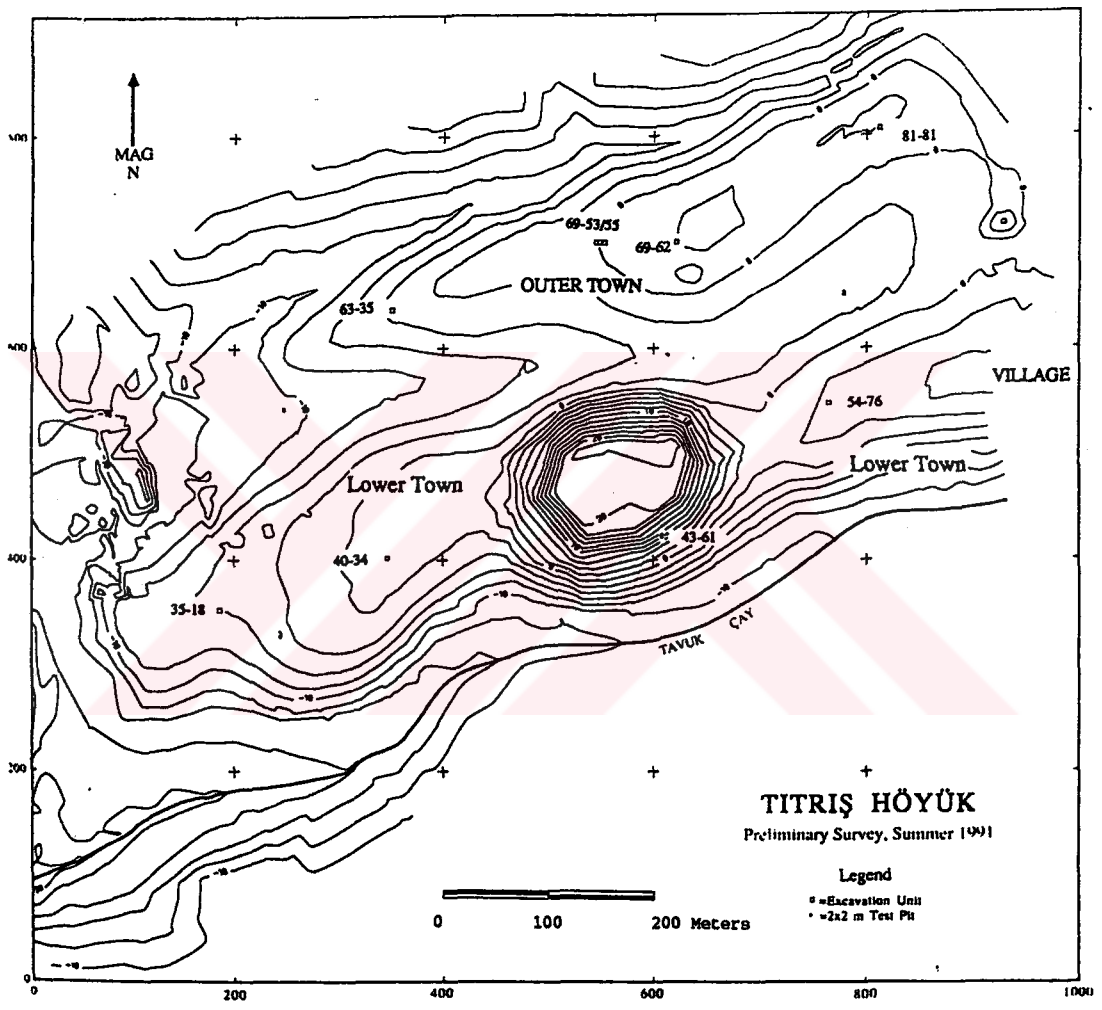
MAG
N
81-81
69-53/55
69-62
OUTER TOWN
63-35
VILLAGE
54-76
Lower Town
Lower Town
43-61
40-34
35-18
TAVUK ÇAY
TITRIŞ HÖYÜK
Preliminary Survey, Summer 1991
Legend
=Excavation Unit
=2x2 m Test Pit
0
100
200 Meters
0
200
400
600
800
1000

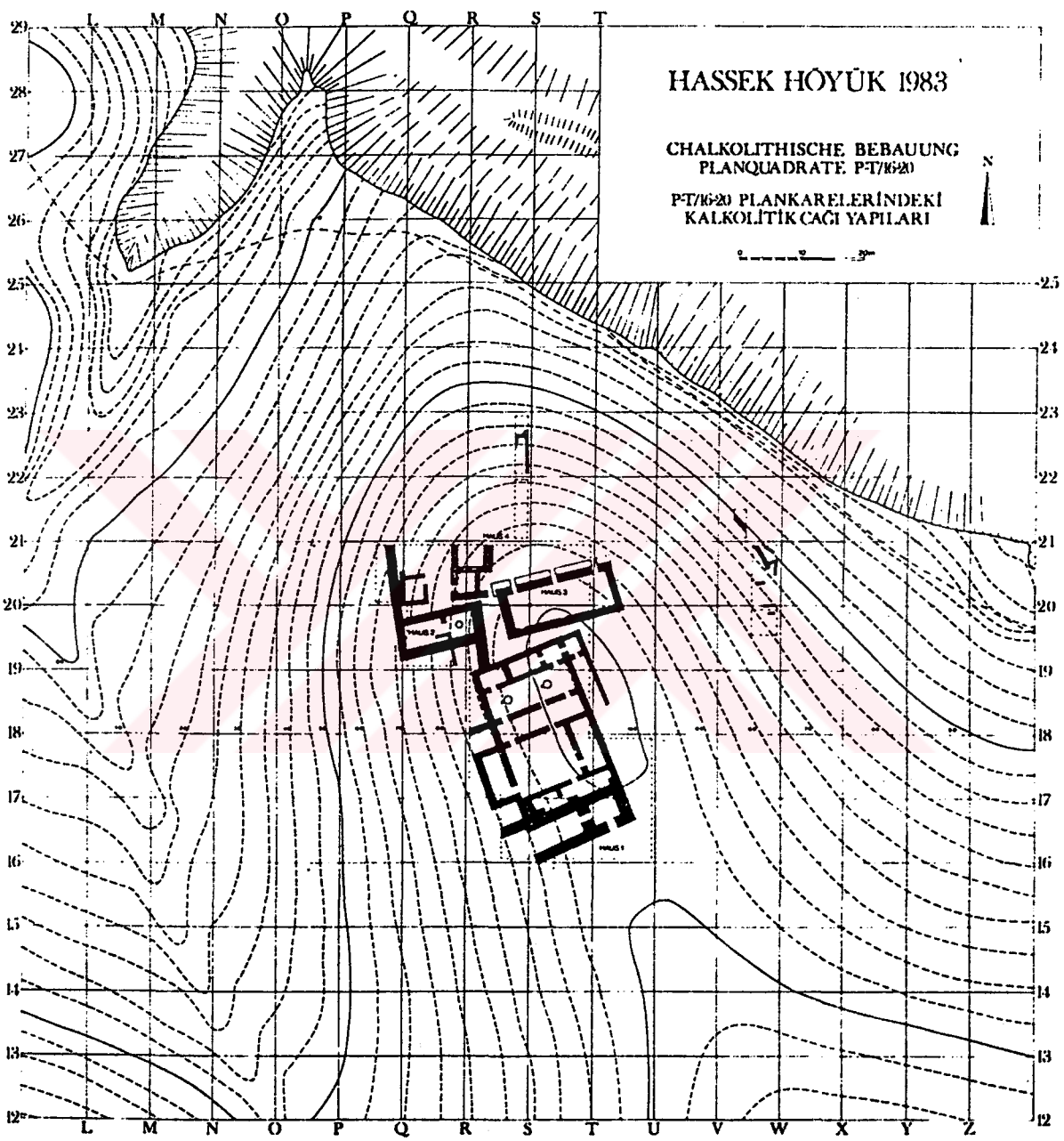
HASSEK HÖYÜK 1983
CHALKOLITHISCHE BEBAUUNG
PLANQUADRATE P-T/16-20
P-T/16-20 PLANKARELERİNDEKİ
KALKOLİTİK ÇAĞI YAPILARI
N
L M N O P Q R S T
L M N O P Q R S T U V W X Y Z
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12

LEVHA 135

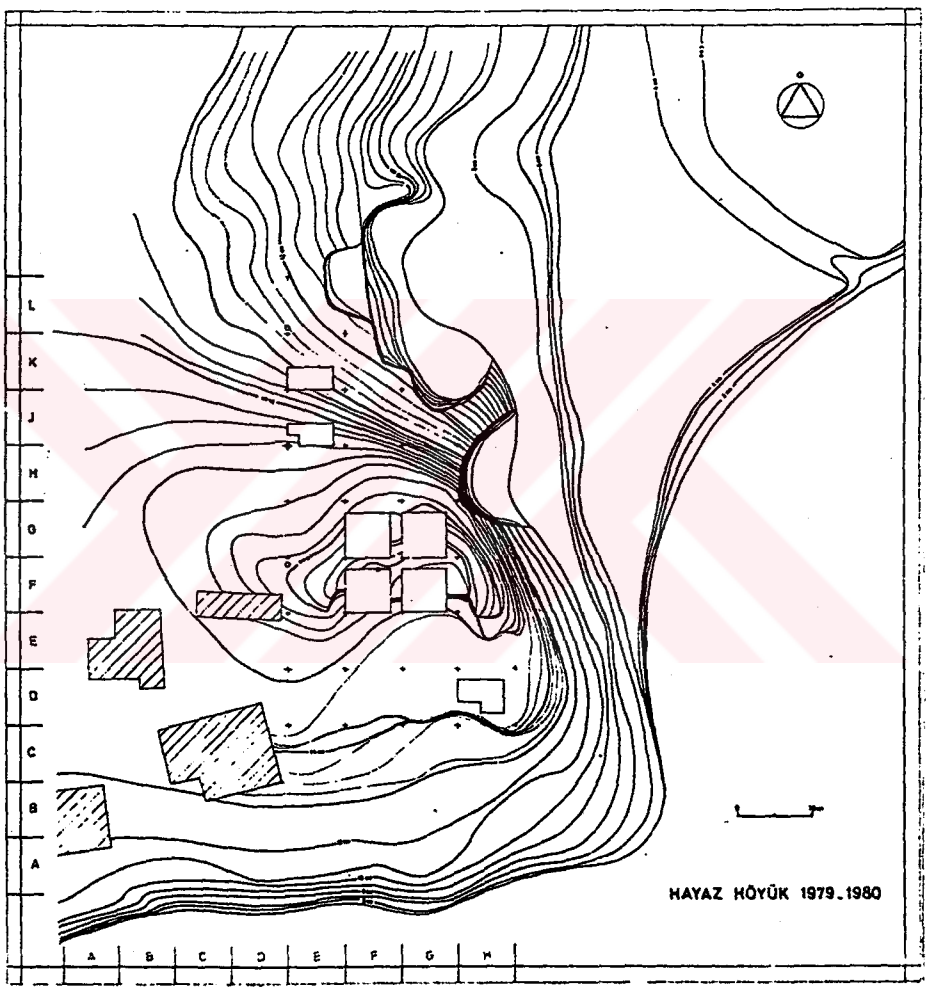

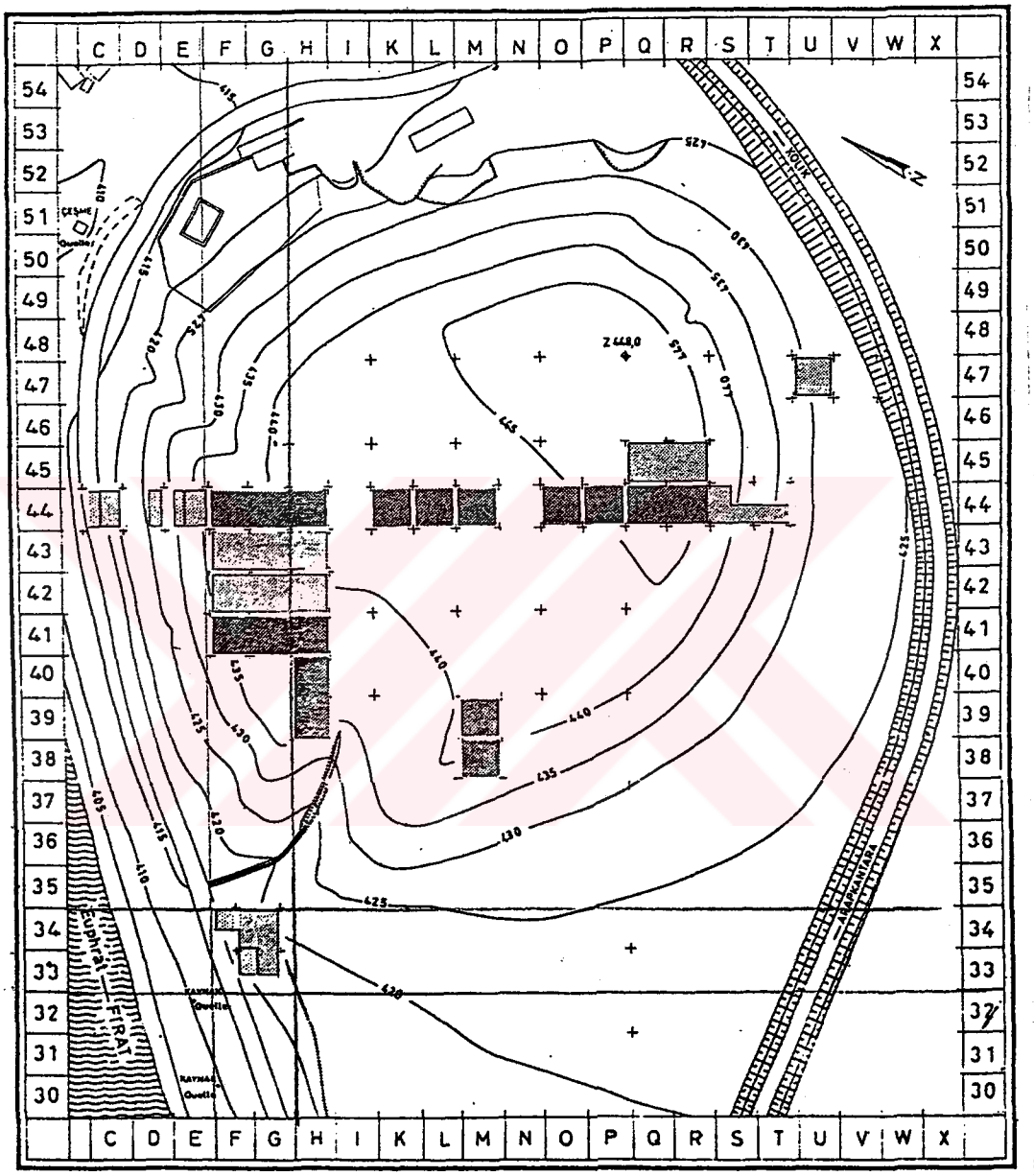

LIDAR HÖYÜK 1981

LEVHA 137

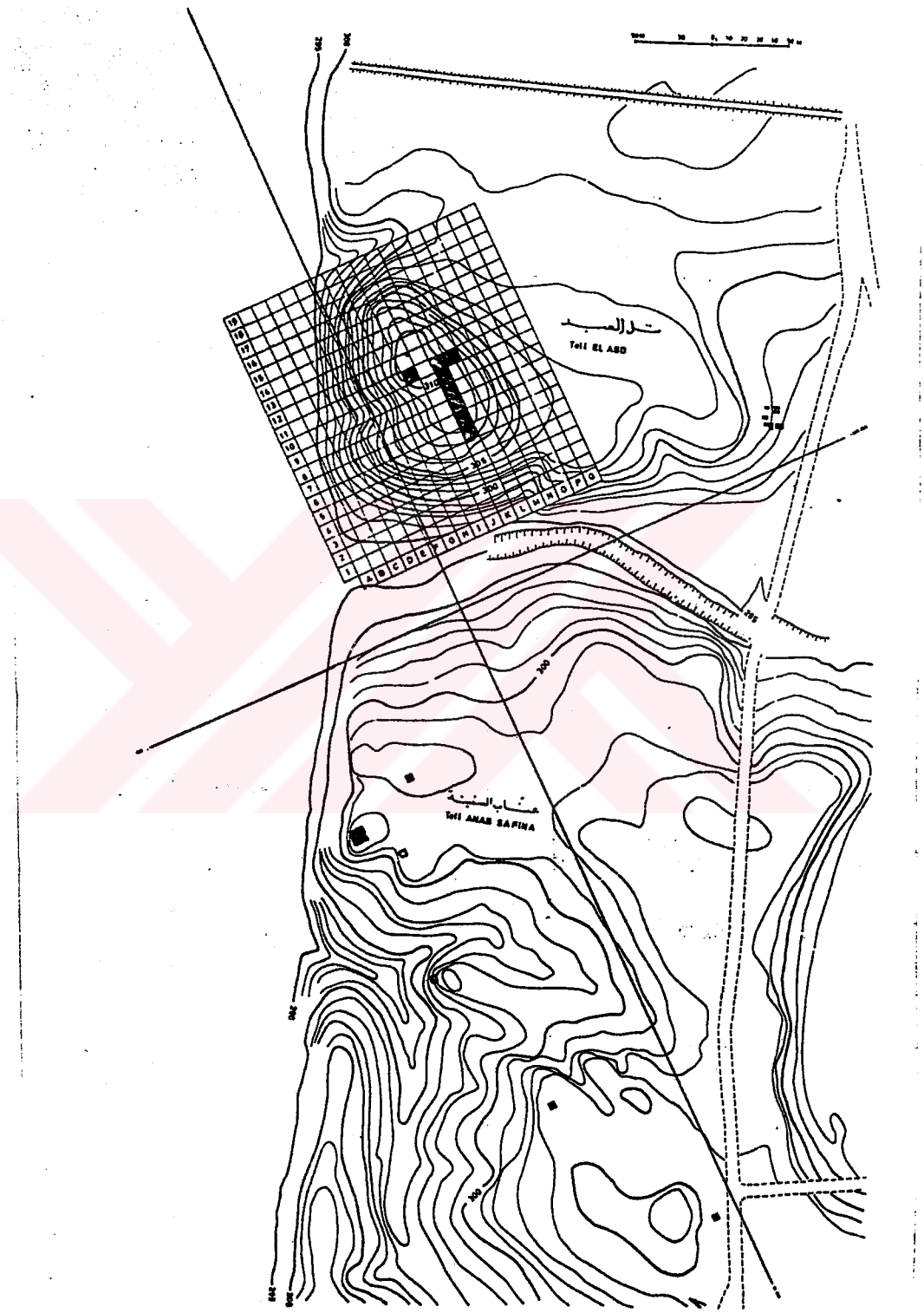

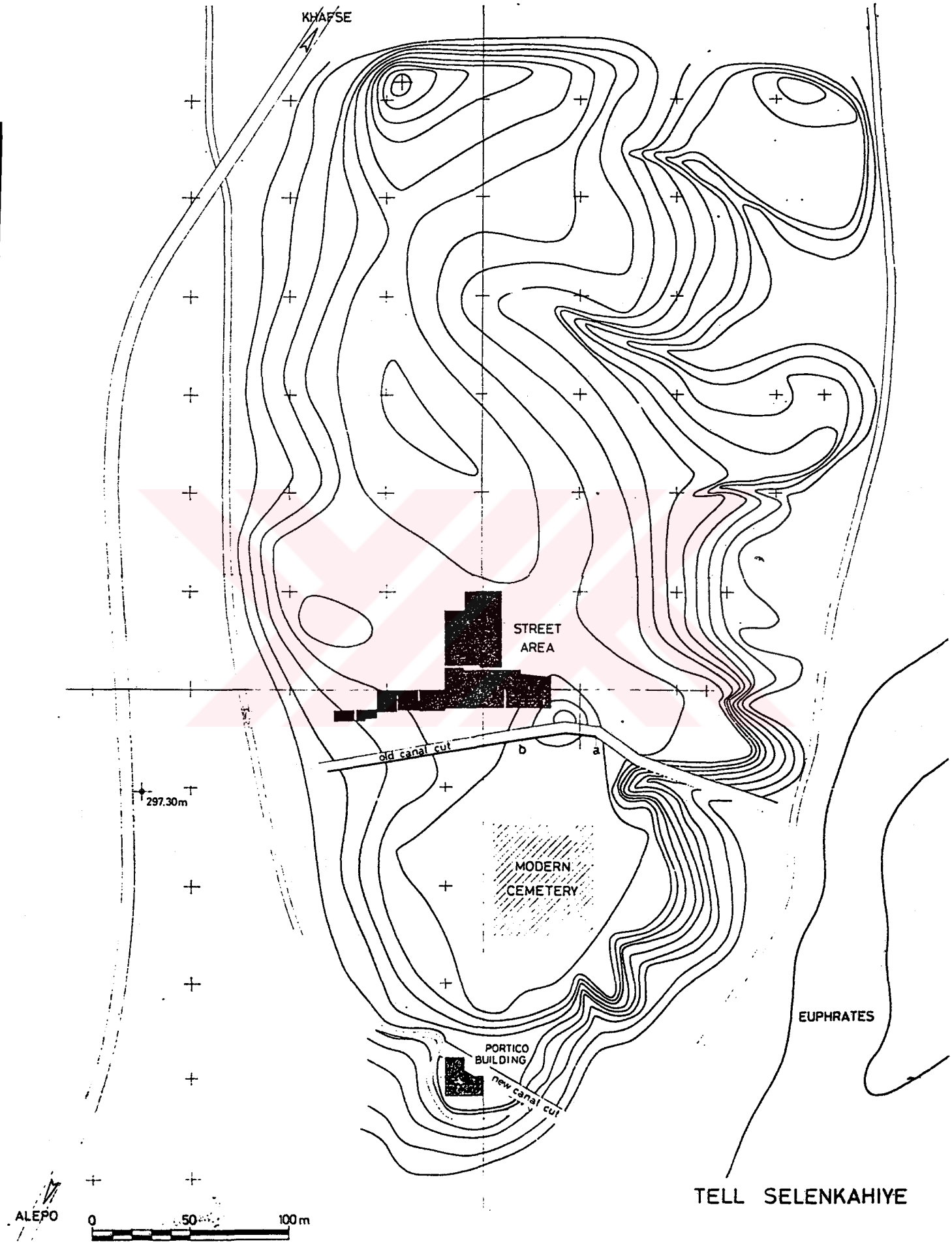
KHAFSE
STREET AREA
old canal cut
b
a
297.30m
MODERN CEMETERY
EUPHRATES
PORTICO BUILDING
new canal cut
TELL SELENKAHIYE
ALEPO
0
50
100 m

Tell Hadidi: Contour Map
AMERICAN EXPEDITION - 1974, 1975, 1976
DUTCH EXPEDITION - 1974, 1975
METERS
0
100
200
AREA A
AREA B
AREA C
AREA D
AREA E
AREA F
AREA G
AREA H
AREA I
AREA J
AREA K
AREA L
AREA M
AREA N
AREA O
310
320
330
340

LEVHA 140

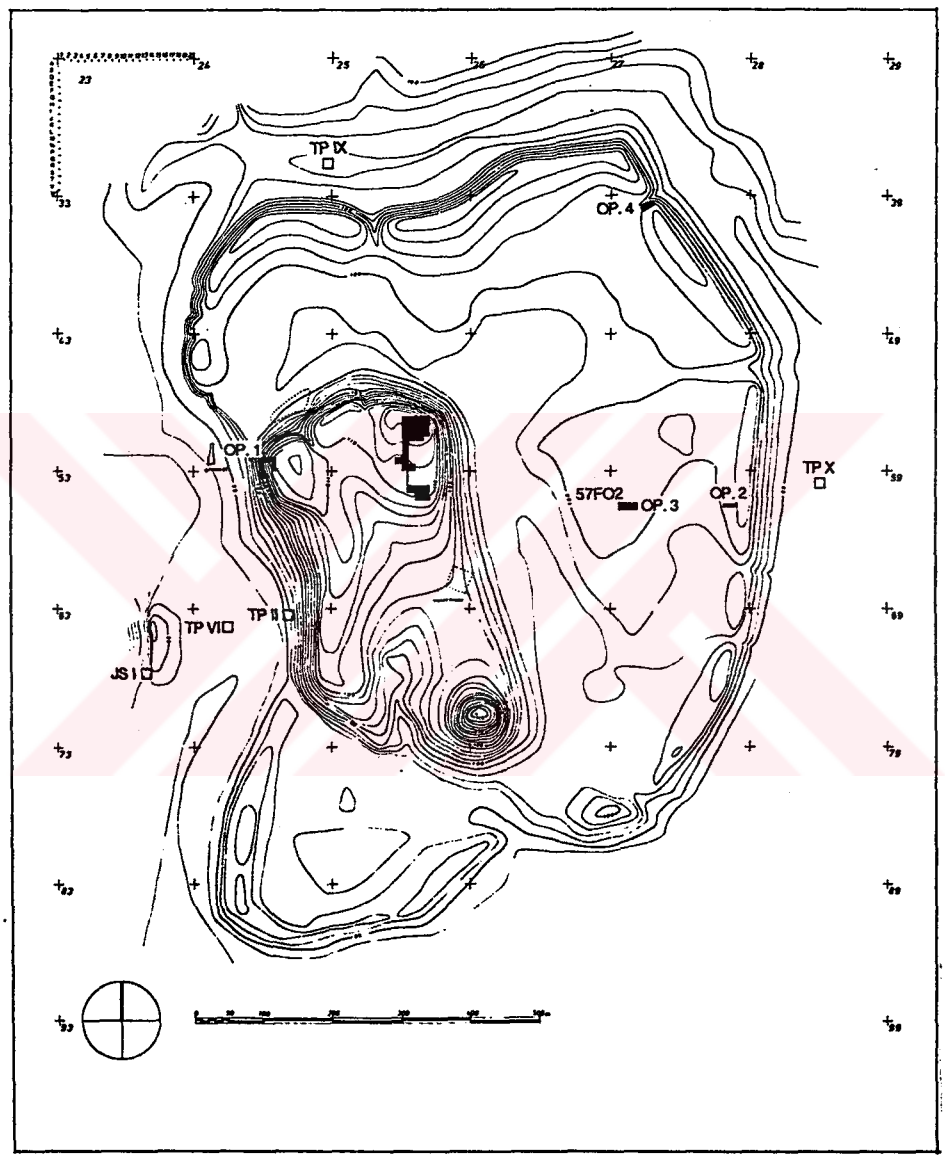

LEVHA 141

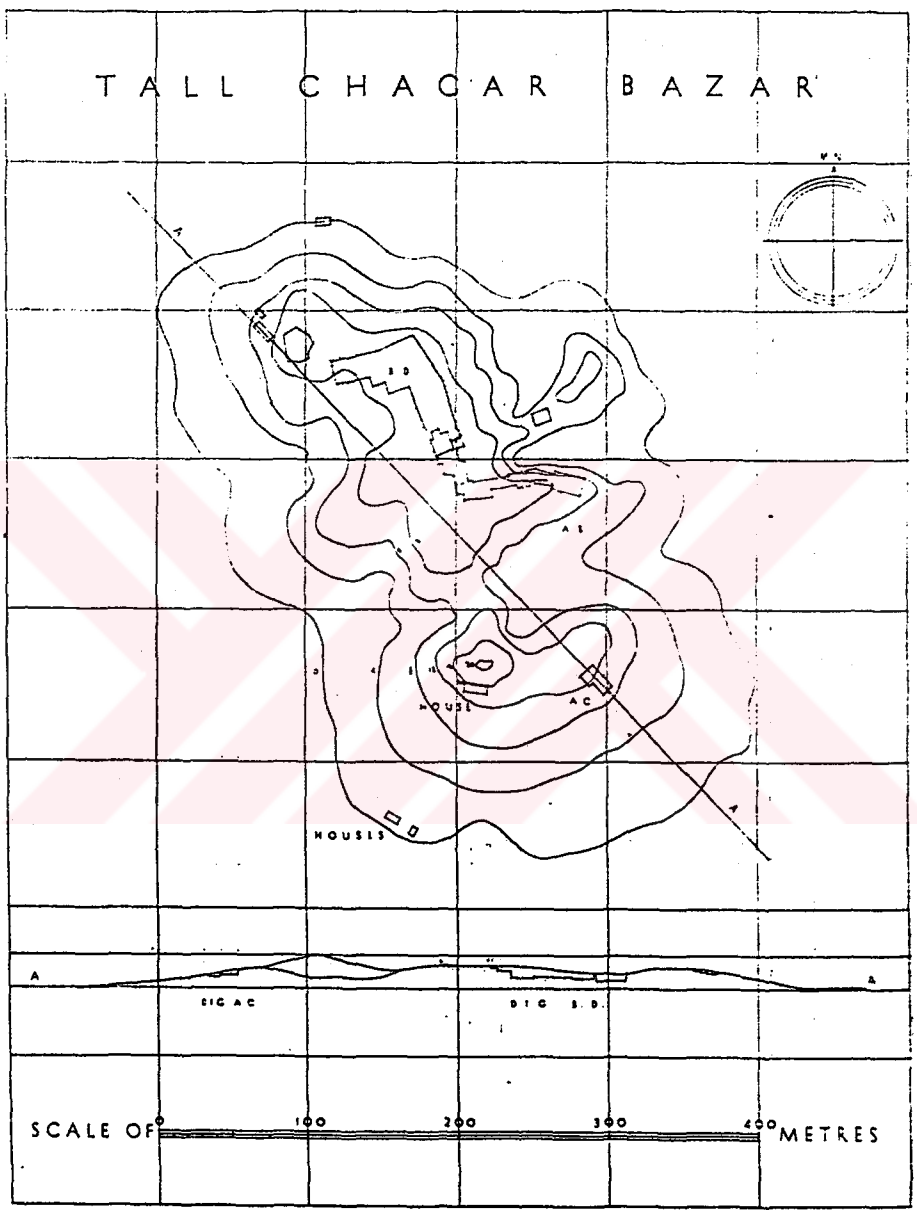
TALL CHACAR BAZAR
HOUSES
HOUSES
A
A
DIG A.C
DIG S.D.
SCALE OF 0 100 200 300 400 METRES

LEVHA 142

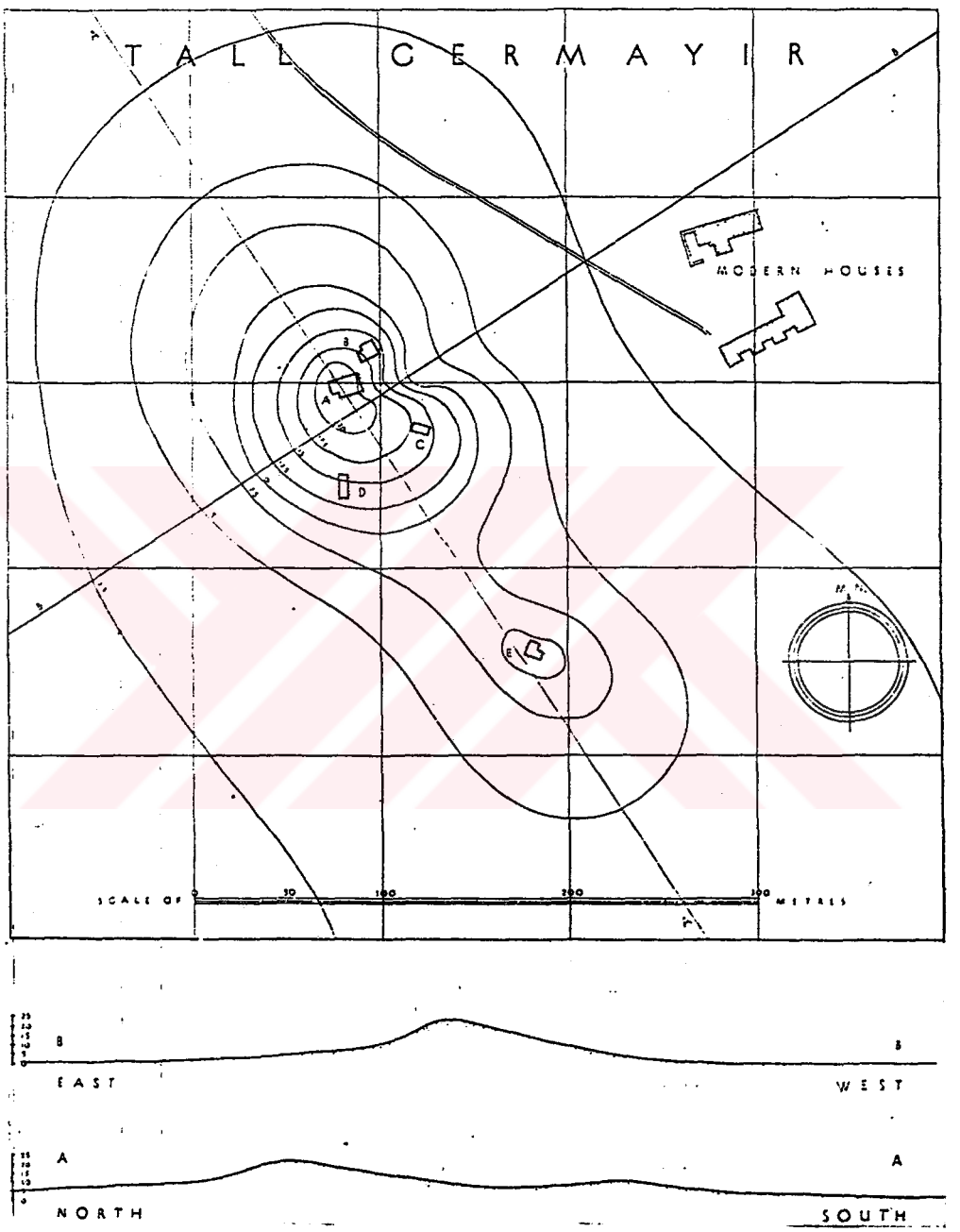
TALL GERMAYIR
MODERN HOUSES
A
B
C
D
E
SCALE OF
METRES
B
EAST
WEST
A
NORTH
SOUTH

LEVHA 143

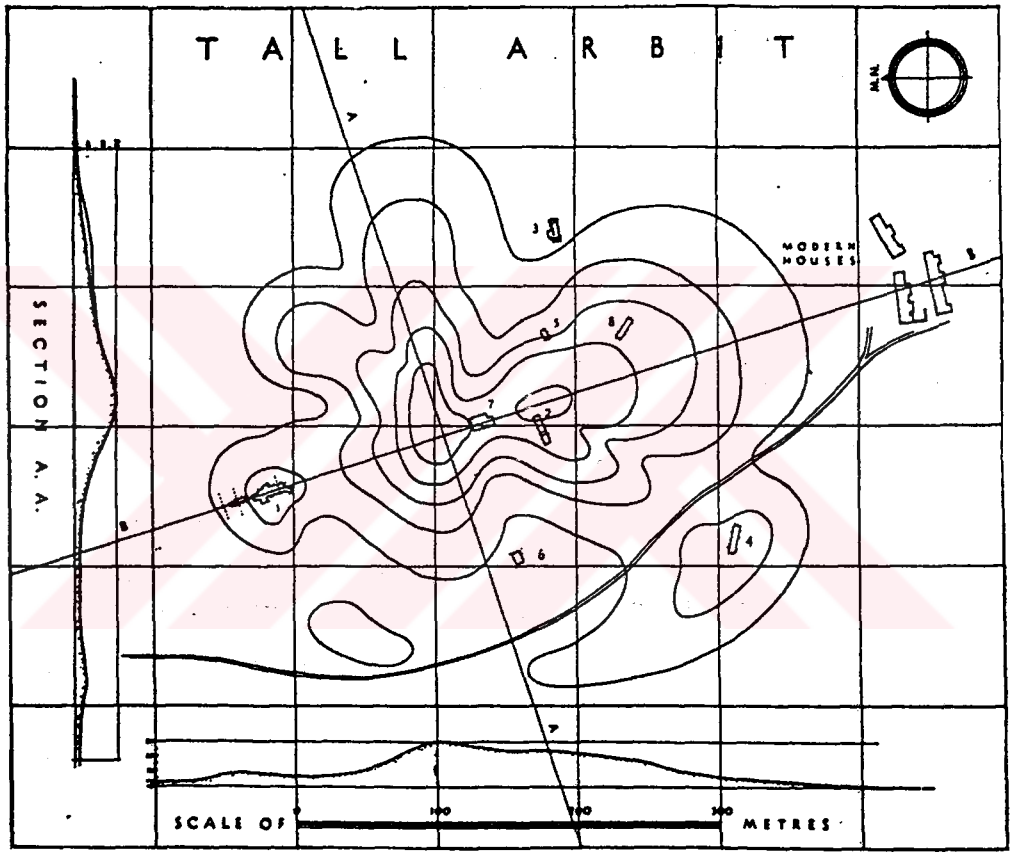

LEVHA 144

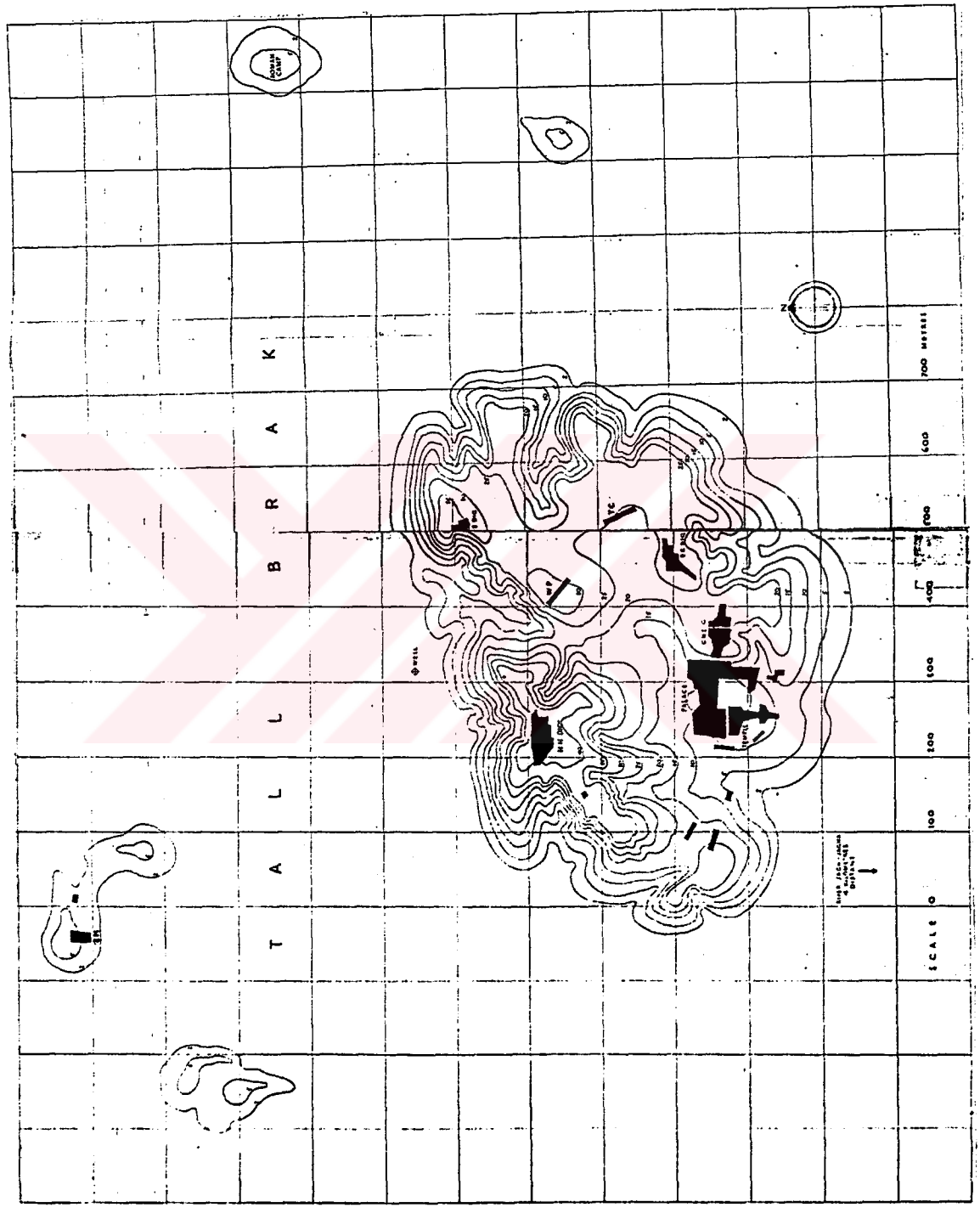

LEVHA 145

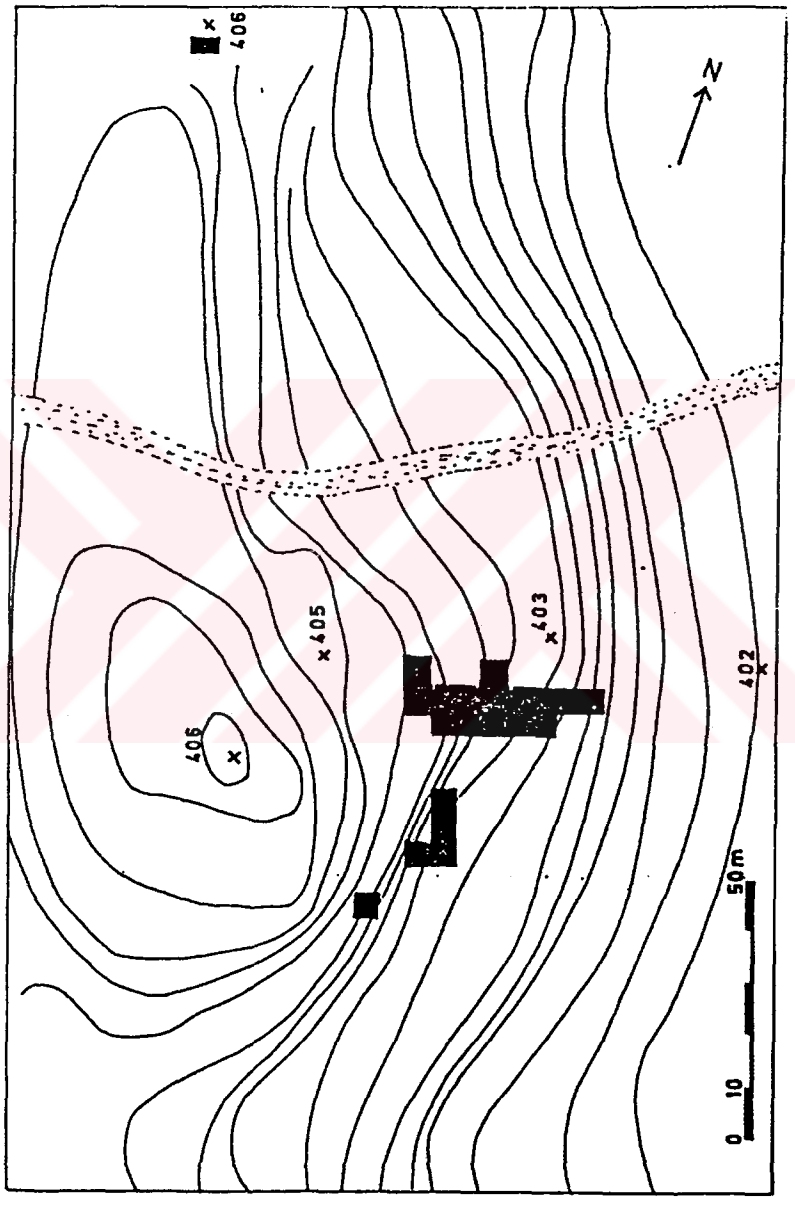

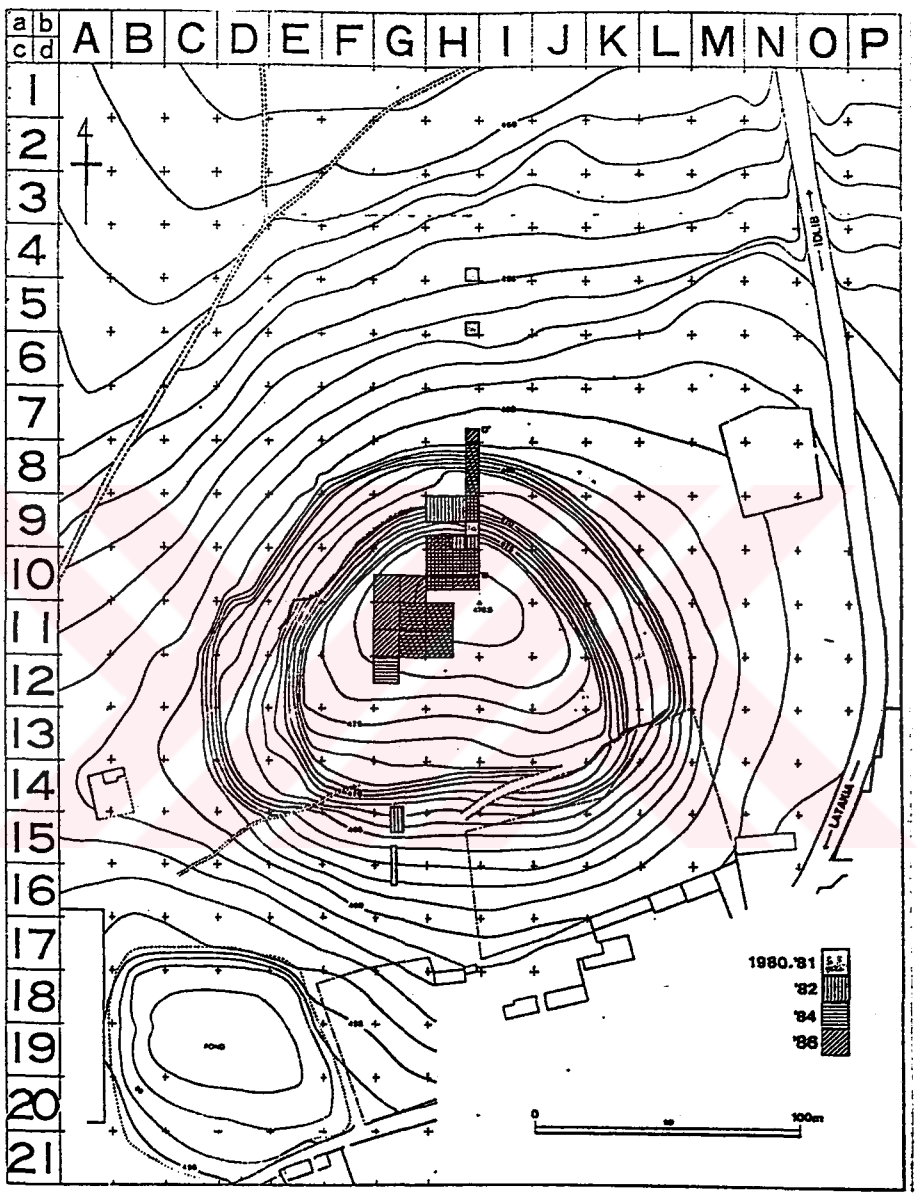
a b c d
A B C D E F G H I J K L M N O P
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21
1980.'81
'82
'84
'86
0
100m

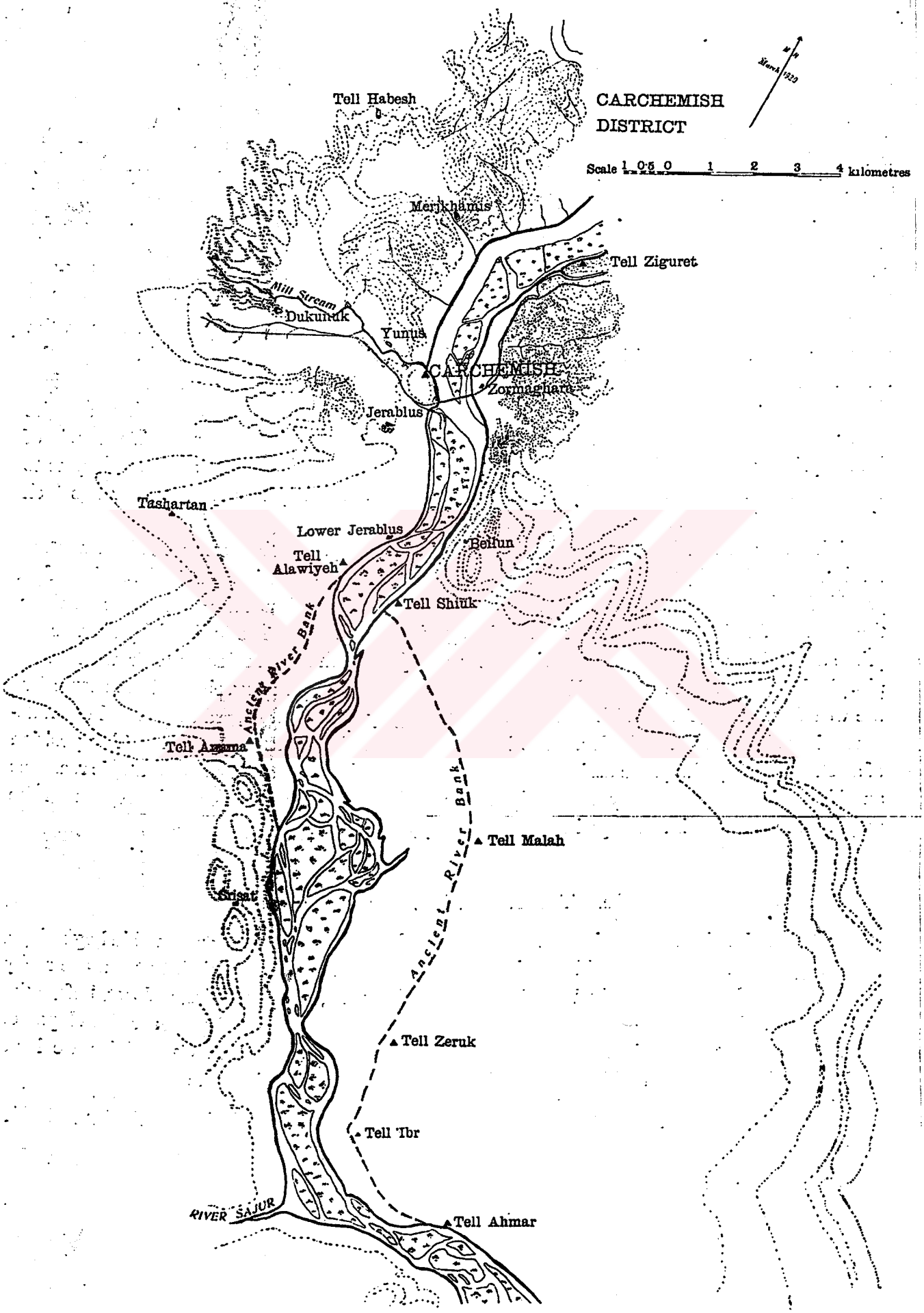
CARCHEMISH
DISTRICT
March 1923
Scale 1 0.5 0 1 2 3 4 kilometres
Tell Habesh
Merjkhamis
Tell Ziguret
Mill Stream
Dukuruk
Yunus
CARCHEMISH
Zormaghara
Jerablus
Tashartan
Lower Jerablus
Tell Alawiyeh
Belun
Tell Shiuk
Ancient River Bank
Tell Ajjama
Tell Malah
Sheikh Sisat
Tell Zeruk
Tell 'Ibr
RIVER SAJUR
Tell Ahmar

LEVHA 148

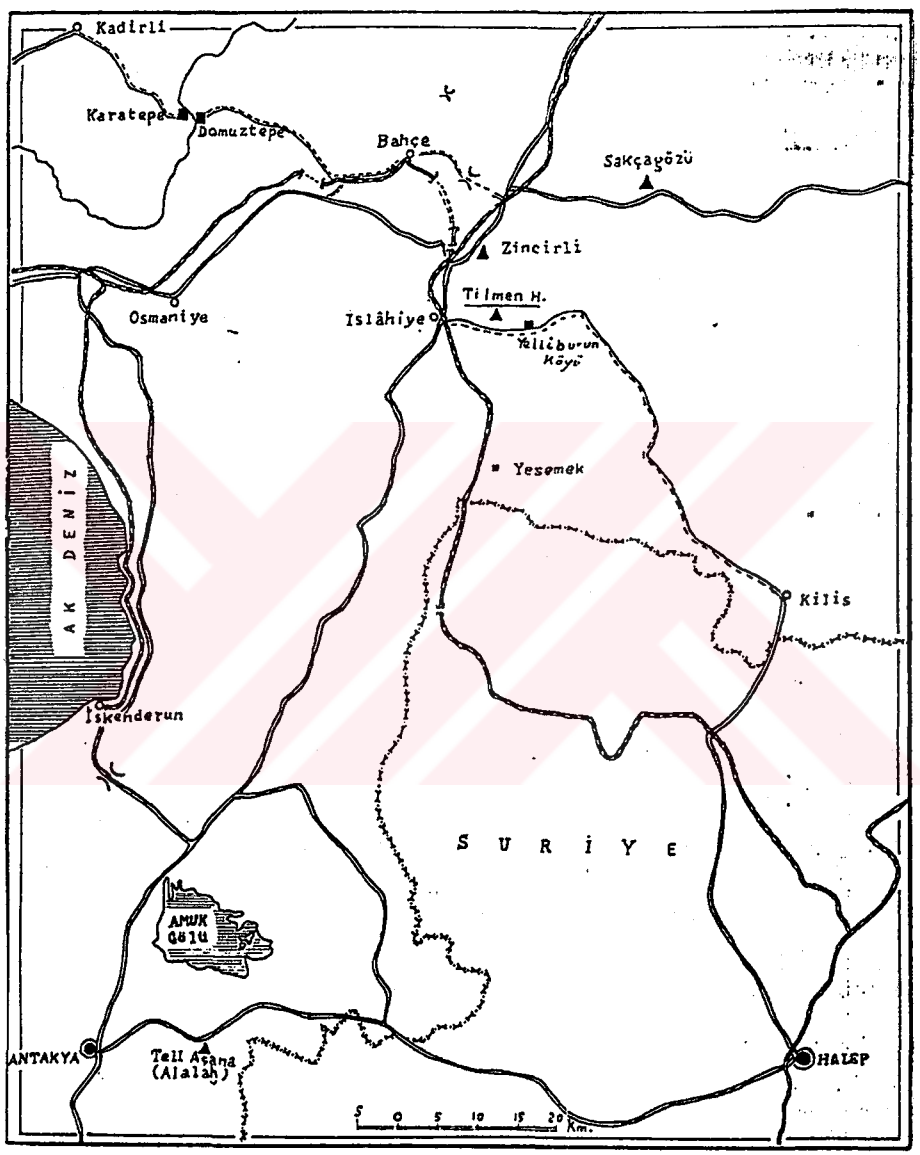
Kadirli
Karatepe
Domuztepe
Bahçe
Sakçagözü
Zincirli
Tilmen H.
Osmaniye
İslâhiye
Yelicburun Köyü
Yesemek
AK DENİZ
Kilis
İskenderun
SURİYE
AMUK GÖLÜ
ANTAKYA
Tell Atana (Alalah)
HALEP
5 0 5 10 15 20 Km.

LEVHA 149

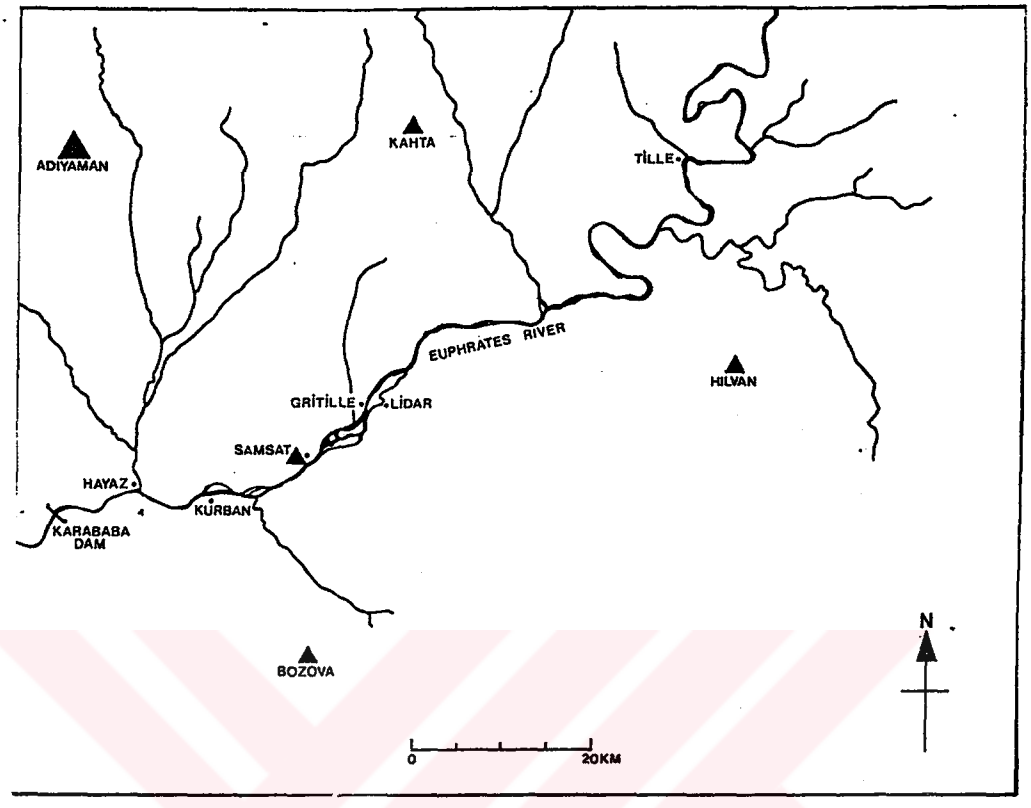
ADIYAMAN
KAHTA
TİLLE
EUPHRATES RIVER
HILVAN
GRİTİLLE
LİDAR
SAMSAT
HAYAZ
KÜRBAN
KARABABA DAM
BOZOVA
N
0
20KM

LEVHA 150

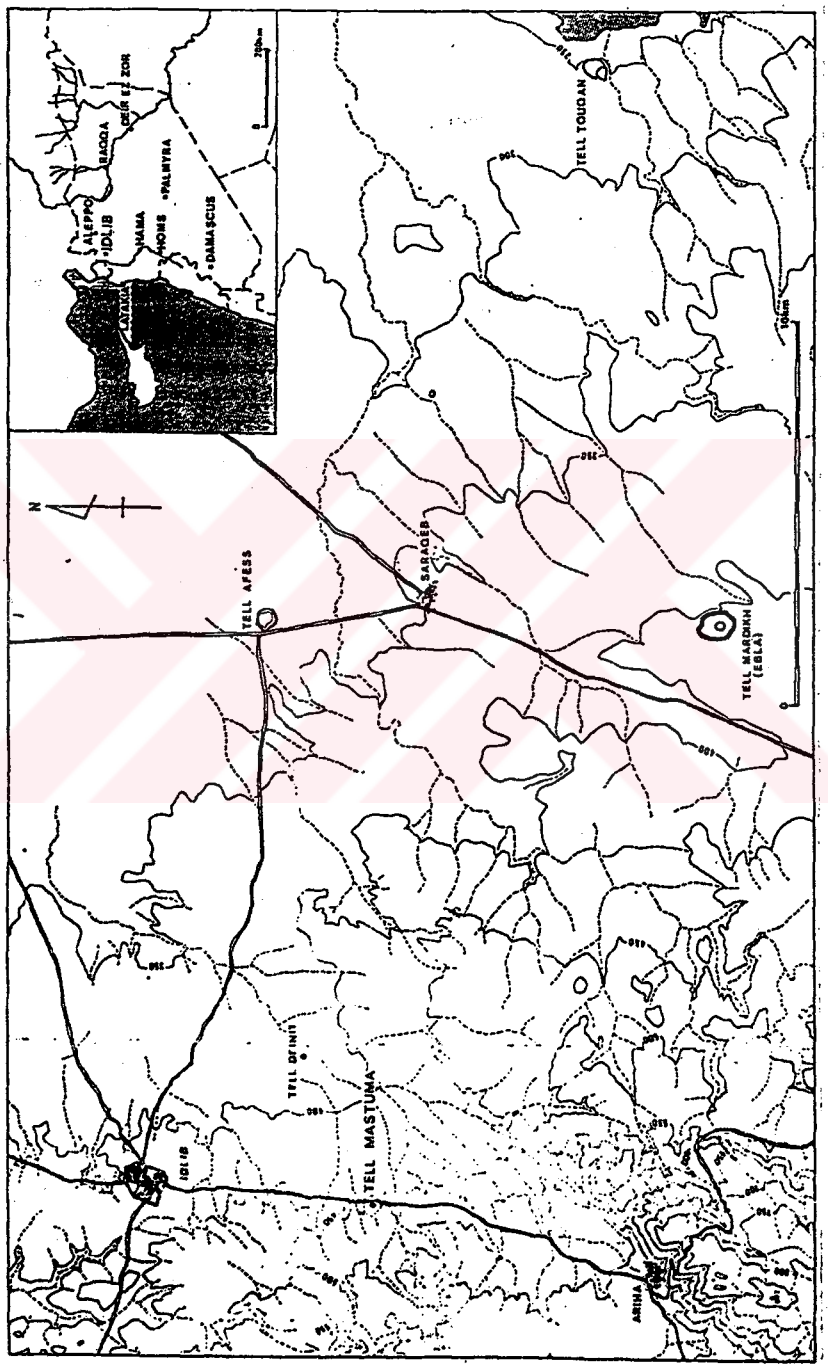
ALEPPO
IDLIB
RAQQA
DEIR EZ ZOR
HAMA
HOMS
PALMYRA
DAMASCUS
LATAKIA
TELL TOUQAN
TELL AFES
SARAQEB
TELL MARDIKH (EBLA)
TELL MASTUMA
TELL DFINIT
IDLIB
ARIHA

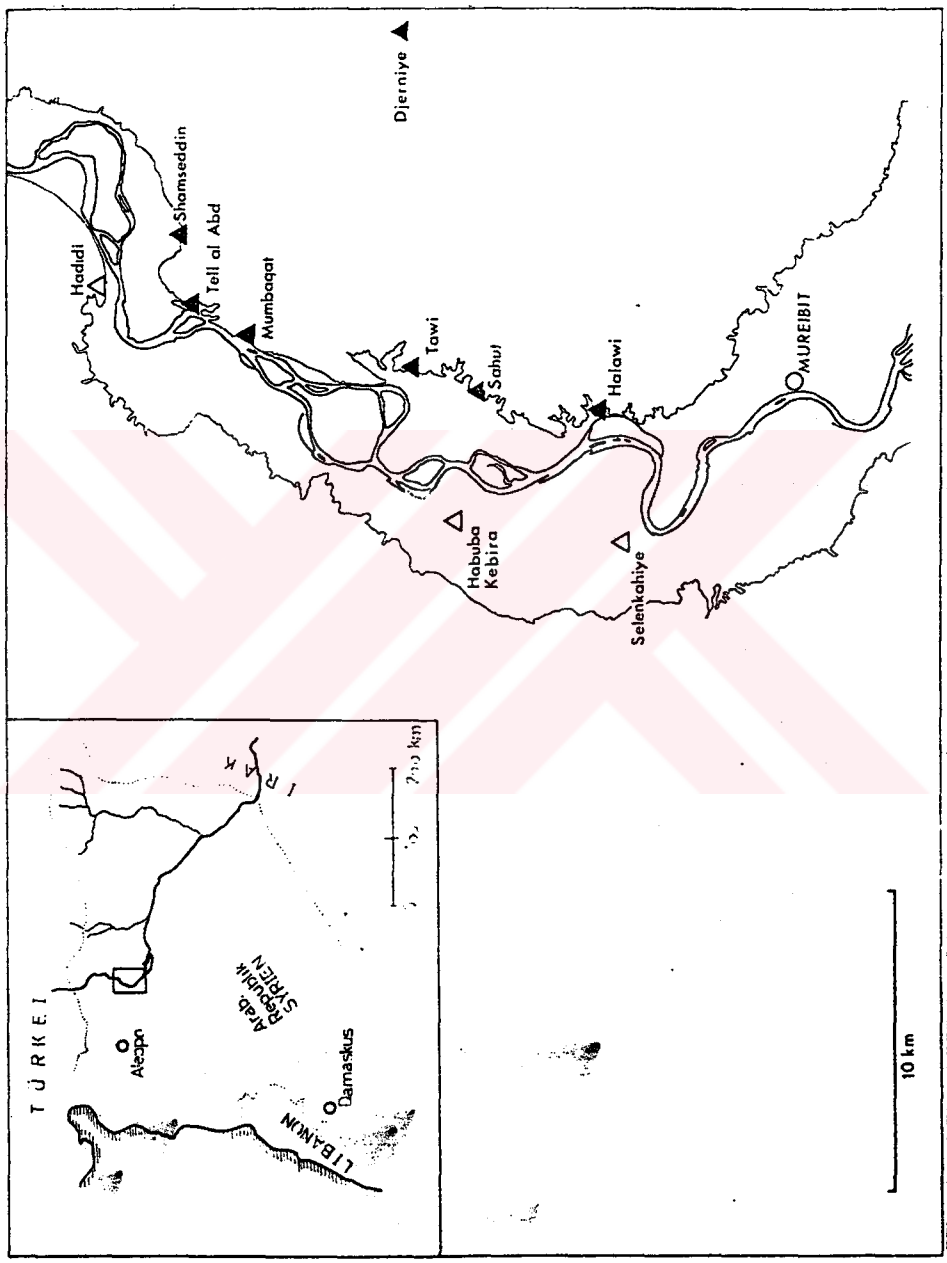
Djerniye
Shamseddin
Tell al Abd
Hadidi
Mumbaqat
Tawi
Sahut
Halawi
MUREIBIT
Habuba Kebira
Selenkahiye
10 km
TÜRKEI
Aleppo
Arab. Republik SYRIEN
Damaskus
LIBANON

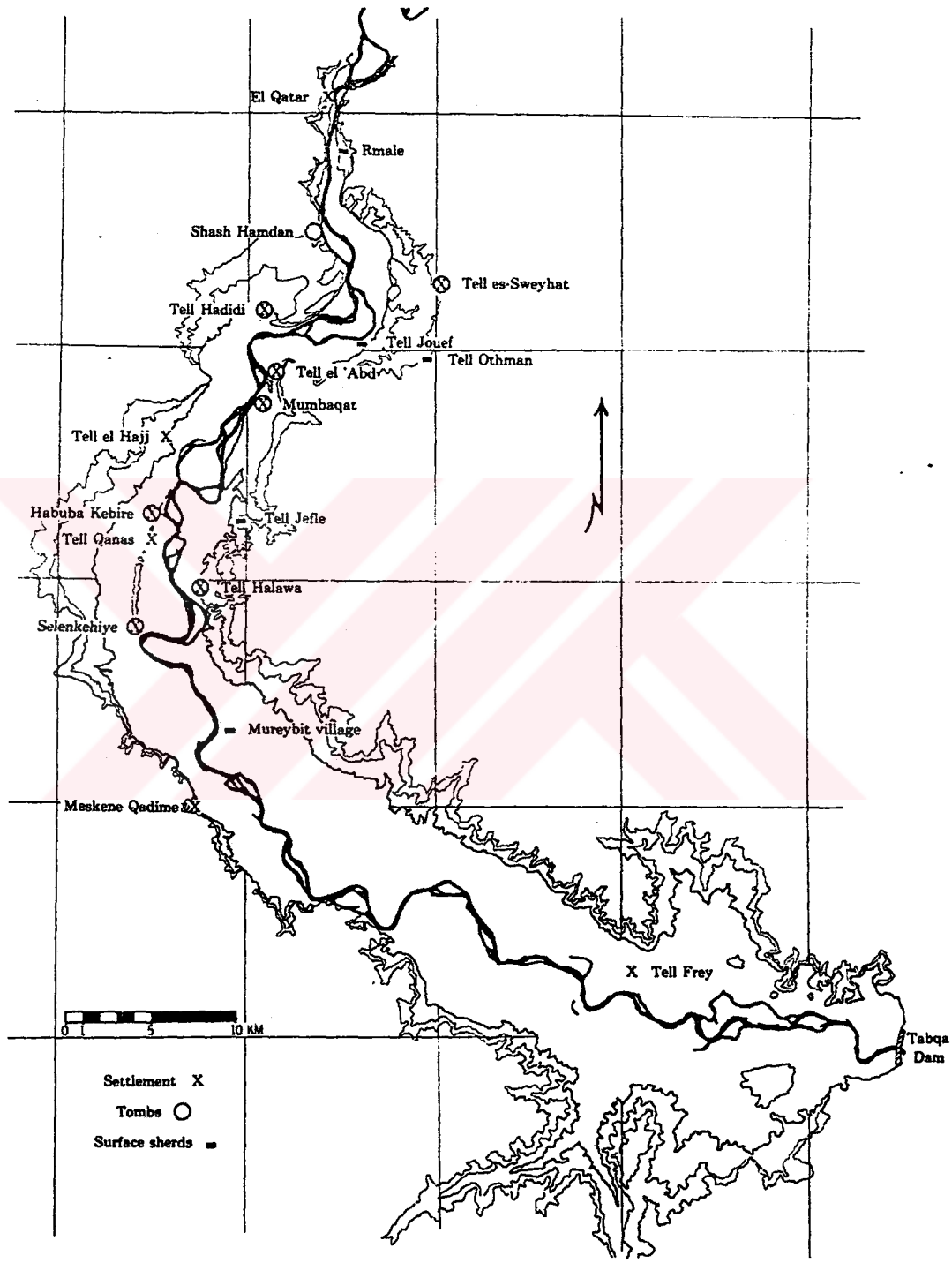
El Qatar
Rmale
Shash Hamdan
Tell es-Sweyhat
Tell Hadidi
Tell Jouef
Tell Othman
Tell el 'Abd
Mumbaqat
Tell el Hajj
Habuba Kebire
Tell Qanas
Tell Jefle
Tell Halawa
Selenkehiye
Mureybit village
Meskene Qadime
X Tell Frey
Tabqa Dam
0 1 5 10 KM
Settlement X
Tombs
Surface sherds

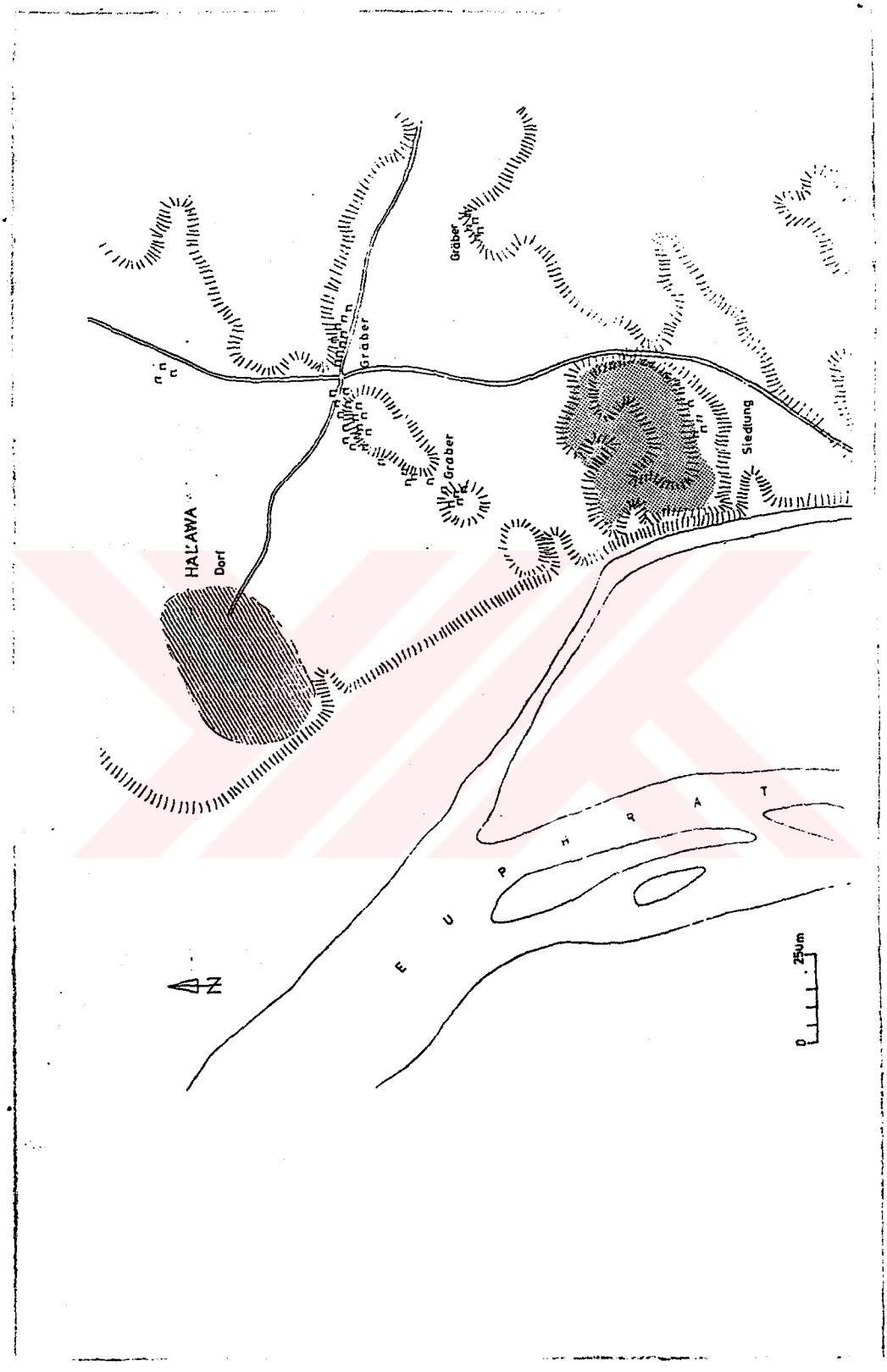
Gräber
Gräber
Gräber
Siedlung
HAL'AWA
Dorf
E U P H R A T
N
250m
0

LEVHA 154

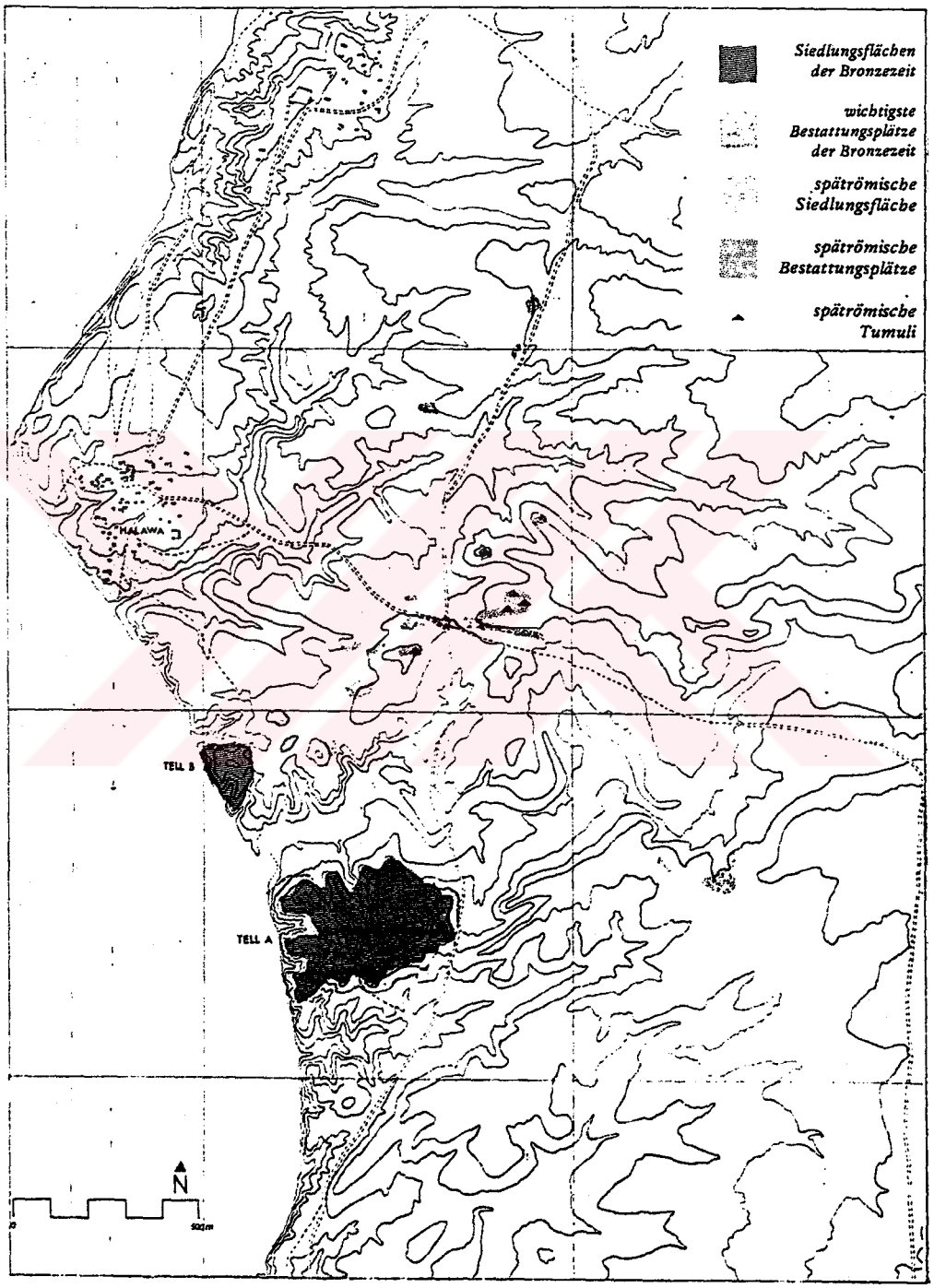
Siedlungsflächen der Bronzezeit
wichtigste Bestattungsplätze der Bronzezeit
spätrömische Siedlungsfläche
spätrömische Bestattungsplätze
spätrömische Tumuli
HALAWA
TELL B
TELL A
N

LEVHA 155

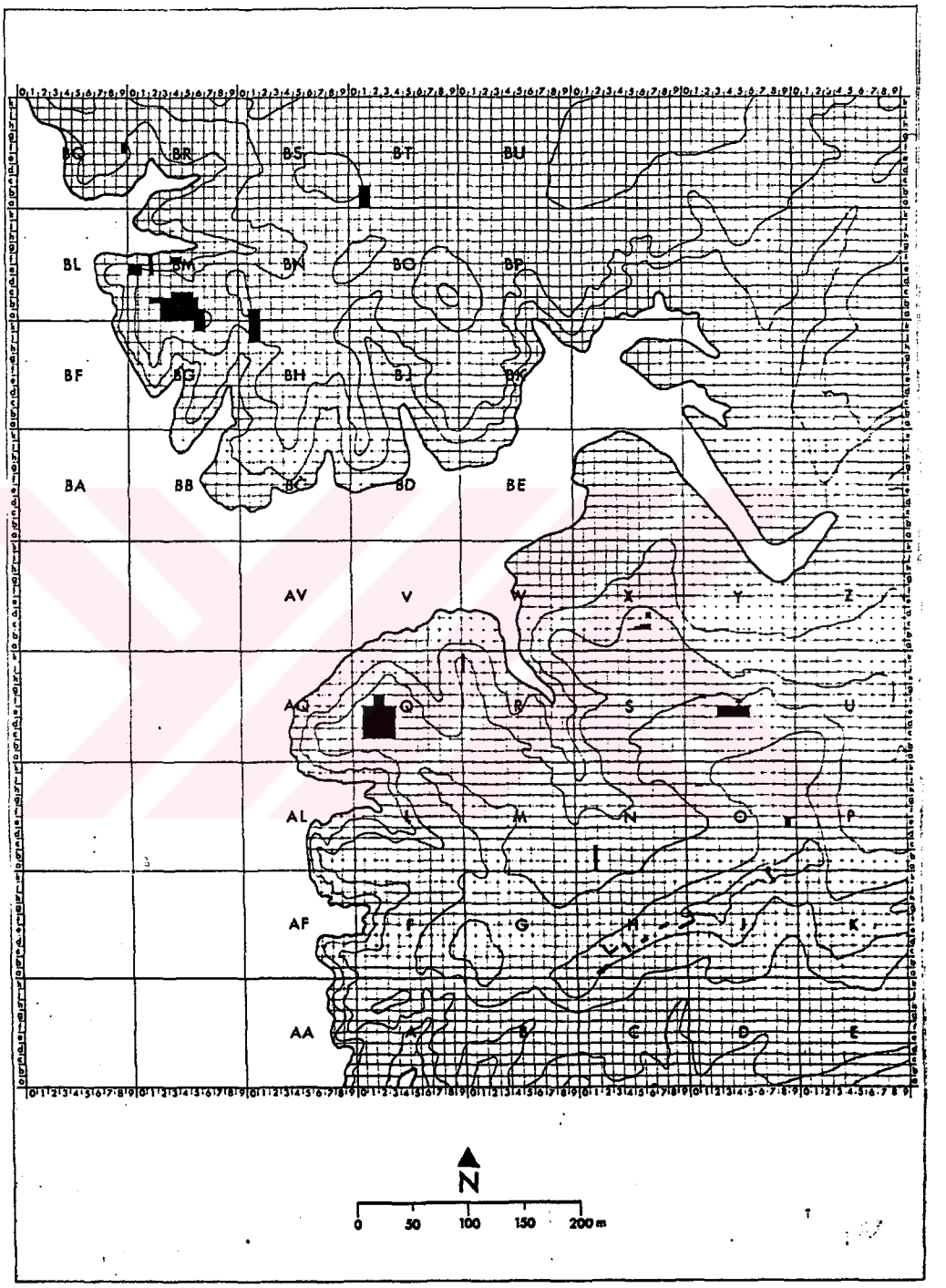
BQ
BR
BS
BT
BU
BL
BM
BN
BO
BP
BF
BG
BH
BJ
BK
BA
BB
BC
BD
BE
AV
V
W
X
Y
Z
AQ
Q
R
S
T
U
AL
L
M
N
O
P
AF
F
G
H
I
J
K
AA
A
B
C
D
E
N
0
50
100
150
200 m

LEVHA 156

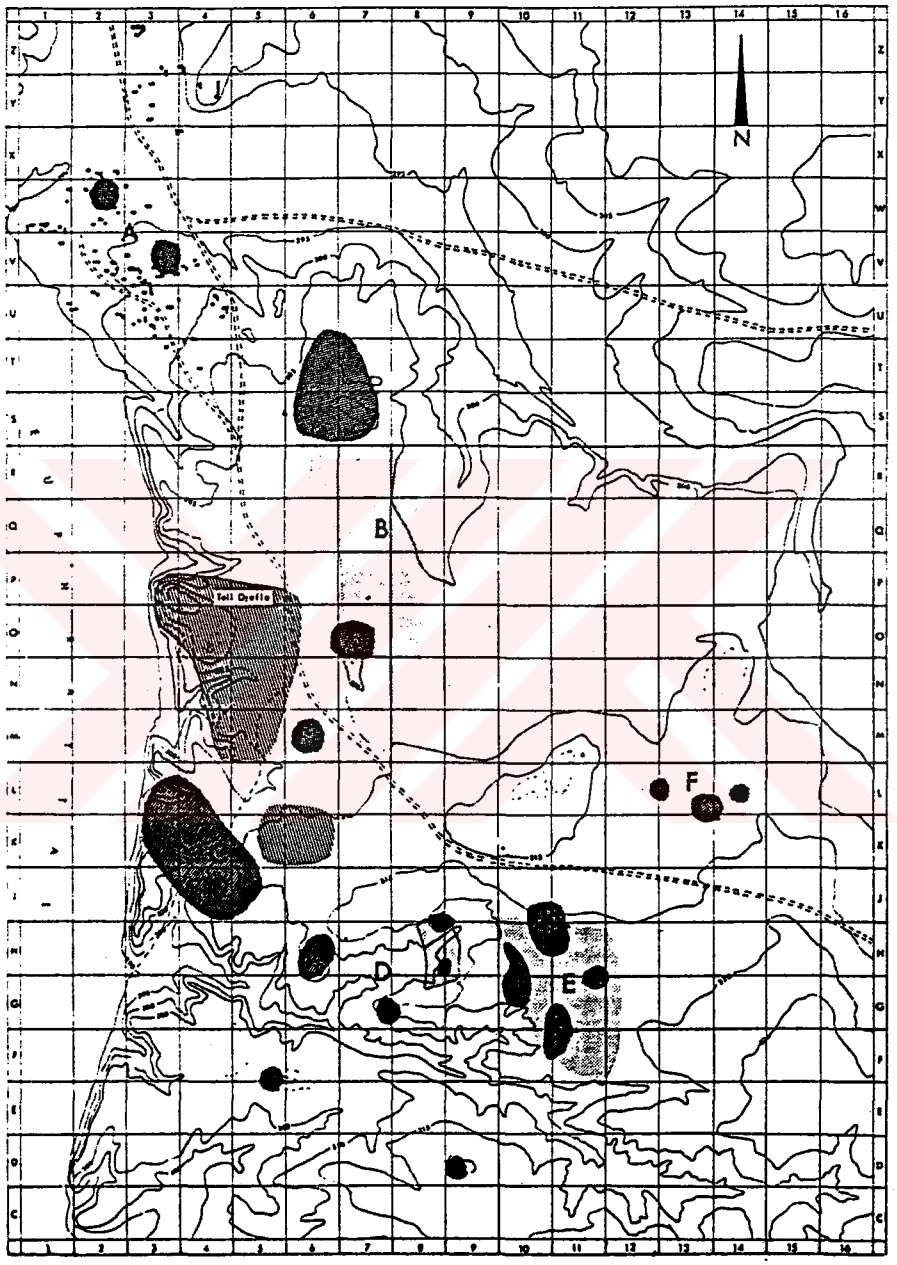

EUPHRAT
TELL
C
A
B
N

LEVHA 158

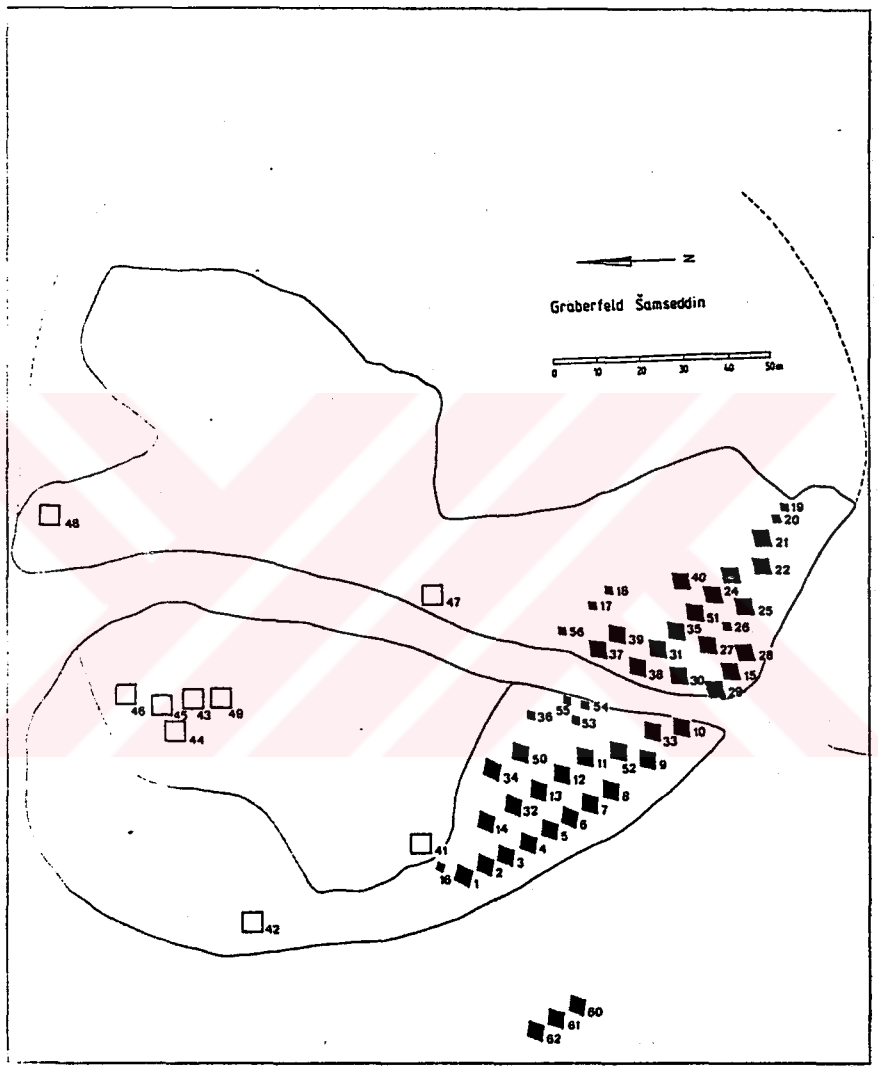
N
Graberfeld Šamseddin
0 10 20 30 40 50m
48
47
46
45
43
49
44
42
41
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
50
51
52
53
54
55
56
60
61
62

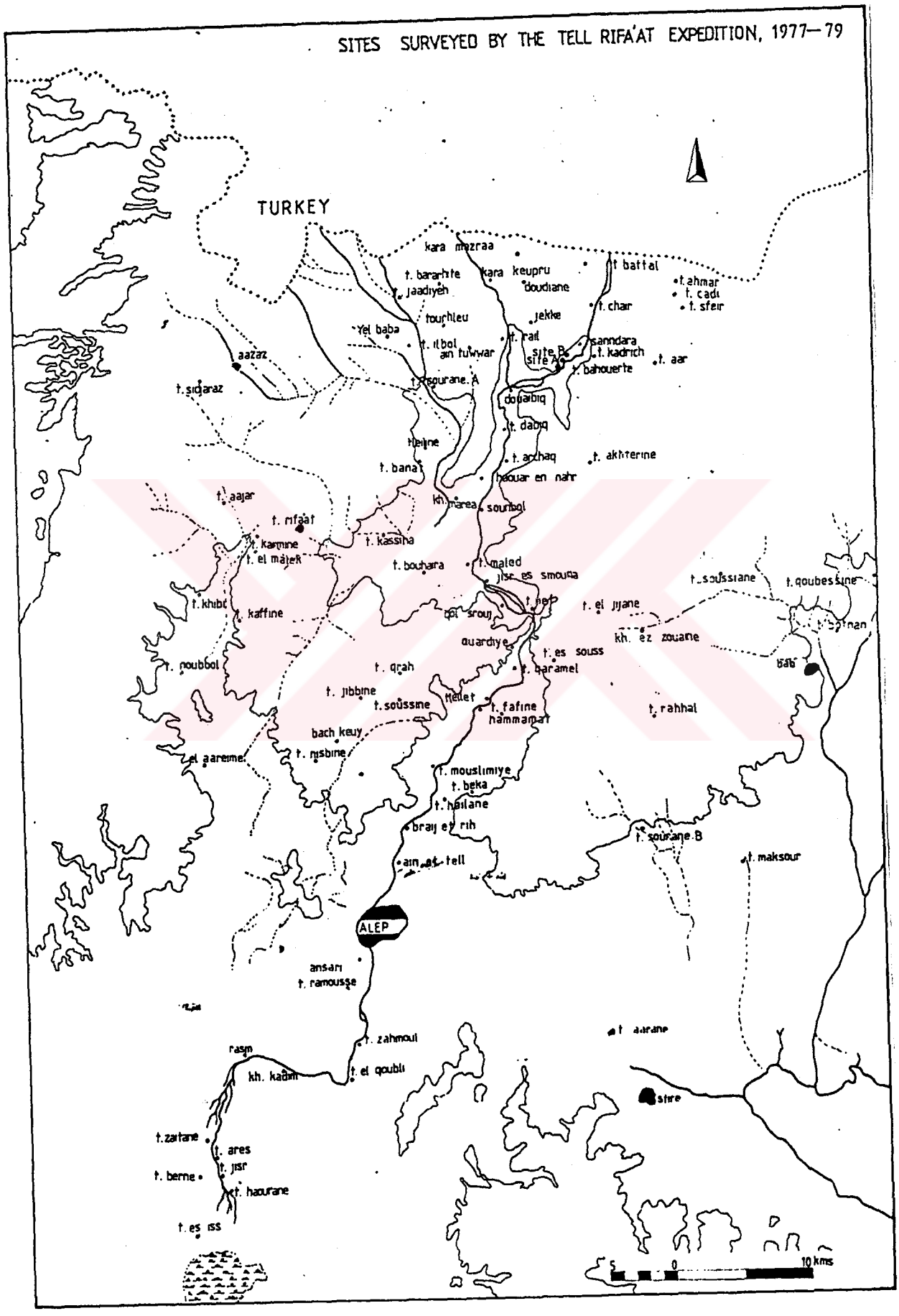
SITES SURVEYED BY THE TELL RIFA'AT EXPEDITION, 1977—79
TURKEY
kara mezraa
t. barahte
kara keupru
t. battal
t. ahmar
t. cadi
t. sfeir
t. jaadiyeh
doudiane
t. char
jekke
tourhieu
Yel baba
t. rat
t. tbol
site B
sanndara
t. kadrich
t. aar
aazaz
ain tuwwar
site A
t. bahouerte
t. sidaraz
t. sourane A
douaibiq
t. dabiq
t. akhterine
t. archaq
t. banat
haouar en nahr
t. aajar
kh. marea
sourbol
t. rifaat
t. kassina
t. karmine
t. el majeR
t. bouhara
t. maled
jisr es smouda
t. soussiane
t. qoubessine
t. khibt
t. kaffine
t. el jijane
kh. ez zouane
quardiye
t. es souss
t. noubbol
t. qrah
t. baramel
t. jibbine
t. soussine
t. fafine
hammamat
t. rahhal
bach keuy
t. nsbine
el aareime
t. mouslimiye
t. beka
t. hailane
braij el rih
t. sourane B
t. maksour
ain at tell
ALEP
ansari
t. ramousse
t. zahmoul
rasm
t. el qoubli
kh. kadim
t. zaitane
t. ares
t. jisr
t. berne
t. haourane
t. es iss
5 0 10 kms

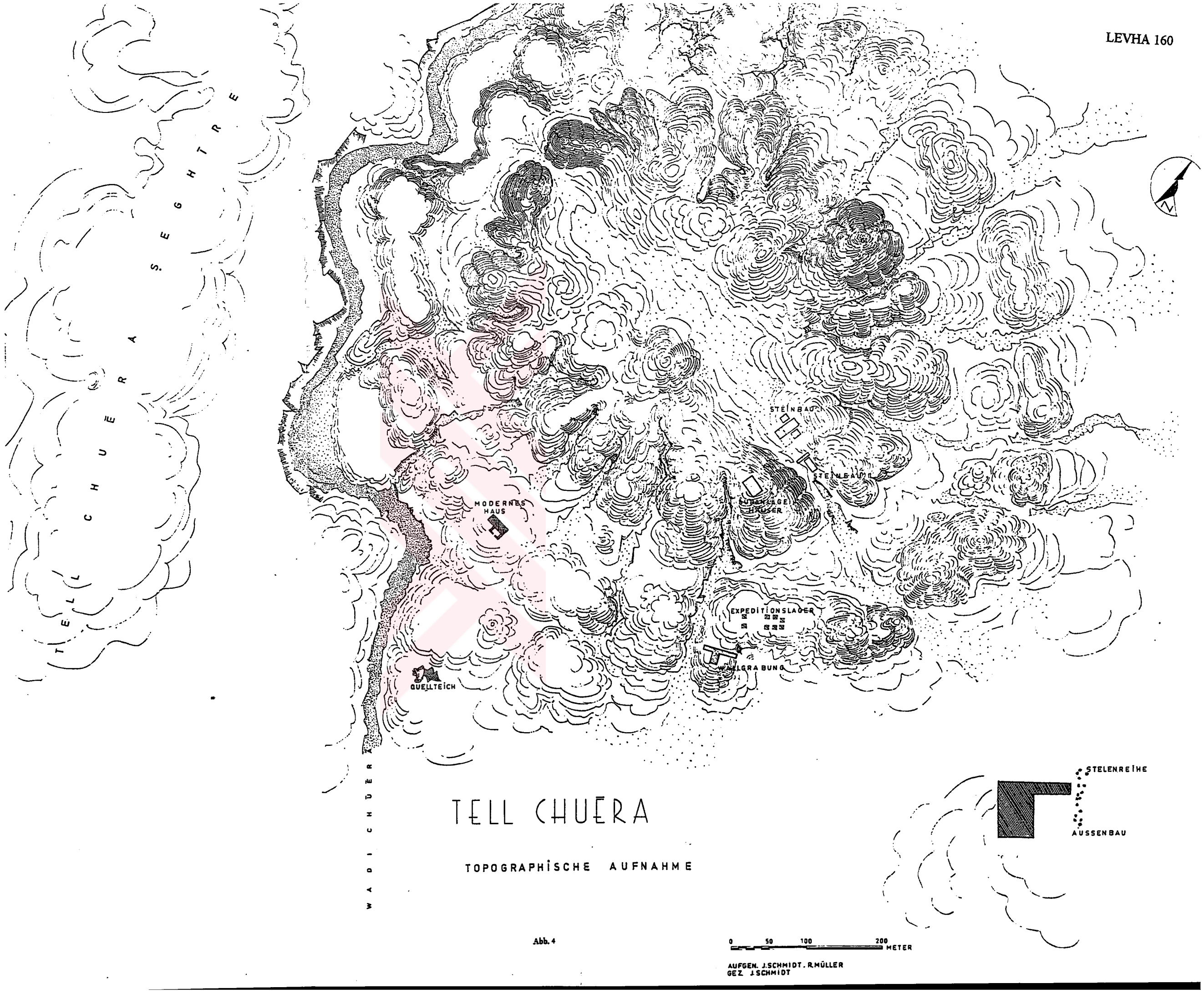

TELL CHUERA

TOPOGRAPHISCHE AUFNAHME

Abb. 4

AUFGEN. J.SCHMIDT. R.MÜLLER
GEZ J.SCHMIDT

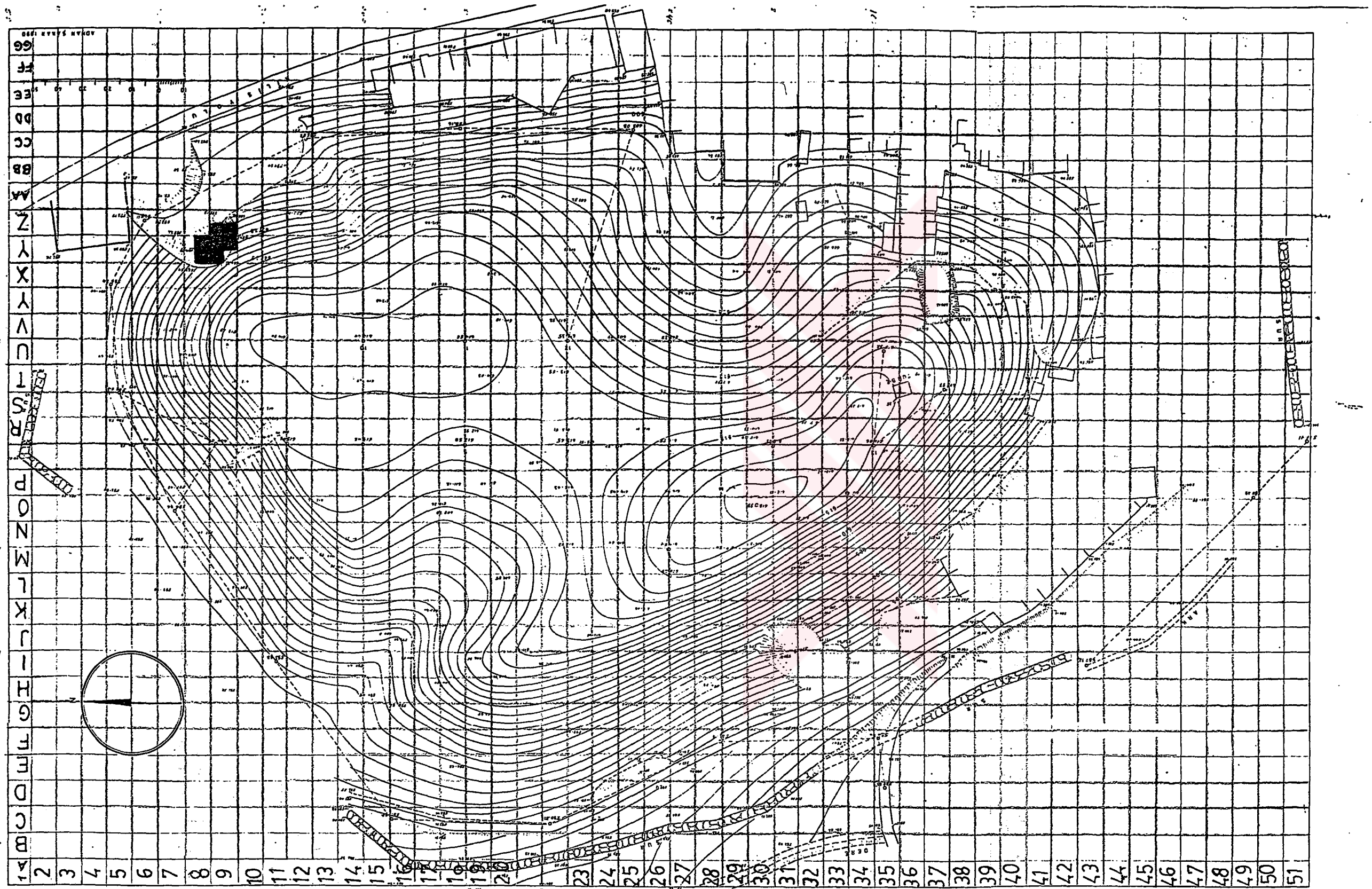
ADRIAN SAARA 1980
AA
BB
CC
DD
EE
FF
GG
Z
Y
X
V
U
T
S
R
P
O
N
M
L
K
J
I
H
G
F
E
D
C
B
A
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
OVLUJ HOVUGU
KIIIS

LEVHA 161

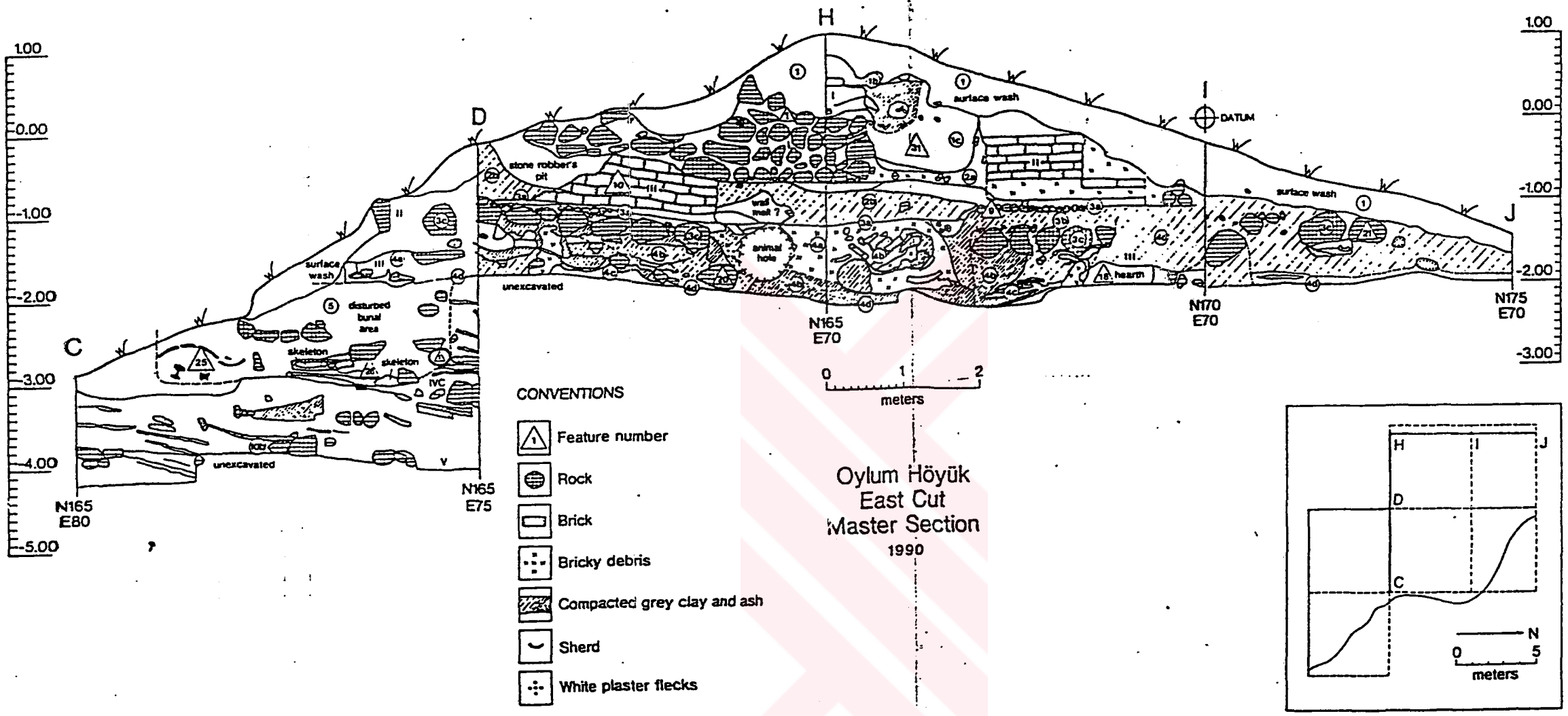

CONVENTIONS

- Feature number
- Rock
- Brick
- Bricky debris
- Compacted grey clay and ash
- Sherd
- White plaster flecks

Oylum Höyük
East Cut
Master Section
1990

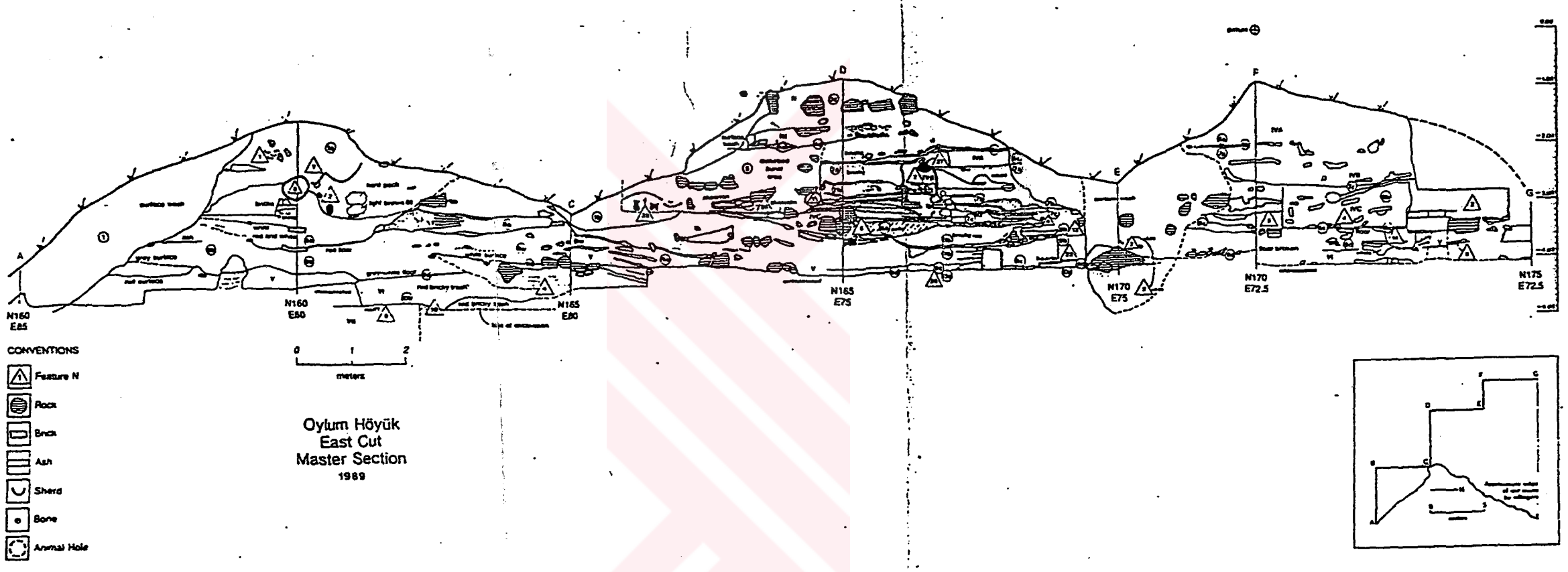

CONVENTIONS

- Feature N
- Rock
- Brick
- Ash
- Sherd
- Bone
- Animal Hole

Oylum Höyük
East Cut
Master Section
1989

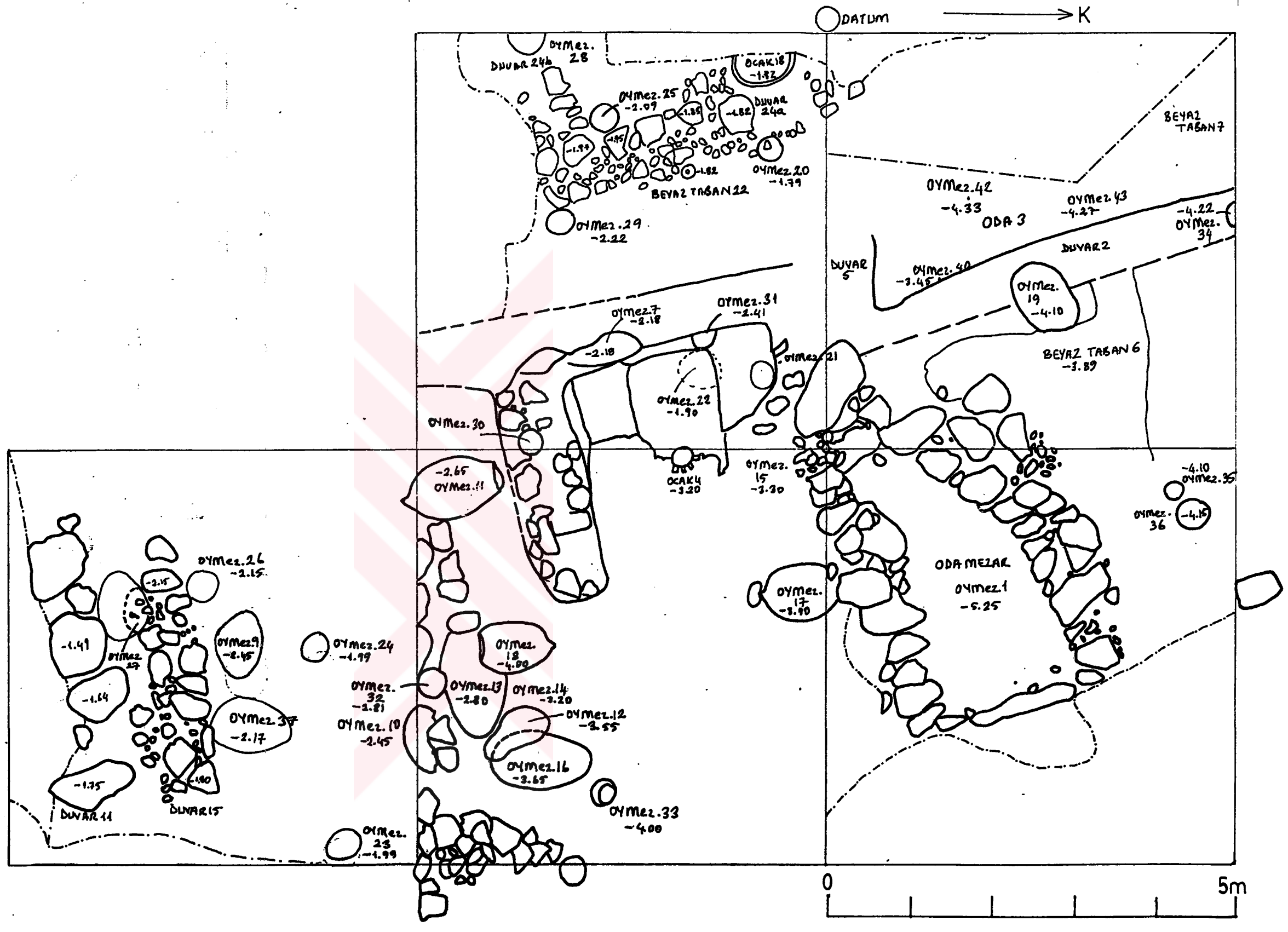

C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

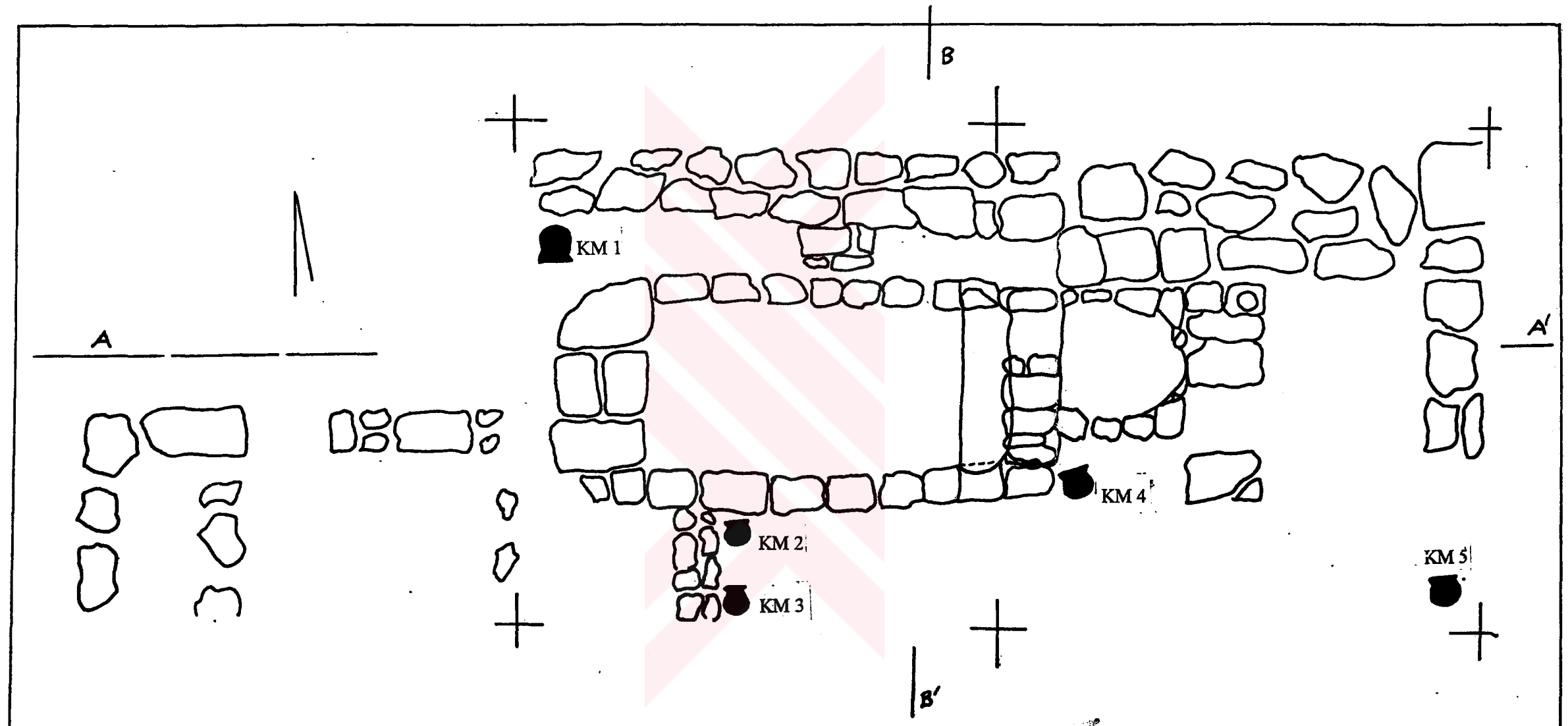

LEYLİT HÖYÜK-1983 A AÇMASI 1:50

LEVLIT HÖYÜK-1983 A AÇMASI AA' KESITI 1: 50

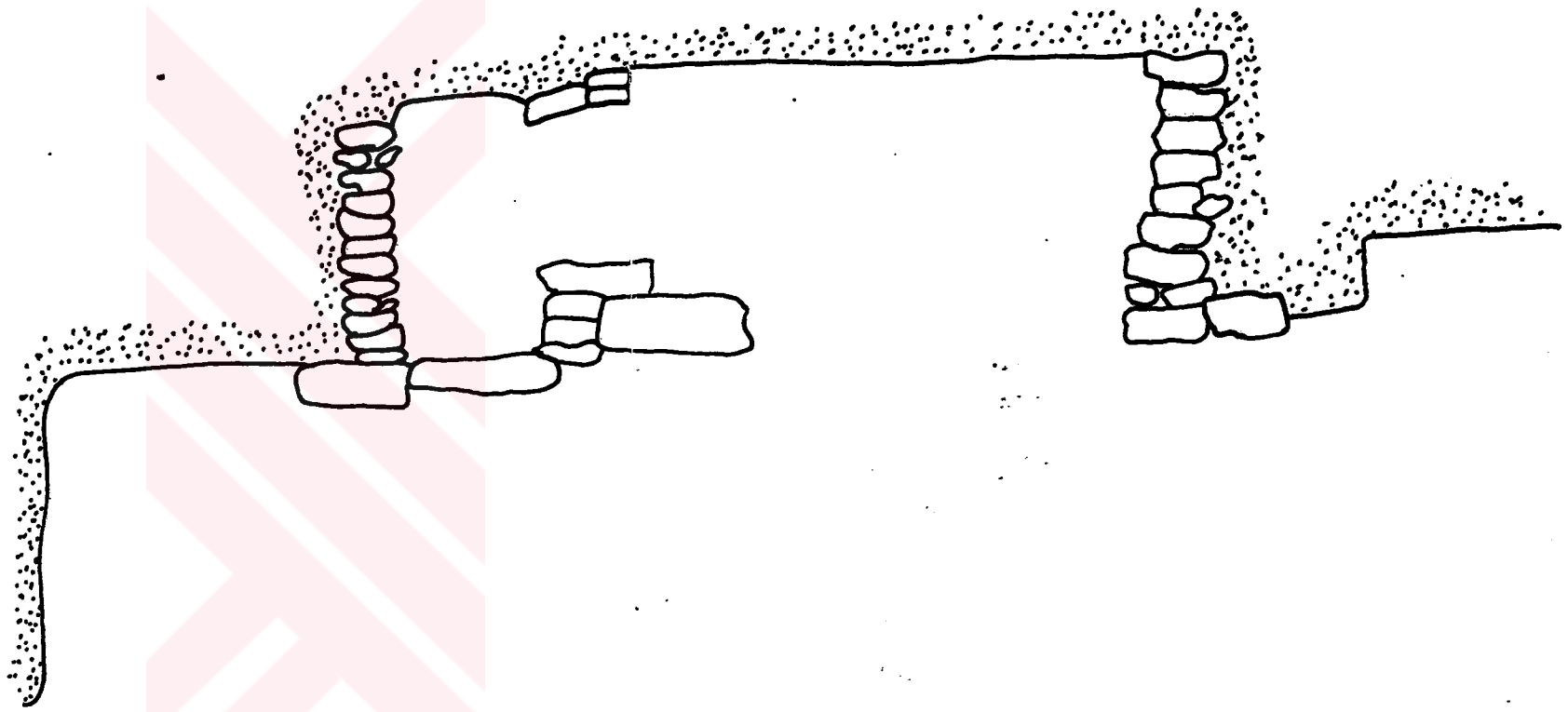

LEVLIT HÖYÜK-1983 A AÇMASI BB' KESITI 1:50

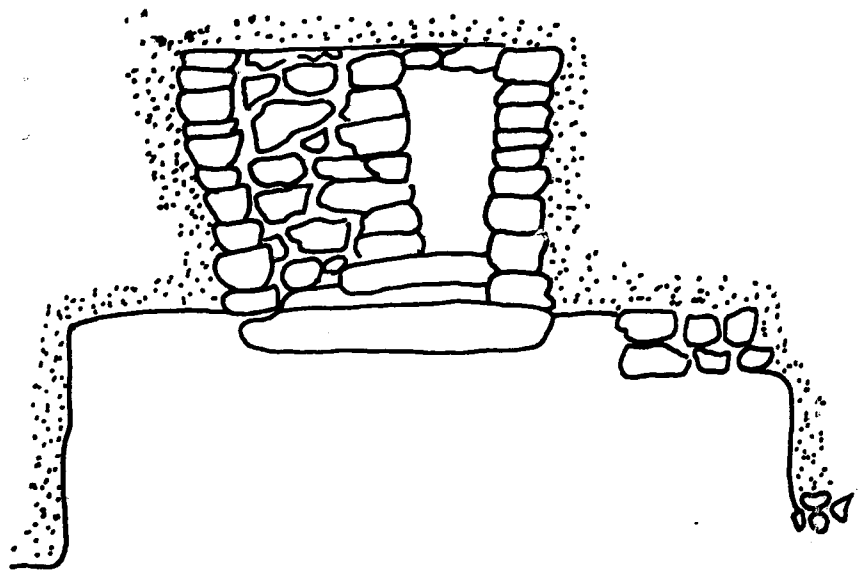

LEYLİT HÖYÜK-1984 B VE C AÇMASI 1: 50

1. Çayönü
2. Tille Höyük
3. Gritille Höyük
4. Samsat
5. Hayaz Höyük
6. Lidar
7. Tilmen Höyük
8. Gedikli-Karahöyük
9. Eski Ören
10. Lohan
11. Oylum Höyük
12. Tell Kara Hassan
13. Karkamış
14. Chenakje
15. Tell Amarna
16. Srisat
17. Tell Ahmar
18. Tell el-Qitar
19. Tell Hadidi
20. Tell es Sweyhat
21. Tell al-Abd
22. Halawa
23. Habuba Kabira
24. Selenkahiye
25. Tell Rifa'at
26. Tell Mardikh-Ebla
27. Djerniye
28. Tell Chuera
29. Girnevaz
30. Tell Leilan
31. Tell Chagar Bazar
32. Tell Brak
33. Yarim Tepe
34. Tepe Gawra
35. Ninive
36. Mari
37. Baghauz